

PRÆLECTIONES
THEOLOGICÆ
DE

SACRAMENTIS
IN GENERE,
Quas in Scholis Sorbonicis habuit
HONORATUS
TOURNELY

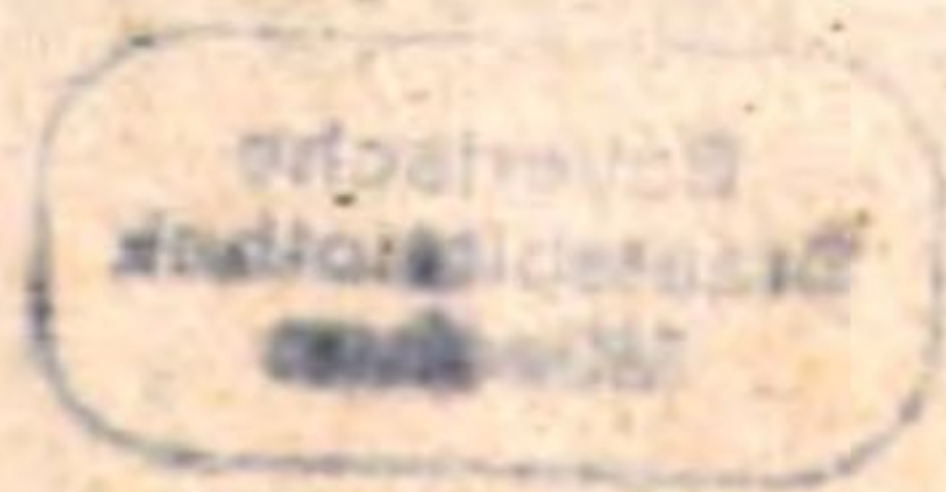
Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor,
*Socius Sorbonicus, Regius & Emeritus Professor, Sacrosanctæ
Capellæ Regiæ Palatii Parisiensis Canonicus.*

TOMUS SEXTUS.

VENETIIS,
Apud NICOLAUM PEZZANA

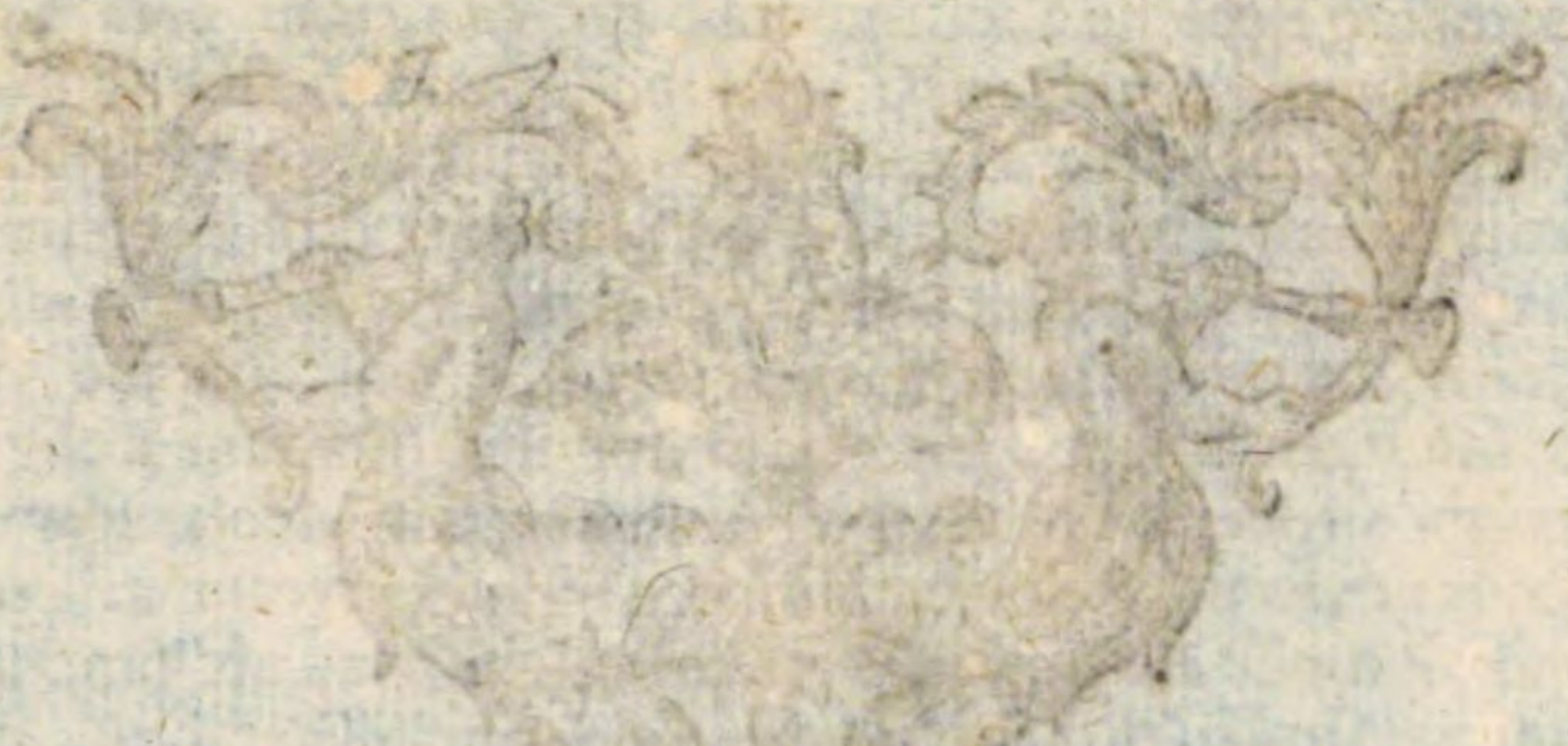
M DCC XL VI.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

BRILLIANT
THEOLOGICAL
D E

SACRAMENTIS
IN CENNERE
Qua in Scholis Scholasticis habetur
HONORATUS
T O U R N E J Y

Sacris Facultatibus Parisiensis Doctor,
Socius Sorbonicus, Regius & Universus Professor, Sacrosanctae
Capellae Regii Palatii Praefectus Canonicus.
T O M U S S E X T U S.

V E N I T I S
APUD NICOLAUM PERZANA

M DCC XL VI
SUPERIORUM SER. LIBR. AC. THEOLOGIC.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

THEOLOGICÆ CANDIDATIS PRÆFATIO.

EXposuimus vobis, dilectissimi Candidati, universam divinæ gratiæ naturam, vires, efficaciam, dotes, necessitatem: his autem omnibus cognitis riteque perpensis necesse est, si quicquam sapiamus, aut omnino Christiani sumus, vehementi divinæ gratiæ consequendæ, conservandæ, augendæque desiderio animos nostros inflammari, eoque desiderio inflammatos cupere diligenter, scire & exploratum habere ubinam tam pretiosum munus delitescat, quibusve rebus contineatur, quibus producaturs causis, qua via dimanet ad nos, quaque ratione conservetur.

Quapropter ad sacros publicosque divinæ gratiæ fontes vobis referandos accedimus, ex quibus cum aqua in vitam æternam salientes jugi fluxu scaturiant, quas haurire mortalium quilibet, si salvus esse velit, teneatur, quanti momenti sit puram earum originem ac saluberrimam naturam detegere, facile, ut puto, mecum agnoscetis.

Septem intelligo Ecclesiæ Sacramenta, *per quæ omnis vera iustitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amissa reparatur.* Septem illæ sunt columnæ, quas sibi divina excidit Sapientia, quæ ipso Christi Mediatoris sanguine constructæ, firmissimum adversus omnes hostium impetus Ecclesiæ ædificium fulciunt ac sustentant. *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* Neque vero Ecclesiæ tantum fulcimenta sunt, sed etiam angusta quædam Religionis symbola, & insignes tesserae quibus, & nostra palam declaratur fides, & vinculum communionis & societatis inter Fideles fovetur ac conservatur. *In nullum quippe nomen Religionis seu verum seu falsum, ait sanctus August. 319. E. Lib. 19. contra Faust. cap. 11. coagulari homines possunt, nisi aliquorum signaculorum aut sacramentorum visibilibus consorti colligentur.* Pretiosa vasa sunt quibus Christi sanguis ac merita continentur; ac totidem velut canales per quos innumera divinæ clementiæ beneficia ad nos defluere Christus sancivit: pigmenta denique suavitatis, & unctiones sanitatis quas fecit cœlestis Unguentarius, ut cum Auctore sacro loquamur, in quibus adversus omnes animorum nostrorum morbos paratissimum ac præsentissimum nobis offertur remedium. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, exclamat Christus, & ego reficiam vos.*

Quibus vero modis reficit? Aut potius quibus modis non reficit? Quis illius

Con. Trid.
Sess. 7. in
proc.

Ephes. 5.
v. 15.

Tom. 3. p.
319. E.

Eccli. 38.
v. 7.

Matt. 23.
v. 28.

illius opes verietate incredibiles, multitudine innumeras, suavitate jucundissimas, numero pariter ac potentia infinitas enumeret? Præcipue verum Corporis sui in Eucharistia cœlesti prorsus alimonia, tum aliorum Sacramentorum vario usu, ac fructu multiplici corroborat, ornat, delectat.

Quæ cum tanta sint, ac humanæ mentis captum tantopere superent, ut fidem facilius invenirent, ac exciperentur libentius, jam diu ante in veteri Testamento prænuntiata & adumbrata fuere. Ita nos Deus Optimus Maximus ad hanc futuram aliquando largam, & uberem donorum divinorum effusionem præparavit, ac quasi manu duxit, cum per Ezechielem declaravit: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris Dabo vobis cor novum, & spiritum meum ponam in medio vestri.* Illam quoque præsignaverat Isaias cap. 12. v. 3. his verbis: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris; ad quas, ut venirent omnes, prophetico spiritu afflatus invitabat: Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite. Venite, emite absque ullo argento, absque ulla commutatione vinum & lac.* His enim symbolis nostra quæ futura olim essent, procul dubio Sacramenta præfigurabat, quorum valor ac pretium non auro & argento, non rei cujuscunque terrenæ ac caducæ commutatione constat aut comparatur, sed eo qui æstimari satis non potest, Christi Sanguine; unde tanquam a fonte, & origine omne meritum defluit, gratisque nobis conceditur. Qui sitit, ait *Apoc. 22. v. 16. f. 1. S. Joannes, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis.* Hec, interprete S. Bernardo, Serm. 2. de Resurr. Christi, etiam nummo propriæ voluntatis emenda sunt, ut communis fiat, quæ propria fuit. Porro communis voluntas, charitas est; quo alludit Christus *Apocal. 3. v. 18. suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & vestimentis albis induaris.* Aurum istud ignitum, ait Rupertus in hunc locum, eme pretio piæ confessionis, & jugi memoria propriæ fragilitatis, semper memorando quid ex te sis, quid a Deo acceperis. Ut locuples fias, idest, addatur tibi gratia, & vestimentis albis induaris, non ex operibus tuis, sed ex eadem gratia largitionis. Tanta scilicet est, tam effusa in nos Dei benignitas, & clementia, ut etiam pretium, unde *1. p. 637. aurum illud ignitum comparare nobis possimus, per Sacramenta gratis suppeditet.* Ob miram beneficentiæ celeritatem! exclamat S. Gregorius Nazianzenus Orat. 40. in S. Baptisma. *Ob facilem contrahendi rationem! Hoc bonum sola voluntate venale tibi proponitur, cupiditatem ipsam Deus ingenti pretii loco habet. Sitit sitiri; libere cupientibus potum præbet; cum ab eo beneficium petitur, beneficio afficitur, promptus est, liberalis ac munificus; jucundius dat, quam alii accipiant.*

Hinc cohortationes illæ tam frequentes tam vehementes SS. Patrum, ad sitim illam in nostris mentibus ardentius excitandam, ut plus gratiarum a Deo impetremus & hauriamus. Hoc unum caveamus, pergit idem S. Doctor, ne jejuni ac minuti animi notam subeamus, parva, Deique liberalitate parum digna postulantes. Beatus ille, a quo, ut ab illa Samaritana, potum Christus possit, fontemque dat aquæ in vitam æternam salientis.

Hinc S. Clemens Alexandrinus Admonitione ad Gentes, ad citata Isaiæ verba, *Omnes sitientes venite ad aquas: Adhortatur, inquit, ad lavacrum, ad salutem, ad illuminationem; propemodum clamans, & dicens: Da tibi, o fili, terram & mare & celum Solummodo, o filii, patrem filias.*

fitias, Deus tibi gratis ostendetur. Gratis quoque & bonam voluntatem, quæ necessaria prorsus est, tibi Deus gratiæ suæ largitate inspirat, quæ aliquid etiam datur ad cœlestia dona in Sacramentis emenda & compa-
 randa. *Nostrium enim est velle*, ait S. Augustinus Lib. de bono viduit. cap. 7. *Tom. 6. p. n. 21. sed voluntas ipsa, & admonetur ut surgat, & sanatur ut valeat, & di-* 380. *E. latatur, ut capiat, & impletur ut habeat.*

Intelligitis nimirum, dilectissimi Candidati, nihil appositum magis a divi-
 na providentia institui potuisse in humanæ salutis subsidium, quam ut homi-
 nes, qui spiritu & carne constant, quique ad spiritualia vix aliter quam per
 corporalia possunt assurgere, per signa quædam exteriora dona cœlestia de-
 gustarent ac perciperent. *Si tu*, ait S. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. *Ed. Com. p. 703. E. incorporeus esses, ipse dona incorporea tradidisset tibi: quoniam vero corpori conjuncta est anima tua, in sensibilibus intelligenda tibi traduntur.*

Quid quod & ipsa etiam Sacramenta, quemadmodum observat apposi-
 te Bellarminus, non omnino corporalia, sed magna ex parte spiritualia
 sunt. Corporale est elementum, corporale etiam verbum; sed mirifica illa
 virtus & potestas, qua fit ut aqua corpus tangat, & cor abluat, ut loqui-
 tur S. Augustinus, plane spiritualis est. Itaque Dominus Nicodemo, non
 ex aqua solum, sed ex aqua & spiritu renascendum esse pronuntiavit.
Quandoquidem, ut annotavit S. Gregorius Nazianzenus Orat. 40. in sanctum
 Baptisma, *duabus partibus, hoc est, animo & corpore, constamus, quarum*
altera in aspectum cadit, altera oculorum sensum fugit, duabus quoque rebus
conflat Baptismus, aqua scilicet & spiritu: illa visibili & corporeo modo accepta, *Tom. 1. p. 642. B. hoc vero incorporeo, & invisibili concurrente; illa typica, hoc vero & intimos animi fines purgante.*

Quapropter utrumque conjungit, & corporale, & spiritale Tertullianus,
 cum de Sacramentis nostris mentionem habet. *Caro*, inquit, *abluatur, ut* *Lib. de Re-*
anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecretur. Caro manus impositione sur. carnis
adumbratur, ut anima spiritu illuminetur. Caro corpore Christi vescitur, ut ani- *p. 330. B. ma de Deo saginetur.*

Pro vario autem hominis statu ac multiplici morbo, quo tentari & affligi
 illius animus potest, diversa certoque numero definita Sacramenta, veluti
 totidem iis morbis sanandis accomodata pharmaca cœlestis animorum no-
 strorum medicus Christus præparavit, veteribus prisci populi Sacramentis
 longe, ait S. August. Lib. 19. contra Faust. cap. 13. *virtute majora, utilitate* *Tom. 8. p. 320. A. meliora, aditu facilia, numero pauciora.*

Septenario numero definita illa sunt. Cur autem neque plura, neque
 pauciora numerentur; in causa est una Dei voluntas: in rebus etenim hu-
 juscemodi, tota ratio facti est voluntas facientis. Quamquam Auctores
 Catechismi Romani, post Angelicum Doctorem, numerum illum, ex iis
 etiam rebus quæ per similitudinem a naturali vita ad spiritualem transfe-
 runtur, probabili quadam ratione deducant. Homini quippe ad viven-
 dum vitamque ex sua Reipublicæ utilitate conservandam, hæc se-
 ptem necessaria videntur: ut scilicet in lucem edatur, augeatur, alatur;
 ut si in morbum incidat, sanetur, imbecillitas virium reficiatur: dein-
 de, quod ad Rempublicam attinet, ut Magistratus nunquam desint,
 quorum auctoritate, & imperio regatur; ac postremo legitima sobolis
 propagatione se ipsum, & humanum genus, vel potius divinam, & a
 Christo institutam communitatem conservet. Quæ omnia, quoniam vi-

ta illi qua anima Deo vivit respondere satis apparet, ex iis facile Sacramentorum numerus colligitur. Primus enim est Baptismus, veluti ceterorum janua, quo Christo renascimur; deinde Confirmatio, cujus virtute fit, ut divina gratia augeatur, & roboremur: baptizatis enim jam Apostolis, ut divus Augustinus testatur, inquit Dominus, *Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto*. Tum Eucharistia, qua tanquam cibo vere coelestis spiritus noster alitur, & sustinetur; de illa enim dictum est a Salvatore: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*. Sequitur quarto loco Pœnitentia, cujus ope sanitas amissa restituitur, si quando peccati vulneribus aut læsa, aut amissa fuerit: postea vero Extrema Unctio, qua peccatorum reliquiæ tolluntur, & animi virtutes recreantur; siquidem D. Jacobus cum de hoc Sacramento loqueretur, ita testatus est: *Et si in peccatis sit, remittentur ei*. Sequitur Ordo, quo publica Sacramentorum ministeria perpetuo in Ecclesia exercendi, sacrasque omnes functiones exequendi potestas traditur: postremo additur Matrimonium, ut ex maris & feminæ legitima, & sancta conjunctione filii ad Dei cultum, & humani generis conservationem procreentur, ac religiose educantur.

Inter illa vero non eadem est, nec par omnium dignitas ac necessitas. Dignitate ac majestate omnia longe vincit Eucharistia, ob realem corporis, & sanguinis Christi præsentiam: Alia vero tria sunt, tametsi non eadem ratione ac gradu, tamen præ cæteris necessaria. Baptismus, dicente Domino: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*. Pœnitentia; sed illis dumtaxat necessaria, qui se post Baptismum aliquo peccato mortali obstrinxerint. Ad illos enim ista Christi verba sunt: *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis*. Si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis. Ordo præterea etsi non singulis Fidelibus, toti tamen Ecclesiæ omnino necessarius est; neque enim stare Ecclesia potest sine Sacrificio, Ministerio publico, & Ministris.

Atque inde nata apud Theologos distinctio duplicis modi quo res aliqua necessaria dici potest; necessitate scilicet medii, vel præcepti. Necessitate medii res aliqua necessaria est, quæ sine tali medio obtineri absolute non potest; ita sine cibo & potu non potest homo vivere: necessitate vero præcepti tantum, quæ vel ideo necessaria est, quia imperata, vel quia facilius tali via obtinetur; ita alimenta melioris succi conferunt ad sanitatem corporis facilius obtinendam vel fovendam. Primariam vero causam & rationem discriminis inter Sacramenta necessaria necessitate aut medii, aut præcepti, multi repetunt ex gratia specie vel gradu diversa quæ unicuique Sacramento est annexa. Sine gratia regenerante, aut a lapsu reparante, nemo salvus esse potest: inde causa cur Baptismus & Pœnitentia Sacramenta sint prorsus necessaria, quia Pœnitentia gratiam confert a lapsu reparantem, Baptismus vero regenerantem.

Quanto autem effusa magis est Dei benignitas ac providentia in Sacramentis pro salute omnium hominum instituendis, tanto major exarsit demonis invidia & furor in iis impugnandis, unde tot hominum millia sibi eripi perditus ille intellexit. Mirum quam varias ac multiplices artes, dolos & machinationes adhibuerit, quam projectos ad quodlibet audendum homines suscitaverit, ut, si fieri posset, salutare illos gratiæ fontes exsiccaret,

ac cœlestes divinatorum charismatum thesauros diriperet ac dissiparet.

Hæreticos intelligitis, dilectissimi Candidati, quorum alii omnia simul Christiana Sacramenta repudiarunt: homines scilicet supra modum spirituales, & Angelici, quia ab omni corporis consortio segregati, nihil sibi cum signis exterioribus commercii esse voluerunt. Alii fastidiosi ac delicati, vel ipsum Sacramenti nomen, eo quod in Scripturis non legeretur, dedignati, ab Ecclesiæ usu rejiciendum aliquando putaverunt. Alii, cum nomen servant, multa Sacramenta sustulerunt, pauca retinere, ac ne illa quidem plena, & efficacia, sed vacua, inania, & virtutis indiga. Nonnullis quippe Sacramenta visa sunt tanquam mera, & nuda signa seu symbola, in distinctionem Christianorum ab Infidelibus; aliis tanquam externa sigilla, quibus hoc unum insitum est, ut divinas promissiones conscientis nostris obsignent; aliis denique, maxime vero Lutheranis, nonnisi externa signa & instrumenta ad excitandam, vel alendam fidem destinata: Qui omnes communi consilio, junctisque viribus eo tendunt ac conspirant, ut Sacramentis Christi vim omnem seu efficientiam ad fructum spiritale eripiant.

Sueen-
chfeldius

Luthetus.

Sociniani.
Calvinus.
Luth. &
Caly.

Verum non tantum vano prorsus, & irritò conatu, sed etiam non sine manifesta pugna, & collisione Lutheranos inter & Calvinistas ex una parte, & Anabaptistas ex altera. Quippe, ut solide arguit Bellarminus, si Sacramentum nihil est aliud nisi excitandæ vel alendæ fidei instrumentum, quorsum infantes in Ecclesia baptizantur? Num ea vis est in Sacramentis, ut in iis etiam qui usum rationis non habent, fidem excitent eamque ipsis persuadeant? An non potius recte docent Anabaptistæ, solis adultis fidei Sacramenta prodesse? *Minime vero*, inquiunt Lutherani, *quin potius graviter errant Anabaptistæ, homines fanatici ac furiosi, dum infantes baptizari prohibent. Nam etsi parvuli alio tempore judicio rationis carent, tamen dum baptizantur, sic in eorum mentibus operatur Deus, ut & verbum Dei audiant, & Deum etiam agnoscant ac diligant, quemadmodum olim Sanctus Joannes in utero matris Christi præsentiam sensit, & præ gaudio exultavit.* En stolidum, si quod unquam fuit, Lutheri figmentum, quo se recipere compulsus fuit, ut se a laqueis Anabaptistarum quoquomodo expediret. Sed ne in eo quidem loco illum pedem figere passi sunt; undique enim conclusum isto dilemmate tenuerunt. Vidistis aliquando infantes dum baptizantur, quam refugiant, ejulent, oblucentur. Quæro igitur, vel intelligunt quid agant, vel non intelligunt; si non intelligunt, nec credunt; si non credunt, perperam baptizantur, & vicerunt Anabaptistæ: si intelligunt, sacrilegi sunt, qui sic pervicaciter Sacramenta recusant, nec tam purgantur, quam maculantur; non igitur baptizentur, & vicerunt Anabaptistæ. Quid quod has ineptias jam olim Augustinus in Epistola 187. alias 57. ad Dardanum irrisit; & ad exemplum S. Joannis, qui singulari miraculo in utero exultavit, argute respondit, aliquando etiam Asinam Balaam sapienter esse loquutam, nec tamen ob id admonitos esse homines in deliberationibus suis asina expectare consilia.

Luthera-
ni.

Bellar.

Tom. 2. p.
685. F.

Sed quid mirum suis Hæreticos figmentis nihil nisi jocos risumque accersere, cum ipse satanas illorum doctor ac parens Catholicum de Sacramentis doctrinam conatus convellere, ipsam magis confir-

P. 216. D. mavit ; & quantum illi Sacramenta corrumpendo depravandoque sibi nocuerunt, tantum iste nobis eadem imitando profuit . Nam sive ut suos facilius inescaret, sive ut nostris illuderet adumbrata Mysteriorum specie ac similitudine, omnes fere Sacramentorum Christi ritus sacrilega imitatione æmulatus est . Diaboli partes sunt, dicebat Tertullianus Lib. de Præscript. cap. 40. *intervertendi veritatem*, qui ipsas quoque res Sacramentorum divinarum, Idolorum Mysteriis æmulatur . Tingit & ipse quosdam, utique credentes, & fideles suos : expositionem delictorum de lavacro repromittit ; & si adhuc memini, Mithra signat illic in frontibus milites suos . Celebrat & panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub gladio redimit coronam . Quid ? quod & Summum Pontificem unius nuptiis statuit : habet & virgines, habet & continentes . Et Lib. de Baptismo c. 5. Nationes extraneæ ab omni intellectu spiritualium potestatum eadem efficacia Idolis suis submuniunt, sed viduis aquis sibi mentiuntur : nam & Sacris quibusdam per lavacrum initiantur, Isidis alicujus aut Mithræ ipsos etiam deos suos lavationibus effecerunt .

P. 94. E. Ante Tertullianum idem observaverat S. Justinus Apologia 2. pro Christianis . Porro, inquit, lavationem hanc (Baptismum Christi) cum audissent dæmones per Prophetam promulgatam, ut & ingressuri in delubra eorum, & accessuri ad illos, atque libationibus, & adipis nidoribus offerendis operaturi, seipsos aquæ aspersione lustrarent, effecerunt . Quin ut in toto quoque corpore lavarentur prodeuntes, priusquam ad Tempia, ubi illi collocati sunt, veniant, instinctu & opera sua curant . Nam & illud, quod fana eorum ingredienti, calceos deponunt, & cultores eorundem idem facere Sacerdotes jubent, per imitationem ejus instituerunt, quod Mosi Propheta, quem diximus, accidit .

Tom 3. p. 819. B. Denique S. Augustinus Lib. 4. de Trinitate cap. 10. *Demon*, inquit, fallaciarum regnum exercet & animas deceptas illusasque præcipitat pollicens etiam purgationem animæ per eas quas *τελετές* appellant, transfigurando se in angelum lucis per multiformem machinationem in signis, & prodigiis mendacii . Eisdem fere purgationis, & præparationis gradus Gentiles a suis exigebant, priusquam Sacris initiarentur, quos Christiani a suis Catechumenis, & pœnitentibus . In Sacris, ait Olympiodorus in Phædone Platonis, præcedebant publice purgationes, deinde has excipiebant alia reconditiones, post has aggregationes, tum sequebantur initiationes, ad postremum epoptiæ, idest, Sacramentorum omnium plena participatio ; nihil enim aliud in Sacris ulterius erat, quam ut fieret aliquis Epopta, idest, juxta vim nominis, testis oculatus, quia tunc aperte Mysteria contemplari licebat ; quod a Valentinianis observatum quoque fuisse refert Tertullianus adversus Valentinianos cap. 1. Diutius, inquit, initiant, linguam consignant ; cum epoptas ante quinquennium instituunt, ut opinionem suspendio cognitionis ædificent .

P. 37. B. At nec ista quoque mendacia ac fallaciæ via, quod volebat, dæmon obtinuit, imo male providus imitando confirmavit quod evertere nitebatur . Omnia namque, ait apposite idem Tertullianus Apolog. cap. 47. *adversus veritatem de ipsa veritate constructa sunt*, operantibus æmulationem istam spiritibus erroris .

Et vero nisi divini aliquid ad placandum iratum numen idoneum, in his

his exterioribus signis latitare dæmon subodoratus fuisset, nusquam profecto ad suorum Idolorum cultum ea traduxisset. Unde porro id intellexit? non aliunde sane, quam ex pervulgata Christianorum sententia de summa Sacramentorum suorum virtute ac potestate, quam quidem vel ipse dæmon magnam esse sensit ex infinita propemodum hominum cujuscumque conditionis atque ætatis multitudine, qui ejurato infano Idolorum cultu, salutaribus undis ad Christi fidem conversi sunt, ac pie sancteque vitam traduxerunt.

Mira enim vero est, ac plane stupenda Sacramentorum virtus, dilectissimi Candidati. Unde tanta virtus aquæ, exclamabat S. Augustinus, *ut corpus tangat, & cor abluat?* Nemo profecto est qui istud satis animo concipere & verbis eloqui possit. Neque porro id mirum: commune quippe hoc habent Sacramenta nostra cum cæteris fidei nostræ Mysteriis, quæ ab omni ratione & sensu longe seposita sunt. Nonne cæco nato luti applicatione visum Christus restituit? Nonne Lazarum a morte ad vitam solo verbo revocavit? Quidni ergo vel una aquæ guttula poterit totum hominem ad vitam spiritalem interius renovare?

Ista, inquiet aliquis, lubens agnosco & suspicio: sed id me potissimum anxium tenet & afficit, quod in re sacramentaria, quæ tanti momenti est, unde & veritas Sacramenti pendet, & salus hominis, tam pauca, vel in Scripturis, vel in SS. Patribus expresse declarata habeamus; imo & tam multa sint dubia, incerta, atque in disputatione apud Theologos etiamnum posita, quæ vel materiam, vel formam, idest, substantiam ipsam Sacramentorum spectant. Una quidem est omnium vox atque sententia, Sacramenta rebus & verbis constare: at si Baptismum, & Eucharistiam exceperis quorum clare ac distincte a Christo Domino determinata est tum materia, tum forma, quot inter nos lites, quot dissensiones circa materiam, & formam Sacramentorum v.g. Confirmationis, & sacræ Ordinationis? Nulla in Scripturis mentio unctionis, nec istorum verborum, *signo te &c.* ubi de Sacramento Confirmationis. Nullum pariter vestigium tactus instrumentorum in sacris Ordinationibus, nec verborum quæ adjici solent, *Accipe potestatem &c.* Imo nusquam eorum usus apud Græcos, apud Latinos vero etsi per antiquius, non tamen perpetuus & uniformis fuit. Inde nata in Scholis quæstio, quomodo scilicet res Sacramentorum sint a Christo Domino constitutæ ac determinatæ; an in specie, unoquoque signo speciatim declarato; an in genere tantum, data Ecclesiæ licentia ejusmodi signum assumendi, quod similitudinem quamdam habeat cum effectu seu fine Sacramenti. Si enim, ait Sanctus August. Epist. ad Bonif. 98. alias 23. *Sacramenta quamdam similitudinem earum rerum non haberent, quarum Sacramenta sunt, omnino Sacramenta non essent.* Tracl. 80. in Joan.

Atqui tamen ex ista quæstione, quæ necdum decisa est ac definita, sed hinc, & inde in Ecclesia disputatur, ambigua ac veluti in suspensio manet sacrarum Ordinationum veritas ac substantia. Quanti tamen momenti res sit, apprime nosse quæ sit illarum materia, & forma essentialis, vel integralis aut accidentalis, nemo non intelligit: nullibi certe periculosius in praxi erratur, unde tot damna & pericula in populum Christianum, & Ecclesiam ipsam universam possunt derivari.

Verum dilectissimi Candidati, ista ne minimum quidem vos moveant: nihil

nihil est profecto quod inde Sacramentorum veritati, aut Ecclesiae timeatis. Salva res est, si rite illud omne observetur, quod vel ab Apostolis, docente Christo, legimus observatum, vel ab Ecclesia pro data sibi potestate praescriptum fuit. Manuum impositione, & oratione Apostoli sacros ordinarunt Ministros: Occidentalis Ecclesia ad expressiorem sacramentalis effectus significationem tactum instrumentorum etiam adjecit, sive Apostolorum exemplo, quamquam scriptis non tradito, edocta; sive optimis de causis excitata, ea usa fuerit auctoritate quam a Sponso suo Christo accepit: est enim illa columna & firmamentum veritatis, in moribus & usu Sacramentorum, non minus quam in fide, ab omni errore longe aliena.

Iraque religiose ea omnia in praxi retineantur & observentur, quae illa retinet & observat; ita in tuto erit Sacramentorum substantia, seposita ista quaestione, qua animo forte nimium curioso ac litigioso in partes Sacramentorum essentiales vel integrales tantum inquiritur. Nec vero integritati ac substantiae Sacramentorum tantum consulitur, sed & in concordiam, quantum ad praxim pertinet, oppositae nostrorum Theologorum sententiae adducentur, de immediata & in specie, vel mediata tantum ac in genere, partium aliquorum Sacramentorum determinatione.

Duae vero potissimum nobis causae videntur esse, cur tam pauca de Sacramentis observata & tradita in Veterum monumentis habeamus.

Prima est, quod quae usu publico & quotidiana praxi trita sunt, & explorata, non raro in Scriptis suis veteres Scriptores praetermittunt, quod nempe res hujusmodi oblivioni vix unquam tradi possit, quia viva quadam ac spirante traditione quasi per manus ad posteros transmittuntur. Istud porro quasi proprium ac singulare habet hujusmodi viva traditio, quod longe minus subjaceat aequivocationibus ac falsis Novatorum interpretationibus, quam traditio scriptis consignata. Quot enim vero circa proprium verborum sensum lites nobis moverint Haeretici, vel uno scriptae circa Eucharistiam traditionis, ac grandioris Albertini Calvinistae in ea impugnanda voluminis exemplo omnibus manifestum ac comprobatum est.

Altera maxime animadvertenda causa & ratio, est lex silentii quam in Mysteriis fidei nostrae non divulgandis tanta religione Veteres observari voluerunt, ne forte Gentilium & impiorum hominum irrisioni

Lib. de ac profanationi objicerentur. Inde Augustino teste, Mysteria nuncupata sunt, hoc est, secreta & occulta, quae nefas est in publicum efferre, ac solis initiatis communicanda sunt.

Tom. 6. p. Hujus silentii ac secreti tot fere testes sunt, quot ex Veteribus de Religione scripserunt.

A. Tertullianus Apolog. c. 7. Omnibus Mysteriis, ait, silentii fides debetur. S. Joannes Chrysostomus Hom. 49. in Epist. r. ad Corinth. loquens:

Edit. de Baptismo, Volo quidem, inquit, aperte dicere, non audeo tamen propter eos qui sunt initiati: ii enim expositionem nobis faciunt difficiliorem, ut qui nos cogant, vel non aperte dicere, aut eis arcana enuntiare? sed tamen dicam tecte & adumbrate. Denique Innocentius I. de nonnullis quae ad Sacramenta pertinent a Decentio Eugubino Episcopo interrogatus, Verba dicere non possum, ait, ne magis prodere videar, quam ad consultationem tuam respondere.

Hinc mos ille solemnus Catechumenos ac pœnitentes publicos a conspectu Sacrificii, quo tempore peragendum erat, ejiciendi, proclamante Diacono, *Exite Catechumeni, exite pœnitentes*. Eandem silentii ac secreti legem moremque in abominandis Idolorum Mysteriis Paganis servaverunt.

*Epist.
Rom. PP.
To. 1. p.
859. A.*

Narrat Livius Libro tertio, duos juvenes tanquam ob infandum scelus misere trucidatos, quod cum initiati non forent, Templum Cereris ingressi, absurde quædam de Sacris fuissent percunctati. Nota est & Penthæi laniatio, propter curiosius inspecta Mysteria: quo respiciebat Synesius L. de Providentia sect. 2. ubi scribens de silentio Mysteriis debito, ait: *Tam is qui ostenderit, quam qui viderit in offensionem numinis incurrit. Ac Beatorum narrationibus proditum est, eum qui Bacchi Orgya temere irrumpens inspexerit, repente laniari*. Etenim ignoratio Sacris addit auctoritatem, & reverentiam conciliat; propterea nocti mysteria committuntur. Inde solemnus illa apud Gentiles formula, tempore quo Sacra sua operabantur, *Procul hinc, procul este profani*.

*Ed. Par.
1630. p.
128. B.*

Mirum igitur vobis videri non debet, neque officere causæ nostræ bonitati, quod Veteres hac silentii seu secreti servandi lege severius adstricti, tam parce ac dissimulanter de Sacramentis nostris tractaverint. Quod in eorum Scriptis deerat, utcumque supplevit oralis seu viva & spirans Traditio, in usu & praxi quotidiana fideliter expressa.

Attamen inde perdifficilis ac maxime operosa Theologis semper visa est accurata de Sacramentis disceptatio, quæ infinitam propemodum rerum quæ veterum, quæ recentiorum, ad severioris criticæ judicium exactam notitiam postulat.

Quæ vero in præsentī Tractatu vobis offerimus, dilectissimi Candidati, eo majoris momenti sunt, & diligentiori cura studioque a vobis excipienda, quod communia omnibus Sacramentis principia, & fundamenta continent, quæ nisi plane perspecta vobis fuerint, priusquam ad singulorum Sacramentorum tractationem accedatis, necesse erit vos velut cæcos mediis in tenebris palpare, ac incertis prorsus vestigiis incedere. Ut autem statim in ipso hujus Tractatus aditu dignoscatis quæ sit Ecclesiæ doctrinæ de Sacramentis generatim sumptis, vestramque in antecessum fidem præformemus, tredecim Canones, quos Tridentina Synodus eam in rem condidit, oculis vestris subjicimus.

Primus est, *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta; aut esse plura vel pauciora quam septem, videlicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum septem non esse vere & proprie Sacramentum, anathema sit.*

*Tom. 14.
Cont. p.
776.*

Secundus, *Si quis dixerit, ea ipsa novæ Legis Sacramenta a Sacramentis antiquæ Legis non differre, nisi quia cærimoniæ sunt aliæ, & alii ritus externi, anathema sit.*

Tertius, *Si quis dixerit, hæc septem Sacramenta ita esse inter se parta, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, anathema sit.*

Quartus, *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis, aut eorum voto, per solam fidem homines a Deo gratiam justificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sint, anathema sit.*

Quin-

Quintus, Si quis dixerit, hæc Sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse, anathema sit.

Sextus, Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint acceptæ per fidem gratiæ vel justitiæ, & notæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur Fideles ab Infidelibus, anathema sit.

Septimus, Si quis dixerit, non dari gratiam per hujusmodi Sacramenta semper & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiamsi rite ea suscipiant, sed aliquando, & aliquibus, anathema sit.

Octavus, Si quis dixerit, per ipsa novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.

Nonus, Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spiritale & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.

Decimus, Si quis dixerit, Christianos omnes in verbo & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit.

Undecimus, Si quis dixerit, in Ministris, dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.

Duodecimus, Si quis dixerit, Ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere aut conferre Sacramentum, anathema sit.

Decimustertius, Si quis dixerit, receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos aut contemni aut sine peccato a Ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit.

Novem Quæstionibus totam istam de Sacramentis in genere disputationem absolvemus.

Prima erit de natura seu definitione Sacramenti.

Secunda, de fine ac necessitate seu existentia Sacramentorum.

Tertia, de virtute & efficacia eorundem.

Quarta, de effectibus, gratia & characterem.

Quinta, de auctore seu institutione.

Sexta, de Ministro.

Septima, de conditionibus in Ministro requisitis ut Sacramenta perficiat.

Octava, de subiecto, seu de homine percipiente Sacramenta.

Nona denique, de cærimoniis Sacramentorum.

I N D E X

Q U Æ S T I O N U M.

QUÆSTIO I. De natura seu definitione Sacramenti.	pag. 1.
ARTICULUS I. De nomine ac definitione Sacramenti.	ibid.
Definitio Sacramenti.	3
Definitio Sacramenti apud Hæreticos.	ibid.
ARTICULUS II. De genere Sacramenti.	8
An & quale sit signum.	ibid.
CONCLUSIO. Sacramentum est in genere signi.	ibid.
ARTICULUS III. De differentia Sacramenti, an debeat esse signum efficax, seu alicujus sanctitatis effectivum.	10
CONCLUSIO. Differentia specifica Sacramenti in eo est, ut significet & conferat aliquam sanctitatem; adeoque ut sit signum efficax, practicum & operativum.	11
ARTICULUS IV. De materia & forma Sacramenti.	12
Quid per materiam & formam Sacramenti Theologi intelligant.	ibid.
An quodlibet Sacramentum necessario constare debeat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma.	15
PRIMA CONCLUSIO. Quodlibet Sacramentum seu veteris seu novæ Legis, constare necessario debet rebus aliquibus tanquam materia.	ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. Quodlibet veteris Legis Sacramentum necessario verbis tanquam forma non constabat.	16
TERTIA CONCLUSIO. Quodlibet Legis Evangelicæ Sacramentum necessario constat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma: sive rerum nomine, elementum, aut substantiam, aut actiones quasdam; & per verba, vocalia verba intelligas, aut aliquid simile ipsis æquivalens.	ibid.
An & quomodo materia & formæ Sacramentorum sint a Christo Domino fixæ ac determinatæ.	19
Res Sacramentorum duplici modo determinari possunt, in genere & specie.	ibid.
Materia Sacramentorum alia physica, alia moralis. Quid inter eas discriminis?	ibid.
An & quæ mutatio, sive in materia, sive in forma Sacramentum nullum & irritum efficiat.	22
Qualia sint verba Sacramentorum: an promissionis & concionis, an consecrationis.	26
PRIMA CONCLUSIO. Ad essentiam Sacramenti non requiritur concio, quæ exponatur Sacramentorum vel promissio, vel institutio, vel effectus.	30
SECUNDA CONCLUSIO. Verba Sacramentorum vere ac proprie consecratoria sunt, non promissoria, nec concionalia.	31
Solvuntur Objectiones.	33
Quotuplex generatim sit forma Sacramentorum. An ea quæ conditionalis dicitur, in usu semper fuerit; & quibus in casibus usurpanda.	37
QUÆSTIO II. De fine ac necessitate seu existentia Sacramentorum.	40
Duplex necessitas, medii & præcepti.	ibid.
Unde reposci debeat discrimen necessitatis medii & præcepti.	41
ARTICULUS I. De fine seu causis propter quas consentaneum fuit institui Sacramenta.	42
ARTICULUS II. De Sacramentis innocentis naturæ. An in eo statu aliqua extiterint, aut extitura fuissent, si perseverasset diutius.	43
PRIMA CONCLUSIO. Sacramentorum institutio nullam videtur ex sese habere repugnantiam & oppositionem cum perfectione status innocentie.	ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. Nulla de facto extitere in statu innocentie Sacramenta.	45
PRIMA CONCLUSIO. Verisimilius est, quod vi præsentis decreti nulla futura fuissent in statu innocentie, si diutius perseverasset, Sacramenta: utrum autem virtute alterius decreti futura fuissent, quis consiliarius Dei fuit, ut certo possit definire? ibid.	ibid.

ARTICULUS III. De Sacramentis Legis naturæ.	46
PRIMA CONCLUSIO. Extitisse parvulis in Lege naturæ aliquod adversus peccatum originale remedium, pia est ac vera sententia; illud vero in fide venturi Messie signo aliquo vel actu exteriori demonstrata possum fuisse, verisimilius.	47
SECUNDA CONCLUSIO. Conjici non immerito potest, in Lege naturæ nonnulla pro adultis Fidelibus extitisse Sacramenta.	51
ARTICULUS IV. De Sacramentis Legis scriptæ Mosaicæ, & Evangelicæ.	ibid.
PRIMA CONCLUSIO. Instituta sunt nonnulla in Lege veteri Sacramenta.	ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. Christus in nova Lege vera & proprie dicta Sacramenta instituit, numero septem, non plura nec pauciora: videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem & Matrimonium.	52
Occupatur objectio ducta ex silentio Veterum qui septem non numerant Sacramenta.	ibid.
Alia objectio occupatur ex variis speciebus Ordinationis.	54
An lotio pedum sit verum Sacramentum.	55
Incerta & varia disciplina circa lotionem pedum.	56
Origo & finis illius lotionis.	57
Quid significetur per lotionem pedum.	ibid.
Quis sensus verborum Christi, Nisi laveris te &c.	58
Quo sensu Professio religiosa Sacramentum ab aliquibus dicitur.	59
Q U Æ S T I O III.	
De virtute & efficacia Sacramentorum.	ibid.
ARTICULUS I. An Sacramenta Legis Evangelicæ ex se seu ex opere operato, gratiam non ponentibus obicem conferant.	ibid.
Duplex modus producendi gratiam, ex opere scilicet operato, & ex opere operantis.	60
Fraudes ac mendacia Novatorum circa sensum istorum verborum, ex opere operato.	61
Quæ sit Novatorum sententia de virtute & efficacia Sacramentorum.	62
Novatores vim producendi gratiam ex opere operato Sacramentis adimunt.	63
Novatores veram in Sacramentis virtutem & efficaciam respectu gratiæ agnoscere interdum videntur.	64
Probatur Catholicum dogma de virtute & efficacia Sacramentorum ex opere operato.	66
CONCLUSIO. Sacramenta novæ Legis gratiam ex opere operato iis conferunt, qui nullum obicem opponunt.	ibid.
Prima probatio ex Scripturis.	ibid.
Secunda probatio ex constanti Ecclesiæ traditione.	68
Concilia.	ibid.
Sancti Patres.	69
Tertia probatio ex Theologica ratione.	70
Ratio Theologica ex Baptismo infantium.	ibid.
Quid sit non ponere obicem gratiæ sacramentali.	71
Solvuntur Objectiones.	ibid.
ARTICULUS II. De modo quo Sacramenta gratiam conferunt, an physice, an moraliter.	78
Exponitur duplex causalitatis modus, physicus & moralis; ac variæ recensentur Scholæ opiniones.	ibid.
Varii modi explicandi causalitatem physicam Sacramentorum.	79
Varii modi explicandi causalitatem moralem Sacramentorum.	80
CONCLUSIO. Verisimilius nobis videtur, Sacramenta causas esse duntaxat morales, non physicas gratiæ sanctificantis.	81
Solvuntur Objectiones.	82
ARTICULUS III. De discrimine efficientiæ Sacramentorum novæ ac veteris Legis, imprimis vero Circumcisionis.	85
Sententia Novatorum.	ibid.
Opiniones Scholæ.	86
Opiniones circa vim Circumcisionis.	87

Q U Æ S T I O N U M.

- PRIMA CONCLUSIO.** Vetera Sacramenta nullam vim & efficaciam habuere ad gratiam ex opere operato conferendam. 88
- SECUNDA CONCLUSIO.** In veteribus Sacrificiis ac Sacramētis gratia conferebatur ex opere operātis, hoc est, ex fide & pietate seu ministrantis, seu percipiētis Sacramētū. 91
- TERTIA CONCLUSIO.** Circumcisio instituta non videtur in remedium peccati originalis, nec gratia contulit ex opere operato. 92
- Solvuntur Objectiones adversus Conclusiones præcedentes.* 94

Q U Æ S T I O I V.

- De effectibus Sacramentorum.* 101
- ARTICULUS I.** De gratia quæ primarius est Sacramentorum effectus. 103
- An gratia sanctificans quæ per Sacramenta confertur, sit interna, formalis, permanens, habitualis & vera qualitas.* ibid.
- CONCLUSIO.** Fide Catholica certum est, gratiam quæ per Sacramenta infunditur, esse aliquid internum, formale, inherens, distinctum ab actu fluente ac transitorio; quod, desinente sæculo duodecimo, per habituales qualitates explicari cepit: an autem vera sit habitualis qualitas, Philosophorum sensu, definitum ab Ecclesia non fuit. 103
- An per singula Sacramenta prima sanctificans gratia conferri possit.* 107
- CONCLUSIO.** Sacramenta vivorum possunt per accidens primam conferre gratiam, & Sacramenta mortuorum, secundam. ibid.
- Quæ & qualis sit gratia sacramentalis. An sit habitus distinctus a gratia sanctificante.* ibid.
- PRIMA CONCLUSIO.** Singula Sacramenta præter sanctificantem gratiam, peculiarem aliquam, quæ sacramentalis dicitur, conferunt. 108
- SECUNDA CONCLUSIO.** Verisimilius est gratiam sacramentalem non esse habitum distinctum a gratia sanctificante, eique jus aliquod duntaxat addere ad obtinenda, cum opus est, auxilia gratiæ necessaria ad proprios uniuscujusque Sacramēti effectus consequendos. 109
- Quantam Sacramenta gratiam conferant, & an in omnibus semper æqualem.* 109
- PRIMA CONCLUSIO.** Idem specie Sacramentum æqualem semper gratiæ effectum confert iis qui æqualiter præparati ea percipiunt. ibid.
- SECUNDA CONCLUSIO.** Sacramenta inæqualem conferunt ex opere operato gratiam iis qui sunt inæqualiter dispositi. 110
- ARTICULUS II.** De charactere qui per aliqua Legis novæ Sacramenta imprimitur. ibid.
- Novatorum error circa characterem.* ibid.
- Quid veteres Scholastici de characteris existentia.* 111
- Varie Scholasticorum sententiæ circa essentiam characteris.* 112
- PRIMA CONCLUSIO.** Certum est ex fide, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine, imprimi characterem in anima: hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt. 114
- SECUNDA CONCLUSIO.** Character non est pura relatio rationis, non extrinseca dumtaxat denominatio, nec relatio realis, sed est aliquid reale absolutum quod ad secundam speciem qualitatis revocatur, atque in intellectu tamquam in suo immediato subjecto residet. 117
- Solvuntur Objectiones adversus præcedentes Conclusiones.* 120

Q U Æ S T I O V.

- De auctore seu institutore Sacramentorum.* 122
- ARTICULUS I.** An Christus Dominus omnia & singula novæ Legis Sacramenta instituerit, & quomodo; an per seipsum immediate, an mediate per Apostolos. 123
- CONCLUSIO.** Christum Dominum omnia & singula novæ Legis Sacramenta immediate & per seipsum instituisse, certa quidem est ac vera sententia, non tamen de fide. 124
- ARTICULUS II.** An auctoritas instituēdi Sacramēta possit hominibus communicari. 126
- CONCLUSIO.** Potestas auctoritatis primaria & independens instituendi Sacramenta, nulli puræ creaturæ communicari potest. Ea vero quæ dicitur excellentiæ, & humanitati Christi tamquam instrumento divinitati conjuncto concessa fuit, ad æquale quantum ad omnes effectus communicari non potest, sed inadæquate dumtaxat. 127

Q U Æ S T I O VI.

- De Ministro Sacramentorum.* 128

ARTIC. I. An Minister Sacramentorum active concurrat ad gratiam sanctificantem.	ib.
CONCLUSIO. Minister Sacramentorum tamquam vera, instrumentalis & materialis causa simul cum Sacramento proxime & active concurrat ad gratiam sacramentalem.	ibid.
ARTICULUS SECUNDUS. An solus & quilibet homo sit Minister Sacramentorum.	129
PRIMA CONCLUSIO. Solus homo videtur idoneus esse potest Minister Sacramentorum.	ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. Homo quilibet Christianus (si Baptismum excipias in casu necessitatis) idoneus non est Minister Sacramentorum, sed ille tantum qui per legitimam Ordinationem ministerii potestatem accepit.	130
QUÆSTIO. VII. De conditionibus in Ministro requisitis ut Sacramenta perficiat.	132
ARTICULUS I. De intentione Ministri Sacramentorum.	ibid.
An & quæ in eo necessaria sit ut sacramenta valide perficiat.	ibid.
De necessitate intentionis ratione objecti.	133
Status questionis.	ibid.
Varie hypotheses.	ibid.
Intentio externa & interna varie explicatur.	134
Sententia Novatorum de intentione Ministri sacramentorum.	135
De sententia Catharini & nonnullorum aliorum Catholicorum.	137
PRIMA CONCLUSIO. Ad veritatem & integritatem substantialem Sacramenti necessaria est interna Ministri intentio, qua velit, non fingere ac simulare, sed vere ac serio facere simpliciter ac generatim saltem id quod facit Ecclesia.	139
SECUNDA CONCLUSIO. Ad veritatem & integritatem Sacramenti non requiritur ut Minister intendat facere vel effectum Sacramenti, vel ritum Ecclesie formaliter ut Sacramentum est, vel etiam facere quod facit Ecclesia Catholica Romana; sed sufficit ut simpliciter ac generatim velit facere quod facit Ecclesia, quæcunque tandem illius sit, & de Ecclesia & de Sacramento ejusque effectu ac fine, sententia.	145
De intentione absoluta & conditionata.	148
An intentio ad certam & determinatam personam dirigi debeat.	149
Solvuntur Objectiones adversus primam Conclusionem.	150
Objectiones ex factis historicis.	ibid.
Factum S. Athanasii incertum ac dubium.	ibid.
Factum S. Genesii etiam incertum.	151
Objectiones ex sanctis Augustino, Thoma & Innocentio IV.	152
Expenditur mens sancti Augustini.	ibid.
Expenditur mens sancti Thomæ.	158
Expenditur mens Innocentii IV.	161
Objectiones ex momentis ac rationibus Theologicis.	162
Solvuntur Objectiones adversus secundam Conclusionem.	167
De necessitate intentionis ratione modi consideratæ: hoc est, an necessaria sit intentio actualis; an virtualis, vel habitualis, aut interpretativa sufficiat.	170
CONCLUSIO. Intentio conficiendi Sacramenti, habitualis non sufficit: intentio vero actualis & formalis sufficit quidem, ac non requiritur: intentio vero virtualis & requiritur & sufficit.	171
Duplex dubium circa intentionem virtuales.	172
ARTICULUS II. An fides necessaria sit in Ministro, ut Sacramentum valide perficiat.	174
Status controversiæ inter Stephanum & Cyprianum.	ibid.
Error Donatistarum. Quam diversa eorum & Cypriani conditio.	175
Agrippinus primus auctor erroris.	ibid.
Tertullianus ad decretum Agrippini respexisse videtur.	176
Origo & occasio hujus controversiæ, juxta Baronium.	ibid.
Plures de hoc argumento Epistolæ & Synodi sancti Cypriani.	177
Ad Orientales pariter scripsit Stephanus.	ibid.
Firmilianus asserit antiquam & omni memoria superiorem in sua Ecclesia Rebatizantium sententiam & praxim.	ibid.
Cyprianus & Firmilianus non dissimulant multos inter suos diversæ fuisse sententiæ.	178
CONCL. Fides Ministri necessaria non est ut Sacramentum vere ac valide perficiat.	ibid.

Q U Æ S T I O N U M.

Argumentum ex Scripturis.	ibid.
Firmius ex Traditione ducitur argumentum.	179
Traditionem agnoscunt S. Augustinus & alii.	ibid.
Ne in Africa quidem & in Oriente oblitterata vera Traditio.	ibid.
Concilia distinguunt inter Hereticos formam Baptismi observantes, & violantes.	ibid.
Variis rationum momentis pugnavit S. Augustinus.	181
Solvuntur Objectiones ex momentis rationum.	183
Prima Obiectio ex parte Hereticorum.	ibid.
Secunda Obiectio ex parte Sacramentorum.	185
Tertia Obiectio ex parte effectus Sacramentorum.	186
Solvuntur Objectiones ex auctoritate.	187
S. Dionysius Alexandrinus.	288
S. Basilius.	189
S. Athanasius.	191
S. Optatus Milevitanus.	195
S. Cyrillus Jerosolymitanus.	198
Expenduntur nonnullæ quæstiones facti quæ ad Historiam Rebaptizantium pertinent.	199
An S. Cyprianus, Firmilianus, aliique tum Africae, tum Orientis Episcopi, excitatam de Baptismo Hereticorum controversiam ad fidem vel ad disciplinam pertinere crediderint.	ibid.
PRIMA CONCLUSIO. Videntur Cyprianus, Firmilianus, cæterique ipsis adherentes Episcopi, existimasse excitatam de Baptismo Hereticorum controversiam non ad fidei dogma, seu ad disciplinam dumtaxat pertinere.	200
Solvuntur Objectiones.	ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. Stephanus Summus Pontifex quæstionem de Baptismo ab Hereticis dato ad fidem pertinere censuit, ac implicite saltem definivit.	203
Solvuntur Objectiones.	204
An Summus Pontifex Stephanus reipsa S. Cyprianum, Firmilianum aliosque Rebaptizantes a sua communione suspenderit.	207
CONCLUSIO. Stephanus S. Pontifex comminatus est quidem sua communione privandos Cyprianum, Firmilianum, cæterosque Rebaptizantes, reipsa tamen eos non privavit, sed hæsit intra minas.	208
Solvuntur Objectiones.	210
An Stephanus Romanus Pontifex in errorem oppositum errori Cypriani lapsus fuerit, approbato omnium indistincte Hereticorum Baptismo.	213
CONCLUSIO. Stephanus Romanus Pontifex Cyprianum impugnans in extremum errorem lapsus non fuit, nec alium Hereticorum Baptismum ratum usquam habuit, quam qui verbis Evangelicis, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, consecratus fuisset.	ibid.
Solvuntur Objectiones.	215
An S. Cyprianus, Firmilianus, cæterique Africani & Orientales Episcopi errorem suum ante mortem revocaverint.	217
CONCLUSIO. Certum non est Cyprianum & Firmilianum ab errore Rebaptizantium ante mortem recessisse, quamquam id conjici merito possit.	ibid.
Solvuntur Objectiones.	218
Quodnam sit plenarium illud totius Orbis Concilium, in qua controversiam de Baptismo Hereticorum terminatam ac finitam fuisse testatur toties S. Augustinus.	219
CONCLUSIO. An Concilium totius Orbis plenarium, quo S. Augustinus asserit controversiam de Baptismo Hereticorum eliquatam & omnibus remotis dubitationibus finitam fuisse, sit Arelatense I. vel Nicænum generale I. definire certo non possumus.	220
ARTICULUS III. An Ministri probitas necessaria sit, ut valide, vel licite Sacramenta perficiat.	225
PRIMA CONCLUSIO. Improbi Ministri, seu publici seu occulti, qui omnia necessaria rite observant, Sacramenta valide perficiunt.	ibid.
Tournely de Sacram. in Gen.	b SE.

INDEX QUESTIONUM.

- SECUNDA CONCLUSIO.** Peccat graviter Minister, qui cum sibi conscius est peccati alicujus mortalis, Sacramenta ex officio conficit aut dispensat. 226
- TERTIA CONCLUSIO.** Urgente mortis periculo licitum est a malis Ministris, sive publicis sive occultis, sive toleratis sive non, imo & communiter a Parocho cui ex officio ministrare incumbit, aut ab alio Sacerdote ad ministrandum parato, quamquam perverso tolerato, Sacramenta petere & accipere, cum adest iusta ea petendi ratio: seclusa autem ea necessitate & causa legitima, non licet. 229
- Solvuntur Objectiones.* 231

Q U Æ S T I O VIII.

- De subiecto Sacramentorum.* 236
- ARTICULUS I.** An solus homo viator sit Sacramentorum capax. ibid.
- CONCLUSIO.** Solus homo viator subiectum est Sacramentorum capax. 237
- ARTICULUS II.** An & quæ requiratur intentio seu voluntatis consensus, ut quis vere Sacramentum percipiat. ibid.
- PRIMA CONCLUSIO.** In adulto, ut Sacramenta vere percipiat, requiritur vera & interna intentio, seu consensus voluntatis in ritum Ecclesiæ quem percipit. 238
- SECUNDA CONCLUSIO.** Non sufficit in adulto intentio percipiendi mere externum ac materiale Ecclesiæ ritum; nec etiam requiritur, ut eum expresse tanquam verum Sacramentum intendat, sed sufficit ut ex animo ac generatim velit percipere id quod facit Ecclesia. 241
- TERTIA CONCLUSIO.** In aliquibus Sacramentis percipiendis v. g. Baptismo, Confirmatione, Pœnitentia, Unctione extrema, actualis aut virtualis non requiritur, sed interpretativa sufficit intentio recipientis. ibid.
- Solvuntur Objectiones.* ibid.
- ARTICULUS III.** De dispositionibus necessariis ad Sacramenta valide aut licite & cum fructu percipienda. 244
- PRIMA CONCLUSIO.** Fides non est dispositio necessaria ad Sacramenta valide percipienda, una excepta Pœnitentia. 245
- SECUNDA CONCLUSIO.** Ut Sacramentum licite ac cum fructu percipiat, necessariae sunt prœviæ ex fide ac pietate dispositiones. ibid.
- Solvuntur Objectiones.* 246

Q U Æ S T I O ULTIMA.

- De Cœrimoniis Sacramentorum.* 247
- Nomen, definitio, ac partitio cœrimoniarum.* ibid.
- Cœrimoniarum rectitudo & æquitas.* 248
- Cœrimoniarum necessitas & utilitas.* 249
- Est-ne aliquarum cœrimoniarum quidam spiritualis effectus?* 252
- Habet-ne Ecclesia potestatem instituendi cœrimonias?* ibid.
- Necessitas observandi cœrimonias ab Ecclesia præsriptas.* 253
- An Ecclesiasticæ cœrimoniæ in sua prima institutione, symbolicam seu mysticam & spirituales significationem contineant.* 254
- Qua lingua Officia divina celebrari in Ecclesia debeant.* 258
- De usu nonnulla in sacrificio Missæ submissa voce pronuntiandi.* 267

FINIS INDICIS.

Admonitio ad Lectorem

Occasione Libri supplicis sub nomine Pastorum Parisiensium ad Eminentissimum Cardinalem Noallium Archiepiscopum Parisiensem.

Rodiit in lucem paucis ab hinc diebus gallico idiomate, Libellus quidam supplex sub nomine Pastorum Parisiensium, ad Eminentissimum Cardinalem Noallium Archiepiscopum Parisiensem. Siluisssem profecto, ac Scriptum illud furtivis typis absque auctoritate publica in lucem editum, publica ipsa auctoritate reprimendum neglexissem, nisi fidem, & doctrinam meam vellicaret, & ad justam me cogeret defensionem. Nolo, dicebat sapienter S. Hieronymus, *in suspitione hæreseos quemquam esse patientem, ne apud eos qui ignorant innocentiam ejus, dissimulatio conscientia judicetur si taceat Stultum enim est frustra infamiam sustinere.* Neque vero infamiam impositi mihi erroris frustra sustinuissem: quin potius tota illa recidisset in publicam offensionem, ac scandalum Theologiæ nostræ Candidatorum, quibus erroris suspecta redderetur doctrina, quam in eorum gratiam publicis scriptis evulgare pergo.

Scio equidem, supplici Libello speciosum, ut moris est, obtendi læsæ, ac periclitantis Religionis nomen, fidei morumque violatam integritatem, depressam ac fere extinctum amoris Dei præceptum, catholicum gratiæ a se efficacis dogma in errorem Jansenianum traductum, perniciosum æquilibrii systema, velut Ecclesia doctrinam Fidelibus propositum. At scio etiam non hodie primum vana hæc monstra conficta fuisse ad simplicium, & indoctorum fraudem, & ad invidiam eorum qui proscriptos Jansenii errores strenue pro viribus impugnant. Jansenium impetis? Tibi crimen est; & crimine in uno quot, & quanta alia! Illico infamaris tanquam conjuratus doctrinæ SS. Augustini & Thomæ, ac gratiæ Christi inimicus, sectator Semi-pelagianorum, Christianæ moralis corruptor, præcepti amoris Dei, imo & ipsius divinæ omnipotentiae destructor. Ut vero fidem apud simplices inveniant, quot doli ac fraudes! Adulteratur Scriptorum textus; sensus genuinus invertitur, ac detorquetur; quæ disjuncta sunt, copulantur; quæ unita, separantur; quæ præcedunt vel sequuntur, unde Scriptoris mens elucescit, callide omittuntur. Ac ne insignis hujus falsitatis, & malæ fidei exempla repetam altius, duo inter alia multa vel ipse Libellus supplex nobis subministrat, quorum unum bonæ memoriæ Cameracensem Archiepiscopum, alterum vero me ipsum spectat. In uno literalis textus turpiter truncatur, interpolatur, corrumpitur; in altero textus ad erroneum sensum, textu ipso renitente, ac invicta auctoris mente, trahitur ac detorquetur.

Summa ingenii luce, ac vi eloquentiæ totius systematis Janseniani virus omne ac periculum detegit, ac prosequitur Cameracensis Archiepiscopus. Pœnas luat necesse est. Statim in tribunali Janseniano reus declaratur damnatæ gratiæ a se efficacis Thomisticæ. In systemate Jansenii, ait auctor Libelli, systema gratiæ efficacis Thomisticæ proscriptum fuisse contendit Cameracensis. *Oui* (verba ipsa sunt Libelli ex prima Cameracensis ad Quenellium Epist. pag. 33.) *oui il faut QUE CE SOIT UNIQUEMENT LE SYSTEME*

DE LA GRACE EFFICACE DES THOMISTES, QUE L'EGLISE A VOULU CONDAMNER dans Jansenius, ou bien cette Eglise n'a voulu condamner riens de serieux. Si ce n'est pas là précisément ce qu'elle y condamne, elle agit comme un homme en delire; ou bien elle se joue & de la foi, & de sa propre autorité, & de la croyance de ses enfans; cette Eglise imagine un sens chimérique & ridicule, pour servir de fantôme sur lequel tombent tous ses anathemes. Prosequitur: Les termes de la grace efficace par elle-même sont un nom adouci, sous lequel on enseigne la délectation necessitante.

1. Let-
tre au
P. Ques-
nel. p.
33.

Si hæc revera scripsit (ut auctor Libelli refert) Cameracensis, non diffimulo, aberravit; nusquam etenim de proscribendo systemate gratiæ a se efficacis sensu Thomistico, Ecclesia cogitavit. Si vero ea non scripsit, sed ipsi mendaciter imponuntur, quanti criminis reus ille habendus est, qui adultera manu tantam intulit in textum Illustrissimi Archipræsulis falsitatem? Judica, lector æquissime, ex genuinis Cameracensis verbis, quæ tibi summa fide repræsentō, hæc sunt: *Voilà le système (de Jansenius) qui saute aux yeux de tout homme un peu sensé & attentif, quand il lit ce Livre. C'est sur quoi il ne peut se méprendre. Il faut que ce soit uniquement ce système, que l'Eglise ait voulu condamner dans Jansenius, ou bien elle n'a voulu y condamner rien de serieux. Si ce n'est pas là précisément ce qu'elle y condamne, elle agit comme un homme en delire, ou bien elle se joue & de sa foi & de sa propre autorité, & de la croyance de tous ses enfans. Elle imagine un sens chimérique & ridicule, pour servir de fantôme sur lequel tombent tous ses anathèmes.*

De systemate Janseniano circa duas delectationes relative victrices unice loquitur Archipræsul; de systemate vero Thomistico gratiæ a se efficacis, eo loci ne verbum quidem. Ergo verba ista Libelli, *il faut que ce soit uniquement le système de la grace efficace des Thomistes que l'Eglise a voulu condamner dans Jansenius, ou bien cette Eglise &c.* Verba, inquam, ista supposititia sunt, falsa, adulterina, germano textui maligne ac fraudulenter affluta.

Eodem loco habenda, quæ simili fraude ac mala fide reddit auctor Libelli: *Les termes de la grace efficace par elle-même sont un nom adouci, sous lequel on enseigne la délectation necessitante.* Ecce Cameracensis verba pag. 40. ejusdem Epistolæ: *Le parti voit les Molinistes par tout: & quiconque ne croit point, la délectation necessitante sous le nom radouci de grace efficace par elle-même, lui paroît Moliniste & Pélagien.* Heu! quantum hæc distant a sensu & verbis quæ refert Libellus! Cameracensi Libellus imputat, quod Archipræsul Jansenianis tribuit. Itane unum cum alio permiscere ac confundere licet? *Crimine ab uno, disce omnes.*

Vix scio quid ad tam enormem fraudem ac falsitatem reponere possint Libelli supplicis auctores: atque hæc me cogitatio dubium & ancipitem tenuit, verusne esset an fictus dictus Libellus. Occurrebat animo sapientia, eruditio & pietas Pastorum Parisiensium. Qui ergo, dicebam intra me tacitus, fieri potuit, ut tantæ falsitatis crimine se se implicare voluerint? Occulta confederatione ac coitione dicti Libelli furtivæ subscriptiones ostiatim emendicatæ circumferuntur: at quis prudens & cordatus, viris tam gravibus id imputet? norunt illi occultas coitiones in societate qualibet periculosas esse, ac seditioni ut plurimum proximas. Unicus hujus Libelli supplicis finis ac scopus videtur esse, ut XII. famosi articuli, quos ventitant quasi totidem Bullæ Unigenitus Explicationes Roma in Galliam missos vindicentur & approbentur. At non ignorant,
Scri-

Scriptum typis editum, cui gallice titulus est, *Explications de N. S. P. le Pape Benoit XIII. envoyées en France au mois de Mars 1725. sur la Bulle Unigenitus*, supremi Consistorii Decreto die 2. Junii ejusdem anni suppressum fuisse, ac cautum ut Exemplaria lacerarentur. An vero Scriptum illud quasi de novo revocare in lucem, ac contentos in eo articulos publico Instrumento confirmare voluissent Pastores Parisienses? Credat qui voluerit, non ego. Regii Decreti hæc verba sunt: *Sa majesté étant bien instruite que les Propositions contenues en cet Ecrit, n'ont jusqu'à présent été autroisées par aucun acte émané de Sa Sainteté, & voulant reprimer la témérité de ceux qui non seulement ont osé les faire imprimer, mais même y ajouter de leur chef des notes pleines d'artifice, qu'ils ont appuyés sur un prétendu Corps de Doctrine de la Faculté de Théologie de Paris, qui n'a jamais été reconnu pour l'ouvrage de cette Faculté, ni revêtu d'aucune sorte d'autorité; Sa majesté a ordonné, & ordonne que le dit Ecrit imprimé sous le titre d'Explications &c. sera, & demeurera supprimé: & en conséquence que tous les Exemplaires qui ont été repandus dans le Royaume seront incessamment rapportés pour être lacerés.*

Verum, ut ad causam meam jam in propius accedam, quisquis tandem sit Libelli supplicis auctor, non possum quin illum falsi postulem, quod me nominatim in crimen vocaverit propugnatae turpis cujusdam æquilibrii doctrinæ.

Accusationis ansam, & prætextum arripit ex iis quæ circa naturam, & vires gratiæ sufficientis docuimus, gratiam nempe sufficientem conferre homini expeditam, proportionatam, & relativam ad præsentis subjecti circumstantias, ad opus bonum potentiam, viresque pares & æquales superandæ oppositæ concupiscentiæ, Bilem maxime censori nostro movent verba ista, vires pares, & æquales; quasi virus omne æquilibrii, ac æqualitatis virium, qualem ille fingit, aperte in se continerent. On veut, inquit, que l'homme libre soit toujours dans une égalité de forces pour faire le bien & le mal; & que la plus foible grace qui porte à une action sainte, lui donne des forces égales pour surmonter la plus forte tentation: c'est-à-dire, que si tôt que l'homme aura quelque sainte pensée, ou quelque foible desir de vaincre les attraits de la cupidité, il ne pourra plus, sans une erreur manifeste, confesser devant Dieu les besoins d'un libre arbitre affoible, & incline, ni lui demander de plus grandes forces, & que Dieu même ne pourra pas lui en donner de supérieures à la tentation, parce qu'en ôtant l'égalité il feroit perir la liberté. Manifeste fallitur, vel fallit censor. Sententiam nostram aut non intelligit, aut maligne dissimulat.

T. 2. de
Gr. p. 109.
& 411.
Requête
p. 2.

Hanc etenim virium æqualitatem, inter gratiam, & concupiscentiam, quam unam ille reprehendere merito potest, expresse damnamus, ac rejicimus. In fraudem procul dubio censorem nostrum induxit ambigua æquilibrii, & æqualitatis virium significatio. Ut ergo omnis ambiguitas procul amoveatur; & nomen, & multiplex æquilibrii distinctio exponi statim a nobis debet.

Æquilibrium in moralibus quæddam est voluntatis quasi suspensio, & indeterminatio; metaphora ducta a balance, quæ in æquilibrio esse dicitur, quando examen ejus in neutram partem inclinatur.

Multiplex æquilibrii species distinguenda.

I. Æquilibrium quoddam est naturale, liberum nempe arbitrium, seu facultas illa naturalis quæ ad opposita flexibilis est, nulli parti tenaciter, ac immobiliter affixa. Solet hæc in Scholis appellari activa indifferentia. Liberum arbitrium, ait sanctus Augustinus, illa media vis est, quæ vel intendi ad fidem,

L. 2. de Sp. Nichæi, quorum hic error fuit, homines ad bonum vel malum fatali quædam, & ferrea necessitate rapi, & determinari.

L. 3. Op. imp. n. 117. Ib. p. 1098. B. C. Con. Trid. Sess. 6. Can. 11. II. *Æquilibrium quoddam est quo voluntas ex se se ad bonum sicut ad malum æqualiter libera est ac expedita, quale admiserunt Pelagiani, qui cum neque infirmitatem naturæ nostræ ex primævo Adami peccato derivatam, neque gratiæ necessitatem aut ad volendum, aut ad perficiendum bonum agnoscerent, consequenter affirmabant, voluntatem æqualiter ex sese ad bonum, & ad malum liberam esse, nec sine manifesta læsione ac ruina libertatis per gratiam præveniri, & ad bonum applicari posse. Genus istud æquilibrii festive carpit sanctus Augustinus impugnans Julianum: Librata tua inquit, quam conaris ex utraque parte per æqualia momenta suspendere, ut voluntas quantum est ad malum, tantum etiam sit ad bonum libera, vergendo in unam partem te indicat delirantem.*

Joan. L. 7. de Gr. cap. 5. p. 315. 1. col. T. 3. pag. 184. col. 2. III. Aliud æquilibrium est potentiæ nimirum seu facultatis, idest voluntatis, quo fit ut voluntas sub motione cujuscumque gratiæ, libera sit, ut possit ei dissentire si velit; atque promptam & expeditam retineat ad contrarium potestatem. Istam æquilibrii speciem, quæ ad fidem spectat, directe impugnat Janseniani. Apud illos quippe, necesse est voluntatem eo semper ac necessario inclinari, quo eam rapit indeliberata superior, ac victrix delectatio, qua velut quodam vinculo ligatur, ac constringitur: Nisi enim, ait Janf. I. 4. de Gr. Chr. c. 10. suavis gratiæ tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creaturarum cessent, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu, in medio remanebit.

IV. Quoddam fingi potest æquilibrium æqualis in clinationis seu propensionis & facilitatis ad bonum, & ad malum, quod exigit æqualitatem virium gratiam inter ac concupiscentiam; ita ut ad meritum vel demeritum actionis, necesse sit vires gratiæ commensurari, ac pares, & æquales esse viribus oppositæ concupiscentiæ.

Hæc igitur virium æqualitas, quæ nobis objicitur, spectatur vel respectu facultatis seu voluntatis quæ per gratiā sufficientem redditur relative expedita, & idonea ut possit tentationi resistere, & operari bonum mediate aut immediate; vel respectu ac comparate ad gratiam, & concupiscentiam. Prior sensus verus est, ac orthodoxus, posterior falsus, & erroneus. Janseniani priori sensu callide omisso ac dissimulato, in altero, qui a nemine defenditur, explodendo ac confutando jactantius exultant, ac triumphant.

His prænotatis, postremum hunc ac erroneum æquilibrii sensum mihi opponit, & exprobrat auctor Libelli; verum, pace dixerim, insignis calumnia est. Omni etenim ambiguitate nominis remota, tam clare ac distincte æqualitatem illam virium gratiam inter ac concupiscentiam damno ac rejicio, ut crassi hujusce mendacii pudere censorem debeat, si quid in ipso frontis est ac pudoris. Audiat igitur censor quæ scribo Tom. 3. de Gratia pag. 337. Nec minus certum est, necesse non esse ut pares sint, & æquales ex utraque parte, gratiæ nimirum & concupiscentiæ, vires. Neque enim hic vires unius cum viribus alterius comparantur; sed hoc unum exigit Ecclesia contra sententiam Jansenii, ut vires gratiæ, tametsi gradibus inferiores viribus concupiscentiæ, istas nihilominus superare possint, seu pares sint illis vincendis, ac superandis: quod e diametro pugnat cum systemate Janseniano, in quo impossibile est vim majorem a minori superari. Hæc-ne, quæso, obscura sunt vel ambigua? An potui mentem meam clarius, & nitidius exprimere? Cur ergo ea confundit, ac perturbat? Cur maligne censor dissimulat? Cur æqualitatem

tem virium inter gratiam, & concupiscentiam, quam rejicio, substituit in locum æqualitatis virium in voluntate, quam solam admitto?

Hac solita & communi fraude auctores XII. articulorum, qui quartum numero velut antidotum opponunt errori æquilibrii, sic illum ambigue confor- mant, ut verum cum falso permisceant; en articulus. *Ut in statu naturæ lapsæ liberum hominis arbitrium peccare aut mereri censeatur, non requiritur æqualis ad bonum, & malum facilitas: aut æqualis utrinque propensio; nec æquales in voluntate vires requiruntur.* Prima hujus articuli pars de æquali ad bonum, & malum faci- litate ac propensione non necessaria, *ut liberum hominis arbitrium peccare aut me- reri censeatur*, vera est, omniumque Theologorum calculo probata: altera vero de virium æqualitate in voluntate, ambigua plane, vel superflua, & cum prima parte confunditur, si intelligatur de virium æqualitate inter gra- tiam & concupiscentiam; vel falsa, erronea & Janseniana, si de virium æ- qualitate in potentia seu voluntate ad oppositas concupiscentiæ vires de- bellandas. Ita Janseniani in æquivoco delitescere amant, ac fallere.

Hanc profecto ambiguitatem, quæ censorem decipere potuerit, non præ- ferunt, nostra quæ mox reddidimus, verba; non ea quæ ex Angelico Do- ctore toties laudavimus, quæ nonnisi insulse supponere quis posset cum præ- tenso, quo infamamur, æquilibrio conciliari unquam posse. *Minima gratia, inquit S. Doctor 3. p. q. 62. art. 6. ad 3. potest resistere, cuilibet concupiscentiæ, ac mereri vitam æternam.* Et rursus ibidem q. 70. art. 4. in corpore. *Minima gra- tia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & vitare omne peccatum quod commit- titur in transgressione mandatorum.* Non magis distat cælum a terra, & lux a tenebris, quam hæc S. Thomæ doctrina ab æquilibrio, & æqualitate virium: si enim minima gratia resistere potest, saltem mediate, cuili- bet concupiscentiæ, etiam superiori & ardentiori, ergo necesse non est ut pares, & æquales vires habeat cum viribus oppositæ concupiscentiæ; ergo calumniæ vel inscitæ plena est accusatio qua auctor Libelli me impetit.

Objectionem contra naturam gratiæ sufficientis ex æquilibrio ductam mihi propono pag. 333. æquilibrio iis omnibus tetræ coloribus depingo, quibus solet depingi; vanam & ridiculam esse assevero istam adversus nos objectio- nem, ab iis hominibus confictam, qui vel non intelligunt, vel maligne & ad invidiam, sententiam, quam tuemur, ut erroneam traducunt, *Volentes esse* 1. ad Ti- *Legis Doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.* mor. I. v. 7. Tum ad solvendam propositam objectionem, multiplicem distinguo spe- ciem æquilibrii, præsertim vero unum inclinationis seu æqualis propen- sionis, ac facilitatis ad bonum, & malum, quod cum omnibus Ortho- doxis aperte repello, ac damno; alterum potentiæ seu voluntatis, quo fit ut voluntas sub quacunque motione gratiæ libera remaneat, & ad oppositum relative expedita; quod adversus Jansenium cum omnibus Or- thodoxis admitto; atque hujusce doctrinæ nostræ præsidium, ac firma- mentum ex Angelico Doctore locis mox laudatis potissimum mutuamur.

At immerito prorsus, dicet censor, S. Thomam invitum ad nos trahi- mus: loquitur etenim S. Doctor de sola gratia habituali seu sanctifican- te, occasione Circumcisionis.

Fallitur censor, de utraque enim tum habituali, tum actuali gratia intelli- gendus est D. Thomas; habitualis quippe gratia opus habet actuali ut in actum erumpat, iudice eodem S. Doctore 1. 2. q. 109. art. 9. *Dicendum, inquit, quod homo ad recte vivendum dupliciter auxilio Dei indiget. Uno quidem modo, quantum* ad

ad aliquod habituale donum, per quod natura humana corrupta sanetur: & etiam sanata elevetur ad operanda opera meritoria vitæ æternæ, quæ excedunt proportionem naturæ. Alio modo, indiget homo auxilio gratiæ, ut a Deo moveatur ad agendum. Laudat vero sanctus Doctor in confirmationem suæ sententiæ, egregium istud S. Augustini testimonium ex Libro de Natura & Gratia cap. 26. Sicut enim oculus corporeus plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere, sic homo perfectissime etiam justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere. Ergo cum a gratia habituali, ubi urget præcepti observatio, separari non debeat actualis, ista, quemadmodum & habitualis, licet minima sufficit in mente ac doctrina Doctoris Angelici cuilibet vincendæ ac superandæ concupiscentiæ.

Lib. 3.
de Gr. c.
15. T. 3.
p. 144.
col. 1.
E.

Nihil profecto est quod Janseniano systemati tam capitaliter repugnet & adversetur, quam hæc D. Thomæ sententia. Paradoxum quidem Jansenio videtur in principiis (ut ipse putat) sancti Augustini, *charitatem quamvis minimam sufficere ad quamcumque tentationem superandam, vel quæcumque præcepta sine transgressionem servanda*. Verum longe meliori jure paradoxa videri debet Jansenii doctrina ad ipsum usque in Scholis Catholicis inaudita, quæ novitate sua, ut ipsemet Jansenius præsentiebat, universam turbatura erat Ecclesiam. Reipsa enim easdem in gratia sufficiente vires, quas nos jam post Jansenium apposite ad illius errorem repellendum pares & æquales dicere cogimur, veteres Theologi sub aliis verbis admiserunt; nempe per gratiam sufficientem voluntati hominis conferri ad bonum potentiam sufficientem, expeditam, proximam, completam. Quare igitur, inquires, ab his verbis jam nos recedimus? Non recedimus, si Catholico intelligantur sensu. Verum cum apud Jansenianos ambigua sint, quibus illi abutuntur ut suum occultent & involvant errorem, verba ista, in iis qui merito suspecti sunt, non sufficere arbitramur ad declinandam erroris Janseniani suspicionem. Certum quippe est, Jansenianos plenis manibus dare potentiam, quam confert gratia sufficiens, *sufficientem esse, sufficientissimam, completam, completissimam, plenam, plenissimam, expeditam, expeditissimam*. Solita nempe æquivocatione, potentiam illam *plenissimam, completissimam &c.* appellant, spectata natura gratiæ sufficientis in se absolute, ac præcisè præsentibus subjecti circumstantiis, non autem relative ad illas; sub qua una consideratione, gratiæ sufficientis virtutem ac potentiam hic adversus Jansenium spectamus, prout scilicet hic & nunc ad præceptum implendum conferri debet: abstracta etenim illa & absoluta virtus, quid ad usum & exercitium operis boni actu exercendi?

Paulus
Irenæus
disp. 3. ar.
22. ad
calcem
Diarii
de S.
Amour
p. 205.
col. 2.

Neque vero est quod Janseniani vitio nobis vertant, novos *potentiæ absolutæ & relativæ* terminos in Scholam nos invehere: Ipsi nos coegerunt: istud a duce & magistro suo discant. Cum aliquid propter novas opiniones emergentes efficaciter exprimendum & accurate ab aliis distinguendum est, rem veterem novo vocabulo insignire, nihil vetat.

Jans. L.
8. de Gr.
c. 2. T. 3.
p. 344.
col. 1. B.

Quantum porro ab ista, quam fuse in nostro Tractatu exposuimus, Catholicorum circa vires & naturam gratiæ sufficientis sententia, distet ac discrepet Janseniana, res est luce meridiana clarior. Totius scilicet Janseniani systematis basis ac fundamentum est, vim totam gratiæ relativam esse ad oppositam majorem vel minorem cupiditatis oppositæ delectationem. Delectatio victrix, ait Jansenius, quæ Augustino est efficax adiutorium, *relativa est*; tunc enim est victrix quando alteram superat. Quod si contingat alteram ardentiorē esse, in solis inefficacibus desideriis hærebit animus. Consequenter
igi-

Lib. 8. de
Gr. Ch.
c. 2. p. 344.

igitur eo in systemate, necesse est gratiam sufficientem, quam Jansenius parvam appellat, inferiorem esse viribus opposita cupiditate; adeoque ipsi relative impossibile esse ut eam superet, *propter defectum virium*, ait Jansenius: unde justis qui volunt, & conantur secundum præsentes quas ^{L. 3. de Gr.} habent vires, id est, relative ad illas vires, impossibilia dicit mandata ^{c. 13. pag. 138.} Dei; impossibile quippe est ut minor delectatio vincat majorem, quem admodum impossibile est ut majus pondus a minori trahatur. Ista profecto in systemate Janseniano tam necessario coherent, ac connexa sunt: ut divelli a se invicem non possint, nisi ab iis qui systema illud ignorant, vel dissimulant, aut corrumpunt. Ex quibus istud obiter inferes; causam primariam ac capitalem discriminis quod est inter gratiam sufficientem Thomisticam, & Jansenianam, ex eo esse, quod gratia Thomistica ex virtute sua absoluta, Janseniana vero ex relativa operetur, compare scilicet ad oppositam cupiditatem: quapropter ut in actum exeat, non tantum æqualis esse debet, sed illa etiam major ac superior. Discrimen istud gratiæ victricis per delectationem superiorem relativam sensu Jansenii, tum a promotione physica Thomistarum, tum a gratia efficaci per delectationem simpliciter victricem sensu quorundam Theologorum, ex professo exposuimus T. 3. de Gratia pag. 305. & 306.

Quæ autem sit Jansenii circa vires gratiæ sufficientis, quæ non sufficiunt quia sunt inferiores, mens ac sententia, nemo nisi cæcus fuerit, non videret, inquit Jansenius Lib. 4. de Grat. Chr. cap. 10. *Augustinus omnem omnino gratiam pure sufficientem auferat, ratio perspicua est: quia cum ei nulla sit gratia operandi præter istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerint, ut ei delectationes rerum creaturarum cesserint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu in medio remanebitur: sin autem ista superaverit, jam sine dubio voluntas bene operabitur: Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est. Sed utrumlibet fiat, non erit sufficiens gratia, sed vel efficax vel ita inefficax, ex qua operatio nequidem possit sequi, nisi ejus inefficacia per aliam suppleatur. Quare vero ex gratia sufficienti seu parva, operatio non potest sequi? propter defectum virium, seu quia vires non habet pares, & æquales; ex quo necessario consequens est, ut justis, qui hac sola gratia sufficiente instructi sunt, relative ad illas, in quibus constituti sunt, circumstantias, impossibilia sint Dei mandata. Et revera hic ipse error est primæ Propositionis damnatæ inter quinque famosas Jansenii, *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundum præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia qua possibilia fiant*. Hic non loquitur Jansenius de impossibilitate absoluta, de justis enim qui volunt, & conantur, loquitur; sed de impossibilitate relativa, *secundum præsentes quas habent vires*, quæ cum inferiores sint opposita concupiscentia, non sunt huic debellandæ relative pares. Ergo opposita huic errori Ecclesiæ doctrina hæc est, justis impossibilia non esse Dei mandata relative ad præsentes, seu *secundum præsentes eorum vires*; atque adeo ipsis adesse gratiam quæ pares, & æquales vires ipsis conferat, ut oppositam concupiscentiam superiorem superare possint; ac mandatum, quod urget, mediate saltem observare. Atque hoc ipsum est quod merito asseruimus pertinere ad substantiam dogmatis Ecclesiæ circa naturam & vires gratiæ sufficientis, quod quidem isto simplici argumento demonstramus: Ecclesia eam in gratia sufficiente ad opus bonum potentiam easque vires agnoscit, quas negat Jansenius in sua*

prima

prima damnata Propositione: atqui Jansenius in hac sua prima damnata Propositione negat per gratiam sufficientem relativam conferri potentiam ad opus bonum perficiendum; negat ipsi vires pares, & æquales ad oppositam cupiditatem fortiolem debellandam; ergo veritas Catholica huic errori opposita, hæc est, per gratiam sufficientem voluntati relativam conferri potentiam ad opus bonum perficiendum, ac vires pares, & æquales ad oppositam cupiditatem fortiolem debellandam.

Duo hic non omittenda, quæ velut absurda nobis opponuntur.

Primum, ad substantiam dogmatis Catholici ex nobis illud pertinere, quod nempe gratia sufficiens in se generatim sumpta, prout justis, & peccatoribus communis est, vires pares & æquales voluntati afferat ad opus bonum perficiendum. Atqui tamen de solis justis ab Ecclesia definitum fuit, non de aliis; ergo limites fidei ab Ecclesia hic positos prætergredimur.

Alterum, a nobis hic damnari Thomistas, qui cum gratiæ sufficienti, ut in actum erumpat, necessarium esse doceant novum ex parte Dei auxilium efficax ac physice præmovens, consequenter negant gratiæ sufficienti soli, & ab efficaci sejunctæ vires adesse pares, & æquales ad bonum opus perficiendum.

Verum, parum nos urgent, nec quidquam momenti, ac ponderis habent duo hæc prætensa absurda, & incommoda.

Non primum: quia tametsi de solis justis, occasione primæ Propositionis Jansenii, Ecclesia pronuntiaverit, non tamen prohibet, imo antiquæ Scholæ libertati permittit, ut eadem vires pares, & æquales, quas gratiæ sufficienti justorum tribuit, ipsi quoque prout peccatoribus communis est, tribuantur; imo hæc est Scholæ pervulgata magis, ac probata sententia, a qua discedere periculosum foret. Non alia etenim natura est gratiæ sufficientis justorum, quam peccatorum; & si ista vires pares, ac expeditam ad bonum potentiam non conferat, homo peccator cum illa gratia laborabit vera impotentia antecedente, ac relativa ad bonum, & ad tentationem superandam, quod quidem salva fide asseri non potest.

Non secundum. Absit a me ut systema Thomisticum damnem vel improbem, tametsi illud non sequar, quod difficultates ejus pro mea tenuitate digerere non possim. Utrum autem gratia sufficiens, ut agat, indigeat auxilio actualis gratiæ physice præmovens, vel tantum moraliter excitantis, ac physice dumtaxat cooperantis aut concomitantis, ad substantiam dogmatis Catholici non pertinet, sed ad opinionem Scholæ, ac varium modum explicandi operationem, seu vires, & efficientiam gratiæ sufficientis. Sciunt porro Theologi omnes, varios mysteria explicandi modos non pertinere ad fidem, atque ab iis minime pendere dogmatis substantiam; quod quidem duplici exemplo illustravimus Tom. 2. de Gratia pag. 667. & 668 alicujus v.g. Nestoriani, qui unionem hypostaticam Verbi divini cum humanitate ex eo capite impugnaret, quod inter nos non constet quænam sit natura illius unionis; an modalis entitas, an relatio &c. Calviniani pariter qui ad fidem realis Christi in Eucharistia præsentie exigeret, ut exponatur ipsi quomodo hæc præsentia fiat, an per creationem, vel additionem localem aut veram reproductionem. Tota sophistica est isthæc arguendi ratio, a dicto, ut vocant Dialectici secundum quid, ad dictum simpliciter. Sive igitur neges, sive affirmes unionem Verbi cum humanitate esse, vel non esse modalem entitatem, perinde est ad fidem Catholicam, modo fatearis esse physicam, & personalem, unionem. Hic hæret fides. Pariter seu neges, seu affirmes, Christum præsentem fieri

fieri in Eucharistia aut per veram reproductionem, aut per simplicem adductionem, nihil Catholico dogmati nocet, modo agnoscas Christum vere, realiter ac substantialiter præsentem esse in Eucharistia. Pari quoque ratione, sepositis variis modis quibus Theologi exponunt sufficientis gratiæ efficientiã, & operationem, sive per se ipsam, sive per auxilium physice præmovens, aut aliud quodlibet, dicimus hoc unum hic ad substantiam dogmatis Ecclesiæ pertinere, nempe per gratiam sufficientem voluntati conferri potentiã relative proportionatam, & expeditam, non impeditam nec ligatam, ut Jansenio placeat, vinculo superioris delectationis; adeoque pares & æquales esse illius vires superandæ oppositæ concupiscentiæ, ac implendo, ubi urget, Dei mādato.

Pares & æquales, repeto, cum dicimus vires, non eas comparamus nec commensuramus cum viribus oppositæ concupiscentiæ, sed cum ipsa potentia seu voluntate, quæ beneficio gratiæ sufficientis potest etiam relative oppositam cupiditatem superiorem vincere, ac præceptum mediate saltem observare. Particulam istam, *mediate*, in ea ipso Tomo unde auctor Libelli nos arguit, non sine consilio addidimus, quam ille tamen, pro ea qua est fide, supressit, ut gravi huic suo commentario locum daret.

C'est à dire, que sitôt que l'homme aura quelque saint pensée, ou quelque foible desir de vaincre les attraits de la cupidité, il ne pourra plus, sans une erreur manifeste, confesser devant Dieu les besoins d'un libre arbitre affoibli, & inclinè, ni lui demander de plus grandes forces, & que Dieu-même ne pourra plus en donner de superieures a la tentation, parce qu'en ôtant l'égalité, il feroit perir la liberté. Requête. pag. 2.

Monstra sibi fingit censor, ut ea impugnet. Vanæ profecto huic suæ declamationi parcere debuisset, quam funditus diruit particula *mediate*, quam ille data opera omisit, ut reprehendere posset. Nusquam enim diximus, gratiam sufficientem per se solam, ac *immediate* valere semper ad quodlibet opus bonum arduum ac difficile, sed *mediate* saltem, implorando scilicet uberius Dei auxilium quo accedente opus bonum perficiatur: atque hæc ipsa est Concilii Tridentini doctrina, sess. 6. de Justif. cap. 11. *Deus*, inquit, *impossibilia non jubet: sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis*. Supponit igitur Concilium, nonnulla esse ardua & difficilia, quæ ex præsentī gratia sufficiente *immediate* non possumus, quæ possumus tamen *mediate*, implorando auxilium uberius, & abundantius, quod Deus ex infinita sua in homines benignitate ac clementia non denegat facientibus quod in se est ex viribus gratiæ præsentis, quam liberaliter concedit Deus, *qui fidelis est, qui non patietur nos tentari supra id quod possumus*. Hæc si non dissimulasset personatus censor, quæ legere debuerat pag. 616. & 617. Tom. 2. de Gratia, ubi solvitur objectio ex æquilibrio ducta, nihil habuisset quod nobis ad invidiam potuisset, opponere. At jam animo concepta erat, & parata in nos criminatio; Jansenianorum quippe antiquus mos est, Catholicos, a quibus arguuntur, vice versa erroris insimulare, ut hac arte distractis animis errorem suum cognitioni Fidelium subducant. At hic non effugiet larvatus censor. Quippe, vel agnoscit Jansenium de natura sufficientis gratiæ ita sensisse, ut mox exposuimus, vel non agnoscit: si agnoscit, ergo agnoscat necesse est veritatem huic errori contrariam, quam Ecclesia contra Jansenium definivit, ad substantiam dogmatis Catholici circa vires, & naturam gratiæ sufficientis pertinere, sicut nos contendimus; adeoque & se ipsum erroris Janseniani reum esse. Si non agnoscit, sed factum revocet in dubium; ergo Ecclesia vano erroris simulacro delusa umbram, ac evanidum quoddam phantasma tandiu

1. Cor. 10.
v. 13.

diu serio insecuta fuit, ac plane inanem emisit censuram. Itane vero sentire Pastores Parisienses absque gravi contumelia supponere ille potuit? An ignorat ne unum quidem esse inter Pastores illos, qui Formulæ fidei Alexandri VII. circa factum Jansenii etiam cum juramento non subscripserit? An porro mendacii, & perjurii reos illos omnes traducet, & infusabit? Intoleranda profecto temeritas, & audacia foret penis publicis coercenda.

T. 3. pag.
184.2. col.

Antequam finiam, non possum quin censorem nostrum moneam, illud omne quod in æquilibrio ridiculum, & odiosum Janseniani exaggerant, in ipsum eorum caput recidere. In systemate quippe Janseniano tota virtus gratiæ relativa est, pro majori nimirum vel minori opposita delectatione; *ac nisi delectatio gratiæ tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creatarum cesserint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu in medio remanebitur*, ait Jansenius Lib. 4. de Gratia Christi cap. 10. Ergo in eo systemate, Deus, qui hominem ad fidem, & cordis conversionem efficaciter adducere decrevit, explorare prius debet quot sint in illo homine concupiscentiæ gradus, ut nempe iis commensuret gradus oppositæ cœlestis delectationis: in conflictu quippe gratiæ, & concupiscentiæ, qua proportionē augetur, ac crescit concupiscentia, eadem augeri & crescere debet gratia cœlestis, imo & superior evadere; si enim ad æqualitatem tantum deveniret, voluntas in medio quasi suspensa remaneret. An non hoc ipsum est putidum æquilibrii systema, quod velut monstrum quoddam in moralibus superbius ostentant Janseniani? Improvide igitur ac incaute nobis illi vitium imputant, quod eorum proprium est.

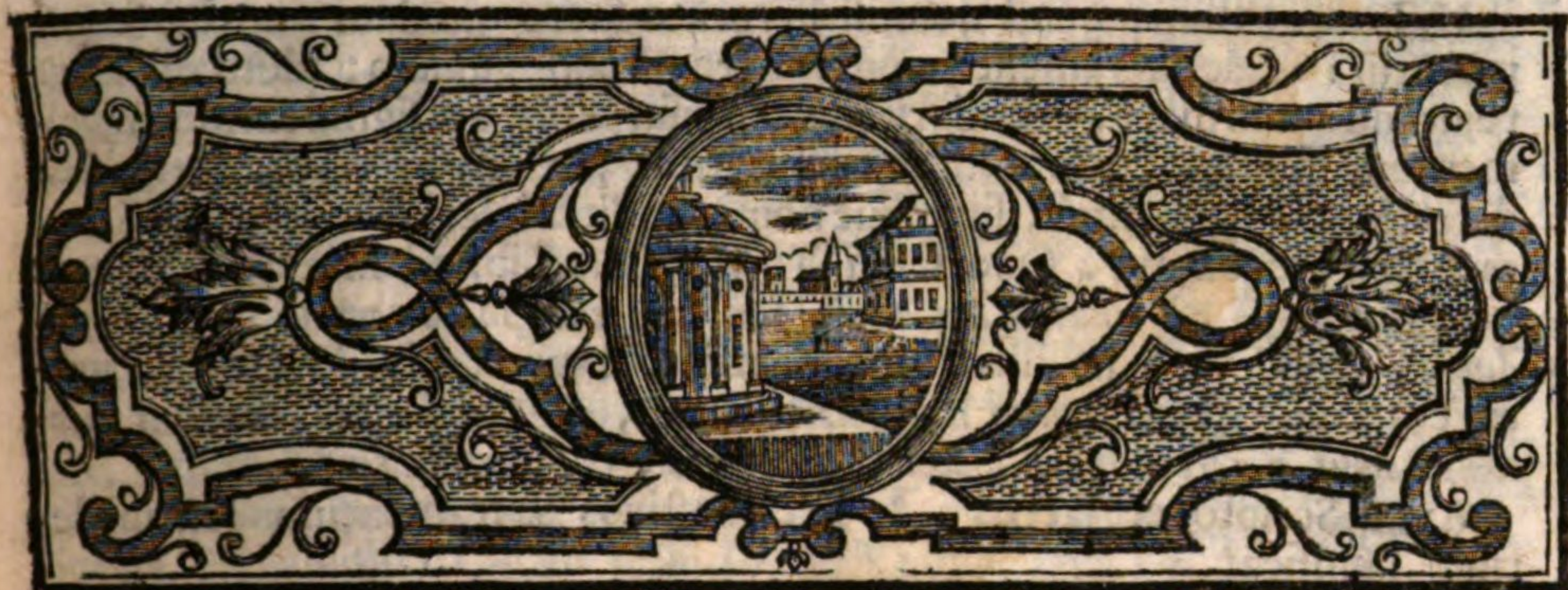
Ne porro censor noster existimet nos plus æquo difficiles, ac morosos esse, duo ipsi non illibenter damus.

Car. de
Bissy In-
str. Past.
de l'ann.
1725. p. 44
Evêque
de Soiff.
Let. V.
Past. I.
par. 1. p.
61. &
suiv.

I. Cum nomen æquilibrii ambiguum sit, variosque in sensus possit trahi, quos erudite ac solerter evolvunt Eminentissimus Cardinalis de Byssy, & post ipsum Illustrissimus Episcopus Sueffionensis, nec prorsus rejiciendum est, quo Veteres nonnulli usi sunt; nec promiscue ac sine additione usurpandum, sed explicandum; ne æmulis nostris, qui eo abutuntur, obtrectandi locum demus, & ne quis suspicari possit, nos æquilibrii nomine exigere aut æqualem ad bonum, & malum propensionem, & facilitatem, aut æquales & pares gratiam inter, & concupiscentiam vires.

II. Cum in istis verbis, *vires pares, & æquales*, nonnihil pariter ambiguitatis subsit, ac utroque dicto sensu possint accipi, forte placebit magis dicere, *voluntatem, vel hominem per gratiam sufficientem parem reddi superandæ tentationi, ac observando mandato*. Idem revera est quantum ad rei substantiam sensus; at loquendi ratio videtur ambiguitati, ac reprehensionī minus patere. Nomen quippe istud, *par*, in voluntatem vel hominem cadit, ista vero, *vires pares*, videri possunt apertius indicare æquales ex utraque parte, gratiæ nimirum, & concupiscentiæ, vires. Eliget lector quam voluerit partem, nobis perinde est.

Hæc te, amice lector, monitum volebamus ad justam nostram defensionem, quæ dicta volumus absque cujusquam offensione, *supportantes invicem in charitate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis*.

PRÆLECTIONES
THEOLOGICÆ
DE
SACRAMENTIS
IN GENERE.

QUÆSTIO PRIMÆ.

De natura seu definitione Sacramenti.

NATURA Sacramenti, per nomen & definitiones ejus declaratur. Cum autem definitio constet genere, ac differentia, de genere primum, ac differentia Sacramenti differemus, tum de partibus ipsius quasi physicis, materia scilicet & forma.

ARTICULUS PRIMUS.

De nomine ac definitione Sacramenti.

Idem omnino est Latinis Sacramentum, quod Græcis *μυστήριον*, *mysterium*. Utriusque nominis eadem derivatio, a re nimirum sacra, & secreta, seu occulta. Habent autem illæ voces, etiam apud Auctores profanos, nescio quid religionis, reverentiæ ac majestatis plenum.

Præcis linguæ Latinæ auctoribus sacramentum duo significat.

I. Pecuniam sive pignus a litigantibus apud Pontifices in loco sacro depositum, quo mulctabatur is qui causa ceciderat, in pœnam injustæ litigationis.

Tournely de Sacram. in Gen.

A

II. Ju.

Ed. Riga.
p. 138. A.
P. 102. A.

II. Juramentum, quod nonnisi invocato sacro quodam numine concipiebatur: unde sacramento contendere, apud Tullium, idem est ac iurarejurando affirmare. Peculiariter vero usurpatur ad significandum juramentum militare, quo milites certo ritu ac præscriptis verbis Reipublicæ defensionis obligabantur, suumque nomen militiæ inscribebant: unde Sacramentarii dicebantur. Quo sensu Tertullianus Lib. ad Martyres c. 3. ait *vocatos non esse ad militiam Dei vivi, jam tunc cum in sacramenti verba respondimus*. Quod vero sit illud sacramentum, exponit Lib. de Corona militis c. 3. cum nempe aquam Baptismatis adituri, in Ecclesia sub Antistitis manu *contestamur nos renuntiare diabolo, & pompæ, & Angelis ejus*.

Apud Scriptores sacros, & Ecclesiasticos Sacramentum seu mysterium significat.

I. Rem sacram, sed occultam & latentem. Sapientiæ 2. v. 22. *Nescierunt sacramenta Dei*. Matth. 13. v. 11. *Vobis datum est nosse mysteria Regni Cælorum*. Ephes. 1. v. 9. *Ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ*. 1. Corinth. 2. v. 7. *Loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est*. Et 1. Corinth. 4. v. 1. *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*. Hoc sensu, quælibet Religionis nostræ, ac fidei capita generatim mysteria dicuntur. 1. ad Timoth. 3. v. 16. *Incarnatio Verbi divini magnum dicitur pietatis sacramentum*, græce *μυστήριον*. Quin & ad res quoque non sacras, sed quas evulgare religio est, extenditur. Sic Tobiae 12. v. 7. de secreto Regis dicitur: *Sacramentum Regis abscondere bonum est*.

Idem quoque significat apud auctores profanos, rem scilicet sacram, sed obscuram, arcanam ac latentem. Apud illos etenim Religionis arcana, mysteria dicebantur, Sacra opertanea, aut Sacra operta; a silentio scilicet quo sua Sacra obtegi, & obvelari curabant: summum quippe apud eos piaculum erat, res sacras profanis, & nondum initiatis aperire. Hinc solemnis illa formula in celebrandis mysteriis præmitti solita, *Procul hinc, procul ite profani*.

Ed. nov.
To. 2. p.
412. E.
Ib. p. 267.
F.

II. Mysterium, & Sacramentum significat ipsum rei latentis, & occultæ symbolum seu signum; quo sensu Apocal. 1. v. 20. appellatur *sacramentum septem stellarum*. Et c. 17. v. 7. *sacramentum mulieris, & bestiae*. Cujus in fronte, ut dicitur vers. 5. *scriptum erat Mysterium*. Hoc est, quale signum sint, seu quid significant septem stellæ, quid significet mulier, & bestia &c. Quo sensu dixit sanctus Augustinus Epistola 138. alias 5. n. 7. *signa, cum ad res divinas pertinent, Sacramenta appellari*. Et Epistola 98. ad Bonifacium, alias 23. n. 9. *Si Sacramenta quamdam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent*.

Ed. Paris.
1528. p.
65. A.
Ib. p. 66.
D.

Hoc eodem sensu usurpatur etiam a Paganis; qui sua sacrilega mysteria nonnullis signis, ac symbolis exprimebant, de quibus Clemens Alexandrinus in Protreptico seu Oratione ad Gentes exhortatoria, Arnobius Lib. 5. Eusebius Lib. 2. Præpar. Evang. cap. 3. ubi ait: *Hec sunt Sacrorum symbola, Talus, Pila, Trochus, Poma, Turbo, Speculum, Vellus*. Ibid. refert *mysteriorum Eleusiniarum hanc communem quasi Tesseram fuisse: Jejuna vis cinnum ebibi; accipi e cista &c.*

III. Significat rem sacram occultam, sed sacramentem seu initiantem hominem divino cultui: quæ postrema significatio maxime propria est ac præfenti nostro instituto accomodata. Sacramenti quippe nomine hic intelligimus signum rei sacræ qua Deo consecramur seu sanctificamur, & ejus cul-

cultui initiamur. *Inde Sacramenta manarunt*, ait sanctus Augustinus Lib. 15. de Civitate Dei c. 26. *quibus credentes initiantur*. Et Libro de Catechizandis rudibus capite 25. admonet, de hoc imprimis rudes informandos esse, nempe *Sacramenta signacula esse rerum divinarum visibilia, sed res ipsas invisibiles in eis honorari, nec sic habendam illam speciem benedictione sanctificatam, quemadmodum habetur in usu quolibet*. S. Ambrosius Librum scripsit cui titulum fecit, *de Myſteriis, seu de initiandis*. S. Thomas 1. 2. qu. 102. Articulo 5. in corpore, ait, *Sacramenta proprie dici illa, quæ adhibebantur Dei cultoribus ad quamdam consecrationem, per quam scilicet deputabantur quodammodo ad cultum Dei*. Atque hoc sensu unio conjugalis viri, & mulieris Ephes. 5. v. 32. dicitur, *magnum Sacramentum in Christo Jesu, & in Ecclesia*, non tantum quia signum est unionis Christi, & Ecclesiæ, sed quia signum efficax gratiæ, qua donantur conjuges cum in Domino nubunt.

T. 7. pag. 401. E.

T. 6. pag. 493. F.

Hoc ipso sensu veteres Pagani mysteria sua initia dicebant, *Quibus*, ait Tullius Lib. 2. de Legibus, *ex agresti vita exculti ad humanitatem sumus, tanquam ea sint vitæ melioris principia*.

Displicuit aliquando morosis, ac fastidiosis nostris Novatoribus Sacramenti nomen, ea potissimum de causa quod in Scripturis non extaret; sed inepte prorsus: latinum quippe nomen est, quod in primigenio Scripturæ textu Hebraico vel Græco insulse quæreretur. Cum autem in usu Ecclesiæ idem prorsus significet Sacramentum apud Latinos, quod Myſterium apud Græcos, merito Sacramenti nomen retinuit Ecclesia, ut & multa alia vocabula, tametsi in Scripturis expressa non legantur. Quapropter obtinuit subinde apud Novatores ipsos: soli Sociniani ab eo, velut a superstitione abhorrent.

Definitio Sacramenti.

Videntur nonnulli dubitare an Sacramentum definiri accurate possit. Ratio dubitandi ipsis est, quod Sacramentum vel est aggregatum quoddam per accidens, constans rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma: vel est ens rationis, si formaliter consideretur ratione suæ significationis, quam habet ex instituto.

Verum, esto non possit accurate definiti Sacramentum physice spectatum, potest tamen si moraliter consideretur, ut re ipsa solet a Theologis considerari. Hac quippe ratione est totum quoddam destinatum ad significandam, & efficiendam hominis sanctificationem: posse autem totum morale definiri, solus ille inficiabitur, qui negaverit Ecclesiam, Concilium, Regnum, Civitatem aut familiam definiri posse. Quæ porro sit definitio Sacramenti tum apud Hæreticos, tum apud Orthodoxos, exponendum.

Definitio Sacramenti apud Hæreticos.

Sociniani definiunt Sacramentum, *nudum, & simplex signum, quo Christianus a Judo vel Gentili distinguitur*. Ita Catechesis Racoviana c. 4. Soci-
nus disp. de Baptismo, Volkelius Lib. 4. de vera Religione cap. 22.

Rejicitur a Lutheranis, & Calvinistis hæc definitio, quibus Sacramentum non tantum ad otiosam, & vacuam distinctionis notam, sed etiam ad promissiones divinæ gratiæ in nobis obsignandas, & confirmandas institutum videtur.

Lutherani igitur, & Calvinistæ Sacramenta definiunt, *signa seu sigilla divinitus instituta ad obfignandas in nobis, & confirmandas divinas gratiæ promissiones, ad sustinendam fidei nostræ imbecillitatem, & excitandam nostram in Deo pietatem.* Colligitur hæc definitio seu descriptio Sacramenti ex Calvino Lib. 4. Institutionis cap. 14. & ex Kemnitio parte 2. examinis Concilii Tridentini. Bellarminus Lib. 1. de Sacramentis in genere cap. 14. 15. 16. & 17. fuse definitionem hanc prosequitur, ac refellit.

Si porro verba hæc, ut sonant, & præcisa a tota contextus & doctrinæ Novatorum serie attendantur, non videntur sensum habere a Catholico dogmate alienum. Sano quippe sensu Sacramenta dici possunt *signa seu sigilla* quibus divinæ promissiones confirmantur; non quidem ex parte Dei, cujus promissio ex se firma est, nec vade aut sponse indiget, sed ex parte nostri, ob fidei nostræ tarditatem, & imbecillitatem. Confirmantur autem, non mera dumtaxat, ac sterili ostensione seu significatione gratiæ, sed collatione; non speculative tantum, sed practice: confirmat enim Deus in nobis suas promissiones tum maxime cum per Sacramenta velut per instrumenta illas adimplet, ac veluti obfignat. Valere etiam plurimum Sacramenta ad juvandam fidem nostram, & excitandam pietatem agnoscit Catechismus Concilii Tridentini parte 2. n. 13. *Magnam, inquit, vim habent Sacramenta ad fidem in animis nostris excitandam, & exercendam, & ad charitatem inflammandam.* Paulo ante dixerat, *Christum, cum peccatorum veniam, cælestem gratiam, Spiritus sancti communicationem nobis pollicitus est, quædam signa oculis, & sensibus subiecta instituisse, quibus eum quasi pignoribus obligatum haberemus, atque ita fidelem in promissis futurum dubitare nunquam possemus.*

Itaque si in uno dumtaxat verborum sono, ac cortice hæreremus, ab hac auctorum Catechismi sententia recedere non viderentur Novatores, cum Sacramenta definiunt, *signa seu sigilla quibus divinæ in nobis promissiones obfignantur, & confirmantur &c.* Verum multiplex in eorum sententia error involvitur.

Docent enim 1. Sacramenta esse sigilla gratiæ, respectu electorum dumtaxat, non aliorum hominum, *Docemus, ait Calvinus in L. de Consensione inter Tigurinos, & Genevenses de re Sacramentaria, Deum non promiscue vim suam exercere in omnibus qui Sacramenta percipiunt, sed tantum in electis. Nam quemadmodum non alios ad fidem illuminat, quam quos prædestinavit ad vitam; ita arcana Spiritus sui virtute efficit, ut percipiant electi quæ offerunt Sacramenta.*

Docent 2. gratiam hanc nihil esse internum homini, sed meram, & externam peccati non imputationem.

Docent 3. quod hic capitale est, non aliam Sacramentis vim, & efficaciam inesse, quam ut objective moveant, & excitent fidem, non vero ut efficienter gratiam conferant. Ita rem totam exponit Theodorus Beza Lib. de Summa rei Sacramentariæ q. 2. *Efficacia, inquit, Sacramentorum est a Spiritus sancti operatione in solidum, non autem a signis, nisi quatenus externis illis objectis interiores sensus moventur.*

Si quando igitur apud Novatores legeris, *Sacramenta esse instrumenta Dei ad nostram sanctificationem instituta, cave, dolus est: nullam etenim in illis veram efficientiam, sed meram movendi, & excitandi vim objectivam & externam agnoscunt. Scholæ sophisticæ, ait Calvinus Lib. 4. Instit. cap. 14. paragr. 14. magno consensu tradiderunt, Sacramenta novæ legis justificare, &*
confer-

conferre gratiam, modo non ponamus obicem peccati mortalis. Quæ sententia dici non potest, pergit ille, quam sit exitialis, & pestilens. Deinde eam serio refellit, quasi mens Catholicorum foret, Sacramentum vi sua propria, naturali, interna & inhærente producere gratiam, sine ullo vel influxu ex parte Dei, vel motu fidei, ac pietatis ex parte nostri. Sic ille sibi monstra fingit, ut ea facilius impugnet, ac simplices decipiat. Verum de hoc posteriori Novatorum errore fusius, & ex professo dicemus ad tertiam hujus Tractatus Quæstionem: non desunt enim inter nostros, quibus hac in parte sententia Novatorum a Catholica, nonnisi loquendi modo, distare videtur.

Ed. Gen.
1558. p.
476.

Anabaptistæ definiunt Sacramenta, allegorias seu signa quædam vitæ spiritualis, morum atque bonorum operum, quibus scilicet signis admonemur bonis operibus nos exercere.

Zuinglius Lib. de vera, & falsa Religione, docet Sacramentum nihil esse præter initiationem quamdam, & oppignorationem, qua Christo se homines obligant, atque ejus militiæ nomen dant.

Omnes illæ definitiones hoc habent commune vitium; quod nullam in Sacramento vim ad sanctificationem hominis efficiendam agnoscant; quam agnosci debere, ex professo quæstione 3. hujus Tractatus demonstrabimus.

Definitio Sacramenti apud Catholicos.

Multe passim apud Scholæ Magistros leguntur Sacramenti definitiones, quæ tametsi nonnullis verbis discrepent, & aliæ minus, aliæ vero magis evolutæ sint, & explicatæ, unum tamen habent eumque orthodoxum sensum.

Magister Sententiarum Lib. 4. dist. 1. tres proponit Sacramenti definitiones.

Prima hæc est: *Sacramentum est sacre rei signum*. Verum recte observat Hugo Victorinus Lib. 1. de Sacramentis parte 9. c. 2. illam non tam definitionem esse, quam nominis interpretationem, quæ latius patet quam res definita: siquidem multa sunt rei sacre signa, quæ non sunt vera Sacramenta, quales fuere omnes veteris Testamenti figuræ.

Altera definitio hæc est: *Sacramentum est invisibilis gratiæ visibilis forma*.

Verum strictior videtur hæc definitio, nec satis adæquata; cum ea dumtaxat signa comprehendat, quæ interiorem gratiam significant, si ve eam efficiant, si ve non.

Denique Sacramentum definit, id quod ita signum est gratiæ Dei, & invisibilis gratiæ forma, ut ipsius imaginem gerat, & causa existat.

Verum hæc quoque definitio satis adæquata non videtur, quandoquidem solis novæ Legis Sacramentis competit: hic vero definitionem quærimus, generalem, & adæquatam, quæ possit omni vero Sacramento adaptari.

Hugo Victorinus loco jam citato Sacramentum definit, *corporale vel materiale elementum foris sensibilibus propositum, ex similitudine representans, & ex institutione significans, & ex sanctificatione continens aliquam invisibilem, & spiritalem gratiam*.

Edlt. Mo-
gun. T. 3.
p. 405. F.

At descriptio potius hæc esse videtur quam accurata Sacramenti definitio, nec omnibus, sed solis Christi Sacramentis congruit.

Cathechismus Concilii Tridentini parte 2. duas exponit, quæ in eundem sensum recidunt.

Primam n. 5. his verbis: *Sacramentum est invisibilis gratiæ visibile signum ad nostram justificationem institutum*. Quæ definitio ex Conc. Trid. sess. 13. cap. 3. excerpta videtur.

Alteram n. 10. his verbis: *Sacramentum est res sensibus subjecta, quæ ex Dei institutione sanctitatis, & justitiæ tum significandæ, tum efficiendæ vim habet*. Prior definitio optima quidem, ac retinenda, cum de Sacramentis novæ Legis definiendis agitur; posterior vero, cum de Sacramento generatim sumpto.

Dicitur autem 1. res sensibus subjecta, seu signum quoddam sensibile, quo nomine genus Sacramenti aperitur: per res autem sensibiles, non tantum intelligimus elementum seu substantiam quamdam exterius usurpatam, v. g. aquam in Baptismo oleum in Confirmatione &c. sed etiam sensibiles & externas actiones, seu Ministri conficientis, seu hominis recipientis Sacramentum, quales sunt v. g. in Sacramento Pœnitentiæ, contritio, & confessio ex parte pœnitentis; & absolutio ex parte Sacerdotis.

Dicitur 2. *Quæ ex Dei institutione vim habet*, quia nempe signum illud sensibile sacrum, non habet ex se propriaque sua natura, sed ex voluntate Dei instituentis, quod rem sacram, & religiosam significet,

Dicitur 3. *Quæ vim habet significandæ, & efficiendæ sanctitatis, & justitiæ*: quæ verba differentiam specificam signi sacramentalis ab aliis, exprimunt. Sacramenti etenim proprium istud est, ac singulare, ut sanctitatem aliquam, & justitiam significet, & conferat, sive ea exterior dumtaxat sit ac legalis, qualis a Sacramentis veteribus conferebatur; sive interior, ac spiritualis, quæ Sacramentorum novæ Legis propria est.

Dices 1. Definitio accurata non est, quæ non convenit soli definito: atqui talis est adducta mox definitio Sacramenti; convenit enim ipsi etiam Sacrificio, quod certe signum est rei sacræ seu sanctitatis, ac justitiæ quam impetrat, & producit.

Resp. nego min. Ad probationem dico, Sacrificium & Sacramentum convenire quidem in ratione signi sacri, tam ex parte cærimoniarum, quia utrumque debet esse cærimonia religiosa, quam ex parte rei significatæ, quia in utroque debet esse res sacræ; differre tamen in eo maxime, quod Sacrificium primario & immediate referatur ad cultum Dei, ob testimonium quod continet, supremi ipsius in res omnes dominii; Sacramentum vero primario ac immediate tendat ac referatur ad sanctificationem hominis, & significandam & efficiendam: unde fit ut Sacrificium consistat in actione aliqua seu oblatione, quæ ad Deum refertur, & ut non tantum offerentibus, sed etiam aliis prodesse possit; Sacramentum vero in receptione seu quasi passione, quæ in homine aliquo modo recipitur, & ipsi soli recipienti prodest. Altera discriminis ratio est, quod Sacrificium non prodest v. g. defunctis in Purgatorio detentis, ex opere operato ac per modum Sacramenti, sed ex opere operantis pro conditione scilicet ac mensura bonorum operum, quæ illi, dum viverent, fecerunt. Neque enim, ait sanctus Augustinus, mortuis nova merita comparantur, cum pro eis boni aliquid operantur sui, sed eorum præcedentibus consequentia ista redduntur. Hoc quippe meritum, pergit idem sanctus Doctor, sibi quisque cum in corpore viveret, comparavit, ut ei possent ista (vivorum suffragia) prodesse. Vide quæ eam in rem diximus Tractatu 1. de Attributis pag. 605. & seq. Sacrificium igitur ex intrinseca sua, & formaliratione hoc unum exigit, ut directe ac primario publica sit protestatio

Ser. 172.
alias 32.
de verbis
Apostoli
n. 2.

T. 5. pag.
826. En-
chiridii
cap. 110.
T. 6. p. 238

statio excellentiæ Dei, ac supremi ejus in res omnes dominii, secundario autem ut a Deo nova quædam beneficia impetret: Sacramenti vero natura est, ut primario ac directe, gratiam, quam significat, operetur.

Dices 2. Multa tum in veteri, tum in nova Lege occurrunt signa rei sacræ, quæ inter vera Sacramenta recenseri non possunt. Sic transitus maris rubri significavit sanctitatem per Baptismum conferendam; manna pariter significavit sanctitatem dandam per Eucharistiam. Omnes denique veteres cærimonix, figuræ quædam erant eorum omnium, quæ in nova Lege adimpleri debebant, nec tamen hæc omnia inter vetera Sacramenta recensenda sunt. Apud nos pariter multa sunt signa rei sacræ, & quidem suo modo efficacia, quæ tamen pro veris non habentur Sacramentis: talia sunt omnia Sacramentalia, seu ritus, & cærimonix Sacramentorum: talis aquæ lustralis seu benedictæ consecratio, ejusque usus quo peccata venialia dimitti, dæmones morbi que expelli ac fugari dicuntur; tale signum crucis; tale martyrium infantium ab Herode occisorum, quod quidem ex opere etiam operato ipsis ad salutem profuit; talis denique lotio pedum, & alia innumera, quæ ad Christianam humilitatem ac varia pietatis officia significanda, & promovenda usurpata fuere.

Resp. Cum Sacramentum signum sit rei sacræ non cujuscumque, sed facrantis seu initiantis & sanctificantis hominem, a numero Sacramentorum excludi debent quæcunque signa rei sacræ simpliciter speculativa, non practica & efficacia: atque ita nec transitus maris rubri, nec manna, nec serpens æneus, nec alia hujusmodi bene multa, veri nominis Sacramenta fuere apud Judæos; quia etsi rem aliquam spiritalem futuram designarent, attamen vel non erant stabiles cærimonix sacræ ab ipso Deo institutæ, vel steriles omnino erant, & otiosæ, quæ nulla nequidem legalem, & externam sanctitatem operabantur.

In nova pariter Lege, illud dumtaxat signum sacrum pro vero Sacramento haberi debet, quod gratiam ex se se seu ex opere operato producit: quapropter Sacramentalia, seu ritus Sacramentorum, vera non sunt Sacramenta, quia ex pietate dumtaxat, seu ex opere operantis, vim aliquam exercere possunt, non ex seipsis; sunt etenim isthæc omnia instituta ab Ecclesia, quæ potestatem non habet signa instituendi, quibus gratia certo, & efficaciter conferatur. Aqua igitur benedicta, si vim habeat dimittendi peccata venialia, hanc profecto non habet, nisi per modum impetrationis & suffragii totius Ecclesiæ, & propter affectum pietatis & religionis in ea usurpanda, non vero ex ipsius usu physico & materiali: ad morbos pariter & dæmones pellendos ut valeat, Ecclesia deprecatur; at vim illam certo & infallibiliter annexam non habet: dici etiam possunt per illius aquæ religiosum usum spiritualiter fugari dæmones, quando tollitur aut minuitur in nobis, id per quod dæmones nos sibi obnoxios & quasi mancipatos tenent, id est peccatum; quod, ut diximus, non per aquæ illius asperisionem præcise, sed per orationes Ecclesiæ, aut pietatem hominis, Deo condonante, dimittitur. S. Thomas 3. p. q. 60. art. 2. ad 3. solvens hanc objectionem ductam ex asperisione aquæ benedictæ, distinguit inter dispositionem ad sanctitatem, & sanctitatem ipsam; vultque asperisionem aquæ benedictæ esse dispositionem dumtaxat ad sanctitatem, non vero operari sanctitatem, adeoque non esse Sacramentum. *Dicendum, inquit, quod res denominatur a fine, & complemento: dispositio autem non est finis neque perfectio. Et ideo quæ significant*

dispositionem ad sanctitatem, non dicuntur Sacramenta, (de quibus procedit obiectio) sed solum ea, quæ significant perfectionem sanctitatis humanæ. Signum crucis eodem modo efficax est, non ex se se, sed ex pietate, ac religione illius qui se aut res alias signat. Martyrium vero Innocentium verum non fuit Sacramentum, etsi ex opere operato ipsis ad salutem profuerit, quia nempe Sacramentum ritus est exterior a Christo Domino institutus in Religione constans, ac perpetuus; at martyrium est a dæmone ejusque ministris in odium Christi ac Christianæ Religionis, neque signum est stabile ordinarium, ac perpetuum in Ecclesia ad gratiam conferendam, ut per se patet. Denique, lotio pedum documentum quidem fuit humilitatis, at non verum sanctitatis efficiendæ Sacramentum.

A R T I C U L U S I I.

De genere sacramenti.

An, & quale sit signum.

Placet Lutheranis genus Sacramenti actionem potius esse, quam signum: ratio ipsis est, quia Sacramentum verum esse non potest extra usum. Calvinistæ licet in usu pariter, & actionibus Sacramentum reponant, satius tamen esse ducunt Sacramentum ad signum velut ad genus suum revocare, ac referre. Verum confundunt illi Hæretici externas Sacramenti causas cum internis: actiones quidem necessarias esse ut perficiatur Sacramentum, omnes fatentur; sed actiones illæ sunt dumtaxat causæ externæ conficientes Sacramentum, usus vero conditio est necessaria: nos vero hic loquimur de causis internis Sacramenti. Ad hanc sententiam Novatores maxime adduxit error alius quo circa Eucharistiam laborant, quam quidem in solo usu, non vero in re permanenti positam esse contendunt.

Orthodoxi Theologi communi suffragio docent signum esse genus Sacramenti, seu Sacramentum esse in genere signi. Signum autem definitur a S. Augustino Lib. 2. de doctrina Christiana c. 1. *Res, quæ præter speciem quam ingerit sensibus, aliud aliquid facit in cognitionem venire.*

C O N C L U S I O.

Sacramentum est in genere signi.

Probatum: Quia omne Sacramentum est cærimonia seu ritus quidam exterior sacer ac religiosus a Deo institutus, & significat rem aliquam sacramentalem & religiosam pertinentem ad cultum Dei, & sanctificationem hominis. Ita Circumcisio Gen. 17. v. 11. dicitur *signum fœderis* Deum inter, & Abrahamum. Et Rom. 4. v. 11. dicitur *signaculum justitiæ fidei*. Et cap. 6. v. 3. idem Apostolus de Baptismo loquens, ait: *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus, &c.* quia nempe Baptismus figuræ est, signum ac symbolum mortis, & resurrectionis Christi. De Eucharistia 1. Corinth. 11. v. 26. idem Apostolus ait; *Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis: quia nempe Eucharistia in signum, & memoriam passionis Christi est instituta.*
Ephes.

Ephes. 5. v. 32. unio conjugalī viri, & mulieris dicitur Sacramentum seu signum ac symbolum unionis Christi cum Ecclesia.

Ratio est, quia illud est genus respectu Sacramenti, quod de multis rebus sacris & Sacramentis specie distinctis prædicatur: atqui esse signum & quidem sacrum prædicatur de multis rebus sacris & Sacramentis specie distinctis: figuræ enim veteris Testamenti, sicut & omnia illius ævi Sacramenta vera erant signa rei alicujus sacræ, & quidem specie distincta a Sacramentis Legis Evangelicæ; ergo &c.

Quæres 1. quale signum sit Sacramentum.

Resp. 1. esse signum exterius ac sensibus subiectum; quia est symbolum distinctionis, & Religionis. *In nullum enim nomen Religionis, seu verum, seu falsum, ait sanctus Augustinus Lib. 19. contra Faustum cap. 11. coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum aut Sacramentorum visibilium consortio colligentur.* To. 8. 1.
319. E.

II. esse signum rei sacræ, non cujuslibet, sed sacrantis seu active initiantis hominem: qua discriminis ratione verum Sacramentum distinguitur ab alio quocunque signo sacro.

III. esse signum non naturale, sed ex instituto, cujus tota vis, & efficacia pendet a libera Dei instituentis voluntate.

IV. esse signum fixum ac in Religione perpetuum, cujus non alius finis, quam qui & Religionis. Unde Genes. 17. & Exodi 12. ritus Circumcisionis, & Agni Paschalis dicitur *fœdere & cultu sempiterno observandus*: & Eucharistia 1. Corinth. 11. v. 26. celebranda dicitur in memoriam Christi, *donec ipse veniat*. Id est, ad finem usque mundi.

V. esse signum quamdam habens cum re significata proportionem seu analogiam. *Si enim Sacramenta, inquit S. Augustinus Epistola jam citata ad Bonifacium 98. alias 23. quamdam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent.* Sic v. g. ablutio externa in Baptismo, recte significat, & exprimit internam animæ a peccatorum sordibus munditiem. To. 2. p.
267. E.

VI. denique, esse signum efficax, & practicum sanctitatis quam efficit, sive externa illa sit ac legalis, sive interna, & vera animæ justitia, sicut jam exposuimus.

Quæres 2. quarum rerum signa sint Sacramenta.

Resp. per signum sacramentale significari 1. gratiam sanctificantem, vel futuram, qualem vetera, vel præsentem, qualem nova Sacramenta exhibent ac significant. 2. Passionem & mortem Christi, quæ est causa gratiæ, & vel futura, vel præterita repræsentatur. 3. Vitam æternam, quæ est effectus gratiæ, & ut futura præfiguratur. Tria hæc in aliquibus novæ Legis Sacramentis, v. g. Baptismo & Eucharistia, distincte significantur; in aliis vero implicite saltem ac confuse. De Baptismo sanctus Paulus Rom. 6. v. 3. ait: *An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem.* De gratia vero Baptismali ibid. v. 7. ait: *Qui mortuus est, justificatus est a peccato.* Et Act. 22. v. 16. *Baptizare, & ablue peccata tua.* Denique de vita æterna idem Apostolus citato capite 6. ad Roman. v. 5. ait: *Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus.* Eadem in Eucharistia exprimi ostendunt quæ canit Ecclesia in solemni ejus Officio. *O sacrum convivium, exclamat, in quo Chri-*

Christus sumitur; recolitur memoria passionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur.

Sacramentum proprie dicitur, ait S. Th. 3. p. q. 60. art. 3. in corp. quod ordinatur ad significandam nostram sanctificationem, in qua tria possunt considerari, videlicet ipsa causa sanctificationis nostræ, quæ est passio Christi, & forma nostræ sanctificationis, quæ consistit in gratia & virtutibus, & ultimus finis sanctificationis nostræ, qui est vita æterna. Unde Sacramentum est signum rememorativum ejus quod præcessit, scilicet passionis Christi; & demonstrativum ejus quod in nobis efficitur per Christi passionem, scilicet gratiæ, & prognosticum, id est, prænuntiativum futuræ gloriæ.

Præterea per Sacramenta nostri admonemur officii, tum erga Deum, tum erga proximum. Erga Deum, ut memores accepti beneficii ulterius non peccemus. Rom. 6. v. 4. Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem: ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos novitate vitæ ambulemus. Erga proximum vero admonemur mutux charitatis servandæ, quia omnes fratres sumus, & unius Capitis Christi membra; 1. Corinth. 12. v. 13. In uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus. Inter hæc omnia gratia sanctificans est principale significatum signi sacramentalis, quam nempe significando producit.

ARTICULUS TERTIUS.

De Differentia Sacramenti.

An debeat esse signum efficax, seu alicujus sanctitatis effectivum.

Quæstio non vertitur, an Sacramentum semper in usu sanctitatem operetur: fieri enim potest ut per accidens, propter malam recipientis dispositionem, suum non consequatur effectum.

Quæstio pariter non est, utrum omne Sacramentum sanctitatem spirituales, & internam operetur: nobis quippe certum est, quod postea demonstrabimus, vetera Sacramenta vim talem non habuisse.

Quæstio igitur est, utrum Sacramentum in genere, prout abstrahit a veteribus & novis, aliquam sanctitatem, seu exteriorem & legalem, seu spiritualem & internam, ex se producere valeat, ita ut ex sua institutione sit signum efficax, & practicum.

Circa quam quæstionem varie opinantur Scholæ Theologi.

Sunt qui existimant esse de ratione veri Sacramenti, ut veram & internam animæ sanctitatem significet, & conferat; atque inter illos aliqui idcirco negant vetera Sacramenta propria, & vera fuisse, ac cum nostris univoce convenire, quod veram & internam illam gratiam non efficerent. Ita Magister Sententiarum lib. 4. dist. 1. Alii e contra, & vere ac proprie illa Sacramenta fuisse, ac spiritualem gratiam contulisse docent. Ita sentire videntur Hugo Victorinus lib. 1. de Sacramentis p. 9. cap. 1. S. Bonaventura in 4. dist. 1. art. 1. q. 5.

Sunt qui volunt ad rationem Sacramenti dumtaxat pertinere, ut significet veram, & internam animæ sanctitatem, sive futuram, & per Christum dandam, sive præsentem; non vero ut aliquam reipsa sanctitatem conferat sive perfectam, sive imperfectam. Videtur hæc communis esse discipulorum S. Thomæ opinio.

Sunt denique qui putant, esse de ratione essentiali Sacramenti, ut aliquam operetur sanctitatem, aut veram & internam, aut legalem, & externam; internam vero necessario significet.

C O N C L U S I O.

Differentia specifica Sacramenti in eo est, ut significet & conferat aliquam sanctitatem; adeoque ut sit signum efficax, practicum & operativum.

Probatur: quia differentia specifica Sacramenti in eo reponenda est, per quod verum Sacramentum constituitur, & distinguitur ab aliis signis sacris quæ non sunt veri nominis Sacramenta: atqui per hoc maxime verum Sacramentum constituitur, ac distinguitur ab aliis signis sacris quæ veri nominis Sacramenta non sunt, quod aliquam sanctitatem naturæ suæ proportionatam efficiat, hoc, vel externam & legalem, si sit veteris Legis Sacramentum, vel internam ac spiritualem, si sit Sacramentum Legis Evangelicæ.

Sacramenta etenim vetera quamdam legalem, ac externam sanctitatem contulisse, res est per se manifesta. De Sacerdotibus veteribus Exodi 28. v. 41. dicitur: *Cunctorum consecrabis manus, sanctificabisque illos, ut Sacerdotio fungantur mihi.* Lev. 8. v. 12. Aaron a Moyse consecratur per infusionem olei; & Apostolus generatim de omnibus veteris Legis cærimoniis, Hebr. 9. v. 9. pronuntiat, eas valuisse solummodo in cibis, & in potibus, & variis baptismatibus, & iustitiis carnis. Et v. 13. Sanguis, inquit, hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis.

Quanta vero sit Sacramentorum Legis Evangelicæ virtus, & efficacia, inferius ex professo demonstrabimus: sufficiat jam vel hoc unum Apostoli testimonium de Baptismo, ad Titum 3. v. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum.*

Et vero Sacramentum omne ex se se cærimonia quædam est sacra, initians seu consecrans & deputans homines ad cultum Dei. Ita olim Circumcisio hominem Deo quodammodo consecrabat, sicut jam Baptismus; & sicut Baptismus janua est & introitus ad Religionem Christi, ita olim & Circumcisio ad Religionem Moyse: unde universæ Legis debitor erat quicumque circumcissus fuerat; quemadmodum & Christianæ Legis præceptis obstrictus tenetur, qui per Baptismum Christo nomen suum dedit & obligavit.

Ex dictis hætenus nascitur inter Scholasticos controversia, utrum scilicet definitio Sacramenti superius adducta univoce conveniat omnibus tum veteris tum novæ Legis Sacramentis. Affirmant qui censent ad hoc satis esse; quod vetera Sacramenta internam, ac spiritualem sanctitatem per Christum nobis dandam significaverint, externam vero aliquam & legalem contulerint: negant vero qui existimant tantum differre Sacramenta vetera a ratione veri & proprie dicti Sacramenti, quantum differt sanctitas legalis & externa, ab interna & spirituali. Cum autem hæc analogice tantum cum illa conveniat, idcirco asserunt vetera Sacramenta analogice dumtaxat convenire cum Sacramentis Evangelicis: quæ certe controversia, cum fidem non spectet, tanti non videtur, ut in ea immorari diutius necesse sit.

Hætenus de partibus Sacramenti logice spectatis, genere scilicet & diffe-

differentia; nunc de partibus ejusdem physicis, materia scilicet, & forma differendum.

A R T I C U L U S I V.

De materia, & forma Sacramenti.

Circa materiam, & formam Sacramenti universim considerati, hæc sunt exponenda capita.

- I. Quid per materiam, & formam Sacramenti Theologi intelligant?
- II. An quodlibet Sacramentum necessario constare debeat rebustanquam materia, & verbis tanquam forma?
- III. An materiæ, & formæ Sacramentorum sint a Christo Domino fixæ, & determinatæ?
- IV. An, & quæ mutatio, sive in materia, sive in forma, Sacramentum irritum faciat?
- V. Qualia sint Sacramentorum verba, an promissoria, an concionalia, an consecratoria?
- VI. Denique, quotuplex generatim sit forma Sacramentorum: an ea quæ conditionalis dicitur, semper in usu fuerit, & quibus in casibus usurpanda?

Quid per materiam, & formam Sacramenti Theologi intelligant.

Apud veteres Ecclesiæ Scriptores, Sacramentorum partes, quas nos materiam & formam appellamus, simpliciter res Sacramentorum dicebantur. Ita Tertull. lib. de Præscriptionibus c. 40. ait, dæmonem in suis idolorum mysteriis *res Sacramentorum divinatorum æmulari*. Dicebantur etiam communiter, mystica symbola, sacra signa, Religionis initia seu initiationes, & Sacramenta. Paulo distinctius aliquando designabantur per elementum, & verbum; quo sensu de Baptismo dicebat S. August. Tract. 80. in Joan.

T. 3. par. n. 3. Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.

2. p. 603. C. Reipsa quidem formam Baptismatis ab illis aliquando dictam legimus; at non eo profecto sensu, qui e Schola Peripatetica subinde manavit; per formam enim, non partem aliquam, sed totum Baptismatis ritum, ipsos *T. 10 pag. 35. & 36.* etiam exorcismos cæterasque cærimonias intelligunt, ex quibus Sanctus August. lib. 1. de peccatorum meritis, & remissione cap. 34. & Patres Milevitani Concilii, quos inter sedebat sanctus ille Doctor an. 402. demonstrabant adversus Pelagianos efficaciam Baptismi, & existentiam peccati originalis. Si enim nullum est in parvulo qui baptizatur peccatum, arguebant illi, necesse est formam Baptismatis in remissionem peccatorum, non veram sed falsam esse. Simili argumento adversus Novatores utitur Concilium Trid. sess. 5. in Decreto de peccato originali, verba Concilii Milevitani sua faciens.

Tom. 14. Conc. p. 752. D. Methodus igitur explicandi partes Sacramentorum per materiam, & formam, ante exortam Scholasticam Theologiam incognita fuit. E placitis Philosophiæ Peripateticæ, quibus imbuti jam tum, & innutriti erant Scholastici, fluxit ad Scholas Theologorum; quamquam non statim Scholas omnes occupaverit: quippe centum jam annis integris obtinuerat Philosophia Peripatetica, priusquam methodus hæc a Theologis usurpata fue-

fuerit. Nihil de ea veteres Scholæ Magistri, ne ipse quidem Petrus Lombardus, Magister Sententiarum dictus, nec Hugo Victorinus. Licet enim isti interdum aut formam, aut materiam Baptismi nominent, non tamen Philosophorum sensu: neque enim de forma, per ordinem ad materiam, aut, de materia, per ordinem ad formam, locuti videntur: sed per materiam, totum sensibile quo constat Sacramentum; per formam vero, Jurisconsultorum more, certas verborum formulas seu conceptiones intelligebant, quas & Judices in formula Judiciorum, & Ministri Ecclesiastici in administratione Sacramentorum observare tenerentur.

Petrus Lombardus obiit ann. 1174. Hugo Victorinus obiit anno 1140.

Primus itaque inter Scholasticos Sacramenta per materiam & formam distincte exposuit Guilielmus Altissiodorensis in sua Summa Theologica an. 1215. Ab eo vero tempore summo consensu methodus hæc recepta fuit, publico etiam Ecclesiæ usu consecrata, tum in Decreto Eugenii IV. ubi dicitur: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia. Quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum.* Tum in Conc. Trid. sess. 14. c. 3. ubi tres actus pœnitentis, nempe contritio, confessio & satisfactio appellantur *quasi materia*, & verba absolutionis, *forma* Sacramenti Pœnitentiæ. Observa particulas istas, *tanquam*, & *quasi*, quibus certe innuitur, materiæ & formæ vocabula, cum ad rem sacramentariam transferuntur, non proprio ac physico sensu, sed metaphorico, & improprio usurpari: neque enim Sacramentum hic spectatur, ut est totum quodam physicum, sed morale dumtaxat constans ex partibus a Christo Domino destinatis ad significandam, & producendam in nobis gratiam sanctificantem.

Tom. 13. Conc. p. 535. A.

Tom. 14. Conc. p. 817. A.

Ex analogia vero quæ est inter totum Sacramentale, & totum physicum, fluxit methodus exponendi partes Sacramentorum per materiam, & formam. Sicut enim in composito physico materia præcedit, forma accedit; ita in Sacramento accedit verbum ad elementum. Pariter, sicut in toto physico materia ex se indifferens est & indeterminata ad hoc vel illud compositum, determinatur autem & contrahitur per formam; ita in Sacramento verbum determinat indifferentiam elementi. *Detrahe verbum, ait sanctus Augustinus Tr. 80. in Joan. num. 3. quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Denique, ut in composito physico materia est imperfecta, forma vero perfecta, & rem ipsam constituit; ita in Sacramento verba sunt rebus perfectiora, & apertius significant. In Baptismo v. g. aqua quæ refrigerandi perinde ac abluendi vim habet, accedente verbo vitæ, ad interiorem animæ mundationem significandam coarctatur. Ephes. 5. v. 25. & 26. *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* Dicendum, ait sanctus Thomas 3. p. q. 60. articulo 7. in corp. quod in Sacramenti verba se habent per modum formæ, res autem sensibiles per modum materiæ. In omnibus autem compositis ex materia & forma, principium determinationis est ex parte formæ, quæ est quodammodo finis & terminus materiæ: & ideo principalius requiritur ad esse rei determinata forma, quam determinata materia; materia enim determinata requiritur, ut sit proportionata determinatæ formæ. Cum igitur in Sacramentis requirantur determinatæ res sensibiles quæ se habent in Sacramentis sicut materia, multo magis requiritur in eis determinata forma verborum.

T. 3. p. 2. p. 703. B.

Per materiam igitur Sacramenti, intelligitur illud omne sensibile quod magis confuse gratiam significat; sive illud sensibile sit res quædam seu substantia, qualis est aqua in Baptismo, unctio in Confirmatione, panis & vinum in consecranda Eucharistia &c. sive sit quædam actio aut ex parte ministrantis, aut ex parte suscipientis Sacramentum, qualis est manus impositio in Ministro Confirmationis, & Ordinationis, & contritio, confessio, & satisfactio in pœnitente.

Per formam vero intelliguntur non tantum verba propria dicta quæ ore proferuntur, sed id omne quod in Sacramento rem sensibilem arctius & clarius restringit ad significandam gratiam sanctificantem, sive illud verbum sit vocale, sive non: ut sunt v.g. nutus, & similia signa, quæ Sanctus August. lib. 2. de Doctrina Christiana c. 3. appellat *verba visibilia*, quia nempe verborum vice funguntur, & verba possunt appellari, sumpta denominatione a nobiliori signorum genere, quod est verbum, ut docet ibidem S. August. Quod quidem in Sacramento Matrimonii locum habere potest, cum nempe qui contrahit matrimonium vocis usu privatus, solo nutu consensum exterius demonstrare valet, saltem in eorum opinione, qui mutuum consensum hujus Sacramenti formam esse affirmant. In Sacramento etiam Pœnitentiæ sufficit ad illius materiam, ut confessio & contritio aliquo exteriori signo seu nutu declaratur: quapropter sacramentalis absolutio impendi solet moribundo qui subita vi morbi oppressus, voce confiteri non potest, sed nutu aliquo aut gestu suum de peccatis dolorem testatur.

Sapienter observat Dominicus Soto in 4. dist. 1. q. 1. art. 6. *fidei esse Catholicæ, Sacramenta constare rebus & verbis, quod sine manifesta hæresi, inquit, negari non posset; quod vero res materiæ, verba autem formæ nomine donentur, ex usu dumtaxat Theologorum invaluisse, a quo recedere jam non licet, cum sit totius Ecclesiæ praxi approbatus, & consecratus.*

Ab illo usu recedunt Novatores, qui Sacramenti formam, non in verbis ipsis, sed in virtute seu efficacia, & in significatione tum rerum, tum verborum collocant. *Sacramenti materia, ait Spalatensis lib. 5. de Republica Christiana cap. 4. nu. 10. est actio sensibilis; forma vero, vis aliquo modo producendi gratiam seu efficaciter testandi. Ita porro sentiunt illi, quod existiment verba Sacramentorum promissionis esse ac concionis, unice destinata ad fidem audientium excitandam.*

Ex nostris aliqui, quamquam sensu ab errore Novatorum longe alieno, dixere totum id quod in Sacramento sensibile est, sive res sit, sive verbum, esse loco materiæ, significationem vero esse loco formæ totius Sacramenti. Scilicet Sacramentum illi materialiter & subjective considerant, prout est signum quoddam totale sensibile compositum ex rebus & verbis: cum autem signi veluti forma sit ipsa significatio, inde totius Sacramenti formam in significatione positam esse dixere: non tamen negant illi quin verba ad elementum comparata, & vere consecratoria sint, & formæ rationem habeant. Audiatur eam in rem Maldonatus, de natura Sacramentorum parte 3. *Solet vulgo dici, inquit, Sacramentorum materiam esse res, formam verba, quod aliquo quidem modo verum est; si vero summo agamus jure, falsum. Nam quemadmodum in re artefacta materia constat ex materia singularum partium, forma ex formis singularum: sic in Sacramento (quod res quædam est artificiosa) necesse est, ut materia totius Sacramenti constet ex materia*

Ed. Pa-
ris. 1677.
p. 7. D.

fin-

singularum partium, & forma ex forma. Singulæ autem partes Sacramenti, sunt res & verba. In rebus, in quod videtur, est materia; significatio, forma: in verbis id quod auditur, materia; significatio, forma: Ergo in toto Sacramento, id quod videtur & auditur simul, id est, res & verba, materia; significatio, quæ neque videtur, neque auditur, forma. Quo loco non comparat Maldonatus unam Sacramenti partem cum altera, sed omnes cum toto Sacramento; atque sub ea consideratione vult res, & verba esse materiam, significationem vero rerum, & verborum, esse formam totius Sacramenti. Idem Theologus agens de Sacramento Matrimonii q. 1. multum laborat in assignanda materia, & forma hujus Sacramenti, asseritque non ita subtiliter in Sacramentis quærendam esse materiam, & formam; ac tandem concludit, conjunctionem & societatem externam viri, & mulieris, esse materiam; significationem vero esse formam Sacramenti Matrimonii.

Quamquam vero hæc Maldonati & aliquorum recentiorum sententia fidei Catholicæ non adversetur, emendari nihilominus debet, judice Bellarmino de Sacramentis in genere lib. 1. c. 18. quia non licet a communi & recepto usu loquendi Ecclesiæ recedere; Ecclesia autem res Sacramentorum materiam, verba autem formam appellare consuevit.

Ed. Co-
lon. 1615.
Tom. 3.
p. 3.

Quærunt hic nonnulli, utrum materia & forma dici possint partes componentes Sacramentum. Ratio dubitandi est, quod partes illæ simul non uniantur, sed aliquo intervallo temporis a se invicem separantur, quod maxime patet in Sacramento Eucharistiæ, quod perseverat postquam verba consecrationis effluxerunt.

Verum facile reponitur, id non obstare quominus materia & forma dici possint partes componentes Sacramentum, saltem illud quod in usu & actione transeunte positum est; sufficit enim ad morale compositum, quale Sacramentum est, moralis unio partium, quæ fit, cum una & eadem iudicio prudentum censetur esse moralis actio, per quam materia & forma Sacramenti adhibetur: neque vero morosius ac scrupulosius hic exigendum, ut eodem puncto mathematico temporis materia, & forma simul conjungantur: moraliter istud æstimari debet, non physice aut mathematice.

Specialis porro ac propria videtur esse ratio Eucharistiæ, quæ sola habet esse permanens, etiam postquam effluxere verba consecrationis: ut consecratur quidem necessaria sunt verba, quæ sunt veluti forma: at post consecrationem perfectam, perseverat Sacramentum, corpus scilicet, & sanguis Christi sub speciebus panis & vini.

An quodlibet Sacramentum necessario constare debeat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma.

Quæstio moveri potest de Sacramentis tum veteribus tum novis.

P R I M A C O N C L U S I O.

Quodlibet Sacramentum seu veteris seu novæ Legis, constare necessario debet rebus aliquibus tanquam materia.

Probatur: Quia quodlibet Sacramentum est signum sensibile; ergo necesse est res aliquas habeat externas, & sensibiles, quibus tanquam materia componatur & in sensus incurrat.

S E C U N D A C O N C L U S I O.

Quodlibet veteris Legis Sacramentum necessario verbis tanquam forma non constabat.

Probatur. Quia Gen. 17. ritus Circumcisionis; Exodi 12. ritus Agni Paschalis; Lev. 8. ritus Consecrationis Pontificum ac Sacerdotum describuntur, absque ulla præscripta verborum solemnitate ac forma.

Neque obstat quod Leviticis 4. 5. & 6. quædam ex mandato Dei preces adhibendæ sint in sacrificiis pro peccato. Quid enim inde? nisi hoc unum, in aliquibus cæremoniis Deum verba nulla observanda præscripsisse, in aliis vero non præscripsisse, pro sua voluntate; neque enim alia hic quærenda est ratio præter Dei voluntatem, quia in hujusmodi rebus, tota ratio facti est voluntas facientis. In illis vero Sacramentis quæ sine verbis perficiebantur, ipsa symboli seu signi exterioris significatio, veluti formæ rationem induebat.

T E R T I A C O N C L U S I O.

Quodlibet Legis Evangelicæ Sacramentum necessario constat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma: sive rerum nomine, elementum, aut substantiam, aut actiones quasdam; & per verba, vocalia verba intelligas, aut aliquid simile ipsis æquivalens.

Probatur inductione singulorum nostrorum Sacramentorum.

Baptismi materia est aqua; forma, invocatio Sanctissimæ Trinitatis. Matth. 28. v. 19. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.*

Confirmationis materia est manus impositio & unctio; forma, oratio. Act. 8. v. 15. & 17. *Oraverunt pro eis tunc imponebant manus super illos.* De unctione 2. Corinth. 1. v. 21. & 22. Apostolus ait: *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus; qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus.* Quæ verba de interna unctione per gratiam multi interpretantur, recte quidem; at non excludit Apostolus externam olei unctionem quæ interioris signum ac symbolum est: imò ad eam illum alludere eo verisimilius videtur, quod vel a primis Ecclesiæ temporibus, unctionem olei in Sacramento Confirmationis usurpatam fuisse certissimis monumentis testatum habeamus; cui unctioni correspondet quædam verborum formula, quæ cum oratione integram, & completam hujus Sacramenti formam perficit.

Eucharistiæ materia est panis & vinum; forma, hæc verba, *Hoc est corpus meum. Hic est calix sanguinis mei.* Matth. 26. v. 26. *Accipit panem, & benedixit :. & ait: Hoc est corpus meum.* Et de calice; *Hic est sanguis meus, &c.*

Pœnitentiæ materia remota, sunt peccata: proxima, pœnitentis actus, contritio, confessio & satisfactio: forma vero, verba quibus Sacerdos absolvit a peccatis. Joan. 20. v. 22. & 23. *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ex quibus verbis semper intellexit Ecclesia, datam esse a Christo Sacerdotibus auctoritatem dimittendi peccata per verum ac proprie dictum Sacramen-

mentum Pœnitentiæ: quæ auctoritas exerceri non potest, nisi ex prævia pœnitentis confessione, & subsequente absolutione Sacerdotis, ut fufius suo loco ostendemus.

Unctionis extremæ materia, est olei unctio; forma, oratio. Jac. 5. v. 14. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ; & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.*

Ordinis materia, est manus impositio; forma, oratio. Act. 6. vers. 6. de Ordinatione Diaconorum dicitur: *Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, & orantes imposuerunt ei manus.*

Matrimonii denique materia, recte potest assignari ut mutua corporum traditio, aut mutuus contrahentium consensus; forma vero, aut acceptatio mutua, aut verba Sacerdotis, pro varia ea de re Theologorum opinione. Ephes. 5. v. 31. *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia.*

Verum de materia & forma uniuscujusque Sacramenti commodius ac fufius, cum de singulis disputabimus.

Conclusionem nostram confirmat Decretum Eugenii IV. jam citatum, Tom. 13. ubi ait, omnia Sacramenta tribus perfici, videlicet rebus tanquam materia, ver- Concil. p. bis tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione 535. A. faciendi quod facit Ecclesia; quorum si aliquod desit, non perfici Sacramentum.

Illud vero sine quo Sacramentum perfici non potest, haud dubie absolute necessarium est.

Tam illud certum & exploratum omnibus Christianis semper fuit, ut daemon divinitatis amulator, in Sacrificiis idolorum, ac Gentilium mysteriis easdem fere res eisdemque ritus imitatus fuerit, quos a Christianis in suorum Sacramentorum usu observari noverat. Dæmon, inquit sanctus Augustinus Lib. 4. de Trinitate cap. 10. *fallaciarum regnum exercet . . . Tom. 8. p. & animas deceptas illusasque præcipitat . . . pollicens etiam purgationem animæ 819. A. B. per eas quas τελετὰς appellant, transfigurando se in Angelum lucis per multiformem machinationem in signis, & prodigiis mendacii.*

Tertullianus Lib. de Præscriptionibus cap. 40. *Diaboli, inquit, partes Pag. 216. sunt intervertendi veritatem, qui ipsas quoque res Sacramentorum divinorum, D. idolorum mysteriis æmulatur. Tingit & ipse quosdam, utique credentes & fideles suos: expositionem delictorum de lavacro repromittit; & si adhuc memini, Mitra signat illic in frontibus milites suos: celebrat & panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub gladio redimit coronam, Quid? quod & Summum Pontificem unius nuptiis statuit? Habet & virgines, habet & continentes.*

S. Justinus Apol. 2. pro Christianis, refert Gentiles ad imitationem Ed. Paris. Christianorum suis in Sacrificiis panem & calicem offerre verbis etiam 1615. p. quibusdam additis. Et paulo ante narrat, quomodo dæmones in abomi- 98. C. nandis Paganorum Mysteriis Christianorum Baptisma imitati fuerint. Porro, inquit, lavationem hanc cum audissent dæmones per Prophetam promulga- P. 94. E. tam, ut & ingressuri in delubra eorum, & accessuri ad illos, atque Libationibus & adipis nidoribus offerendis operaturi, seipsos aquæ aspersione lustrarent, effecerunt. Quin ut toto quoque corpore lavarentur prodeuntes, priusquam ad templa, ubi illi collocati sunt, veniant, instinctu & opera sua curant. Nam & illud, quod fama eorum ingredienti, calceos deponunt, & cul-

tores eorumdem idem facere Sacerdotes jubent, per initiationem ejus instituerunt quod Mosæ Propheta, quem diximus, accidit.

Hoc ipsum de lustrationibus ac lotionibus Paganorum ad imitationem nostram factis, testatur Tertullianus Lib. de Baptismo cap. 5. Sed enim, inquit, Nationes extraneæ ab omni intellectu spiritualium potestatum eadem efficacia idolis suis subministrant: sed viduis aquis sibi mentiuntur. Nam & sacris quibusdam per lavacrum initiantur, Isis alicujus aut Mithræ. Ipsos etiam Deos suos lavationibus effervunt.

Quandam etiam peccatorum confessionem exigebant ab eo qui initiandus erat. Constat ex Plutarcho in Apophetegmatis, ubi narrat Antalcidam, cum erat initiandus, a Sacerdote fuisse interrogatum, cujus maximi peccati esset sibi conscius. Notum est Neronem, post occisam matrem, ausum non fuisse accedere ad sacra Eleusinia: adeo nempe vel ipsis Gentilium animis alte infederat, nonnisi pura conscientia ad Deorum Sacra esse accedendum. Hinc sollemnis illa apud ipsos formula, *Procul hinc, procul ite profani*: qua certe agendi ratione Christianos imitabantur, apud quos severe cautum semper fuit, ne quis indignus absque prævia per Sacramentum Pœnitentiæ purgatione, ad sacram Mensam auderet accedere. Nolite, dicebat Christus Matth. 7. v. 6. *sanctum dare canibus*.

Quin & prævios illos instructionis ac purgationis gradus, quos & Catechumeni ante Baptismum, & pœnitentes ante absolutionem ex more Christiano percurrerant, Gentiles utcunque adumbrasse, & erga eos quos Sacris suis initiabant, observasse videntur. In sacris, ait Olympiodorus in Phædone Platonis, præcedebant publicæ purgationes; deinde has excipiebant aliæ reconditiore: post has aggregationes, tum sequebantur initiationes; ad extremum Epoptiæ, id est, Sacrorum omnium plena participatio. Nihil enim aliud in Sacris ulterius erat, quam ut fieret aliquis Epopta, id est, juxta vim nominis, testis oculatus; quia tunc aperte Mysteria contemplari licebat, Hoc ipsum de Valentinianis refert Tertullianus in Libro quem adversus eos scripsit cap. 1. Diutius, inquit, initiant, linguam consignant, cum Epoptas ante quinquennium instituunt, ut opinionem suspensio cognitionis ædificent.

Denique, quod Christianis solemne erat ut Mysteria sua silentio premerent, nec coram profanis aperirent, ipsi quoque Gentiles religiose observabant, apud quos severe puniebantur, qui non initiati se Sacris immiscere ausi fuissent. Narrat ea occasione Livius Lib. 31. duos juvenes tanquam ob infandum scelus misere trucidatos fuisse, quod cum initiati non forent, Templum Cereris per initiorum dies imprudentes cum cæteris ingressi, absurde quædam de Sacris fuissent percunctati.

Synesius Libro de Providentia Sect. 2. de silentio Mysteriis debito dicebant: Tam is qui ostenderit, quam qui viderit, in offensionem numinis incurrit. Ac Bæotorum narrationibus proditum est, eum qui Bacchi Orgya temere irrumpens inspexerit, repente laniari. Etenim ignoratio Sacris addit auctoritatem: propterea nocti Mysteria committuntur.

Atque hæc occasione rerum & verborum quibus nostra perficiuntur Sacramenta, enarranda nobis fuere, ut pateat quam falso Celsus apud Origenem, & alii nonnulli post ipsum affirmaverint, omnes fere Christianorum ritus a Gentilibus per imitationem dimanasse: quam opinionem fuse refellit Origenes Lib. 6. contra Celsum. Imo potius Paganorum ritus ac fabulæ ex Judæorum Mysteriis ac Historiis inversis & de

pravatis, sacrilega æmulatione originem traxere: Omnia enim adversus P. 37. B. veritatem, vere ait Tertullianus Apolog. cap. 47. de ipsa veritate constructa sunt, operantibus æmulationem istam spiritibus erroris.

An & quomodo materiae & formae Sacramentorum sint a Christo Domino fixae ac determinatae.

Nonnulla in aliquibus Sacramentis signa seu symbola & verba usurpantur, Aliquæ quorum nulla extat in Scripturis mentio; imo quæ aut Ecclesia Græca nusquam, aut Latina non semper adhibuit. V.g. nulla in Scripturis mentio unionis Chrismatis, & istorum verborum, *Signo te signo crucis*, ubi de Sacramento Confirmationis, quod per solam manus impositionem & orationem datum ab Apostolis legimus Act. 8. Nulla pariter mentio instrumentorum, & istorum verborum, *Accipe potestatem &c.* in sacris Ministrorum Ordinationibus perficiendis: imo nullus unquam eorum usus apud Græcos; apud Latinos vero, etsi antiquus, non tamen perpetuus & uniformis fuit.

Atque hinc duplex inter Theologos nata controversia: prima, an hujusmodi materia & forma sit Sacramento essentialis, an accidentalis dumtaxat aut integrans. Secunda, an & quomodo Christus Dominus singulorum Sacramentorum materiam & formam determinaverit. Seposita jam priori quæstione, quæ suo proprio loco servanda est, de posteriori dumtaxat hic agemus, cui prima locum & ortum dedit.

Observandum autem primo, res & verba Sacramentorum duobus modis a Christo Domino determinari potuisse, in genere scilicet & in specie: in genere quidem, si tantum præscripsit assumendum esse signum aliquod exterius, aptum & idoneum ad finem instituti Sacramenti significandum; Ecclesiæ vero potestatem fecerit tale signum eligendi ac determinandi. In specie vero, si ipsemet Christus signum illud notaverit ac determinaverit, imposuita lege eo semper utendi: v.g. aqua in Baptismo; pane & vino in Eucharistia. Quod de rebus seu materia Sacramentorum, idem de verbis, quæ formæ rationem habent, plane dicendum: quocunque autem modo ea per Christum determinata fuisse dixeris, quoad sensum dumtaxat ac significationem, seu ut ajunt, formaliter, non vero quoad sonum & idioma, seu materialiter determinata sunt; quocunque enim idiomate collatus Baptismus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ratus ac validus est.

Observandum 2. Sacramentorum nostrorum materiam; aliam in re quadam seu substantia physica consistere, qualis est aqua Baptismi, oleum Confirmationis, panis & vinum Eucharistiæ &c. aliam in actione quadam morali, quales sunt actus pœnitentis in Sacramento Pœnitentiæ, qualis consensus mutuus contrahentium in Sacramento Matrimonii. Istud autem discriminis esse observant Theologi, inter materiam Sacramenti physicam, & moralem, quod physica nullatenus pendeat a legibus Ecclesiæ, ut rata sit, ac verum efficiat Sacramentum: e contra, moralis his legibus subjaceat, ita ut si observatæ illæ non fuerint, nullum & irritum sit Sacramentum. V.g. post receptum Decretum Concilii Tridentini irritantis matrimonia clandestina, mutuus contrahentium consensus clanculum & contra Ecclesiæ leges datus nullus est, ac irritum facit matrimonium: non quod mutetur materia Sacramenti a Christo instituta, sed quod personæ inhabiles reddantur ad contrahendum.

Consentiunt omnes inter se Scholæ Magistri, Christum Dominum aliquorum Sacramentorum materiam & formam in specie assignasse ac determinasse, puta, Baptismi & Eucharistiæ, cæterorum vero saltem in genere.

Duplex
opinio.

Hoc unum igitur in dubium & controversiam adducitur, utrum, non tantum in genere, sed etiam in specie singulorum omnium Sacramentorum res & verba Christus Dominus per seipsum determinaverit: affirmant aliqui, negant alii.

Affirman-
tis mo-
menta.

Qui affirmant, his ducuntur momentis.

I. Quia nullum est ex septem novæ Legis Sacramentis, cujus sufficiens non occurrat in Scripturis expressa materia & forma: quod quidem, inductione facta, demonstrant locis Scripturæ Conclusionem 3. præcedenti citatis. Quidquid ergo ad hanc materiam & formam ex Ecclesiæ usu aut præcepto temporis lapsu accessit, illi revocant ad partem Sacramenti accidentalem, aut integrantem, nullatenus vero ad substantialem & essentialem. Ita sentiunt de unctione Chrismatis in Confirmatione, & porrectione instrumentorum cum verbis adjunctis in sacris Ministrorum Ordinationibus.

II. Quia Christus Dominus immediate ac per se omnia & singula Legis Evangelicæ Sacramenta instituit. Doctrinam hanc colligunt ex Conc. Trid. sess. 7. can. 1. quam nos ipsi inferius propugnabimus. Atqui si Ecclesiæ potestatem fecisset speciatim determinandi materiam & formam Sacramentorum, non immediate, nec per se, sed mediate ac per Ecclesiam, ea Sacramenta instituisse dicendus foret: qui enim partes Sacramenti essentiales instituit, is certe Sacramentum ipsum instituere dicitur.

Dom. 14.
Concil. p.
346. D.

III. Concilium Tridentinum sess. 21. c. 2. docet, hanc potestatem perpetuam in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum & locorum varietate magis expedire judicaret. Opponit eo loci Concilium, substantiam Sacramentorum ritibus ac caerimoniis quæ in eorum dispensatione observantur: ritus quidem illos ab Ecclesia statui ac mutari posse, substantiam vero non posse, satis aperte declarat. Porro si Ecclesiæ datum esset, in specie determinandi essentiales Sacramenti alicujus partes; si pro rerum, temporum ac locorum varietate, varias assumere posset, mutationi profecto subjacerent partes substantiales Sacramenti, perinde ac ritus & caerimonie: qua enim libertate potuisset Ecclesia hanc vel illam materiam aut formam præscribere, potuisset & mutatis circumstantiis immutare, alia subrogata in locum prioris; & ita salva semper & integra non remaneret Sacramenti substantia, contra expressam Concilii Tridentini doctrinam. Et vero, inquit, si porrectio instrumentorum v. g. pertinet ad substantiam sacrarum Ordinationum, cum hæc ab Ecclesia usurpata semper non fuerit, omnino necesse est fateri, ad substantiam sacre Ordinationis de novo aliquid accessisse; adeoque mutatam illam fuisse, non quidem per detractionem ritus antiqui, sed per additionem novi.

Addunt denique, esse de dignitate Sacramentorum, ut substantialis eorum ritus constans sit, perpetuus ac uniformis: talem vero esse, si in iis reponatur rebus, quas assignat Scriptura, ubi de illis mentionem facit; secus vero, si in iis, quas varius Ecclesiæ usus, varia disciplina diversis temporibus invexit; quæ certe, pro reverentia & obedientia quæ Ecclesiæ debetur, religiose observari quidem debent, non ut substantiales, sed ut accidentales aut integrantes Sacramenti partes.

Qui

Qui ex aduerso existimant; non in specie, sed in genere dumtaxat Christum Dominum aliquorum Sacramentorum res & verba determinasse, Ecclesiæ suæ data libertate ea speciatim assignandi, ii hac una maxime ratione moventur, quod substantialis Sacramenti veritas inter tam diversam ac discrepantem Ecclesiarum praxim, aliter salvari ac vindicari non possit. Nonnulla siquidem, ut jam observavimus, in perficiendis Sacramentis usurpat Ecclesia tanquam essentialia, quorum tamen in Scripturis nulla prorsus mentio, quorum varius est in Ecclesia Græca & Latina usus; imo nec in ipsa quidem Latina semper constans ille fuit ac uniformis; talis est imprimis porrectio instrumentorum in sacris Ordinationibus, cujus nulla in Scripturis mentio, nullumque in Ecclesia Latina vestigium deprehenditur ante decimum vel duodecimum Ecclesiæ seculum: quomodo igitur in hac varietate stabit veritas substantialis Sacramenti, nisi dixeris, Christum Ecclesiæ permisisse, ut quas idoneas judicaret, res Sacramentorum seligeret ac determinaret?

Opinio
negans
qua ra-
tione ni-
tatur.

Supponit hæc opinio & unctionem Chrismatis, & porrectionem instrumentorum ad substantiam Sacramenti Confirmationis & Ordinis pertinere; de quibus aptus non est hic dicendi locus.

Ad momenta vero prioris sententiæ reponunt.

I. Non omnia quæ ad Sacramenta pertinent, in Scripturis expressa esse, sed multa ex Traditione constanti & perpetua dimanasse, quæ ad substantiam Sacramentorum sunt pariter revocanda.

Respon-
sio ad
momen-
ta primæ
opinio-
nis.

II. Recte ista duo conciliari, Christum immediate ac per se omnia Sacramenta instituisse, ac Ecclesiæ suæ potestatem fecisse nonnullorum Sacramentorum res & verba speciatim determinandi; quia ad hoc satis est quod Christus & rebus ab Ecclesia selectis vim & efficaciam dare promiserit, & quod ipsam formalem significationem signi ab Ecclesia materialiter determinati, per seipsum instituerit: hoc est, effecerit ut tale signum, v.g. porrectio instrumentorum, efficaciter significet spiritualem aliquam potestatem datam ei qui sacram Ordinationem percipit.

III. Respondent, salvam semper remanere Sacramenti substantiam, quæcunque sit in ritu, quo perficitur, varietas, & discrepantia, quia nempe idem semper quoad substantiam Sacramentum remanet, cum servatur Christi institutio; servatur autem, cum Ecclesia, pro concessa sibi libertate, juxta sponi sui mentem assumit signum aliquod idoneum ad finem Sacramenti exprimendum: quapropter, etsi signum illud materialiter spectatum, sit diversum, formaliter tamen idem est, quod sufficit ut salva & integra remanere dicatur Sacramenti substantia.

IV. Respondent, non aliam in præsentī argumento quærendam esse congruam rationem, quam voluntatem Christi instituentis Sacramenta, qui voluit ut Ecclesia nonnullas res & verba eorum in specie determinaret.

En momenta quibus utraque sententia innititur. Utraque suos habet Catholicos defensores, utramque probabilem judicamus; quam quisque voluerit eligat & sequatur; modo tamen expendat prius, quam partem amplecti maluerit circa materiam & formam adæquatam & totalem tum Confirmationis, tum Ordinis: inde enim veluti præjudicatam & præformatam habebit circa præsentem nostram quæstionem sententiam.

De his etenim solummodo duobus Sacramentis, ut jam innuimus, dubium movetur; an scilicet in Confirmatione præter manuum impositionem

& orationem, unctio Chrismatis cum forma ei correspondente; & in sacra Ordinatione pariter præter impositionem manuum, & orationem, porrectio instrumentorum cum verbis adjunctis, materiæ & formæ substantialis rationem habeant, an tantum accidentalis seu integrantis. Prior sententia Hæreticis in re nostra sacramentaria peccantibus pressius confutandis eo videtur aptior, quod eam dumtaxat utrique Sacramento materiam & formam assignat, de qua in Scripturis mentio habetur. Altera vero commodior vindicandæ ac simul conciliandæ in utraque Ecclesia Græca & Latina eorundem Sacramentorum veritati; iis nimirum pro materia & forma essentiali assignatis, quæ Ecclesia longo & constanti usu adhibuit. Quæstionem hanc in suspensio Ecclesia hætenus reliquit, ac Scholæ disputationi permisit; pendente autem illo dubio, ea omnia religiose observanda quæ observat Ecclesia, & caute supplendum, si quid forte omissum fuerit.

An & quæ mutatio, sive in materia, sive in forma, Sacramentum nullum & irritum efficiat.

Duplex generatim hic mutatio distinguenda: una substantialis, accidentalis altera. Qua in re hæc generalis ac certa est regula, omnem scilicet mutationem substantialem, seu materiæ, seu formæ, nullum & irritum reddere Sacramentum.

Substantialis est mutatio materiæ, cum non remanet eadem, vel quoad speciem physicam, vel quoad usum humanum & communem. Baptizet, v. g. aliquis in vino, aut in aqua ex floribus expressa, aut in alio quocunque liquore qui non sit vera, naturalis & elementaris aqua, mutat speciem physicam materiæ Sacramenti Baptismatis, nec consequenter vere baptizat: pariter congelatam aquam adhibeat, aut in perficienda Eucharistia, loco panis, massam non coctam, nullum etiam erit Sacramentum. Quid ita? quia recepto ac communi usu, nec aqua congelata fit lotio, nec massa nondum cocta nutritio. E contra baptizet in aqua calida vel frigida, maris vel fontis, benedicta vel non benedicta; panem azymum vel fermentatum consecret, perinde est ad veritatem substantialem Sacramenti Baptismi & Eucharistiæ, quia mutatio illa materiæ prorsus accidentalis est, quæ Sacramento non officit.

Substantialis vero est mutatio formæ, cum idem non remanet verborum sensus. Non in sono quippe, sed in sensu ac significatione potissimum vis verborum posita est; nec alia re melius Veteres æstimabant an verus, an falsus esset Baptismus datus ab Hæreticis, quam si sensum verborum Christi quibus Baptisma perficitur, retinuisent, vel adulterassent.

Quæcunque autem sit mutatio, sive substantialis, sive accidentalis, caute fugienda est, quæ culpa carere non potest, & quidem gravissima,

Ed. vet. si mutatio substantialis fuerit. Oportet enim, ait sanctus Basilius Lib. de Spiritu sancto, c. 12. inviolabilem manere traditionem ut quidquam addere aut detrabere plane sit ab æterna vita excidere. Proinde si in Baptismo separare Spiritum a Patre & Filio, ut periculosum est baptizanti, ita Baptismum accipienti inutile. Lex tingendi imposita est, ait Tertull. Lib. de Baptismo c. 13. & forma præscripta. Ite, docete nationes, tingentes eas in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Graviter etiam peccat Minister, qui non observato ritu Ecclesiæ, accidentalem invehit mutationem. Si quis enim dixerit, ait Conc. Trid. sess. 7. Can. 13. receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemnibus Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato pro

pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit.

Observant hic Theologi, mutationem facilius in verba obrepere, & quidem variis modis.

Primus est per simplicem mutationem, quæ triplex fingi potest: ratione scilicet vel idiomatis, vel synonymæ alicujus vocis, vel modi indicativi pro imperativo, aut absoluti pro deprecativo, aut vice versa.

Prior mutatio accidentalis prorsus est, ac plane indifferens ad substantiam Sacramenti: quocumque enim idiomate seu lingua perficiatur, si servatur integra Christi institutio, ratum est Sacramentum. Sensus quippe, non sono, verba sacramentalia operantur; sensus autem idem occurrit in diverso idiomate. Absit autem a publico Sacramentorum Ministro, ut in eorum administratione alio utatur sermone, quam qui publico, & communi Ecclesiæ usu receptus est.

Altera mutatio quæ fit unius vocis in aliam synonymam & ejusdem significationis, accidentalis pariter est: ut si quis v. g. diceret, *Ego te abluo, lavo, vel tingo, loco, Ego te baptizo*. Non ita esset, si aliud verbum substitueret aut diversæ significationis, aut non æque distinctæ & claræ, ac est significatio verborum quibus Ecclesia utitur: v. g. si quis diceret, *Te mundo, purgo, vel refrigero in nomine Patris &c.* substantialis foret mutatio, quia mundatio seu purgatio peccatorum significari hoc in Sacramento debet per modum ablutionis. Si quis nomine colectivo baptizaret in nomine Trinitatis, nullus esset Baptismus, quia jussi sumus baptizare in clara, & distincta invocatione Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nomen vero collectivum Trinitatis confuse tantum, & indistincte tres divinas personas exprimit.

Sapienter hic monet Dominicus Soto in 4. dist. 1. q. 1. Articulo 8. necesse esse ut significatio vocis in quam fit mutatio, publica sit, & communi impositione recepta: neque enim privatorum est ad arbitrium significationem verbis imponere.

Denique mutatio verbi ratione modi indicativi vel imperativi, absoluti vel deprecativi, accidentalis pariter est, nec nocet integritati Sacramenti. Sic Latini verbo indicativo dicunt, *Ego te baptizo*: Græci autem, *Baptizatur, vel baptizetur talis*. In Sacramento etiam Pœnitentiæ, Latini verbis absolutis, Græci deprecativis utuntur: utrobique autem verus est Baptismus, vera absolutio sacramentalis, quia idem est quoad substantiam verborum sensus.

Secundus modus mutationis verborum fit per simplicem corruptionem. Talis fuit corruptio, de qua consultus olim fuit Zacharias Summus Pontifex. Quidam scilicet Sacerdos qui latinam linguam penitus ignorabat, nescius latini eloqui, infringens linguam dicebat: *Baptizo te in nomine Patriæ & Filia & Spiritu sancta*. Sic baptizatos iterum baptizari jusserat Bonifacius Episcopus: Summus vero Pontifex data ad eum Epistola, quam refert Gratianus de Consecratione dist. 4. cap. *Retulerunt* 86. & extat Tom. 6. Conc. respondet: *Si ille qui baptizavit, non errorem introducens aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, ut supra fati sumus, baptizans dixisset, non possumus consentire ut denuo baptizentur.* P. 1505. D

Duo hac responsione insinuat Summus Pontifex: primum, per corruptionem in pronuntianda forma, sive sit ex ignorantia latini sermonis, sive ex vitio seu elisione linguæ, non destrui veritatem Baptismatis. Quod intelli-

go, modo sensus verborum ex communi audientium iudicio integer maneat qualis præsумitur fuisse sensus illius Sacerdotis de quo loquitur Summus Pontifex. Si enim sensus legitimus destrueretur, quacumque tandem de causa, non perficeretur Baptismus. Alterum, per corruptionem quæ fit animo introducendi errorem vel hæresim, nullum reddi Sacramentum; istud enim contrario sensu videtur inferri ex verbis Pontificis: quippe si corruptio formæ facta sine intentione errorem introducendi non nocet substantiæ Sacramenti, a contrario nocet ubi est intentio introducendi errorem. Cujus quidem rei rationem reddit S. Thomas 3. par. q. 60. ar. 8. in corpore, *Quia non videtur quo ille intendat facere id quod facit Ecclesia*. Sanctus igitur Doctor nullum tunc censet Sacramentum, non quidem ex defectu formæ, sed ex defectu intentionis debitæ in Ministro.

Suarez in

3. p. q. 60

ar. 8. sect.

1. 4. & 5.

Vasqu. ib.

ad. q. 60.

ar. 8. dis.

129. c. 6.

& 7.

Isambert.

de Sac. in

gen. ad q.

60. disp. 7.

art. 2. 3. 4.

5. & 6.

Tom. 2. p.

134. C. D.

Atque occasione hujusce postremi capitis quod ex responso Zachariæ deducitur, prolixè disputant recentiores Scholastici, de veritate Sacramenti, cuius forma eo fine corrumpitur, ut error vel hæresis inducatur: eorum sententia ad hæc capita revocari potest.

I. Nullo errore interiori, quicumque ille sit, violari veritatem Sacramenti quod ritu legitimo celebratur. Ita expresse S. Augustinus L. 4. de Baptismo contra Donat. cap. 15 *Jam satis ostendimus, inquit, ad Baptismum, qui verbis Evangelicis consecratur, non pertinere cujusquam vel dantis vel accipientis errorem, sive de Patre, sive de Filio, sive de Spiritu sancto aliter sentiat, quam cœlestis doctrina insinuat.*

II. Error, qui exterius manifestatur, nec invertit legitimum verborum sensum, Sacramenti substantiam non destrui, quæcunque tandem sit privata intentio Ministri pro errore inducendo. Ratio est, quia privata intentio Ministri nocere non potest generali Ecclesiæ intentioni, per quam ille præsумitur velle facere id quod facit Ecclesia. Sit v. g. Græcus aliquis, qui ista Baptismi forma apud suos recepta, *Baptizatur*, vel *baptizetur talis*, eo utatur animo, ut velit modum baptizandi Latinorum invalidum esse; aut qui istis verbis Eucharisticis, *Hoc est corpus meum*, hæc addat tanquam essentialia, *quod pro vobis tradetur*; aut fermentatum panem sic adhibeat, ut declaret azimum insufficientem esse, profecto ille valide baptizat, & consecrat Eucharistiam; quia error, quo laborat, intactam & integram relinquit Sacramenti substantiam.

III. Denique, cum ex corruptione formæ verborum sensus aut aperte corrumpitur, aut ambiguus saltem redditur, ex ipsa intentione Ministri volentis errorem vel hæresim inducere, ambiguus sensus ad perversum determinatur, & tunc judicatur esse substantialis corruptio, cum qua non stat substantia Sacramenti. V. g. baptizat quis in nomine Matris, Filii, & Spiritus sancti; corruptio est manifesta, & aperte contraria sensui verborum Christi; baptizat vero in nomine Patria, & Filia, & Spiritu sancta; sensus potest esse ambiguus. Si ex circumstantiis ac iudicio audientium corruptio hæc fiat ex ignorantia latini sermonis, aut elisione linguæ, mutatio est accidentalis; si vero fiat ex intentione introducendi errorem, nempe in Deo quamdam esse personam generis feminini, filiam, non filium, corruptio essentialis est, nec potest compati cum sensu verborum quibus voluit Christus Baptismum perfici; atque hoc sensu intelligenda videtur responsio supra memorata Zachariæ: quo casu nullum est Sacramentum, non modo ex defectu debitæ intentionis Ministri, sicut innuit sanctus Thomas, sed etiam

etiam ex defectu veræ ac legitimæ significationis in forma verborum. Si quis pariter Lutheranus in consecranda Eucharistia diceret, *Hic est corpus meum*; ambiguus foret sensus. Si enim particulam, *Hic*, adverbialiter sumeret, innuens Christum hic, sicut & in cæteris aliis locis per ubiuitatem, ut ajunt, esse præsentem, non vero præsentem fieri vi pronominis demonstrativi, *Hoc*, & aliorum verborum, profecto irrita foret consecratio, eo quod non servaretur sensus verborum Christi: non ita si particulam, *Hic*, ex ignorantia vel lapsu linguæ, masculinum pro neutro usurpans, loco pronominis, *hoc*, pronuntiaret, nullum habens in animo perversum consilium. Ambiguus autem dictionis alicujus sensus judicatur, vel ex proprietate verborum, quæ non servatur, vel ex communi usu, a quo receditur, vel ex circumstantiis personæ, seu Ministri, qui vel suspectus est, vel non.

Tertius mutationis verborum modus fit per additionem quæ sensum verborum Christi aut corrumpit, aut integrum servat. Si prius, irritum est Sacramentum; si posterius, firmum, acratum. In exemplum prioris additionis sit hæc forma baptizandi quam Eunomiani usurpabant, referente *Ed. Paris. 1622. T. 1. p. 922. B. Ed. nov. p. 95. co. 1.* S. Epiphanio hæresi 76. *Baptizo te in nomine Dei increati, & Filii creati, & Spiritus sanctificantis a creato Filio creati.* Vel ista qua utebantur Marcitæ, teste S. Irenæo Lib. 1. cap. 21. alias 18. *In nomine ignoti Patris universorum, in veritate matre omnium, in eo qui in Jesum descendit, in unione ac redemptione, & communionem virtutum.*

Nemo sane hic recognoscit formam baptizandi quam Christus præscripsit Matth. 28. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*: quibus certe verbis exprimitur æqualitas & consubstantialitas trium divinarum personarum. Propter adulteratam istam a Paulianistis Baptismi formam, jussit Synodus Nicæna I. generalis anno 325. Can. 19. eos, si ad Ecclesiam redirent, rebaptizari. Si quis pariter diceret, *Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & beatæ Virginis*, vere non baptizaret; quia hæc additio formæ sensum adulterat, qua nempe innuitur, B. Virginem in auctoritate, ac potestate æqualem esse personis divinis; hoc enim importat ista formula loquendi, *In nomine &c.* qui profecto sensus a Catholica fide longe alienus est. S. Thomas 3. p. q. 60. articulo 8. in corpore, ait, quod si isthæc additio, *& B. Virginis*, sic intelligatur, non quasi nomen B. Virginis aliquid operetur in Baptismo, sed ut ejus intercessio profut baptizato ad conservandam gratiam baptismalem, non tollitur perfectio Sacramenti.

Verum cum verborum significatio non pendeat a privata loquentis intentione, sed ab usu publico; atque ex usu publico baptizare in nomine B. Virginis, significet Baptismum auctoritate, ac virtute B. Virginis collatum, consequenter nullus esset Batismus ob corruptum exterius formæ sensum, quantumvis interius recte ille sentiret. Sicut enim internus error mentis Sacramenti perfectionem non tollit, cum omnia necessaria rite observantur; ita pariter interna mentis intentio recta, non corrigit, nec tollit exterius formæ vitium, quod ex recepta, & communi significatione essentielle seu substantiale judicatur.

Posterioris additionis exemplum est, si quis v. g. baptizaret in nomine Patris ingeni, Filii geni, & Spiritus sancti procedentis: vel in nomine Patris omnipotentis, & Filii sapientis, & Spiritus sancti paracleti: ille verum Sacramentum perficeret; quia ejusmodi additio non invertit substantialem verborum Christi sensum.

Quartus modus mutationis fit per detractionem alicujus verbi, quod vel necessarium judicatur ad integritatem sensus, vel non judicatur necessarium. Si prius, eo verbo detracto, nullum est Sacramentum: ut sit quis baptizaret in nomine Filii, & Spiritus sancti, omisso Patre, aut vice versa. Vel si in consecranda Eucharistia diceret, *Corpus meum*, omisso Pronomine *Hoc*, vel, *Hoc est corpus*, suppresso *meum*. Si posterius raturum ac validum est Sacramentum, ut si quis diceret, *te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, omisso pronomine, *ego*, aut in consecranda Eucharistia diceret, *Hoc est corpus meum*, dempta particula, *enim*.

Quintus mutationis modus fit per transpositionem seu inversionem verborum, cum qua si idem substantialiter remanet sensus, valet Sacramentum; si non remanet, nullum est. V. g. si quis ita baptizaret, *Filii ego te baptizo in nomine Patris, & Spiritus sancti*, invalide prorsus baptizaret: quia hæc transpositio invertit, ac perturbat sensum verborum Christi. Secus si diceret, *In nomine Filii, Patris, & Spiritus sancti ego te baptizo*; quia hæc transpositio, quamquam animo erroris alicujus inducendi facta, non mutat essentialem significationem formæ consuetæ.

Ultimus denique mutationis modus fit per interruptionem verborum, quæ si tanta esset ut communi judicio non censeretur esse una, & eadem moralis actio, & intercideretur intentio pronuntiantis, haud dubie, ait S. Thomas 3. p. p. 60. art. 8. ad 3. tollitur sensus Sacramenti, & per consequens veritas ejus. Ut si quis v. g. post ista verba, *Ego te baptizo in nomine Patris &c.* Missam celebraret, vel Horas Canonicas recitaret, tum rediens ad prius ministerium pergeret, & *Filii, & Spiritus sancti*. Secus vero si hæc interruptio tanta non esset, quin moraliter eadem æstimeretur actio: neque enim physice aut mathematice temporis instantia numeranda sunt.

Atque isti sunt vulgares modi quibus immutari possunt verba Sacramentorum. Recte autem hic Bellarminus, de Sacramentis in genere Lib. 1. cap. 21. *Utrumque varientur verba*, inquit, *addendo, detrahendo, mutando, transponendo, corrumpendo, interrumpendo, semper manet integritas substantialis, dum manet idem sensus: e contra, minima etiam variatio destruit, integritatem substantialem, si pereat sensus. Accidentaliter autem integritas consistit, (pergit ille) in cæteris omnibus, id est, in integro sono, ordine & numero syllabarum.*

Quod si in praxi dubium aliquod grave occurrat circa mutationem aliquam, an substantialis habenda sit vel accidentaliter, consulendus loci Episcopus, ac legitimo perseverante dubio, Sacramentum sub conditione iterandum.

Qualia sint verba Sacramentorum: an promissionis, & concionis, an consecrationis.

Inaudita ante Lutherum questio. Connexionem habet cum alia de vi & efficacia Sacramentorum. Ante Lutherum, & Calvinum inaudita prorsus fuit præfens controversia. Communi quippe ac trito usu, Sacramentorum verba vocabantur solemnia. Evangelica, divina, sacramentalia; verba invocationis, benedictionis & consecrationis. Illis primum visum est Novatoribus, ea etiam, & quidem potissimum, nuncupare verba promissionis, concionis, prædicationis seu instructionis & doctrinæ: quæ controversia tota de nomine, & appellatione videri posset, nisi certam ac necessariam connexionem haberet cum altera Novatorum sententia circa vim, & efficaciam Sacramentorum. Quippe si non aliam illi agnoscunt in Sacramentis virtutem, quam ut fidem, qua ju-

si sumus, objective moveant & excitent, consequenter verba, quibus ea perficiuntur, promissionis esse, concionis & prædicationis seu instructionis, affirmant necesse est, utpote quæ eo unice destinata sint, ut audientium fidem, ac pietatem exterius promoveant; seu, ut loquitur Calvinus L. 4. Instit. cap. 14. num. 4. *ut clara voce a Ministro prædicata plebem eo manu ducant, quo signum tendit, ac nos dirigit.* Si e contra Novatores nonnisi diverso loquendi modo a Catholicis discrepant circa efficaciam Sacramentorum, sicut aliqui e nostris sentiunt, quod nos inferius expendemus, profecto nonnisi etiam de nomine præsens æstimanda erit controversia. Quod ut apertius fiat; & termini ipsi exponendi sunt, & quid sit ex utraque parte concessum vel negatum, aperiendum.

P. 472.

I. Itaque verbum promissionis appellant illud, quod divinas promissiones aut expresse continet, qualia ista sunt de Baptismo, Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Et ista de Eucharistia, Joan. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis:* aut ad eas promissiones jam factas animum erigit, ac revocat, qualia sunt hæc Baptismi, *Ego te baptizo in nomine Patris &c.* & ista Eucharistia, *Hoc est corpus meum &c.*

Quid verbum promissionis.

Verbum concionis seu instructionis, & doctrinæ dicunt, quod alta & intelligibili voce prolaturum, fidem audientium movet, & excitat, aut saltem ex se movere potest, & excitare.

Quid verbum concionis.

Verbum denique consecrationis seu benedictionis dicitur, quod rem ab usu profano, & vulgari ad sacrum, & religiosum traducit, ac sacram efficit: de quo tritum istud Augustini Tract. 80. in Joan. *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.*

Quid verbum consecrationis.

II. Aberrat Calvinus ac inverecunde Catholicis imponit, cum ait apud illos verbum consecrativum illud esse, *quod sine sensu, & fide insusurratum, solo strepitu velut magica incantatione, consecrandi elementi vim habeat*, Institutionis Lib. 4. cap. 14. n. 4. Apage tam crassum errorem, ac tam apertam calumniam. Nullus Catholicorum ita desipuit unquam.

Calumnia Calvini circa verbum consecrationis.

III. Quamquam Novatores Sacramentorum verba promissionis, ac concionis esse doceant, non tamen negant, ea vere consecratoria esse, quibus elementum ab usu profano, & communi traducitur ad sacrum, & religiosum. Hoc profecto vult Calvinus, cum Libro & capite mox citato num 16. probans vim ac veritatem Sacramenti non pendere a conditione aut arbitrio illius qui vel ministrat, vel recipit Sacramentum, sic loquitur: *Consecratum verbo Domini symbolum est revera quod dicitur, vimque suam conservat.* Hoc est, verum ac ratum est Sacramentum, etiam seclusa fide vel ministrantis, vel recipientis illud. Longe apertius mentem suam ea de re explicant posterius Calvinistæ: unum hic appellabimus Turretinum in Academia Genevensi Theologiæ Professore, de Sacramentis q. 6. num. 2. *Facile admittimus, inquit, verbum sacramentale institutionis prædicatum, esse etiam consecratorium respectu signorum, quatenus per illud ab usu communi, & profano transferuntur ad usum sacrum.* Et n. 3. dilucide aperiens statum hujus nostræ quæstionis, *Hinc patet, inquit, status quæstionis: non, an detur verbum sacramentale consecratorium, quod non negamus: sed an ita sit consecratorium, ut sit etiam operativum, quod negamus: non, an verbum aliquod proferendum sit super signa: sed an sit verbum quod alta, & intelligibili voce sit prædicandum, ut ab iis in-*

P. 472. Novatores non negant verbum sacramentale esse vere consecratorium. Calvinus. P. 476. Turretinus.

telli-

intelligatur quibus Sacramentum est administrandum, vel ea ratione consecratorium dici possit. Agnoscit ergo ille, verbum sacramentale vere, & esse ac dici posse consecratorium respectu signorum; tametsi, & illud alta, & intelligibili voce pronuntiandum esse velit, ut intelligi possit ab iis quibus Sacramentum administratur, nempe ut fidem in illis excitet.

Novatores docent
verbum concionis non
pertinere ad substantiam
Sacramenti.
Danæus.

IV. Docent iidem Novatores, verbum illud consecratorium, quod & concionale appellant, qua parte concionis ac doctrinæ speciem habet, non pertinere ad substantiam Sacramenti, sed ad conditionem dumtaxat necessariam, ut cum fructu percipiatur Sacramentum. Ita rem explicat Lambertus Danæus ad cap. 19. Libri primi Bellarmini de Sacramentis, Controversia 3. ubi sic loquitur. *Explicatio promissionis Dei ad Sacramenti legitimam administrationem requiritur, uti ad illius participationem vera fides: neutra tamen ut pars essentialis Sacramenti; utraque tamen velut res ad verum Sacramenti usum necessaria.* Quæ doctrina fundamentum habet in quotidiana praxi, & disciplina Novatorum: ratum enim illi habent Baptismum datum infantibus, qui doctrinæ, & instructionis tunc sunt incapaces.

Quo recidat præfens controversia.

Tota igitur præfens controversia eo recidit, utrum verba sacramentalia merito possint appellari verba promissionis, & concionis seu instructionis, perinde ac consecrationis; & utrum altiori voce sint pronuntianda cum administratur Sacramentum: quæ certe quæstio præcisa ab altera, quæ spectat Sacramentorum efficaciam mere externam & objectivam, circa quam obscura & incerta videtur sententia Novatorum, levis videri potest, ac tota fere de nomine, de qua solliciti plurimum non sunt Orthodoxi, cum fidem in tuto esse intelligunt. Permittent illi facile Novatoribus, verba sacramentalia promissionis ac concionis appellari, modo non inficientur ea quodque consecratoria esse: permittent ea dici divinarum promissionum sigilla, modo agnoscant ea esse operativa & efficacia: permittent ut doceant ea ad doctrinam audientium utcumque pertinere, valere etiam ad eorum fidem & pietatem excitandam, adeoque institutionem, vim, energiam, significationem Sacramentorum a Pastoribus etiam lingua vernacula populo explicari debere, sicut statuit Tridentina Synodus sess. 24. de Reform. c. 7. modo credant vim & veritatem Sacramenti non pendere tanquam a vera causa, aut a concione Ministri, aut a fide audientis: hæc omnia Catholicis Novatoribus non inviti concedunt, a quibus isti multum alieni non videntur. Inde factum est, ut inter Canones tredecim quos Tridentinum Concilium sess. 7. opposuit doctrinæ Novatorum circa Sacramenta universim spectata, nullus sit qui directe, ac expresse verba Sacramentorum promissoria, & concionalia perstringat. Quid ita? Quia noverant Patres Tridentini, aut nullum hic specialem errorem esse, aut saltem non distinctum ab eo qui circa virtutem Sacramentorum pure objectivam, & externam versatur, quem Canonibus 4. 5. 6. 7. proscribunt. Ita Novatorum sententiam in re præfenti, nonnulli explicare, & emollire conantur.

Quid Catholicis
Novatoribus hic
concedat.

Verum, si mens, ac sententia Novatorum propius inspiciatur, ludere in verbo illi videntur, cum Sacramentorum verba non recusant consecratoria nuncupare. Reipsa enim non ad elementum, ut consecratur, sed ad eum qui Sacramentum percipit, ut Dei justitiam apprehendat, ac sibi applicet, verba illi dirigi arbitrantur. Quod ut intelligatis, paulo altius res repetenda est. Scilicet docent Novatores post Calvinum, in justificatione inherenter justitiam non infundi, qua interior homo renovetur, sed Christi
justi-

justitiam dumtaxat imputari; adeoque Sacramentum in eo dumtaxat vim exerere suam, ut fidem promissionum Dei in nobis excitet, & divinam apprehendendo justitiam, eam nobis applicet; qui error aliorum omnium caput & origo est. *Hanc donationem (peccati originalis) ait Calvinus Lib. 4. Instit. cap. 15. n. 10. sublatam, & a se depulsam esse certi per Baptismum fideles fiunt, quando Dominus hoc signo nobis pollicetur plenam solidamque remissionem factam esse, & culpæ quæ imputanda nobis erat, & pœnæ quæ ob culpam luenda: justitiam quoque apprehendunt, sed qualem in hac vita obtinere populus Dei potest, nempe imputatione dumtaxat; quia pro justis & innocentibus eos sua misericordia Dominus habet.*

P. 484

Itaque in sententia Novatorum, homo qui justificatur, peccator manet & immundus, & solum habetur pro justo propter imputatam Christi justitiam, qua non obstante omnia hominis opera peccata sunt mortalia, quæ tamen homini non nocent, quia per Christi justitiam tanquam per quoddam velamen obteguntur, & occultantur.

Porro ut hæc iustitia Christi, qua justii censetur, nobis imputetur, & quodammodo nostro fiat, sola fide opus est quæ eam apprehendat, & quasi nobis communicet; atque hoc sensu asserunt, solam fidem justificare. Hæc autem fides qua homo justificatur, est fides promissionum. Alia enim est historica, qua creduntur quæ narrantur in Scripturis; alia miraculorum, qua creditur nihil esse Deo impossibile; tertia tandem est promissionum, qua creditur veras esse Dei promissiones de gratuita peccatorum remissione per merita Christi; & hæc potissimum fides duplex est: generalis una, qua generatim creditur promissam esse remissionem peccatorum iis omnibus qui in Christum credunt; specialis altera, qua unusquisque in particulari promissionem illam sibi applicat, credendo certo omnia peccata propter meritum Christi sibi esse remissa, & hac speciali fide justificatur homo, quia per eam sibi adaptat justitiam Christi.

Cum ergo in mente Novatorum sola fides unicum sit medium quo gratia homini communicatur, consequenter Sacramenta nuda sunt signa, quæ per se, ac immediate gratiam non conferunt, sed dumtaxat exhibendo oculis per symbola externa promissiones Christi, excitant ac roborant promissionum fidem qua homo justificatur. Inde est quod Calvinus Sacramentum definiat vel describat, *Signum quo benevolentia erga nos suæ promissiones conscientis nostris Dominus obsignat ad sustinendam fidei nostræ imbecillitatem; & nos vicissim pietatem erga eum nostram tam coram eo, & Angelis, quam apud homines testamur.* Ex qua definitione intelligitur nunquam sine præeunte promissione esse Sacramentum, sed promissioni tanquam appendicem adjungi Sacramentum, eo fine ut promissionem ipsam obsignet, & ratam quodammodo faciat.

L. 4. Inst.

c. 14. n. 1.

P. 471.

Ib. n. 3.

Ex quibus omnibus inferius, (quidquid tandem recentiores aliqui Calvinistæ ad fucum faciendum dicant) verba in Sacramentis eo dumtaxat fine ab illis adhiberi, ut per ea populus edoceatur, & fides promissionum Christi excitetur signis externis quæ Christus instituit.

Catholici vero qui existimant in Sacramentis, & per Sacramenta tanquam Dei instrumenta gratiam conferri, non propter meritum conferentis nec propter fuscipientis fidem, sed vi ipsius actionis sacramentalis ad hoc a Deo institutæ, docent consequenter primo, ad essentiam Sacramenti non esse necessariam concionem, qua eorum excitetur fides, qui Sacramentum sunt.

sunt percepturi: secundo, ad essentiam Sacramentorum requiri quādam verba determinata, quæ proprie consecratoria sunt, quibus elementum ad dignitatem Sacramenti elevetur.

PRIMA CONCLUSIO.

Ad essentiam Sacramenti non requiritur concio, qua exponantur Sacramentorum vel promissio, vel institutio, vel effectus.

Probatur 1. ex Scripturis quæ cum loquuntur de Baptismo, & Eucharistia, nullam concionis habendæ faciunt mentionem, quinimo officia baptizandi, & concionandi velut distincta exhibent. Ait quippe sanctus Paulus 1. Cor. 1. v. 17. *Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare*: & Christus ipse describitur instituens Eucharistiam, nullo adhibito de ejus institutione sermone. Qui enim legitur cap. 13. sancti Joannis Eucharistiam non spectat.

Lib. 3. de
Baptismo
c. 15. n. 20.
Tom. 9. p.
115. F. G.

Secundo: certum est olim Hæreticorum Baptisma, cujus integra forma servabatur, a Catholicis admissum fuisse, atque ad hoc unum eos attentos fuisse, an baptizarent in nomine patris, & Filii, & Spiritus sancti. Si Evangelicis verbis, aiebat sanctus Augustinus, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Marcion Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum, quamvis ejus fides sub eisdem verbis aliud opinantis quam Catholica veritas docet, non esset integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata. Nam sub eisdem verbis, id est, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, non solum Marcion, aut Valentinus, aut Arius, aut Eunomius, sed ipsi carnales parvuli Ecclesiæ: si possent singuli diligenter interrogari, tot diversitates opinionum fortassis, quot homines numerarentur. Diversa ergo fuit expositio horumce verborum, in nomine Patris &c. Alio quippe sensu intelligebantur ab Arianis, alio ab Eunomianis, & alio a Valentinianis, attamen ratum, & validum erat Sacramentum ab illis datum, dummodo verba hæc integra redderentur. Ergo aut dicendum est concionem præviam ad essentiam Sacramenti non pertinere, aut agnoscendum concionem hæreticam impietatis, & blasphemiae plenam, in qua perverse promissio, & institutio Sacramenti exponebatur, fuisse partem essentialem Sacramenti, quod certe ferre non possunt aures Christianæ.

Tertio, si concio ad essentiam Sacramenti pertineret, infantes baptizandi non essent. Ad quid enim concio, ubi non est qui eam intelligat? Atqui infantes nec promissionem nec institutionem Sacramentorum intelligere possunt; ergo ad eos habenda non est concio: ergo nec baptizandi sunt, si concio ad essentiam Baptismatis pertinet. Atqui Ecclesia Catholica infantes semper baptizavit, imo & eos vel ipsi Novatores baptizant; ergo ut secum illi cohæreant, fateri debent concionem non pertinere ad essentiam Sacramentorum.

L. 4. Instit.
c. 16 n. 21.
P. 497.

Respondet Calvinus, infantibus quidem, quo tempore baptizantur, non prodesse Baptismum cujus significationem non agnoscunt, subinde tamen profuturum. Nihil plus in paedobaptismo, ait Calvinus, præsentis efficaciae requirendum est, quam ut fœdus cum illis a Domino percussum obfirmet, & sanciat. Reliqua ejus Sacramenti significatio, quo tempore Deus ipse providaverit, postea consequatur.

Verum, illusoria prorsus est responsio. Si enim concio est de essentia Baptismi, debet ab infantibus actu percipi, sicut aqua debet actu eos attingere. Adde plures infantes mori priusquam quidquam utilitatis ex concione consequantur.

Respondet 2. concionem, si non profit infantibus, prodesse saltem circumstantibus. Verum Sacramenta non celebrantur propter circumstantes, sed ad utilitatem suscipientium. Præterea fieri potest nullum adesse præter infantem baptizandum, & Ministrum baptizantem.

Dices: Matth. 28. v. 19. Christus Apostolis mandat ut gentes doceant, & baptizent. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Ergo Baptismo præire debet doctrina seu concio.

Resp. doctrinam, & instructionem præmittendam esse, non quidem erga infantes, quibus plane inutilis est, sed erga adultos; non ut partem essentialem Sacramenti, sed ut conditionem præviam, ac necessariam ut adulti Baptismum cum fructu percipiant. Prius enim quam baptizentur, doctrina Christiana imbuendi sunt, ac præformandi.

SECUNDA CONCLUSIO.

Verba Sacramentorum vere, ac proprie consecratoria sunt, non promissoria, nec concionalia.

Probat 1. auctoritate Scripturæ, ac constanti usu Scriptorum Ecclesiasticorum, a quibus verba Sacramentorum, non promissionis, nec concionis seu instructionis dicuntur, sed

I. Benedictionis 1. Cor. 10. v. 14. *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est?* Idem porro est apud nos verbum benedictionis, ac consecrationis.

II. Dicitur verbum invocationis. 1. Cor. 1. v. 14. *Numquid in nomine Pauli baptizati estis?* id est, invocato Pauli nomine: quo sensu Act. 22. v. 16. dicitur; *Exurge & baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipsius.*

III. Verbum vitæ. Ephes. 5. v. 26. *Mundans eam (Ecclesiam) lavacro aquæ in verbo vitæ.*

IV. Dicitur verbum cœleste, Evangelicum, Dei verbum. Sanctus Irenæus Lib. 5. cap. 2. *Quando mixtus calix, & fractus panis percipit verbum Dei; fit Eucharistia corporis, & sanguinis Christi.* P. 294. n. 3
Ed. nov.
T. 2. p. 35.
F.

Sanctus Ambrosius Lib. 2. de Sacramentis cap. 5. *Venit, inquit, Sacerdos, precem dicit ad fontem, invocat Patris nomen, præsentiam Filii, & Spiritus sancti: utitur verbis cœlestibus, Cœlestia verba quæ? Christi sunt, quod baptizemus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

S. Augustinus Lib. 3. de Baptismo cap. 10. *Baptismus Christi verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros, & in adulteris sanctus est.* Tom. 9. p.
113. A.

V. Dicitur verbum solemne ab auctore Sermonis de Baptismo, inter Opera S. Cypriani. *Verborum solemnitas, inquit, & sacri invocatio nominis, & signa institutionibus Apostolicis Sacerdotum ministeriis attributa, visibile celebrant Sacramentum.* Ed. Riga.
p. 320.

VI. Dicitur verbum consecrationis seu sanctificationis a sancto Ambrosio Lib. 4. de Sacramentis cap. 4. *Ubi accessit, ait, consecratio, de pane fit caro Christi.* Et Libro de Mysteriis aliter de Initiandis cap. 3. n. 14. *Aqua sine præ-* Ed. nova
T. 2. pag.
368. C.

26. p. 328. prædicatione Dominicæ crucis ad nullos usus futuræ salutis est : cum vero salutari-
D. E. ris fuerit crucis mysterio consecrata, tunc ad usum spiritualis lavacri, & salutaris poculi temperatur.

Ed. Paris. 1615. A sancto Gregorio Nysseno Oratione Catechetica cap. 37. Dei verbo sanctificatum panem, inquit, in corpus Dei verbi transmutari credo.

Tom. 2. p. 536. C. A sancto Augustino Lib. 19. contra Faustum cap. 16. Illæ syllabæ, inquit,

Tom. 8. p. 321. C. celeriter sonantes, & transeuntes... nisi dicantur, non consecratur (Baptismus.)

Tom. 9. p. 176. D. Et Lib. 6. de Baptismo cap. 25. Deus adest, inquit, Evangelicis verbis suis, sine quibus Baptismus consecrari non potest; & ipse sanctificat Sacramentum suum, ut homini sive ante quam baptizetur, sive cum baptizatur, sive postea quandoque ad se veraciter converso, id ipsum valeat ad salutem, quod ad perniciem, nisi converteretur, valeret.

VII. Denique, idem S. Augustinus Tract. 80. in Joannem, unde Calvinus potissimum arguit, iis characteribus verbum sacramentale describit, qui nullatenus, in verbum concionis, sed consecrationis cadere possunt.

T. 3. par. 1 p. 705. B. Ait nempe 1. Detrahe verbum, quid est aqua, nisi aqua? At detracto verbo doctrinæ quo instruuntur audientes, pronuntiantis autem Evangelicis

Ibid. C. verbis, aqua non est aqua simplex, & communis, sed sacra ad effectum plane spirituales destinata. Ait 2. Accedit verbum ad elementum, & fit

Ibid. Sacramentum. At verbum concionis non dirigitur ad surdum elementum, recte autem verbum consecrationis. At 3. Unde tanta virtus aquæ, ut

Ibid. E. corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo? Et postea: Mundatione quam fluxu, & labili tribueretur elemento, nisi adderetur, in verbo. Quid vero

Ibid. D. potest verbum instructionis respectu aquæ? Ait 4. Hoc verbo, ut mundare possit, consecrari Baptismus. Consecratur autem verbis istis Evangelicis, In

Ibid. E. nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, fatente ipsomet S. Doctore L. 3. contra Donat. c. 26. Ait denique, hoc verbum fidei tantum valere in Ecclesia Dei, ut per ipsum credentem, offerentem, benedicientem, tingentem, etiam tantillum, mundet infantem; quamvis nondum valentem corde credere ad iustitiam, & ore confiteri ad salutem. At verbum concionis seu instructionis nihil prodest, nisi actu credatur, seu fidem excitet audientis.

Accedit, totum esse S. Doctorem, ut adversus Donatistas demonstret vim, ac veritatem Sacramentorum Christi non pendere ex privata conditione, fide ac pietate Ministri. Non est aqua profana, inquit L. 3. de Baptismo cap. 10. & adultera super quam Dei nomen invocatur, etiamsi a profanis, & adulteris invocetur.... Baptismus Christi verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros, & in adulteris sanctus est, quamvis illi sint impudici, & im-mundi: quia ipsa ejus sanctitas pollui non potest, & in Sacramento sua divina virtus assistit. Non pendet igitur, in mente sancti Augustini, vis ac veritas Sacramenti aut ex doctrina seu instructione ministrantis, aut ex fide, & pietate susipientis; adeoque ad substantiam verbi sacramentalis non pertinet, quod per modum concionis clara, & alta voce prædicatum fidem in audiente moveat, & excitet.

Probatur 2. Quia finis primarius, proximus & immediatus verborum sacramentalium non est ut divinas in nobis obsignent promissiones, aut fidem excitent; sed ut & symbola ipsa consecrent, & hominem divino cultui devoveant, ac sanctificent.

Antecedens manifestum est, tum quia verba quibus Sacramenta perficiuntur, nullas clare & expresse continent divinas promissiones, qualia sunt ista

ista Baptismi, *Ego te baptizo in nomine Patris &c.* Et ista Eucharistiæ, *Hoc est corpus meum &c.* quorum loco hæc potius adhibenda fuissent, *Nisi quis venatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Joan. 3. v. 5. & *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ibid. 6. v. 54. si verum esset verba sacramentorum primario, ac immediate destinata esse ad divinas in nobis promissiones obsignandas.

Tum quia ratum, ac firmum est Sacramentum Baptismatis, etsi nullam excitet in infante, qui baptizatur, fidem ac pietatem. Nec juvat reponere, Baptismum illum tunc inutilem, postea vires suas recuperaturum cum infans in adulta ætate confirmabit quod antea nesciens susceperat. Esto, ita sit: (quod hic non expendimus) at saltem non iteratur ejuscemodi Baptismus; ergo quoad substantiam ratus, & validus fuit, quamquam sine fide datus aut susceptus.

Tum denique, quia ut Ecclesia de veritate collati Baptismatis certa & secura sit, non attendit ad fidem, doctrinam & instructionem Ministri, sed ad formam quam baptizavit; quam, si rite, ut oportet, observavit, validus: si e contra violavit, & adulteravit, invalidus ac nullus judicatur Baptismus. Ita Concil. Nicanum generale primum Can. 19. Paulianistarum, & Conc. Laodicenum Can. 8. Cataphrygarum Baptismum reprobavit. E contra Conc. Arelatense I. Can. 8. admisit Baptismum datum ab Arianis. Unde porro discrimen istud? An ex fide, & doctrina baptizantium? minime: omnes enim illi turpiter errabant contra orthodoxam fidem; sed ex diversa baptizandi forma, quam quidem violabant Paulianistæ, Ariani vero integram retinebant.

Probatur denique ex Concilio Tridentino. Quamvis enim, ut dictum est, nullo speciali Canone verba promissionis, & concionis directe perstringat, indirecte saltem Canone 6. sess. 7. de Sacramentis in genere comprehenduntur, quo damnantur qui dicunt, *Sacramenta novæ Legis esse tantum externa signa acceptæ per fidem gratiæ vel justitiæ.* Verba quippe promissionis, ac concionis qualia Novatores admittunt, sunt tantum externa signa gratiæ seu justitiæ per fidem acceptæ; nec ad aliud ex se se valent, quam ad fidem illam movendam, & excitandam. Ergo verba illa indirecte saltem Canone illo 6. damnantur.

Tom. 14.
Conc. pag.
777. A.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Omne Sacramentum signum est, ac symbolum rei alicujus: signi autem natura in eo est, ut in cognitionem alterius ducat; ergo essentia Sacramenti in eo consistit, ut suscipientem ducat in cognitionem alicujus rei, nempe mysteriorum Religionis, excitando scilicet in eo fidem, ac pietatem per quam ad Deum erigitur. In Sacramentis vero non tantum res, sed etiam verba signi rationem habent: verba autem significare non possunt, nisi prædicata; ergo nullam vim habent, nisi in audiente fidem excitent; adeoque merito sunt, & dici possunt verba concionis seu instructionis, & doctrinæ.

R. sp. distinguo ant. Omne Sacramentum est signum rei alicujus efficax & practicum, concedo: signum nudum & mere speculativum, nego. Distinguo pariter istam propositionem, signi natura in eo est, ut in cognitionem

nem alterius ducat, signi speculativi, esto: signi efficacis & practici, iterum distinguo: ut in cognitionem ducat, vel ex se ducere possit: concedo: ut actu semper ducat, nego. Itaque fallacia Objectionis propositæ in eo est, quod confundat signum practicum, & operativum, cum signo mere speculativo. Equidem signum mere speculativum, nisi in cognitionem rei significatæ duxerit, inutile prorsus videtur: non ita signum practicum, quod operatur id quod significat independentem a notitia rei significatæ. Porro ex dictis supra Art. 3. differentia specifica signi sacramentalis est, ut sit efficax, & practicum sanctitatis alicujus, quæ sanctitas est res principaliter per Sacramentum significata. Revera Sacramentum nonnulla etiam speculative significat, quæ non operatur: ita Baptismus repræsentat mortem, ac resurrectionem Christi; Eucharistia pariter in memoriam ejusdem mortis celebratur. At id quod præcipue significat, hæc ipsa res est quam efficit, gratiam scilicet, & characterem.

Instabis 1. Apostolus Rom. 4. v. 11. loquens de Abrahamo, ait, *eum accepisse signum Circumcisionis, signaculum justitiæ fidei quæ est in præputio*: at circumcisio non fuit signum practicum seu operativum justitiæ fidei.

Resp. quidquid sit de virtute, & efficacia Circumcisionis quoad internam animæ justitiam, de qua proprius erit infra differendi locus, saltem legalem aliquam, & externam sanctitatem illa conferebat: siquidem Judæorum nullus populo Dei accenseri, ac omnium veterum Sacramentorum particeps fieri poterat, nisi circumcisus prius fuisset; adeoque sub ea consideratione Circumcisio signum fuit efficax, & practicum.

Instabis 2. Sanctus Petrus Epistolæ 1. cap. 3. v. 21. de Baptismo ait: *Vos similis formæ salvos facit Baptisma, non carnis depositio sordium; sed bonæ conscientiæ interrogatio in Deum*. Quo loco observat Lutherus, vocem Græcam *ἐπερωτήματα* quam Latinus Interpres vertit, interrogationem, significare pactum seu stipulationem, quam nempe anima init cum Deo, quando promissiones ejus fide apprehendit: unde concludit, verba quibus constat Baptismus, esse verba pacti, & promissionis.

Resp. nego consequens. Namque dato, quod vult Lutherus, vocem Græcam *ἐπερωτήματα* significare pactum seu stipulationem, & aliquando per metonymiam sumi pro ipsa responsione seu promissione, quæ interroganti redditur, ne vel minimum inde nostra læditur Conclusio.

Tum quia pactum illud, de quo sanctus Petrus, non se tenet ex parte Sacramenti seu Baptismi, (nusquam enim sanctus Petrus Baptismum appellavit sigillum promissionum Dei, vel pactum Dei) sed ex parte baptizati, qui in Baptismo *sub Antistitis manu*, inquit Tertullianus Lib. de Corona c. 3, *confestatur se renuntiare diabolo, & pompæ, & angelis ejus*.

Tum quia Baptismo eandem ad salutem animæ procurandam vim, & efficaciam tribuit sanctus Petrus, quam Arca Noe ad salutem corporis: atqui Arca Noe non tantum testificando, & obsignando promissiones aliquas, sed etiam vere in se continendo, & ab aquis diluvii præservando octo animas salvas fecit; ergo pariter Baptismus non tantum speculative, sed effective salutem animæ operatur per infusionem gratiæ regenerantis. Tum denique, quia citato loco consilium Apostoli hoc unum videtur esse, nempe ut discrimen afferat quod est inter lotiones Judæorum, & Baptismum a Christo Domino institutum. Illæ quippe externas dumtaxat corporis sordes abluebant, & ad munditiem carnis valebant; iste vero internam animæ san-

sanctificationem, ac purgationem operatur, quæ quidem exprimitur ac designatur, tanquam per proprium suum effectum, per bonam conscientiam in Deum interrogationem.

Instabis 3. Sacramenta frequenter a sanctis Patribus appellantur signacula, sigilla, pignora, arrhæ &c.

Resp. hæc Catholicis immerito opponi, quæ ultro agnoscunt ac profitentur. Neque enim in Novatoribus arguunt, quod Sacramenta dicant esse signacula, sigilla, pignora divinarum promissionum ac cœlestis gratiæ; sed quod negent aut negare saltem videantur, ea esse sigilla & pignora efficacia & practica, ut jam monuimus. Concedant hoc Novatores, & sola remanebit inter nos circa quæstionem hanc, de nomine controversia.

Objicies 2. S. Ambrosium Lib. de Mysteriis c. 3. n. 14. *Aqua, inquit, sine prædicatione Dominicæ Crucis ad nullos usus futuræ salutis est: cum vero salutis fuerit Crucis mysterio consecrata, (alii legunt consecrata) tunc ad usum spiritualis lavacri, & salutaris poculi temperatur. Sicut ergo in illum fontem Moyses misit lignum, hoc est, Propheta; ita & in hunc fontem Sacerdos prædicationem Dominicæ Crucis mittit, & aqua fit dulcis ad gratiam.* T. 2. novæ Ed. p. 328.

Resp. per prædicationem Dominicæ Crucis hic non intelligere Ambrosium verbum concionis seu instructionis, & doctrinæ, sed verbum consecrationis. Concio enim ad aquam non dirigitur, sed ad audientes; verbum vero consecratorium ad aquam dirigitur tanquam forma in materiam, & eam dulcem reddit, quia ad gratiæ productionem illam determinat. Quid vidisti? ait S. Ambrosius initio capitis citati, *Aquas utique, sed non solas. Levitas illic ministrantes, Summum Sacerdotem interrogantem, & consecrantem. Quomodo vero consecrat? Verbo utique quod consecratorium appellamus, & elementum ab usu communi ac profano transfert ad usum sacrum ac divinum. S. autem Doctor verbum illud consecratorium vocat prædicationem sanctæ Crucis, eo quod signum sit præteritæ passionis Christi, cuius virtute sanctificatum est Baptisma.* Ib. p. 327.

Objicies 2. S. Augustinum Tract. 80. in Joann. n. 3. ad hæc verba, *Jam vos mundi estis propter verbum quod locutus sum vobis. Quare non ait, querit S. Doctor, mundi estis propter Baptismum quo loti estis, sed ait, propter verbum quod locutus sum vobis: nisi quia & in aqua verbum mundat? Detrahe verbum, & quid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum, etiam ipsum tanquam visibile verbum. Nam & hoc utique dixerat, quando pedes discipulis lavit, Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet; sed est mundus totus. Unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo: non quia dicitur, sed quia creditur? Nam & in ipso verbo, aliud est sonus transiens, aliud virtus manens. Hoc est verbum fidei quod prædicamus, ait Apostolus, quia si confessus fueris in ore tuo quia Dominus est Jesus, & credideris in corde tuo quia Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Unde in Actibus Apostolorum legitur, Fide mundans corda eorum. Et in Epistola sua beatus Petrus, sic & vos, inquit, Baptisma salvos facit, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio. Hoc est verbum fidei quod prædicamus: quo sine dubio ut mundare possit, consecratur & Baptismus. Christus quippe nobiscum vitis, cum Patre agricola, dilexit Ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea. Lege Apostolum, & vide quid adjungat: Ut eam sanctificaret, inquit, mundans eam lavacro aquæ in verbo. Mundatio igitur nequaquam fluxu, & labili tribueretur*

elemento, nisi adderetur, in verbo. Hoc verbum fidei tantum valet in Ecclesia Dei, ut per ipsum credentem, offerentem, benedicientem, tingentem, etiam tantillum, mundet infantem: quamvis nondum valentem corde credere ad justitiam, & ore confiteri ad salutem. Totum hoc fit per verbum, de quo Dominus ait, *Jam vos mundi estis, propter verbum quod locutus sum vobis.* Hucusque S. August. ex quibus Novatores duo potissimum inferunt. Nempe 1. S. Doctorem verbis citatis loqui de verbo sacramentali, seu de illo quo materia elevatur ad dignitatem Sacramenti. 2. Verbum illud sacramentale verbum esse concionis, & doctrinæ.

Primum demonstratur his momentis.

I. Sanctus Doctor de illo verbo loquitur quod si ab aqua detrahatur, ipsa sola manet.

II. De illo verbo quo accedente ad elementum, fit Sacramentum.

III. De illo verbo quod aqua mediante cor abluit.

IV. Illud verbum de quo loquitur tale est, ut per id consecretur Baptismus, ut mundare possit.

V. De verbo loquitur quod tantum valet in Ecclesia Dei, ut per ipsum credentem, offerentem, benedicientem, tingentem etiam tantillum, mundet infantem.

His momentis ultro subscribunt Orthodoxi, quibus invicte demonstratur, S. Augustinum, ubi loquitur de verbo quo fit hominis mundatio, intelligere non tantum verbum concionis seu doctrinæ, sed etiam verbum consecrationis quod proprium est Sacramentorum; qui enim mox delineati sunt verbi mundantis characteres, perfecte exprimunt verbum consecratorium seu Sacramentale.

Secundum igitur quod urgent Novatores istud est, nempe verbum illud Sacramentale, de quo S. August. esse concionale ad fidem excitandam destinatum, probant.

I. Querit August. quare Christus non dixerit, *Mundi estis propter Baptismum quo loti estis, sed dixerit, mundi estis propter verbum quod locutus sum vobis;* ac respondet, causam istam esse, quia & in aqua verbum mundat. Sed verbum quod in aqua mundat illud ipsum est quod Christus Apostolis prædicavit, quod certe verbum fuit concionis & instructionis.

II. Ait verbum illud mundare, *non quia dicitur, sed quia creditur.* At verbum quod mundat quia creditur, haud dubie verbum est concionis quod fidem excitat, & excitando mundat.

III. Verbum quod ex August. mundat in aqua, est fidei verbum quod Apostoli prædicabant, de quo loquitur S. Paulus Rom. 10. v. 8. & S. Petrus Ep. 1. c. 3. v. 21. At verbum hujusmodi concionis est ac doctrinæ, eo unice tendens ut fidem per quam justitia comparatur, excitet.

Resp. Ad primum: Recte observat Sanctus Doctor Christum dixisse, *Nos mundi estis propter verbum,* & non dixisse, *mundi estis propter Baptismum,* quia in omni mundatione, siue fiat in Sacramento, siue extra Sacramentum, vis mundandi semper oritur a verbo. Si enim mundatio fiat extra usum Sacramenti, necesse est ut adsit fides actualis: *fides autem ex auditu, auditus autem per verbum Christi.* Rom. 10. v. 17. Si vero mundatio fiat in Sacramento, necesse est ad elementum accedat verbum consecrationis. Igitur S. Augustinus citato Tractat. 80. in Joan. universim loquitur de omni verbo per quod fit mundatio: quapropter promiscue argumenta & testimonia

nia Scripturæ proponit, quibus mundatio verbo tribuitur tum sacramentali, & consecratorio, tum concionali; Nec ulla tamen est in verbis sancti Doctoris ambiguitas, & æquivocatio: tam quippe distincti, ac diversi sunt verbi utriusque characteres, ut nemo decipi possit. Neganda igitur primi argumenti consecutio: verbum enim quod in aqua mundat, proprie verbum est consecrationis; non illud quod prædicarunt Apostoli: nisi forte hoc sensu intelligere volueris, quod nempe Apostoli verbi huius efficaciam, & virtutem annuntiaverint, & exposuerint.

Ad secundum: sensus Sancti Doctoris non est, verbum sacramentale nullatenus mundare, *quia dicitur*, quasi necesse non foret illud pronuntiare: ne ipsi quidem Novatores sensum hunc admittunt. Neque etiam sensus esse potest, nullam vim inesse verbis sic pronuntiatis: si enim elementum vim mundandi habeat, quanto magis verba? Cum pariter S. August. ait, verbum illud mundare *quia creditur*, haud dubie fidem actualem absolute non exigit: noverat enim vim illam a Christo ipso derivari, ac firmum stare Sacramentum verbis Evangelicis consecratum, etiam sine fide datum vel acceptum. Cum igitur ait, verbum illud mundare, *non quia dicitur, sed quia creditur*; sensus illius hic est, verbum vim mundandi non habere præcise ex materiali ac sensibili sono, seu ex strepitu transeunte, sed ex invocatione Trinitatis; seu ex sensu qui fide apprehenditur, & est objectum fidei. *Verbum enim*, ait S. Th. 3. p. q. 60. art. 7. ad 1. *operatur in Sacramentis, non quia dicitur, id est, non secundum exteriorem sonum vocis; sed quia creditur, id est, secundum sensum verborum qui fide tenetur*. Seipsum clare exponit S. August. his verbis: *Quæ est tanta virtus aquæ, ut corpus tangat & cor abluat, nisi faciente verbo: non quia dicitur, sed quia creditur. Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud sensus manens*. Et Epist. 23. ad Bonifacium nunc 98. *Non scriptum est, inquit, Nisi quis renatus fuerit ex parentum voluntate, aut ex offerentium, vel ministrantium fide; sed, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto. Aqua igitur exhibens forinsecus Sacramentum gratiæ, & Spiritus operans intrinsecus beneficium gratiæ, regenerant hominem*. Distinguenda igitur hæc propositio argumenti, verbum quod mundat, *non quia dicitur, sed quia creditur*, mundat excitando fidem; si mundat, quia creditur actu & formaliter, concedo: si mundat, quia creditur objective, id est, quia est objectum seu verbum fidei, nego. Porro hoc posteriori dumtaxat modo ait S. August. verbum Sacramentale mundare: infantes enim per Baptismum mundantur, etsi corde credere non possint ad iustitiam; & ore confiteri ad salutem.

Ad tertium: Quæ laudat ibi sanctus Doctor Scripturæ testimonia, de verbo prædicationis seu concionis recte intelliguntur, quia, ut jam observatum fuit, generatim agit de omni verbo per quod fit mundatio: at per verbum concionis, mediante fide quam excitat, mundatio fit. Quapropter argumenta, & probationes quibus utitur S. August. accomodate distribui debent ad scopum quem sibi proponit, & naturam verbi de quo loquitur, quod & consecrationis est & concionis.

Quotuplex generatim sit forma Sacramentorum? An ea quæ conditionalis dicitur, in usu semper fuerit; & quibus in casibus usurpanda.

Quæres 1. Quotuplex generatim a Theologis distinguatur forma Sacramentorum?

Tournely de Sacram. in Gen.

C 3

Resp.

Resp. Duplicem distingui: absolutam, quæ nullam involvit conditionem, ut si dicas, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*; alteram conditionalem, quæ conditionem aliquam includit; ut si dicas, *Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris &c.*

Quæres 2. An vulgatus apud veteres fuerit usus formæ conditionalis, cum dubia erat veritas Sacramenti?

Resp. Ad octavum usque Ecclesiæ sæculum nullum occurrere vestigium formæ conditionalis adhibitæ, etiam cum de veritate collati Sacramenti legitimum dubium moveri poterat.

Pag. 154. Tertio sæculo excitata est quæstio de Baptismo Clinicis per asperersionem dato, an validus esset, vel iterum conferendus, de quo Magnus sanctum Cyprianum consuluit. Respondit sanctus Doctor per Epist. 76. sibi quidem verum, ac legitimum videri Baptismum, iis tamen qui dubitant, auctorem esse ut eum iterum conferant, nulla prorsus injecta mentione conditionis. Si aliquis existimat, ait, eos nihil consecutos, eo quod aqua salutarum tantum perfusi sunt, sed inanes & vacui sunt; non decipiantur, ut si incommodum languoris evaserint, & convalescerint, baptizentur.

In celebri etiam controversia de Baptismo Hæreticorum, inter sanctum Cyprianum, & Orientales Episcopos ex una parte, ac sanctum Stephanum Romanum Pontificem, & Occidentales ex altera, cum nondum veritas plane eliquata foret, ac pendente adhuc dubio, opportune forma conditionalis usurpata fuisset, nullum tamen illius tunc temporis exemplum in veteribus monumentis deprehenditur.

Quarto sæculo, Cæciliani Carthaginensis Archiepiscopi Ordinatio in dubium vocata fuit ab auctoribus schismatis Donatistarum, hoc prætextu, quod illam accepisset a Felice Aptungitano sacrorum codicum traditore. Cæcilianus vero alteri Ordinationi, quasi prior invalida fuisset, se subiecit, nulla prorsus facta mentione conditionis. Ita refert Optatus lib. 1. de Schismate Donatistarum adversus Parmenianum.

T.2. Con. p.1216.C. Eodem sæculo, anno scilicet 398. Canone 6. Concilii V. Carthaginensis providetur, ut quoties certissimi non inveniuntur testes, qui asserant, infantes fuisse baptizatos, neque ipsi sunt per ætatem idonei de traditis sibi Sacramentis respondere, absque ullo scrupulo baptizentur, ne ista trepidatio eos faciat Sacramentorum purgatione privari. Repetitur idem Canon altero in Concil. Africano 1652. E. an. 401. Absolute, sine ulla conditione volunt Africani Patres, ejusmodi infantibus Baptismum conferri.

Ed. Quæst. nell. in 4. T.1.p.411 Eandem disciplinam quinto sæculo retinuit S. Leo. Interrogatus etenim a Rustico Narbonensi, de his qui parvuli ab hostibus capti sunt, & non se sapiunt baptizatos; sed sciunt se aliquoties ad Ecclesiam a parentibus ductos: utrum possint vel debeant, cum ad Romanam veniunt, baptizari? Sic autem respondit S. Pontifex: Qui possunt meminisse, quod ad Ecclesiam veniebant cum parentibus suis, possunt recordari an quod eorum parentibus dabatur, acceperint. Sed si hoc etiam ab ipsorum memoria alienum est, conferendum eis videtur, quod collatum esse nescitur: quia non temeritas intervenit præsumptionis, ubi est diligentia pietatis. Pluribus hoc ipsum exponit idem sanctus Pontifex in sua ad Neonom Ravennatem Episcopum Epist. n. 135. isto nixus fundamento, quod vulgatum ac commune tunc erat, Quoniam non potest in iterationis crimen venire, quod factum esse omnino nescitur.

Sanctus Gregorius Magnus labente sexto sæculo & initio septimi, eandem

dem cum antecessoribus viam iniit. In Epistola ad Felicem Episcopum Messanæ quæ est n. 32. lib. 12. Indictione 7. nunc 17. lib. 14. Indict. 7. sic loquitur: *Hoc vos rite tenere debetis, quod ab antecessoribus nostris traditum accepimus: id est, ut quoties tam de Baptismo aliquorum, vel Confirmatione, quam de Ecclesiarum consecratione dubitatio habetur, & nec Scriptis nec testibus ratio certa habetur, utrum baptizati, vel confirmati, siue Ecclesiæ consecratæ sint; ut baptizentur tales, ac confirmentur, atque Ecclesiæ canonice dedicentur, ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat: quoniam non monstratur iteratum, quod non certis iudiciis ostenditur rite peractum.*

Sedit an.
590. &
obiit an.
504.
Ed. nova
T. 2. pag.
1279. C.

Gregorius II. initio octavi sæculi Epist. 13. ad Bonifacium Episcopum responsione ad 9. articulum, *De parvulis, inquit, qui a parentibus substra-* T. 6. Con.
p. 1449. D
cti sunt, & an baptizati an non ignorant, quia interrogasti: hos ut baptizare debeas, secundum Patrum traditionem, si non fuerit qui testificetur, ratio poscit. Nulla pariter hic mentio conditionis appositæ.

Gregorius III. Epist. 2. ad eundem Bonifacium, jubet ordinari Presbyteros de quibus dubium est an fuerint a veris Episcopis ordinati. 16. p. 1475
A. B

Octavo primum sæculo legitur forma baptizandi sub conditione, lib. 6. Capitularium c. 184. his verbis: *De quibus dubium est utrum sint baptizati an non, omnimodis absque ullo scrupulo baptizentur, his tamen verbis præmissis: Non te rebaptizo; sed si nondum baptizatus es, baptizo te in nomine Patris &c.* Eundem Canonem totidem verbis describit Isaac Lingonensis Episcopus titulo 11. c. 17. & ante ipsum sanctus Bonifacius Moguntinus Archiepiscopus in Statutis quæ Tom. 9. Spicilegii edita sunt. T. 1. c. Ba.
lusi, pag.
954

Alexander III. S. Pontifex qui sedit an. 1159. & obiit an. 1181. diserte jubet sub conditione rebaptizari eum de quo dubium est, an fuerit baptizatus. Sic refertur Extra de Baptismo cap. de quibus. Pag. 65.

Pariter Odo Parisiensis Episcopus Alexandro coætaneus, in Statutis Synodalibus eandem in dubio baptizandi formam præscribit.

Nihilominus tamen nec octavo, nec duodecimo sæculo, etiam post Decretum Alexandri III. ubique plane receptus ac confirmatus videtur usus formæ illius conditionalis. Siquidem & lib. 7. Capitularium c. 391. repetitur quod ex Canone 6. Conc. V. Carthaginensis mox retulimus, de repetendis sine ulla conditione, Baptismo, Confirmatione, & consecratione Ecclesiarum; & duo Anglicana Concilia, Eboracense an. 1195. Londinense an. 1200. jubent absolute conferri Baptismum, ubi legitima subest dubitandi ratio an collatus fuerit, hac indicata communi ratione, *quia non dicitur iteratum, quod non scitur fuisse collatum.* Quin & vivente adhuc Alexandro III. & etiam post ejus obitum, multi (quibus haud dubie ejus Decretalis non innotuerat) idem statuerunt, ut Petrus Lombardus lib. 4. Sent. dist. 6. & ipsius singularis discipulus Petrus Pictaviensis, Commentario in illum Lombardi textum, & Petrus Cantor in Summa manuscripta folio 156. ubi narrat excitatam tunc temporis inter Doctores Parisienses præsentem controversiam, aliis sub conditione, aliis vero, quibus ipse suffragatur, absolute in dubio conferri debere Baptismum contendentibus. Tom. 1. p.
1109.
Tom. 10.
Conc. p.
1791. B.
Tom. 11.
Conc. p.
14. D.

Ex his colligi non immerito potest, prius ubique non invaluisse formam baptizandi sub conditione, quam Decretalis Alexandri III. fuerit a Gregorio IX. qui sedit an. 1227. in Corpus Juris Canonici relata. Ab eo vero tempore usque in hodiernum diem, constanti praxi in Ecclesia observatur.

Quares 3. An, quo tempore forma conditionalis primum invaluit,

omnia Sacramenta sub conditione iterata fuerint, an aliqua dumtaxat.

Resp. Ex citatis testimoniis manifestum esse, ea dumtaxat Sacramenta sub conditione iterata fuisse, quæ absolute iterari non possunt, ob eum quem imprimunt characterem, quibus & Ecclesiarum consecratio adjuncta fuit: subinde tamen ad alia quoque Sacramenta eundem agendi morem fluxisse testantur aliqui. Sic, referente Homobono in examine Ecclesiæ parte 1. tract. 7. c. 18. q. 84. Clemens VIII. qui sedit an. 1592. cum vidisset aliquem e fabrica sancti Petri præcipitem cadentem, eum absolvit his verbis, *Si escapax, absolvo te a peccatis*. Nihilominus multis dispar hic videtur ratio Pœnitentiæ, & aliorum Sacramentorum. Namque vel conditio appositæ spectat Ministrum, hoc modo, *Si possum, ego te absolvo*; vel subjectum seu hominem qui absolvitur, hoc modo, *Si escapax, ego te absolvo*. Atqui neutra ex parte putant illi apponi posse conditionem. Non ex parte Ministri: qui enim prudenter judicat, se non delinquere absolvendo, potest sine conditione absolvere; non etiam ex parte subjecti, quia vel sufficiens dignoscitur adesse materia Sacramenti, contritio scilicet & confessio, vel dignoscitur non adesse; si primum, absolute absolvendus ille est; si postremum, nullatenus absolvendus. Atque hæc potissimum illis auctoribus videtur esse ratio discriminis inter Sacramentum Baptismi v. g. & Pœnitentiæ, quoad præsens institutum, quia parata semper, ac certa esse potest Baptismatis materia; non ita vero Pœnitentiæ: ut contingit quando moribundus subita vi morbi oppressus, nullo exteriori signo nec peccata, nec suum de illis dolorem manifestare potest.

Quæres 4. Quibus in circumstantiis sub conditione conferri debeat Sacramentum.

Ed. Paris. 1696. T. 2. p. 58. B. Resp. Cum legitima est ratio dubitandi, an revera collatum fuerit Sacramentum; Sciendum est, ait Estius in 4. dist. 4. parag. 15. non quamcumque levem in contrarium suspicionem vel scrupulum debere sufficere, ad hoc ut sub conditione quis hoc pacto baptizetur; sed requiri dubitationem probabilem..... Ea autem probabilis dubitatio est, quæ facta etiam diligenti indagine discuti non potest, ita ut nec moralis certitudo facti haberi queat. Itaque, pergit Estius, vituperabilis est consuetudo quorundam, qui passim, ac sine discrimine infantes ab obstetricibus propter vitæ periculum baptizatos iterum sub conditione baptizant, non aliam dubitandi causam habentes, quam quod muliercula forte vel intentione deficere, vel in verbis proferendis hallucinari potuerit, cum tamen obstetrix interrogata testetur se rite totum mysterium peregisse. Contra quem abusum graviter scribunt Dominicus Sota in 4. dist. 3. art. 6. Petrus de Palude dist. 6. q. 4. &c.

Q U Æ S T I O S E C U N D A.

De fine ac necessitate, seu existentia Sacramentorum.

Duplex necessitas, mediæ & præcepti. **E**X fine propter quem instituta sunt Sacramenta, eorum sequitur, ac dignosci debet necessitas.

Duplex vero distingui generatim potest necessitas Sacramentorum: una institutionis seu existentiae, altera usus; & hæc iterum duplex, mediæ scilicet, & præcepti.

Necessitas mediæ seu finis ea dicitur, qua res ad finem asequendum sic est necessaria, ut sine ipsa non possit obtineri. Ita cibus, & potus necessarii sunt.

sunt ad vitæ conservationem. Ita Baptismus necessarius ad vitam æternam habendam.

Necessitas præcepti dicitur, ea, quæ res est necessaria ad finem facilius & tutius obtinendum: talis est sobrietas in cibo, & potu, ad sanitatem corporis; & perceptio Eucharistiæ, ad sanitatem animæ conservandam & fovendam. Prior necessitas recte dici potest interna, quæ nempe ex natura rei ipsius necessaria; altera vero externa, quæ ex præcepto dumtaxat nascitur.

In re quippe nostra sacramentaria, totum discrimen necessitatis medii ^{Unde re-} & præcepti repetitur dumtaxat ex natura gratiæ sacramentalis quam ^{posci de-} Christus Dominus sua institutione unicuique Sacramento propriam esse ^{beat dis-} voluit: quæ si talis est ut sine ipsa salus æterna non possit obtineri, ^{crimen} Sacramentum necessarium dicitur necessitate medii: talis est Baptismus, ^{necessita-} talis Pœnitentia, propter gratiam quam continet, vel regenerantem, ^{tis medii} vel reparantem. Si vero gratia sacramentalis non est absolute necessa- ^{& præce-} ria ad vitam æternam, qualis est gratia confortans in Sacramento Con- ^{pti.} firmationis, & nutriens, ac roborans in Sacramento Eucharistiæ, Sacramenta necessaria dumtaxat dicuntur necessitate præcepti; & qui, urgente præcepto, hujusmodi Sacramenta percipere vel negligunt vel contemnunt, ii quidem rei sunt violati præcepti, ac æternæ damnationi obnoxii, non quidem præcise ex defectu gratiæ quæ propria est illorum Sacramentorum, sed ob lethale peccatum ex violato præcepto contractum. Unde fit ut omne medium ad finem assequendum necessarium, sub præceptum etiam cadat; & vice versa, quod ex præcepto necessarium est, fiat medium necessarium: quia præceptorum observatio necessaria est illis qui sunt præcepti capaces. Nec tamen propterea confundenda necessitas medii, & præcepti, quæ, ut diximus, Deo ita volente consistit in natura vel gradu gratiæ sacramentalis, quam in aliquibus Sacramentis absolute ad salutem necessariam esse voluit Christus, in aliis vero non necessariam.

Non hic agimus de necessitate usus Sacramentorum, siue absoluta sit & medii, siue tantum præcepti; sed de necessitate dumtaxat institutionis, & existentiae, non quidem simplici, & absoluta, quæ soli Deo convenit, sed hypothetica & relativa ad finem supernaturalem. Imo nec quæstio est, utrum ex hypothese quod voluerit Deus gratiam homini conferre, necesse omnino fuerit instituti Sacramenta: certum quippe est, virtutem Dei signis externis sic alligatam non esse, quin absolute possit Deus per semetipsum, absque ullis Sacramentis, gratiam conferre. Quæstio igitur est de necessitate congruentiæ, ac sapientis cujusdam œconomiae, an nempe consentaneum fuerit, & divinæ providentiæ, & naturæ hominis, ut per signa quædam externa cœlestis gratia daretur.

Cum vero humanum genus in quadruplici quasi statu considerari possit, nempe innocentiae, a creatione scilicet Adami, usque ad ejus lapsum; Legis naturæ, a lapsu Adami usque ad Moysen; Legis scriptæ, a Moyse usque ad Christum; & Legis Evangelicæ, a Christo usque ad mundi finem, quæritur an congruum, & consentaneum fuerit in variis illis naturæ humanæ statibus, Sacramenta quædam institui.

ARTICULUS PRIMUS.

De fine seu causis propter quas consentaneum fuit institui Sacramenta.

Multæ institutionis Sacramentorum causæ seu rationes vulgo præferuntur. Istæ sunt præcipuæ:

I. Ad domandam, & sanandam primævam hominis superbiam: ut nempe qui Deo subijci noluit, & jugum ejus peccando excussit, signis quibusdam externis subjiceretur, & ab illis dependeret tanquam mediis, & instrumentis ad salutem æternam assequendam necessariis.

II. Ad eruditionem. Cum enim ea sit nativa hominis conditio, ut ex rebus sensu perceptis ad spiritualia deducatur, sapienter instituta sunt Sacramenta, velut externa quædam documenta quibus ad cælestia erigatur. *Nam si tu incorporeus esses, ait S. Joan. Chrysof. Homil. 83. in Matth. nuda ipse dona, & incorporea tradidisset tibi: quoniam vero corpori conjuncta est anima tua, in sensibilibus intelligenda tibi traduntur.*

III. Ad fidei nostræ firmitatem. Quemadmodum enim in veteri Lege Dominus promissiones suas multa signorum varietate confirmavit, ut populus ille firmitus adhuc verbis Dei crederet, ita quoque in nova Lege Christus cum nobis veniam peccatorum, justitiam, Spiritum sanctum, vitam æternam promiserit, quædam signa sensibus subjecta instituit, quibus eum quasi pignoribus obligatum haberemus, atque ita fidelem in promissis futurum minime dubitarem.

IV. In fidei nostræ testimonium: ut nempe per Sacramenta, tanquam per voces quasdam visibiles, in hominum conspectu fidem nostram profiteamur. Sicut enim *corde creditur ad justitiam*, sic *ore confessio fit ad salutem*. Rom. 10. vers. 10. Sic & aliis quibuscunque externis symbolis, iis maxime quæ ad spiritualia significanda divinitus instituta sunt, quasi totidem vocibus fidem nostram manifestam omnibus fieri consentaneum maxime fuit. Talia vero sunt Sacramenta, quæ sanctus Augustinus Lib. 19. contra Faustum cap. 16. appellat *quasi verba visibilia*.

V. Ad distinctionem Fidelium, & adunationem Ecclesiæ; ad utrumque enim necessaria sunt Sacramenta. Fideles quippe distinguunt ab Infidelibus, ipsosque inter se Fideles sancto quodam societatis vinculo connectunt. *In nullum quippe Religionis nomen, seu verum, seu falsum, coagulari possunt homines, ait sanctus Augustinus Lib. 19. contra Faustum cap. 11. nisi aliquo signaculorum vel Sacramentorum visibilium consortio colligentur: quorum Sacramentorum vis inenarrabiliter valet plurimum, & ideo contempta sacrilegos facit.*

VI. Denique ad sanctificationem hominis, quæ præcipua causa est institutionis Sacramentorum, per quæ scilicet, ajunt Patres Tridentini sess. 7. *omnis vera justitia vel incipit, vel cepta augetur, vel amissa reparatur: quæ ratio vel in ipsa Sacramenti definitione quam adducit Catechismus Conc. Trid. continetur. Est quippe Sacramentum, res sensibus subjecta, quæ ex Dei institutione sanctitatis, & justitiæ tum significandæ tum efficiendæ vim habet. Illud sine dubitatione tenendum est, ait sanctus Augustinus, quæcunque illa sanctificatio sit, non valere ad Christianos faciendos, atque ad dimittenda peccata, nisi Christiana, & Ecclesiastica institutione Sacramentis efficiantur fideles. Nam nec conjuges infideles, quamlibet sanctis, & justis conjugibus hæreant,*

veant, ab iniquitate mundantur, quæ a Regno Dei separatos in damnationem venire compellit; nec parvuli de quibuslibet sanctis iustisque procreati, originalis peccati reatu absolvuntur, nisi in Christo fuerint baptizati, pro quibus tanto impensius loqui debemus, quanto pro se ipsi minus possunt. Verum de hoc argumento plenius infra disputabimus.

ARTICULUS II.

De Sacramentis innocentis naturæ. An eo in statu aliqua extiterint; aut extitura fuissent, si perseverasset diutius.

In his quæ ab una Dei voluntate pendent, cum silet Scriptura & Ecclesiæ Traditio, filere & nos satius forsan esset, quam meris indulgere conjecturis. De Sacramentis autem naturæ innocentis altum in Scripturis ac Traditione silentium: conjecturis ergo ac ratiociniis, ut mori Scholæ serviamus, res tota hic perficienda.

Sensus vero Articuli propositi multiplex esse potest. 1. Utrum Sacramentorum institutio repugnantiam & oppositionem quamdam ex sese habeat, quod existimant nonnulli, cum perfectione naturæ innocentis. 2. Supposito quod nulla sit repugnantia, utrum aliqua de facto extiterint in statu innocentis Sacramenta. 3. An si perseverasset diutius ætas illa innocens, vi præsentis decreti eadem habuisset Sacramenta, quæ nunc habet collapsa natura, aut saltem alia diversæ conditionis, & virtute alterius decreti.

PRIMA CONCLUSIO.

Sacramentorum institutio nullam videtur ex se se habere repugnantiam & oppositionem cum perfectione status innocentis.

Probatur: Quia Sacramenta considerari possunt vel ut signa, vel ut causæ gratiæ: atqui neutra ex parte pugnant cum perfectione naturæ innocentis.

Non ut signa: imo sub ea ratione multiplex deprehenditur eorum utilitas & convenientia.

I. Ad comparandam rerum spiritualium actualem cognitionem. In eo quippe statu, actualis rerum sive naturalium, sive supernaturalium perceptio modo naturali comparata fuisset, per species quasdam sensibiles; & conversionem ad phantasmata. Quamquam enim tunc cum gratia & iustitia originali infusus fuerit habitus fidei, non tamen infusæ species ac phantasmata quibus homo ex nativa sua conditione indiget, ut actu apprehendat res fidei: neque enim factæ fuissent omnibus ac singulis hominibus interiores revelationes rerum omnium credendarum, sed per traditionem filii a parentibus accepissent: necesse ergo tunc fuisset homines in rebus fidei institui per voces ac signa sensibilia. Neque modus iste magis alienus videtur a perfectione naturæ integræ, quam modus (qui fuisset) acquirendi scientiam experimentalem rerum naturalium ministerio sensuum & phantasmatum; vel utendi alimentis ad vitæ conservationem; vel declarandi cogitationes mentis per voces aut scripturam, aut alia quælibet exteriora signa. Quod si perfectioni naturæ Angelorum non repugnat ut inferiores a superioribus illuminentur, quare repugnet perfectioni hominis innocentis, ut ad

Ita Suarez ad 3. p. S. Th. q. 61. a. 2. disp. 3. sect. 3. Isambertus de Sacramentis in genere ad q. 61. disp. 1. a. 2.

cognitionem rerum spiritualium per sensibilia quædam signa erigeretur?

II. Valerent eo in statu signa sacramentalia ad exprimendam & profitemdam interiorē fidem: quia *sicut corde creditur ad iustitiam, sic ore confessio fit ad salutem*; & hæc est naturalis hominis conditio, ut non nisi externo quodam medio testetur ac significet quod intus habet in animo præconceptum. In statu autem innocentia, si durasset, congruum fuisset, interiorē fidem manifestari exterius, non tantum Sacrificiis, sed etiam Sacramentis: neque enim ista magis quam illa exclusisset huius status perfectio.

III. Valerent ad excitandam memoriā. Neque enim continuo præsentēs animo obversarentur res fidei, eas igitur aliquibus adjumentis exterius excitari & revocari in memoriā oportuisset, aut saltem illud absurdum & absonum non fuisset.

IV. Valerent ad quamdam repræsentationem supernaturalium mysteriorum, & faciliorem eorum apprehensionem.

V. Ad consensionem & unitatem hominum ejusdem Religionis in exteriori Dei cultu. Fuisset enim tunc vera Religio, fuisset vera Ecclesia: porro, ex sancto Augustino jam citato, *in nullum Religionis nomen coagulari homines possunt, nisi aliquorum signaculorum vel Sacramentorum visibilibus consortio colligentur*.

Non pugnarent etiam Sacramenta cum statu innocentia, quatenus sunt causæ gratia. Nam quamvis eo in statu, nullo existente peccato, gratia medicinali ac sanante opus non fuisset, non repugnasset tamen augeri gratiam: quia & necessaria fuisset gratia conservans ac præservans a lapsu, imo & a lapsu etiam reparans, si forte homo peccasset, quod contingere potuisset, quandoquidem in gratia confirmatus non fuisset, sicut revera non fuit, ne ipsi quidem confirmati fuere Angeli viatores. Atqui quod per Sacramenta, tanquam per instrumenta efficacia, homini etiam innocenti (de lapsu enim vix dubium esse potest) communicata fuisset gratia vel major, vel conservans, & præservans, non videtur contrarium perfectioni status innocentia: e contra potius. Tum quia habere gratiam vi operis ipsius externi ultra meritum operantis, perfectio est & utilitas maxima, qua sapienter consulitur nativæ fragilitati hominis. Tum quia conferre gratiam per res sensibiles unum est ex maximis operibus sapientia, potentia & bonitatis divinæ; quia res infimas cum supremis eo in opere mirabiliter conjungit, quod est maximæ sapientia; & res inferioris ordinis elevat ad perfectiones efficiendas, quod est maximæ potentia, ac denique in rebus facilibus & quæ passim usu veniunt, sanctificationem & gratiam prostat, quod est magnæ bonitatis & misericordia. Igitur hujusmodi Sacramenta non solum propter utilitatem hominum, sed etiam propter manifestationem divinæ virtutis, poterant in statu innocentia sufficientem habere congruentiam.

Neque dicas indecens futurum & contra ordinem status innocentis naturæ, quod homo subjiceretur rebus sensibilibus ab bona spiritualia consequenda. Ita sanctus Thomas 3. part. qu. 61. art. 2. in corp. Namque 1. non magis istud indecens fuisset in ordine supernaturali, quam uti speciebus & phantasmatibus ad cognitionem rerum naturalium, aut alimentis ad conservationem vitæ corporalis. 2. Sicut non fuit contra dignitatem status innocentia, ut in signum obedientia & subjectionis homini prohiberetur usus ligni scientia boni & mali; ita pariter non fuisset contra dignitatem ejusdem status, si propter obedientiam & humilis ad Deum subjectionis testifi-

ficatio-

ficationem, voluisset Deus hominem signis sensibilibus uti ad conservationem vel augmentum vel reparationem gratiæ sanctificantis: neque proprie tunc rebus illis sensibilibus subjectus homo fuisset, sed uni Deo usum illarum rerum imperanti. Ad sancti Thomæ auctoritatem fatemur eum nobis hic adversari: sed præsens controversia ex earum est numero quæ pondere rationum, non vero auctoritate, sepositis rationum momentis, definiendæ sunt.

SECUNDA CONCLUSIO.

Nulla de facto extitere in statu innocentiae Sacramenta.

Probat: Tum quia nulla prorsus eorum facta legitur mentio in Scripturis aut Traditione: quæ autem pendent ab uno Dei instituentis arbitrio, ea absque testimonio Scripturæ vel Traditionis instituta esse, prudens nusquam affirmabit Theologus. Tum quia Sacramentum est signum stabile ac permanens in Religione: atqui status innocentiae brevissimo duravit tempore: ergo consentaneum non fuit institui Sacramenta tam cito abolenda.

Neque porro hic par & eadem est ratio Sacrificii, ac Sacramenti. Namque Sacrificium non ordinatur primario & immediate ad sanctificationem offerentis, sed ad officium Religionis seu cultum & honorem Dei, in signum scilicet & testificationem supremi ipsius in res omnes dominii, & in gratiarum actionem pro acceptis ab ipso beneficiis. *Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* 1. Paralip. 29. v. 14. Unde sanctus Thomas 2. 2. q. 45. art. 1. in corp. ait, *rationem sacrificii pertinere ad jus naturale.*

E contra, Sacramentum primario destinatur ad sanctificationem hominis, aut primo efficiendam, aut conservandam. Verum homo innocens in ortu suo iustitiam originalem a Deo immediate accepit, atque cum tam brevi post tempore ea propter inobedientiam spoliandus esset, nulla videntur necessaria fuisse eo in statu Sacramenta.

Neque etiam Matrimonium Adami & Evæ Gen. 2. v. 24. verum & proprie dictum fuit Sacramentum, sed latiori tantum sensu, quatenus nempe futuram significabat unionem Christi cum Ecclesia: quomodo lignum vitæ appellatur aliquando a sancto Augustino Sacramentum; & quomodo pariter Lib. 1. de nuptiis & concup. c. 21. dixit idem sanctus Doctor, *tria nuptiarum bona, prolem, fidem, & Sacramentum fuisse in paradiso*: fuit enim dumtaxat primum illud conjugium, in officium naturæ, quod Christus subinde ad dignitatem & virtutem Sacramenti evexit. Unde Apostolus de illo verba faciens Ephes. 5. v. 22. non ait illud fuisse, sed esse in Christo & Ecclesia magnum Sacramentum, propter quod homo relinquet patrem & matrem; quod quidem de Adamo ad litteram dici non potuit.

Lib. 11. de
Gen. ad
lit. c. 32.
& 40. L.
13. de Ci-
vit Dei c.
21. &
alibi.
T. 10. p.
192.

TERCIA CONCLUSIO.

Verisimilius est, quod vi præsentis decreti, nulla futura fuissent in statu innocentie, si diutius perseverasset, Sacramenta: utrum autem virtute alterius decreti futura fuissent, quis consiliarius Dei fuit, ut certo possit definire?

Prima pars probatur. Quia vi præsentis decreti, Sacramenta destinata sunt ad con-

ad conferendam homini gratiam medicinalem, vel reparantem, vel præservantem a lapsu, quam efficaciam trahunt ex morte & passione Christi: atqui Adamo non peccante, nulla opus fuisset, vi præsentis decreti, gratia medicinali; neque etiam Christus in carne venisset, neque consequenter Sacramenta suam ex morte Christi virtutem traxissent, adeoque non fuissent nostris similia; ergo verisimilius videtur, vi præsentis decreti, nulla futura fuisse in statu perseverantis innocentiae Sacramenta.

Secunda pars probatur. Quia nemo scire potest quid in alio rerum ordine Deus facturum fuisset. Quamquam enim ex dictis Conclusionem primam, Sacramentorum institutio nihil habeat in se quod pugnet cum perfectione naturæ innocentis, inde tamen certo affirmari non potest, futurum ut eo in statu, si diutius perseverasset, Deus Sacramenta quædam institueret: neque enim Deus semper operatur quod nobis infirmis mortalibus congruum magis ac consentaneum apparet; quod vel uno patet malorum Angelorum exemplo, quos creavit Deus, etsi brevi lapsuros ac sine ulla spe remedii æternum cruciandos fore prævidisset.

A R T I C U L U S III.

De Sacramentis Legis naturæ.

LEx naturæ ab Adami lapsu ad Moysen usque solet extendi, sic dicta, non per exclusionem gratiæ, sed Legis scriptæ. Quia vero Deus Circumcisionis præceptum Abrahamo imposuit multis ante Moysen annis, idcirco nos Legis naturæ statum hic consideramus dumtaxat ante imperatam Circumcisionem, de qua suus erit dicendi locus, ubi de Sacramentis Legis Mosaicæ.

Quæritur ergo hic 1. utrum toto illo intervallo temporis quod fluxit ab Adami lapsu ad præceptum usque Circumcisionis, extiterit aliquod remedium a Deo destinatum ad delendum in parvulis originale peccatum. 2. Quale illud fuerit? an sola interior fides parentum, an aliqua exterior actio necessaria etiam fuerit. 3. An actio illa seu signum exterius, fuerit verum Sacramentum, & qua ratione determinatum? an a Deo, an ab homine? 4. Quomodo efficax fuerit, an ex opere operato, an ex opere operantis? 5. denique, an aliqua alia eo in statu extiterint pro adultis Sacramenta.

Circa hæc omnia nihil fide Catholica certum ac præfinitum habemus: quapropter varias in partes hic abeunt Theologi, præsertim circa naturam & virtutem illius remedii.

Ante S. Augustinum, qui ex professo contra Pelagianos accurate demonstravit, unumquemque hominem nascendo ex Adamo trahere peccatum originale, nullus fere inter Veteres existentiam illius originalis peccati probavit ex remedio adversus illud instituto. Primus sanctus Augustinus efficax inde duxit argumentum: quamquam candide agno-

Te. 7. p. sciat, & fateatur Lib. 15. de Civitate Dei cap. 16. de illo remedio pror. 399. B. sus filere sacros Scriptores. Utrum, inquit, aliquod fuerit, vel si fuit,

Te. 10. p. quale fuerit corporale atque visibile regenerationis signum ante diluvium, sicut

268. E. Abrahæ Circumcisio postea est imperata, sacra Historia tacet. Idem repetit Lib. 2. de peccato originali cap. 30. His præmissis sit.

PRIMA CONCLUSIO.

Extitisse pro parvulis in Lege naturæ aliquod adversus peccatum originale remedium, pia est ac vera sententia; illud vero in fide venturi Messiae signo aliquo vel actu exteriori demonstrata positum fuisse, verisimilius.

Prima pars probatur auctoritate S. Augustini Lib. 5. contra Julianum *ibid. p. c. 11.* Nec ideo credendum est, inquit, ante Circumcisionem famulos Dei, *651. C.* quandoquidem eis inerat Mediatoris fides in carne venturi, nullo Sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis; quamvis quid illud esset, aliqua necessaria causa Scriptura sacra latere voluerit. Nam & sacrificia eorum legimus, quibus utique sanguis ille figurabatur qui solus tollit peccata mundi. Apertius etiam Legis jam tempore nascentibus, offerebantur sacrificia pro peccatis. Et Lib. 2. de nuptiis, *ibid. p. 313. D.* & concupiscentia cap. 11. Superioribus temporibus (nempe ante Circumcisionem) omnino, inquit, latuit Sacramentum justificationis ex fide. Non ait sanctus Doctor, nullum fuisse, sed latuisse dumtaxat Sacramentum quod ex fide justificabat.

Sancti Prosperi Lib. 2. de vocatione Gentilium c. 23. ubi ait, non ir- *Edit. novæ p. 911. C.* religiose credi, neque inconvenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ semper universis est impensa nationibus; qua utique si bene eorum uterentur parentes, etiam ipsi per eos juvarentur. At parentes suis parvulis tutius subvenire non poterant, quam ipsis procurando remedium quo ab originali labe mundarentur.

Innocentii III. cap. Majores, De Baptismo & ejus effectu, ubi postquam *P. 1383. col. 2. n. 2.* asseruit, originale peccatum in veteri Lege per Circumcisionem, in nova autem per Baptismum deletum esse, hanc generalem adducit causam & rationem: Absit enim ut universi parvuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuraverit ad salutem; quæ certe ratio ad eos etiam parvulos extenditur qui in Lege naturæ vivere.

Auctoris Tractatus de operibus cardinalibus Christi, inter Opera sancti Cypriani (fuit ille Abbas Bonavallis qui decimo tertio floruit Ecclesiæ sæculo.) Eo in opere, ubi de Circumcisione, hæc habet dictus Auctor: Sane originale peccatum quod a primis parentibus in totam generis humani successionem defluxit, omni tempore aliquibus remediis oportuit expiari; licet vim plenam significantia non habuerint, donec ad rem ipsam ventum est, quæ figurarum operiebatur velamine. Et licet Sacramentorum arcana omnibus non pateret, virtus tamen & effectus eorum ignorari non poterat. *Oper. S. Cypriani p. 318.*

Idem mox patebit ex aliis quæ referemus, Veterum testimoniis, quibus constat remedium illud in fide positum fuisse. Idem universi affirmant Scholæ Doctores in 4. dist. 1. & 2. absque ulla controversia aut opinionum varietate; quod signum est, ait Suarez in 3. p. S. Thomæ q. 61. *Edit. Lugd. 1608. T. 3. p. 42. col. 2. B.* disp. 4. a. 3. sect. 1. dogma hoc certum ac indubitatum apud illos fuisse.

Et quidem sanctus Thomas in Summa 3. p. q. 61. a. 3. in corpore, postquam asseruit universim necessaria esse Sacramenta ad humanam salutem, in quantum sunt quædam signa sensibilia invisibilium rerum, quibus homo sanctificatur; sic pergit: Et ideo oportebat ante Christi adventum esse quædam signa visibi-

visibilia, quibus homo fidem suam protestaretur de futuro Salvatoris adventu. Et hujusmodi signa dicuntur Sacramenta. Quæstione 60. a. 5. ad 3. dixerat: Sicut in statu legis naturæ, homines nulla lege exterius data, sed solo interiori instinctu movebantur ad Deum colendum, ita etiam ex interiori instinctu determinabatur eis, quibus rebus sensibilibus ad Dei cultum uterentur.

Edit. Ni. colai T. 10. p. 9. col. 2. E. Et in 4. d. 1. q. 1. articulo 2. in responsione ad 3. qu. ad 2. Dicendum est, inquit, quod ante Legem scriptam erant quædam Sacramenta necessitatis, sicut illud fidei Sacramentum quod ordinabatur ad deletionem originalis peccati; & similiter Pœnitentia, quæ ordinabatur quoque ad deletionem actualis.

Atque hoc ipsum Legis naturæ contra originalem noxam remedium perseveravit etiam in Lege Moysis, ac locum habuit tum in infantibus, qui ante octavum a nativitate diem circumcidi non poterant, tum in mulieribus quæ a Lege Circumcisionis erant immunes: pro illis enim non aliud fuit remedium, quam quod tempore Legis naturæ usurpabatur.

P. 781. Ratio autem petitur ex summa Dei clementia, quia cum neminem perire velit, sed omnes salvos fieri, haud dubie salutem parvulorum in Lege naturæ consuluit, per aliquod remedium ad eluendam maculam originalem destinatum. Nulla ratio, pariter, ait Melchior Canus, Relectione de Sacramentis in genere, parte 3. ut divina providentia ullo tempore defuerit hominibus in necessariis ad salutem. Non possent autem filii parvulis remedia parentes applicare, nisi per Dei revelationem cognovissent, & parvulos originali peccato teneri, & aliquod remedium ad eos servandos idoneum esse, quod licet scriptum non sit, non est tamen minus exploratum, quam si fuisset scriptum. Et cum Scriptura exprimat ante Abrahamum fuisse Religionem ac Sacerdotium, ex consequenti tradit fuisse Sacramenta, sine quibus nec Religio, nec Sacerdotium est. Cumque etiam in Lege naturæ Sacrificia pro peccatis fierent, ut Job 1. capiti dicitur, non potest quin in Lege naturæ fuerint aliqua Sacramenta. Ita Canus.

Secunda pars Conclusionis. Secunda Conclusionis pars, nempe remedium illud in fide venturi Messiae positum fuisse.

remedium illud fuit fides. Probatur 1. Quia sine fide in Christum Mediatorem nulla est speranda salus. Act. 4. v. 12. Non est aliud sub Cælo nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. Et 1. Corinth. 3. v. 11. Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus. Unde merito S. Aug. Epist. 190. alias 157. ad Optatum ait: illa est fides salva, qua credimus, nullum hominem sive majoris, sive parvulæ quamlibet & recentis ætatis, liberari a contagione mortis antiquæ, & obligatione peccati, quod prima nativitate contraxit, nisi per unum Mediatorem Dei, & hominum, hominem Christum Jesum.

Probatur 2. auctoritate sanctorum Patrum.

T. 10. p. 313. D. E. S. Augustinus Lib. 2. de nuptiis & concupiscentia cap. 11. Superioribus temporibus, inquit, omnino latuit Sacramentum justificationis ex fide. Eadem tamen fides Mediatoris salvos justos faciebat antiquos, pusillos cum magnis Quis sicut credimus nos, Christum in carne venisse, sic illi venturum; sicut nos mortuum, sic illi moriturum.

Tom. 1. p. 102. C. S. Gregorius Magnus Lib. 4. Moralium cap. 3. Quod vero, inquit, apud nos valet aqua Baptismatis, hoc egit apud Veteres vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus Sacrificii, vel pro his qui ex Abrahæ stirpe prodierant, mysterium Circumcisionis.

Venerabilis Beda Lib. 1. in Lucam cap. 8. sic loquitur: Qui vel ante tem-

tempora Circumcisionis, vel etiam post datam Circumcisionem de exteris gentibus extitere Fideles, ut exemplar patientiæ Job, & amici liberique illius, sive vicinis hostiarum se suosque ab originali peccato, seu certe sola fide salvabant, quia iustus ex fide vivit, & sine fide impossibile est placere Deo.

Ed. Basil.
Tom. 5. p.
211. n. 37.

S. Bernardus Epistola 77. ad Hugonem a sancto Victore, quæ inter Tractatus rejecta est ad Tomum 2. editionis postremæ cap. 1. num. 4. postquam dixit Abrahamo ejusque posteris datam esse Circumcisionem in remedium peccati originalis, sic pergit: In nationibus vero quotquot inventi sunt Fideles, adultos quidem fide & sacrificiis credimus expiatis, parvulis autem solam profuisse, imo & suffecisse parentum fidem.

Tom. 1. p.
627. B.

Idem plane sentiunt Magister Sententiarum L. 4. dist. 1. Hugo a S. Victore Lib. 1. parte 2. cap. 3. S. Bonaventura in 4. dist. 1. parte 2. art. 2. q. 2. sanctus Thomas tum in Lib. 4. sententiarum, dist. 1. q. 2. art. 6. tum in summa 3. parte qu. 60. articulo 4. ad 2. ubi docet, hujusce remedii vim in fide potissimum positam fuisse: Sicut, inquit, ante institutionem Circumcisionis sola fides Christi futuri justificabat tam pueros, quam adultos; ita etiam & Circumcisione data. Sed antea non requirebatur aliquod signum protestativum hujus fidei, quia nondum homines fideles seorsim ab infidelibus cœperant adunari ad cultum unius Dei.

Ante illos omnes Tertullianus Lib. de Baptismo cap. 13. concedit ultro ante Legem solam fidem absque ullis signis exterioribus sufficientem fuisse ad salutem. Fuerit, inquit, salus retro per fidem nudam ante Domini passionem & resurrectionem: at ubi fides aucta est credendi in nativitatem, passionem & resurrectionem ejus, addita est ampliatio Sacramento, obsignatio Baptismi, vestimentum quodammodo fidei, quæ retro erat nuda.

P. 129. D.

Fidem autem illam solam & nudam non fuisse, sed aliquo signo seu actione externa circumvestitam, probabile omnino nobis videtur: tum quia S. Augustinus ait credendum esse aliquo Sacramento famulis Dei primis illis temporibus subventum esse; Sacramentum autem est signum sensibile: tum quia per illud remedium seu Sacramentum, infantes populo Dei aliqua ratione adunabantur: tum quia id verisimile putat S. Thomas 3. parte q. 70. articulo 4. ad 2. ubi postquam dixit sola fide justificados fuisse tam parvulos, quam adultos, addit, probabile tamen esse, quod parentes fideles pro parvulis natis, & maxime in periculo existentibus, aliquas Deo preces funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent, (quod erat quoddam signaculum fidei) sicut adulti pro se ipsis preces & sacrificia offerebant.

Quo ergo, inquires, sensu asserunt Veteres mox citati parvulos sola parentum fide, adultos autem sacrificiis mundatos fuisse?

Quo sensu dicunt Veteres sola fide justificados fuisse parvulos. P. 780.

Resp. solam ab ipsis fidem pro remedio infantium assignari, non per exclusionem signi alicujus exterioris quo manifesta fieret, sed per exclusionem Sacrificii. Veteres, ait Melchior Canus Relectione de Sacramentis in genere parte 3. distinguunt fidem non a signo seu Sacramento, sed a sacrificio, asserentes sacrificium pro adultorum peccatis fuisse necessarium, sed propter generale peccatum fuisse etiam generale remedium, nempe fidei quamcumque professionem.

Præterea, solam idcirco fidem Veteres hic appellant, quod ab illa, non vero a signo exteriori, potissimum penderet vis tota & efficacia remedii, signum enim illud infirmum erat & egenum elementum, ac mera conditio necessaria; fides autem vera justificationis causa, deni-

que a fide non distinguunt nec separant externam ipsis professionem, & protestationem; quæ professio etiam ab ipsis fides appellatur; quia Sacramentum est seu signum fidei.

Quæres, quomodo fides illa causa fuerit justificationis, an ex merito credentis, an vero ex merito objecti, seu Christi qui credebatur venturus?

Resp. fidem illam vim habuisse impetrandi gratiam, non præcise ut erat actus personæ credentis, sed propter objectum, seu Christum, qui credebatur. Unde sanctus Thomas in 4. dist. 1. qu. 2. art. 6. ad 2. ait, *eam quamdā habuisse similitudinem cum nostris Sacramentis, in quantum justificabat quasi ex opere operato, non autem ex opere operante.* De industria particulam istam imminuentem, *quasi*, apponit sanctus Doctor, ut innuat non eundem plane fuisse modum agendi ex opere operato hujus remedii in Lege naturæ, qualis est Sacramentorum Christi in Lege Evangelica: remedium enim illud prius ex ipso exteriori signo non pendeat sicut jam pendet, sed ex fide, non tantum objective sumpta, sed etiam subjective, quia nempe necesse erat per actum fidei parvulo remedium illud applicari, hoc est, meritum fidei in Christum. Operabatur enim illa fides simul per modum meriti & suffragii: meritum autem potissimum ex parte objecti crediti, nempe Christi venturi, profluebat; suffragium autem erat ex parte credentis, qui remedium applicabat. Unde merito dixit sanctus Thomas, *fidem illam justificasse ex objecto, quasi ex opere operato, non ex opere operante*: quia licet fides ex parte operantis necessaria foret ut causa applicans remedium, non erat tamen causa efficacis & virtutis ipsius remedii; atque in hoc potissimum a veteribus Sacramentis nova discrepant, quod nova ex virtute Christi sine ulla Ministri fide data, etiam valeant & rata sint.

Fides vero illa parentum, qua parvuli mundabantur, sola non erat mentis credulitas, sed qualibet moralis ac pia actio quæ ex fide manabat, & cujus quoddam erat signum protestativum. Necesse etiam non erat, ut fides illa charitate formata foret; quia, ex mox dictis non operabatur virtute actus seu personæ credentis, sed virtute objecti seu Christi qui credebatur venturus: non sufficebat tamen fides habitualis, sed actualis requirebatur, ea scilicet per quam Deo parvulus offerebatur.

Neque inde licet inferre, aut fidem in Christum majoris efficacis apud Veteres fuisse; quam jam sit apud nos; aut meliorem etiam fuisse infantium tunc temporis conditionem, quam nostrorum, quibus nempe sola parentum fides ad salutem sufficebat, cum jam Sacramentum Baptismatis prorsus necessarium sit.

Namque de virtute fidei nihil prorsus detractum est, quæ plurimum semper valuit sive in Lege naturæ, sive in Lege Moïsi aut Christi; fidei solummodo in Lege Christi, accessit Sacramenti necessitas velut quoddam vestimentum, ait Tertullianus: unde concludi non debet, fidem jam salutem nostram non operari; sed solam non operari, cum necessaria prorsus sint Sacramenta, velut causæ effectrices gratiæ salutaris. Tantum igitur abest ut melior inde fuerit Veterum conditio, quin nostra longe præstantior: tum quia obscurior & rarior erat fides apud antiquos, & gratia parcior; nunc vero & fides frequentior ac magis evoluta, & gratia uberior: tum quia salus infantium pendeat olim ex fide parentum, vel eorum a quibus Deo offerebantur; nunc vero seclusa etiam illa parentum vel Ministri Sacramen-

torum fide, virtute ipsius Sacramenti applicati salus obtinetur: tum denique quia innumeris ritibus ac legalibus cærimoniis Veteres obruebantur, quibus nos per Christum jam liberi facti sumus: tanto igitur fors nostra veteripræstat, quanto filius servo, figuræ veritas, lux tenebris antecellit.

S E C U N D A C O N C L U S I O.

Conjici non immerito potest, in Lege naturæ nonnulla pro adultis fidelibus extitisse Sacramenta.

Probat: Quia fuere eo in statu Deo oblata sacrificia, ut patet exemplis Abelis, Cain, Job, Abraham, Melchisedeci: quin & Gentiles ipsi hoc quasi innatum habuere, ut quos Deos colerent, eos cultu aliquo externo venerarentur. Unde Gen. 41. & 47. mentio fit sacerdotum Ægypti, & Exodi 2. & 3. nominatur Sacerdos Madian: gentium quippe omnium consensu firmatum illud est, non aliter quam oblatis Deo sacrificiis divinam iram placari ac mitigari posse; quidni ergo fuere eo in statu Sacramenta? Maxime cum idem ritus exterior, simul & sacrificii ad cultum Dei, & Sacramenti ad sanctificationem hominis, rationem habere potuerit, quam sanctificationem non virtute ritus externi, sed merito fidei tunc homines consequiebantur. Adde quod rationes omnes & causæ propter quas ostendimus consentaneum fuisse aliqua post hominis lapsum institui Sacramenta, locum habeant in statu Legis naturæ, perinde ac in Lege scripta. Favere videtur sanctus Thomas jam citatus in 4. dist. 1. q. 1. art. 2. in responsione ad 3. q. ad 2.

A R T I C U L U S IV.

De Sacramentis Legis scriptæ Mosaicæ, & Evangelicæ.

DE una hic dumtaxat loquimur Sacramentorum in Lege veteri & nova institutione ac existentia: dicturi subinde de essentia, de virtute, ac discrimine nostrorum a veteribus.

P R I M A C O N C L U S I O.

Instituta sunt nonnulla in Lege veteri Sacramenta.

Probat: quia multi ea in Lege fuere ritus, multæ cærimoniæ stabiles ac fixæ quæ legalem & externam conferebant sanctitatem, internam vero per Christum dandam præfigurabant: talis imprimis fuit Circumcisio, talis Agnus paschalis, & alia hujusmodi bene multa, quibus totidem umbris ac figuris venturus Christus adumbrabatur, finis enim Legis Christus. Unde Apostolus 1. Corinth. 10. v. 11. generatim pronuntiat, *omnia Judæis in figura contigisse*: ritus porro illi fuere prisci populi Sacramenta, quibus in unum Religionis corpus adunabatur. In re tam certa & omnibus explorata superfluum foret plura referre Veterum testimonia.

Unus hic sufficiat S. Thom. qui scribens in L. 4. Sentent. dist. 1. q. 1. art. 2. in solutione ad 4. q. causam exponit cur diversis temporibus oportuerit

Tom. 10. p. 10. col. 1. A. diversa institui Sacramenta. Cum Sacramentorum usus, inquit, fidei proportionaliter respondeat, oportuit quod secundum diversum statum fidei diversimode Sacramenta traderentur: fides autem quantum ad articulorum explicationem, semper magis & magis crevit secundum propinquitatem temporis gratiæ; & secundum hoc oportuit Sacramenta magis ac magis determinari. Et propter hoc, quia in Abraham fides primo habuit quasi notabilem quantitatem, ut propter fidei religionem ab aliis separaretur, ideo ei signaculum sive Sacramentum fidei determinatum fuit, scilicet Circumcisio. Et quia tempore Moysi jam fides ad tantam quantitatem devenerat, ut non solum in uno homine refulgeret, vel in familia, sed in una tota genie, populo Dei multiplicato, ideo oportuit & Legem dari & Sacramenta in speciali determinari & multiplicari; & propter hoc necessarium fuit in Lege Moysi determinari sacrificia, oblationes, & decimas, quantum ad omnes singulares circumstantias, & matrimonia ordinari, & poenitentiae satisfactiones distinguere. Hæc sanctus Thomas.

De duratione ac tempore quo vetera Sacramenta non tantum mortua, sed & mortifera fuere, non est hic aptus dicendi locus, sed pertinet ad disputationem de Legibus, ubi de veteri Lege controversia instituitur.

S E C U N D A C O N C L U S I O.

Christus in nova Lege, vera & proprie dicta Sacramenta instituit, numero septem, non plura nec pauciora: videlicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Poenitentiam, Extremam unctionem, Ordinem & Matrimonium.

Probat: Quia in verbo Dei seu scripto seu tradito isthæc dumtaxat septem, non alia, referuntur a Christo Domino instituta veri nominis Sacramenta. Testimonia Scripturæ eam in rem superius, occasione materiæ & formæ Sacramentorum, laudavimus. Traditionis vero seriem hic texere nobis animus non est, quod, Deo aspirante, ubi de unoquoque sigillatim Sacramento, exequemur adversus Novatores, qui septenarium illum numerum detractis aliquibus Sacramentis non sine aliqua inter se varietate & inconstantia labefactare tentarunt. Vide Bellarminum Lib. 2. de Sacramentis in gen. cap. 23.

Occupatur obiectio ducta ex silentio Veterum qui septem non numerant Sacramenta. Neque porro vim Catholicæ probationis elidere potest prætensum illud, quod jactitant Novatores, antiquorum silentium, apud quos, inquit, ex ordine descriptus non legitur septenarius ille Sacramentorum numerus, qualis primum occurrit apud Hugonem a sancto Victore anno 1130. & apud Petrum Lombardum anno 1140.

Tom. 1. Concil. p. 1521. D. E. Namque 1. argumentum istud plane negativum est, cuius apud ipsosmet Novatores nullum pondus, nullum fere est momentum. 2. Pari argumento si valeret, impugnari & everti posset auctoritas & veritas Librorum Canonorum, quia ante Laodicenam Synodum eorum Catalogus ex ordine concinnatus non legitur. 3. Veteres pro data dumtaxat occasione ac suscepti operis instituto, non de omnibus simul, sed de aliquibus solummodo Sacramentis tractarunt, ac de illis potissimum, quæ eodem tempore iniiciendis conferebantur, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Eucharistia, de quibus ordo postulabat ut Catecheses & institutiones præmitterentur; quæ certe causa fuit, cur sanctus Ambrosius, aut quisquis apud ipsum

ipsum auctor est Librorum de Sacramentis, & sanctus Cyrillus Jerosolymitanus in suis ad Neophitos Catechesibus, de tribus illis dumtaxat Sacramentis verba fecerint; sanctus vero Justinus in 2. Apologia, de duobus tantum, Baptismo & Eucharistia: non quod cætera exclusa voluerint, absit; sed quod eorum expositionem non postulabat tunc suscepti ab ipsis operis ratio. 4. Ea quæ quotidiano Ecclesiæ usu ac praxi teruntur, quia sunt in publica veluti luce posita, & a nemine ignorantur, nonnunquam suis in Operibus commemorare prætermittunt Scriptores Ecclesiastici, quæ negare nemo ausus fuisset, quin statim, toto insurgente ac reclamante Orbe Christiano, repressus fuisset. Ad hunc Orbis totius consensum ac publicam praxim provocabat olim sanctus Hieronymus, ut Sacramentum Confirmationis demonstraret: *An nescis*, inquit, Dialogo adversus Luciferianos ante medium, Ecclesiarum hunc esse morem, ut baptizatis postea manus imponantur, & ita invocetur Spiritus sanctus? Exigis ubi scriptum sit? In Actibus Apostolorum. Etiam si Scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret.

Ed. nov.
T. 4. p. 2.
p. 294.

Quamquam facile sit plura ex sanctis Patribus testimonia hic proferre, quibus septem illa Ecclesiæ Catholicæ Sacramenta designantur, unus in præsentiarum sufficiat sanctus Augustinus.

Lib. 5. de Baptismo cap. 20. nu. 28. Si adhuc valet, inquit, quod dictum est in Evangelio, Deus peccatorem non audit, ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur, quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum quibus manus imponitur? Quæ omnia tamen & fiunt & valent etiam per homicidas in ipsa intus Ecclesia.

Tom. 9. p.
154. &
155. A.

Lib. 2. contra Petil. cap. 104. num. 239. exponens verba Psalmi, tanquam unguentum in capite, quæ Petilianus antea in sensum suum interpretatus fuerat. In hoc unguento, inquit sanctus Augustinus, Sacramentum Chris-matis vultis interpretari, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacro-sanctum est sicut ipse Baptismus.

Ibid. pag.
293. B.

Lib. 1. de Baptismo cap. 1. n. 2. Sacramentum, ait, dandi Baptismi est quod habet qui ordinatur si ab unitate recesserit, Sacramentum dandi Baptismi non amittit Qui priusquam recederent ordinati sunt, non utique rursus ordinantur, sed aut administrant quod administrabant, aut si non administrant, Sacramentum Ordinationis suæ tamen gerunt, & ideo eis manus inter laicos non imponitur.

Id. p. 80.
A. B.

Lib. 1. de Nuptiis cap. 10. num. 11. Dicit Apostolus, inquit, Viri diligite uxores vestras sicut & Christus dilexit Ecclesiam: hujus procul dubio Sacramenti res est, ut mas & femina connubio copulati quamdiu vivunt inseparabiliter perseverent. Et Lib. 9. de Gen. ad litt. cap. 7. n. 12. ait, Matrimonii triplex bonum, proles, fides, Sacramentum.

Tom. 10.
p. 275. E.
T. 3. p. 11.
p. 247. E.

Ex his omnibus patet, sanctum Augustinum septem agnovisse Sacramenta, quæ satis in testimoniis adductis designantur, nisi forte Unctionem extremam excipias, quæ tamen olei nomine in primo testimonio subintelligi potest.

Ante Augustinum Tertullianus nonnulla commemorat Ecclesiæ Sacramenta quæ diabolus in mysteriis idolorum imitabatur. Ipsas, inquit, quoque res Sacramentorum divinatorum, idolorum mysteriis æmulatur. Tingt ipse quosdam, utique credentes & fideles suos: expositionem delictorum de la-vacro repromittit; & si adhuc memini, Mathra signat illos in frontibus suis

Lib. de
Præscr. c.
40. p. 116.
D.

- suos; celebrat & panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub gladio redimit coronam. Quid? quod & Summum Pontificem unius nuptiis statuit? habet & virgines, habet & continentes. Tria hic aperte Sacramenta designantur, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia; alibi mentionem facit Pœnitentiæ, de qua Librum integrum scripsit; Ordinationis Lib. 1. ad uxorem cap. 7. ubi ait, *Ecclesiæ disciplinam non permittere bigamos præsidere, viduam adlegi in ordinem nisi univiram*. Et Lib. de Præscript. cap. 41. ubi Hæreticorum Ordinationes temerarias, leves, inconstantes esse ostendit, apud quos alius hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus. Matrimonii mentionem habet Lib. 2. ad uxorem cap. 8. Unde, sufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus Matrimonii, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, inquit, & obsignat benedictio; Angeli renuntiant, pater rato habet?

Denique utramque Ecclesiam Græcam & Latinam summo consensu septem agnoscere Legis novæ Sacramenta, demonstrant Arcadius & Leo Allatius.

Alia ob-
jectio oc-
cupatur
ex variis
speciebus
Ordina-
tionis.

Huic vero Conclusioni nostræ, quæ Catholicorum omnium est, & ad fidei dogma pertinet, non adversantur qui ex nostris Scholasticis docent, unumquemque Ordinem, Episcopatus, Presbyteratus, Diaconatus &c. esse Sacramentum proprie dictum ac specie distinctum: non enim propterea crescit in eorum sententia, qui definitus est, septenarius Sacramentorum numerus; quia scilicet species illæ variæ Ordinationis revocantur ad unum genus quod dicitur Sacramentum Ordinis. Non est autem ab Ecclesia definitum, sed disputationi permissum, an illæ variæ Ordinationes, sint, vel non sint totidem specie distincta Sacramenta.

Catechismus
Concilii Tri-
dentini
causam
exponit
septena-
rii nume-
ri Sacra-
mento-
rum.

Eugenius IV. S. Pontifex in Decreto seu Instructione Armenorum, sanctus Thomas cæterique scholæ Magistri hujus septenarii Sacramentorum numeri congruam rationem & causam reddunt, ex analogia & similitudine vitæ spiritualis cum corporea, seu publica, seu privata. Hanc eleganter exponunt auctores Catechismi Conc. Tridentini parte 2. n. 18. his verbis: *Homini ad vivendum vitamque conservandam & ex sua Reipublicæ utilitate traducendum, hæc septem necessaria videntur: ut scilicet in lucem edatur, augeatur, alatur, si in morbum incidat, sanetur, imbecillitas virium reficiatur; deinde, quod ad Rempublicam attinet, ut Magistratus nunquam desint, quorum auctoritate & imperio regatur, ac postremo legitima sobolis propagatione seipsum & humanum genus conservet. Quæ omnia quoniam vitæ illi, qua anima Deo vivit, respondere satis apparet, ex iis facile Sacramentorum numerus colligetur. Primus enim est Baptismus, veluti cæterorum janua, quo Christo renascimur. Deinde Confirmatio, cujus virtute fit ut divina gratia augeatur, & robaremur Tum Eucharistia, quo tanquam cibo vere cælesti spiritus noster alitur ac sustinetur Sequitur quarto loco Pœnitentia, cujus ope sanitas amissa restituitur, postquam peccati vulnera accepimus. Postea vero Extrema unctio, qua peccatorum reliquie tolluntur, & animi virtutes recreantur Sequitur Ordo, quo publica Sacramentorum ministeria perpetuo in Ecclesia exercendi, sacrosque omnes functiones exequendi potestas traditur. Postremo additur Matrimonium, ut ex maris, & feminae legitima & justa conjunctione, filii ad Dei cultum & humani generis conservationem procreentur, & religiose educantur.*

Quæres 1. quis sit ordo inter Sacramenta numeranda servandus.

Resp. eum esse quem Conclusio nostra ex Decreto Eugenii IV. & ex

Con-

Concil. Trid. sess. 7. Can. 1. exprimit: cujus quidem ordinis consentanea ratio manifesta est ex mox citatis Catechismi Romani verbis.

Quis sit
ordo in-
ter Sacra-
menta?

Ordo porro ille non est ordo perfectionis: alioquin Eucharistia, quæ Christum ipsum continet, ac cæteris idcirco dignitate est superior, primo loco numeranda fuisset: neque etiam est ordo necessitatis; alias Pœnitentia ante Confirmationem collocanda foret: neque etiam ordo naturæ & causalitatis, quia unum Sacramentum non est causa alterius: neque pariter ordo temporis, quasi necesse foret, Sacramenta eo ordine percipi quo numerata sunt. Est igitur solummodo ordo relativus ad fines Sacramentorum proprios, quatenus scilicet ad spiritualem vitam ordinantur, vel cum ea conjunctionem habent: hac quippe de causa dicuntur priora Sacramenta, quæ privatam singulorum vitam spectant; posteriora vero, quæ publicam.

Quæres 2. an omnia Sacramenta novæ Legis sint necessaria.

Resp. affirmative, quamquam diverso necessitatis gradu. Aliqua enim necessaria sunt necessitate medii seu finis, ut Baptismus & Pœnitentia; alia vero necessitate præcepti, ut Confirmatio, Eucharistia &c. nullum porro est plane otiosum ac superfluum. Si quis dixerit, ait Canon 4. Tridentinus sess. 7. de Sacramentis in genere, *Sacramenta novæ Legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis aut eorum voto, per solam fidem homines a Deo gratiam justificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sint, anathema sit.*

Tom. 14.
Concil. p.
776. E.

Quæres 3. an omnia Sacramenta sint inter se dignitate paria.

Resp. negative. Ita Conc. Trid. sess. 7. citata Can. 3. *Si quis dixerit hæc septem Sacramenta ita inter se paria esse, ut nulla ratione aliud sit alio dignius; anathema sit.* Et vero Eucharistia quæ continet Christum totius gratiæ fontem & auctorem, cætera Sacramenta dignitate & excellentia superat.

Quæres 4. cur inter vera novæ Legis Sacramenta non recenseatur illa pedum lotio quæ a Christo facta refertur ante ultimam cœnam, Joan. 13. v. 5. & seq. nihil quippe eorum quæ ad verum Sacramentum exiguntur, in ea desiderari videtur. 1. est signum exterius: *Cœpit lavare pedes discipulorum.* 2. annexum habet præceptum: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* 3. continet promissionem gratiæ: *Si non laveris te, ait Christus ad Petrum, non habebis partem mecum.* Rursus: *Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet;* quæ verba necessariam designant mundationem a venialibus peccatis post acceptam gratiam Baptismalem. Denique mysticam ea in lotionis significationem latuisse, indicant hæc Christi verba ad sanctum Petrum: *Quod ego facio tu nescis modo, scies autem postea.*

An lotio
pedum sit
verum
Sacra-
mentum.
Rationes
dubitan-
di.

Accedit & auctoritas nonnullorum e Veteribus.

Sanctus Ambrosius Lib. 3. de Sacramentis cap. 1. contendit ritum illum lavandi pedes non ad humilitatem modo, sed etiam ad sanctificationem seu mundationem a peccatis institutum fuisse. *Audi, inquit, quia mysterium est & sanctificatio: Nisi laveris tibi pedes; non habebis partem mecum.* Et postea; *In Baptismate omnis culpa diluitur. Recedit ergo culpa: sed quia Adam supplantatus a diabolo est, & venenum ei effusum est supra pedes, ideo lavas pedes; ut in ea parte in qua insidiatus est serpens, majus subsidium sanctificationis accedat, quo postea te supplantare non possit. Lavas ergo pedes, ut laves venena serpentis. Ad humilitatem quoque proficit, ut in mysterio non erubescamus, quod dedignamur in obsequio.*

S. Am-
brosius.

Tom. 1. p.
263. A.
Ibid. C.

Et Lib. de Mysteriis cap. 6. *Ideo, inquit, planta ejus (Petri) abluitur, ut*

Ib. p. 333.
A. B.

hereditaria peccata tollantur; nostra enim propria per Baptismum relaxantur.

S. Bernardus.

S. Bernardus ferm. in Coena Domini, cui titulus est de Baptismo, Sacramento altaris, & ablutione pedum n. 2. postquam præmisit Deum curasse ut aliquo visibili signo suam nobis gratiam communicaret, sic pergit:

Tom. 1. p. 890. F.

Ad hoc instituta sunt omnia Sacramenta; ad hoc Eucharistiæ participatio; ad hoc pedum ablutio; ad hoc denique ipse Baptismus initium Sacramentorum omnium. Confert eo loci sanctus Doctor, lotionem pedum cum Baptismo & Eucharistia, veris sine dubio Sacramentis, atque ea omnia ad hoc instituta esse affirmat, ut signo visibili invisibilis gratia nobis donetur. Quod ubi de Baptismo & Eucharistia demonstravit, tum n. 4. de lotionem pedum subjun-

ibid. pag. 891. E.

git: Ut de remissione quotidianorum minime dubitemus, habemus ejus Sacramentum, pedum ablutionem. Queris forte unde sciam, quod Sacramentum sit hujus remissionis? Maxime cum ipse Dominus promiserit Petro dicens, Quod ego facio tu nescis modo, scies autem postea; nihil autem de Sacramento locutus est, sed tantum, Exemplum dedi vobis, ut & vos ita faciatis... Vis autem nosse, quia pro Sacramento illud est, non pro solo exemplo factum? Illud attende quod Petro dictum est: Si non laveris te, non habebis partem mecum. Aliquid igitur latet quod necessarium est ad salutem, quando sine eo nec ipse Petrus partem haberet in regno Christi & Dei.... Unde scimus quia ad abluenda peccata, quæ non sunt ad mortem, & a quibus plane cavere non possumus ante mortem, ablutio ista pertineat? Ex eo plane, quod offerenti manus & caput pariter ad abluendum, responsum est, Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet.

ibid. pag. 892. A.

Igitur sanctus Bernardus lotionem pedum comparat Baptismo & Eucharistiæ, asseritque 1. eam Sacramentum esse quotidianorum peccatorum. 2. illam non pro solo exemplo, sed etiam pro Sacramento factam. 3. aliquid in ea latere ad salutem necessarium, sine quo nec ipse Petrus partem habere potuisset in regno Christi. 4. denique, ad diluenda peccata a quibus omnino cavere non possumus, ablutionem illam pertinere.

Arnoldus Abbas Bonævallis. Oper. Cypri. p. 334.

Denique auctor Tractatus de ablutione pedum inter Opera sancti Cypriani, existimare pariter videtur ablutionem illam pro delendis quotidianis peccatis institutam fuisse, quod probat his verbis Christi. Si non laveris te, non habebis partem mecum: quæ conditio proposita, inquit, inevitabilem declarat hujus mysterii necessitatem.

Solvuntur rationes dubitandi.

Resp. non aliam in factis hujusmodi rationem & causam quæri aut reddi posse, præter unam voluntatem Christi, cujus Ecclesia fidelis est interpret: hæc porro lotionem illam pedum nusquam loco veri Sacramenti a Christo Domino instituti se habuisse aperte declaravit, tum præfinito septenario Sacramentorum numero; tum varia & inconstanti sua disciplina & praxi in ea lotionem retinenda, vel non retinenda. Testatur id sanctus Augustinus in Epistola 55. alias 119. ad Januarium. Ne, inquit, ad ipsum Sacramentum Baptismi videretur pertinere, (pedum lotio) multi hoc in consuetudine recipere noluerunt. Nonnulli etiam de consuetudine auferre non dubitarunt. Aliqui autem ut hoc & sacratiores tempore commendarent, & a Baptismi Sacramento distinguerent, vel diem tertium Octavarum, quia & ternarius numerus in multis Sacramentis maxime excellit, vel etiam ipsum octavum, ut hoc facerent, elegerunt.

Incerta & varia disciplina circa lotionem pedum. Tom. 2. p. 141. F.

Et vero Ecclesia Romana cæterarum mater ac magistra, ritum hunc lavandi pedes non observavit, teste ipsomet sancto Ambrosio L. 3. de Sacramentis cap. 1. n. 5. Ecclesia pariter Hispanica in Conc. Eliberitano Can.

48. prohibuit lavari a Sacerdotibus vel Clericis pedes eorum qui baptizabantur: Ecclesia etiam Africana certam ac fixam ea in re disciplinam non habuit, ut ex citato S. Augustino intelligimus.

Quod si origo & finis hujusce lotionis aliquibus in locis observata propius inspiciatur, non aliud esse videbitur, quam ut sordida baptizandorum corpora, ne forte oculos offenderent, mundarentur. Si quæris, ait S. Augustinus Epistola 54. alias 118. *cur lavandi mos ortus sit, nihil mihi hac de re cogitanti probabilius occurrit, nisi quia baptizandorum corpora per observationem quadragesimæ sordidata, cum offensione sensus ad fontem tractarentur, nisi aliqua die lavarentur. Istum autem diem potius ad hoc electum quo Cæna Dominica anniversarie celebratur. Et quia concessum est hoc Baptismum accepturis, multi cum his lavari voluerunt, jejuniumque relaxare.*

Origo & finis illius lotionis.

ib. p. 127. E.

Eam ob causam Hispanica Ecclesia non modo pedes, sed & caput baptizandorum lavabat die Dominica Palmarum, quam propterea vulgo *Capitulavium* vocatam fuisse observat Isidorus Lib. 6. Etymologiarum cap. 17. & Lib. 1. de Officiis Ecclesiasticis cap. 26. In Gallis quoque eundem morem aliquando invaluisse narrat Alcuinus Lib. de Ecclesiasticis Officiis. Quin & ex Missalibus Gothico pag. 249. & Gallicano veteri, quæ doctissimus Mabillonius evulgavit, constat non tantum caput, sed & pedes baptizandorum lavari solitos fuisse.

Ad argumenta autem prius adducta respondemus,

I. Equidem lotionem illam esse signum exterius: verum id non sufficit ad verum Sacramentum, sed necesse est ut sit signum constans, in Religione perpetuum, efficax & practicum gratiæ sanctificantis, quæ præsertim conditio desideratur in lotionem pedum.

II. Morem hunc lavandi pedes, in splendidis conviviiis olim usurpári solitum, ut multi existimant, Christus ipse observavit in exemplum & documentum humilitatis, charitatis & hospitalitatis; nullatenus vero ut legem, ac præceptum daret Sacramenti in perpetuum celebrandi. Si ergo, inquit Joan. 13. v. 13. *ego lavi pedes vestras Dominus, & Magister, & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis. Amen, amen dico vobis: Non est servus major domino suo, neque Apostolus major eo qui misi illum.*

III. Nulla est promissio gratiæ a Christo annexa huic caerimoniam, sed nuda dumtaxat significatio alicujus mysterii, & effectus spiritualis; quam quidem varii variam assignant. Sunt qui volunt ea pedum lotionem adumbratum fuisse Sacramentum Confirmationis, quo homini baptizato robur accedit contra tentationes mundi, dæmonis & concupiscentiæ: alii Sacramentum Pœnitentiæ, quod lapsis post Baptismum plane necessarium est; idque significasse Christum his verbis, *Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet.* Sunt qui solam remissionem venialium seu quotidianorum peccatorum ea lotionem designatam dicunt, similitudine nimirum ducta ab iis qui e balneo exeuntes corpore mundi sunt, nec indigent nisi ut lavent pedes quos calcata terra iterum paululum inquinat; idque eo consilio a Christo factum ac dictum asserunt, ut suos edoceret qua animi puritate, ac munditie ad sacram Eucharistiam, quam mox ipsis daturus erat, accedere deberent. De variis illis Interpretum expositionibus lege Maldonatum in cap. 13. sancti Joannis. Existimat ille probabilius, ea lotionem designari Sacramentum Pœnitentiæ. Sed quidquid sit, hoc unum apud nos certum, & exploratum esse

Quid significetur per lotionem pedum.

Quis sen-
sus ver-
borum
Christi:
*Nisi lave-
ro te &c.*

debet, huic lotioni nullam a Christo Domino annexam fuisse vim, & efficaciam ad gratiam sanctificantem conferendam: quapropter hæc comminantis Christi verba ad sanctum Petrum, *Nisi laveris te, non habebis partem mecum*, non indicant ipsius præcile lotionis, ac gratiæ annexæ defectu excludendum sanctum Petrum a Regno Cœlorum; sed eorum verborum sensus est juxta nonnullos, Si obstinate recuses tibi a me lavari pedes, propter inobedientiam non habebis partem mecum in Regno Cœlorum: vel, juxta alios, Si non laveris te, non fies particeps Eucharistiæ quam mox instituturus sum: vel, Si non laveris te lotionem scilicet internam, & spirituali, qua brevi indigebis, postquam me negaveris, non habebis partem mecum. Sub typo enim lotionis materialis, Christus internam intelligebat, ac futurum prævidens Petri lapsum, atque in ejus persona omnes alloquens homines, admonet, post Baptismum, qui repeti non potest; contra humanas prolapsiones tam frequentes gratiam pœnitentiæ necessariam insuper esse.

Luce. 22. v. 32.

IV. Denique, fatemur ea in lotionem mysticum aliquid latuisse, quod tunc ignorabat sanctus Petrus, & quod postea cogniturus erat, sive cum lapsum suum agnovit, & amare deflevit; sive cum audivit Christum dicentem, *Rogavi pro te ne deficiat fides tua*; sive cum in die Pentecostes Spiritum sanctum accepit: sive cum ipse pœnitentiæ necessitatem prædicavit Act. 8. v. 22. Quod vero sit illum mysterium, ex iis quæ mox dicta sunt, colligere quisque facile poterit.

Ad auctoritatem S. Ambrosii, dicimus re ipsa quidem S. Doctorem agnoscere lotionem illam pedum non tantum ad humilitatem, sed etiam ad sanctificationem institutam fuisse, quam nempe significabat, non vere ex se operabatur: porro Sacramenti proprius character est, ut non tantum significet, sed etiam conferat gratiam sanctificantem; nec aliter hic exponenda sancti Ambrosii, quam ipsius Scripturæ verba mox relata.

Plus momenti habere videtur quod ait S. Doctor in Libro de Mysteriorum cap. 6. unde monet Maldonatus, locum illum indigere tuto lectore ac benevolo interprete. Verum seipsum interpretatur S. Doctor Expositione in Psalm. 48. n. 9. ubi per hæreditaria peccata, non intelligit ipsum quod ab Adamo jure nativitatis peccatum traximus, sed concupiscentiam ipsam quam ibidem appellat *lubricum delinquendi*, & quæ peccatum dicitur, quia est a peccato, & ad peccatum inclinat. Sensus igitur illius est: post mundationem baptismalem, aliam rursus necessariam esse qua purgentur hæreditaria peccata, idest, ea quotidiana ad quæ continuo per hæreditariam concupiscentiam sollicitamur: quam quidem mundationem significat, non autem efficit illa pedum lotio, nisi saltem ex opere, ut vocant, operantis.

S. Bernardus lotionem illam Sacramentum appellat latiori quodam sensu, quia nempe rem aliquam sacram seu spirituales significabat; at non asserit virtute ipsius exterioris signi rem illam spirituales seu gratiam concessam esse. Ait quidem esse mysterium rei ad salutem necessariæ; sed non ait rem illam necessariam, idest, mundationem a venialibus peccatis, virtute lotionis externæ obtineri; ait lotionem illam pertinere quidem ad abluenda peccata quæ non sunt ad mortem; sed non ait eam esse causam effectricem mundationis a peccatis.

Idem videtur esse sensus eademque mens Arnoldi Carnotensis Abbatis Bonævallis, qui auctor est Tractatus citati de lotionem pedum; tametsi existi-

met

met Maldonatus, auctorem hunc voluisse per lotionem pedum significatam fuisse non tantum remissionem venialium peccatorum per opera humilitatis, sed etiam mortalium, per verum Sacramentum Pœnitentiæ.

Quæres denique, quo sensu nonnulli, ut S. Dionysius, Theodorus Studita, Professionem religiosam seu Monachatum Mysterium, & Sacramentum appellavere?

Resp. sensu latiori, & improprio, quia a Christo institutam esse probant religiosam Professionem, tanquam secundum quemdam Baptismum quo peccata remittuntur, non quidem ex opere operato, sed ex opere operantis, propter favorem, ac vehementiam charitatis eorum qui mundo renuntiant. *Rationabiliter dici potest*, ait S. Thomas 2. 2. q. ultima articulo 3. ad 3. quod etiam per ingressum Religionis aliquis consequatur remissionem omnium peccatorum. Si enim aliquibus eleemosynis factis, homo potest statim satisfacere de peccatis suis, secundum illud Danielis 4. Peccata tua eleemosynis redime; multo magis in satisfactione pro omnibus peccatis sufficit, quod aliquis se totaliter divinis obsequiis mancipet per Religionis ingressum, quæ excedit omne genus satisfactionis, etiam pœnitentiæ publicæ. Unde legitur in vitis Patrum, quod eandem gratiam consequuntur Religionem intrantes, quam consequuntur baptizati. Ita sanctus Thomas, qui tamen longe abest ut existimet parem in omnibus esse virtutem, & efficaciam Professionis Monasticæ, ac Sacramenti Baptismatis. Lege Leonem Allatum Lib. 3. de consensu cap. 16. num. 22. & seq. ubi explicat quo sensu Veteres nonnulli Monachatum Sacramentum esse dixerint.

Quo sensu professio religiosa Sacramentum ab aliquibus dicitur.

Q U Æ S T I O T E R T I A.

De virtute, & efficacia Sacramentorum.

TRia hic occurrunt nobis discutienda capita.

Primum spectat dogma fidei adversus Hæreticos, an scilicet Sacramenta novæ Legis gratiam ex opere operato conferant iis qui nullum opponunt obicem, cum ea percipiunt.

Secundum spectat Scholæ diffidium, seu controversiam liberæ Theologorum disputationi permissam, nempe an Sacramenta modo physico vel morali operentur.

Tertium denique spectant discrimen nostrorum Sacramentorum a veteribus; nimirum utrum vetera Sacramenta, imprimis Circumcisio, vim habuerint ex sua institutione conferendi gratiam sanctificantem.

A R T I C U L U S P R I M U S.

An Sacramenta Legis Evangelicæ ex se, seu ex opere operato, gratiam non ponentibus obicem conferant.

REi Catholicæ interest plurimum, nosse quæ genuina sit Sacramentorum nostrorum virtus, & efficacia, ex qua, ut eorum dignitas & præstantia, ita & sanctificatio nostra derivatur. Inde graves de hocce argumento Catholicos inter, & Novatores Lutheranos, & Calvinistas discordiæ; quæ, ut pluribus videtur, ex eo plurimum creverunt, quod non

non satis ex utraque parte litigantium sententia perspecta, & eliquata visa fuerit; nec sese mutuo satis intellexerint.

Ut vero intelligatis quid sit apud Theologos Sacramentum agere ex opere operato, observate statim ad justificationem hominis ista concurrere: 1. ex parte Dei, concurrat voluntas, qua vult, Ministrum utitali materia sensibili ad conferendam gratiam ab eo determinata. 2. ex parte Christi, ejus Passio, cujus merita applicantur. 3. ex parte Ministri, intentio & potestas. 4. ex parte Sacramenti, ipsa externa actio, quæ exurgit ex debita materiæ, & formæ applicatione. 5. denique, ex parte subjecti seu hominis sacramentum percipientis, si adultus fuerit, actus fidei, spei &c. dispositiones sunt seu præparationes præviæ ad Sacramentum cum fructu percipiendum omnino necessariæ. Christus igitur est gratiæ sacramentalis causa meritoria; Deus causa primaria seu principalis; Minister causa ministerialis, quando materiam cum forma conjungit; Sacramentum vero ut instrumentum Dei gratiam operatur; actus fidei, spei &c. sunt dispositiones seu conditiones necessariæ.

Duplex modus producendi gratiam, ex opere scilicet operato, & ex opere operantis.

Duplicem Theologi modum distinguunt producendi gratiam: unum ex opere operato, alterum ex opere operantis.

Gratia produci dicitur ex opere operantis, quæ conceditur a Deo intuitu fidei ac pietatis seu meriti, vel ministrantis, vel suscipientis Sacramentum.

Dicitur vero produci ex opere operato, quæ vi & efficacia ipsius operis externi sacramentalis a Christo Domino instituti, ac debite subiecto applicati, producit ultra omne meritum ministrantis vel recipientis Sacramentum; quamquam non sine præviis ex parte subjecti Sacramentum percipientis, fidei & pietatis dispositionibus, quæ dispositiones seu præparationes, neque sunt causæ effectrices gratiæ, neque ipsis Sacramentis vim, & efficaciam tribuunt, quam habent a Christo ipso derivatam, sed remonent dumtaxat obicem seu obstacula quibus impediri, ac retardari posset vis, & efficacia Sacramentorum: eo fere modo quo in combustionem ligni v. g. ignis est causa naturalis & physica combustionis, siccitas autem dispositio est ex parte ligni, & approximatio ad ignem conditio est requisita. Istud vero manifestum sit exemplo duorum parvulorum, quorum unus baptizatur, alter non baptizatur. Uterque pari labe originali infectus est æternæ damnationi obnoxius; uterque propriæ seu personalis dispositionis pariter incapax: qui tamen baptizatur, salvus est, si in infantia moriatur; altero æternum pereunte, non quidem propter meritum diversitatem, quæ in utroque nulla sunt, sed propter merita Christi quæ uni per Baptismum applicantur, alteri vero non applicantur. Quomodo vero uni applicantur? ex opere scilicet operato, virtute & efficacia operis externi sacramentalis. Non alius porro est, sed idem prorsus modus agendi Sacramentorum in adulteris, qui & in infantibus: in hoc uno stat discrimen, quod in adultis præviæ fidei, ac pietatis dispositiones exiguntur, non autem in infantibus, quarum incapaces sunt.

Opus igitur operatum hic nihil aliud est quam Sacramentum ipsum subiecto debite applicatum; atque adeo gratiam produci ex opere operato

rato a Sacramentis, id unum significat, Deum nempe vi actionis externæ Sacramenti determinari efficaciter ad producendam gratiam, propter promissionem ab ipso annexam actioni externæ qua materia Sacramenti rite cum forma conjungitur.

Novatores, quibus propositum est odiosam reddere Concilii Tridentini doctrinam, mirum in modum pervertunt, ac deformant sensum, & interpretationem istorum verborum, *ex opere operato*.

Fraudes ac mendacia Novatorum circa sensum istorum verborum, ex opere operato.

Fingunt alii Sacramenta agere ex opere operato, idem apud nos esse, ac illa causas esse gratiæ primarias, ac principales. Sensum hunc innue- Pag. 477
re videtur Calvinus Lib. 4. Inst. cap. 14. paragr. 17. *Hic tantum quaeritur, ait, propriam & intrinsecam virtute operetur Deus, an externis symbolis resignet vices suas. Nos vero, pergit ille, contendimus quæcumque adhibeat organa, primariae ejus operationi nihil decedere. Verum frustra hæc Calvinus: contendunt enim Catholici, non aliam in Sacramentis agnoscendam efficaciam, quam instrumentalem divinæ virtuti, ac motioni, velut causæ primariæ ac principali, subordinatam.*

Placet aliis fingere, docere nos Sacramenta virtute sua naturali, ac physica sanctificationem in animis nostris operari. At putida est calumnia. Profitentur enim Orthodoxi omnes cum S. Basilio Lib. de Spiritu sancto cap. 15. *quod si quæ sit in aqua gratia, non ex aquæ natura sit, sed ex præsentia Spiritus.* Edit. ver. T. 1. pag. 177. D.

Dicunt alii, agere ex opere operato idem esse apud nos, atque agere per qualitatem insitam, inhærentem ac permanentem. Verum maligne confundunt illi privatam aliquorum ex nostris opinionem cum dogmate Catholico. Orthodoxi quidem omnes in eo conspirant, Sacramenta gratiam conferre vi operis externi subjecto debite applicati, non autem merito vel susipientis, vel ministrantis: an vero id assequatur per qualitatem quamdam inhærentem & insitam, an per motionem seu actionem Dei fluentem ac transeuntem, Scholæ disputationi, salva & integra fide, permittunt.

Alii supponunt, idem esse apud nos agere ex opere operato, ac agere modo physico; atque in eo agendi modo Sacramentorum confutando mire illi exultant. Verum scopum illi non attingunt: modus quippe agendi Sacramentorum physicus vel moralis, non pertinet ad dogma fidei, sed ad varium Scholæ placitum. Hoc unum fides Catholica hic exigit, Sacramenta ex se ipsis causas esse gratiæ effectrices, non ex fide ac merito subjecti vel Ministri Sacramentorum. Et quamquam exponi satis, & explicari non posset modus hujus efficacix, non tamen propterea minus firma, & certa illa permaneret: atque hoc haberet commune cum cæteris fidei nostræ misteriis, quæ certissima sunt, etsi modus eorum intelligi & explicari satis non possit. Diceret in præsentī argumento prudens Theologus, quod dicebat S. Augustinus Lib. 3. de peccat. mer. & rem. cap. 4. de argumentis Pelagianorum adversus modum quo peccatum originale traducitur, *Ego autem, inquit, etsi refellere istorum argumenta non valeam, video tamen inhærendum esse iis quæ in Scripturis sunt apertissima.* Et in Epistola 166. alias 28. ad sanctum Hieronymum cap. 4. num. 9. dicit, se, cum interrogatur, quomodo peccatum T. 10. p. 74. C.

Tom. 2. p. 587. B.C. tum Adæ propagatur in posteros, respondere solitum. Sicut alia multa, & hoc me ignorare confiteor.

Fingunt denique omnes fere Novatores, per opus operatum Sacramentorum Catholicos excludere a suscipientibus tanquam necessarios prævios fidei, spei & aliarum virtutum motus; quasi Sacramenta ex se ipsis cuicumque subjecto admota gratiam certo conferrent: atque in hac absurditate refellenda serio illi occupantur, & triumphant. *Quid est*, exclamat Calpurnius Lib. 4. Instit. cap. 14. paragr. 14. *Sacramentum sine fide sumptum, nisi certissimum Ecclesiæ exitum?* Paulo ante dixerat, *Catholicorum sententiam exitialem esse, pestilentem ac diabolicam, dum iustitiam sine fide pollicetur.* At pugnant illi cum larvis, & umbris. Quis enim Catholicus ita unquam deliravit, ut dixerit Sacramenta iis adultis prodesse, qui non bene præparati ac dispositi ea percipiunt? An non legerunt quod sess. 6. Conc. Trid. cap. 7. scriptum est, *unumquemque iustitiam recipere secundum mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cuiusque dispositionem, & cooperationem.* Et cap. 6. ibidem, nonne Concilium enumerat dispositiones quibus adulti ad gratiam justificationis se præparare debent? Unde merito Patres Tridentini sess. 14. de Pœnitentia c. 4. ajunt, *Falso quidam calumniantur Catholicos Scriptores, quasi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ absque bono motu suscipientium gratiam conferre, quod nunquam Ecclesia Dei docuit nec sensit.*

Neque porro est quod Novatores opponant, hanc loquendi rationem, ex opere operato, novam ac barbaram esse.

Namque Ecclesia universa in Concilio Tridentino sess. 7. can. 8. hanc usurpavit & consecravit: quæ licet quoad sonum verborum non ita antiqua videatur, nec multo ante tempora sancti Thomæ fuerit usu recepta, attamen quoad sensum & rem significatam ipsi Ecclesiæ cœva est. Hoc volebat S. August. cum L. 4. contra Cresconium cap. 16. dicebat, *Baptismus non eorum meritis a quibus ministratur, nec eorum quibus ministratur, constare, sed propria sanctitate atque veritate, propter eum a quo institutus est.* Et de Circumcisione ipsa, quanto magis de Baptismo? Lib. 4. contra Donatistas cap. 24. docebat, *ipsum per semetipsum Sacramentum multum valuisse: quod certe idem est ac si dixisset, ex se se, seu ex opere operato valuisse.* Fatemur equidem puriorem latinitatem non redolere dictam loquendi formam: at de rebus Theologicis accurate magis, quam polite dicere soliti sunt Doctores Catholici, satiusque esse ducunt cum S. Augustino, ut reprehendant Grammatici, quam ut non intelligant populi. Liceat ergo Theologis quod unicuique in arte sua permittitur, propria scilicet usurpare disciplinæ suæ vocabula, ad dogma quod significare volunt, & ad revincendas Hæreticorum fraudes, & cavillationes apta maxime, & accomodata.

Quæ sit Novatorum sententia de virtute, & efficacia Sacramentorum.

Novatorum sententiam dubiam, & incertam reddere videntur, tum varia, & pugnans eorum loquendi ratio, tum diversa de illorum sensu nonnullorum Scriptorum judicia, & testimonia.

Novatores vim producendi gratiam ex opere operato Sacramentis adimunt.

Sociniani & Anabaptistæ omnem Sacramentorum usum ac fructum in eo collocant, ut nuda & sterilia sint signa, tum externæ professionis fidei Christianæ, tum distinctionis Fidelium ab Infidelibus. Ita Catechesis Racoviana c. 4. de Baptismo q. 1. Volkelius Lib. 4. de vera Religione c. 22.

Hanc Anabaptistarum sui temporis sententiam acrius perstringunt Lutherus & Calvinus; atque vim & efficaciam Sacramentorum ita extollunt aliquando, ut Catholicis ipsis fucum faciant ac fere persuadeant se Catholice omnino de virtute illa Sacramentorum sentire, quæ non tantum signacula, sigilla & pignora divinarum promissionum appellant, sed etiam Dei instrumenta & organa gratiæ. Verum sub his verbis occultatur error; aut saltem dubium ac incertum videtur, quo sensu Sacramenta dicant esse efficacia divinarum promissionum signa, sigilla, pignora, gratiæ organa & instrumenta; an immediate ac per se, idest, vi divinæ institutionis & ipsius operis externi; an mediate dumtaxat, quatenus scilicet fidem alunt vel excitant, qua sola homo justus fit, & sine qua vanum ac nullum est Sacramentum.

Communior nostrorum opinio est, Lutheranos & Calvinistas non aliam in Sacramentis agnoscere vim & efficaciam, quam mere externam & objectivam, ad fidem scilicet movendam & excitandam, sicut antea diximus, ubi de verbis Sacramentorum, an concionis sint vel consecrationis, agebamus: qui certe Novatorum error ab alio tanquam a principio, & fonte defluit, nempe sola fide homines justos constitui. Quamdiu enim ab hoc suo principio Novatores non recedent, scite observat Bellarminus Lib. 2. de Sa-
T. 2. p. 56.
col. 2.
cramentis in genere c. 2. necesse erit fateantur, Sacramenta non habere immediate ullam veram efficientiam respectu gratiæ, sed mediate dumtaxat, quatenus videlicet fidem movent & excitant, per quam homines justitiam assequuntur. Cum autem illi præviam in suscipiente Sacramentum fidem exigant, ipsius virtute prius justificatum illum censere debent, quam Sacramenti particeps factus fuerit: unde consequens est, Sacramentum in illo homine signum esse dumtaxat jam collatæ gratiæ, non vero causam ipsius effectricem; adeoque merum esse ac plane vacuum distinctionis symbolum, sicut contendunt Sociniani, quibus Novatores, si suis stare velint principiis ac coherentem sentire, & loqui, vel inviti infelicitate suffragantur.

Hanc porro esse Lutheri, & Calvini mentem atque sententiam probant ex eorum verbis.

Lutherus Lib. de Captivitate Babylonica cap. de Baptismo, *Baptismus*, inquit, *neminem justificat, nec ulli prodest, sed fides in verbum promissionis, cui additur Baptismus* :. Idem Deus qui nos nunc per Baptismum, & panem salvavit, salvavit Abel per Sacrificium, Noe per Arcam, Abraham per Circumcisionem, & alios omnes per signa. Et paulo post numerat inter Sacramenta veteris Legis, quæ contendit inferiora nostris quoad efficaciam non fuisse, signum datum Gedeoni in rore & vellere, & signum datum Manue in sacrificio, & signum oblatum Achaz Isaïæ 7. ac tandem ita concludit: *Nostri & patrum signa seu Sacramenta habent annexum verbum promissionis quod fidem exigit* :. ideo sunt signa seu Sacramenta justificationis, quia sunt Sacramenta justificantis fidei, & non operis; unde tota eorum efficacia est ipsa fides, non operatio.

Calvinus Lib. 4. Instit. c. 14. paragr. 12. docet hoc unicum esse Sacramentorum
offi-

Pag. 475. officium, ut Dei promissiones oculis nostris spectandas subjiciant, & eorum nobis sint pignora. Et paragr. 17. ait, alias non esse Sacramentorum, quam verbi Dei partes, quæ sunt offerre nobis, ac proponere Christum, & in eo cælestis gratiæ thesauros. Et infra: Sacramenta id sunt nobis a Deo quod ab hominibus rerum *Ibid.* lætarum nuntii, vel arrhæ in pactis sancendis: utpote quæ non a se quidem largiantur aliquid gratiæ, sed renuntient & ostendant, atque (ut sunt arrhæ, & tesserae) arata apud nos faciant, quæ divina largitate donata nobis sunt.

Theodorus Beza in Lib. de Summa rei Sacramentariæ q. 2. ait, totam illam efficaciam Sacramentorum a Spiritus sancti operatione in solidum derivari, non a signis, nisi quatenus externis illis objectis interiores sensus moventur.

Corpus & syntagma Confessionis fidei. Geneva an. 1612. P. 110. Confessio Gallica art. 38. hæc habet: Dicimus elementum aquæ quantumvis caducum, nihilominus vere testificari interiorem animi nostri ablutionem in sanguine Jesu Christi per sancti Spiritus efficaciam. Itemque panem illum, & vinum illud quod nobis in Cæna datur, vere nobis fieri spirituale alimentum, quatenus videlicet oculis nostris spectandum præbent, carnem Christi nostrum cibum esse, & ejusdem sanguinem nobis esse potum. Nihil hic externum, & objectivum Sacramentis tribuitur: nempe Baptismo ut testificetur interiorem animi nostri ablutionem; & Eucharistiæ, ut oculis nostris objiciat carnem Christi, & ejus sanguinem tanquam spiritalem animæ nostræ cibum, & potum. Quapropter Synodus Tridentina sess. 7. Can. 5. ad illum Novatorum errorem attendens sic statuit: Si quis dixerit, hæc Sacramenta propter solam fidem *Tom. 14. Conc. pag. 777. A.* triendam instituta fuisse, anathema sit.

Verum reclamant nonnulli, & ad ipsos Novatorum Libros ac publicas fidei eorum Confessiones provocant, ut efficiant, unam hic esse inter illos, & nos de nomine controversiam; nec alium istorum verborum, ex opere operato, sensum ab illis rejici, quam qui supponit Sacramenta propria sua, & naturali virtute gratiam suscipientibus conferre, absque fide, & ullo bono ex eorum parte motu.

Novatores veram in Sacramentis virtutem, & efficaciam respectu gratiæ agnoscere interdum videntur.

Probant ex Luthero Hom. 2. de Baptismo, ubi docet, Baptismum institutum esse in regenerationem, & renovationem Spiritus sancti; tantam esse illius virtutem, ut peccata abluere, mortem sumergere, & suffocare, & omnia vitia & sordes sanare, & mundare possit.

Inter Opuscula Ed. Gene. an. 154. p. 734. Ibid. p. 755. Ibid. Pag. 474. Ex Calvino in Antidoto Conc. Trid. ad sess. 7. & Can. 5. ubi ait, Sacramenta instrumentales esse gratiæ conferendæ causas. Et ad Can. 6. Si qui sunt, inquit, qui negent Sacramentis contineri gratiam quam figurant, illos improbamus. Nos vero, pergit, sicuti monachale illud commentum repudiamus, aliter prodesse Sacramenta quam per fidem, ita libenter cum signis jungimus veram rei exhibitionem, ut nullus eorum extra fidem sit effectus, & tamen non inania sunt nudaque gratiæ procul remotæ signa. Et in Can. 7. Quis, inquit, rite ut decet, accedentibus exhiberi dubitat quam Deus illis promisit gratiam? Et Lib. 4. Instit. c. 14. paragr. 9. Sic, inquit, inter Spiritum, & Sacramenta partior, ut penes illum agendi virtus resideat, & his ministerium dumtaxat relinquatur: idque sine Spiritus actione inane, ac frivolum: illo vero intus agente vimque suam exerente multæ energiæ refertum.

Probant præterea ex publicis Novatorum fidei Confessionibus.

Confessio Augustana articulo 9. de Baptismo, declarat, quod necessa-

rius fit ad salutem, tanquam cærimonia a Christo instituta; & quod per Baptis- Corpus
mum offeratur gratia Dei; & quod infantes sint baptizandi, & quod infantes per Confess.p.
Baptismum Deo commendati, recipiantur in gratiam Dei, & fiant filii Dei. 13.

Confessio Gallica a. 34. Credimus adjuncta esse verbo Sacramenta, amplioris 16.p.109.
confirmationis causa, gratiæ Dei nimirum pignora, & tesseras, quibus infirmæ, & Ibid.
rudi fidei nostræ subveniatur; fatemur enim talia esse signa hæc exteriora, ut Deus Pag. 100.
per illa, sancti sui Spiritus virtute operetur, nec quidquam ibi frustra nobis signifi-
cetur. Et a. 35. In eo (Baptismo) inserimur Christi corpori, ut ejus sanguine
abluti, simul etiam ipsius Spiritu ad vitæ sanctimoniam renovemur. Ibidem as-
serunt, Baptismum infantibus necessarium esse. Et a. 37. Credimus tam in
Cæna qua in Baptismo, Deum nobis reipsa, idest, vere & efficaciter donare quid-
quid ibi Sacramentaliter figurat; ac proinde cum signis jungimus veram posses-
sionem, ac fruitionem ejus rei quæ ibi nobis offertur.

Confessio Polonica. Sacramenta sunt externa, & in oculos incurrentia signa,
figilla & testimonia voluntatis divinæ per verbum elemento additum, a Deo ipso
instituta, ad invisibilem gratiam, quæ verbo fœderis promittitur, obsignandam,
& mediantibus illis signis exhibendam. Multo plura in rem eandem profert
Veronius Controversiarum parte 5. de Sacramentis c. 1. a quibus recen-
sendis, cum nihil novi addant, hic superfedemus.

Atque hæc sunt quibus nonnulli non Hæretici modo, sed & Catholici
inducti fuere, ut dicerent reipsa Novatores, quoad substantiam Catho-
lici dogmatis, nobiscum hac in parte consentire, ac unam esse inter
illos, & nos de nomine controversiam.

Kemnitius in examine Conc. Trid. parte 2. c. De opere operato, expen-
dens istorum verborum sensum: Si hoc vellent (Catholici) ait, sacramento-
rum veritatem non esse ex Ministri operantis dignitate seu merito æstimandam, sed
ex Dei auctoris institutione, potentia, & operatione, & falsum esse per Sacramen-
ta gratiam sine prævia suscipientis fide conferri, quia sententia vera est, nulla es-
set controversia. Videtur hic Kemnitius non aliam rejicere verborum isto-
rum, ex opere operato, interpretationem, quam falsam illam, & commen-
titiam, quæ a nonnullis falso, & per calumniam nobis imponitur.

Inter postremos Calvini discipulos Ludovicus le Blanc in suis Thesibus Ludovi-
cus le
Blanc.
Sedanensibus fuse ostendit vel ipso parvulorum exemplo, Sacramenta vir-
tute propria ex Deo profluente, non autem ex merito suscipientis operari;
eosque refellit, qui non alias, in justificatione hominis, Sacramenti,
quam verbi partes esse affirmant. Proinde, inquit, circa modum & rationem
agendi, Sacramenta in duobus a verbo nobis differre videntur: 1. quidem, quod
verbum non agit nisi objective, id est, nisi perceptum, & cognitum ab iis in quibus
efficax est; Sacramenta vero etiam aliter quam objective agunt. Deinde, quod ex
nullo pacto tenetur Deus verbum virtute sui Spiritus comitari, ut fidem in his; po-
tius quam in illis creet; Sacramentis autem ex certa Dei pactione adest virtus di-
vina, per quam gratiam quamdam salutarem communicant omnibus illis qui secun-
dum ordinem a Deo positum illa participant.

De Dominis Spalatensis Archiepiscopus, & Apostata Lib. 5. de Republica
Christiana cap. 4. postquam num. 27. & 28. nostram, & Reformatorum
sententiam de virtute Sacramentorum exposuit, ac pronuntiavit istum
fuisse Ecclesiæ Catholicæ etiam puræ, & incorruptæ sensum perpetuum, Sacramenta nem-
pe gratiam ex opere operato, hoc est, ex se, & non ex merito suscipientis contulisse,
n. 29. ait, nostram sententiam veram esse, quam Reformatores tolerare, nec propte-

rea unioni, si quis eam cuperet, resistere debent: nam & ipsi, inquit, coguntur fateri Sacramenta esse signa efficacia gratiæ, hoc est, non tantum significativa, sed talia ut gratia ea semper consequatur vel comitetur. Et n. 26. definiri non posse quis sit modus agendi Sacramentorum, an physicus an moralis, quia mysterium est divinarum operationum nobis inscrutabile; ac sufficere nobis debet, quod sciamus ea instrumenta esse, ad quorum præsentiam Deus suam nobis concedit gratiam.

Denique Illustrissimi, & doctissimi Præsules de Vvalenburch T. 2. in Compendio controversiarum particularium c. 21. existimant, Protestantes facile judicare nihil hic esse in doctrina Catholica quod merito reprehendant, imo quod ipsi non teneant; ideoque de modo loquendi non esse litigandum. Idem plane videtur esse Veronii sensus.

Verum si proprius inspiciatur Novatorum sententia de fide justificante, manifestum erit, quod observat Bellarminus citatus, Sacramenta per se ac immediate gratiam non conferre, sed mediate dumtaxat, quatenus fidem excitant, quæ sola causa est justificationis, & sine qua Sacramentum vacuum est ac inane signum. Hoc sensu dicunt Sacramenta esse signa efficacia, esse causas instrumentales gratiæ præsentis, Deum per illa operari, nec frustra signa illa instituta fuisse &c. sub illis etenim verbis latet error, non excluditur; nec vera & interna efficientia, sed externa dumtaxat, & objectiva defenditur. *Per Baptismum offertur gratia Dei, ait Confessio Augustana, Verbo adjuncta sunt Sacramenta, amplioris confirmationis causa, inquit Confessio Gallica. Item, Aqua testificatur interiorem animi ablutionem. Panis Eucharisticus sit nobis cibus spiritalis, quatenus oculis spectandam præbet carnem Christi.* In his profecto nihil ipsi mere externum, & objectivum deprehenditur.

Sed, inquiet aliquis, nonne hic satis esse debet, quod ex utraque parte tum Novatorum tum Catholicorum istud concessum habeamus, fidem prorsus necessariam esse ut Sacramentum cum fructu percipiatur? Hanc quidem Novatores causam dicunt justificationis effectricem, Catholici vero tantum dispositionem appellant: verum, quæstio hæc tantine est ut nos a Novatoribus fide, & communione sejungat? Ita certe. Si enim fides una est justificationis causa, ergo Sacramentum ex sese nihil potest, sed iners est ac sterile signum; ergo gratiam ex opere operato non producit: quod certe quam falsum sit, & a fide Catholica alienum, præter Tridentinam definitionem, manifeste demonstrat vel ipse infantium Baptismus, qui rarus, ac validus est etiam sine fide datus, & acceptus.

Probatur Catholicum dogma de virtute, & efficacia Sacramentorum ex opere operato.

C O N C L U S I O.

Sacramenta novæ Legis gratiam ex opere operato iis conferunt, qui nullum obicem opponunt.

P R I M A P R O B A T I O.

Ex Scripturis.

Ea Sacramenta gratiam in non ponentibus obicem produciunt ex opere operato, quæ eam produciunt virtute operis externi a Christo Domino institu-

stituti, subiecto debite applicati, non autem ex merito seu ministrantis, seu recipientis Sacramentum: atqui talia sunt Sacramenta novæ Legis.

De Baptismo Joan. 3. v. 5. dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Regenerandis vis, & efficacia aquæ non minus, quam Spiritui sancto hic tribuitur: aquæ, tanquam instrumento; Spiritui sancto, tanquam causæ principali.

Calvinus L. 4. Instit. cap. 16. parag. 25. respondet figuratam esse eo loci Christi locutionem, neque de vero aquæ Baptismo mentionem fieri, sed sola renovatione interiori per Spiritum sanctum, qui purgando, & irrigando animas fideles, vice aquæ fungitur; hoc est, ut ipse loquitur, qui in anima id facit, quod aqua in corpore: eo prorsus modo quo Matth. 3. v. 11. S. Joan. dicebat: *Qui post me venturus est ille vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni.* Pag. 498.

Verum, præterquamquod universa Ecclesiæ traditio hic in Calvini commentum insurgit, quæ summam Baptismi necessitatem ex citato S. Joannis textu semper demonstravit, nonne S. Paulus verborum Christi fidelis interpret, ad hanc renovationem seu regenerationem alludens, de vero aquæ Baptismo dicebat ad Titum 3. v. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus sancti?*

Nullo porro alio in loco, quam Joannis 3. v. 5. vis regenerandi Baptismo aquæ concessa fuit a Christo; ergo citatus textus de vero aquæ Baptismo, non autem de sola interiori renovatione per Spiritum sanctum intelligendus est: alias istud, *ex aqua*, superfluum omnino foret, nihilque significaret a Spiritu distinctum. Neque paritas Baptismi in igne, Calvinus favet: namque vere sub specie ignis die Pentecostes super Apostolos Spiritus sanctus delapsus est, totque miris, ac stupendis donis eos cumulavit. Quamquam etsi sensu figurato, ac metaphorico ignis ille de quo S. Matth. c. 3. exponendus foret, quid inde assequeretur Calvinus? nihil omnino.

Apertum discrimen ostendit constans, & perpetua praxis Ecclesiæ, quæ inter baptizandum elementum aquæ semper usurpavit, non ignem: quæ profecto praxis, viva quædam est, ac spirans voluntatis, ac verborum Christi interpretatio. Quapropter Synodus Tridentina sess. 7. de Baptismo Can. 2. anathema dicit iis, qui citata Christi Domini verba, *Nisi quis renatus fuerit &c.* ad metaphoram aliquam detorserit. Tom. 14.
Conc. p.
778. A.

Ephesiorum 5. v. 26. *Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eum lavacro aquæ in verbo vitæ.* Ergo Baptismus aquæ vere mundat, Deo mundationem illam per aquam operante; non ergo ex fide ministrantis vel recipientis Baptismum, aqua mundat, sed ex se se virtute divinæ institutionis.

Actorum 2. v. 38. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum.* Et Marci ultimo v. 15. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Baptismus igitur remissionem peccatorum, ac salutem operatur, præsupposita in adultis fide.

Denique Lucæ 3. & Joannis 1. Ego, ait Christi Præcursor, *baptizo vos in aqua, ille vos baptizabit in Spiritu sancto:* ubi tantum discrimen ponitur inter Baptisma Joannis, & Baptisma Christi, quantum est inter aquam, & Spiritum: atqui Baptismus Joannis excitabat fidem, prædicabat enim Baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum; ergo Baptisma Christi alio modo gratiam producit, quam excitando fidem, scilicet ex opere operato.

De Confirmatione Act. 8. v. 17. & 18. dicitur: Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum. Cum autem vidisset Simon, quia per impositionem manus daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam &c.

De Eucharistia Joan. 6. v. 55. Qui manducat, inquit Christus, meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.

De Pœnitentia Joan. 20. v. 23. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.

De Unctione extrema S. Jacobus Epist. cap. 5. v. 14. ait: Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ; & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei.

De Ordine 1. ad Timoth. 4. v. 14. Noli, ait Apostolus, negligere gratiam quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyterii. Idem affirmat 2. ad Timoth. 1. v. 6.

Matrimonii denique gratiam commendat, & insinuat Christus, cum nuptias in Cana Galilææ præsentia sua cohonestavit, & sanctificavit.

Et hæc quidem ex Scripturis ducta probatio hic sufficiat: plenior enim & accuratior propriis locis servanda est, cum nempe de unoquoque sigillatim Sacramento tractabimus.

SECUNDA PROBATIO.

Ex constanti Ecclesiæ Traditione.

Constans illa, & perpetua Traditio Ecclesiæ nobis ex Conciliis, ac SS. Patribus certo innotescit.

CONCILIA.

Constantinopolitanum I. quod est generale secundum an. 381. in symbolo fidei: Confitemur unum Baptisma in remissionem peccatorum.

T. 2. Con.

p. 955. B.

16 p. 1538

D. E.

ibid. C.

Milevitanum II. an. 416. Can. 2. Parvuli qui nihil peccatorum in seipsis adhuc committere potuerunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in iis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt. Et initio Canonis anathema damnatur quicumque negaverit, parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos, aut dixerit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expiatur: unde consequens fit ut in eis forma Baptismatis in remissionem peccatorum, non vere, sed false intelligatur.

T. 4. Con.

p. 1672. A

Arausicanum II. an. 529. Can. 25. Hoc etiam, ajunt Patres, secundum fidem Catholicam credimus; quod accepta per Baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante, & cooperante, quæ ad salutem animæ pertinent possint, & debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere: quam quidem fidei professionem, cum ad omnes pertineat, ab omnibus etiam Laicis, propria manu subscribi debere jubent sanctissimi hujus Concilii Episcopi.

Tom 13.

Conc. p.

643. D.

Florentinum an. 1489. five Eugenius IV. in Decreto. Novæ Legis, inquit, septem sunt Sacramenta quæ multum a Sacramentis differunt antiquæ Legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam esse figurabant; hæc vero nostra, & continet gratiam, & ipsam digne susipientibus conferunt.

Tridentinum denique inchoatum an. 1545. absolutum an. 1563. sess. 7. in decreto de Sacramentis in genere: *Consentaneum visum est, aiunt Patres, de sanctissimis Ecclesiae Sacramentis agere, per quæ omnis vera iustitia vel incipit, vel cepta augetur, vel amissa reparatur.* T. 24. Com. p. 776. B.

Et Can. 6. Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non continere gratiam, *ib. p. 777. A. B.* quam significant; aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi si-
gna tantum externa sint accepta per fidem gratiæ vel iustitiæ, & notæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, anathema sit.

Can. 7. Si quis dixerit, non dari gratiam per huiusmodi Sacramenta semper, *ibid. B.* & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiam si rite ea suscipiant, sed aliquando, & aliquibus, anathema sit.

Canone denique 8. Si quis dixerit per ipsa novæ Legis Sacramenta ex opere *ibid. C.* operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.

Sancti Patres.

Eadem Traditio probatur ex Ss. Patribus, quorum testimonia longo ordine referunt Bellarminus L. 2. de Sacramentis cap. 6. & 7. Maldonatus de Sacramentis in genere q. 4. cap. 1. Coccius in Thesauro T. 2. Lib. 5. art. 4. & alii passim Theologi. Ne vero prolixior evadat hæc nostra disputatio, ad certa generatim capita revocabimus, quæ de virtute Sacramentorum fusius Ss. Patres edisserunt.

Docent igitur 1. vim sanctificandi signis exterioribus a Spiritu sancto P. 225. C. D. inditam esse; ea causas esse sanctificationis; sine Spiritu, & symbolis salutem obtineri non posse.

Tertullianus Lib. de Baptismo cap. 4. *Aquæ sanctificatæ (a Spiritu sancto) vim sanctificandi combibunt.* Et Lib. de resurrectione carnis cap. 8. *Caro, inquit, abluitur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecretur, Caro signatur, ut & anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, ut anima spiritu illuminetur. Caro corpore Christi, & sanguine vescitur, ut & anima de Deo saginetur.* P. 330. B.

S. Irenæus Lib. 3. c. 17. alias 19. *Corpora nostra, inquit, per lavacrum illam, quæ est ad incorruptionem, unitatem acceperunt: animæ autem per spiritum. Unde & utraque necessaria, cum utraque proficiunt in vitam Dei.* P. 208. 2. 2.

S. Cyrillus Jerosolymitanus Cathechesi 3. *Qui in aquam descensurus es, inquit, non aquæ simplici mentem adhibe, sed Spiritus sancti virtute salutem suscipe: nam sine utrisque ad perfectionem deduci non poteris.* Edit. Paris. 1640. p. 16. C. D. Ed. Paris. 1615.

S. Gregorius Nyssenus Oratione in Baptismum Christi sic loquitur, *Baptismi peccatorum expiatio est, remissio dilectorum, renovationis & regenerationis causa: supple, instrumentalis & secundaria; primaria enim Deus est.* T. 2. pag. 800. D.

Docent 2. falsam fore Baptismatis formam, si revera Baptismus peccata non remitteret. Ita Patres Concilii II. Milevitani citati.

Docent 3. Sacramenta vim sanctificandi habere ex seipsis, seu ex sua per Christum facta institutione, non autem ex merito ministrantis vel suscipientis, in quo consistit, quæ ex opere operato dicitur vis & efficacia. Ita passim sanctus Augustinus in suis contra Donatistas Operibus. Lib. 4. contra Cresconium cap. 16. *Non eorum, inquit, meriti, a quibus ministratur, nec*

T. 2. pag. 493. G. eorum quibus ministratur, constat Baptismus, sed propria sanctitate atque veritate propter eum a quo institutus est; male utentibus ad perniciem; bene utentibus ad salutem.

Docent 4. Sacramentorum efficaciam similem esse (proportione servata) efficientiæ seu causalitati rerum naturalium: v.g. terræ ad fructus producendos, seminis ad generationem hominis, ignis ad calefaciendum &c.

Docent 5. stupendam esse, quæ verbis explicari non possit, Sacramentorum virtutem, & efficaciam. Sanctus Gregorius Nyssenus Oratione de Baptismo jam citata, postulanti ut exponeretur modus quo aqua Baptismatis regenerat, respondet: *Ostende mihi modum nativitatis quæ fit secundum carnem; & ego tibi vim regenerationis, quæ secundum animam fit, exponam ubique divina vis, & efficacia incomprehensibilis est, nullaque vel ratione, vel arte explorari potest.*

Tom. 2. p. 803. B. Ib. C. S. Augustinus Lib. 19. contra Faustum c. 11. Sacramentorum vis, inquit, innarrabiliter valet plurimum, & ideo contempta sacrilegos facit. Impie quippe contemnitur, sine qua non potest perfici pietas. Et Tr. 80. in Joan. exclamat: Unde tanta virtus aquæ, ut corpus tangat & cor abluat? Porro si Sacramenta objective dumtaxat agerent, movendo & excitando fidem, nihil profecto tam stupendum, & ad explicandum difficile occurreret; ergo alia quam pure externa, & objectiva, in Sacramentis agnoscenda vis est, & efficientia.

Q U A R T A P R O B A T I O.

Ex Theologica ratione.

Ratio Theologica ex Baptismo infantium. Probatur 4 ratione Theologica ducta ex Baptismo infantium. Contendunt scilicet nobiscum adversus Anabaptistas Lutherani, & Calvinistæ, infantes baptizandos esse ut Regni Cælorum participes fieri possint: at vel Baptismus ex se ipso, seu ex opere operato, prodest infantibus, vel non prodest, merumque est symbolum externum distinctionis a populo infideli. Si prius dixerint, vincimus; si posterius, vincunt Sociniani; nullum enim videtur esse medium. Baptismus etenim vel ex se ipso prodest infantibus, vel ex merito fidei seu fiduciæ in divinam clementiam quam in ipsis excitat: porro tam fatui, & absurdi non sunt Novatores, ut credant in infantibus actualem fidem excitari, cujus plane incapaces sunt; & jam diu est ex quo ab hoc Lutheri putido figmento recesserunt: superest igitur ut asserant Baptismum ex seipso, hoc est, virtute a Christo accepta, in ipsis efficacem esse.

Neque vero nodum solvunt, qui respondent, Baptismum non esse nudum signum, sed efficax, quia non falso, sed vere præsentem significat gratiam, quam instar sigilli obsignat & confirmat: namque vix intelligitur in quo posita sit hæc efficacia. Vel enim effective signum exterius aliquid operatur, vel objective dumtaxat significat rem factam; qua ratione sigillum Principis chartæ appensum, vera non facit, sed declarat & ostendit quæ in charta descripta sunt; qua ratione pariter Trophæa Principi erecta, signa sunt victoriæ mere speculativa, non practica & efficacia. Si dixerint signum sacramentale effective aliquid operari, ac sigillum esse, non tantum significando, sed causando saltem moraliter, quia nempe Deum sua præsentia certissime movet ad gratiam concedendam; si, inquam, id dixerint, sufficit nobis: Catholice sentiunt, nec ulla superest inter illos, & nos circa rem præsentem controver-

troverfia. Si e contra dixerint, Sacramentum objective tantum operari, quatenus movet fidem per quam iustificamus, a Socinianis re ipsa non recedunt, quacunque tandem verborum pompa vim Sacramentorum extollant, quæ tota ad fucum, & fraudem faciendam composita est.

Neque dicant infantes baptizari in fide Ecclesiæ, quæ in illis eam supplet quam præ infantia habere non possunt. Recte quidem: sed fides illa generalis & communis Ecclesiæ infantes non iustificat, nisi quia ipsis applicatur Baptismus qui est Sacramentum fidei. In mente quippe Novatorum, fides quæ iustificat, personalis esse debet, ac subjectiva; talis porro non est generalis Ecclesiæ fides respectu infantium; nisi forte (quod verisimile non videtur) velint illi recurrere ad obsoletum istud commentum, Deum infantes interiorius, dum baptizantur, illuminare ac fidem in ipsis excitare; quod tam absonum, & insulsum videtur, ut ipsis affingi facile non debeat.

Diximus in Conclusionem, Sacramenta gratiam ex opere operato conferre non ponentibus obicem, hoc est iis qui ex præviis fidei, spei, & aliarum virtutum bonis motibus rite, ut oportet, præparati, ad Sacramentum accedunt. *Habent enim singuli, ait Estius in 4. dist. 1. paragr. 10. partes suas atque ordinem in nostra justificatione. Per fidem enim medicina cognoscitur, per spem desideratur, per invocationem ad eam appropinquatur, per pœnitentiam a morbo receditur, per ritæ mutationem ad sanitatem acceditur; denique per Sacramentum seu poculum quoddam efficax, & salutare, medicina hauritur, morbus pellitur, & sanitas restituitur. Quæcumque ergo Sacramentum præcedunt, præparationes seu dispositiones quædam sunt ad iustitiæ effectum ex Christi morte consequendum, sed non continuo iustum reddunt.* Hæc Estius, quibus certe funditus evertitur calumnia Novatorum, asserentium Catholicos docere Sacramenta sic ex opere operato efficacia esse, ut etiam sine fide aliisque bonis motibus suscepta ad salutem proficiant.

Quid sit non ponere obicem gratiæ sacramentali. T. 2. p. 9. col. 2. A.

B.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. Scriptura soli fidei vim sanctificandi tribuit, non vero Sacramentis, nisi quatenus fidem movent, & excitant. Rom. 1. v. 18. *Iustus ex fidei vivit.* Et cap. 3. v. 28. *Arbitramur iustificari hominem per fidem.* Et cap. 4. v. 3. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.* Jo. 3. v. 18. *Qui credit in eum (Christum) non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus est.*

Resp. plane falsum esse antecedens.

Ad probationem 1. In nullo ex citatis Scripturæ locis exclusiva particula; *sola*, legitur, sicut falso supponit argumentum. Quamquam igitur fides suas habeat in justificatione hominis partes, non idcirco excluduntur Sacramenta, aut alia virtutum exercitia.

II. Fides illa qua iustus vivere dicitur Rom. 1. non est virtus Theologica, sed potius fiducia per quam iustus constanter expectat divinas promissiones, nec frangitur aut deficit propter moram in eis adimplendis. Alludit scilicet Apostolus ad hæc verba Prophetæ Habacuch, *Si moram fecerit, expecta eum; quia veniens veniet, & non tardabit.* Ecce qui incredulus est, non erit re-
sta anima ejus in semetipso, iustus autem in fide sua vivet, quæ de firma in-
venturum Messiam spe atque fiducia recte intelliguntur: quamquam & recte intelligi quoque possunt de fide seu persuasionem qua credimus vera esse quæ divinitus revelata, & promissa sunt, atque illud imprimis, a Deo iustificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ est in Christo Jesu:

Habac. 2. v. 3.

his enim verbis fidem justificantem exponit Conc. Trid. sess. 6. cap. 6. fides autem illa qua homo justitiam vel adipiscitur, vel jam adeptam conservat, non est sola credulitas, & persuasio mentis, sed cum spe seu fiducia, & bona voluntate placendi Deo in omnibus conjungitur.

III. Cum Apostolus Rom. 3. v. 28. ait: *Arbitramur justificari hominem per fidem*, excludit dumtaxat opera Legis Mosaicæ, non Sacramenta, non alia virtutum merita: *Arbitramur*, inquit, *justificari hominem per fidem, sine operibus Legis*. Et v. 20. dixerat: *Ex operibus Legis non justificabitur omnis caro*. Judæos scilicet ex operibus Legis se justos esse confidentes ac inde se se supra Gentiles superbius efferentes Apostolus eo loci reprimit, proposito exemplo Abraham omnium credentium parentis, qui non ex Circumcisione, sed ex fide justificatus est.

IV. Denique, ne ipsis quidem recentioribus Calvinistis fides, qua justificamur, est aut mera credulitas mentis, aut sterilis, & pure speculativa fiducia, qua credimus nobis per Christum condonata esse peccata, aut otiosa fides a charitate, & bonis moribus sejuncta: sed fides est actiuosa, charitate formata, quæ firmum includit voluntatis propositum servandi omnia Dei mandata, ac proinde, & usum ipsum Sacramentorum quæ Deus præscripsit; de qua fide dicitur Marci ultimo v. 15. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*. Et Jacobi 2. v. 20. *Fides sine operibus mortua est*. Et v. 24. *Ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum*. Lege Theses Sedanenses auctore Ludovico le Blanco. Idcirco autem justificationem fidei præsertim tribuit Scriptura, quia, ait Conc. Trid. sess. 6. cap. 8. *fides est humanæ salutis initium, fundamentum & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo*.

Tom. 14.
Conq. p.
760. B.

Instabis I. Marci ultimo v. 15. Christus ait: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur*; unde duplex argumentum eruit Lutherus.

Primum: Qui credit & baptizatur, salvus est; qui non credit, damnatur, etiamsi baptizetur; igitur non Baptismus, sed fides salvat.

Secundum: Christus ait: *Qui non crediderit, condemnabitur*, non autem ait: *Qui non fuerit baptizatus, condemnabitur*; ergo sola fides salvat, non vero Baptismus.

Resp. vitiosum esse duplex illud argumentum.

Primum, quia male concludit: sic enim concludere deberet; ergo non solus Baptismus, sed etiam fides salvat, quod certe concedimus: fides enim dispositio est omnino necessaria in adultis, ut eum fructu Sacramentum Baptismatis percipiant; ac tam oblique, ac distorte concludit argumentum istud, Baptismus sine fide non salvat, ergo sola fides salvat; quam istud, Fides sine charitate non prodest ad salutem, ergo fides nihil omnino prodest ad salutem.

Secundum: I. Quia falsum supponit, nempe Christum non dixisse, eum, qui baptizatus non fuerit, fore condemnandum; hunc enim sensum manifeste præ se ferunt hæc Christi verba jam citata Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei*. Révera in citato loco Marci ultimo, non repetit Christus hanc suæ sententiæ partem, & qui baptizatus non fuerit, condemnabitur. Quare & quia necesse non erat, cum ex sese satis intelligeretur, atque ex istis verbis, *Qui non crediderit, condemnabitur*, nexu quodam necessario sequeretur: qui enim non credit,

consequenter non vult baptizari, atque etiam si vellet, nihil tamen ipsi proficeret ad salutem Baptismus sine fide susceptus. 2. Ex isto antecedente, Qui non crediderit, condemnabitur, male infertur, Ergo sola fides salvat; sed tantum adultum debere credere simul, & baptizari.

Instabis 2. Ex Sancto Petro 1. Epistolæ cap. 3. v. 21. *Salvos facit Baptisma non carnis depositio sordium, sed bonæ conscientiæ interrogatio in Deum; non ergo ex opere ipso operato salutem affert Baptismus, sed ex fide non ficta, & conscientia pura.*

Resp. nego conf. sensus enim Apostoli iste est, Baptisma salvos facere quos abluit, non quidem mundando sordes corporis, quod unum poterant Baptismata Judæorum, sed mundando sordes animæ: quam mundationem expressit S. Petrus per bonæ conscientiæ interrogationem, seu, juxta Græcum, promissionem & stipulationem: stipulationis autem nomine per metonymiam intelligit, & responsionem, seu bonum animæ testimonium, quia scilicet, qui per gratiam baptismalem interius mundatur, is ex pacto fædere Deum sibi veluti obstrictum habet, & seipsum vice versa obligat Deo, suumque ipsi spondet, ac devovet obsequium: cujus rei externum symbolum exhibetur, tum in multiplici interrogatione qua Minister postulat a baptizando, utrum credat in Deum Patrem &c. utrum renuntiet diabolo & pompis ejus: tum in responsione baptizandi, Credo, renuntio. De illo S. Petri testimonio jam diximus q. 1. art. 4. cum ostendimus verba Sacramentorum consecratoria esse, non concionalia &c.

Instabis 3. S. Petrus citato in loco addit, Baptismus *salvos facere per resurrectionem Jesu Christi*: id est, per fidem in resurrectionem Jesu Christi.

Resp. dist. ant. Per resurrectionem Jesu Christi, tanquam causam exemplarem nostræ justificationis seu resurrectionis a morte peccati, concedo: tanquam causam efficientem & meritoriam, nego. Christus enim sua passione, & morte omnem implevit justitiam, sua vero resurrectione fidem nostram confirmavit, ac novæ vitæ ineundæ exemplar nobis proposuit. *Consepulti sumus cum illo per Baptismum in mortem*, ait Apost. 6. v. 4. *ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.*

Instabis 4. Solus Deus est auctor gratiæ & gloriæ, & de Christo dicitur Joan. 1. v. 33. *Hic est qui baptizat.* Ergo Sacramenta non sunt veræ causæ efficientes gratiæ.

Resp. dist. conf. Sacramenta non sunt causæ efficientes primariæ sanctificationis, concedo: non sunt causæ instrumentales, & secundariæ, nego. *Sic nos existimet homo*, ait Apostolus 1. Corinth. 4. v. 1. *ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Dispensant igitur Ministri Sacramenta tanquam instrumenta, & organa quibus Deus gratiæ auctor primarius uti voluit, ut suam nobis gratiam communicaret: unde Minister absolute pronuntiat, *Ego te baptizo, te signo, te absolvo*; quæ loquendi forma mendax prorsus, & falsa foret, nisi revera Minister per Sacramenta id operaretur, quod his verbis significat: causa vero primaria, & principalis omnis gratiæ, Deus est. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum*, ait S. Jacobus Epistolæ suæ cap. 1. v. 17. *desursum est; descendens a Patre lumine.* Differt autem causa ministerialis, & instrumentalis a primaria, quod istius virtus non sit externis signis alligata, sicuti alligata est causa ministerialis: potest enim Deus gratiam per se ipsum sine Sacramento infundere; non potest vero Minister.

Objicies 2. Sancti Patres non raro Sacramenta appellant sigilla, signacula & pignora gratiæ: sigillum autem signaculum, & pignus objective tantum, seu significando operantur, non effective.

Resp. Sacramenta sigilla, signacula & pignora appellari quidem, sed efficacia & practica, non vero mere speculativa; hoc quippe efficiunt quod significant.

Instabis: S. Bernardus Sermone de Cœna Domini ait: *Qua ratione investitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus per annulum, sic divisiones gratiarum diversis traditas esse Sacramentis.* Ergo censet Sacramenta signa esse mere speculativa gratiæ, sicut est liber respectu Canonici, baculus respectu Abbatis, & annulus respectu Episcopi.

Resp. S. Bernardum hæc exempla non proponere, ut cum iis compareret modum agendi Sacramentorum, quasi v. gr. Baptismus nihilo plus conferret ad salutem baptizati, quam baculus, vel annulus ad salutem Abbatis vel Episcopi; sed ut ostendat varias esse in Sacramentis gratiarum divisiones, sicut varii sunt in Ecclesia dignitatum gradus, quarum insignia quædam sunt baculus, annulus &c. S. Thomas 3. p. q. 62. art. 1. in corp. hanc ex S. Bernardo expendens auctoritatem, docet Sacramenta habere simul, & rationem signi, & rationem causæ; atque S. Bernardum loco citato spectare dumtaxat ad rationem signi, non causæ, eamque in rem exempla proferre baculi, annuli &c. quæ signa dumtaxat sunt dignitatis qua quis induitur, & insignitur. *Secundum hoc igitur, ait S. Thomas, Sacramenta novæ Legis nihil plus essent quam signa gratiæ: cum tamen ex multis Sanctorum auctoritatibus habeatur, quod Sacramenta novæ Legis non solum significant, sed causant gratiam.*

Objicies 3. Auctoritatem S. Aug. qui nonnullis in locis eam Sacramentis nostris vim agendi negare videtur, quæ ex opere operato dicitur.

Tom. 8. p. 321. B. C. Libro 19. Contra Faustum cap. 16. ait, Sacramenta esse mutabilia signa. *Quid enim sunt aliud quæque corporalia Sacramenta, inquit, nisi quædam quasi verba visibilia, sacrosancta quidem, verum tamen mutabilia, & temporalia?* Ergo supponit sanctus Doctor, non aliter Sacramenta concurrere ad sanctificationem hominis, quam verba ipsa Concionis, quæ ad excitandam dumtaxat fidem proficere possunt.

Resp. Nego consequens. Sanctus enim August. loco citato Sacramenta potissimum considerat quatenus signa sunt quibus Christus significatur; ac proinde mutabilia, prout significant Christum aut venturum, qualia erant prisce populi Sacramenta, aut jam natum, mortuum & passum, qualia nostra sunt. Scilicet sanctus Doctor, ut occurrat Manichæis qui Legem veterem damnabant, demonstrat Christum non venisse Legem solvere, sed adimplere; tametsi Sacramenta Legis veteris mutaverit, quæ pro conditione temporis mutanda sunt, utpote quæ Christum aut nasciturum significant, aut jam natum. Porro quemadmodum recte in antiqua Lege dicebatur, Christus veniet, Christus morietur, quia re ipsa nondum venerat, sed venturus erat; ita nunc non recte diceretur, Christus venturus est, moriturus est; quia re ipsa jam venit ac mortuus est. Mutanda ergo fuere Sacramenta, seu sigilla illa quæ Christum in antiqua Lege venturum significabant, & alia in eorum locum substituenda quæ Christum jam natum, passum, & mortuum significant. Neque propter illam signorum mutationem damnanda venit Lex vetus, ut Manichæis videbatur; sed tantum spectanda & attendenda

denda signorum natura, quæ mutantur, licet diversæ non sint res quas illa significant: quod illustrat S. August. exemplo verborum, quæ pro tempore mutantur, licet eadem res sit, non diversæ, quæ aliter enuntiatur faciendæ, aliter vero facta. Si enim, ait loco citato, soni verborum quibus loquimur, pro tempore commutantur, eademque res aliter enuntiatur faciendæ, aliter facta quid mirum si aliis mysteriorum signaculis Passio & Resurrectio Christi futura promissa est, aliis jam facta annuntiatur? Porro quid aliud sunt quæque corporalia Sacramenta, pergit S. August. nisi quædam quasi verba visibilia, sacrosancta quidem, verumtamen mutabilia & temporalia? Licet autem signa illa mutabilia sint, virtus tamen quæ per ista operatur, addit S. Doctor, jugiter manet, & donum spiritale, quod per ista insinuat, æternum est. Quibus profecto verbis vim & efficaciam Sacramentorum sanctus Doctor extollit, ac commendat: atque inde concludit, propter istam signorum mutationem, Legem veterem culpandam non esse; quod unum adversus Faustum Manichæum demonstrandum habebat S. Aug.

Instabis 1. Idem sanctus Doctor lib. 15. de Trinitate cap. 26. negat, Apostolos dedisse Spiritum sanctum. Neque enim, ait, aliquis Discipulorum ejus (Christi) dedit Spiritum sanctum. Orabant quippe ut veniret in eos quibus manum imponebant, non ipsi eum dabant. Porro si Ministri non dant per Sacramentum Spiritum sanctum, consequenter nec ipsa etiam Sacramenta eum ex opere operato conferunt.

Resp. dist. ant. S. August. negat, Apostolos dedisse Spiritum sanctum auctoritate primaria, principali & independente, concedo: auctoritate secundaria seu ministeriali, nego. Agit scilicet eo loci sanctus Doctor de processione Spiritus sancti, quem probat esse a Patre & Filio, quia ab utroque datur & mittitur, quod ostendit multis Scripturæ testimoniis. Occurrendum autem ipsi erat huic tacitæ objectioni: Apostoli manuum impositione dabant Spiritum sanctum: atqui tamen ab Apostolis non procedit Spiritus sanctus. Negat autem August. ab Apostolis datum fuisse Spiritum sanctum; eo scilicet modo quo a Patre & Filio datur, auctoritate nimirum & independentia: non negat vero ab illis dari tanquam a Ministris Christi; quod ipse satis manifestat afferendo statim testimonium ex cap. 8. Act. Apostolorum, quo significatur per manuum impositionem Spiritum esse datum: quod etiam aperte satis declarant verba in Objectione relata; orabant enim tanquam Ministri ut super illos veniret, quibus manus imponebant.

Instabis 2. Ex eodem S. Doctore tract. 26. in Joan. n. 12. Judæi eandem nobiscum escam spiritalem manducaverunt, & eundem potum spiritalem biberunt, atque eorum Sacramenta in signis a nostris diversa quidem sunt, at in re quæ significatur, paria: atqui Sacramenta vetera non producebant gratiam ex opere operato; ergo nec nostra eam producant.

Resp. dist. ant. Sacramenta vetera nostris paria sunt in re quam significant, concedo: in modo significandi, & operandi, nego.

Omnia Sacramenta hoc commune habent, ut significant gratiam, salutem, Christum; sed in hoc differunt nostra a veteribus, quod ista gratiam dumtaxat promittebant, nostra vero eam conferant; vetera venturum Christum adumbrabant, nostra præsentem exhibent: conveniunt ergo generatim in ratione signi; at differunt in modo significandi, & operandi. Sed de hoc argumento recurret postea proprius dicendi locus.

Obji-

Objicies 4. Si quæ ratio demonstraret Sacramenta novæ Legis producere gratiam ex opere operato, maxime illa quæ ex Baptismo infantum colligitur: atqui ea ratio & probatio satis firma non videtur. Namque Circumcisio non producebat gratiam ex opere operato, juxta communem Theologorum sententiam, qui existimant, Judæorum infantes justificados fuisse per fidem parentum cui accedebat Circumcisio tanquam conditio sine qua nihil signum exterius operabatur: quidni ergo dici etiam nunc potest, infantibus remitti peccatum originale in Baptismate per fidem seu parentum, seu societatis in qua Baptisma confertur; ita tamen ut illa fides requirat Baptisma tanquam conditionem sine qua infantem non mundat a labe originali? Ab ista opinione non longe recedere videtur Calvinus lib. 4. Instit. c. 16. p. 4. & 5. & Vossius disp. 13. de Baptismo, art. 11. & 14.

Resp. 1. Novatores multum distare a Theologorum sententia & Catholico dogmate. Namque non existimant illi Circumcisionem olim, & Baptisma nunc necessarium esse ad remittendum peccatum originale, sed putant, *Calv. l. 4. inf. c. 16. pag. 26. Vossius disp. de Baptismo n. 17. & 10.* Fidelium infantes sine Circumcisione sanctos fuisse, & etiam nunc sine Baptismate salvari. Ratio ipsis hæc est, quia fœdus idem iniit Deus cum Fidelibus novi Testamenti, quod inierat olim cum Fidelibus veteris Legis: porro fœdus initum in antiqua Lege non solos spectabat Fideles adultos, sed & eorum infantes, quod probant multis Scripturæ testimoniis; ergo Fidelium liberi & ante Circumcisionem fuerunt, & nunc ante Baptisma fœderis Dei sunt participes: si autem sunt fœderis participes, arcendi non sunt a Regno Cœlorum, si ante Baptisma moriuntur; quia ante Baptisma per solum fœdus res per Baptismum significata illis communicatur, nempe adoptio in filios Dei. Si autem a Calvino quis sciscitetur, ad quid ergo Fidelium infantibus prodest Baptismus, si ante Baptismum gratiæ baptismalis sunt participes? respondet, Baptismum actu susceptum prodesse multum Fidelium infantibus: *ibid. part. 9. p. 492.* quia nempe aliis membris Ecclesiæ per illud signum externum sunt aliquanto commendatiores: deinde ubi adoleverint, eo ad servium Dei colendi studium non mediocriter stimulantur, a quo in filios solemni adoptionis symbolo accepti fuerint, *ibid. pag. 491.* antequam per ætatem eum agnoscere patrem possent. Prodest & infantum parentibus, siquidem Dei signum puero communicatum, velut impresso sigillo, promissionem pio parenti datam confirmat; ac ratum esse declarat, quod Dominus non illi modo, sed semini ejus in Deum sit futurus: neque eum modo bonitate gratiaque sua prosequi velit, sed ejus posteros in millesimam usque generationem. Ergo in sententia adversariorum, non tantum nec Circumcisio olim produxit, nec Baptisma nunc producit gratiam ex opere operato, sed nec sunt conditiones necessariæ, sine quibus fides nihil operari possit, cum sine Circumcisione actu data Judæorum infantes fuerint sancti, & etiam nunc Fidelium infantes mortui ante Baptisma salventur, quod quidem quantum distet a Catholico fidei nostræ dogmate, nemo est qui facile non intelligat. Nam pueros non baptizatos Dei visione intuitiva non frui, docet ac semper docuit Ecclesia; & Circumcisionem fuisse in antiqua Lege conditionem necessariam, qua non posita masculi non justificabantur, eorum Theologorum sententia est, qui ad dimittendum peccatum eam credunt institutam: cum ergo neutrum admittant Calvinistæ, a Theologorum sententia, & fidei dogmate æqualiter recedunt. Sed ut ad propositum redeamus,

Resp. 2. Dici non posse Baptismum, qui Circumcisioni successit, esse tan-

tantum conditionem sine qua per parentum aut Ecclesiæ fidem infans non justificaretur. Namque

I. fidei aut parentum aut societatis in qua confertur Baptisma, non esse tribuendum Baptismatis effectum, dogma certum ac constans est: certum quippe est Hæreticorum Baptisma validum esse, quorum tamen aut nulla, aut perversa fides est.

II. Circumcisionem per se ipsam non justificasse, multorum Theologorum sententia est, de qua quæstione paulo post differemus; ergo per solam parentum fidem, aut potius propter Dei fœdus cum Judæis initum, infantes justificabantur.

Objicies 5. Ea Sacramenta non conferunt gratiam ex opere operato, quæ majorem vel minorem conferunt pro majori vel minori suscipientium dispositione: atqui sic esse docet Conc. Trid. sess. 6. c. 7. *Justitiam*, ait Synodus, *in nobis recipientes unusquisque suam secundum mensuram, quam spiritus sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cujusque dispositionem & cooperationem.* Tom. 14.
Conc. p.
759. D.

Neque est quod dicas, dispositiones illas esse tantum conditiones necessarias ad gratiam per Sacramentum percipiendam, non vero illius causas effectrices. Siquidem dispositiones illæ non sunt conditiones quædam mortuæ, steriles & otiosæ, qualis est v.g. approximatio ligni ad ignem; sed sunt activæ & efficaces. In quo enim consistunt dispositiones illæ? in actibus fidei, spei, charitatis &c. Sed actus hujusmodi causæ sunt majoris seu amplioris gratiæ, prout magis vel minus virium seu perfectionis habent.

Resp. dist. maj. Quæ majorem vel minorem conferunt gratiam pro majori vel minori dispositione suscipientis, tanquam vera causa effectrice gratiæ, concedo: tanquam conditione necessaria ut Sacramenta majorem vel minorem ex sese gratiam exerant, nego. Porro dispositiones illæ seu præparationes præviæ ex actibus fidei, spei, charitatis, &c. sunt conditiones dumtaxat; Sacramento vero sunt veræ causæ effectrices instrumentales gratiæ, quam ex se ipsis tantam efficiunt, quantam admittere potest subjecti capacitas. Agunt nempe Sacramenta ad modum agentium naturalium, intensius vel remissius pro varia illa capacitate subjecti, quomodo ignis intensiorem producit calorem in ligno arido, quam in viridi. Sol abundantiorem lucem diffundit in cubiculum undequaque apertum, quam in semiclausum: neque tamen aut siccitas ligni, aut apertura cubiculi est vera & physica causa caloris, aut lucis. Licet igitur major vel minor detur gratia in usu Sacramentorum, pro majori vel minori dispositione suscipientis, vera tamen illius causa non est dispositio suscipientis, tametsi in actibus vitalibus posita illa sit; sed est ipsummet Sacramentum, quod ex se ipso seu ex opere operato natum est tantam producere gratiam, quantam exigit subjecti bene præparati capacitas.

Objicies denique: illa non producant gratiam vi actionis suæ, quæ nec a natura sua, nec a Deo habent naturæ suæ superadditam virtutem qua gratiam producere possint: atqui Sacramenta nec a natura sua, nec a Deo insitam habent virtutem illam.

Primo, non habent a natura sua, alias aquæ cuilibet, cuivis pani vis inesset justificandi.

II. Non habent a Deo virtutem operandi aliquid quod non poterant prius: nam ea virtus in Sacramentis aut esset corporalis, aut spiritualis.

Non

Non potest dici corporalis, quia tunc non ageret in animam; nihil enim potest agere ultra vires suas: nec etiam illa virtus dici potest spiritualis; concipi etenim non potest virtus spiritualis quæ inhæreat per modum accidentis, aut qualitatis in subiecto corporali & extenso.

Resp. Objectionem illam pugnare quidem adversus eos Theologos qui existimant Sacramenta novæ Legis producere gratiam ex opere operato physice, non contra nos, qui ea spectamus tantum ut causas morales, ut mox patebit. Quamquam propositam Objectionem nullo negotio dissolvunt, qui stant pro causalitate physica Sacramentorum. Dicunt enim virtutem divinitus inditam Sacramentis, non esse aliquam qualitatem spiritualem vel corpoream Sacramento inhærentem, sed esse ipsum motum Dei qui ut causa principalis applicat actionem Sacramenti ad producendam gratiam, quomodo pictor applicat penicillum ad pingendum; ita ut Deus faciat ut Sacramentum attingat effectum supernaturalem, quem attingere non posset a quocumque alio moveretur.

A R T I C U L U S II.

De modo quo Sacramenta gratiam conferunt, an physice, an moraliter.

Exponitur duplex causalitatis modus, physicus, & moralis; ac variae recensentur Scholæ opiniones.

Duplicem hic Theologi post Philosophos generatim distinguunt causalitatis seu efficientiæ modum; physicum unum, moralem alterum.

Physicus agendi modus ille est, qui effectum immediate producit per realem influxum, motum & contactum; hoc modo ignis calorem, Sol lumen producit.

Moralis vero ille dicitur, qui movendo dumtaxat & excitando alium ad operandum, sive imperio, sive consilio & suasionem, sive merito, aut ex pacto quodam fœdere aliquid operatur; ita dominus imperans fero ut aliquem occidat, causa est moralis homicidii; ita quoque merita Christi sunt causa moralis & meritoria nostræ redemptionis; & Sacramenta, in sententia multorum Theologorum, sunt causa moralis justificantis gratiæ; quia per suam præsentiam & ex pacto Christi, Deum certissime movent & inducunt ad conferendam gratiam. Causa autem moralis tam vere causa est & efficax, quam causa physica; imo effectus aliquando magis imputatur causæ morali, quam physicæ: sic Judex innocentem condemnans ad mortem, eum magis occidisse censetur, quam carnifex.

Utraque vero causa, tum physica, tum moralis, vel est primaria seu principalis, vel secundaria seu instrumentalis. Primaria, quæ immediate agit propria sua virtute seu motu proprio: sic faber lignum dividens & secans, est causa physica principalis sectionis ligni; & creditor exigens a debitore pecuniam, est causa moralis primaria movens ad solvendum.

Instrumentalis ea est, quæ agit motu & virtute causæ principalis vel physice, vel moraliter, physice, ut ferra qua utitur faber ut lignum dividat; moraliter, ut syngrapha debitoris, quam creditor exhibet ut solutionem debiti exigat. In instrumento autem physico requiritur dispositio

fitio apta & proportionata ad effectum producendum; sic ferra, ut lignum dividat, acutos dentes habere debet: non ita est in instrumento morali quod ex instituto movet, qualia sunt Sacramenta, quæ vim omnem suam ex una Dei voluntate & institutione mutuuntur.

Quæstio igitur inter Theologos movetur, quæ ratione Sacramenta gratiam conferant, an ut veræ causæ physicae, an ut causæ dumtaxat morales, non quidem primariae, sed instrumentales: quæ sane quæstio, ut jam monuimus, perperam a multis e Novatoribus confunditur cum priori, quæ est de efficacia Sacramentorum ex opere operato; prior quippe ad substantiam dogmatis Catholici pertinet; posterior, ad modum dumtaxat explicandi dogma Catholicum: prior, fidei est; posterior, opinionis Scholæ. Quapropter a scopo penitus declinant qui, ut dogma fidei facilius impugnent, vim omnem argumentorum suorum dirigunt adversus physicam Sacramentorum causalitatem: falluntur illi, & operam perdunt. Quamquam enim hanc expugnarent, imo quamquam exponi nullatenus a nobis posset modus quo Sacramenta operantur, non minus tamen vera & certa foret virtus Sacramentorum, qualem declarant ac statuunt Scripturæ, Traditio, & Ecclesiæ auctoritas.

In duas autem generatim partes tota Schola hic dividitur. Thomistica physicam, Scotistica moralem dumtaxat admittit Sacramentorum efficientiam. Ad Thomistas hac in parte accedunt e recentioribus Bellarminus lib. 2. de Sacramentis c. 11. Suarez in tertiam partem S. Th. q. 62. disp. 9. sect. 1. Isambertus de Sacramentis in genere ad q. 62. disp. 4. art. 3. Estius vero in 4. Librum Sententiarum dist. 1. parag. 5. Maldonatus de Sacramentis cap. 2. quæstionem versant in utramque partem. Affirmat Estius, sententiam Thomistarum Scripturæ ac Veterum dictis conformiorem videri, ac Sacramentorum dignitati magis consentaneam, quamquam intellectu & captu difficilem, quæ non potest ad plenum satisfacere contrariis argumentis; sententiam vero Scotistarum faciliorem esse, rationi & captui nostro magis accommodatam; dignitati & efficaciæ Sacramentorum aliunde nihil omnino derogantem, atque in Scholis magis vulgatam. Melchior Canus insignis e familia Dominicana Theologus, Relectione de Sacramentis in genere par. 4. D. Thomæ sententiam deserit ac impugnat; & omnium primus, si Morino fides lib. 8. de poenit. cap. 3. causalitatem Sacramentorum apposite moralem appellavit.

In explicanda vero causalitate illa, seu physica, seu morali, in tot subinde varias opiniones scinduntur Scholastici Magistri, ut idem Canus asserere non dubitet, eos hac sua opinionum multitudine ac varietate, confundere magis, quam explicare modum quo Sacramenta operantur. *Nulla enim res est, inquit, de qua tantopere non solum indocti, sed etiam docti dissentiant.*

Varii modi explicandi causalitatem physicam Sacramentorum.

Inter patronos causalitatis physicae, veteres Scholastici cum S. Th. in 4. dist. 1. q. 1. art. 4. existimant per Sacramenta immediate non produci gratiam sanctificantem, sed dispositionem aliquam qua mediante gratia producit: dispositionem vero illam dicebant in tribus Sacramentis, Baptismo, Confirmatione, & Ordine, esse characterem, in aliis ornatum quendam. Verum hæc opinio jam diu obsoleta jacet sine defensore.

Alii cum Dominico Soto in 4. dist. 1. q. 3. art. 1. ajunt Sacramenta esse quidem physica instrumenta quibus homo gratus & acceptus Deo redditur, ea tamen non concurrere physice ad productionem gratiæ sanctificantis, sed tantum ad unionem illius cum anima: eo fere modo quo homo est quidem causa physica generationis alterius hominis, licet non concurrat physice ad creationem, sed tantum ad unionem animæ rationalis cum corpore. Fundamentum hujus opinionis est, quod gratia per creationem a Deo producat; nulla vero creatura possit esse instrumentum creationis.

Alii vim illam efficacem Sacramentorum ajunt esse qualitatem quamdam physicam, affixam & inhærentem, quam aliqui formaliter spiritualem, aliqui formaliter corpoream, & virtualiter spiritualem esse contendunt.

Alii denique, quorum vulgata magis ac recepta videtur explicandi ratio, dicunt physicam illam Sacramentorum causalitatem esse ipsammet motionem seu usum Dei, qui pro suo supremo in res omnes dominio, signis exterioribus utitur tanquam physicis instrumentis ad productionem effectus spiritualis; qua ratione utitur igne materiali ad torquendos dæmones. Deus autem non supponit, sicut artifex creatus, in ejusmodi instrumentis præviā quamdam dispositionem, sed eam facit. Ita S. Thomas par. qu. 62. art. 1. 3. & 4.

Varii modi explicandi causalitatem moralem Sacramentorum.

Qui ex altera parte pugnant pro causalitate Sacramentorum dumtaxat morali, ii etiam in modo explicandi non consentiunt.

Sunt quibus placet Sacramenta esse tantum condiciones sine quibus Deus gratiam non largitur. Ita sentire videtur Durandus in 4. dist. 1. qu. 4. n. 19. quod illustrat exemplo illius qui reciperet denarium plumbeum, facta tali ordinatione, ut qui recipit unum de illis, recipiat eleemosynam Regis, non quod, inquit, denarius sit causa eleemosynæ, sed solum Rex: denarius autem est signum & causa sine qua non.

Sunt qui Sacramenta non esse causas proprie efficientes, sed quasi materiales asserunt, hoc sensu quod gratiam contineant, sicut vas continet medicinam quam ægrotus propinat. Ita Altissiodorensis Lib. 4. Summæ tract. 3.

Sunt qui dicunt Sacramenta conferre gratiam per modum impetrationis, quia nempe impetrant a Deo gratiam. Ita Guillelmus Parisiensis L. de Sacramentis in genere c. 1. Vasquez in 3. par. S. Th. q. 132. c. 5.

Sunt qui docent Sacramenta conferre gratiam instar chirographi moraliter continentis pretium meritorum Christi, vel instar manus porrigentis pretium pro redemptione captivorum; movendo scilicet efficaciter Deum, ex pacto quo se libere obstrinxit, ut ad præsentiam signorum sacramentalium assistat, & gratiam conferat iis qui debite præparati Sacramentorum fiunt participes. Ita Melchior Canus Relectione de Sacramentis in genere p. 4. conclusione 6. qui modus explicandi causalitatem seu efficientiam Sacramentorum planus & faciliior, videtur dignitati ac virtuti eorumdem etiam accommodatus. De illis variis Scholasticorum opinionibus fuse disputantes lege, si vacat, Suarez ad q. 62. 3. par. S. Th. disp. 9. integra. Vasquesium in eadem qu. disp. 132. Isambertum de Sacramentis in gen. ad eandem qu. disp. 4. art. 2. & disp. 5. integra. His præmissis, quæ verisimilior nobis videatur sententia, Conclusionem sequenti aperiemus.

CON-

C O N C L U S I O.

Verissimilius nobis videtur, Sacramenta causas esse dumtaxat morales, non Physicas gratiæ sanctificantis.

Probatur I. Quia non satis intelligimus qua ratione res materialis, & corporea possit physice concurrere ad rem spiritualem efficiendam: nulla quippe inter eas est proportio, ne inchoata quidem, ac remota.

At, inquires, efficacia Sacramentorum unum est ex fidei nostræ mysteriis, quorum hæc nativa conditio est, ut comprehendi & explicari satis non possit. Fatemur quidem: verum modus efficaciæ Sacramentorum physicus vel moralis ad mysterium, & dogma fidei non pertinet, sed ad Theologicam mysterii expositionem. Si ergo Theologis licet, quod nemo certe ipsis denegat, industriam suam in exponendis, & explicandis mysteriis collocare, ea profecto expositio videtur aliis præferenda, quæ servata fidei, ac mysterii dignitate & veritate, ejus obscuritatem utcunque imminuit, ac cum sana philosophandi ratione melius conciliatur; qualis certe non videtur esse modus explicandi vim Sacramentorum per physicam causalitatem: hæc enim sic obscura est, & implicata, ut Catholicum dogma plus involvat, quam explicet; atque ad tot subtilitates, & argutias illud adducit, ut Hæreticis audaciam, & vires in eo refellendo majores subministret. Nec juvat exempla proferre humanitatis Christi, quæ velut instrumentum divinitati cunctum miracula physice operabatur; vel aquæ piscinæ, quæ post motum Angeli morbos pariter sanabat; vel ignis materialis, qui demones physice alligat & torquet: quasi unum obscurum per aliud æque obscurum exponi deberet; quamquam multi graves Theologi in exemplis mox adductis, non physicam, sed moralem tantum agnoscunt ad memoratos effectus causalitatem.

II. Causa physica non agit nisi cum physice, & quod entitatem suam existit: atqui Sacramenta etiam cum non existunt quoad suam entitatem, operantur, ea præsertim quæ in usu posita sunt, v.g. Baptismus, Confirmatio, &c. Sunt quippe entia successiva, quæ in fluxu consistunt: entia vero hujusmodi dum fiunt, non existunt, non tantum quoad integram entitatem, sed nequidem quoad partem illam ultimam quæ totam actionem claudit, & determinat. Gratia etenim sacramentalis non infunditur nisi cum omnibus suis numeris perfectum est, & absolutum Sacramentum: non est autem perfectum, nisi postquam ultima dictio, particula vel syllaba pronuntiata fuit; ubi vero pronuntiata fuit, statim evanescit nec existit amplius: quomodo igitur physice agere concipi potest?

Mire implicatum videtur quod hic reponunt, entia nempe successiva operari per ultimam sui partem qua complentur, eaque incipere ac desinere extrinsece, seu incipere per ultimum sui non esse, & similiter desinere per primum sui non esse. Si ita est, ergo non sunt seu non existunt amplius integræ partes Sacramenti, ne ultima quidem, cum physice operari dicitur: quomodo igitur partes a se invicem longo interdum intervallo sejunctæ ac diffite physici influxum habere possunt, ut fit v.g. in Sacramento Penitentię, quando absolutio sacramentalis a confessione plurium dierum spatio distat? Nisi forte dixerint, per partes singulas aliquam gratiæ sacramentalis partem produci,

quod profecto perabsurdum foret, cum illa sit indivisibilis, utpote spiritualis. Aut igitur invertenda est notio causalitatis physice, quam Philosophia suppeditat, aut Sacramentis non affingenda. En ambages & angustiae quibus implicantur qui causalitatem illam physicam Sacramentorum tuentur.

III. Communis ac trita est Theologorum doctrina, Baptismum scilicet fide susceptum, idest, cum conscientia peccati mortalis, recedente fictione reviviscere, & in homine poenitente suum effectum sortiri: atqui non potest tunc physice effectum suum producere cum non amplius existat Baptismus; quod enim non existit, physice agere non potest.

Ludunt profecto qui respondent, aut Deum eo in casu supplere existentiam Baptismi, aut Baptismum, per characterem quem impressit, tanquam per residuam sui partem physice agere. Namque primum non est ad rem nostram: loquimur enim de efficacia ipsius Sacramenti, non de actione Dei suppletis vices ipsius. Alterum vero plane absurdum est: character quippe non est pars, sed effectus Sacramenti, neque spiritualis regeneratio ad characterem, sed ad Baptismum ipsum tanquam ad causam refertur. Verius alii cum Suarez fatentur, eo in casu Baptismum physice non agere. Recte quidem: at fateantur etiam necesse est, nullum eo in casu locum habere quotquot generatim ex scripturis, & SS. Patribus pro physica Sacramentorum efficientia probationes congeffit Suarez.

IV. Omnis causa physica debet attingere subiectum in quo agit per realem ac physicum contactum saltem virtutis alicujus profluentis, quomodo sol in visceribus terrae per calorem a se diffusum operatur: atqui Sacramenta animam, in quam agunt, non attingunt physice, sed solum corpus; imo nec corpus semper physice tangunt, ut contingit cum Matrimonium inter absentes per procuratores contrahitur; vel cum verba sacramentalis absolutionis ad poenitentem usque physico motu non perveniunt; quod quidem eo praesertim tempore verum erat, quo rata habebatur absolutio absentibus per litteras concessa.

V. Denique, causalitas illa physica Sacramentorum nullo satis firmo in Scripturis aut SS. Patribus argumento nititur, ut mox patebit ex solutione Objectionum.

Quæres quo tempore Sacramenta gratiam conferant; an successive, an & in quo instanti temporis?

Resp. 1. gratiam totam simul non successive ac quasi per partes produci; quia spiritualis est, & indivisa. 2. illam eo instanti temporis infundi a Deo, quo suis omnibus partibus constant, & perfecta sunt Sacramenta, pro natura scilicet entium moralium, quæ in fluxu posita sunt, ac ultimum suum complementum habere censentur, cum accessit ultima pars totam veluti claudens, ac consummans essentialem actionem.

S O L V U N T U R O B J E C T I O N E S.

Objicies 1. Testimonia Scripturæ quæ Conclusionem Articuli superioris laudavimus, aliam quam moralem videntur exprimere Sacramentorum efficaciam. Ajunt enim de Baptismo verbi gratia hominem *ex aqua, & Spiritu renasci* Joan. 3.v.5. *Mundari lavacro aquæ in verbo vitæ*. Ephes. 5. v. 26. *Salvum fieri per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus sancti*. Ad Titum 3.v. 5. quæ particulae, *ex, in, per* veram & physicam denotant efficientiam.

Resp.

Resp. nego ant. Particulæ enim illæ ostendunt quidem Sacramenta veras esse, ac proprias causas efficaces nostræ sanctificationis, quod agnoscunt omnes Catholici; at causas esse potius physicas quam morales, nullatenus inde concludes; nisi pariter concludere volueris, sanguinem Christi qui effusus est, causam esse physicam nostræ redemptionis, ac salutis: de illo enim dicitur 1. Jo. 1. v. 7. *Sanguis Jesu Christi emundat nos ab omni peccato*. Et Hebr. 9. v. 12. *Christus per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa*. Et Apocalypsis 1. v. 5. *Christus lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo*. Et cap. 5. v. 9. *Redemit nos in sanguine suo*. Porro sicut sanguis Christi est causa dumtaxat moralis, ac meritoria nostræ salutis, sic & Sacramenta sunt causæ morales instrumentales, quibus pretium, & meritum sanguis Christi nobis applicatur.

Objicies 2. videntur SS. Patres physicam agnoscere in Sacramentis virtutem. 1. quia dicunt eam explicari non posse. 2. quia ad omnipotentiam Dei recurrunt, ut eam explicent. 3. quia eam comparant cum veris, & physicis causis, v. gr. cum virtute seminis, aquis mundi primordialibus, igne calefaciente, utero virginali &c.

Resp. nego ant. SS. quippe Patres hoc unum dumtaxat voluere, Sacramenta scilicet veras esse, ac reales causas sanctificationis nostræ: quomodo autem sint causæ, an physice, an moraliter, (quæ Scholæ controversia est) non assignarunt. Causa vero moralis, ut diximus, tam vera est ac efficax causa, quam physica.

Ad primam & secundam probationem, non immerito asserunt sancti Doctores, vim Sacramentorum enarrari non posse, atque ad unam Dei omnipotentissimam voluntatem confugiendum esse: quis enim recte explicet quomodo ad præsentiam aquæ Deus certissime moveatur ad infundendam sanctificantem gratiam? Nonne merito exclamabat hic S. Augustinus, *Quæ est Tract. 80, tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?* Nonne ad unam Dei virtutem ac voluntatem recurrendum nobis est, quamquam moralis dumtaxat sit illa Sacramentorum vis, & efficacia? Quemadmodum etsi moralis dumtaxat fuerit ea virtus qua ad vocem Josue Sol stetit, & ea qua ad prædicationem Apostolorum universus Orbis ad fidem Christi conversus est, nihilominus tamen stupenda, & omni eloquio superiora sunt isthæc prodigia.

Ad tertiam. Similitudines illæ non plus æquo urgeri debent; alias efficerent Sacramenta esse causas naturales gratiæ. Harum igitur, & similibum rerum exemplo probare dumtaxat voluerunt sancti Patres, vere & proprie nobis per Sacramenta gratiam conferri: de modo autem quo illam conferunt, solliciti fuisse non videntur.

Objicies 3. Ecclesia in Concilio Trid. sess. 7. Can. 6. definit, Sacramenta continere gratiam, eamque non ponentibus obicem conferre. Et Can. 8. eam conferre *ex opere operato*: at vix istud intelligi potest nisi physice operentur Sacramenta.

Resp. neg. min. Sacramenta enim moraliter continent gratiam quam conferunt, movendo scilicet efficaciter Deum ut eam conferat: eo modo quo sanguis Christi continet redemptionem nostram, cujus est causa meritoria: agere autem ex opere operato, & agere physico modo, duo sunt valde distincta, ut sæpius monuimus.

Instabis. Ecclesia in benedictione Fontis Baptismalis a Deo postulat, ut dignetur aquis impertiri vim regenerandi ut Spiritus sanctus arcana sui

numinis admixtione eas fecundet; ut sanctificatione concepta ab immaculato divini fœtus utero, in novam renata creaturam, progenies celestis emergat. Et Tertullianus Lib. de Baptismo cap. 4. *Aquæ*, inquit, *sanctificatæ* (a Spiritu sancto) *vim sanctificandi combibunt*. At hæc omnia causalitatem physicam apprimè designant, & exprimunt.

Resp. nego min. In benedictione quippe aquæ lustralis quæ singulis fit diebus Dominicis, similiter Ecclesia postulat a Deo, ut *huic elemento virtutem suæ benedictionis infundat*; ut ad abigendos dæmones morbosque pellendos *divinæ gratiæ sumat effectum*; an vero inde inferes, per aquam benedictam physica virtute dæmones expelli aut morbos sanari? minime profecto. His igitur suis precibus rem ipsam postulat Ecclesia; ad modum vero quo res illa confertur, non attendit: sit physicus, sit moralis, perinde ipsi est, modo rem assequatur, quam postulat. Non alius est Tertulliani sensus.

Objicies 4. Ea Sacramentis efficacia concedenda est, quæ eorum dignitati atque præstantiæ magis consentanea videtur: atqui talis est causalitas physica; ergo &c.

Ref. i. nego maj. Neque enim eam hic quærimus Sacramentorum efficaciam, quæ nostro sensu magis videatur eorum dignitati accommodata, sed eam quam ipsis re ipsa Christus indidit, & nos intelligere facilius possumus: in factis enim hujusmodi una consuli debet divina institutio, non humanus sensus.

II. Nego min. Moralís enim efficacia non minus commendat Sacramentorum dignitatem, quam physica, utpote quæ suum effectum tam certo assequatur quam causa physica. An vero sanguis Christi minus perfecta idcirco est nostræ sanctificationis causa, quod non physica sit, sed tantum moralis? minime profecto. Non est porro quod perfectius genus causalitatis tribuatur Sacramentis, quam ipsimet Christi sanguini, ex quo omnis eorum virtus derivatur ac profluit.

Objicies 5. Instrumentum causæ principalis physice agentis debet etiam physice concurrere ad effectum: atqui Sacramenta instrumenta sunt Dei, qui est causa principalis, & physica gratia; ergo &c.

Resp. nego maj. Sanguis enim Christi medium seu instrumentum fuit quo voluit Deus humanam operari sanctificationem: Apostoli etiam instrumenta fuere, quibus Christus usus est ad fundandam, & propagandam Ecclesiam; non tamen physice, sed moraliter dumtaxat ad hos effectus concurrerunt.

Objicies denique. Si Sacramenta non sunt causæ physice sanctificationis nostræ, sequitur 1. ea meras esse dumtaxat conditiones sine quibus non confertur a Deo gratia. 2. ea esse nuda signa quorum hoc unum officium est, ut Deum moveant ad concedendam gratiam: causa scilicet moralis non aliter, quam movendo causam physicam, operatur. Sequitur. 3. Sacramenta nostra a Mosaicis virtute non differre; hæc enim movebant pariter Deum ut gratiam digne susipientibus conferret.

Resp. nego tria hæc confectaria. Primum, quia conditio sine qua non ex se ipsa non est activa: Sacramenta autem vim habent efficacem & activam, saltem moraliter. Secundum, quia nudum signum ad significandum dumtaxat ordinatur; at Sacramenta non tantum ad significandum, sed etiam ad operandum sunt instituta; quia nempe certo, & efficaciter movent Deum, ex pacto quo se libere obstrinxit ad gratiam conferendam iis qui digne ut oportet iis utuntur, in quo uno eorum moralis cau-

causalitas, & efficientia posita est. Tertium denique, quia Sacramenta vetera certo, & infallibiliter ex se ipsis Deum non movebant ad gratiam conferendam, sicut nostra; sed ex fide dumtaxat; cujus signa erant ac publicæ quædam protestationes: uno verbo, nostra Sacramenta ex opere operato profunt ad salutem; vetera ex opere dumtaxat operantis, sicut Articulo mox sequenti fusius demonstrabimus.

ARTICULUS III.

De discrimine efficientiæ Sacramentorum novæ, ac veteris Legis, imprimis vero Circumcisionis.

VEL ipsa inscriptio Articuli statum præsentis controversiæ subindicat. Neque enim hic dumtaxat est quæstio, an Sacramenta Christi discrepent a Mosaicis, aut ritibus & cærimoniis externis, aut numero, aut facilitate utendi, aut claritate signi, aut amplitudine objecti, aut duratione temporis: his quippe omnibus titulis, imo & uberioris gratiæ diffusionem Sacramenta Christi veteribus antecellere non negant Novatores. Non negamus, ait Calvinus in antidoto Conc. Trid. ad Sessionis septimæ Canonem 2. *Opusc. p. 734.* quin uberius sub Christi regno percipiatur gratia. Et Lib. 4. Institut. cap. 14. n. 22. *Instit. p. 479.* Quin uberius, inquit, Spiritus sancti gratia hic se proferat, si tempus cum tempore compares, non dubium est. Tota igitur præsens controversia in eo versatur, an vetera Sacramenta vim aliquam, & efficaciam habuerint ad conferendam gratiam, sive ex opere operato, sive ex opere operantis: circa quam Novatorum, & Catholicorum sententia paucis exponenda est.

Sententia Novatorum.

I. Calvinus Lib. 4. Institut. cap. 14. num. 23. ait, penitus explodendum esse *Instit. p. 479.* scholasticum illud dogma, quo tam longum discrimen inter veteris, ac novæ Legis Sacramenta notatur, perinde ac si illa non aliud quam Dei gratiam adumbrarent, hæc vero præsentem conferant. Deinde probat Veteres in suis Sacramentis parem nobiscum percepisse Christi gratiam. Et cap. 16. n. 3. ostendit Circumcisionem perinde, ac Baptismum annexam a Deo habuisse gratiæ promissionem, ac peccatorum veniam.

Si hoc unum Calvinus voluit, vetera nempe Sacramenta novis in eo adæquare, quod utraque parem habuerint ad fidem excitandam, per quam iustitia obtinetur, virtutem, procul dubio in fidei dogma peccavit, non quidem vetera excollendo, sed nova deprimendo Sacramenta, quorum longe aliam esse quam mere externam & objectivam efficaciam demonstravimus. Hoc autem seposito errore, si Novatores non aliud hic contendunt, quam Sacramenta Mosaica perinde, ac Evangelica, ex pacto & promissione Dei, virtutis aliquid habuisse ad iustitiam conferendam, cum multis Scholasticis Doctoribus sentiunt, nec a fide hac in parte aberrare videntur: nullo enim Decreto, nullo Canone Ecclesia oppositum definivit. Canone quidem 2. sessionis 7. Concilium Tridentinum damnat eos qui dixerint, *novæ Legis Sacramenta a Sacramentis antiquæ Legis non differre, nisi quia cærimoniae sunt aliæ, & alii ritus externi:* quibus verbis innuit quidem Synodus, inter vetera, & non Sacramenta aliud esse quam rituum, & cærimoniarum discrimen: quod porro illud sit, non explicat, sicut advertit Estius

Quid in hac quæstione sit ab Ecclesia definitum.

Tom. 14. in 4. dist. 1. paragr. 27. Neque eo Canone perstrictus censeretur posset, qui
Conc. p. 776. D. E. *discrimen illud reponeret non tantum in ritibus, & caerimoniis, sed etiam*
ib. p. 777. *in mensura gratiae quae parcius fuit in Mosaicis, uberior vero est in Evan-*
gelicis Sacramentis. Canonibus pariter 6. 7. & 8. declarat eadem Syno-
odus Sacramenta Legis Evangelicae continere gratiam quam significant, eamque
non ponentibus obicem conferre ex opere operato: de Sacramentis autem Le-
gis Mosaicae id neque affirmat, neque negat. Quapropter Bellarminus
L. 2. de Sacramentis in genere cap. 13. cogitur fateri Concilium Trident.
T. 3. p. 69. A. *obscurius & brevius istud definisse. Rationem hanc objicit, quia, inquit,*
neceffe non erat, cum jam res esset definita sess. 7. Can. 2. At ne illo quidem
Canone definitam fuisse mox observavimus. Noluit scilicet pro sua sapien-
tia Concilium, eam suis Canonibus notare sententiam quam noverat in-
ter Scholae Doctores libere agitari.

Tom. 13. Conc. p. 534. D. *Cum etiam Eugenius IV. Summus Pontifex in Decreto seu Instructione*
Armenorum affirmat, Sacramenta Evangelica multum differre a Sacramentis an-
tiquae Legis; haec non causasse gratiam, sed eam solum per passionem Christi dan-
dam figurasse; illa vero & continere gratiam, & digne susipientibus conferre,
cum, inquam, haec dixit Summus Pontifex, communioem Theologorum
sententiam, non dogma fidei necessario credendum proposuit; alias nulli
Catholico jam licitum foret (quod tamen licet) asserere in usu Circumci-
tionis, & aliorum veterum Sacramentorum gratiam aliquam concessam
olim fuisse. Aliunde vero certum est in aliis nonnullis capitibus, praesertim
iis quae materiam & formam aliquorum Sacramentorum spectant, Eugenium
IV. usum, & disciplinam Ecclesiae Romanae Armenis quos informabat expo-
suisse, non vero totidem fidei articulos ipsis ad credendum praescribere
voluisse. Si quis ergo Novatorum hic error est, non in eo certe collo-
candus quod vetera extollant, sed quod nostra deprimant Sacramenta:
neque etiam Catholica fides veteribus efficaciam omnem detrahit, sed
nostris debitam solummodo vindicat, & asserit.

Opiniones Scholae.

II. Scholastici Doctores valde discordes sunt inter se circa praesentem controversiam: multi existimant aliter statuendum de Circumcisione ac de ceteris Legis Mosaicae Sacramentis.

Magister Circa Mosaica Sacramenta, sunt qui omnem penitus ipsis virtutem etiam ex opere operantis detrahere videntur. Ita Magister Lib. 4. Sententiarum dist. 1. ubi ait *ex operibus Legis neminem justificatum fuisse, etiamsi in fide, & charitate fierent: quia imposuit ea Deus in servitutem, non in justificationem, & ut figura futuri essent.* Magistrum nonnulli benigne sic exponunt, quasi dumtaxat voluerit Mosaica Sacramenta, etiam in fide, & charitate suscepta, ex se & ex opere operato nihil ad salutem animae profecisse.

Durandus. Alii ex opposito censent, in Sacramentis Legis Mosaicae datam fuisse gratiam, non tantum ex merito operantis, sed etiam praeter illud, seu ex opere operato. Ita Paludanus in 4. dist. 1. q. 5. Durandus in eandem distinctionem q. 5. ubi docet inter Sacramenta veteris Legis distinguendum esse; atque alia proprie & vere Sacramenta fuisse, alia vero improprie, & latiori quodam sensu, qualia fuere quaedam sacrificia & oblationes; haec quidem posteriora vacua & prorsus sterilia ex se se fuisse affirmat; priora vero partim effi-

efficacia, partim non efficacia pro diversa eorum conditione. Quæ enim destinabantur ad effectum qui sine gratia poterat obtineri, gratiam non conferebant, cuiusmodi erant legales expiationes, & purificationes: quæ vero ordinabantur ad effectum qui sine gratia non potest haberi, ea gratiam moraliter conferebant expactione, & ordinatione divina. Non enim, inquit Durandus, *Deus deficit in necessariis, & talia videntur fuisse Circumcisio, quæ ordinabatur ad deletionem peccati originalis, quæ fieri non potest sine gratia, & unctio Sacerdotalis, quæ ordinabatur ad Sacramentorum administrationem, quæ non poterat bene fieri sine gratia.* Ita Durandus, qui ibidem q. 8. aliter judicat de remedio Legis naturæ, quod cum dicat verum non fuisse Sacramentum, consequenter gratiam in eo per modum meriti, ac suffragii totius Ecclesiæ fidem suam parvulo applicantis, non autem per illud a Deo datam fuisse contendit.

N. II.

S. Bonaventura in 4. dist. 1. parte 1. q. 5. refert ac probat Hugonis Victorini sententiam, nimirum Sacramenta vetera gratiam ex opere operato contulisse, non quidem per se ac primario, quia nullam habebant annexam Dei promissionem, sed per accidens ac secundario, propter fidem cuius erant signa protestativa; Sacramenta vero Christi per se, ac primario gratiam hanc conferre, virtute ipsius institutionis Christi. Hæc opinio videtur Estio maxime commoda conciliandis in speciem oppositis tum Scripturæ, tum SS. Patrum testimoniis circa præsens argumentum; eamque ipse amplectitur in 4. dist. 1. parag. 28.

S. Bonaventura.

Estius.

Inter illas vero duas extremas opiniones, quarum una negat etiam ex opere operantis, altera vero concedit etiam ex opere operato, saltem per accidens ac secundario, vetera sacramenta vim sanctificandi habuisse, media est S. Thomæ, & aliorum vulgo Theologorum sententia, vetera scilicet Sacramenta ex opere operantis, seu ex merito fidei ministrantis vel suscipientis, vim habuisse; nostra vero ex opere operato, seu ex ipsa Christi institutione. Cujus discriminis causam hanc proferunt, quod cum Sacramenta sint instrumenta Christi, quæ vim omnem suam ex ipsius passione, ac morte trahunt, vetera, Christo nondum nato, ac mortuo, virtutem illam habere non potuerunt, quam nova, post illius adventum & mortem, in se continent. Quæ profecto ratio in eorum dumtaxat opinione aliquid momenti habere videtur, qui existimant Sacramenta esse physica gratiæ conferendæ instrumenta: morale quippe instrumentum tam bene movere potest absens, quam præsens: qualis est v. g. mors Christi, quæ futura non minus profuit, quam jam profuit præterita.

Opiniones circa vim Circumcisionis.

Quantum vero ad Circumcisionem attinet, quam a Sacramentis Mosais nonnulli idcirco distinguendam existimant, quod ejus institutio ac præceptum Moysen præcesserit, sanctus Thomas 3. parte Summæ q. 62. art. 6. ad 3. plures refert Auctorum sui temporis opiniones. Prima erat, per Circumcisionem condonatum fuisse peccatum, non collatam gratiam. Secunda, collatam quidem gratiam quantum ad remissionem culpæ, sed non quantum ad alios effectus, v. g. vitam æternam. Tertia, datam gratiam quantum ad remissionem peccati & observationem Legis, non vero quantum ad repressionem cupiditatum. Quarta, datam esse gratiam quantum ad remis-

tionem peccati, sed non quantum ad consequendam divinam benevolentiam. Verum absurda ac falsa videntur opiniones illae. Quidquid enim causa est remissionis peccatorum, necessario causa est gratiae & vitae aeternae: quod autem causa est vitae aeternae, necessario causa est mediorum quae conferunt ad vitam aeternam: media autem sunt divina benevolentia observatio Mandatorum, repressio cupiditatum; ergo quidquid dat gratiam quantum ad remissionem peccatorum, dat & quantum ad benevolentiam Dei, & quantum ad observationem Legis, & ad repressionem cupiditatum.

His vero praetermissis, quae jam absolute sunt, opinionibus, universa Theologorum schola in duas generatim partes hic dividitur.

Prima existimat Circumcisionem, aequae ac Baptismum, fuisse a Deo institutam in remedium peccati originalis, atque ex ipso, ut ajunt, opere operato gratiam contulisse. Ita Magister in 4. dist. 1. *Fuit, inquit, Circumcisionis Sacramentum idem conferens remedium contra peccatum, quod nunc Baptismus praestat*: quod probat adductis testimoniis sancti Augustini, & Venerabilis Bedae. Ita pariter Alexander, Scotus, Durandus, Paludanus, sanctus Bonaventura in 4. dist. 1. ubi docet ex opere operato, & quidem primario, ac per se non vero tantum secundo, & per accidens, sicut alia Mosaica Sacramenta, Circumcisionem vim habuisse delendi originale peccatum: cui sententiae subscribit Estius in 4. dist. 1. paragr. 13. *Fatendum est, inquit, Circumcisionis signaculum gratiam contulisse etiam ex opere operato.*

T. 2. p. 2.
col. 2. E.

Secunda opinio eorum est qui cum sancto Thoma 3. parte q. 64. artic. 6. & q. 70. artic. 4. contendunt, Circumcisionem non ex se seu ex opere operato, sed ex opere dumtaxat operantis, ratione scilicet fidei, cujus signum erat protestativum vim habuisse purgandi a labe originali. Quomodo autem fides illa efficax fuerit, an ut actus personae credentis, an propter ipsius objectum, nempe Christum Mediatorem venturum, exposuimus antea ubi de Sacramentis Legis naturae. Huic sententiae adherent Melchior Canus Relectione de Sacramentis in genere parte 5. Bellarminus de Sacramentis Lib. 2. cap. 14. Vasquez in 1. 2. S. Thomae disput. 184. cap. 4. & alii bene multi.

Ex hac opinionum varietate plane intelligitur, praesentem controversiam ex earum esse numero, de quibus dicebat olim S. Augustinus, *inter se aliquando doctissimos, & fidei Catholicae defensores salva fidei compage non consentire.* Quapropter pondere rationum, ac momentorum definienda est, non auctoritate vel numero defensorum. Sit itaque:

P R I M A C O N C L U S I O.

Vetera Sacramenta nullam vim, & efficaciam habuere ad gratiam ex opere operato conferendam.

Multiplex hujusce rei argumentum suppeditant nobis divinae Scripturae.

Primum ducitur ex discrimine utriusque Legis. Joan. 1. v. 17. *Lex per Moysen data est: gratia & veritas per Jesum Christum.* Hebr. 10. v. 1. *Umbra habens Lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum.* Ergo Legis observatio non ex se, sed ex fide dumtaxat justificabat. *In Lege nemo justificatur apud Deum,* ait Apostolus Galat. 3. vers. 11. *quia iustus ex fide vivit; Lex autem non ex fide, sed qui fecerit ea, vivet in illis.* Id est, opera ex Lege facta.

facta non sunt opera fidei, si tamen quis ea ex fide adimpleverit, vivet in illis: *factores enim Legis justificabuntur*. Rom. 2. v. 14.

Secundum, ex insufficientia & inutilitate Legis. Hebr. 7. v. 18. *Reprobatio fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus & inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit Lex*. Et Rom. 8. v. 3. *Quod impossibile erat Legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens . . . ut justificatio Legis impleveretur in nobis*.

Tertium, ex defectu promissionis gratiæ quæ veteribus Sacramentis annexa non fuit, sicut annexa est novis. Hebr. 8. v. 6. *Melius sortitus est ministerium, quanto & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus re-promissionibus sancitum est*. Quanam vero sint illæ promissiones exponit ibid. v. 12. *Propitius ero, inquit, iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum jam non memorabor: quæ verba ex c. 31. v. 34. Jeremiæ deprompta sunt*.

Quartum denique, ex infirmitate & insufficientia veterum Sacramentorum ad internam animæ sanctificationem efficiendam. Galat. 4. v. 9. *Quomodo, ait Apostolus, convertimini iterum ad infirma & egena elementa?* cap. 3. vers. 11. *In Lege nemo justificatur apud Deum*. Hebr. 9. vers. 9. de veteribus Sacrificiis ac Sacramentis generatim pronuntiat, *Munera & hostiæ offeruntur, quæ non possunt juxta conscientiam perfectum facere servientem solummodo in cibis & in potibus & variis Baptismatibus & justitiis carnis*. Et v. 13. *Sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis*. Et cap. 10. v. 4. *Impossibile est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata*.

Frustra quis reponeret, ex his testimoniis hoc unum colligi posse, Sacramenta nempe vetera ex se ipsis, & a Christo sejuncta, infirma & egena fuisse elementa: quasi de Sacramentis nostris Evangelicis idem dici non deberet, ac sine Christo spectata, vim aliquam haberent? Vera igitur ratio discriminis est, quod vetera Sacramenta ex ipsa Legis, in qua erant, nativa conditione, a Christo ejusque gratia sejuncta forent; nostra vero cum Christo, quem habent auctorem, sint intime juncta. *Lex enim non ex fide*. Galat. 3. v. 12. *Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Jesum Christum*. Joan. 1. v. 17. Si quid igitur cœlestis gratiæ Veteres percipiebant, non ex ipsis signis seu Sacramentis, neque ex Lege, sed ex fide ipsa in Messiam venturum profluebat, quæ fides & gratia propria erat novi Testamenti, adeoque per accidens cum Lege Mosaica ejusque Sacramentis conjungebatur: quapropter non ex se ipsis, seu ex opere operato, sed ex fide seu ex opere operantis valebant ad spiritualem animæ sanctificationem.

Neque porro satis intelligimus, quid sit apud Auctores antea citatos, gratiam per vetera Sacramenta conferri ex opere operato per accidens ac secundario, non autem primario ac per se. Namque vel illi efficaciam adscribunt soli fidei, cujus Sacramentum signum erat protestativum, vel fidei simul & Sacramento: si prius, ex opere dumtaxat operantis valebat Sacramentum; si posterius, necesse est fateantur, ejusmodi Sacramentis annexam a Deo fuisse promissionem gratiæ, nempe ut quoties ex fide usurparentur, Deum certissime inducerent ad conferendam gratiam: quod si fateantur, necesse est agnoscant Sacramenta hæc non tantum per accidens ac secundario, sed etiam primario ac per se, propter annexam Dei promissionem, vim simul cum fide habuisse gratiam conferendi. Quod incommo- dum declinare volens sanctus Bonaventura, negavit ullam intercessisse

Occupatur ad hæc Scripturæ testimoniis responsio.

An dici possit vetera Sacramenta ex opere operato per accidens ac secundario gratiam contulisse.

Dei promissionem de gratia concedenda in legitimo Sacramentorum usu: verum in aliud incommodum ipse sanctus Doctor lapsus est, nimirum vetera Sacramenta ex opere operato per accidens ac secundario vim habuisse conferendi gratiam, sine ullo Dei pacto seu promissione; quod quidem non videtur facile conciliari posse.

Accedunt ad confirmationem nostræ sententiæ SS. Patres.

Edit. vet. S. Basilius Lib. de Spiritu sancto cap. 14. *Quod confers*, inquit, *lavacra*
To. 2. p. cum lavacris, quæ solam nominis appellationem habent communem, rerum vero
174. B.C. tanta est differentia, quanta est inter somnia & veritatem inter umbras imagi-
 nesque, & inter ea quæ revera subsistunt?

Ed. nova S. Chrysostomus Oratione de Baptismo Christi. *Judaica*, inquit, *expiatio*
To. 2. p. nequaquam a peccatis liberabat, sed a corporis sordibus tantum: nostra vero ta-
37. C. lis non est, sed multo major, ac multa gratia referta; nam & a peccatis libe-
 rat, & animam emundat, & Spiritus gratiam largitur.

To. 2. p. S. Ambrosius Lib. 1. de Sacramentis cap. 4. *Diviniora*, inquit, & *priora*
351. A. sunt Sacramenta Christianorum, quam Judæorum. Et Lib. de initiandis seu de
16. p. 337. Mysteriis cap. 8. *Probatum est*, ait, *antiquiora esse Ecclesiæ Sacramenta*, nunc
E. cognosce potiora. *Revera mirabile est quod Manna Deus pluerit Patribus*, &
quotidiano Cæli pascebantur alimento ∴ sed tamen panem illum qui manducave-
 runt, omnes mortui sunt in deserto; ista autem esca quam accipis, iste panis vi-
 vus qui de Cælo descendit, vitæ æternæ substantiam subministrat.

To. 4. p. S. Augustinus in Psalm. 73. non longe ab initio. *Sacramenta*, inquit, non
769. D. eadem, (in utroque Testamento) quia alia sunt Sacramenta dantia salutem,
 alia promittentia Salvatorem. *Sacramenta novi Testamenti dant salutem*, *Sacra-*
menta veteris Sacramenti promiserunt Salvatorem ∴ *Mutata sunt Sacramenta*,
facta sunt facilia, pauciora, salubriora, feliciora.

Tom. 8. p. Lib. 19. contra Faustum cap. 13. *Proinde*, inquit, *prima Sacramenta quæ*
320. A. observabantur & celebrabantur ex Lege, *prænuntiativa erant Christi venturi*,
quæ cum suo adventu Christus implevisset, ablata sunt; ∴ & alia sunt insti-
 tuta virtute majora, utilitate meliora, actu facilia, numero pauciora.

T. 3. p. 1. Denique quæstione 25. in Librum Numerorum. *Si per se*, inquit, *atten-*
p. 588. C. dantur (Sacramenta vetera) nullo pacto possunt mederi: si autem res ipsa qua-
 rum hæc Sacramenta sunt inquirantur, in eis inveniri poterit purgatio peccatorum.
 Non potuit sanctus Doctor significantius exprimere id quod contendimus,
 vetera nempe Sacramenta ex se se seu ex opere operato non
 justificasse, sed ex fide dumtaxat seu ex opere operantis.

Tom. 13. Eugenius IV. Summus Pontifex in Decreto seu instructione Armeno-
Conc. p. rum, ubi ait: *Novæ Legis septem sunt Sacramenta* ∴ quæ multum a Sacra-
534. D. mentis differunt antiquæ Legis. *Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum*
per passionem Christi dandam esse figurabant; hæc vero nostra & continent gra-
 tiam, & ipsam digne susipientibus conferunt.

Nullis rationum momentis Conclusionem nostram confirmamus, quia in re, quæ ab una Dei voluntate pendet, non alia est facti quærenda ratio, quam voluntas facientis.

Quod vero ait S. Th. 3. parte quæst. 62. art. 6. in usu veterum Sacramen-
 torum idcirco gratiam datam non fuisse, quia passio Christi, unde omnis
 gratia defluit, nondum peracta erat; quod autem nondum est in rerum na-
 tura, non potest movere secundum usum exteriorum rerum, probat ad
 summum, Sacramenta illa vetera non fuisse physica gratiæ instrumenta,

non

non vero moralia. Potuisset quippe Deus intuitu futuræ passionis Christi obligare se, ut ad præsentiam, & usum illorum Sacramentorum gratiam bene præparatis concederet.

SECUNDA CONCLUSIO.

In veteribus Sacrificiis, ac Sacramentis gratia conferebatur ex opere operantis, hoc est, ex fide & pietate seu ministrantis, seu percipientis Sacramentum.

Testatur Scriptura Gen. 4. v. 4. *Deum respexisse ad Abel, & ad munera ejus, ad Cain vero & ad munera ejus non respexisse.* Causam discriminis assignat Apostolus Hebr. 11. v. 4. *Quia nempe fide plurimam hostiam Abel, quam Cain obtulit Deo.* Levitici 1. v. 17. ex eadem procul dubio fide holocaustum, & oblatio dicitur esse suavissimi odoris Domino. E contra, Sacrificia sine fide, ac judaico seu carnali animo oblata, sibi plurimum displicere declarat Deus Isaia 1. v. 13. *Ne offeratis, inquit, ultra sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi :: manus enim vestrae sanguine plenæ sunt.* Et Proverb. 15. v. 8. *Victimæ impiorum abominabiles Domino, vota istorum placabilia.*

De Sacramentis pariter v. g. de Circumcisione, Rom. 3. v. 30. Apostolus ait: *Unus est Deus qui justificat Circumcisionem ex fide, & præputium per fidem.* Et c. 4. v. 3. de Abrahamo ait: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam.* Et v. 11. *signum accepit Circumcisionis, signaculum justitiæ fidei.* Justitia ergo ex fide erat; Circumcisio vero, signum fidei & justitiæ.

Ratio Conclusionis duplex est fundata in Scripturis.

Prima: Quia Sacramentorum usus a Deo præscriptus, & imperatus fuerat; mandatorum autem observatio, eo quo par est animo perfecta, justificat. *Factores Legis*, ait Apostolus Rom. 2. v. 13. *justificabuntur.* Et c. 10. v. 5. *Justitiam quæ ex Lege est, qui fecerit homo, vivet in ea.* Et Jacobi 2. v. 21. *Abraham pater noster, nonne ex operibus Legis justificatus est, offerens Isaac filium suum super altare?*

Secunda; Quia veteribus Patriarchis, Prophetis, cæterisque priscæ gentis viris sanctis, non tantum caduca, & temporalis bonorum hujus vitæ ^{Veteribus Patriarchis &c.} fælicitas, sed etiam æterna ac spiritalis in cælo merces promissa fuit in ^{promissa fælicitas æterna.} præmium fidei, obedientiæ & observationis mandatorum Dei. Ego, ait Deus ad Abrahamum Gen. 15. v. 1. *protektor tuus sum, & merces tua magna nimis.* Isaia 56. v. 4. *Qui custodierint Sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fædus meum :: nomen sempiternum dabo eis.* De quo præmio c. 64. v. 4. idem Isaias dicit, *oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te.* Mercedem illam spirituales ex fide expectabant, quotquot fuere apud Veteres ante Christum nati fideles ac justî, qui in terram Chanaan promissam ingressi non sunt. Ii enim, ait Apostolus Hebr. 11. v. 16. *nunc meliorem appetunt, idest cælestem.* Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum; paravit enim illis civitatem. Inde est quod Christus Matth. 8. v. 11. non aliud regnum fidelibus novi Testamenti promittit, quam illud in quo cum Abrahamo, & reliquis Patriarchis accumbent. *Multi, inquit, ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Jacob in Regno Cælorum.* Regnum illud Christi oculis fidei viderat Abraham, Joan. 8. v. 56. *Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum: vidit & ga-*

Fides in
Christum
semper
necessa-
ria.

& gavisus est. Illud viderunt pariter quotquot iusti & sancti fuere & ante Christum vere Christiani, quorum fidem & opera refert & commendat Apostolus Hebr. 11. a versu 17. usque ad 33. Fides quippe in Christum Mediatorem, ad salutem semper necessaria fuit; Non est enim aliud sub cælo nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. Act. 14. v. 12. Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum. Rom. 3. v. 25. fides autem illa in venturum Messiam, & gratiam in hac vita, & gloriam in altera a Deo impetrabat, & obtinebat.

T. 10. p.
313. D.

Ita docet S. Augustinus citata jam q. 25. in Librum Numerorum. Et in L. 2. de nuptiis, & concup. c. 11. sic loquitur: *Eadem fides Mediatoris salvos iustos faciebat antiquos, pusillos cum magnis . . . Quia sicut credimus Christum in carne venisse, sic illi venturum; sicut nos mortuum, sic illi moriturum.* Et Lib. 2. de peccato originali c. 32. Mutatis, inquit, Sacramentis, postea quam venit qui eis significabatur esse venturus, non tamen mutato Mediatoris auxilio, qui etiam prius quam venisset in carne, antiqua sua membra liberabat suæ Incarnationis fide.

1b. p. 269.
C. D.

Ita pariter S. Th. 1. 2. q. 103. art. 2. in corp. Poterat, inquit, mens fidelium tempore Legis per fidem conjungi cum Christo incarnato, & passo; & ita ex fide Christi justificabantur: *cujus fidei protestatio erat hujusmodi caerimoniarum observatio, in quantum erant figura Christi.* Et ideo pro peccatis offerebantur sacrificia quædam in veteri Lege: non quia ipsa sacrificia a peccato emundarent: sed quia erant quædam protestationes fidei, quæ a peccato mundabant; & hoc etiam ipsa Lex innuit ex modo loquendi. Dicitur enim Levitici 4. & 5. quod in oblatione hostiam pro peccato orabit pro eo Sacerdos, & dimittetur ei: quasi peccatum dimittatur non vi Sacrificiorum, sed ex fide & devotione offerentium. Hæc S. Thomas, quæ cum ex se perspicua sint, expositione non indigent.

T E R T I A C O N C L U S I O.

Circumcisio instituta non videtur in remedio peccati originalis, nec gratiam contulit ex opere operato.

S. Thom.
Prima
probatio
ex Scri-
ptura.

Probatur 1. ex cap. 17. Gen. v. 10. & 11. ubi ad hoc unum instituta legitur Circumcisio, ut esset signum fœderis Deum inter, & Abrahamum ejusque posteros. Hoc est pactum meum, ait Deus, quod observabitis inter me, & vos, & semen tuum post te. Circumcidetur ex vobis omne masculinum, & circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me, & vos. Non ait, ut sit in remedium peccati, & causam sanctificationis; sed in signum fœderis; nempe ut Circumcisio signum foret tum distinctionis populi Judaici a cæteris nationibus; tum singularis erga ipsum Dei amoris ac providentiæ; tum denique Religionis ac cultus quo populus ille Deum specialiter colere, & honorare tenebatur. Quapropter Apostolus Rom. 4. v. 11. dicit, Abrahamum accepisse signum Circumcisionis, signaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio. Et vers. 9. ac 10. dixerat, fidem Abrahamæ imputatam esse ad iustitiam, non in Circumcisione, sed in præputio. Deinde addit istud in Abrahamo singulare non fuisse, ut iustitiam ex fide consequeretur; sed iis omnibus etiam commune qui ipsius fidem imitantur, sive circumcisi sint, sive non. Ut sit, inquit, pater omnium credentium per præputium, ut reputetur, & illis ad iustitiam; & sit pater Circumcisionis, non iis tantum qui sunt ex Circumcisione, sed & iis qui

sectan-

sestantur vestigia fidei, quæ est in præputio patris nostri Abrahamæ. Cujus quidem rationem reddit idem Apostolus v. 13. Non per Legem promissio Abrahamæ aut semini ejus, ut hæres esset mundi, sed per justitiam fidei. Denique cap. 3. v. 1. quærens quæ sit utilitas Circumcisionis, respondet: Multum per omnem modum. Primum quidem, quia credita sunt illis eloquia Dei. Est ergo illud præcipuum Circumcisionis privilegium ut eloquia Dei, id est, Lex & mandata Judæis concessa fuerint: justitia vero ex fide erat, sive in Circumcisione, sive in præputio. Unus est Deus, pergit ibid. sanctus Paulus v. 30. qui justificat Circumcisionem ex fide, & præputium per fidem.

Probatur 2. ex S. Patribus tum Græcis, tum Latinis.

Sanctus Justinus Dialogo cum Tryphone (pag. 234.) Circumcisio, inquit, quam ab Abrahamo accepistis secundum carnem, in signum notamque data est, ut sitis ab aliis gentibus & a nobis discreti. Et postea: (pag. 241.) Abraham.... Circumcisionem accepit in signum, non ad justitiam: quemadmodum & Scripturæ, & res ipsæ nos fateri cogunt.... Et quod genus muliebre Circumcisionis carnalis capax non est, satis id ostendit in signum datam Circumcisionem istam, non ut justitiæ opus.

Sanctus Irenæus Lib. 4. cap. 16. alias 30. sic loquitur: Circumcisionem non quasi justitiæ consummatricem, sed in signo eam dedit Deus, ut cognoscibile per se haberet genus Abrahamæ.... Et infra. Et quia non per hæc justificabatur homo, sed in signo data sunt populo, ostendit, quod ipse Abraham sine Circumcisione.... credit Deo, & reputatum est illi ad justitiam.

Sanctus Epiphanius hæresi 8. quæ est Epicureorum: Illic, inquit, corporis præscripta Circumcisio est, quæ in usu, tamdiu fuit, quoad ingens est illa Circumcisio subsecuta, Baptismus videlicet, quo nos a peccatis præcidimur, & in Dei nomine signamur.

Sanctus Chrysostomus hom. 27. in Genesim, Attende, inquit, quomodo postea tempore procedente, voluerit, Circumcisionem pro lege statui, non quod ad animæ salutem perficere hæc possit aliquid; sed ut hoc grati animi indicium, quasi signum & sigillum circumferrent Judæi, & ne liceret eis commisceri gentium congressibus. Hinc beatus Paulus signum hoc vocat, dicens: Et signum dedit, Circumcisionis sigillum. Nam quod ad justitiam nihil conducatur, ecce & hic justus, nondum statuta Circumcisione, ad eandem pervenit virtutem.

Tertullianus Lib. contra Judæos cap. 2. Si Circumcisio, inquit, purgat hominem, Deus Adam incircumcisum cum faceret, cur eum non circumcidit; vel postquam deliquit, si purgat Circumcisio? Et postea cap. 3. Providens Deus quod hanc Circumcisionem in signum, non in salutem esset daturus &c.

Sanctus Cyprianus Lib. 1. contra Judæos cap. 8. opponit carnalem Judæorum Circumcisionem, spirituali Circumcisioni Christianorum, & addit, Adamum, Henoc, Noe, & Melchisedech justos fuisse sine Circumcisione, quia, inquit, signaculum seminis nihil profuit.

Sanctus Ambrosius Epistola 72. nunc 74. ad Irenæum: Signum, inquit, Circumcisio corporalis, veritas autem Circumcisio spiritualis; illa membrum amputat, ista peccatum. Idem docet Lib. 1. de Abraham cap. 4. ubi ex professo tractat de Circumcisione. S. Hieronymus in caput 3. ad Galat. rationem reddens institutæ Circumcisionis, ne verbulo quidem indicat eam in remedium peccati fuisse; ergo in signum dumtaxat fuit distinctionis Judæorum aliis nationibus.

Ab hac communi sententia omnium primus recessisse videtur sanctus Augusti-

gustinus: quibus vero momentis ductus ille fuerit, patebit mox ex solutione Objectionum.

Probatur 3. variis rationibus.

I. Lex Circumcisionis fœminas non obligabat, neque etiam masculos infantes ante octavum a nativitate diem; ex quo sequitur, aut nullum fuisse pro illis contra originalem noxam remedium, aut illud a Circumcisione fuisse diversum: prius non patitur quæ summa Dei est pro salute omnium providentia & effusa voluntas; posterius longe meliorem reddidisset fœminarum conditionem, quæ nec octavum a nativitate diem expectare tenebantur, ut remedio Legis naturæ fruerentur, nec dolori Circumcisionis subiciebantur.

II. Per annos quadraginta quibus Judæi in deserto manserunt, observata non fuit lex Circumcisionis, ut constat ex Lib. Josue c. 5. v. 6. sive quia tunc sine gentis alterius commixtione vivebant, nec ullo indigebant signo quo a cæteris nationibus separarentur; sive quia in illa quotidiana fere peregrinatione, Circumcisionis dolorem sustinere non potuissent: an vero nullum fuit pro toto illo intervallo temporis remedium peccati originalis?

III. Ut dici merito posset, quod dicunt nonnulli ex citatis antea Theologis, Circumcisionem saltem per accidens ac secundo vi sua simul cum fide, cujus erat publica quædam declaratio, delevisse peccatum originale, certo constare deberet 1. Deum secundo saltem in hunc finem destinasse Circumcisionem. 2. sic determinasse Circumcisionem in signum fidei ac remedium peccati originalis, ut nullo alio uti licitum fuerit: atqui hæc duo plane incerta & dubia sunt, quorum nullum extat in Scripturis aut Traditione veteris Ecclesiæ vestigium; atque verisimile prorsus est, infantes qui ante octavum a nativitate diem a fidelibus & piis parentibus oblatis Deo fuissent, a labe originali purgatos fuisse, per applicationem remedii, quod in Lege naturæ valebat propter fidem, cujus erat signum protestativum.

IV. Denique, neque Philo Judæus in Libro de Circumcisione ubi varias ipsius causas enumerat, neque Josephus Lib. 1. Antiquitatum cap. 12. nec Rabbinii rerum Judaicarum periti, uspiam mentionem faciunt virtutis illius spiritualis, quam nonnulli Doctores Catholici Circumcisioni affingunt.

Non negamus tamen quin illa plurimum valuerit ex fide, cujus quædam erat publica professio; imo plane affirmamus, ac de Circumcisione dicta volumus, quæcumque hic Conclusione 2. & supra qu. 2. art. 3. Conclusione 1. exposuimus de virtute Sacramentorum Legis naturæ & scriptæ.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Adversus Conclusiones præcedentes.

Obje-
ctiones
contra
primam
Conclu-
sionem.

Objicies 1. contra primam Conclusionem. Scriptura testatur veteribus Sacrificiis ac Sacramentis annexam a Deo fuisse gratiæ & remissionis peccatorum promissionem.

I. Levitici 4. v. 21. & seq. & c. 5. v. 10. & c. 17. v. 11. his & similibus utitur loquendi formulis. *Orabit pro eo Sacerdos, & dimittetur ei; & propitius erit Dominus, & sanguis pro animæ piaculo est.* Unde Apostolus Hebr. 5. v. 1. generatim pronuntiat: *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.*

II. Iis-

II. Iisdem fere verbis sacer contextus exprimit veterum & novorum Sacramentorum efficaciam. V.g. de impositione manuum de qua dicitur Act. 4. v. 17. *Tunc imponebant (Apostoli) manus super eos, & accipiebant spiritum sanctum*; Deuteronomii ultimo v. 9. dicitur: *Repletus est Josue spiritu sapientie, quia Moyses posuit super eum manus suas*; quæ particula, quia, causalitatem & efficientiam significat. De Sacrificio pariter & unctione idem prorsus dicitur Levitici 4. quod Jacobi 5. Nam priori loco legitur: *Orabit Sacerdos, & remittetur ei; & in posteriori: Orent Presbyteri super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini :: & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.*

III. Certum est. Veteres tempore Legis naturæ & scriptæ. Deo sacrificia obtulisse ut eum sibi placatum ac propitium redderent, ipsique gratias pro acceptis beneficiis referrent. Ita Abel, Noe, Melchisedech, Abrahamo &c. David quoque Lib. 2. Regum cap. ultimo, oblato sacrificio grassantis pestis relaxationem a Deo impetravit. Et Lib. 2. Machabæorum cap. 3. oblatum pro Heliodoro sacrificium fructu non caruit. Et c. 12. Judas Machabæus jussit offerri sacrificium pro mortuis, ut nempe a peccatis solverentur. Erat ergo in hujusmodi ritibus & sacrificiis vis quædam efficax ad conciliandam divinam benevolentiam, & ad effectus quosdam spirituales, qualis est remissio peccatorum &c.

IV. Apostolus 1. Corinth. 10. v. 3. & 4. de veteribus Hebræis ait: *Omnes eandem escam spirituales manducaverunt, & omnes eundem potum spirituales biberunt: bibebant autem de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus.* Esca illa & potus spiritualis, est gratia Christi, quam in symbolis seu sacramentis manna & aqua e petra defluentis Veteres percipere. Favet consilium Apostoli: admonebat scilicet eo loci Christianos, ne plus æquo confiderent in perceptione Sacramentorum, neque existimarent sibi omnia esse salva, quod Baptismum & Eucharistiam percipissent, nisi etiam in bonis operibus perseverarent; id vero probat exemplo veterum Judæorum quibus parum profuere similia Sacramenta, cum a peccando vix destiterint.

Resp. nego ant.

Ad primam probationem respondet S. Th. 1. 2. q. 103. art. 2. per vetera Sacrificia & Sacramenta peccata remissa quidem fuisse quoad pœnam & immunditiem legalem, non vero quoad culpam & reatum pœnæ æternæ, nisi solum ex opere operantis, hoc est, ex fide, pietate ac perfecta contritione, vel offerentis Sacrificium, vel Sacramentum percipientis: nullatenus autem ex opere operato, seu ex virtute ipsius externi ritus tum Sacrificii, tum Sacramenti. Fundatur hæc solutio in citatis Scripturis, quæ declarant illos omnes ritus *infirmi & egeni fuisse elementa, quæ non potuerunt juxta conscientiam perfectum facere servientem; sed inquinatos solummodo sanctificasse ad emundationem carnis.* Ratio est, quia sacrificia illa certis dumtaxat quibusdam peccatis expiandis erant destinata, ut patet ex citatis locis Levitici: porro si vim habuissent expiandi peccata quoad culpam & reatum pœnæ æternæ, omnia simul expiassent; certum quippe est unum sine alio dimitti non posse quoad culpam, cum non dimittatur nisi per infusionem gratiæ sanctificantis, quæ quidem nullam secum lethalem noxam compatipoteat. Ergo per illa Sacrificia & Sacramenta remittebatur tantum pœna temporalis, irregularitas & immunditia legalis major vel minor, pro conditione delicti.

Ne-

Neque vero obstat, quod Levitici 6. dicitur, sacrificio arietis expiari omne id peccatum, *quo peccare solent homines*: hoc enim limitat ipse sacer contextus, ad omne peccatum quo proximus in bonis suis læditur, ut constat ex versibus 1. 2. & 3. alioquin frustra cap. 4. & 5. varia destina- rentur sacrificia variis expiandis peccatis.

Ad secundam: Ex comparatione locorum veteris & novi Testamenti quibus nova aut vetera commendantur Sacramenta, facile est colligere quam latum sit inter utraque discrimen. Manus impositio v. g. cujus tam frequens erat apud Judæos usus, mere externus ritus erat, omni gratia spiritali vacuus, quo dumtaxat significabatur rem, vel personam, cui manus impone- bantur, esse sub dominio, protectione & cura Dei singulari, eamque ipsi devoveri ac consecrari &c. Ita Josue dicitur plenus spiritu sapientiæ ad re- gendum scilicet Dei populum, quia Moyses ad hoc ministerium, Deo jubente, per manuum impositionem illum designaverat, & consecraverat. Per ma- nus vero impositionem Apostolorum, de qua mentio fit Act. 8. dabatur Spi- ritus sanctus. Unctio pariter & Sacrificium de quibus Levitici 4. valebant, ut mox dictum est, ad remissionem pœnæ dumtaxat alicujus legalis, & temporalis; non ita oratio, & unctio, de qua S. Jacobus, quæ dicitur esse *oratio fidei, & unctio facta in nomine Domini, quæ peccata dimittit*.

Ad tertiam: Si quid juris habuere vetera sacrificia in reatum culpæ di- luendum, totum illud referri debet ad fidem, & pietatem offerentium, non ad rem ipsam oblatam: quamquam, ut plurimum, ad effectus pure tempo- rales virtus illa extendebatur; qualis fuit dirissimæ pestis cessatio ad sacrifi- cium Davidis, vitæ Heliodori prorogatio, propter sacrificium Oniæ Sa- cerdotis, de quo Lib. 2. Machab. cap. 3. vers. 33. dicitur: *Oniæ Sacerdoti gra- tias age, nam propter eum Dominus tibi vitam donavit*; remissio pœnæ tempo- ralis altera in vita a mortuis luendæ, ob quam Judas Machabæus jussit pro defunctis sacrificia offerri ut a peccatis solverentur; hoc est, a pœ- na peccatis debita, non quidem æterna sed temporali.

Ad quartam, dicimus 1. testimonium illud appositum non videri ad rem nostram præsentem. Neque enim aut manna, aut aqua de petra scaturiens inter vera Legis antiquæ Sacramenta, de quibus hic loqui- mur, computari debent: Sacramentum quippe debet esse ritus stabilis ac diuturnus in Religione: isthæc vero ad aliquod dumtaxat tempus pro sustentandis Judæis posita fuere.

II. Apostolus non ait, veteres Judæos eamdem nobiscum, sed eamdem inter se escam & eundem potum spirituales habuisse, manna scilicet, & aquam de petra fluentem: escam autem illam & potum spirituales appellat Apostolus, non propter internam sanctificationem, sed alias ob causas; nempe vel propter auctorem miraculi, Deum scilicet, qui spiritus est, quique manna de cœlo dedit, & ex petra aquam largissimam; qua ratione petra spiritalis dicitur, quia Deus ei aquam indiderat, tum primum aquæ vi per occultos meatus in eam confluente, ut exponit Philo Judæus: vel pro- pter varios gustus quos manna in corpore pro vario manducantium af- fectu operabatur; vel denique propter spirituales significationem: man- na quippe de cœlo, datum figurabat Christum cœlitus nobis missum, & in Eucharistia realiter præsentem ad animæ alimentum; pariter rupes percussa significabat Christum ad mortem percussum, & aqua de rupe defluens, Ba- ptismum, & ita de cæteris Veterum Sacramentis, & ritibus: *Omnia enim illis*

illis in figura contingebant, ait Apostolus eodem cap. 10. 1. Corinth. v. 11.

III. Denique: Etsi daremus Judæos veteres eandem nobiscum gratiam Christi communicasse, an sequitur eodem modo, ac pari Sacramentorum virtute datam illis & nobis fuisse? minime. Nobis enim datur virtute & efficacia sacramenti, illis virtute & efficacia fidei; nobis ex opere operato, illis ex opere operantis. Quod ex scopo Apostoli in citato textu opponitur, leve omnino & infirmum est: quocumque enim modo gratia obtineatur per Sacramenta, nisi homo in ea firmus ad finem usque vitæ perseveraverit, frustra de perceptis Sacramentis gloriatur ac confidentius sibi blanditur.

Objicies 2. Nonnulla SS. Patrum testimonia.

S. August. in Psal. 77. Cum essent, inquit, (antiquis) omnia communia Sa- *Tom. 4. p. 816. C.*
cramenta, non communis erat omnibus gratia, quæ Sacramentorum virtus est. Si-
cut & nunc jam revelata fide, quæ tunc velabatur, omnibus in nomine Patris &
Filii & Spiritus sancti baptizatis commune est lavacrum: sed ipsa gratia, cujus
ipsa sunt Sacramenta, non communis est omnibus.

Et in qu. 84. in Levit. Moyses, inquit, sanctificabat visibilibus Sacramentis *To. 3. p. 1. p. 524. B.*
per ministerium suum. Dominus autem invisibili gratia per Spiritum sanctum, ubi
est totus fructus etiam visibilium Sacramentorum.

Tractatu denique 26. in Joan. ait, veteres eandem nobiscum spiritua- *To. 3. p. 2. p. 498. Ibid. p. 499. A.*
lem escam manducasse, non eandem corporalem: illi manna; nos aliud spe-
cie visibili, quod tamen hoc idem significaret virtute spiritali. His in locis vi-
detur sanctus Doctor parem agnoscere Sacramentorum utriusque Legis
virtutem spirituales.

Sancti Ambrosii lib. 7. in Lucam n. 66. ubi ait, Dominum ad Veteres
venisse, atque adventum ejus ex beneficiis recognosci. Alibi, inquit, *To. 1. p. 1450. D.*
purificatio, alibi sanctificatio, alibi justificatio est; Circumcisio purificavit, sanctifi-
cavit Lex, justificat gratia: Unus in omnibus, & in uno omnia.

S. Leonis Serm. 3. de Nativitate Domini. Hoc, inquit, magnæ pietatis *To. 1. p. 152.*
Sacramentum tam potens in suis significationibus fuit, ut non minus adepti
sint, qui in illud credidere promissum, quam qui suscepere donatum.

Et Serm. 2. in die Pentecostes. Patriarchæ & Prophetæ & Sacerdotes, *ib. p. 321.*
omnesque Sancti qui prioribus fuere temporibus, ejusdem sunt Spiritus sancti sancti-
ficatione vegetati; & sine hac gratia nulla unquam instituta Sacramenta, nulla un-
quam celebrata mysteria: ut eadem semper fuerit virtus charismatum, quamvis
non eadem fuerit mensura donorum. Igitur in mente S. Leonis, Sacramenta
vetera non distant a novis, nisi mensura gratiæ; quia uberior jam est
gratia, quæ Veteribus rarior & parcior fuit.

Resp. merito dixisse S. August. gratiam virtutem esse Sacramentorum:
nempe vel significatione tantum, vel significatione simul & efficacia,
pro diversa scilicet Sacramentorum natura & conditione. Vetera quippe
Sacramenta dandam per Christum gratiam significarunt & adumbrarunt,
nostra significant & conferunt. Seipsum exponit sanctus Doctor: ait enim *To. 3. p. 2. p. 499. A.*
manna & aquam e petra defluentem, eundem in mysterio cibum & potum
fuisse Judæorum, qui noster est, significatione, non specie, quia idem ipse Christus
illis in petra figuratus, nobis in carne manifestatus. Et quæst. 25. in Librum
num. jam citata, peremptoriam ipse suppeditat responsionem, Si per se, *To. 3. p. 1. p. 538. C.*
inquit, attendantur, (Sacramenta vetera) nullo pacto possunt mederi: Si au-
tem res quarum hæc Sacramenta sunt (Christi scilicet mysteria) inquirantur,
in eis inveniri poterit purgatio peccatorum.

Tournely de Sacram. in Gen.

G

San-

Sanctificatio vero illa, quam citata q.84. in Lev. tribuit Mosaicis Sacramentis, externa dumtaxat fuit & legalis: hanc enim opponit gratiæ, quam Deus per Spiritum sanctum diffundit in cordibus.

Tractatu denique 26. in Joan. affirmat, quod & nos ultro agnoscimus, inter Judæos qui pietate ac sanctitate illustres erant, eandem nobiscum Christi gratiam participasse, at non per eandem Sacramentorum virtutem & efficaciam, de quo uno capite hic disputamus.

Eadem est ad S. Ambrosium responsio. Omni scilicet tempore suis beneficiis Deus ad homines accessit, ad Abrahamum per Circumcisionem, ad Moysen per Legem, ad Mariam per suam nativitatem &c. at nec beneficiorum eadem semper mensura fuit, nec par efficacia instrumentorum, quibus diversis temporibus Deus uti voluit, ut sua nobis communicaret beneficia. *Populus enim Judæorum, ait ipsemet S. Ambrosius citato in loco, neque purificari potuit, quia Circumcisionem non animi, sed corporis habuit; neque sanctificari, quia virtutem Legis ignoravit, qui carnalia magis, quam spiritualia sequebatur neque justificari, quia delictorum suorum pœnitentiam non gerebat, & ideo gratiam nesciebat.*

Sanctus Leo Serm. 3. de nativitate non agit de Sacramentis, sed de Christo dumtaxat, quem omnibus cujuscumque ætatis hominibus auctorem salutis propositum semper fuisse ostendit: *Non itaque, inquit, novo consilio Deus rebus humanis, nec sera miseratione consuluit: sed a constitutione mundi unam eandemque omnibus causam salutis instituit. Gratia enim Dei, qua semper est universitas justificata sanctorum, aucta est Christo nascente, non cœpta.* Quid vero hæc adversus Conclusionem nostram? nihil profecto. Non alia est S. Doctoris mens Serm. 2. in die Pentecostes, nisi quod fides in Christum Mediatorem omni tempore ad salutem necessaria fuerit, quod ultro profiteamur.

Objicies 3. Hæc rationum momenta.

I. Eadem fuit quoad substantiam Veterum fides, ac nostra; ergo eandem illi per sua Sacramenta animo fideli percepta, gratiam consequuebantur, quam nos per Sacramenta Christi.

II. Sacramenta vetera ita referebantur ad sanguinem Christi fundendum, sicut nova ad eundem jam effusum; ergo parem ex illo sanguine contraxere virtutem.

III. Si quis tempore Legis Mosaicæ usus fuisset signis a se excogitatis ad profitendam suam in Messiam venturum fidem, non eum procul dubio effectum consecutus fuisset, quem per signa a Deo instituta; habebant ergo ista signa specialem aliquam efficaciam.

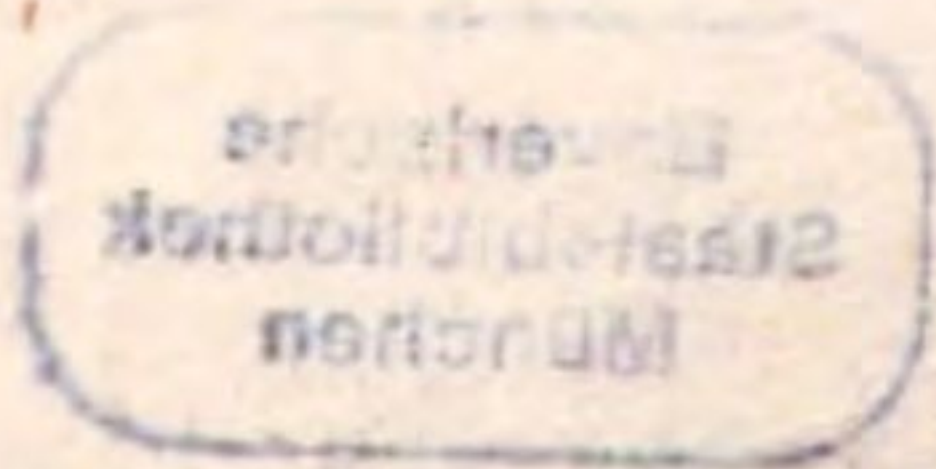
IV. Qui cum fide ac pietate utebatur Sacramento vel Sacrificio, plus emolumenti spiritualis consequiebatur, quam si Sacramentum vel Sacrificium non adhibuisset.

V. Denique sequitur, minorem jam esse fidei virtutem quam fuerit apud Veteres; adeoque meliorem eorum fuisse conditionem: quia per solam fidem gratiam illi obtinebant, nos vero præter fidem Sacramentis indigemus.

Resp. Ad primum, dist. conf. Eandem illi gratiam percipiebant virtute fidei, concedo: virtute Sacramenti, nego.

Ad secundum, nego conseq. Ratio discriminis aliunde repeti non debet, quam ex voluntate Dei, qui Sacramenta vetera infirma & egena esse voluit, nostra efficacia & plena.

Ad tertium: Qui signis a Deo institutis ex fide usus fuisset, præter meri-

meritum fidei, habuisset & meritum obedientiæ: qui vero signis a se excogitatis usus esset ad suam fidem declarandam, is habuisset quidem meritum fidei, non autem obedientiæ, quandoquidem illorum signorum usus ipsi præceptus non fuisset: ex signis vero ipsis præcise nullus sperandus erat spiritualis effectus.

Ad quartum, eadem est solutio. Qui enim cum fide ac pietate utebatur Sacramento vel Sacrificio, is maiorem fructum percipiebat, quam si Sacrificium vel Sacramentum non adhibuisset; non quidem ratione Sacramenti aut Sacrificii, sed ratione obedientiæ simul ac fidei.

Ad quintum denique, vide responsionem supra q.2. art. 3. Conclusionem 1. ubi de Sacramentis Legis naturæ. Fidei enim virtuti nihil deperit, *P.229.D.* sed accessit tantum *ampliatio Sacramenti, velut fidei vestimentum*, ut loquitur Tertullianus lib. de Baptismo cap. 13.

Objicies 3. contra secundam Conclusionem: Sacramenta vetera infirma, egena, inutilia dicuntur in Scripturis Conclusionem 1. citatis; nullo igitur modo gratiam etiam ex opere operantis, seu ratione fidei conferrebant: neque enim nostra sine fide suscepta quidquam pariter ad salutem animæ proficiunt, multum tamen differunt a veteribus. Obiectio contra secundam Conclusionem.

Resp. nego conf. Nostra enim Sacramenta ex se ipsis operantur, atque fides non causa est, sed dispositio requisita ad gratiam justificationis vi Sacramentorum percipiendam: apud Veteres autem fides erat causa justificationis, & Sacramentum mera conditio. Quapropter si vetera Sacramenta in se ipsis spectentur, merito infirma & egena dicuntur elementa, si vero spectetur fides, cujus erant signa, vim abluere sanctificandi, non quidem, ut dictum est, ex opere operato, sed ex opere operantis. Responsionem suppeditat S. Aug. q.25. in lib. Numerorum: verba Conclusionem 1. laudavimus.

Objicies 4. Contra tertiam Conclusionem hæc Scripturæ verba Genes. cap. 17. ubi Circumcisionis refertur institutio, vers. 14. *Masculus cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit.* Quo in loco tria sunt quæ innuere videntur Objectiones contra tertiam Conclusionem. Circumcisionem institutam fuisse saltem secundario ad delendum originale peccatum.

Primum est comminatio quæ generalis est, & ad omnes etiam infantes extenditur. Græci quippe codices septuaginta Interpretum sic habent: *Masculus cujus præputii caro circumcisa non fuerit octavo die, delebitur &c.* Et Vulgata nostra citato cap. 17. Gen. v. 12. ait: *Infans octo dierum circumcidetur in vobis.* Tam gravis autem comminatio infantes spectare non posset, nisi quia defectu Circumcisionis privarentur remedio adversus labem originale destinato.

Secundum est pœna quam comminatur Deus contra eum qui circumcissus non fuerit: *Delebitur*, inquit, *anima illius de populo suo*: hoc est, æternum peribit, ut pote qui ab illa primæva labe mundatus non fuerit.

Tertium est pactum Dei quod irritum redditur: *Quia pactum meum irritum fecit*, ait Deus. At pactum illud cujus infans incircumcissus est infractor, non est pactum Circumcisionis: infans enim ut præcepti est incapax, ita & violati præcepti reus esse non potest: ergo est pactum cum Adamo initum de non comedendo fructu ligni prohibiti: quod quidem pactum cum violavit primus parens, peccavit; & in ipso omnes ejus posterii idem pactum violando peccarunt, quod idcirco naturæ seu originale peccatum appella-

tur, in omnes diffusum; adversus quod Deus remedium aliquod semper instituit, Circumcisionem in Lege Moysis, & Baptismum in Lege Christi. His adde spirituales esse, quas Deus huic pacto annexas voluit promissiones: *Statuam pactum meum inter me & te*, ait Deus ad Abrahamum Gen. 17. v. 7. *ut sim Deus tuus, & semini tui post te*.

Resp. Negando ex citatis Geneseos verbis quidquam extundi posse, quod innuat Circumcisionem ex se vires habuisse delendi peccatum originale.

Ad primum, resp. 1. hæc verba, *octavo die*, quæ versio Septuaginta continet, non legi nec in codicibus Hebraicis, nec in Paraphrasi Chaldaica, nec in vulgata nostra Editione. 2. Quamquam legerentur, non alius esset eorum sensus, quam versus 12. infantem scilicet nonnisi post octavum a natiuitate diem circumcidendum esse; quia ob tenellam ætatem impar fuisset ante hoc tempus ferendo dolori Circumcisionis. Dicta igitur comminatio spectabat infantes quantum ad pœnam, non quidem spirituales, sed temporales, exclusionem scilicet a populo Dei, quia nullus poterat Dei populo accenferi, nisi qui prius circumciscus fuisset; spectabat vero adultos quantum ad præceptum, quia ipsis cura incumberebat circumcidendi infantes, ac nisi fecissent, rei erant violati mandati. Inde est quod Deus Exodi 4. Moysen occidere voluit, quod filium suum non circumcidisset.

Ad secundum: Pœna quam Deus interminatur adversus eos qui circumcisi non fuissent, non est damni seu gehennæ æternæ, sed temporalis ac legalis: nempe, vel mors temporalis, ut Exodi 12. v. 15. *Quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel*; id est, occidetur. Pariter c. 31. v. 14. *Custodite sabbatum meum qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui*. Vel pœna hæc est tantum separatio quædam seu exclusio a populo Dei: quo sensu Lev. 7. v. 21. dicitur: *Anima quæ tetigerit immunditiam hominis, interibit de populis suis*. Et n. 19. v. 20. *Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesiæ*; hoc est, excommunicabitur. Qui ergo circumciscus non fuisset, ille, ut mox dictum est, a populo Dei separatus fuisset, & tanquam non Judæus habitus.

Ad tertium: Pactum illud de quo mentio fit citato c. 17. Gen. pactum est Circumcisionis, quod quidem octies ibi nominatur, nullatenus vero pactum cum Adamo initum. *Hoc est pactum meum*, inquit Deus v. 10. *quod observabitis inter me & vos. Circumcidetur ex vobis omne masculinum*. Hoc vero pactum irritum faciebat quicumque non circumcidebatur: si adultus erat, peccabat violando pactum; si infans, non peccabat quidem, sed populo Dei aggregatus non censebatur.

Ad 4. Quamquam ex dictis pateat, promissiones veteribus Patriarchis, ac Prophetis a Deo factas, mere temporales non fuisse, sed etiam interdum spirituales, non tamen consequens est, Deum Circumcisioni promissionem gratiæ adjunxisse: neque hæc verba: *Statuam pactum meum inter me, & te, ut sim Deus tuus, & semini tui post te*, aliam quam temporalem continent promissionem, singularem scilicet Dei providentiam ac protectionem bonorum hujus vitæ abundantiam, prolis multiplicationem, terræ Chanaam possessionem. Patent isthæc omnia ex ipsomet citato c. 17. Geneseos v. 2. *Ponam fœdus meum inter me & te, & multiplicabo te vehementer nimis*. Et v. 4. *Eris pater multarum gentium*. Et v. 6. *Faciam te crescere vehementissime, & ponam te in gentibus, Regesque ex te egredientur*. Et v. 8. *Dabo tibi, & semini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaam in possessionem æternam*.

Instat

Instat Calvinus libro 4. Instit. cap. 16. num. 5. Meris præstigiis Deus *pag. 490.*
ludificatus esset populum suum, si fallacibus symbolis eos lactasset, quod solo auditu
horrendum est. Equidem solo auditu id horrendum est. At nunquam
 Circumcisioni vim producendi gratiam Deus alligavit; ergo ea ex par-
 te non fuit symbolum fallax, nec illa falsa spe Judæos unquam lacta-
 vit Deus, qui Circumcisionem dumtaxat imperavit in signum fœderis,
 & distinctionis Judæorum ab aliis populis.

Objicies 5. Testimonia sanctorum Patrum.

S. August. qui lib. 16. de Civ. Dei c. 27. contendit 1. pactum illud quod *T. 7. p. 440*
 infans incircumciscus irritum facit, esse pactum illud primævum quod Deus
 cum Adamo iniit. 2. defectu Circumcisionis non deleri originale peccatum,
 quia Circumcisio signum regenerationis fuit. 3. pœnam his verbis expref-
 sam, *delebitur anima illius de populo*, esse pœnam æternam damni.

Et lib. 2. de nuptiis, & concupiscentia c. 11. sic loquitur: *Ex quo insti-* *T. 10. p.*
tuta est Circumcisio in populo Dei, quod erat tunc signaculum fidei, ita ad signifi- *313. C.*
cationem purgationis valebat, & in parvulis originalis veterisque peccati, sicut &
Baptismus ex illo valere cepit ad innovationem hominis, ex quo institutus est.

Lib. denique 4. contra Donatistas cap. 24. Cur ergo, inquit, ei (Abraha-
 mo) præceptum est, ut omnem deinceps infantem masculum octavo die circumci-
 deret, qui nondum potuerat corde credere, ut ei deputaretur ad justitiam; nisi
 quia & ipsum per seipsum Sacramentum multum valebat? Quod in filio Moysi per
 Angelum manifestatum est.

Sancti Gregorii Magni lib. 4. Moral. cap. 3. Quod valet apud nos aqua Ba- *Tom. 1. p.*
 ptismatis, inquit, hoc egit apud Veteres vel pro parvulis sola fides, vel pro ma- *102. C. D*
 joribus virtus Sacrificii, vel pro his qui ex Abrabæ stirpe prodierant, mysterium
 Circumcisionis.

Idem fere docent Innocentius III. cap. *Majores*. S. Bernardus Epist. 77.
 ad Hugonem, Venerabilis Beda lib. 1. in Lucam, c. 8. Magister Sen-
 tentiarum lib. 4. dist. 1. Hugo Victorinus lib. 1. p. 2. c. 3.

Resp. Fatemur nobis hic adversari S. Aug. a cujus sententia, salva quæ
 ipsi debetur reverentia, recedere nobis fas est. Ad hanc vero sententiam
 ductus videtur S. Doctor, 1. quia in citato loco Gen. 17. legebat cum se-
 ptuaginta Interpretibus verba hæc, *octavo die*: ex quibus consequens esse
 putavit, & pactum quod infans incircumciscus irritum facit esse pactum
 cum Adamo initum, & pœnam quam Deus comminatur, esse privatio-
 nem gratiæ, & æternam damnationem 2. quia disputans adversus Pelagia-
 nos, unde quaque colligebat argumenta quibus evincere posset unum-
 quemque hominem nascendo peccatum originale contrahere, quod quidem
 ex remedio adversus ipsum destinato commode demonstrabat, Baptis-
 mo scilicet in Lege Christi, & Circumcisione in Lege Moysis.

Q U Æ S T I O Q U A R T A.

De effectibus Sacramentorum.

DUplex distinguitur Sacramentorum effectus, gratia scilicet, & chara-
 cter: hic a tribus dumtaxat Sacramentis imprimitur, nempe Baptismo,
 Confirmatione, & Ordinatione; illa ab omnibus confertur, aut saltem
 conferri potest. De utroque illo effectui sigillatim differendum.

ARTICULUS PRIMUS.

De gratia quæ primarius est Sacramentorum effectus.

Gratia quæ per Sacramenta confertur, vel communis est omnibus Sacramentis, vel propria uniuscujusque. Communis, est ipsa sanctificans gratia, prima, vel secunda; idest, quæ homini vel primum datur, vel jam data augetur. Sacramenta quæ primam conferunt gratiam, vulgo dicuntur Sacramenta mortuorum, ut Baptismus & Pœnitentia: quæ vero secundam conferunt, dicuntur Sacramenta vivorum, ut Confirmatio, Eucharistia &c.

Gratia vero quæ propria est uniuscujusque Sacramenti, & quæ idcirco sacramentalis appellatur, ab unoquoque Sacramento confertur ad speciales quosdam effectus assequendos: sic gratia roborans, propria est Sacramenti Confirmationis ad fidem constanter profitendam; gratia nutriens, propria Eucharistiæ ad incrementum charitatis, & profectum in omni genere virtutum; & ita de cæteris.

Circa hanc utramque Sacramentorum gratiam, tum communem, tum propriam, hæc sunt expendenda capita.

Primum: An gratia sanctificans quæ per Sacramenta confertur, sit interna, formalis, permanens, habitualis, & vera qualitas.

Secundum: An prima sanctificans gratia per singula Sacramenta conferri possit.

Tertium: Quæ & qualis sit gratia sacramentalis: an habitus distinctus a gratia sanctificante.

Quartum denique: quantam, & an semper æqualem Sacramenta conferant gratiam.

An gratia sanctificans quæ per Sacramenta confertur, sit interna, formalis, permanens, habitualis, & vera qualitas.

Observat Magister lib.4. sent. dist.4. suo tempore in controversia fuisse positum, an parvulis, cum baptizantur, gratia conferretur, qua ad majorem venientes ætatem possent velle & operari bonum. De adultis enim, inquit, qui digne percipiunt Sacramentum, non ambigitur quin gratiam operantem & cooperantem percipiant. Negabant aliqui infantibus conferri gratiam, quia hæc charitas est & fides quæ voluntatem præparat & adjuvat: at infantes, inquiebant illi, talem charitatem & fidem non habent, qua uti non possunt. Alii e contra dicebant, illis conferri gratiam operantem & cooperantem, non quidem in usu, sed in munere, hoc est in habitu. Non aperit Magister quam ex his duabus sequatur opinionem: cum tamen lib.1. dist. 17. doceat charitatem, qua diligimus Deum & proximum, esse ipsummet Spiritum sanctum; (quæ sententia velut erronea in ipso notatur) consequenter multis visus est existimasse gratiam quæ per Sacramenta datur, internam non esse nec formalem: quamquam loco mox citato agnoscat adultis dari gratiam operantem & cooperantem. Et lib.2. dist. 27. virtutem esse qualitatem quæ in anima est, tanquam forma; & gratiam esse virtutem nobis a Deo infusam. Verum quæcumque sit Magistri sententia, certum est nonnullos existimasse hominem justum fieri, non per justitiam internam & formalem, sed per externum dumtaxat Dei amorem; eo ipso modo

modo quo homo homini gratus & acceptus est, per meram & externam benevolentiam, sine ulla transfusa interna & inhærente qualitate. Ita eorum mentem exponunt ac referunt Andreas Vega lib. 7. in Conc. Trid. c. 24. Dominicus Sotus in 4. dist. 6. q. 1. art. 3. conclusione 2. Innocentius 3. Extra de Baptismo & ejus effectu, Clemens V. in Conc. generali Viennensi Clementina de fide Catholica, S. Thomas in Summa 3. parte qu. 69. art. 6. ubi observat causam erroris fuisse, quod Veteres illi non satis distinguerent inter habitum & actum; atque concluderent infantes virtutes infusas non habere, quod illis uti actu non possent.

Novatores Lutherani & Calvinistæ docere videntur, homines justos fieri per solam externam justitiæ Christi imputationem, qua nostra obteguntur peccata, sine ulla interiori ac formali gratia in cordibus per Spiritum sanctum diffusa. Ita sentire illos communis fere est nostrorum sententia.

Verum adversus calumniam totis viribus reclamant nonnulli recentiores Calvini discipuli, in primis Ludovicus le Blanc in jam citatis Thesisibus Sedanensibus, ubi publicam exhibet Reformatorum in Polonia Confessionem sect. 2. n. 7. qua asserunt, *se falso accusari, quasi omnem inhærentem justitiam fidelibus negarent, eosque sola externa justitiæ Christi imputatione, quæ sit sine ulla interna renovatione, justificari statuerent.* Idem affirmat Confessio Anglicana c. 13. & Gallica art. 22. Addunt deceptos nos fuisse vulgata definitione justificationis, quam ex usu forensi Reformatores mutuati sunt, secundum quam justificari nihil aliud est, quam a peccato absolvi & infontem pronuntiari: verum in usu Theologico, aliud importat, gratiam scilicet internam, formalem & inhærentem. Si reipsa ita sentiunt Novatores, bene sit: utinam & in aliis fidei capitibus nobiscum pariter sentirent. Verum hac missa facti quæstione, sit

C O N C L U S I O.

Fide Catholica certum est, gratiam quæ per Sacramenta infunditur, esse aliquid internum, formale, inhærens, distinctum ab actu fluente ac transitorio; quod desinente sæculo duodecimo, per habituales qualitates explicari cœpit: an autem vera sit habitualis qualitas, Philosophorum sensu, definitum ab Ecclesia non fuit.

Probatur I. pars Conclusionis multiplici ex Scripturis argumento.

I. Ex modo quo Deus affirmat se in justis permanere & habitare. Jo: 14. v. 23. *Si quis diligit me, sermonem meum servabit; & Pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Et Apostolus 1. Cor. 3. v. 16. *Nescitis, inquit, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis.* Isthæc loquendi ratio, venire ad aliquem, mansionem apud eum facere, habitare tanquam in templo, indicat præsentiam Spiritus sancti per gratiam intimam ac permanentem.

II. Ex modo quo Deus nos sanctificat. 1. Petri 1. v. 3. *Secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos.* Ad Titum 3. v. 5. *Secundum misericordiam suam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti.* Ephes. 4. v. 24. *Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia & sanctitate veritatis.* Porro sicut terminus generationis & creationis est aliquid fixum & permanens, ita & regenerationis ac renovationis spiritualis per inhabitantem Spiritus sancti gratiam.

III. Ex modo quo sanctificans gratia conceditur, nempe per infusione-
nem, quæ quidem intimum aliquid ac formale importat. Rom. 5. v. 5. *Cha-
ritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.*

IV. Idem evincunt ea Scripturæ loca, in quibus gratia dicitur esse
semen Dei. 1. Joan. 3. v. 9. *pignus hereditatis.* Ephes. 1. v. 14. *signaculum Spi-
ritus sancti,* ibid. cap. 4. v. 30.

V. denique probatur ex iis Scripturæ testimoniis quibus dicitur impossibile
esse sine fide placere Deo. Hebr. 11. v. 6. & Rom. 3. v. 28. *Arbitramur iustifi-
cari hominem per fidem.* Ex quibus sic arguitur: Impossibile est sine fide
placere Deo, ac vere iustum esse: atqui infantes baptizati Deo placent
ac iusti sunt; Nihil enim damnationis est iis qui sunt in Christo Jesu. Ergo in-
fantes habent fidem, non quidem actualem, sicut olim somniavit Luthe-
rus, cujus figmentum a suis explosum subinde fuit; cujuscumque enim actus
eliciendi plane incapaces sunt infantes: habent igitur fidem habitualem,
inhærentem, distinctam ab actu fluente ac transitorio, seu, ut loque-
bantur Veteres Scholæ Magistri, *habent fidem in munere, non in usu.*

Rom. 8.
v. 1.

Tom. 14.
Conc. p.
759. E.

Probatur 2. ex Concilio Trid. sess. 6. c. 7. cujus hæc doctrina est: *In hac
impii justificatione per Spiritum sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum
qui iustificantur, atque ipsis inhæret. Unde in ipsa justificatione cum remissione
peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum cui inseritur,
fidem, spem, & charitatem.* Porro charitas, seu gratia quæ dicitur diffun-
di & inhære, haud dubie est aliquid internum formale, distinctum ab
actu fluente ac transitorio.

ib. p. 779.
A.

Et sess. 7. Can. 13. de infantibus baptizatis sic statuit; *Si quis dixerit,
parvulos, eo quod actum credendi non habent, suscepto Baptismo inter fideles com-
putandos non esse, ac propterea cum ad annos discretionis pervenerint esse rebap-
tizandos, anathema sit.* Habent igitur infantes baptizati fidem, non cer-
te actualem; ergo habitualem.

ib. p. 765.
D.

Denique Can. 11. sess. 6. *Si quis dixerit, homines iustificari vel sola imputatio-
ne iustitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate quæ
in cordibus eorum diffunditur, atque illis inhæret, anathema sit.* Hæc porro gra-
tia & charitas diffusa in cordibus atque inhærens, haud dubie aliquid
est internum, formale, fixum ac permanens.

Ante Concilium Tridentinum jam anno 1311. Clemens V. in Concilio
generali Viennensi, Clementina de fide Catholica, declaraverat, proba-
biliorem esse sententiam eorum qui existimant infantibus per Baptismum
infundi gratiam habitualem inhærentem. En verba: *Quantum ad effectum
(Baptismi) cum Theologi varias opiniones habeant, videlicet dicentibus quibusdam,
parvulis culpam remitti, sed gratiam non conferri, aliis e contra asserentibus quod
& culpa eisdem in Baptismo remittitur, & virtutes ac informans gratia infundun-
tur quoad habitum, etsi non pro illo tempore quoad usum. Nos attendentes gene-
ralem efficaciam mortis Christi, quæ per Baptisma applicatur pariter omnibus ba-
ptizatis, opinionem secundam, quæ dicit tam parvulis quam adultis conferri in
Baptismo gratiam informantem & virtutes, tanquam probabilior, & dictis San-
ctorum ac Doctorum modernorum Theologiæ magis consonam & concordem, sacro
approbante Concilio, duximus eligendam.*

Tom. 11.
Conc. 1. p.
1567. C.

Opinio, quam Summus Pontifex probabilior hic appellat, ea ipsa erat
de qua discordes tunc temporis erant Scholæ Theologi, an nempe infantibus
baptizatis gratia informans ac virtutes quoad habitum infunderentur: adul-
tis

tis enim eas infundi, communis omnium fere erat sententia, ut observat Magister; qui a cæteris idcirco notatus fuit, quod visus ipsis esset docere charitatem in nobis diffusam nihil esse creatum, sed esse ipsummet Spiritum sanctum. Ratio discriminis hæc ipsis erat, quod infantibus videretur plane inutilis habitualis gratia, quam reducere in usum non possunt, sicut possunt adulti. Opinionem vero illam, quæ ipsos spectabat infantes, probabiliorum dumtaxat appellat. S. Pontifex, non autem certam certitudine fidei, quia tunc ob dissidentes Theologorum opiniones, eam aperte definire noluit Ecclesia, quam subinde definivit Synodus Tridentina, cum nempe intellexit omnes Theologos ad hanc sententiam rediisse. Ita testantur duo insignes Tridentinæ Synodi Theologi, Andreas Vega Franciscanus, & Dominicus Soto Dominicanus.

Vega scribens in sessionem 6. Concilii Tridentini de justificatione Lib. 7. c. 24. *Hæc opinio, inquit, acceptata est ab Ecclesia in Concilio Viennensi, ut probabilior, Sanctis, & recentioribus Doctoribus magis consona; atque eam summa concordia post Magistrum tempora defenderunt Scholastici Doctores.* Paulo post ait, Synodum Tridentinam sententiam hanc simpliciter, & absque limitatione acceptasse, & anathema dixisse cuicumque oppositum asserenti.

Dominicus Soto in 4. dist. 6. q. 1. a. 3. Conc. 1. sic rem totam exponit. Quod gratia Baptismate abluta infundatur, duplicem habere potest sensum: unus, quod fiant Deo grati; & hic semper fuit habitus tanquam fides Catholica: alter vero sensus est, quod illa gratia sit qualitas ab homine distincta, divinitus consecrata, qua fiat homo gratus, sicuti est habitus scientiæ, & virtutis acquisitæ; atque hic sensus non est tanquam de fide usque adeo antiquus, quoniam neque tam plane ex sacra pagina colligitur. Nam, ut dist. 1. q. 3. explicuimus, nihil repugnat hominem esse Deo gratum, absque ulla sibi inbærente qualitate, sicuti ego sum gratus amico, eo solum quod diligor ab illo. Et pariter distinguendum est de virtutum infusione. Quod enim fides, spes & charitas sint auxilia quædam specialia Dei, quibus nos supra naturam ad credendum movet, & sperandum, & amandum, confessio Evangelica est. Quod autem sint habitus distincti potentiarum, sicuti acquisiti, nec tam plane colligitur ex sacris Litteris, nec est tam antiqua Ecclesiæ confessio. Imo gradatim veritas hæc ab Ecclesia suscepta est: primum enim Innocentius in cap. Majores, De Baptismo, tanquam rem inter Theologos dubiam reliquit, utrum hoc secundo modo gratia, & virtutes per Baptismum infundantur: postmodum vero in Concilio Viennensi pars hæc affirmativa tanquam probabilior, dictisque Sanctorum, & Doctorum magis concors recepta est; quod scilicet tam parvulis quam adultis infundantur, ut patet in Clementina, Fidei Catholicæ, De summa Trinitate, & fide Catholica; & hoc potissimum propter parvulos, de quibus majus erat dubium: nunc autem novissime in Concilio Tridentino tanquam certa veritas est sub hoc verborum tenore decreta. Refert deinde verba Canonis 11. sess. 6. quæ mox laudavimus. Clariora sunt hæc insignis Theologi verba, quam ut explicatione indigeant.

Probatur 3. ex communi Sanctorum Patrum doctrina.

Docent enim 1. eos perfectos esse, qui Spiritum in se perseverantem habet. Ita S. Irenæus Lib. 5. cap. 6. P. 299.

II. Operationem Spiritus sancti ita esse in homine justo, sicut ars est in artifice, sanitas in corpore, verbum in mente; quas comparationes profert, & exponit sanctus Basilius Lib. de Spiritu sancto cap. 26. Edit. vet.
T. 2. pag.
206.

III. Impressionem gratiæ similem esse picturæ; gratiam esse animæ sanita-

nitatem, vigorem, veram libertatem, Dei filiationem, novam nativitatem ac regenerationem, quibus certe omnibus aliquid internum formale, fixum permanens significant.

T. 10. p. 7. B. 16. p. 14. E. F. IV. S. Augustinus gratiam illam permanentem parvulis, dum baptizantur, infundi, diserte affirmat L. 1. de peccatorum meritis, & rem. c. 9. ubi ait, *christum dare Fidelibus occultissimam sui Spiritus gratiam, quam latenter infundit & parvulis*. Et c. 19. ait, *infantes fideles esse ac dici per Sacramentum fidei*. Non quidem isto dumtaxat sensu, quod exterius fidei signum percipiant, sed etiam quod internam, & inhærentem habeant fidem, quam habitualement appellamus: jam enim dixerat, in illis infantibus per Baptismum fidem inesse, quomodo inerat per nativitatem Adami peccatum. Et Lib. de gratia, & libero arbitrio c. 22. ait, *infantibus, quando baptizantur, etiam reluctantes gratiam hæere*.

Atque hinc merito Andreas Vega loco mox citato observat, Patres Tridentinos, cum rem nostram præsentem definire, recte intellexisse hanc communem fuisse Ecclesiæ fidem, tamen non sub nomine habituum; neque potuisse a Catholicis Doctoribus diversissimorum temporum summa concordia sententiam hanc tradi, nisi esset a Spiritu sancto, & digna quæ ab omnibus reciperetur.

At, inquires, ad quid inservire potest in parvulis gratia inhærens, informans & habitualis, quandoquidem in actum exire illa non potest, imo & actuali gratiæ auxilio indigeant, ut grandiores facti credere in Deum, sperare, ac ipsum diligere valent?

Resp. istud utilitatis ac commodi habere ejusmodi gratiam, ut parvulos interius sanctificet, immutet, regere, Deo gratos & acceptos reddat; ut accedente auxilio Dei actuali, fidei, spei, & charitatis habitus ad actus similes eliciendos moveat & impellat; atque in eo maxime discrepant habitus supernaturales infusi a naturalibus acquisitis, quod isti cum per frequentes actus sint comparati, ex se se ad actus similes disponunt, movent & inclinant, nec tam facile possunt a subiecto dimoveri; habitus vero infusi sunt qualitates veluti sopitæ ac quiescentes, quæ, ut in actum erumpant, indigent tum externis tum internis auxiliis: unde etiam sit ut per unicum actum contrarium expellantur; puta fides per hæresim, spes per desperationem, charitas per peccatum mortale.

Secunda pars Conclusionis, scilicet definitum ab Ecclesia non esse, gratiam illam sanctificantem esse verum habitum, & veram qualitatem, Philosophorum sensu, probatur testimonio Theologorum qui Concilio Tridentino interfuere.

Andreas Vega loco jam indicato ait, rem quidem definitam fuisse, tamen non sub nomine habituum.

Dominicus Soto Lib. 2. de gratia cap. 18. ait, *revera temerarium esse negare gratiam hanc inhærentem, (nempe per modum qualitatis) non tamen esse contra fidem*. Et c. 8. ait, *Concilium consulto abstinuisse a vocabulo habitus, ut rem expresse non definiret*.

Et in Librum 4. Sent. dist. 1. q. 3. a. 1. Qui sane intelligere cupit, ait, quomodo Sacramenta gratiam conferant, id primum constituat oportet, fingendo nullam ejusmodi qualitatem esse necessariam: nam profecto Patres nunquam de illa disputare cogitarunt imo res est non adeo antiqua. Enim vero in Concilio Viennensi, propter parvulos antea usum rationis sacro fonte intinctos sanxerunt, ut probabilius; & nuper in Tridentino, ut certius, qualitates illas quæ sunt gratia & virtutes baptizatis infundi; sed hoc tantum.

tum a tempore Apostolorum docti docereque postmodum posteros contendebant, quod Sacramenta novæ Legis in hoc sensu gratiam conferrent, quod homines facerent Dei amicos, sive per qualitatem id fieret, sive sine illa, ut inter homines accidit. Cum asserit Soto, tanquam rem certam a Concilio Tridentino definitam fuisse, gratiam scilicet & qualitates infundi, per qualitatem haud dubie intelligit tantum aliquid internum, formale, distinctum ab actu fluente, & transitorio, quod quidem, recepto usu, qualitas & habitus nuncupatur; quamquam ab hac appellatione abstinere consulto voluerit Synodus, ne quæstionem de nomine dirimeret. Revera enim non alia hic videtur esse, quam de nomine controversia, an nempe gratia quæ infantibus, dum baptizantur, infunditur, habitus & qualitas dicenda sit. Sic autem communi usu (a quo recedere non licet) appellatur; at fidei ille satisfacit, qui putat gratiam illam esse aliquid internum distinctum ab actu, quidquid tandem illud sit.

Melchior Canus ex Familia Prædicatorum insignis alter Theologus, qui Concilio Tridentino pariter interfuit, Lib. 7. de Locis c. 2. inter quæstiones in Scholis, salva fide, controversas, hanc reponit, an gratia qua justificamur sit quædam qualitas animo impressa.

Ruardus Tapperus unus e Theologis ejusdem Concilii art. 7. qui est de libero arbitrio, idem quoque testatur. Idem & alii non ignobiles Scholæ Doctores, Bannes 2. 2. q. 23. art. 2. Medina in primam 2. q. 100. artic. 2. conclusionem 2. Thomas Stapleton Lib. 5. de Justificatione cap. 8. Albertus Pighius Lib. 5. de libero arbitrio.

An per singula Sacramenta prima sanctificans gratia conferri possit.

Quæstio est utrum Sacramenta vivorum, quæ ex primaria sua institutione destinata sunt ad incrementum gratiæ conferendum, possint per accidens primam; & Sacramenta mortuorum, secundam conferre gratiam.

C O N C L U S I O.

Sacramenta vivorum possunt per accidens primam conferre gratiam; & Sacramenta mortuorum, secundam.

Ratio est: Quia Sacramenta ex se se gratiam semper conferunt non ponentibus obicem: si ergo contingat, quod fieri potest, adultum ex perfecta charitate prius justificatum esse quam accedat ad Baptismum vel Pœnitentiam, (quæ duo appellantur mortuorum Sacramenta) haud dubie Baptismus, & Pœnitentia primam non conferunt sanctificantem gratiam, sed incrementum dumtaxat illius: quamquam eo casu prima illa gratia non datur sine voto seu desiderio percipiendi re ipsa Sacramenta. Pariter, si quis eo quo par est pietatis, ac religionis affectu ad sacram Mensam accederet, cum aliquo tamen mortali peccato, cujus post diligens examen se reum esse ignorat, Eucharistica Communio per accidens primam in eo produceret sanctificantem gratiam. Verum de hoc argumento uberius suo loco.

*Quæ & qualis sit gratia sacramentalis. An sit habitus distinctus.
a gratia sanctificante.*

Gratia Sacramentalis dicitur, quæ propria est uniuscujusque Sacramenti; de qua duo quærentur.

Primum, an singula Sacramenta præter gratiam sanctificantem, quæ omnibus communis est, suam peculiarem conferant.

Secundum, quid sit illa specialis, ac singularis gratia: an a gratia sanctificante distinguatur, & quid ei superaddat.

P R I M A C O N C L U S I O.

Singula Sacramenta præter sanctificantem gratiam, peculiarem aliquam, quæ sacramentalis dicitur, conferunt.

P. 330. B. Probatur: Quia unumquodque Sacramentum ad specialem finem destinatur. *Caro abluitur*, ait Tertullianus Lib. de resurrectione carnis c. 8. *ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecretur. Caro manus impositione adumbratur, ut anima Spiritu illuminetur. Caro corpore Christi vescitur, ut anima de Deo saginetur.*

Tom. 13. Et Eugenius IV. in Decreto: *Per Baptismum spiritualiter renascimur; per Conc. 534. Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: renati autem & roborati nutrimur divina Eucharistiæ alimonia. Quod si per peccatum incurrimus ægritudinem animæ, per Penitentiam spiritualiter sanamur; spiritualiter etiam & corporaliter, prout animæ expedit, per Extremam unctionem; per Ordinem vero Ecclesia gubernatur, & multiplicatur spiritualiter; per Matrimonium augetur corporaliter.* Porro ad fines illos varios, & distinctos assequendos necessaria videtur propria & specialis gratia sacramentalis: effectus quippe Sacramenti induit rationem medii respectu finis ejusdem Sacramenti; ac nisi effectus ille varius foret ac distinctus, vix aliter differrent inter se Sacramenta, quam externo ritu; neque unum alio majoris foret necessitatis.

S E C U N D A C O N C L U S I O.

Verisimilius est, gratiam sacramentalem non esse habitum distinctum a gratia sanctificante, eique jus aliquod dumtaxat addere ad obtinenda, cum opus est, auxilia gratiæ necessaria ad proprios uniuscujusque Sacramenti effectus consequendos.

Probatur: Quia superfluous omnino videtur habitus ille distinctus a gratia sanctificante; siquidem hæc una id omne præstat, quod præstaret distinctus ille habitus: animam quippe ejusque facultates perficit, & complet in ordine ad exercendos supernaturales actus proprios cujusque Sacramenti; ergo sacramentalis gratia supra habitualement sanctificantem adjicit solummodo jus aliquod certum, ac fundatum in divina promissione, qua se gratuito obstrinxit ut dignæ Sacramentorum perceptioni, & sanctificantem gratiam annecteret, & jus illud obtinendi actualia gratiæ auxilia, ad finem uniuscujusque Sacramenti proprium assequendum.

Neque porro est quod reformident nonnulli jus illud admittere, ne forte gratia inde desinat esse gratuita, ad quam jus habetur. Quis enim non videat jus illud non in nostris meritis, sed in liberali ac plane gratuita Dei promissione ac benevolentia fundatum esse; nec alio titulo esse debitum, quam fidelitatis Dei, qui fidelis est in promissis, & in necessariis nunquam deest?

Quæres 1. an illa auxilia gratiæ statim a suscepto Sacramento conferantur.

Resp. ea conferri suo tempore & loco, cum nempe postulat necessitas. Plerumque enim contingit, aut non esse necessaria hujusmodi auxilia cum

Sacra-

Sacramentum percipitur; aut tunc esse necessaria, cum percipi amplius non potest. V.g. puer Sacramentum Confirmationis percipit cum nullas patitur circa fidem tentationes; non indiget tunc speciali illo auxilio gratiæ, quod proprium est hujus Sacramenti: eo tamen subinde indigebit, cum Sacramentum percipere amplius non poterit. Illa ergo gratiæ auxilia, ad quæ per Sacramentum jus acquirit, suo tempore & loco conferuntur.

Quæres 2. an qui per mortale peccatum excidit a gratia sanctificante, jus amittat habendi suo tempore prædicta auxilia.

Resp. ita esse: quia amisso juris fundamento, jus ipsum amittitur.

Quantam Sacramenta gratiam conferant, & an in omnibus semper æqualem.

Quæstio est de eodem Sacramento in se considerato, non comparate ad aliud. Censent aliqui idem Sacramentum habere posse inæqualem effectum gratiæ, etiamsi æqualis sit ex parte suscipientis dispositio. Ita Paludanus in 4. dist. 4. q. 1. & Cajetanus q. 64. art. 1. Fundamentum Paludani est, quod parvuli, qui cum solo Baptismo moriuntur, inæqualem in Cælo consequantur gloriam; quia destinati sunt supplendæ Angelorum ruinæ, eorumque sedibus occupandis: Angeli porro illi, si in gratia perseverassent, inæqualem obtinuissent gloriam. Cajetanus alia ratione utitur: Quia, inquit, in Baptismo parvulorum plurimum valent parentum, ac Ministrorum merita; ergo sicut inæqualia sunt ista merita, sic etiam inæqualis est Baptismi effectus in parvulis. Censent alii, idem Sacramentum æqualem semper conferre gratiæ effectum, quomodocumque homo sit dispositus, modo non ponat obicem. Ratio ipsis est, quia Sacramentum ex se se cum non reperit obicem, tantam producit, quantam potest gratiam. Alii denique ajunt, Sacramenta etiam ex opere operato majorem conferre gratiam pro majori suscipientium dispositione, seu pietate.

PRIMA CONCLUSIO.

Idem specie Sacramentum æqualem semper gratiæ effectum confert iis qui æqualiter præparati ea percipiunt.

Probat: Quia ubi causa est eadem & eodem modo applicata, & dispositio ex parte suscipientis eadem, effectus idem plane debet esse. Neque Paludani aut Cajetani fundamentum quidquam habet ponderis: quia falso supponitur infantes qui cum solo Baptismo moriuntur, inæqualem habere gloriam: falso quoque supponitur nos supplendis Angelorum ruinis, & sedibus in Cælo occupandis dumtaxat esse destinatos: falsum non minus est, quod aliquis gratiæ sacramentalis gradus respondeat merito parentum vel Ministrorum: certum quippe est, virtutem omnem Sacramentorum ab uno Christo derivari: *Hic enim est qui baptizat.* Numquid, ait Apostolus 1. Corinth. 1. v. 13. *Paulus crucifixus est pro vobis: aut in nomine Pauli baptizati estis?* Perinde valet Sacramentum, a quocumque Ministro conferatur: potest quidem Minister suis precibus impetrare a Deo gratiam aliquam pro eo cui Sacramentum administrat ut docet S. Thomas 3. parte q. 64. a. 1. ad 2. at non potest gratiam illam de condigno mereri sine proprio actu vel merito suscipientis. *Effectus Sacramentorum*, ait Angelicus Doctor, *non datur melior per meliorem Ministrum. Aliquid tamen annexum impetrari potest recipienti Sacramentum per devotionem Ministri: nec tamen Minister illud operatur, sed impetrat operandum a Deo.*

SECUNDA CONCLUSIO.

Sacramenta inæqualem conferunt ex opere operato gratiam iis qui sunt inæqualiter dispositi.

Tom. 14.
Conc. p.
759. D.

Probatur ex Concilio Trid. sess. 6. c. 7. ubi asserit, *in baptizatis justitiam recipi secundum mensuram quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, secundum propriam cujuscunque dispositionem, & cooperationem.*

Ratio est, quia agentia naturalia quæ ex se se toto suo nisu ac impetu agunt æqualem vel inæqualem effectum producant, pro diversa dispositione seu capacitate subjecti in quod agunt: sic ignis intensiorem producit calorem in uno subjecto quam in alio; in ligno v. g. quam in stipula. Atqui Sacramenta agunt ut causæ necessariæ & naturales, quæ determinatum quidem habent effectum quoad speciem, non vero quoad intensiorem: major enim vel minor illa vis, & intensio pendet ex varia capacitate seu dispositione subjecti. Quamquam ergo Sacramenta ex seipsis apta sint, & postulent gratiam conferre perfectissimam, quia tamen eorum actio pendet a dispositione subjecti, idcirco majorem vel minorem conferunt gratiam pro varia dispositione, hoc est pietate suscipientium Sacramenta.

Neque est quod dicas, inde consequens esse majorem illam gratiã non dari ex opere operato, seu vi ipsius Sacramenti, sed ex opere operantis, hoc est, virtute dispositionum quæ sunt in subjecto: namque dispositiones illæ, ut supra jam observavimus, non sunt causæ effectrices gratiæ, sed tantum conditiones necessariæ ex parte subjecti, ut Sacramentum vim suam exerat: eo modo quo v. g. siccitas in ligno non est causa combustionis & caloris, sed conditio dumtaxat; vera enim & physica causa caloris, & combustionis, & ignis.

ARTICULUS II.

De caractere qui per aliqua Legis novæ Sacramenta imprimitur.

Quid
character.

Characteris nomine intelligunt hic Theologi signum quoddam spirituale animæ impressum, & indelebile, per quod Christiani distinguuntur, & apti fiunt ad aliquid sacri suscipiendum vel peragendum: metaphora scilicet ducta vel a signo seu caractere per inustionem ferri in pecoribus expresso, tanquam nota indelebili possessoris, ait Thomas Vvaldensis de Sacramento Baptismi cap. 109. vel a caractere militari quo notabantur exterius, qui militiæ nomen suum inscribebant: quo exemplo sæpius utitur S. Augustinus Epistola 185. alias 50. c. 7. & Lib. 1. contra Cresconium c. 30. & Lib. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 13.

Duo circa characterem expendenda: existentia nimirum ipsius, & essentia seu natura. Primum ad fidem, alterum ad Scholæ opinionem pertinet.

Novatorum error circa characterem.

Circa existentiam characteris erravit Joannes Vviclefus Lib. 4. Triologi c. 15. referente Thoma Vvaldensi loco mox indicato. Lutherus & Calvinus eorumque discipuli summo consensu negant pariter ullum imprimi per aliquot Sacramenta characterem, atque Innocentium III. primum esse hujus dogmatis inventorem fabulantur: qui & multos ex nostris antiquioribus Scholasticis sibi hac in parte suffragari gloriantur.

Quid

Quid veteres Scholastici senserint de characteris existentia.

At immerito prorsus: illi etenim de natura magis, quam de existentia characteris; ac de genere, & vi probationis qua existere ostenditur, videntur potissimum disputasse.

I. De natura characteris; an nempe esset qualitas absoluta vel non. *characterem esse qualitatem absolutam animæ impressam, nec ratio necessaria demonstrat nec evidens auctoritas probat*, ait Gabriel Biel in 4. dist. 6. q. 2. a. 1. Concl. 1. Gabriel Biel. Sic ergo patet, pergit, *characterem ad hunc intellectum in quo accipitur a recentioribus, non esse ponendum*. Idem est sensus Alberti Magni in 4. dist. 6. a. 24. *De characterem*, inquit, *in sensu quo Magistri disputant (nempe an sit qualitas absoluta) parum invenitur in dictis Sanctorum*.

II. Disputabant de vi & pondere probationis qua characteris existentia demonstratur: an scilicet de fide sit; an tantum probabilius, propter auctoritatem veterum, illum existere. Idem Biel loco mox citato, *Patet*, inquit, *quod neque auctoritas Scripturæ, neque sanctorum Patrum originalia dicta cogunt ponere characterem*. Et Conclusionem 2. *Per rationes*, inquit, *persuasivas & Ecclesiæ auctoritatem ostendi potest probabiliter ponendum esse characterem*. Auctoritatem autem illam Ecclesiæ unice ille repetit ex Innocentio III. c. *Majores*; quamquam & addit ibid. illum exponi posse quomodo ipsemet exponit Ss. Dionysium, Damascenum, & Augustinum, nempe vel de exteriori Sacramento, vel de gratia interiori. Non laudat Biel Decretum Eugenii IV. anno 1439. cuius tamen notitiam habere potuit, cum floruerit sub Alexandro VI. Summo Pontifice anno 1494.

Durandus pariter in 4. dist. 4. q. 1. fatetur admittendum esse characterem; *quia omnes moderni*, inquit, *profitemur illud imprimi in aliquibus Sacramentis*. Non laudat ille Constitutionem Innocenti III. quod nempe tunc publica & cognita non esset. Obiit enim Durandus anno 1333. & Decretalis Innocentii in Corpus Juris Canonici translata est a Gregorio IX. qui obiit anno 1241. Durandus. N. 4.

Scotus etiam in 4. dist. 6. q. 9. affirmat, *propter solam Ecclesiæ auctoritatem admittendum esse characterem, cum nec Scriptura, nec Ss. Patres aliquid satis expressum de illo tradiderint*. Scotus. T. 8. p. 344. n. 14.

Cajetanus in 3. p. S. Thomæ q. 63. a. 1. fatetur etiam neque ex Scripturis, neque ex sanctis Patribus, *sed ex sola Ecclesiæ auctoritate, & quidem non multum antiqua*, inquit, *colligi posse characterem per aliqua Sacramenta imprimi*. Quod patet, inquit, *ex sacris Canonibus, & priscis questionibus Patrum de reiteratione Baptismi, quæ locum non habuissent, si Ecclesia jam determinasset imprimi in anima characterem per Baptismum; quod Innocentius III. Extra de Baptismo cap. Majores, determinavit*. Cajetanus.

Quin ipsomet Tridentino Concilio, teste Pallavacino Lib. 9. Historiæ Concilii Tridentini cap. 5. nonnulli contendebant articulum, qui characterem spectat, ut probabiliorum dumtaxat, non ut omnino certum, ut dicebat Seripandus, declarandum esse.

Non est igitur quod Novatores illorum Theologorum patrociniò abutantur; non enim omnino negant illi per aliqua Sacramenta characterem imprimi, sed tantum dubitant an istud de fide sit, cum in Scripturis ac sanctis Patribus nulla, ut ipsis videtur, de characterem illo mentio occurrat: qua in re, si quid illi peccarunt quod reprehensione dignum sit, non illud profecto quod affir-

affirmant, de fide non esse characterem, per aliqua Sacramenta imprimi; quo enim tempore illi scribebant, res illa nondum clare & expresse ab Ecclesia definita fuerat, sicut in Concilio Tridentino definita subinde fuit.

Emenda-
tur Cajeta-
nus.

Quamquam in duobus maxime attentionem ac iudicium Cajetani hic consideramus: primo, quod asserat doctrinam Ecclesiae de characterem, neque ex Scripturis, neque ex sanctis Patribus erui posse. Si ita est, unde ergo Synodus Tridentina dogma illud hausit? An nova ipsi facta est revelatio? minime profecto. Ergo ex traditione sanctorum Patrum ac communi Doctorum sententia illud accepit: neque enim aliud est canalus per quem Christi & Apostolorum doctrina possit ad subsequentes aetates defluere; ac multa ex fide credimus, quae in Scripturis expressa non sunt, sed ab una Traditione accepimus, qualis est Baptismus infantium; qualis necessitas pronuntiandi in forma Baptismatis ista verba, *In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*; qualis veritas Baptismi ab Haereticis collati, & alia huiusmodi non pauca. Alterum quod in Cajetano, sicut & in Spalatensi arguimus, istud est, quod nempe ex veteri controversia circa iterationem Baptismatis ab Haereticis dati, inferunt, tunc temporis incognitum fuisse characterem. Distorta plane, & obliqua consecutio. Illi enim non negabant characterem imprimi per Baptismum, cum iste verus ac ratus est; sed negabant, in quo error erat, verum ac ratum esse Sacramentum Baptismatis datum ab Haeretico; unde consequens erat, ut dicerent, nullum ab huiusmodi falso & ficto Baptismate imprimi characterem: verum enim Baptismus semel conferri posse, nec unquam iterari, communis & certa fuit Veterum doctrina.

Lib. 5. de
Rep. c. 4.
n. 25.

III. denique, etsi apud aliquos ex antiquis Scholae Magistris, ante definitionem Ecclesiae, incerta & dubia fuisset characteris veritas, quid inde Novatores adversus Catholicum dogma? nihil certe. Neque enim fides nostra ut jam observatum est, ex privata nonnullorum doctrina debet aestimari, sed ex publicis Confessionibus, ac Decretis Ecclesiae.

Variae Scholasticorum sententiae circa essentiam characteris.

Circa essentiam seu naturam characteris magna est opinionum Scholae varietas.

Durandus in 4. dist. 4. q. 1. existimat characterem non esse aliquid reale, & absolutum distinctum ab anima, sed esse dumtaxat relationem rationis, seu denominationem externam per quam homo deputatur ad aliquas sacras functiones, active vel passive: qua ratione pretium nummi augetur vel imminuitur per solam externam Principis voluntatem, absque ulla entitate nummo superaddita vel detracta pariter ratione Magistratus ad aliqua Officia deputatur sola Principis destinatione. Durandi fundamentum est, quod vix explicari possit quid sit illud reale, & absolutum in quo reponi dicitur characteris natura: non sit autem conveniens in explicandis fidei dogmatibus, adducere, ut ipse loquitur vias obscuras, quae plus habent obscuritatis, & difficultatis, quam principale propositum.

N. 11.

Bellarminus Lib. 2. de Sacramentis cap. 19. & Suarez in 3. partem S. Thomae q. 63. a. 4. disp. 11. sectione 2. judicant, hanc Durandi sententiam ab errore Novatorum non differre, cum ipsi talem externam relationem seu deputationem negare non possint; at Vasquez in eandem q. art. 6. disput. 134. cap. 2. late ostendit, amplum discrimen esse inter errorem Novatorum, & opinionem Durandi.

Scotus in 4. dist. 6. q. 10. fatetur quidem cum Durando, characterem non esse

esse qualitatem absolutam; & contendit esse relationem realem extrinsecus animæ advenientem, velut effectum Sacramenti: qua occasione late ibi digreditur, ut ostendat dari relationes reales per actionem agentis productas. Fundamentum Scoti videtur istud esse, nempe characterem esse in genere signi, signum autem ad relationem revocatur.

Dominicus Soto in 4. dist. 1. q. 4. art. 2. postquam Durandi opinionem recensuit, hæc adjungit: *Hæc opinio, fateor, quantum ad id quod ponit, characterem non esse rem distinctam a subiecto, nunquam mihi visa est a veritate multum aliena, cum quodam tamen moderamine. Non profecto istarum rerum multiplicatio, ubi excusari potest, nullibi mihi arrisit: moderamen tamen est, quod quamvis quispiam non censeat characterem rem esse ab intellectu distinctam, non tamen subinde negandum est Sacramentum characterem imprimere, esseque qualitatem secundæ speciei.* Igitur in mente hujus Theologi, defendi potest characterem non esse quid realiter distinctum ab anima, modo dicatur imprimi per Sacramentum; quod sane videtur difficile conciliari posse, judicio Suaris in 3. part. q. 63. art. 4. disp. 11. sect. 2. & Vasquesii in eadem qu. disp. 134. cap. 2.

Non minor dissensio est inter alios Scholasticos, quibus placet, characterem esse aliquid absolutum distinctum ab anima, seu veram qualitatem. Sunt enim qui non directe, sed indirecte tantum & reductive characterem ad qualitatem revocari arbitrantur cum S. Thoma q. 63. art. 2. & Richardo in 4. distin. 5. articul. 2. quæst. 1. ad 3. diversa tamen ex causa. Richardus quidem, quia supernaturalis qualitas per se revocari non potest ad prædicamentum qualitatis naturalis: sanctus vero Thomas, quia character est per modum potentiæ seu virtutis instrumentalis, quæ per se non est sub genere, sed tantum reductive.

Alii post Philosophos, qualitatem dividunt in quatuor species bimembres, nempe habitum & dispositionem; potentiam naturalem vel impotentiam; patibilem qualitatem & passionem; formam & figuram: ad quam vero ex illis, speciem qualitatis sit revocandus character, non consentiunt.

Alii revocant cum Marsilio in 4. q. 4. Conclusionem 7. ad speciem figuræ: quia per characterem quædam fit in anima spiritualis configuratio.

Alii cum Altissiodorensi Lib. 4. Tract. 3. cap. 2. revocant ad patibilem qualitatem: eo quod sit quoddam lumen spiritale quo anima illuminatur.

Alii cum Alensi 4. parte q. 19. art. 2. revocant ad habitum seu dispositionem partim activam, partim passivam. Ita multi e recentioribus, Suarez, Vasquez, Isambertus &c. Ratio ipsis est, quia tria sunt characteris officia. 1. facere aptum ad cultum divinum. 2. consignare hominem Christo. 3. distinguere ab aliis. Character Baptismi est passiva potestas, qua homo fit aptus ad suscipienda alia Sacramenta: character vero Ordinis est activa potestas ad ministranda alia Sacramenta: character Confirmationis partim est passivus, quia facit hominem aptiorem ad alia Sacramenta suscipienda; partim activus, quia facit aptum ad profitendam fidem.

Alii denique, cum S. Thoma, characterem constituunt sub secunda specie qualitatis, nempe potentia, vel phisica, vel morali.

De subiecto pariter cui character inhæreat, non minor discordia. Dicunt alii illum esse immediate in intellectu, tanquam dispositionem necessariam ad exercendos actus intellectus: alii e contra in voluntate, tanquam dispositionem ad actus charitatis: alii in utraque potentia: alii denique simpliciter in

substantiæ animæ. Atque hæ sunt controversiæ in quibus permittit Ecclesia, ut, salva fidei veritate, sese exercent Scholæ Doctores. Desinant igitur Novatores hanc nostrorum discordiam nobis opponere, quasi incertum inde redderetur dogma Catholicum. Aberrant illi: ad fidem enim hoc unum hic pertinet, characterem per aliqua Sacramenta imprimi: cætera spectant opiniones Scholæ. Sequatur quisque quam verisimiliorem judicaverit.

PRIMA CONCLUSIO.

Certum est ex fide, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine, imprimi characterem in anima; hoc est, signum quoddam spirituale, & indelebile, unde ea iterare non possunt. Conclusio ipsis verbis Concilii Trid. sess. 7. Can. 9. concepta est.

Bellarminus Lib. 2. de Sacramentis in gen. cap. 20. & multi cum ipso Theologi, Conclusionem probant his Scripturæ testimoniis.

Secundæ Corinth. 1. v. 21. *Qui unxit nos Deus, qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.*

Ephes. 1. v. 13. *In quo (Christo) credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ.*

Et cap. 4. v. 30. *Nolite contristare Spiritum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis.* Signum porro illud, inquit, ac pignus Spiritus, est character impressus per Sacramentum Baptismi, & Confirmationis. Ita sit, non repugnamus: attamen probationem hanc plane decretoriam non esse facile judicabit quisquis attenderit sanctos Patres laudata testimonia sensu litterali interpretatos esse de interiori per gratiam unctione, in qua pignus est Spiritus Dei & hæreditatis æternæ. Estius in hæc loca docet, unctionem & consignationem Spiritus sancti non aliam esse ab illa gratiæ, & charismatū abundantia qua repleti Apostoli, ac veluti sigillo quodam probati & manifestati fuere, tanquam veri Christi ministri adversus Pseudo-apostolos judaizantes. Certum porro est efficacem ex Scripturis elici non posse probationem, nisi cum in eandem explicationem conspirant SS. Ecclesiæ Patres, juxta regulam Concilii Trid. sess. 4. in Decreto de Canonicis Scripturis.

Neque propterea minus certum haberi debet de characteris dogma Catholicum, eo quod in Scripturis aperte expressum non sit; cum, ut jam diximus, satis sit illud ex constanti Traditione, quæ altera ex fidei nostræ regula, ab Ecclesia definitum fuisse, ut & bene multa, alia, de quibus dicebat

P. 102. A. *nullam invenies: traditio tibi prætendetur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix.* Et S. Augustinus L. 5. de Baptismo c. 23. *Multa sunt quæ universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis præcepta bene creduntur, quæ nunquam in Scriptura non inveniantur.* Conclusio itaque ex Traditione efficaciter demonstranda est, qua constat per aliqua Sacramenta imprimi signum distinctum tum ab externo Sacramenti ritu, tum ab interiori gratia; quod animæ inhæreat, perpetuum sit ac indelebile; quod denique Fideles distinguat a cæteris, & efficiat ut Sacramenta hæc iterari non possint.

Primo itaque, signum illud ab externo Sacramenti ritu distingui, patet ex eo maxime quod sit effectus Sacramenti: quod animæ inhæreat etiam postquam fluxit actio sacramentalis.

Sanctus Cyrillus in præfatione in Catecheses. *Magnum sane est, inquit, pro-*

propositum hoc Baptisma, captivitatis liberatio, peccatorum remissio, mors peccati, animæ regeneratio, vestimentum candidum, signaculum sanctum & indelebile. Enumerat hic S. Doctor effectus Baptismi, inter quos appellat signaculum, seu characterem indelebilem: at de ipso externo Sacramento id dici merito non potest. Et Cathechesi 4. Spiritus sanctus, inquit, tempore Baptismatis animam obsignat. Nimirum non tantum per gratiam, sed etiam per characterem.

Sanctus Epiphanius hæresi 8. discrimen inter Circumcisionem, & Baptismum assignat his verbis: Illic præscripta corporis Circumcisio est, quæ in usu tamdiu fuit, quoad ingens est illa Circumcisio subsecuta, Baptismus videlicet, quo nos a peccatis præcidimur, & in Dei nomine signamur. Duplicem hic spiritua-lem effectum Baptismi distinguit, nempe circumcisionem a peccatis per gratiam, & obsignationem per characterem: obsignatio porro illa spiritualis, est a Sacramento distincta, sicut effectus a causa.

Sanctus Joannes Damascenus Lib. 4. Orthod. fidei cap. 9. Nunc, inquit, Spiritus sancti primitias per Baptismum accipimus, & regeneratio, alterius nobis vitæ initium, & signaculum, & præsidium, & illuminatio efficitur.

Sanctus Ambrosius L. 1. de Spiritu sancto cap. 6. Etsi, ait, specie signemur in corpore, veritate tamen signamur in corde. En duplex signum, exterius in Sacramento, & interius in characterem. Et L. de iis qui initiantur seu de Mysteriis cap. 7. Repete, inquit, quia accepisti signaculum spiritale.

Sanctus Augustinus sæpius affirmat characterem imprimi, hære, portari etiam a desertoribus, & apostatis; quæ loquendi ratio exteriori Sacramento adaptari non potest. Lib. 2. contra Epistolam Parmeniani cap. 13. postquam comparavit characterem baptismalem cum nota seu characterem quo milites notabantur, An forte, inquit, minus hærent Sacramenta Christiana, quam corporalis hæc nota? Et Lib. 1. contra Cresconium grammaticum, eundem characterem infigi, imprimi, affirmat: censet igitur eum esse quid distinctum a signo externo Sacramentali.

Secundo, characterem, de quo Veteres, distinctum esse a gratia sanctificante constat: quia affirmant eum amitti non posse, quod gratiæ non convenit; in iis imprimi qui ficti accedunt ad Baptismum; in apostatis & desertoribus permanere: unde inferunt, corrigendum quidem esse errorem desertoris, sed non iterandum Baptismum.

S. Augustinus Tract. 6. in Joan. Tene quod accepisti, inquit, non mutatur, sed agnoscitur: character est Regis mei, non ero sacrilegus; corrigo desertorem, non muto characterem. Et L. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 13. An forte, inquit, minus hærent Sacramenta Christiana, quam corporalis hæc nota, cum videamus nec apostatas carere Baptismate, quibus utique per pœnitentiam redeuntibus non refluitur, & ideo amitti non posse judicatur? L. denique 6. contra Donatistas cap. 1. Satis eluxit, inquit, Pastoribus Ecclesiæ Catholice toto Orbe diffusæ, per quos postea plenarii Concilii auctoritate originalis consuetudo firmata est; etiam ovem, quæ foris errabat, & Dominicum characterem a fallacibus deprædatoribus suis foris acceperat, venientem ad Christianæ unitatis salutem, ab errore corrigi, a captivitate liberari, a vulnere sanari, characterem tamen Dominicum in ea agnosci potius qua improbari. Idem repetit Epistola 185. alias 50. n. 43. ubi Donatistam inducit sic loquentem: Quare ergo me non baptizas, ut abluas me a peccatis? Respondeo, (Augustinus) Quia non facio injuriam characteri Imperatoris, cum errorem corrigo desertoris.

Tertio denique Veteres affirmant characterem ita tenaciter animæ inherere,

harere, ut nullatenus deleri possit, nec iterari debeant Sacramenta per quæ imprimitur, per illum nos consignari, & a cæteris distingui.

Chrysoft.

p. 1041.

Epiph. l. 1.

p. 19.

Sancti Chrysoftomus & Epiphanius, hic hæresi 8. ille Oratione 2. in Epistolam ad Ephesios docent, nos in anima signari per Baptismum quomodo Judæi in corpore per Circumcisionem signabantur: Circumcisionis vero signum perpetuum erat. Hinc est quod S. Cyrillus præfatione in Catecheses jam citata, signaculum Baptismatis indelebile appellat. Alii illum comparant vel cum regio caractere qui monetis imprimitur; vel cum nota qua milites suo Imperatori, & oves suo possessori asseruntur; vel cum ea consecratione per quam res aliqua ab usu profano ad sacrum, & religiosum traducitur. Ita fere sanctus Augustinus Lib. 2. contra Epistolam Parmeniani cap. 13. ubi ait, Sacramentum Baptismi & Ordinis iterari idcirco non posse, quod consecratione quadam conferatur. Utrumque, inquit, Sacramentum est, & quadam consecratione utrumque homini datur, illud cum baptizatur, istud cum ordinatur; ideoque in Catholica utrumque non licet iterari, quod paulo post illustrat exemplis mox dictis.

T. 9. p. 44.

B.

Ed. nova

Tom. 2. p.

117. B.

Sanctus Basilius hom. 13. in sanctum Baptisma: *Agnoscat te nemo, inquit, noster ne sis, an hostium, nisi mysticis signis necessitudinem affinitatemque ostenderis, nisi signatum sit super te lumen vultus Domini. Quomodo vindicabit te Angelus? Quomodo eripiet ex hostibus, nisi agnoverit signaculum (characterem Baptismi?) Quomodo dicturus es tu, Dei sum, si notas ac insignia non exhibeas? An ignoras Exterminatorem domos signatas præterisse, in his vero quæ signatæ non erant, primogenita occidisse? Thesaurus non obsignatus diripi a furibus facile potest, ovi signo carenti tuto struuntur insidiæ.*

Tom. 14.

Conc. p.

777.

Traditionem hanc certam & constantem præ oculis habebat Concilium Trident. cum sess. 7. Can. 9. sic statuit: Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo, Confirmatione & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale, & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.

Tom. 13.

Concil. p.

535. B.

Ante Concilium Trid. jam an. 1439. Eugenius IV. in Decreto dixerat, inter Sacramenta tria esse, Baptismum, Confirmationem & Ordinem, quæ characterem, id est, spirituale quoddam signum a cæteris distinctivum, imprimunt in anima indelebile, unde in eadem persona non reiterantur.

Ante Eugenium Innocentius III. de caractere per Baptismum impresso loquitur, velut de re trita, & communi apud Theologos; quam occasione erroris Donatistarum, omnium primus clarius & expressius exposuit sanctus Augustinus, & quam Synodus Tridentina aperte definivit. Id autem dumtaxat definivit, & ad fidem pertinet, nempe, in tribus Sacramentis, Baptismo, Confirmatione & Ordine imprimi in anima characterem, hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, unde fit ut ea iterari non possint: cætera vero quæ naturam hujus characteris spectant, Theologis discutienda reliquit.

Durandi,

& Scoti

opinio

differt ab

errore No-

vatorum,

& concil-

iarum po-

test cum

dogmate

fidei.

Quapropter Durandi & Scoti opinio supra memorata distat ab errore Novatorum in duobus: primo, quia Novatores Confirmationem & Ordinem expungunt e numero Sacramentorum, non ita Auctores laudati. 2. quia Novatores characterem velut figmentum ab Innocentio III. excogitatum, explodunt ac rejiciunt: non ita Durandus & Scotus. Eorum igitur sententia ab Ecclesia damnata non fuit, quæ, licet non ita commode, absolute tamen cum dogmate Catholico conciliari potest. Quamquam enimingas characterem non esse aliquid absolutum, sed meram relationem, seu realem,

lem, seu rationis, dici nihilominus potest, quod imprimatur in anima; quod inhæreat & indelebilis sit: tum quia ex Sacramento resultat respectus ille, seu deputatio ad res sacras, quæ cum nusquam a Deo revocetur, perpetua dicitur & indelebilis: tum quia quod morale dūtaxat est ac relativum, recte nihilominus imprimi, & inhærere dicitur: sic macula peccati dicitur imprimi, & hærere in anima postquā fluxit actus peccati, cum tamen non videatur esse nisi peccatum moraliter perseverans non revocatum nec dimissum.

Inde est quod Dominicus Soto fateatur, opinionem Durandi cum moderamine aliquo intellectam, sibi non displicere; & Alphonsus a Castro Lib. 4. adversus hæreses dicat, *characterem esse figuram; ac parum interesse* Pag. 246.
sive illa dicatur esse qualitas, sive relatio.

S. Thomas cæterique post ipsum Theologi, necessitatem & existentiam characteris probant ex officiis illius, quæ sunt 1. aptum reddere hominem ad cultum divinum, seu ad res sacras percipiendas, vel perficiendas. 2. eum Christo configurare, per potestatem ab ipso tanquam ab æterno Sacerdote derivatam. 3. eum distinguere a cæteris. 4. efficere ut Sacramenta per quæ imprimitur, iterari non possint. Tria autem dūtaxat sunt huiusmodi, nempe Baptismus, Confirmatio & Ordo: *Quia*, inquit Estius in 4. dist. 1. paragr. 20. tres dūtaxat sunt characteres: in Ba- T. 2. p. 17.
ptismo datur character civitatis seu familiæ Christi, in Confirmatione character mili- col. 2. B.
tiæ Christianæ; in Ordine vero character potestatis, seu ministerii Ecclesiastici.

SECUNDA CONCLUSIO.

Character non est pura relatio rationis, non extrinseca dūtaxat denominatio, nec relatio realis, sed est aliquid reale absolutum quod ad secundam speciem qualitatis revocatur, atque in intellectu tanquam in suo immediato subiecto residet.

Prima pars probatur contra Durandum: Quia communi Ecclesiæ ac Theologorum usu loquendi, character imprimi dicitur, hærere in anima, atque signum esse spirituale, & indelebile: at hæc omnia nonnisi valde improprie, & abusive dici possunt de relatione rationis ac mere extrinseca denominatione: ea porro Ecclesiæ reverentia debetur, ut quæ in Scholis propugnantur opiniones, recte cohæreant cum proprietate verborum, quibus Ecclesia utitur.

Licet igitur Durandi opinio fidei non adversetur, quia tamen non satis accomodata est recepto loquendi modo Ecclesiæ, idcirco rejicienda.

Adde quod ex quolibet Sacramento resultat extrinseca illa denominatio, in qua Durandus characterem reponit, neque tamen singula Sacramenta characterem imprimunt.

Secunda pars contra Scotum ostenditur: Tum quia accurate ac philosophice loquendo, relatio per veram actionem non producit; sed resultat ex fundamento & termino: at character dicitur produci, imprimi per Sacramenta. Tum quia omnis relationis assignari debet aliquod fundamentum; at difficile est in opinione Scoti illud assignare. Quod enim esset? An gratia, dona, virtutes? at his etiam sepositis character imprimitur, & perseverat. An sola animæ substantia, vel aliqua ejus facultas? at Veteres Judæi cum vera Sacramenta percipiebant, & animam, & facultates illas habe-

bant, atque ad cultum Dei deputabantur; neque tamen aliquo interno characterē signabantur. At denique ipsa sacramentalis actio; at jam diximus relationem vere non produci, sed resultare dumtaxat ex fundamento & termino; præsupponi igitur debet hujus actionis sacramentalis terminus, priusquam intelligatur resultare illud relativum, quod character nuncupatur.

Tertia pars, nempe characterem esse aliquid reale positivum, & absolutum, seu qualitatem aliquam fixam, & permanentem, sequitur ex reiectis opinionibus Durandi, & Scoti.

Triplex dumtaxat superesse hic potest dubitatio. Prima, an ejuscemodens absolutum directe vel indirecte & reductive sit in cathedra qualitatis. Secunda, ad quam speciem qualitatis revocari debeat. Tertia, in quo subiecto immediate resideat, de quibus fusc disputant Suarez, Vasquez & alii Scholastici. Nos, qui ad graviora properamus, levi ac suspensa dumtaxat manu ea attingemus, respondendo.

Ad primam: characterem non reductive tantum, sed directe esse in cathedra qualitatis. Ratio est quia docent communiter Philosophi, aliquid in cathedra qualitatis reponi directe, quando eodem modo recipitur in subiecto illudque afficit, quo solet qualitas creata, & naturalis: atqui character eodem modo recipitur in anima eamque afficit, quo solent qualitates creatæ & naturales recipi, & afficere subiectum in quo sunt; quia nempe educitur e potentia animæ, ipsi inhæret, & per ipsum homo denominatur talis, id est, aptus ad Sacramenta active vel passive.

Ad secundam: verisimilius esse characterem revocari ad secundam speciem qualitatis, nempe potentiam. 1. quia non videtur revocari ad dispositionem vel habitum. Ratio est quia dispositio est facile mobilis a subiecto, character vero firmus est ac indelebilis; habitus autem intendi potest vel remitti, & movet ad facilius dumtaxat agendum: at talis non est character. 2. revocari non potest ad tertiam vel quartam speciem qualitatis, id est patibilem qualitatem aut passionem, formam aut figuram: quia ad illas qualitatis species ea dumtaxat accidentia revocari solent, quæ adhærent corpori; character autem signum est spiritale inhærens animæ: superest igitur ut revocetur ad potentiam. Et vero ea qualitas merito potentia dicitur, quæ dat simpliciter posse agere vel pati: atqui talis est character per quem homo ad sacra deputatur active vel passive, id est, suscipienda, vel perficienda.

Ad tertiam denique respondemus, probabilius nobis videri characterem immediate residere in intellectu, non vero in substantia animæ, tanquam in subiecto proximo. Ratio est, quia character datur ad agendum vel recipiendum aliquid sacri: atqui anima non agit nec patitur, nisi per suas facultates. Character autem non videtur esse in voluntate; quia voluntas illarum qualitatum subiectum videtur esse, a quibus homo bonus vel malus denominatur; at talis non est character, qui in malis est sicuti in bonis. Præterea character ordinatur ad executionem cultus divini: cultus autem divinus quædam est fidei protestatio; igitur in eodem subiecto residet character in quo est fides; at illa est in intellectu.

Quæres 1. an de fide sit characterem esse indelebilem.

Resp. de fide esse, illum hac in vita deleri non posse; quia Concilium Trid. ait *esse signum indelebile*. An vero in altera vita sit delendus plane incertum est, cum nihil ea de re pronuntiaverit Ecclesia: verbis tamen Con-

Concili conformius videtur, illum delendum non fore, qui in beatis permanens est ad gloriam, in damnatis ad poenam.

Quæres 2. utrum per Sacramenta vetera character imprimeretur.

Resp. negative, quia nulla auctoritate aut satis firma ratione id ostendi potest.

Quæres 3. utrum character fuerit in Christo Domino.

Resp. negative: quia nullibi talis characteris in anima Christi impressio fit; nec tali nota Salvator noster indiguit, qui est *splendor gloriæ*, & *figura substantiæ Patris*. Hebr. 1. v. 3. *In quo inhabitat plenitudo divinitatis corporaliter*. Coloss. 2. v. 9. Et vero character qui per Sacramenta Christi in nobis imprimitur, est participatio quædam ac dimanatio Sacerdotii Christi; ergo in Christo æterno Sacerdote nullus fuit ejusmodi character.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Adversus præcedentes Conclusiones.

Obijcies 1. contra primam Conclusionem. De character per aliqua Sacramenta impresso, nulla in Scripturis fit mentio, ut nos ipsi cum multis antiquis Scholasticis non diffitemur: apud veteres autem SS. Patres & Theologos ante Innocentium III. hoc est, sæculum decimum-tertium, de illo pariter altum est silentium: nihil de illo Magister Sententiarum, nihil Hugo Victorinus: licet de Sacramentis ex professo tractaverint. Magister enim L. 4. dist. 4. agens de iis qui fide ad Sacramentum accedunt, ait, *eos Sacramentum, non vero rem Sacramenti percipere*; per rem vero Sacramenti, intelligit gratiam: neque distinguit duplicem effectum Sacramenti, ut nos jam distinguimus, gratiam scilicet, & characterem. Eodem Libro dist. 7. rationem reddit cur Confirmatio repeti non possit, nempe quia non debet Sacramento fieri injuria; fieret autem si repeteretur: quod enim per consecrationem aliquam confertur, iudice sancto Augustino, iterari non potest: si vero characterem agnovisset Magister, procul dubio eum laudasset tanquam veram causam cur repeti non possit Confirmatio.

Magister
obiit an.
1164. Hu-
go anno
1140.

Resp. 1. silentium Scripturæ opponi hic merito non posse, cum aliunde certa & constans est Ecclesiæ Traditio. 2. Falsum est veteres sanctos Patres nihil de character suis in Scriptis ad nos transmisisse: Fidem faciunt, quæ hic laudata sunt eorum testimonia. 3. Veteres Scholastici, ut diximus, non tam de existentia characteris, quam de natura ipsius, disputant, ac de genere probationis unde certo possit demonstrari illum per aliqua Sacramenta imprimi. 4. Magister Sententiarum characteris quidem nomine non utitur, at rem nomine ipso significatam agnovit. Lib. enim 4. dist. 7. mox citata, docet, Baptismum, Confirmationem & Ordinem iterari non posse, quia per quamdam consecrationem conferuntur, quæ ratio ex sancto Augustino deprompta est, ac characterem nostrum subindicat.

Et vero Petrus Pictaviensis Lombardi discipulus, & in Cathedra Theologica Parisiensi, quam annis prope quadraginta magno cum plausu tenuit, successor, primusque Sententiarum Lombardi Commentator, in dist. 24. distincte de character impresso mentionem facit, sicut & Guillelmus Parisiensis Episcopus qui floruit an. 1240. cap. 3. de Baptismo, quos summo consensu cæteri Scholæ Magistri sequuti sunt.

Obiit an.
1205.

T. 6. pag. 619. C. D. Objicies 2. Veteres Ecclesiæ Doctores, imprimis vero sanctus Augustinus, per characterem cujus aliquando meminerunt, intelligunt, vel exterius Sacramentum, vel internam gratiæ unctionem, vel externam denominationem; quemadmodum explicat Durandus antea memoratus. Hoc sensu S. Augustinus sermone coram Emerito Donatista, ait, fidem in nomine Trinitatis esse characterem quem Christus militibus suis imprimi iussit.

Resp. nego ant. Ad sanctum Augustinum, distinguo: per characterem imprimentem, seu causam characteris instrumentalem, intelligit sanctus Augustinus Sacramentum exterius aut fidem Trinitatis, hoc est, invocationem solemnem Trinitatis quæ fit in Baptismo, concedo: per characterem impressum, nego. Porro citato loco loquitur Augustinus de characterē imprimente, nos autem hic agimus de characterē impresso.

Instabis 1. Eodem in loco sanctus Doctor asserit, quod si Donatus in nomine suo baptizasset, characterem impressisset: at talis character haud dubie nihil internum fuisset ac spiritale.

Resp. sanctum Doctorem ex hypothese loqui, ut sæpe fit inter disputandum. Scilicet consilium ipsi erat ostendere, Sacramentū vim suam unice a Christo trahere, atque validum & ratum illud esse, a quocunque Ministro, ritu legitimo & a Christo præscripto consecratum; quod ostendit ex hypothese in qua supponeretur Donatus proprium suum Baptismum conferre, aitque Donatum eo in casu characterē suum impressurum in iis quos baptizaret. Hypothesim autem non probat nec admittit S. Doctor, sed ea facta recte concludit quod volebat, nempe Sacramentum Christi non pendere a privata Ministri conditione, sed a virtute Christi de quo dicitur, *Hic est qui baptizat.*

Instabis 3. Ibidem sanctus Doctor ait characterem exterius cognosci, quod de signo spiritali, & interno dici non potest, bene vero de exteriori Sacramento.

Resp. dist. ant. ait, characterem exterius cognosci in sua causa, nempe visibili Sacramento, concedo: in seipso immediate, nego.

Objicies 3. Vitiosus occurrit in nostra sententia circulus: nam idcirco probamus characterem imprimi per aliqua Sacramenta, quia hæc iterari non possunt; & probamus ea iterari non posse, quia characterem imprimunt.

Resp. vitiosum non esse circulum, cum probatio ex diverso causæ genere deducitur; qua ratione effectus per causam, & causa per effectum aliquando probatur. Iterari non posse aliqua Sacramenta probamus ex characterē impresso, tanquam ex effectū Sacramenti; & vicissim probamus characterem ab illis Sacramentis imprimi, tanquam ex causa.

Instabis. Ex eo quod Sacramentum aliquod non possit iterari, male infertur per illud characterem imprimi; namque Matrimonium iterari sæpius cum eadem persona non potest, nec tamen imprimit characterem.

Resp. Matrimonium ex se iterari posse cum diversis personis, quod satis est ut characterem non imprimat. Cum eadem vero persona repeti non potest, non quidem propter characterem quem imprimat, sed propter vinculum quod dissolvi non potest nisi sola morte, si consummatum fuerit; sunt enim duo in carne una.

Objicies 4. Necesse non videtur recurrere ad characterem, ut explicetur cur Baptismus v. g. repeti non possit, in promptu quippe sunt rationes aliæ. Prima, quia Baptismus est janua seu introitus ad Ecclesiam: ubi autem semel aperta est janua, necesse non videtur ut sæpius aperiatur.

Secundo.

Secunda, quia Baptismus destinatus est ad delendum originale peccatum, quod unicum est. Tertia, quia per Baptismum promittitur vita æterna, Dei autem promissio certa est.

Resp. 1. nego ant. Etsi enim rationes illæ & causæ, quas Novatores exaggerant, quidquam momenti ac ponderis haberent, an idcirco excludenda ea quam ex caractere impresso Ecclesia repetit? minime profecto. 2. Leves admodum & parum firmæ videntur adductæ causæ & rationes. Prima quidem, quia janua Ecclesiæ quæ baptizatis aperitur, iisdem apostatis ac desertoribus, si redire velint, rursus aperienda est, non quidem per Baptismum, sed per Pœnitentiam. Secunda, quia qui fictus accedit ad Baptismum, a labe peccati originalis non mundatur, & tamen non rebaptizatur cum resipiscit. Tertia, quia per Eucharistiam promittitur quoque vita æterna, & tamen sæpius percipi potest ac debet Eucharistica Communio.

Objicies 5. Inutilis omnino videtur character, ut sit nota distinctionis. Cui enim inserviret? An Deo? at omnia per seipsum novit immediate. An Beatis? at omnia vident in verbo. An homini? at videt tantum ea quæ patent exterius.

Resp. ad hoc maxime utilem esse characterem, quod sit nota seu signum quoddam fixum ac permanens, per quod homo Deo consecratur, ac distinguitur a cæteris. Neque refert quod absque tali signo potuisset homo Deo consecrari, a Deo & Beatis cognosci, & scerni ab illis: neque enim hic disputamus de eo quod fieri potuit, sed de eo quod revera a Deo factum est; neque hujusce facti alia quærenda ratio, quam voluntas facientis. Simili argumento probaret quis, superflua esse Sacramenta ad sanctificationem nostram, quia potuit Deus alia via suam nobis communicare gratiam: voluit tamen eam per Sacramenta nobis communicare; ulterior autem ratio quærenda non est.

Objicies 6. Per omnia Sacramenta imprimi debet character, non autem per tria dumtaxat, quia nempe per omnia Sacramenta homo deputatur ad cultum divinum.

Resp. S. Th. 3. p. qu. 63. art. 6. per ea tantum Sacramenta characterem imprimi, per quæ homo deputatur ad agendum aliquid vel recipiendum quod pertineat ad cultum Dei. Atqui tria dumtaxat sunt hujusmodi Sacramenta. Pœnitentia enim directe ad divinum cultum non ordinatur, ait ibid. Angelicus Doctor: per illam enim homo liberatur a peccato, non autem exhibetur ipsi aliquid de novo pertinens ad divinum cultum, sed restituitur in statum pristinum. Pertinet autem, pergit S. Thomas, aliquod Sacramentum ad divinum cultum tripliciter: uno modo, per modum ipsius actionis; alio modo per modum agentis; tertio modo per modum recipientis. Per modum quidem ipsius actionis pertinet ad cultum divinum Eucharistia, in qua principaliter divinus cultus consistit, in quantum est Ecclesiæ sacrificium; & per hoc idem Sacramentum non imprimitur homini character, quia per hoc Sacramentum non ordinatur homo ad aliquid aliud ulterius agendum vel recipiendum in Sacramentis, cum potius sit finis, & consummatio omnium Sacramentorum. Ita S. Thomas.

Objicies 7. contra secundam Conclusionem.

Inter varias circa naturam characteris opiniones, ea cæteris præferenda videtur, quæ, salva fide, facilior est, ac clarius exponit quæcumque ad characterem pertinent: atqui talis est opinio Durandi supra memorata, quæ per solam externam Dei voluntatem seu destinationem nitide exponit quæ ratione

Objectiones contra secundam Conclusionem.

tione homo per Sacramenta deputetur ad res sacras percipiendas vel peragendas, absque ulla succrescente in anima entitate seu qualitate, quæ ita obscura est ut vix intelligi possit; quomodo Magistratus ad varia Officia deputatur, & pretium monetæ crescit vel minuitur per solam Principis voluntatem, sine ulla qualitate addita vel in Magistratu vel in moneta.

Resp. prudenti & cauto Theologo sufficere non debere, quod opinio, quam amplectitur, sit facilior, & fidei non adversetur, sed præterea necesse esse, ut cum modo loquendi, seu proprietate verborum, quæ usurpat Ecclesia, aperte consentiat. Quamvis autem opinio Durandi cum fide conciliari possit, at utcumque sit intellectu facilior, vel eo tamen solo nomine rejici debet, quod videatur aliena a communi usu loquendi Ecclesiæ, & Theologorum, ubi de charactere verba faciunt. Ajunt enim, characterem esse signum spirituale animæ impressum, inhærens & indelebile: an vero proprie id dici potest de externa quadam denominatione, & destinatione hominis ad res sacras sive perficiendas, sive recipiendas? minime profecto. Hic ergo loquendi modus denotat aliquid absolutum, & internum, seu qualitatem animæ inherentem: neque adducta exempla quidquam hic juvant Durandum. Princeps enim cum Magistratum ad aliqua Officia delegat, nihil in eo ponit, nec aptum eum facit, sed supponit: Deus e contra qui in animam ipsam hominis illabatur, quem amat suo amore dignum facit per infusionem gratiæ; & quem pariter ad cultum suum certa ratione consecrat, per internam aliquam qualitatem ipsum disponit, ac destinat. Neque vero refert quod difficile sit qualitatem illam explicare. Quasi istud a Theologis exigi merito posset, ut res Theologicas, omni prorsus deterfa obscuritate, planas & faciles omnibus redderent.

Objicies ultimo. Character est signum: omne autem signum relativum est ad rem quam significat; ergo character est relatio quædam realis, ut contendit Scotus.

Resp. in omni signo, præter illam ad rem significatam relationem, esse aliquid reale, & absolutum. V. g. in charactere quo notatur ovis vel miles, præter illum respectum quem habet ad possessorem, & ducem, est aliquid reale absolutum: pariter igitur in charactere per Sacramenta impresso, præter ordinem quem dicit ad cultum Dei, aliquid est absolutum, & reale in anima inhærens, quod solet appellari qualitas: quemadmodum gratia sanctificans, præter respectum quem habet ad Dei amorem, & benevolentiam, aliquid in se reale ac positivum importat.

Q U Æ S T I O Q U I N T A.

De auctore seu institutore Sacramentorum.

DE duobus hic controversia movetur. Primo, an Christus Dominus omnia, & singula Sacramenta instituerit, & quomodo: an immediate, & per seipsum, an mediate per Apostolos. Secundo, an auctoritas instituendi Sacramenta possit hominibus communicari.

ARTICULUS PRIMUS.

An Christus Dominus omnia & singula novæ Legis Sacramenta instituerit, & quomodo; an per seipsum immediate, an mediate per Apostolos?

SI quis hic Novatorum error est, non tam circa institutionem, quam circa numerum Sacramentorum versatur. Agnoscunt enim illi, Sacramenta a solo Christo immediate institui potuisse; nec alio prætextu duo tantum admittunt, Baptismum nempe & Eucharistiam, quam quod ea duo Christus per seipsum immediate instituisse legatur, cætera vero Apostolis vel Ecclesiæ suam debeant originem.

Orthodoxi Theologi consentiunt quidem omnes, Baptismum & Eucharistiam immediate a Christo fuisse instituta: consentiunt pariter Christum mediate saltem omnium & singulorum Sacramentorum auctorem esse ac parentem; de duobus tantum disputant, nempe an Christus omnia immediate instituerit, & an istud certa fide Catholica sit definitum.

Ex veteribus Scholasticis aliqui existimarunt, Apostolos, pro concessa sibi a Christo potestate, nonnulla instituisse Sacramenta, præsertim vero Confirmationem & Unctionem extremam. Ita Magister Sentent. Hugo Victorinus & S. Bonaventura. Quin Alexander Alensis parte 4. Summæ qu. 24. membro 1. longe post Apostolorum tempora Sacramentum Confirmationis in Concilio Meldensi circa annum Christi 845. institutum fuisse fabulatur, *L. 1. sent. dis. 23. Hugo Vi. L. 2. de Sa- cramentis cap. 2. In Lib. 4. Sent. ad dist. 17. art. 1. q. 3. To. 2. p. 15. col. 1. C. D.* *et si enim ferenda sit, ait Estius in 4. dist. 1. paragr. 16. eorum opinio qui alicujus Sacramenti institutionem Apostolis adscribunt, minime tamen eis assentiendum, qui post Apostolorum tempora putant aliquod eorum fuisse institutum; quandoquidem commissio verbis facta non ultra Apostolos extendere se potuerit; alioquin enim & hodie posset aliquid in Sacramentis Ecclesia mutare, vel instituere. Hæc Estius.*

Qui in ea versantur sententia, haud dubie persuasum non habent de fide esse, Christum Dominum per seipsum & immediate singula Sacramenta instituisse.

Alii e contra existimant istud ad fidem pertinere, atque a Concilio Trid. sess. 7. Can. 1. definitum fuisse; oppositamque sententiam velut erroneam traducere non dubitant. Ita Bellarminus L. 1. de Sacramentis c. 23. Vasquez in 3. partem ad qu. 64. art. 4. disput. 135. cap. 1. Becanus de Sacramentis in communi cap. 5. & Isambertus in 3. partem ad qu. 64. disp. 1. art. 1. Et art. 2. non alia ratione veteres Scholasticos aliter sentientes excusat, quam quod Scripta sua Judicio Ecclesiæ subjecerint.

Alii denique mediam quamdam tenentes sententiam, contendunt revera quidem Christum Dominum immediate per seipsum omnia & singula Sacramenta instituisse; at istud esse de fide, pronuntiare non audent. Ita Dominicus Soto in 4. dist. 1. qu. 5. art. 2. conclusione 3. Estius in 4. dist. 1. paragr. 16. Suarez quoque scribens in 3. partem S. Thomæ ad qu. 64. art. 4. disp. 12. sectione 1. quamquam asserat dubitari vix posse quin hæc sit mens Concilii Trid. attamen aperte ad fidem eam pertinere non affirmat. His præmissis sit

C O N C L U S I O.

Christum Dominum omnia & singula Legis novæ Sacramenta immediate & per seipsum instituisse, certa quidē est ac vera sententia, non tamen de fide.

Prima Conclusionis pars

Probatur 1. ex Scripturis triplici argumento. I. Quia nullum est ex septem Sacramentis cujus aperta non fiat in Scripturis mentio, ac proinde cujus immediata institutio ad Christum non videatur referri debere. De Baptismo mentio fit Matth. 28. v. 19. de Confirmatione, Act. 8. v. 15. de Eucharistia, Matth. 26. v. 26. de Pœnitentia, Joan. 20. v. 23. de Uctione extrema, Jacobi 5. v. 14. de Ordine, Act. 6. v. 6. de Matrimonio, Ephes. 5. v. 31. II. Apostoli declarant, se dumtaxat Ministros ac dispensatores esse, non auctores mysteriorum Dei. 1. Cor. 4. v. 1. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Et cap. 3. v. 5. jam dixerat Apostolus: *Quid est Apollo? quid vero Paulus? minister ejus cui credidistis.* III. denique testatur S. Lucas, Christum postquam a mortuis suscitatus est, per dies quadraginta cum Discipulis conversatum, & de Regno Dei collocutum fuisse; quo certe temporis spatio Apostolos suos informabat, eaque omnia, quæ ad ritus Sacramentorum pertinent, ipsis exponebat. Ita S. Leo Serm. 1. de Ascensione Domini. *Hi dies, inquit, qui inter Resurrectionem Domini*
To. 1. p. Ascensionemque fluxerunt, non otioso transiere decursu; sed magna in his confir-
312. mata Sacramenta, magna sunt revelata mysteria. Quamquam vero concederemus Novatoribus, nonnullorum Sacramentorum institutionem clare ac distincte in sacris Litteris non exprimi, an non Apostolica Traditio sufficeret iis omnibus retinendis, quæ Ecclesia ab Apostolis edocta constanter retinuit? Quod enim, ait S. August. L. 4. de Baptis. c. 24. *universa tenet*
Tom. 9. p. Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate
194. C. D. Apostolica traditum rectissime creditur. Apostoli autem a Christo, Christus a Deo, quod nobis traditum est, accepere, ait Tertullianus.

Probatur 2. ex sanctis Patribus, Ambrosio præsertim & Augustino.

S. Ambrosius Lib. 4. de Sacramentis cap. 4. *Auctor Sacramentorum, in-*
To. 2. p. quit, quis est, nisi Dominus Jesus?
368. B. S. Aug. Lib. 3. de Doctrina Christ. c. 9. agens de Sacramentis novæ Legis,
Tom. 3. Quædam pauca, inquit, pro multis, eademque factu facillima, & intellectu augu-
part. 1. stissima, & observatione castissima, ipse Dominus, & Apostolica tradidit disciplina.
p. 49. B. Et Epist. 54. alias 118. Tenere te volo (alloquitur Januarium) Dominum no-

To. 2. p. strum Jesum Christum :: leni jugo suo nos subdidisse, & sarcinæ levi: unde Sa-
224. A. cramentis numero paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis
societatem novi populi colligavit. Sicuti est Baptismus Trinitatis nomine consecra-
tus; communicatio corporis & sanguinis ipsius, & si quid aliud in Scripturis Ca-
nonicis commendatur :: Illa autem quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ
quidem toto terrarum Orbe servantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel
plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque
statuta retineri, sicuti quod Domini Passio & Resurrectio &c. anniversaria solemnitate
celebrentur. Distinguit eo loci S. Doctor, Sacramenta a cæteris ritibus in eo
maxime, quod isti vel ab Apostolis, vel ab Ecclesia instituti fuerint, illa vero
a Christo Domino, immediate scilicet: alias ab Ecclesia instituta fuisse dici

pos-

possent quamquam precaria auctoritate, id est, a Christo Sponso suo accepta.

Probatur 3. auctoritate Concilii Trid. sess. 7. Can. 1. *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta : . . . anathema sit.* Et si autem Synodus non dicat, *immediate instituta*; atque propter hanc causam Conclusio nostra statuatur id de fide non esse, nihilominus videtur hæc esse mens Concilii, fundata in communi usu loquendi: ea enim quis instituere dicitur, quæ per se ac immediate instituit.

Sessione 14. cap. 1. de Pœnitentia, eadem Synodus docet, tunc præcipue a Christo Domino institutam, cum a mortuis excitatus insufflavisset in Discipulos suos dicens: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* Et sess. 22. cap. 1. docet pariter, Christum Dominum in ultima Cœna Apostolos sacerdotes instituisse. Et sess. 23. cap. 1. *Sacrificium & Sacerdotium Dei ordinatione conjunctum esse*, atque ut Sacrificium sic & Sacerdotium ex Domini institutione Ecclesiam accepisse. De Unctione extrema sess. 14. cap. 1. ait, *institutam esse sacram hanc Unctionem infirmorum, tamquam vere & proprie sacramentum novi Testamenti, a Christo Domino nostro apud Marcum quidem insinuatam, per Jacobum autem Apostolum ac Domini fratrem, Fidelibus commendatum ac promulgatum.* Denique sess. 21. cap. 2. docet id esse discriminis inter Sacramenta, & sacramentalia seu ritus & cærimonias Sacramentorum, quod Ecclesia nihil possit in substantiam Sacramentorum, sicut potest in ritus & cærimonias. En verba: *Declarat sancta Synodus, hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi magis expedire judicaret.* Porro si Ecclesia accepisset a Christo potestatem instituendi Sacramenta, posset haud dubie eorum materiam & formam pro data opportunitate mutare, addendo vel detrahendo: atqui tamen declarat Synodus, quacumque interveniente in ritu mutatione, salvam semper remanere Sacramenti substantiam. Quid ita? quia quæ sunt juris divini a Christo Domino præfixa & determinata, non possunt ab Ecclesia mutari; ergo omnia & singula Legis novæ Sacramenta sunt a Christo Domino immediate instituta.

Secunda pars Conclusionis probatur: quia nullum satis firmum ex auctoritate momentum habemus, quo teneamur fide divina, credere Christum Dominum omnia & singula Legis novæ Sacramenta immediate per se ipsum instituisse. Non ex verbo Dei seu scripto seu tradito, ex quo inferimus quidem Christum Dominum Sacramentorum auctorem esse; at immediatum esse auctorem nullibi legimus. Non ex definitione Ecclesiæ: Canon enim Tridentinus mox citatus errorem dumtaxat Novatorum perstringit, qui e septenario Sacramentorum numero quinque hoc prætextu expungunt, quod non sint a Christo Domino instituta; adversus quos Synodus statuit, omnia Sacramenta quæ Catholica Ecclesia agnoscit, fuisse a Christo Domino instituta: an vero mediate vel immediate, non determinat Synodus; atque consulto pro sua sapientia ab hac particula, *immediate*, abstinuit, quod sciret rem esse inter Scholasticos hinc & inde agitatam. Quapropter non videtur nobis Bellarminus Lib. 1. de Sacramentis cap. 23. scopum attigisse, cum scripsit inutilem futurum eum Canonem, nisi mens Concilii fuisset statuere, Christum immediate per se ipsum omnia Sacramenta instituisse; cum nemo, inquit, unquam dubitaverit quin saltem mediatè Sacramenta a Deo sint instituta. Nemo quidem Catholicus dubitavit; at ipsi negabant Novatores, &

Tom. 14.
Concil. p.
776. D.

Ibid. p.
816. A.
Ibid. p.
853. A.
Ibid. p.
862. B.
Ib. p. 322.
B.

Ip. p. 846.
D.

Non est
de fide
Christum
Domini-
num im-
mediate
per se ip-
sum om-
nia Sa-
cramen-
ta insti-
tuisse.

To. 3. p.
41. F.

contendebant vera non esse Sacramēta, nisi quæ Christus immediate instituit.

Probatur 2. Quia, salva fide, in Scholis libere disputatur hæc præsens nostra Conclusio. Multi præterea etiamnum docent, Christum Dominum in genere dumtaxat aliquorum Sacramentorum materiam & formam designasse, atque specialem earum determinationem Ecclesiæ suæ arbitrio permisisse: quæ profecto sententia in istam fere incidit, nempe Christum non immediate omnia Sacramenta instituisse, sed aliqua mediate tantum; qui enim potestatem habet determinandi materiam & formam Sacramenti alicujus, ille censetur habere acceptam a Christo Domino auctoritatem instituendi Sacramenti. Quamquam non ignoramus consecutionem hanc ab aliquibus Theologis, Isamberto imprimis, negari; existimat enim ille, simul & Christum immediate omnia Sacramenta instituisse, ac Apostolis & Ecclesiæ dedisse potestatem in specie determinandi materiam & formam Sacramenti, quas ipse in genere dumtaxat assignavit.

Probatur denique testimonio duorum (ut cæteros omittamus) gravissimorum Theologorum, Dominici Soto, & Guillelmi Estii.

Dominicus Soto.

Dominicus Soto in 4. dist. 1. qu. 5. art. 2. conclusione 3. *Non usque adeo constat, inquit, hæreticum esse negare Sacramenta Confirmationis & Extremæ unctionis fuisse ore Christi proprio instituta. Et conclusione 4. Esset tamen, pergit, temerarium negare omnia Sacramenta a Christo instituta.*

Estius.

Th. 2. p. 14. col. 1. D.

Estius in 4. dist. 1. parag. 16. cum, inquit, non sit a Synodo definitum, Sacramenta novæ Legis omnia immediate a Christo instituta esse, disputatur adhuc inter Catholicos, utrum omnia septem Christus immediate & per se ipsum instituerit, an vero quorundam instituendorum ministerium Apostolis vel Ecclesiæ commiserit. Dubitandi enim causa videtur, quod in Scriptura nusquam legimus ubi Confirmationis & extremæ unctionis Sacramenta Christus instituerit, sed utrumque Apostoli potestate sibi a Christo commissa videantur Ecclesiæ tradidisse Act. 8. & Jacobi 5. Multoque minus existimant Ordinem Diaconatus & Subdiaconatus, & quatuor minores Ordines immediate a Christo fuisse institutos, præsertim quoad singulorum materiam & formam, quarum determinationem, alterationem, atque mutationem volunt Apostolis, imo & posteriori Ecclesiæ, prout Fidelium salutem expedire judicarent, fuisse conceditam. De hac vero sententia sic ibidem judicat gravis Theologus: *Hæc opinio, inquit, ut aliquid probabilitatis habeat, majori tamen probabilitate diversæ sententiæ superatur. Probabilem dicit, non ex fide certam sententiam.*

ARTICULUS SECUNDUS.

An auctoritas instituendi Sacramenta possit hominibus communicari.

Triplex auctoritas. Prima seu potestatis, excellentiæ, & puri ministerii.

Triplex a Theologis distinguitur in Sacramentis auctoritas: una primaria & independens, quæ dicitur potestas auctoritatis; altera excellentiæ seu ministerii principalis, quæ Christo competit ratione humanitatis, quæ instrumentum est divinitatis hypostatice conjunctum; tertia denique infima, quæ dicitur potestas puri ministerii, qualis Sacerdotibus data est.

Auctoritas excellentiæ quæ Christo propria est, fundatur in unionem hypostatica, atque hæc quatuor includit: 1. quod meritum Christi operetur in Sacramentis, ac primam de condigno gratiam mereatur. 2. quod ad invocationem ejus nominis Sacramenta celebrentur. 3. quod ipse ea instituere potuerit, ac revera instituerit. 4. quod effectum Sacramentorum etiam solo nutu & imperio

perio voluntatis absque Sacramento conferre possit. Ita S. Th. 3. p. q. 64. art. 3.

Duo porro necessaria sunt ut aliquod institui possit Sacramentum: primum, ut assignetur signum aliquod exterius conveniens; alterum, ut huic signo annexa sit virtus & efficacia conferendi gratiam sanctificantem.

Scotus in 4. dist. 1. q. 3. Gabriel in eandem dist. q. 2. art. 3. dubio 2. Vasquez in 3. partem qu. 64. art. 4. disput. 135. cap. 2. docent posse quidem alicui creaturæ communicari facultatem assignandi & determinandi signum exterius sacramentale; at negant posse ipsi ab homine certo assignari vim conferendi gratiam. Alii cum Dominico Soto in 4. dist. 1. qu. 5. art. 2. e contra sentiunt, auctoritatem excellentiæ quæ in Christo fuit, posse puris hominibus communicari, non quidem adæquate quantum ad omnes effectus, satisfactionem scilicet infiniti pretii, ac meritum de condigno primæ gratiæ sanctificantis; sed inadæquate, quantum ad institutionem signi cui certo annexa & alligata sit efficax gratiæ collatio.

C O N C L U S I O.

Potestas auctoritatis primaria & independens instituendi Sacramenta, nulli puræ creaturæ communicari potest. Ea vero quæ dicitur excellentiæ, & humanitati Christi tanquam instrumento divinitati conjuncto concessa fuit, adæquate quantum ad omnes effectus communicari non potest, sed inadæquate duntaxat.

Probatur prima pars: Quia illa potestas primaria & independens solius Dei propria est, nec ulli creaturæ, quæ essentialiter est ens dependens, potest communicari.

Secunda pars ostenditur: Quia potestas excellentiæ in Christo adæquate sumpta, fundatur in unione hypostatica, præsupponit satisfactionem infiniti pretii, per quem etiam de condigno Christus primam sanctificantem gratiam nobis meruit: at huiusmodi potestas nulli puræ creaturæ potest communicari, ut per se manifestum est.

Tertia denique pars probatur auctoritate S. Augustini Tract. 5. in Joan. n. 7. ubi sic loquitur: *Potuit Dominus noster Jesus Christus, si vellet, dare potestatem alicui servo, ut daret Baptismum suum tanquam vice sua, & transferre a se baptizandi potestatem, & constituere in aliquo servo suo, & tantam vim dare Baptismo translato in servum, quantam vim haberet Baptismus datus a Domino. Hoc noluit ideo, ut in illo spes esse baptizatorum, a quo se baptizatos agnoscerent. Noluit ergo servum ponere spem in servo. Et paulo post: Intendite; Potuit hanc potestatem servis dare, sed noluit. Si enim daret hanc potestatem servis, idest, ut & ipsorum esset, quod Domini erat, tot essent Baptismata, quot essent servi. Haftenus S. Augustinus.*

Ratio est, quia nulla videtur esse implicantia & contradictio aut ex parte Dei, aut ex parte hominis, aut ex parte Sacramenti, quod, Deo ita concedente, non tantum possit homo instituere signum exterius, sed etiam ipsi annectere vim producendi gratiam: semper enim ea in hypothese salva esset dependentia illius hominis a Deo; neque de condigno, sed tantum de congruo ex libera & gratuita Dei acceptance primam sanctificantem gratiam nobis mereretur. Verum in quæstionibus huiusmodi de re possibili, plus æquo imponendum nobis non est.

QUÆ

Q U Æ S T I O S E X T A.

De ministro Sacramentorum.

DUo hic expendemus. Primum, an Minister Sacramentorum active concurrat tanquam causa instrumentalis ad gratiam sacramentalem. Secundum, an solus & quilibet homo sit Minister Sacramentorum.

A R T I C U L U S P R I M U S.

An Minister Sacramentorum active concurrat ad gratiam sanctificantem.

QUæstio non est, an Minister propria sua virtute interiorem attingat gratiam; certum enim est solum Deum primaria sua auctoritate in nobis interius operari: sed quæstio est, utrum Minister tanquam causa efficiens instrumentalis simul cum Sacramento non tantum remote, sed etiam proxime concurrat ad gratiam sacramentalem.

C O N C L U S I O.

Minister Sacramentorum tanquam vera, instrumentalis & materialis causa simul cum Sacramento proxime & active concurrat ad gratiam sacramentalem.

Probatur: Quia in Sacramento Pœnitentiæ v.g. Minister vere absolvit a peccatis. *Accipite Spiritum sanctum*, ait Christus Joan. 20. v. 28. *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Ita statuit Conc. Trid. sess. 14. c. 6. & Can. 3. & 10. In Sacramento pariter Ordinationis, Episcopus per manus impositionem gratiam impertitur. 2. ad Timoth. 1. v. 6. *Admoneo te*, ait Apostolus, *ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*.

Idem de cæteris Sacramentis quæ Minister dispensat, judicandum.

Ratio est, ait S. Th. 3. p. q. 64. art. 1. in corpore, quia *eadem est ratio Ministri & instrumenti*, seu Sacramenti; *utriusque enim actio exterius exhibetur: & sortitur effectum interiore ex virtute principalis agentis nempe Dei*. Atqui Sacramenta sunt causæ efficaces seu effectrices gratiæ sanctificantis, ergo & eorum Ministri.

Dices 1. Sacramentum Eucharistiæ gratiam communicat cum jam penitus effluxit actio Ministri per quam consecratur: quomodo igitur potest Minister ad illam gratiam active & proxime concurrere?

Resp. eo in Sacramento Ministrum nonnisi remote ad effectum spirituales concurrere, quia nempe peculiare est Eucharistiæ, ut non in usu, sed in re permanenti consistat. Unde species consecratæ quæ corpus Christi vere ac realiter sub se continent, per usum & sumptionem gratiam conferunt diu post elapsam Ministri actionem: in aliis vero Sacramentis quæ in actione posita sunt, Minister & Sacramentum unam & eandem habent actionem instrumentalem.

Dices 2. SS. Patres vulgo asserunt Ministros Sacramentorum linguam & manus dumtaxat præbere, Deum autem interius mundare, sanctificare &c.

Resp.

Resp. non aliud velle SS. Doctores, nisi quod Ministri non sint causæ primariæ sanctificationis, sed ministeriales dumtaxat, ac certis adstrictæ legibus. Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? ait Apostolus 1. Corinth. 3. ver. 4. *Ministri ejus cui credidistis, & unicuique sicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit; sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.*

ARTICULUS II.

An solus & quilibet homo sit Minister Sacramentorum.

Communis est omnium sententia, solum hominem, eumque viatorem, idoneum esse posse Sacramentorum Ministrum; an vero Angeli ad hocce ministerium delegari possint, anxie disputant ex nostris non pauci. Verum, ut jam diximus, in quæstionibus hujusmodi de re possibili, quæ rem nostram Catholicam multum non juvant, inherendum non æstimamus.

Lutherus cum suis distinguit inter potestatem & usum ministerii. Usum quidem seu functiones sacri ministerii nullum arrogare sibi debere contendit, nisi qui legitime vocatus fuerit: potestatem vero ipsam ministrandi cuilibet homini Christiano per Baptismum inditam agnoscit. Sacerdos, ait in Libro ad Prageneses de instituendis Ministris Ecclesiæ, quem dedit anno 1523. *in novo præsertim Testamento non fit, sed nascitur; non ordinatur, sed creatur. Nascitur autem in Baptismo, suntque prorsus omnes Christiani Sacerdotes.* Et inter Propositiones quas Leo X. damnavit, hæc erat, *Ubi non est Sacerdos, æque potest quilibet Christianus (Sacramenta administrare) etiamsi mulier aut puer esset.*

Tom. 14.
Conc. p.
392. T.
Opusc. p.
736.

Calvinus in Antidoto Concilii Tridentini ad Canonem 10. sess. 7. ita rigide ac severe tuetur eos tantum qui legitime vocati sunt facultatem habere ministrandi Sacramenta, ut nequidem urgente necessitate concedat laicis, præsertim vero fæminis, ut conferant Baptismum.

Firmilianus Cæsareæ in Cappadocia Episcopus Epistola ad sanctum Cyprianum 75. dubitat de veritate Baptismi collati a muliere dæmonibus obfessa. Catholici omnes, excepto Baptismo in casu necessitatis, docent, eum solum idoneum esse Ministrum Sacramentorum, qui per legitimam Ordinationem, non tantum usum, sed & potestatem ipsam accepit ea conficiendi.

PRIMA CONCLUSIO.

Solus homo viator idoneus esse potest Minister Sacramentorum.

Probat ex Scripturis, quæ non aliis quam hominibus, iisque viatoribus, datam esse a Christo facultatem administrandi Sacramenta, testantur. Solis hominibus dixit Christus Matth. 28. v. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti.* Solis hominibus Lucæ 22. v. 19. dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Solis hominibus Joan. 20. v. 23. dicit: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Apostolus non alios quam homines designabat 1. Corinth. 4. v. 1. his verbis: *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Et 2. Corinth. 3. v. 6. *Qui nos idoneos Ministros novi testamenti fecit.* Denique Hebr. 5. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia*

pro peccatis: qui condolere possit iis qui ignorant & errant; quoniam & ipse circumdatus est infirmitate, & propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam & pro se ipso offerre pro peccatis. Hæc porro omnia nonnisi in hominem viatorem peccatis & infirmitatibus obnoxium cadere possunt.

To. 1. p. 383. B. C. Superfluum omnino videtur in re tam facili & obvia testes appellare SS. Patres. Unus sufficiat sanctus Chrysostomus Lib. 3. de Sacerdotio. Qui terram incolunt, inquit, in eaque commorantur, ad ea quæ in Cælis sunt dispensanda commissi sunt, potestatemque acceperunt, quam neque Angelis, neque Archangelis dedit Deus. Neque enim illis dictum est, Quaecumque ligaveritis in terra &c.

Quid ergo, inquires, dicendum foret, si Angelus, assumpto corpore visibili, Sacramenta ministraret, sicut aliquando contigisse nonnullis proditum legimus Historiis?

Resp. Si certo illud constaret, dicendum foret haud dubie, voluisse Deum signo aliquo sensibili extra legem ordinariam, gratiam suam alicui concedere. Verum eo in casu non videretur signum illud hoc ipsum esse Sacramentum quod Christus in nova Lege instituit, sed alterius esset conditionis, defectu scilicet Ministri seu causæ conficientis Sacramentum. Quemadmodum si jam Deo placeret noxam originalem non per aquam alicui remittere, sed per aliud quoddam sensibile signum, non diceretur remissum peccatum per Sacramentum quod Christus in hunc finem instituit. Quæ porro referuntur historiæ, seu exempla Angelorum qui nonnullis Sanctis Eucharistiam administrasse narrantur, eo ad summum tendunt, nempe Angelos jam consecratam Eucharistiam detulisse ac dedisse, non vero consecrasse. Firmilianus autem idcirco iudicavit nullum esse Baptismum, quem mulier dæmone obsessa dederat, quod a dæmone ipso illum datum existimabat, qui baptizandi licentiam non accepit.

SECUNDA CONCLUSIO.

Homo quilibet Christianus (si Baptismum excipias in casu necessitatis) idoneus non est Minister Sacramentorum, sed ille tantum qui per legitimam Ordinationem ministerii potestatem accepit.

Probatur 1. ex diversis officiis ac functionibus quæ non omnibus promiscue, sed aliquibus dumtaxat hominibus concessæ sunt. Ita testatur Apostolus Ephes. 4. v. 7. Unicuique, inquit, data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Et v. 11. Ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerii. Quod illustrat familiari comparatione membrorum corporis humani, quorum varius usus est, & actio distincta, servandæ totius humani corporis harmoniæ maxime necessaria. Si totum corpus, ait Corinth. 12. v. 17. oculus, ubi auditus? si totum auditus, ubi odoratus? Nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore sicut voluit. Et Hebr. 5. v. 4. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron.

De potestate vero, non autem de solo usu potestatis, sicut placet Lutheranis, loqui Apostolum, certo constat. Tum quia de ea loquitur potestate quam Apostoli a Christo, & Aaron a Deo acceperant: atqui non usum dumtaxat, sed ipsam potestatem, unde legitimus usus nascitur,

tur, illi acceperunt. Tum quia id v. 5. confirmat Apostolus exemplo ^{L. 2. P. 3} Christi, qui non semetipsum glorificavit ut Pontifex fieret, qui locutus est ad ^{Gal. c. 6.} eum, Filius meus es tu, ego hodie genui te. At Christus potestatem, & quidem plenam ac perfectam accepit.

Denique, si in veteri Lege cuilibet licitum non fuit se sacris immiscere, sed iis tantum qui erant de stirpe Aaron: si tam severe punitus est Ozias Rex, quod munia Sacerdotum usurpare ausus fuisset, ipsique constanter resistere fortissimi Sacerdotes: *Non est, dicebant, tui officii, Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron qui consecrati sunt ad ejusmodi ministerium. Egredere de Sanctuario.* Quanto magis in Lege Christi a sacro ministerio removendi sunt, qui ad illud speciali consecratione non vocantur?

Fuit hæc semper constans ac perpetua Ecclesiæ fides ac praxis. Ne te immisceas rebus Ecclesiasticis, scribebat Ozius Cordubensis Episcopus ad Imperatorem Constantium, *neu nobis his de rebus præcepta mandes; sed a nobis potius hæc ediscas. Tibi Deus Imperium tradidit, nobis Ecclesiastica concedidit. Ac quemadmodum qui tibi Imperium subripit, Dei ordinationi repugnat; ita metue, ne si ad te Ecclesiastica pertrahas, magni criminis reus fias.* ^{Apud Athan. To. 1. p. 371. A.}

Notum est quod in Concilio Alexandrino contigit. Accusatus scilicet in eo fuit Athanasius ab Arianis, quod fregisset calicem qui apud Presbyterum quemdam nomine Ischyram asservabatur: non alia autem meliori ratione accusatores calumniæ ac falsi testimonii convicti fuere, quam quod Ischyra ille, cujus custodiæ calix concreditus dicebatur, verus non esset Presbyter, utpote qui a Collutho Presbytero qui se Episcopum mentiebatur, ordinatus fuisset. Quapropter ipse Colluthus ab Osio cæterisque Episcopis ad priorem Presbyteri Ordinem redactus fuit, ac irritæ & nullæ declaratæ, quas ille attentaverat, Ordinationes, & Ischyra in ordinem laicorum rejectus. Ita narrat sanctus Athanasius Apologia 2. ^{To. 1. p. 193. A. B.}

Plura ex veteribus monumentis referre hic facile foret; sed ea suis quibusque propriis locis reservamus, ubi nempe de Ministro cujuslibet Sacramenti disseremus.

Fidem Ecclesiæ his verbis declaravit & expressit Concilium Trid. sess. 7. ^{Tom. 14. Conc. p. 777. D.} Can. 10. Si quis dixerit Christianos omnes in verbo & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit.

Dices: 1. Petri 2. v. 9. omnes Christiani appellantur *genus electum, regale Sacerdotium.* Et sanctus Joannes Apocal. 1. v. 6. *Fecit, inquit, nos regnum & Sacerdotes Deo Patri suo.*

Resp. distingo: omnes Christiani sunt Sacerdotes improprie & metaphorice, ratione scilicet hostiæ spiritualis quam Deo per preces ac bona opera offerunt, concedo: vere & proprie, ratione Ordinationis seu potestatis consecrandi Eucharistiam, nego. Seipsum exponit sanctus Petrus citato c. v. 5. *Ipsi, inquit, tanquam lapides vivi superædificamini domus spiritualis, Sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum.* Illæ vero spirituales hostiæ opera sunt virtutis & pietatis quæ ad Deum tanquam ad fontem & parentem totius boni referuntur. Et vero Christiani eo ipso modo vocantur a sancto Petro *Sacerdotes*, quo *domus spiritualis, & reges*; sed eos ita per figuram & metaphoram appellari nemo non videt: sunt illi domus spiritualis, quia ad unam familiam cujus caput est Christus, pertinent, mutuoque inter se charitatis vinculo debent colligari: sunt Reges, quia suis affectibus dominari, seque a rerum terrenarum servitute liberare & expedire tenentur. Pariter igitur

Tom. 4. p. 1026. B. tur sunt Sacerdotes, tum quia in mente sancti Augustini in Psal. 94. *anima nostra est ara Dei. Sacrificium Dei quid est? Forte hoc facimus modo, imponimus in ara*
Tom. 7. p. 588. E. *Sacrificium, quando Deum laudamus.* Tum quia eodem docente Lib. 20. de Civit. Dei cap. 10. *Sicut omnes Christianos dicimus propter mysticum chrisma, sic omnes Sacerdotes, quoniam membra sunt unius Sacerdotis, nempe Christi.*

Instabis: Christus est Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Psal. 109. v. 4. At omnes Christiani sunt fratres Christi; ergo omnes Christiani sunt Sacerdotes.

Resp. distinguo min. Omnes Christiani sunt fratres Christi per gratiam adoptionis, concedo: per naturam, nego. Non eadem porro est prerogativa fratrum ex adoptione, quæ fratrum ex natura. Quin & filius primogenitus speciale quoddam habet præ cæteris fratribus privilegium.

Opponi hic posset auctoritas Tertulliani Lib. de Exhortatione castitatis c. 7. Verum cum hujusce testimonii examen propius spectet translationem de Ministro Eucharistiæ, illud in eum locum rejicimus.

Q U Æ S T I O S E P T I M A.

De conditionibus in Ministro requisitis ut Sacramenta perficiat.

DE tribus hic potissimum instituitur controversia: nempe de intentione, fide, ac probitate Ministri.

A R T I C U L U S P R I M U S.

De intentione Ministri Sacramentorum.

An & quæ in eo necessaria sit ut Sacramenta valide perficiat.

INtentio Ministri est actus voluntatis quo Minister vult facere quod Christus instituit, & usurpat Ecclesia.

Tom. 14. Conc. p. 277. D. Necessariam esse in Ministris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, expresse declaravit, ac defini- vit Conc. Trid. sess. 7. Can. 11.

Verum quæ, & qualis illa esse debeat, aperte non declaravit nec definivit; atque hinc Theologi dubium excitarunt circa sensum istorum Concilii verborum, *faciendi quod facit Ecclesia*. Dubitandi ratio hæc ipsis fuit, quod Ecclesia non tantum ritum externum, quem Christus instituit, facit & intendit facere, sed etiam verum Sacramentum, quod sanctificantem gratiam bene præparatis confert, & habet pro fine æternam felicitatem. An vero eorum omnium intentio, siue explicita, siue implicita, & confusa, sit in Ministro Sacramentorum necessaria, ut ea valide perficiat aut conferat, controvertitur. Rursus quæritur quænam sit illa Ecclesia, cujus ritum Minister intendere debeat, an Catholica, & Romana; an quælibet Christiani nominis particularis societas, siue Catholica illa sit, siue non: v. g. Ecclesia Lutherana, aut Calviniana Genevensis.

Duo igitur hic sunt controversiæ capita: unum circa intentionem consideratam ratione objecti ad quod illa fertur; alterum ratione modi, quo ad illud

lud fertur & tendit: an scilicet necessaria sit intentio actualis; vel virtualis, aut habitualis & interpretativa sufficiat.

De necessitate intentionis ratione objecti.

S T A T U S Q U Æ S T I O N I S.

Objectū seu terminus intentionis, illud ipsum est quod Minister intendit seu spectat, cum Sacramenta perficit aut confert; atque ex sententia Concilii Tridentini, id ipsum est *quod facit Ecclesia*, seu opus & actio Ecclesiae.

In actione vero illa distinguī hęc ac spectari possunt.

I. Ritus exterior solus ac pure materialis, nulla prorsus attentione facta quod sit ritus Ecclesiae; nec ulla præsупposita voluntate seu intentione faciendi quod facit Ecclesia.

II. Ritus ille quatenus est ritus Ecclesiae, quæcumque tandem illa cogitetur, & cum directā voluntate sive explicita sive implicita & confusa generatim faciendi quod facit Ecclesia, abstrahendo ab eo quod sit verum Sacramentum, vel non.

III. Ritus ut est formaliter sacramentalis, seu ut verum Sacramentum.

IV. denique, ritus quatenus est causa efficax seu effectiva gratiæ sanctificantis, & tendit ad æternam felicitatem tanquam ad finem.

Circa quæ varia fingi potest hypothesis Ministri ritum externum Ecclesiae v. g. ablutionem in Baptismo usurpantis.

Varia
hypothe-
ses. Pri-
ma hy-
pothesis.

Prima est, si Minister vel per jocum & irrisionem externam ac manifestam ut solent mimi & histriones, ritum hunc non serio facere, sed fingere ac representare vellet: vel si de ritu Ecclesiae nihil plane cogitans, in balneo v. gr. positus, aquam supra puerum effunderet cum verbis consuetis, ad sordes corporis eluendas: vel si serio exterius ac in debitis circumstantiis materialem & externum Christi & Ecclesiae ritum debite observaret, intus vero & animo intentionem suam suspenderet ac cohiberet, aut etiam contrariam gereret, diceretque tacitus apud se: Nolo ritum Ecclesiae perficere, imo contrarium intendo; & volo tantum ritum illum exterius, quamquam apparenter serio, fingere, simulare, representare. In priori casu homo non intendit facere ritum etiam externum Ecclesiae, sed eum dumtaxat fingere, simulare ac nude representare; atque irrisio, jocus ac fictio exterius aperta est ac manifesta, nec ratum ac validum est Sacramentum. In secundo casu homo nullatenus intendit facere ritum Ecclesiae formaliter ut est ritus Ecclesiae, sed pure materialiter & ad finem valde diversum ab eo quem sibi Ecclesia proponit, nec etiam eo in casu valet Sacramentum. In tertio casu fictio ac irrisio est occulta, interna ac latens, quæ in primo aperta est, externa & manifesta; neque aliud inter utramque hypothesim discrimen occurrit, nisi quod in prima est irrisor manifestus, in altera irrisor occultus. Cum enim in hac tertia hypothesi Minister exterius serio ritum Ecclesiae peragit, intus tamen & apud se ait: Nolo facere ritum Ecclesiae, seu id quod facit Ecclesia, quid, rogo intelligi potest per illud, *Nolo facere ritum Ecclesiae*? An ritum externum Ecclesiae? non ita certe, siquidem illum serio peragit & exercet: quis autem sanæ mentis vigilans facit, quod facere non intendit? ait apposite Catharinus mox laudandus. Ergo cum ille in adducta hypothesi ait se nolle facere quod facit Ecclesia, non alius sensus ac mens illius esse potest, quam quod vel nolit facere ritum Ecclesiae quatenus formaliter Sacramentum, aut

productivum gratiæ sanctificantis; vel re ipsa nolit illum ritum facere, sed simulare dumtaxat, fingere ac repræsentare: quorum primum a Theologis non exigitur; alterum vero falsum est, & ab errore Novatorum in hoc uno distat, quod irrisio, cum qua stare veritatem Sacramenti Novatores arbitrantur, sit exterior & manifesta, hic vero interna sit, occulta & latens.

Secunda
hypo-
thesis.

Secunda hypothesis est, si Minister externum Christi & Ecclesiæ ritum non tantum serio exterius, sed intus & animo vellet observare, non tamen verum perficere Sacramentum, sive ex malitia, ut hominem Sacramento defraudet; sive ex errore, quia non credit ritum hunc verum esse Sacramentum.

Tertia
hypo-
thesis.

Tertia hypothesis est; si Minister ritum hunc serio tum interne, tum externe vellet observare, etiam ut verum Sacramentum, non intenderet tamen effectum vel finem Sacramenti.

Intentio
externa
& inter-
na varie
explica-
tur.

Atque hinc nata celebris in præsentis argumento distinctio intentionis externæ & internæ, quæ cum non uno modo ad omnibus intelligatur & explicetur, paulo involuta & obscura evasit præsens inter Theologos disceptatio.

Sunt qui externam intentionem appellant eam qua Minister externum Christi & Ecclesiæ ritum serio ac simpliciter vult observare, non tamen verum perficere aut conferre Sacramentum; sive (ut dictum est) ex malitia, sive ex errore. Internam e contra eam dicunt, per quam Minister non tantum ritum Ecclesiæ externum, sed etiam ipsum ut formaliter sacramentalem, seu ut verum Sacramentum serio intendit perficere: hoc sensu admittenda est intentio externa, interior vero rejicienda.

Sunt quibus intentio externa ea videtur esse quæ ad opus dumtaxat Ecclesiæ externum, unde nomen sumpsit, serio exterius usurpandum, refertur, tametsi Minister intus & animo non intendat ritum Ecclesiæ facere, sed intentionem suam aut retineat, aut etiam contrariam gerat: unde eo in casu necesse est ut Minister, qui exterius serio ritum Ecclesiæ peragat, intus dicat, Nolo illum re ipsa facere, sed tantum fingere, simulare, ac nude repræsentare. Nisi res ita sit, modus ille exponendi externam intentionem vanus ac illusorius est, ac in meram recidit de nomine quæstionem, ut paulo ante ad primam hypothese[m] observavimus.

Rectius igitur, nostro quidem iudicio, nomine intentionis externæ ea intelligitur, per quam minister exterius & quidem serio ac in debitis circumstantiis externum Ecclesiæ opus perficit, tametsi intus & animo statuatur illud non perficere, sed tantum fingere ac simulare. Interna vero ea dicitur, per quam minister non tantum serio exterius, sed etiam intus & animo vult simpliciter ac generatim facere, quod facit Ecclesia, quidquid tandem ille sentiat de Sacramento, vel ejus effectu ac fine, & de Ecclesia ipsa: sive enim ea omnia rejiciat, sive admittat, perinde est ad substantiam Sacramenti, modo velit serio intus & apud se facere quod facit Ecclesia; error quippe privatus nocere non potest generali Ecclesiæ intentioni, nec consequenter obstare veritati ac valori Sacramenti. Inde est quod hujusmodi intentio appellari soleat intentio generalis & publica Ecclesiæ, seu ministerii, quam habere Minister præsumitur, quoties serio & ut Ministrum Ecclesiæ decet, in debitis circumstantiis ritum sacrum observat & facit, quem Christus instituit & usurpat Ecclesia.

Non est igitur hic quæstio, utrum ad valorem Sacramenti necesse sit Ministrum velle facere Sacramentum; aut ritum externum quatenus formaliter

ter facer est, religiosus ac sacramentalis; aut ejus effectum producere; aut etiam ut veram, & Catholicam Ecclesiam agnoscat, certum etenim est, quod subinde demonstrabitur, valere v.g. Baptismum, a Pagano, vel Judæo, vel Hæretico collatum, quamvis hæc omnia rejiciat, & irrideat.

Quæstio pariter non est, utrum qui serio ritum externum, ac materiale Ecclesiæ observat, intentionem debeat habere illum saltem materialiter faciendi, nemo enim sanæ mentis vigilans facit, quod facere non intendit.

Tota igitur præsens controversia eo delabitur, utrum fictio, ac simulatio Ministri Sacramentorum non tantum externa & apparens, ut volunt Novatores, sed etiam interna & occulta, ut nonnullis ex nostris sentire videntur, stare ac conciliari possit cum veritate substantiali Sacramentorum.

Sententia Novatorum de intentione Ministri Sacramentorum.

Existimant communiter nostri Theologi nec immerito, Novatores eam in Ministro Sacramentorum intentionem tanquam necessariam negasse, quam asseruit ac definivit Synodus Tridentina; adeoque valere apud ipsos Sacramentum quod Minister per jocum & irrisionem non tantum internam, ac latentem, sed etiam externam ac manifestam, perficit aut confert. Errorem hunc præferunt ista Lutheri verba in Lib. de Captivitate Babylonica: *Non dubitem, inquit, si quis in nomine Domini suscipiat, etiam si impius Minister non det in nomine Domini, vere baptizatum esse in nomine Domini: non enim in conferentis tantum, quantum in suscipientis fide, vel usu sita est virtus Baptismi, sicuti legitur exemplum de quodam Mimo per jocum baptizato.*

Et in art. 12. eorum quos Leo X. damnavit: *Si Sacerdos, inquit, non serio, sed joco absolverit, si tamen credat se esse absolutum, verissime absolutus est.* Ex his manifesta videtur Lutheri mens atque sententia; nimirum ratum ac validum esse Sacramentum etiam nimice per jocum & irrisionem externam collatum.

Duram hanc Lutheri sententiam verbo tenus temperare ac emollire voluerunt Calvinus, & Chemnitius ipse Lutheranus; nec aliam, si eorum verbis stemus, in Ministro Sacramentorum intentionem plane necessariam rejicere videri volunt, præter eam quam ab omnibus nostris Theologis, & a Concilio ipso Tridentino admissam illi falso existimabant, eam nempe internam ac privatam qua Minister effectum & finem Sacramenti, ipsumque ritum externum Ecclesiæ formaliter ut Sacramentum est expresse velit, & intendat. An vero excludant illi jocum & fictionem pure internam, de qua diximus, non ita certum & exploratum est apud omnes.

Calvinus in Antidoto Conc. Trid. sess. 7. Can. 11. sic loquitur: *Quod de intentione consecrandi garriunt, a Sophistis nulla probabiliratione fuit proditum.... Ego vero sacrosanctæ Christi institutioni tantum defero, ut si Epicureus quispiam, intus totam actionem subsannans, mihi Cœnam ex Christi mandato, & secundum regulam ab eo datam ritumque legitimo administret; non dubitem panem, & calicem illius manu porrecta, vera mihi esse corporis, & sanguinis Christi pignora, Loquitur equidem ibi Calvinus de Epicureo qui intus irridens ac subsannans Sacramentum, illud tamen exterius ritu legitimo conferret: at incertum ac dubium nonnullis videtur, ad quid tendat & terminetur illa irrisio & fictio Epicurei; an ad substantiam ipsam Sacramenti, quam fingere tantum velit, non facere; an tantum ad effectum, & finem Sacramenti, quæ duo valde discre-*

Tom. 14.
Conc. p.
392. E.

Opusc. p.
736.

pant; postrema quippe intentio non requiritur; prima vero Sacramentum nullum, & irritum facit.

P. 31. col. 1. Paulo clarius rem explicare videtur Chemnitius in examine Concilii Tridentini par. 2. ad Canonem 11. sess. 7. *Non hoc, inquit, vult institutio Baptismi, ut fiat vulgaris aliqua lotio, vel quæ ex professo nihil aliud sit, vel quam ridiculus lusus, vel mimica subsannatio, vel profanatio institutionis cum recitatione verborum: sed requirit, ut peculiaris instituatur actio, & quidem illa actio, quam Christus instituit; & hoc sufficit ad servandam institutionem. Quid vero in corde de illa actione sentiat is, qui administrat Baptismum, hoc ad veritatem sive integritatem Baptismi non pertinet. Patet ex his verbis, Chemnitium asperitatem sententiæ Lutheri emollire voluisse.*

Reprobat ille quidem fictam, & mimicam exterius ac apparenter Sacramenti administrationem, qualem Lutherus approbasse videtur; atque contendit necesse ut Minister inter baptizandum, non vulgarem seu profanam lotionem intendat facere, sed eam quam Christus instituit. Verum ambigitur an irrisum, & fictionem internam ille rejiciat, vel non.

2. col. Ibidem nostrorum Theologorum sententiam mala fide refert & adulterat: Docuerunt, ait, ad veritatem Baptismi requiri non tantum formam institutionis, verum etiam intentionem Ministri, eamque non tantum respectu actus baptizandi, ut objecti, sed etiam respectu effectus Baptismi, qui est ejus finis, & terminus. Ideo tria ponunt, baptismationem, verba, & intentionem; & illa tria sentiunt simul requiri ad veritatem seu integritatem Baptismi, ita ut neutrum sine altero sufficiat. Verum fallitur ac nobis imponit Chemnitius. Intentionem quidem requirunt Orthodoxi, sed non respectu effectus Baptismi, ut ille dicit; sed tantum respectu actus baptizandi, ut objecti. Quod si hoc unum vellent Novatores, necessariam non esse intentionem effectus Sacramenti, sed tantum ritus sacramentalis quem Minister intus & animo intendit facere, non vero tantum fingere ac simulare, non esse profecto quod hac in parte eos reprehenderemus.

Marcus Antonius de Dominis L. 5. de Republica Ecclesiastica c. 12. ad sensum Chemnitii accedere videtur, cum docet n. 12. non ipsius Ministri privatam scilicet) sed Ecclesiæ (publicam) requiri intentionem. Hæc enim, inquit, actionem dirigit, non præsens intentio ministrantis. Et n. 13. addit, externam actionem v. g. lotionem in Baptismo, a profana ad sacram determinari, non ex sola invocatione Trinitatis, neque ex intentione (privata) Ministri, quæ necessaria non est, sed ex intentione Ecclesiæ; ex petitione eorum qui non lotionem simplicem postulant; ex loco, quia in Ecclesia; ex tempore, ex tot circumstantiis personarum, susceptorum &c. Cum ait de Dominis non requiri privatam Ministri intentionem, non satis constat quid ipse intelligat. Si enim hoc unum vult, privatam Ministri intentionem, tametsi perversam, non officere veritati Sacramenti, ultro annuimus, si aliunde Minister generatim ac serio velit facere quod facit Ecclesia, non autem fingere, ac simulare. Ergo de Dominis vel negat omnino cum aliis Novatoribus, requiri Ministri intentionem faciendi quod facit Ecclesia, vel eam sufficientem credit, qua Minister serio exterius ritum Sacramenti usurpat, licet intus, & animo eum non facere sed tantum fingere ac simulare velit, quod in idem plane recidit, ac pariter doctrinæ Catholicæ adversatur.

Eodem prorsus modo cum Chemnitio & de Dominis Novatorum sententiam exponunt recentiores Calvini discipuli. Ludovicus le Blanc in The-
sibus

fibus Sedanensibus jam citatis, p. 798. postquam multa ex suis, & ex nostris Theologis testimonia tulit n. 31. ait, *manifestum esse sententiam Protestantium a Catharini sententia in hac quaestione nihil quoad rem ipsam differre; ac proinde defendi posse, eorum hac in parte doctrinam in ipso Concilio Tridentino non esse damnatam.*

Verum, quidquid tandem hic ad fucum faciendum obtendant Novatores, ex eorum placitis clare infertur, nullam ab ipsis admitti debere necessitatem intentionis in Ministro Sacramentorum faciendi quod facit Ecclesia. Cum enim doceant Sacramenta justificare, quatenus repræsentando promissiones Christi excitant fidem suscipientium, & independenter ab intentione illam vim ipsis inditam putent ex Christi institutione; quacumque intentione administrantur, serio, vel ludice, nihil refert, quia ad excitandam fidem apta esse non desinunt. Rationem reddit Chemnitius loco mox citato, ex paritate verbi quod prædicatur. Quemadmodum enim verbum Evangelii prædicatum sine ulla intentione esse verbum Evangelii non definit, & qui ei assentitur justificatur, quantumvis perversam tam interiorem quam exterior, vel etiam nullam habeat intentionem Minister; ita neque definit esse Sacramentum, modo applicetur forma materiæ, tametsi absque intentione recta, applicetur, sed contra cum perversa tum interiori, tum exteriori, vel etiam nulla. Cum nullam dico, eam dumtaxat intelligo quæ refertur ad ritum ut Ecclesiæ ritus est; non eam, quæ ad opus externum ac pure materiali terminatur, quæ semper adest, quoties Minister sciens, & volens operatur.

Talem re ipsa esse Novatorum sententiam, demonstrat manifeste vel ipse Chemnitius loco jam citato: *Ministrum, inquit, qui animo profano, irrisorio, negligentis & irreverenti, Sacramenta tractat, peccare non est dubium: sed hæc Ministri vitia, si tamen Sacramenta juxta Christi institutionem administraret, non possunt Dei veritatem irritam facere; non enim ad substantiam, & veritatem Sacramenti pertinet vel qualitas, vel fides, vel devotio Ministri.* Audis irrisum Ministri, siue interna illa sit, siue externa, non ob stare veritati Sacramenti. Porro vix intelligitur qui fieri possit, ut Minister serio velit ritum Christi, & Ecclesiæ perficere, quem intus subannat & irridet: profecto Minister ille eo in casu non vult ritum illum facere, sed dumtaxat repræsentare ac simulare; ergo non eam habet, quam Ecclesia exigit, intentionem faciendi quod facit Ecclesia.

Pag. 33.
I. col.

De sententia Catharini, & nonnullorum aliorum Catholicorum.

Ambrosius Catharinus insignis ex Ordine Prædicatorum Theologus, qui sessioni 7. Concilii Tridentini an. 1547. interfuit, Minorensis primum Episcopus, deinde ad Archiepiscopatum Compsæ in Italia a Julio III. S. Pontifice promotus, Opusculum edidit ac promulgavit de intentione Ministri, sedentibus adhuc Patribus Tridentinis, in quo sic loquitur: *Dicendum quod intentio Ministri dicitur esse in hoc, ut intendat facere quod Christus, & Ecclesia facit, etiamsi nihil ipse credat fieri.* Et paulo post: *Ponamus, inquit, Ministrum omnia exterius facere quæ jubet Ecclesia, intus autem aliud servare in animo, ita ut intendat derisorie baptizare.* Hac facta hypothesi quærit, an completum dici possit Baptismi Sacramentum; tum concludit his verbis: *Non alia intentio Ministri requiritur, nisi ut intendat exterius facere quod facit Ecclesia, quamvis ipse neque credat esse Ecclesiam, neque ullum Baptismi spirituales effectum, sed satis est ut intendat facere quod Ecclesia jubet*

Verba
Cathari-
ni.

jubet per Ministros fieri: namque quod illa per Ministros facit, ipsa facere intelligitur. Quid ergo facit Ecclesia per Ministros baptizando? nisi quod legitima utitur materia, adhibens suam verborum formam: hoc igitur si facit Minister, profecto illud facere intendit, si sit mente sanus. Quis enim vigilans faciat aliquid quod facere non intendat? &c.

Elaudentur pro eadem sententia Robertus Pullus, Sententiarum par. 5. cap. 15. Petrus Pictaviensis Sentent. par. 5. cap. 8. Petrus Lombardus lib. 4. Sentent. dist. 27. Paludanus in 4. dist. 6. qu. 2. Angelus de Clavasio, seu Auctor Summæ Angelicæ, verbo, *Baptismus*, cap. 5. parag. 7. Sylvester in Summa, verbo, *Baptismus*, titulo 3. Alphonsus Salmeron celebris inter primos Societatis Jesu Theologos, qui in Concilio Trid. jussu Pauli III. Theologi partes agebat, Commentario in Epistolas S. Pauli 3. parte disp. 2. Joannes Marius Scribonius Gallus, in Pantalithia, seu summa Theologiæ disp. 1. de Sacramentis in genere qu. 6. & 7. ubi multis momentis ac rationibus sententiam illam confirmat, quas refert ac refellit Cardinalis de Lugo de Sacramentis disp. 7. sect. 3. inter recentiores Contensonius, Jueninus &c.

Declarat antea citatus Ludovicus le Blanc Calvinianus, se ac suos non aliam quam Catharini sententiam hic propugnare.

T. 3. p. 59. A. Bellarminus lib. 1. de Sacramentis in genere c. 27. asserit hanc Catharini, & aliorum sententiam proxime accedere ad errorem Novatorum, a quo non differt, nisi quia Catharinus in fine Opusculi subjicit se Apostolicæ Sedi, & Concilio; Novatores autem vident utrumque.

P. 115. & 116. Idem fere est de hac Catharini sententia Card. de Lugo judicium, loco mox citato, sect. 2. Quamvis enim fateatur sententiam illam non ita aperte comprehensam esse definitionibus Conciliorum, sicut comprehenditur Lutheri, & aliorum Hæreticorum error merito tamen censetur ab errore damnato non multum distare, & ideo meritissime, inquit, ab omnibus Theologis rejecta sit.

T. 2. p. 28. Ib. p. 328. Attamen, pace illorum Eminentissimorum Theologorum dixerim, Catharini sententiam erroris suspectam videri non debere: tum quia Opusculum suum sub oculis Patrum Tridentinorum edidit ac vulgavit, nemine redarguente, ac contradicente. Quin Opusculum illud de intentione Ministri, simul cum aliis ejusdem Auctoris Operibus Romæ an. 1552. Typis editum fuit ab Antonio Baldo Camera Apostolicæ Typographo. Tum quia testatur Cardinalis Pallavicinus lib. 9. cap. 6. Historiæ Concilii Tridentini, Catharini sententiam Patribus suspectam non fuisse, nec illis fuisse in animo eam proscribendi. Et lib. 12. cap. 10. postquam retulit verba Concilii Tridentini sess. 14. cap. 6. addit, conjici posse haud esse expunctam sententiam Catharini, aliorumque Theologorum opinantium, Sacramento, quo ratum sit, sufficere in Ministro voluntatem serio agendi, & obesse tantum jocum quem Sacramentum suscipiens cognoscere possit.

Et re ipsa nusquam docuit Catharinus, ratum ac validum esse Sacramentum, quod Minister perficit vel per jocum, & fictionem externam, vel etiam internam, quæ ad Sacramenti substantiam terminetur; ita ut Minister serio interius non intendat facere ritum Christi, & Ecclesiæ, sed eum dumtaxat fingere ac simulare: Non rejicit itaque Catharinus intentionem internam operis externi Ecclesiæ, sed tantum finis seu effectus Sacramenti, aut ritus externi sub formali ratione Sacramenti: unde jocus ille ac irrisio Ministri, de qua Catharinus, non ipsam spectat Sacramenti substantiam,

tiam, sed ipsius vel effectum & finem, vel formalem rationem Sacramenti. Non alia, inquit, intentio Ministri requiritur, nisi ut intendat exterius facere quod facit Ecclesia, quamvis ipse neque credat esse Ecclesiam, neque ullum Baptismi spirituales effectum. En intentio, quam Catharinus necessariam non putat, quæ nempe terminetur aut ad effectum spirituales Baptismi, aut ad puram de Ecclesia, & de Sacramentis fidem atque doctrinam; non eam interiore quæ spectat Sacram. substantiam. Quapropter vel ipsemet de Dominis (quamquam ipsius interesset Catharinum ad se trahere) candide nihilominus agnoscit l. 5. de Republica Ecclesiastica c. 12. n. 13. eum requirere intentionem faciendi actum externum, ut sacrum, & non ut simpliciter profanum. Ego tamen, pergit de Dominis, ne in hoc quidem intentionem Ministri video necessariam.

T. 3. p. 49.
A.

Quin & ipsemet Bellarm. loco citato hunc Catharini sensum non obscure subindicat. Referens enim ejus opinionem, ait: Duplicem distinguit intentionem, unam faciendi simpliciter actum externum quem facit Ecclesia; alteram faciendi actum externum non simpliciter, sed ut sacramentalem, sive animo celebrandi mysterio quod Christus instituit, & Ecclesia celebrat. Et quidem priorem intentionem ait requiri, posteriorem negat. Ergo, vel ipsomet iudice Bellarmino, intentio quam Catharinus negat esse necessariam, ea est quæ terminatur vel ad effectum, & finem Sacramenti, vel ad ritum externum Ecclesiæ, quatenus formaliter est Sacramentum; non ea vero quæ terminatur simpliciter ad ritum externum Ecclesiæ, quem Minister serio vult celebrare, non autem fingere tantum ac simulare. Ita sententiam Catharini exponit Vasquez in 3. par. S. Thomæ disp. 138. c. 2.

Non alius videtur esse Salmeronis sensus. Ipse siquidem privatam dumtaxat ac particularem excludit Ministri intentionem, qui (sunt ejus verba) aut nihil credit eorum quæ facit, aut derisorie facit (nempe exterius) aut contrarium habet intentionem non conferendi Sacramenta, aut eorum effectus.

Edit. Col.
1604.

Tom. 3. p.
188. col. 2.

Inter decem quas exponit opinionis suæ rationes, octava hæc est: Si inquit, ad essentiam Sacramenti facit Ministri intentio, quomodo aut Hæreticus, aut Judæus, aut Paganus validum, & verum Baptismi Sacramentum ministrare possunt? Nam illorum permulti aut Baptismum, aut ejus effectum pernegant. Nonam rationem repetit ab exemplo illius, qui se libere ritui externo Ecclesiæ subijcit, ac baptizatur, tametsi putet ritum illum omni fructu spirituali vacuum esse ac destitutum: quæ duo Salmeronis momenta clare indicant, non aliam ab illo intentionem rejici, quam eam, quæ aut ad effectum Sacramenti, aut ad Sacramentum ipsum formaliter sumptum refertur ac terminatur.

Si qui sint inter nostros Theologos qui Catharini, & Salmeronis mentem aliter interpretentur, ac existiment satis esse ad veritatem Sacramenti, quod Minister serio exterius ritum Ecclesiæ observet, tametsi interius nolit illum reipsa facere, sed tantum simulare, ac fingere, eos rejicimus, eorumque sententiam ab errore Novatorum damnato vix distare arbitramur. His præmissis sit

PRIMA CONCLUSIO.

Ad veritatem, & integritatem substantialem Sacramenti necessaria est interna Ministri intentio, qua velit non fingere ac simulare, sed vere ac serio facere simpliciter, ac generatim saltem id quod facit Ecclesia.

Qui ergo serio exterius ritum Ecclesiæ perficeret, intus tamen, & animo

mo intentionem suam retineret, vel gereret contrariam, nec vellet apud se ritum illum Ecclesiæ reipsa facere, sed tantum simulare, is verum non perficeret Sacramentum; tametsi quoad Ecclesiam, quæ de occultis non iudicat, ratum, ac validum præsumeretur.

Probatur 1. Ex Scriptura in qua ita supponuntur Sacramenta instituta a Christo, ut voluerit ea fieri dependenter ab intentione Ministri. Sic nos existimet homo, ait S. Paulus 1. ad Cor. 4. v. 1. *ut Ministros Christi, & dispensatores mysterium Dei.* Dispensator autem ac Minister fidelis, debet id velle facere, quod vult ille cuius est Minister. Quid vult autem Christus Sacramento- rum auctor, dum Ministris suis facultatem concedit dispensandi sua Sacra- menta? ut baptizent, peccata remittant, orent ut remittantur; ut Eucha- ristiam in memoriam Christi perficiant: ut vinculo conjugali contrahentes in Domino jungant; ut Ministris, qui ordinantur, potestatem conferant, Ordini quem recipiunt consonam ac congruentem &c. An porro vere bapti- zare dicendus ille est, qui non vult baptizare, sed Baptismi ritum fingere? An peccata remittere, qui ea remittendi animum non habet? An vere ora- re qui ab oratione animum gerit longe alienum? An Eucharistiam in memo- riam Passionis Christi celebrare, & in persona Christi verba ista pronuntia- re, *Hoc est corpus meum*, qui verba hæc pure materialiter pronuntiat, nec id intendit facere quod Christus fecit? An potestatem Ministris qui ordinan- tur conferre, quibus eam conferre non vult? An denique contrahentes con- jugali vinculo ligare, qui dissentit nec vult ligare; maxime si, ut multis pla- cet, contrahentes ipsi sint Ministri Matrimonii? Certum quippe est, nullum & irritum esse coram Deo Matrimonium quod fit sine mutuo & interiori con- trahentium consensu. Ita declarat Innoc. III. cap. *Tu nos*, de Sponsalibus &

P. 1439. Matrimonio. *Quid juris, inquit, rescribentes dicimus, quod si res ita se habet,*
n. 50. *videlicet quod ille eam non proposuit ducere in uxorem, nec unquam consensit in talem sponsam, non debet ex illo facto conjugium judicari, cum in eo nec substantia conjugalis contractus, nec forma contrahendi conjugium valeat inveniri: quoniam ex altera parte dolus solummodo adfuit, & defuit omnino consensus sine quo cæ-*

P. 1465. *tera nequeunt fædus perficere conjugale. Et cap. Tuas, de sponsa duorum:*
n. 20. *Si solus consensus defuerit, cætera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur.*

Probatur 2. Conclusio auctoritate Martini V. Leonis X. Eugenii IV. & Concilii Tridentini.

Tom. 12. Martinus V. Constitutione quæ legitur ad calcem Concilii Constan-
Conc. p. tiensis, inter articulos de quibus jubet suspectos in fide interrogari,
269. E. hunc recenset; *Utrum credat quod malus Sacerdos cum debita materia & for- ma, & cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, vere absolvat, vere bapti- zet, & vere conficiat alia Sacramenta?*

Tom. 19. Eugenius IV. in Decreto seu Instructione Armenis data: *Omnia, in-*
Conc. p. quit, *Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materiam, verbis*
535. A. *tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione fa-*
ciendi quod facit Ecclesia: quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum.

Tom. 14. Leo X. in Bulla contra errores Lutheri, hunc duodecimum articulum
Conc. p. damnat: *Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio*
392. E. *sed joco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus.*

Ibid. p. Concilium Tridentinum sess. 7. Can. 11. *Si quis dixerit, in Ministris dum*
777. D. *Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.*

Et sess. 14. c. 6. ait illum fore salutis suæ negligentissimum, qui Sacerdotem joco-
sose absolventem cognosceret, & non alium serio agentem sedulo requireret. 16. p. 819. E.

Et Can. 9. ejusdem sess. sic statuit: Si quis dixerit, absolutionem sacramenta-
lem Sacerdotis non esse actum judicalem, sed nudum ministerium pronuntiandi &
declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tamen credat se esse absolutum, 16. p. 825. A.
aut Sacerdos non serio, sed joco absolvat anathema sit.

Ex quibus sic arguimus.

I. Requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia: sed qui in animo statuit
exterius dumtaxat fingere ac simulare quod facit Ecclesia, ille profecto non
habet intentionem faciendi, sed tantum simulandi id quod Ecclesia facit;
ergo non habet intentionem necessariam quam Ecclesia exigit: Ecclesia quip-
pe exigit intentionem faciendi, non simulandi tantum nec fingendi.

At, inquires, nonne supponitur ille serio exterius ritum Ecclesiæ perficere?
ita fateor: at quomodo perficit? pure materialiter. Nonne mimus seu hi-
strio in theatro ritum Ecclesiæ mere externe ac materialiter etiam repræ-
sentat? An Sacramentum verum perficere dici potest? non puto: solus
id asseret Hæreticus. Nullum porro aliud inter utrumque discrimen hic
occurrit, nisi quod histrio apertus sit ac manifestus irrisor, Minister ve-
ro, in hypothesi adducta, irrisor sit latens & occultus, & quamdiu irrisio
ejus latuerit, pro rato haberi debet in tribunali Ecclesiastico Sacramen-
tum quod contulit; Ecclesia enim de occultis non judicat. Quod si fi-
ctio & irrisio, reo ipsam declarante ac confitente, cognoscatur, judica-
bit pro sua prudentia Episcopus, quid factum sit opus.

II. Particula ista, *saltem*, qua utitur Concilium, tacite quidem innuit
optimam esse ac optandam in Ministro intentionem faciendi verum Sacramen-
tum; at ostendit etiam absolute sufficere intentionem simpliciter ac genera-
tim faciendi quod facit Ecclesia, quæcunque tandem sit privata ipsius de
Ecclesia, vel de Sacramento ejusque effectui, & efficacia opinio.

III. Præter materiam & formam Sacramenti a Ministro usurpatam, Ec-
clesia exigit ejus intentionem, ut nempe intendat ac velit facere quod ipsa fa-
cit. At frustra profecto id exigeret Ecclesia, si intentio hæc mere externa
foret, non vero interna. Quid ita? quia in principiis adversæ sententiæ,
intentio externa separari non potest ab actione quæ materiam Sacramenti
cum forma serio exterius conjungit; ergo frustra & in vanum, præter ma-
teriam & formam Sacramenti, Ecclesia exigeret intentionem Ministri.
Exigit tamen: quare? quia necessaria prorsus existimat illam specialem,
& interiorum intentionem distinctam ab illa externa quæ ab applicatio-
ne materiæ, & formæ sacramentalis separari nunquam potest.

Non ita est, inquires, abesse enim potest & re ipsa debita intentio abesse ac
desideratur, quando ritus externus ac materialis Ecclesiæ per jocum & irri-
sionem externam ac manifestam exercetur. Recte quidem: at cum jocus, &
irrisio interna est, non minus abesse illa intentio: sit externa, vel interna fi-
ctio & irrisio, semper verum dictum est, Ministrum non intendere interius fa-
cere ritum Ecclesiæ, sed tantum velle illum simulare ac fingere: declaratio
enim seu manifestatio fictionis ac irrisionis, non addit actioni specialem de-
fectum, sed tantum supponit ac exterius illum prodit; ergo tam interna,
quam externa fictio ac fallacia re ipsa veritatem Sacramenti destruit.

Ita esse vel ipsimet adversarii fateri coguntur. Concedunt enim Ministrum
qui externos Ecclesiæ ritus peragit, non esse censendum, eam, quæ necessa-

ria est, habere intentionem, si dum ritus illos peragit, aliquid faciat exterius quo significet se oppositam ritui gerere interius voluntatem. Id certe concedere tenentur adversarii, nisi velint incidere in errorem Lutheri, qui dicebat. Sacramentum ab ebrio per jocum, & irrisorie collatum ratum ac validum esse; contra quem Synodus Tridentina declarat, necessariam esse intentionem faciendi quod facit Ecclesia. At si istud admittant, non satis perspectum est, quo sensu affirmant, Ministrum, qui serio exterius ritum Ecclesiæ peragit, habendo simul interius contrariam ritui qui peragitur, intentionem quam non detegit, esse præsumendum gerere intentionem faciendi quod facit Ecclesia.

IV. Synodus Tridentina monet, eum salutis suæ negligentissimum fore, qui Sacerdotem joco se absolventem cognosceret, & alium serio agentem non requireret; ergo Synodus supponit velut rem certam, absolutionem jocosæ ac fictæ datam, esse nullam & irritam: atqui jocosa est, ficta & irrisionis plena absolutio, quam Sacerdos exterius quidem pronuntiat, sed intus & animo intendit eam vere non conferre, sed tantum fingere.

Nec est quod reponas, Concilium loqui de joco externo & manifesto. Fateor; neque id mirum videri debet: namque adversus jocum manifestum præmunire dumtaxat voluit, ac potuit pœnitentes, non adversus eum qui latet & ignoratur, de quo judicare Ecclesia non potest.

At vitium absolutionis per jocum etiam externum datæ, non ex ipsa præcise fictionis seu joci declaratione nascitur, (ut enim mox diximus, declaratio illa vitium supponit ac prodit, non facit) sed ex defectu debite intentionis: atqui defectus ille occurrit quoties Minister ritum externum ac materiale Ecclesiæ etiam serio exterius observat, intus tamen non intendit observare, sed simulare.

Quemadmodum autem ubi actio externa in debitis circumstantiis fit, merito præsumi debet eam cum debita intentione factam esse, nec ullum circa veritatem Sacramenti dubium movendum est; ita quoque cum eadem actio externa in iis circumstantiis fit, in quibus a sapientibus Ministris fieri non solet, jure præsumitur nullam adesse seriam ac veram ministerii Ecclesiastici adimplendi voluntatem, adeoque nullum his in casibus judicatur esse Sacramentum. V.g. si quis Sacerdos inter confabulandum cum amicis eorum alicui diceret, Absolvo te a peccatis; aut si communi mensæ assidens, aut per officinam pistoris transiens verba consecrationis Eucharistiæ supra omnem qui in mensa vel in officina pistoris est, panem proferret, nec vera esset absolutio, nec vera consecratio, quia, quidquid ille tandem Sacerdos diceret, veram non habuit nec seriam absolvendi & consecrandi voluntatem, neque se ut verum Ecclesiæ Ministrum in debitis circumstantiis gessit. Propter eandem causam & rationem, si quis Sacerdos se in debitis circumstantiis ut Ministrum Ecclesiæ gerens, verba aut absolutionis, aut consecrationis serio proferret, declararet nihilominus se nullam intentionem habuisse aut absolvendi a peccatis, aut conficiendi corpus Christi, non ita facile credendum ipsi foret, nec illico turbanda Fidelium conscientia circa valorem Sacramentorum quæ ille serio perfecisse visus est, sed gravi ac prudenti Episcoporum consilio res tunc pertractanda, ac dijudicanda foret: forte longe consultius silentio premenda.

Ergo quantum ad praxim attinet, hinc & inde concessum habemus, ad pacem conscientiarum, nullum circa veritatem Sacramenti scrupulum ac

du-

dubium moveri debere, quoties Minister serio exterius, ac in debitis circumstantiis exercet ritum Ecclesiæ, tametsi forsan contrariam in animo premeret intentionem, quam exterius non prodit nec manifestat.

Probatur 3. Tum ex usu qui in Ecclesia invaluit, baptizandi sub conditione eos quorum dubius ac incertus est Baptismus: tum ex Rubricis Missalis Romani.

Constans est ac probata praxis Ecclesiæ, sub conditione baptizandi eos quorum dubius ac incertus est Baptismus. *Si non es baptizatus*, ait Minister, *te baptizo*; *si es baptizatus, non te baptizo*. Porro si re ipsa homo ille jam baptizatus est, nullus est Baptismus qui denuo ipsi sub conditione confertur. Unde porro nullus? non ex defectu materiæ & formæ, quæ debite applicatur exterius; ergo ex solo defectu intentionis internæ in eo qui materiam & formam Baptismatis exterius adhibet; ergo necessaria prorsus est interna Ministri intentio, ut Sacramentum ratum ac validum sit.

Idem patet ex Rubricis Missalis Romani, quod cura & auctoritate Clementis VIII. editum fuit, capite 7. de defectu intentionis. *Si quis non intendit conficere, sed delusorie aliquid agere. Item, si aliqua hostiæ ex oblivione remaneant in Altari; vel aliqua pars vini, vel aliqua hostia latent, cum non intendat consecrare nisi quas videt. Item, si quis habeat coram se undecim hostias, & intendat consecrare solum decem, non determinans quas decem intendit, in his casibus non consecrat; quia requiritur intentio: secus si putans esse decem, omnes tamen voluerit consecrare, quas coram se habebat, nam tunc omnes erunt consecratæ.*

Eisdem Rubricas adoptavit Missale Parisiense, quas & sequuntur aliæ quamplures Ecclesiæ. Porro in citatis casibus non deest intentio quæ dicitur exterior, & inseparabilis est a materia, & forma debite ac serio exterius applicatis; ergo ex solo defectu internæ intentionis nulla est in adductis casibus Eucharistiæ consecratio.

Respondet Scribonius, defectum his in casibus non tam provenire ex defectu intentionis, quam ex materia indeterminata & vaga: agens enim non potest introducere formam in materiam vagam & indeterminatam, & non debite applicatam, prout est in his casibus; atque ideo forma, *Hoc est* &c. est falsa: quia ibi nulla est materia determinata de qua possit dicere, *Hoc est*; ergo ex defectu materiæ deficit valor consecrationis.

Verum non alius hic defectus occurrit quam intentionis. Namque non deest applicatio externa materiæ certæ, quandoquidem omnes decem hostiæ sunt coram Sacerdote; deest ergo sola materiæ applicatio per intentionem internam. Quæro enim quid sit re ipsa tunc materiam non esse determinatam, sed vagam? sane nihil aliud assignari poterit, nisi eam non esse determinatam per intentionem Sacerdotis volentis applicare formam his hostiis, & non illis; ergo ad valorem Sacramenti necessaria est talis determinatio facta per intentionem internam Sacerdotis, quæ quidem adesse non potest, ubi adest animus internus contrarius nullam consecrandi, quantumvis velit proferre exterius verba in præsentia omnium illarum hostiarum.

Probatur 4. Auctoritate Alexandri VIII. Summi Pontificis qui in Decreto an. 1690. die 7. Decemb. inter multas propositiones istam n. 28. proscripsit. *Valet Baptismus collatus a Ministro qui omnem actum externum formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit, Non intendo quod facit Ecclesia.* Supponit haud dubie propositio damnata, Ministrum qui serio exterius

terius ritum Baptismi observat: alias gratias confecta, & novo fulmine in vanum attrita dicenda foret, quia scilicet nullus est Orthodoxus qui doceat valere Baptisma exterius per jocum & irrisionem datum. Igitur propositionis damnatae hic sensus est. Valet Baptismus datus a Ministro, qui omnem ritum externum formamque baptizandi serio observat, intus tamen statuit non facere quod facit Ecclesia, sed tantum illud simulare ac fingere; quæ ipsamet est hypothesis intentionis externæ, quam impugnamus.

Probat 5. auctoritate S. Thomæ, & ratione qua ille utitur 3. p. q. 64. ar. 8. *Quando, inquit, aliquid se habet ad multa (indifferenter) oportet quod per aliquid determinetur ad unum, si illud effici debeat. Ea vero quæ in Sacramento aguntur, possunt diversimode agi; sicut ablutio aquæ quæ fit in Baptismo, potest ordinari ad munditiam corporalem, & ad sanitatem corporalem, & ad ludum, & ad multa alia hujusmodi: & ideo oportet, quod determinetur ad unum, id est, ad sacramentalem effectum, per intentionem abluentis; & hæc intentio exprimitur per verba quæ in Sacramento dicuntur, puta cum dicit: Ego te baptizo in nomine Patris &c.*

Et art. 10. *Dicendum, inquit, quod intentio Ministri potest perverti dupliciter: uno modo respectu ipsius Sacramenti; puta cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisorie aliquid agere? & talis perversitas tollit veritatem Sacramenti, præcipue quando suam intentionem exterius manifestat. Non sine causa ultimam hanc clausulam, præcipue, addit S. Doctor, qua innuit per irrisionem ac jocum manifestum præcipue, id est omnium Catholicorum iudicio, irritum reddi Sacramentum, quamquam quoad se irritum etiam reddatur per irrisionem internam & occultam; licet quoad nos, qui de occultis non judicamus, validum præsumatur.*

In responsione ad 2. rursus Angelicus Doctor ait, *quod intentio ludrica vel jocosa excludat primam rectitudinem intentionis, per quam perficitur Sacramentum. Porro ludrica, fallax, & jocosa est intentio in eo qui intus non proponit facere ritum Ecclesiæ, sed eum dumtaxat simulare ac repræsentare.*

Quod si dicas, obviam ac facilem esse responsionem ad totum istud tamen S. Doctoris ratiocinium: nempe externam Ministri actionem ex ipsismet circumstantiis sufficienter determinari ad Sacramentum conficiendum: reponemus, ex circumstantiis quidem aliquatenus quoad nos, & iudicium quod de veritate Sacramenti ferri debet, actionem Ministri determinari; sed quantum ad substantiam ipsam Sacramenti in se spectatam, per solam interiorem Ministri intentionem illam determinari necesse est.

Ratio aperta est: Quia necesse est verba formæ, v. g. *Ego te baptizo*, ab aliquo determinari ad rationem Sacramenti. Sicut enim materia ad multa indifferens, & indeterminata, per formam ad unum determinatur; ita pariter & forma, quæ plura ex se significare potest, v. g. in Baptismo ablutionem sordium, recuperationem sanitatis &c. determinanda est ad esse sacramentale: atqui non aliter quam per intentionem Ministri determinatur; ergo plane necessaria est illa intentio Ministri.

Nec dicas, verba formæ satis determinari, vel per intentionem illius qui Sacramentum suscipit, vel per intentionem Christi.

Namque 1. Cum infans baptizatur, forma non potest per illum determinari; ergo non a suscipiente, sed a ministrante forma Baptismi determinatur.

II. Si per institutionem Christi verba formæ ad esse sacramentale determinantur; ergo qui vel ebrius, vel somnians verba illa proferret, verum perficeret Sacramentum, quod quantum absurdum sit, omnes intelligunt.

Confirmatur divi Thomæ ratiocinium, ex discrimine quod intercedit inter verba speculativa & practica. Speculativa, quia totam efficaciam suam habent a significatione, a quocunque dicantur, vim suam obtinent; at verba practica, quæ vim suam totam non trahunt a significatione non sunt efficacia nisi prolata ab eo qui potestatem & voluntatem habet faciendi ea quæ per verba significantur. Sic Regum imperia efficacia sunt, non privatorum, tametsi verbis iisdem, quibus Reges utantur; quia nempe potestatem habent Reges, non privati. Sic etiam si Rex sine intentione, inter somnians v. g. aliquem occidi juberet, imperium executioni non demandaretur; quia licet Rex istud imperandi potestatem habeat, non constat tamen an velit. Ex quibus patet potestatem & voluntatem requiri in eo qui verba practica pronuntiat, ut ea efficacia sint: atqui formæ Sacramentorum verba sunt practica, operantur enim quod significant; ergo ut sint efficacia debent esse in eo a quo proferuntur potestas & voluntas faciendi quod significant, & consequenter necessaria ejus intentio.

SECUNDA CONCLUSIO.

Ad veritatem & integritatem Sacramenti non requiritur ut Minister intendat facere vel effectum Sacramenti, vel ritum Ecclesiæ formaliter ut Sacramentum est, vel etiam facere quod facit Ecclesia Catholica & Romana; sed sufficit ut simpliciter ac generatim velit facere quod facit Ecclesia; quæcunque tandem illius sit, & de Ecclesia & de Sacramento ejusque effectum ac fine, sententia.

Ac primo quidem non requiri intentionem finis, seu effectum Sacramenti

Probatu 1. Quia Synodus Tridentina, exigit tantum a Ministro Sacramentorum, ut intendat facere quod facit Ecclesia. Non ait, ut intendat facere quod Ecclesia intendit, sed quod facit.

II. Sic expresse docet sanctus Augustinus Epistola ad Bonifacium 98. alias 23. *Nec illud te moveat, inquit, quod quidam non ea fide ad Baptismum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia spiritali ad vitam regenerentur æternam, sed quod eos putant hoc remedio temporalem retinere vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab istis hac intentione offeruntur. Celebrantur enim per eos necessaria ministeria, & verba Sacramentorum sine quibus consecrari parvulus non potest.*

III. Idem demonstrat constans Ecclesiæ praxis: neque enim irritum usquam habitum fuit Baptisma datum a Pelagianis, licet negaret per Baptismum infantes regenerari, & a labe originali purgari; imo a Judæo & Pagano in forma legitima collatum approbavit Nicolaus I. in Rescripto ad consulta Bulgarorum: porro illi omnes haud dubie non intendebant spiritua-lem conferre Baptismatis effectum. Neque etiam nos rebaptizamus baptizatos a Zuinglianis & Calvinistis, etsi non ignoremus illos baptizare sine intentione finis seu effectus Sacramenti: quin ne tali Baptisma isto prætextu iteraretur etiam sub forma conditionali, expresse prohibuit Concilium Rothomagen- se anno 1581. Præside Carolo Cardinale Borbonio. *Antea, inquit,*

Tom. 15. in plerisque nostrarum Diœceseon locis baptizati ab Hæreticis, præsertim a Calvi-
 Concil. p. nistis, redeuntes ad Ecclesiam Catholicam, iterum tingebantur sub hac verborum
 826. D. E. forma. Si non es baptizatus, ego te baptizo; quia dubitabant nonnulli de valore
 Baptismi ab hujusmodi Hæreticis collati, eo quod non haberent intentionem baptizan-
 di in remissionem peccatorum. Verum quoniam illa formula baptizandi sub condi-
 tione fuit introducta propter Baptismata occulta, & de quibus non apparebat
 Contra vero constabat, Calvinistas in cœtu publico baptizare in forma verborum, &
 materia a Christo instituta, vetamus ablationem repeti. Idem quoque prohibitum
 fuit a Conciliis Remensi an. 1583. titulo de Bapt. n. 10. Turonensi eodem anno
 & eodem titulo cap. 6. Aquensi an. 1585. Tolosano 1590. parte 2. cap. 2. n. 5.

S. Thomas 3. parte qu. 64. articulo 10. probat Ministrum qui perver-
 sam gerit intentionem circa finem seu effectum Sacramenti, non de-
 struere veritatem Sacramenti; ut si quis corpus Christi conficeret ut eo
 ad veneficia uteretur: quia nempe istud ad privatam dumtaxat perti-
 net Ministri malitiam, quæ veritatem Sacramenti non tollit. Atqui Mi-
 nister, qui vel nullum, vel etiam plane contrarium intendit effectum
 Sacramenti ille ex privata malitia perverfam gerit intentionem circa
 finem seu effectum Sacramenti; ergo &c.

Ratio a priori est, quia virtus & efficacia Sacramentorum non ex pri-
 vata Ministri voluntate dependet, sed a Christo ipso Sacramentorum
 auctore; quam proinde Minister impedire aut retardare ad arbitrium
 non potest, cum Sacramentum suis est omnibus numeris perfectum. A-
 gunt quippe Sacramenta per modum agentium naturalium, hoc est, ne-
 cessario: ignis v. g. segetibus admotus eas necessario comburrit, tametsi
 qui ipsum admovit, contestaretur nolle se eas comburere.

Non re-
 quiritur
 intentio
 ritus Ec-
 clesiæ,
 quatenus
 verum est
 Sacramen-
 tum.

Probatur 2. absolute necessariam non esse intentionem internam ac
 privatam, qua Minister velit ritum Christi perficere formaliter ut sa-
 cramentalem, seu ut verum Sacramentum.

I. Quia ratum ac validum est Sacramentum datum ab Infideli, a Ju-
 dæo, ab Hæretico, qui profecto non videntur talem habere intentionem,
 qui tamen eo ipso vero Sacramentum perficiunt, quo serio exterius vo-
 lunt ritum Christi, & Ecclesiæ, simpliciter ac generatim ut est ritus
 Christi & Ecclesiæ, perficere.

Antecedens patet ex Nicolao I. Innocentio IV.

T. 8. Con-
 p. 348.

Nicolaus I. consultus a Bulgaris quid sentiendum foret de Baptismo
 de quo dubium erat, an a Judæo, Christiano, vel Pagano collatus fuisset,
 respondet Summus Pontifex c. 104. talem Baptismum, si in nomine
 Trinitatis, vel in nomine Christi datus est, ratum esse: quod quidem
 adductis in medium ex Augustino testimoniis ibidem comprobatur, quo-
 rum nec summa est, veritatem Baptismi non pendere ex privata Ministri sen-
 tentia, vel errore, sed ex virtute Christi: Hic enim est qui baptizat.

Innocentius IV. scribens in Librum tertium Decretalium titulo De Ba-
 ptismo qu. 9. sic loquitur: Non est necesse quod baptizans sciat quid sit Eccle-
 sia quæ baptizat, quid baptizatus; neque quod gerat in mente facere quod facit
 Ecclesia: imo si contrarium gereret in mente, scilicet non facere quod facit Eccle-
 sia, & tamen facit, quia formam servat; nihilominus baptizatus est, dummodo
 baptizare intendat. Et q. 8. dixerat, necesse est ut Minister velit non tan-
 tum balneare, sed baptizare. Supponit hic Summus Pontifex, Ministrum v. g.
 Saracenum aliquem qui tametsi nesciat quid sit Baptismus, quid Ecclesia,
 roga-

rogatus tamen ut faciat quod facit Ecclesia, illud reipsa facit, & quidem valide, *quia formam servat*. At Saracenus ille procul dubio privata sua intentione ac voluntate non intendit verum perficere Sacramentum, ejusque effectum conferre, qui hæc omnia aut ignorat, aut irridet: quia tamen generalem habet intentionem faciendi quod ab ipso postulatur, & quod audivit ab Ecclesia fieri, idcirco valet ac ratum est baptismatis Sacramentum legitima forma ab ipso collatum; qua generali intentione voluit non tantum *balneare*, id est, vulgarem lotionem adhibere, sed *baptizare*, hoc est, ritum qui Christi est & Ecclesiæ exercere. Quia vero intentionis externæ patroni hunc Innocentii textum ad se trahunt, de eodem paulo post recurret dicendi occasio.

II. Constat ex usu & praxi Ecclesiæ, pendente dubio circa veritatem collati Baptismatis, hoc unum duntaxat exploratum fuisse, an debita materia & forma collatum fuisset. Ita Concilium Nicænum primum generale Can. 19. Baptisma Paulianistarum idcirco rejecit, quod in forma peccaret. Carthaginense V. cap. 6. Pastores admonet ut diligentissime inquirant, num reipsa infantes baptizati sint, & si nulli adsunt testes collati Baptismatis, eos baptizent; nulla prorsus facta inquisitione intentionis aut privatæ sententiæ illius Ministri qui baptizat.

In famosa pariter Catholicorum cum Donatistis controversia, nulla excitata legitur quæstio de intentione privata Ministri, sed tantum de verbis ac ritu quo datus fuisset Baptismus; ita ut si verbis Evangelicis, *In nomine Patris &c.* Marcion Baptismum consecrasset, integrum, ait S. Augustinus, fuisset Sacramentum.

Probatur 3. necesse non esse ut Minister velit facere quod facit Ecclesia Catholica & Romana, sed satis esse velit generatim facere quod Ecclesia facit, quamcumque ille in mente habeat Genevensem v. g. aut aliam. Ratio est, quia qui intendit facere quod facit Ecclesia Genevensis, ille generatim facere intendit, quod facit vera; & universalis Christi Ecclesia, licet ex errore credat Genevensem Ecclesiam veram, & Orthodoxam esse; qui error privatus non destruit veritatem generalis intentionis faciendi quod facit Ecclesia Christi, adeoque neque destruit integritatem Sacramenti: generalis autem voluntas illa seu intentio faciendi quod Ecclesia Christi facit, determinat ritum externum ac materiale ad esse sacramentale, seu ex ritu vulgari ac profano, peculiarem facit, sacrum & divinum.

Non requiritur ad valorem Sacramenti, ait Cardinalis de Lugo, de Sacramentis disput. 8. sectione 2. quod Minister velit explicite operari nomine Christi, aut ut Minister ipsius; sufficit enim id implicite velle, quod multis modis contingere potest. V. g. si quis velit facere, quod facit Ecclesia, seu ut illius verbis & rebus eodem modo, quo Ecclesia iis utitur; vel etiam non cogitando de Ecclesia universali, velit facere quod facit talis Ecclesia particularis, vel quod facit talis Parochus, vel quod faciunt aliqui apud quos audivit illa signa adhiberi tanquam caerimonias religiosas: his enim omnibus modis apprehendit, aliquid latere sub illis signis, quod, quidquid illud sit, in confuso intendit. Hæc Cardinalis de Lugo.

Accedunt in confirmationem Conclusionis nostræ gravissima rationum momenta.

Ex parte Ministri, qui cum in Sacramentis administrandis, non privatam, sed publicam sustineat Christi, & Ecclesiæ personam, nec suo, sed

T. 2. Conc.
p. 38. D.
Ib. p. 12. 16.
C.

Non re-
quiritur
intentio
faciendi
quod fa-
cit Eccle-
sia Ca-
tholica
vel Ro-
mana.

P. 119. l.
col. n. 36.

I. Ex par-
te Mini-
stri.

Ecclesiæ nomine ac auctoritate agat, privata sua intentione falsa & erronea opus Dei quod tractat, inficere non potest. Hac potissimum ratione Donatistas impugnabat S. Augustinus.

II. Ex
parte Sa-
cramen-
torum.

Ex parte ipsorum Sacramentorum, quæ sic a Christo Domino facta & instituta sunt, ut tanquam causæ necessariæ determinantur ad gratiam conferendam, quoties debite perficiuntur, nec ullus est obex ex parte suscipientis. Sacramenta quippe publica sunt Religionis symbola, quibus homines in unum Religionis corpus coadunantur & colligantur, Deo consecrantur, ac Christianæ fidei defensionem sese obligant: res autem hujusmodi ex se vim habent eamque exerunt, tametsi Minister privata sua voluntate eam aut retardare, aut penitus auferre cogitaret. Sic v. g. scriba seu Notarius publicus qui Contractum ad legem & formam a Principe præscriptam accurate describit, partes contrahentes ligat, licet eas intus & animo ligare nolle; & Judex sententiam pronuntians ut reum absolvat, vere eum absolvit, quamvis intus renuat ac repugnet. Simili ergo ratione Minister Sacramentum vere conficit ejusque producit effectum, cum omnia necessaria observat, licet intus nolit aut Sacramentum perficere, aut ejus effectum conferre: celebrantur enim per illum necessaria mysteria, quæ non ex privata ipsius, sed ex publica Ecclesiæ fide ac intentione operantur. Perinde esset ac si quis diceret: Volo ignem segetibus admoveere, sed nolo eas comburere: absurdus profecto ille foret, qui causam ad comburendum necessario ac physice determinatam applicaret, & simul nolle ejus effectum, nempe combustionem. Duæ istæ voluntates, Volo serio facere quod facit Ecclesia, & Nolo facere Sacramentum, aut ejus effectum conferre, sese mutuo impugnant ac destruunt.

III. Ex
parte Ec-
clesiæ.

Ex parte Ecclesiæ, quæ ratum habet Baptismi Sacramentum verbis Evangelicis consecratum ab Infideli, a Judæo, ab Heretico, a Sociniano, quibus haud dubie non inest animus seu intentio aut Sacramenti formaliter sumpti; aut effectus vel finis illius.

De inten-
tione ab-
soluta &
conditio-
nata.

Quæres 1. an intentio debeat esse absoluta, & an sufficiat conditionata.

Resp. absolutam esse debere, nec conditionatam sufficere, nisi statim transeat in absolutam.

Prima responsionis pars ostenditur, quia intentio debet esse efficax: at sola absoluta talis est; ergo est necessaria.

Secunda pars explicatur: quia conditio appositæ intentioni, vel est de præterito, vel de præsentī, vel de futuro.

Si est de præterito, vel præsentī, necesse est ut vel omnino destruat intentionem, vel ut illam supponat efficacem & absolutam. Nam si conditio illa nec fuit, nec est, eo ipso intentionem destruit, quia voluntas conditionata, non posita conditione, nulla est: si vero conditio illa fuit, vel est, intentio transit in absolutam; quia voluntas sub conditione, posita conditione fit absoluta. Sic v. g. qui diceret, Ego te baptizo, si non es baptizatus, intentio illius fit absoluta & Baptismus perficit, si re ipsa homo ille baptizatus non est: si autem baptizatus est, intentio destruitur, & nullum est Sacramentum.

Si autem conditio appositæ sit de futuro, semper est contraria substantiæ Sacramenti; ut v. g. si quis diceret, Ego te absolvo a peccatis, si restitutionem feceris. Ratio est, quia conditio de futuro suspendit præsentem intentionem, & efficit ut Minister in præsentī non habeat voluntatem faciendi Sacramentum. Quod si, inquires, postea impleatur conditio, an tunc saltem erit Sacramentum? Resp. negative; quia non potest fieri

Sacramentum nisi adsit materia, & forma Sacramenti: at postea cum impletur conditio, non adest materia, & forma Sacramenti; & quæ prius posita supponitur, nec amplius superest, nec vere sacramentalis fuit, defectu præsentis intentionis.

Quærent aliqui, an valeret hæc conditio, Ego te baptizo, si es prædestinatus. Nonnulli affirmant, si nempe conditio reipsa posita sit, quia parum refert quod ignoremus an posita sit nec ne: sicut, inquiunt, valet ista, Ego te baptizo si non es baptizatus, etsi ignoremus an ea conditio posita fuerit. E contra contendunt alii, non sufficere intentionem illam conditionatam, quia conditio quæ apponitur in actionibus vel contractibus humanis, talis esse debet, ut humano modo cognosci possit, alioquin semper dubii & incerti essemus de valore actionum, & contractuum humanorum: atqui illa conditio, Ego te baptizo, si es prædestinatus, non potest humano modo cognosci; ergo &c.

Quæritur etiam, an isthæc intentio conditionata, Ego te baptizo, si es Catholicus, non autem si es Hæreticus, sufficiat: negant aliqui cum Scoto. Ratio ipsis est, quia qui sic baptizat, non intendit facere quod facit Ecclesia; quia Ecclesia intendit ut Sacramentum validum sit, etiamsi conferatur Hæretico. Aliis tamen contraria placet opinio, quia si talis conditio revera ponitur, jam intentio Ministri, ut dictum fuit, transit in absolutam.

Quæres 2. an, ut validum sit Sacramentum, necesse sit intentionem Ministri dirigi ad certam aliquam personam vel materiam, absque ullo substantiali errore.

Resp. affirmative. Prima pars manifesta est ex ipsis Sacramentorum formis, Ego te baptizo; Ego te absolvo, quibus certa & determinata persona designatur, ad quam dirigitur intentio Ministri. Similiter in forma Eucharistiæ pronomen, *hoc*, designat determinatam materiam consecrandam. Ratio communis est, quia intentio Ministri debet esse efficax & operativa; operationes autem sunt circa singularia. Secunda pars, videlicet intentionem debere esse sine ullo substantiali errore, probatur, quia si intentio caderet in hanc materiam vel personam, & actio sacramentalis versaretur circa aliam, talis actio non procederet ex tali intentione, ac proinde esset actio sine intentione: requiritur autem, ex dictis in Ministro Sacramentorum intentio.

An intentio ad certam & determinatam personam dirigi debeat.

At, inquires, licet error substantialis adversetur veritati Sacramenti Matrimonii: non tamen videtur esse contrarius veritatis absolutionis sacramentalis: namque valida foret absolutio, si absolverem Petrum legitime sua mihi confitentem peccata, licet existimarem Paulum esse qui confitetur peccata sua, & hoc modo errarem in persona.

Respondetur hoc totum pendere ex intentione. Nam si ego intendam absolvere illam personam quæ sua mihi peccata confitetur, etiamsi nesciam quæ sit illa persona, valida nihilominus est absolutio, quia intentio directe fertur in personam confitentem: unde error ille, quo puto personam illam esse Paulum, cum tamen sit Petrus, substantialis non est, sed accidentalis. Si tamen præcise intenderem absolvere personam Pauli, excludendo omnes alias personas, tunc nulla foret absolutio, nisi persona Pauli confiteatur.

Adversus primam Conclusionem.

Ex triplici capite Objectiones illæ repetuntur. 1. Ex factis historicis. 2. Ex sanctis Augustino, Thoma, & Innocentio IV. 3. Ex rationibus, ac momentis Theologicis.

Objectiones ex factis historicis.

Objicies itaque 1. Ratum ac validum est Baptisma per jocum, & irrisionem etiam externam & manifestam collatum, quanto magis per internam ac latentem?

S. Athanasii.

Antecedens exemplis ex Historia Ecclesiastica depromptis probatur.

I. S. Athanasii, qui cum puer esset, inter ludendum in littore maris socios suos pueros baptizavit; quem Baptismum approbavit Alexander Episcopus Alexandrinus. Factum referunt Rufinus Lib. 1. Hist. cap. 14. Socrates Lib. 1. cap. 15. Sozomenus Lib. 1. cap. 17.

S. Genesii

II. S. Genesii, qui cum in theatro mysteria nostræ Religionis mimice repræsentaret, subito ad fidem conversus ab alio mimo baptizatus refertur; cujus Baptismus ratus habitus fuit, utpote non iteratus. Rem narrat Ado in suo Martyrologio ad diem 25. Augusti.

Judæi cu-
jusdam.

III. Judæi illius qui a sociis in littore maris ludentibus baptizatus est, narrante Nicephoro Lib. 3. Hist. cap. ultimo.

Ludus
potest ef-
se finis ac-
tionis
externus
vel inter-
nus.

Resp. 1. distingo ant. Ratum ac validum est Baptisma per jocum & irrisionem etiam externam datum, ita ut jocus & irrisio sit externus dumtaxat finis collati Baptismatis, concedo: ita ut sit finis internus, id est, mere jocosa, ficta, & simulata sit Baptismatis repræsentatio, nego. Duobus itaque modis exterior Ecclesiæ ritus per jocum & ludum exerceri potest.

Primo, animo illum exercendi, quamvis extrinsecus finis sit ludus, & animi oblectatio: quæ jocosa intentio non adversatur substantiæ Sacramenti; quia non destruit objectum intrinsecum, sed addit dumtaxat finem extrinsecum, qui finis non tollit veritatem, sed honestatem tantum actionis: honestas porro illa ad substantiam Sacramenti non pertinet. Ita sacerdos v. g. qui vult absolvere poenitentem, quamquam lucri causa, vere absolvit, quia finis ille perversus non vitiat substantiam Sacramenti.

Secundo, ritus exterior Ecclesiæ per jocum ita potest, observari, ut fecte dumtaxat, simulate, ac pure mimice repræsentetur, quæ profecto jocosa intentio veritatem Sacramenti prorsus destruit.

Porro dici verisimiliter potest, in exemplis adductis ludum, & derisionem externum dumtaxat fuisse actionis finem, atque veram his in casibus adfuisse intentionem faciendi quod facit Ecclesia, quamquam ad ludum, & oblectationem. Conjectura eo nititur, quod, si Historicis fides, iteratus non fuerit Baptismus sic per ludum collatus; & quod ipse puer Athanasius non alios, quam Catechumenos baptizaverit, iis omnibus rite observatis, quæ in Ecclesia solebant observari, interrogationibus & responsis.

Factum
Athanasii
incertum
ac dubiū.

Resp. 2. factum Athanasii dubiæ admodum, & incerti esse fidei, de quo Historici dubitanter loquuntur. Rufinus, qui ait se hanc historiam, ab iis qui cum Athanasio puero vitam duxerant, accepisse, ait: Ferunt sic statuisse Alexandrum: nempe approbatum ab eo Baptismum quem puer Athanasius

nasius inter ludendum dederat. Socrates de illo Baptismo filet, ac refert dumtaxat, pueros illos imitatos esse Sacerdotes, & Collegium sacrorum virorum, quorum alter Presbyteri partes agebat, alter Diaconi. Sozomenus ait: *Memorant; Nicephorus, Ferunt istud evenisse.*

Suspicio falsi inde maxime augetur, quod ex ea narratione sequatur, Athanasium factum fuisse Episcopum cum annum vigesimum quintum vix attigisset. Namque referunt, factum istud contigisse sub Alexandro, qui cum e vivis excessisset versus finem anni 311. non potest historia hæc ante finem anni 312. collocari; quo tempore, si Baronio fides, natus erat Athanasius annos duodecim. Jam vero Athanasius in Nicæno Concilio, quod celebratum est anno 325. Diaconus erat, & inter celeberrimos hujus ævi Theologos eximium locum obtinebat, factus est autem Episcopus aliquot post menses; ac proinde explicari vix potest quomodo aut puer luserit coram Alexandro, aut quomodo tam juvenis creatus fuerit Episcopus, ea præsertim ætate, qua multi conquesti fuerant Paulinianum S. Hieronymi fratrem, annos natum dumtaxat triginta, ad Ordinem Presbyteratus promotum fuisse. Et sane inter tot falsa, & commentitia, quæ Ariani Athanasio crimina objecerunt, istud ætatis vitium, cum in Episcopum consecratus fuit, non omisissent, de quo tamen ne verbum quidem eos fecisse intelligimus.

Adde, Historicos concordēs non esse in iisdem referendis circumstantiis. Socrates ait Alexandrum, dum prætergrederetur, ejusmodi ludum vidisse: Sozomenus, cum solus convivas expectaret: Nicephorus, cum loco sublimiori sederet.

Patres Benedictini in Vita S. Athanasii, Tomo primo ipsius Operum præfixa, pag. 3. ubi verba Rufini retulerunt, addunt, *hanc Rufini historiam grandi apud eruditos laborare suspitione: etsi enim per Athanasii ætatem minime repugnaret hujusmodi lusus; quod haud facile tamen concedatur de adolescente, cui ex memorati superius vix minus duo de viginti annorum tum adscripserimus; non is erat Alexander, qui tam seria in re ludum puerorum ratum haberet.* Vide Tilmontium in sanctum Athanasium nota 2. ubi de hac historia fuscè pertractat.

Ad factum S. Genesii, dicimus pariter incertum esse, an vero fluminis Baptismo fuerit revera baptizatus. Martyrologium Romanum ad diem vigesimam quintam Augusti narrat eum, cum in Theatro, spectante Diocletiano, mysteriis nostris illuderet, Deo inspirante subito conversum ac baptizatum fuisse. Ado vero in Martyrologio ait, finxisse Genesium se ægrotare, evocatos fuisse pseudopresbyterum & Exorcistam, statimque a Deo cœlitus inspiratum, credidisse, ac baptizatum fuisse: qui Baptismus, si ratus ac verus fuit, ab illo ficto Sacerdote datus est animo faciendi quod facit Ecclesia; quamquam ad jocum & irrisionem, tanquam ad finem extrinsecum, totam hanc actionem retulerit. Quod si nullum fuisse Baptismum illum contenderis, dicendum erit, Genesium proprio sanguine ac ardentissima charitate baptizatum fuisse. Scribit enim Usuardus ad diem vigesimam quintam Augusti, eum constanter pro Christo mortem sustinuisse, ac mediis in tormentis in hæc eximia verba prorupisse: *Non est Rex præter Christum, pro quo si millies occidar, ipsum mihi de corde auferre non poteris.*

Factum
S. Genesii
etiam in-
certum.

Ad tertium: Ex ipsa Nicephori narratione constat, pueros illos re ipsa voluisse facere quod in Ecclesia fieri viderant, quamquam ludum sibi tanquam finem proponeret. Omnia siquidem rite observarunt: con-

sensum illius quem baptizarunt prius rogaverunt; tum ad Ecclesiam duxerunt, ubi a Sacerdote Communionis signum acceperunt.

Objectiones ex sanctis Augustino, Thoma, & Innocentio IV.

Expenditur mens sancti Augustini.

*Tom. 9. p.
102. E. F.*

Quæstionem nostram versare potissimum videtur S. Augustinus Lib. 7. de Baptismo, contra Donatistas c. 53. ubi quærit an approbandum sit Baptisma datum vel acceptum in Ecclesia Catholica, aut extra Ecclesiam Catholicam, siue cum simulatione & fallacia, siue absque joco & irrisione. Solet enim quæri, ait, utrum approbandum sit Baptisma, quod ab eo qui non accepit, accipitur, si forte hoc curiositate aliqua didicit quemadmodum dandum sit; & utrum nihil intersit, quo animo accipiat ille cui datur, cum simulatione, aut sine simulatione: si cum simulatione, utrum fallens, sicut in Ecclesia, vel in ea quæ putatur Ecclesia, an jocans, sicut in mimo: & quid sit sceleratius, in Ecclesia fallaciter accipere, an in hæresi vel schismate sine fallacia, id est, animo non simulato; & utrum in hæresi fallaciter, an in mimo cum fide, si quisquam inter agendum repentina pietate moveatur. Quamquam talem si etiam illi conferamus, qui in ipsa Catholica fallaciter accipit; mirum si dubitatur quis cui præferendus sit: quid enim profit animus veraciter dantis fallaciter accipienti, non video: sed arbitremur aliquem etiam fallaciter dantem, cum & tradens & accipiens fallaciter agant in ipsa unitate Catholica, utrum hoc magis Baptisma sit acceptandum, an illud quod in mimo datur, (mimus hic pro ludo usurpatur, ita ut sensus sit, quod in ludo datur) si quis existat qui fideliter subito commotus accipiat: an quantum ad ipsos quidem attinet homines, plurimum distet inter credentem in mimo, & irridentem in Ecclesia; ad ipsius autem Sacramenti integritatem nihil intersit. Si enim nihil interest ad integritatem Sacramenti in ipsa Catholica, utrum id aliqui fallaciter, an veraciter agant, cum tamen hoc idem utrique agant: cur extra intersit, non video; quando ille qui accipit, non simulatione palliatus, sed Religione mutatus est. An plus valent ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quam ad frustrandum illi fallaces a quibus agitur, & in quibus agitur? Et tamen si postea prodatur, nemo repetit, sed aut excommunicando punitur illa simulatio, aut pœnitendo sanatur.

Sed nobis tutum est, in ea non progredi aliqua temeritate sententiæ, quæ nullo in Catholico Regionali Concilio cepta, nullo plenario terminata sunt: id autem fiducia securæ vocis asserere, quod in gubernatione Domini Dei nostri, & Salvatoris Jesu Christi, universalis Ecclesiæ consensione roboratum est. Verumtamen si quis forte me in eo Concilio constitutum, ubi talium rerum quæstio versaretur, non præcedentibus talibus, quorum sententias sequi mallet, urgeret ut dicerem quod ipse sentirem: si eo modo affectus essem, quo eram cum ista dictarem, nequaquam dubitarem habere eos Baptismum, qui ubicumque, & a quibuscumque illud verbis Evangelicis consecratum, sine sua simulatione, & cum aliqua fide accepissent: quamquam eis ad salutem spiritualem non prodesset, si charitate caruissent, qua Catholicæ infererentur Ecclesiæ... sicut jam præteritis Majorum Statutis, non dubito etiam illos habere Baptismum, qui quamvis fallaciter id accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab eis, in quorum societate id accipitur.... ubi autem neque societas ulla esset ita credentium, neque ille qui ibi acciperet, ita crederet, sed totum ludicre, & mimice, & joculariter ageretur, utrum approbandus esset Baptismus qui sic daretur, divinum iudicium per aliqujus revelationis oraculum, concordi oratione

ne, & impensis supplici devotione gemitibus implorandum esse censerem; ita sane ut post me dicturos sententias, ne quid jam exploratum, & cognitum afferrent, humiliter expectarem: quanto magis ergo nunc sine prajudicio diligentioris inquisitionis vel majoris auctoritatis, illud dixisse accipiendus sum. Describendus fuit, quamquam prolixior, hic Augustini integer textus, ut ejus mens ac sententia introspecti facilius possit.

Multa eo loci quærit S. Aug. sed non omnia dissolvit. Quærit enim.

I. Utrum approbandum sit Baptisma quod ab eo qui non accepit (hoc est non baptizato) accipitur.

II. Utrum nihil intersit, quo animo accipiat ille cui datur, cum simulatione, vel sine simulatione.

III. Utrum validum sit Baptisma quod in Ecclesia vel schismate suscipitur ab homine simulante & fallente; & utrum validum sit quod animo irridente in Theatro accipitur.

IV. Quid sit sceleratius, in Ecclesia fallaciter accipere, an in hæresi vel schismate sine fallacia.

V. Utrum validum sit Baptisma in hæresi fallaciter, an in mimo, qui subito convertitur, cum fide.

VI. Cum & tradens & accipiens fallaciter agunt in ipsa unitate Catholica, utrum hoc Baptisma magis sit acceptandum, quam illud in mimo seu ludo confertur; & an nihil intersit quoad Sacramenti validitatem.

Ut porro his quæstionibus respondeat S. Augustinus, hoc utitur principio: nempe in Catholica Ecclesia nihil interesse ad validitatem Sacramenti, utrum fallaciter, an veraciter detur, quia utrique idem agunt, qui veraciter & fallaciter dant.

Ex isto autem principio infert S. Doctor, se perspectum satis non habere, cur non valeat Baptisma extra Ecclesiam datum, quando ille qui accipit, religione mutatus est.

Ut autem ostendat pari jure & æquali ratione validum esse Baptismum quo abluitur mimus de repente conversus, quo jure validus est Baptismus in Ecclesia fallaciter datus & acceptus, subjungit: An plus valent ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, id est, Fideles in quorum societate datur Baptismus fallaciter, quam ad frustrandum illi fallaces Ministri a quibus in illa eadem Ecclesia Sacramentum confertur? Deinde probat hujusmodi Baptismum validum esse, quia nemo eum repetit cum fallacia detegitur, sed aut excommunicando punitur, aut pœnitendo sanatur. Unde tota S. Doctoris ratiocinatio eo recidit: Tam validus censeretur Baptismus datus in ludo alicui de repente ad fidem converso, quam validus est Baptismus a fallacibus in Ecclesia Catholica, seu quæ putatur Catholica datus & acceptus: atqui validus censetur Baptismus datus & acceptus in Ecclesia a fallacibus; nam veraces qui componunt Ecclesiam plus valent ad confirmandum Baptismum, quam fallaces a quibus datur, & accipitur ad illum frustrandum; & præterea hujuscemodi Baptismus non repetitur, cum detegitur fallacia; ergo validus est quoque Baptismus in ludo collatus alicui repente converso.

Nihilominus tamen subinde declarat S. Doctor, cum in nullo Catholico Concilio terminata sit ista quæstio, utrum integrum sit validumque Baptisma quod inter ludendum aliquis de repente conversus accepisset, se nolle ulterius in eam progredi opinionem. Verumtamen addit, interrogatum in Concilio se nequaquam dubitaturum habere eos Baptismum, qui ubicumque, id est,

est, etiam in ludo sine sua simulatione & cum aliqua fide verbis Evangelicis consecratum illud accepissent. At vero quantum spectat ad aliud Baptisma quod in ludo datur, ubi nulla est societas credentium, neque ille qui acciperet, ita crederet, sed totum ludicre & joculariter ageretur, tum ex parte dantis, tum ex parte accipientis, utrum hujusmodi Baptisma approbandum foret, divinum auxilium imploratum esse censeret.

En analysis doctrinæ S. Augustini in loco qui objicitur, quæ breviter ad hæc tria capita revocari potest.

August.
sententia
ad tria
capita re-
vocatur.

Primo: quærit utrum Baptisma fallaciter datum & acceptum in Ecclesia, vel ea societate quæ putatur Ecclesia, validum sit, necne.

Secundo: utrum Baptisma ludo collatum alicui de repente converso, ratum ac validum sit.

Tertio: utrum valeat Baptisma extra societatem credentium omnino ludicre a mimo datum alteri mimo sine fide illud accipienti.

Circa tertium caput, declarat se nihil determinare velle, sed expectandum Spiritus sancti oraculum quo illa quæstio dilucidetur.

Baptismū
fallaciter
datum
validum
esse pro-
bat S. Au-
gust. tri-
bus mo-
mentis.

Circa secundum, ait tutius esse non progredi aliqua temeritate sententiæ; attamen addit se in Concilio constitutum hujusmodi Baptisma validum habiturum.

Circa primum autem, utrum scilicet Baptisma in Ecclesia a fallacibus datum & acceptum validum sit, necne, non dubitat, quin imo affirmat expresse, hujusmodi Baptisma validum esse: hisque probat momentis loco citato.

I. Quia ea sententia, quæ asserit Baptisma fallaciter datum & acceptum in Ecclesia validum esse, nititur tanquam principio ad probandum Baptisma quoque illud validum esse, quod in ludo alicui repente converso datur. Totam enim ratiocinatio sancti Augustini, ut supra ostendimus; in hoc coincidit: si primus Baptismus fallaciter in Ecclesia collatus, validus est, cur secundus in ludo alicui repente converso datus validus non erit?

II. S. Augustinus declarat se fretum præteritis Majorum statutis non dubitare quin habeant Baptismum, qui quamvis fallaciter accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur Ecclesia: atqui quod Majorum statutis ratum est, illud firmum habetur & certum: ergo certum videbatur S. Augustino, Baptisma fallaciter datum ratum esse, & validum.

III. Declarat sanctus Augustinus Baptisma fallaciter datum in Ecclesia, non solere repeti etiam cum fallacia detegitur; sed, inquit, *aut excommunicando punitur, aut pœnitendo sanatur*; atqui Baptisma quod non repetitur, validum est ac firmum; ergo &c.

Argumē-
tum.

Ex his omnibus sic arguitur contra Conclusionem nostram: Illa Ministri intentio necessaria non est, sine qua docet S. Augustinus ratum ac validum esse Sacramentum: atqui S. Augustinus docet sine interna Ministri intentione datum Baptismum ratum & validum esse. Probatur: Quia docet ratum & validum esse Baptisma fallaciter datum, & acceptum in Ecclesia Catholica, seu quæ putatur Catholica: atqui nulla esse potest interna intentio in Ministro fallaciter agente, vel in subiecto fallaciter recipiente; ergo &c.

Totus difficultatis nodus in eo versatur, quid nempe per fallaciam sanctus Augustinus intelligat: an defectum seu absentiam fidei dumtaxat, an debitæ intentionis.

Vasquez in 3. p. disp. 138. num. 48. & sequentibus, ait S. Augustinum re-ipsa dubitasse de Baptismo absque intentione Ministri collato, & propendisse in eam

in eam partem, ut simulatio Ministri non noceret, saltem quando ex parte recipientis fides aliqua & intentio adesset; quia nimirum Augustino perspecta non fuit ea veritas de necessitate intentionis in Ministro, quæ nondum fuerat aperte a Conciliis definita.

Ego sane fateor, ait Cardinalis de Lugo de Sacramentis disp. 8. sect. 3. n. 45. *Augustinum in eo capite de multis dubitasse, de quibus modo propter clariorem Conciliorum lucem nobis exhibitam, amplius non dubitamus. Video etiam,* pergit de Lugo, (id quod in aliis materiis ipsi Augustino & aliis Patribus accidit) pro zelo in hæresim, quam impugnabant, in partem adversam acriter inclinasse: quia nimirum Donatistæ negabant, validum esse Baptismum ab Hæreticis collatum, Augustinum adeo in Baptismi valorem inclinasse, ut de Baptismo etiam mimice & per jocum collato & suscepto dubitaret, an validus reputandus esset, necne. Ita Cardinalis de Lugo, qui tamen statim responsionem, quam mox afferemus, subjicit.

Resp. itaque distinguendo istam propositionem: S. Augustinus docet validum esse Baptisma datum cum fallacia & simulatione, & nomine fallaciæ intelligit sanctus Doctor defectum seu absentiam fidei, aut rectam de Sacramento ejusque effectu Ministri sententiam, concedo: & intelligit defectum seu absentiam debitæ in Ministro intentionis internæ, qua generatim velit facere quod facit Ecclesia, nego. Simulatio & fallacia de qua sanctus Augustinus, importat tantum defectum seu absentiam fidei in Ministro circa ritum quem usurpat. Confert aliquis Baptisma, sed non credit Baptisma remittere peccatum; non credit Baptisma esse Sacramentum; non credit illud a Christo esse institutum: ille certe fallax est ac merito dicitur; ut quid enim confert quod putat inutile aut falsum? Hæc autem fallacia non tollit intentionem internam Ministri, qui ritum Ecclesiæ exercendo, potest velle generatim facere quod facit Ecclesia, licet credat Ecclesiam nihil nisi profanum producere per ritum quem exercet. Hunc esse S. Augustini sensum his momentis suaderi potest.

I. Quia quæstionem proposuit de illo qui non erat Christianus, sed qui *vana curiositate* ritum Baptismi didicit, an revera baptizaret. Huic autem quæstioni alia dubia subnectit, quæ a priori pendent, de iis nempe qui simulant fidem quam non habent, an valide baptizent, vel baptizentur; ergo per fallaciam intelligit defectum fidei.

II. S. Augustinus opponit Baptismum in Ecclesia vel hæresi fallaciter receptum, Baptismo recepto in ludo cum fide: *An, inquit, plurimum distet inter credentem in mimo, & iridentem in Ecclesia;* ergo excludit dumtaxat a Ministro fallaciter agente, fidem; seu per fallaciam intelligit tantum defectum seu absentiam fidei.

III. Quærens utrum validum sit illud Baptisma quod in Ecclesia datur fallaciter, opponit fallaces a quibus Sacramentum in Ecclesia administratur, veracibus, in quorum societate confertur; & quærit utrum id quod est in veracibus sit validius ad confirmandum, quam id quod est in fallacibus ad frustrandum: *An plus valent, inquit, ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quam illi fallaces a quibus agitur?* Atqui per veraces S. Augustinus intelligit credentium societatem; postea enim rem sic explicat. *Ubi autem nulla societas ita credentium, neque ille ibi qui acciperet ita crederet:* ubi per societatem credentium designat Ecclesiam in qua supposuerat dari Baptisma fallaciter, idest, a ministris, qui

P. 120.
col. 2.

Solvitur
argumen-
tum.

qui se catholicos simulant, & sic opponuntur fidelibus in quorum societate Baptismum administrant; ergo per fallaciam in qua Baptismus confertur, intelligit non defectum intentionis, sed fidei.

IV. Addit, Baptismum fallaciter datum, detecta fallacia non iterari: *Si postea, inquit, prodatur, nemo repetit; sed aut excommunicando punitur illa simulatio, aut poenitendo sanatur.* Porro circa defectum intentionis tales in Ecclesia leges fuisse, nullibi legimus; ergo de illis loquitur fallacibus ministris qui fingunt se catholicos, esse, nec sunt.

V. Addit etiam *præteritis Majorum statutis non dubitare se illos habere Baptismum, qui quamvis fallaciter id accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab iis in quorum societate id accipitur.* Erant ergo statuta de non rebaptizandis iis, qui fallaciter in Ecclesia baptizabantur, quibus certe statutis verisimile non videtur probatum fuisse Baptismum illius qui absque intentione aut baptizasset, aut Baptismum suscepisset, sed ejus dumtaxat qui absque ulla fide, seu cum fallacia fidem mentiente ac simulante, Baptismum contulisset aut percepisset; hoc est, illius qui fingeat se catholicum apud catholicos, aut Hæreticum apud Hæreticos.

VI. Denique, vel ipse status controversiæ quam cum Donatistis habebat sanctus Augustinus, sensum illum aperte demonstrat. Contendebant Donatistæ Baptisma sine fide collatum, irritum esse: e contra ostendit Augustinus, illud validum esse; ergo de absentia seu defectu fidei loquitur sanctus Doctor, non de absentia intentionis, de qua nulla erat quæstio.

Instabis 1. Certum est in hypothese S. Augustini, Baptisma collatum fallaciter in Ecclesia, non discrepare quoad integritatem a Baptismate quod in ludo confertur mimo repente converso. *Si enim, inquit, nihil interest ad integritatem Sacramenti in ipsa Catholica, utrum id aliqui fallaciter, an veraciter agant, cum tamen hoc idem utrique agant; cur extra intersit non video, quando ille qui accipit religione mutatus est.* Atqui si intentio interna necessaria foret ad validitatem Sacramenti, illa duo Baptismata discreparent. Namque validum foret quod in Ecclesia fallaciter datum fuisset, utpote cum legitima intentione datum; aliud vero mimo ludicre ac joculariter collatum, nullum esset defectu intentionis. Quis enim dixerit, eum qui ludendo baptizat, intendere id quod intendit, aut saltem quod facit Ecclesia?

Resp. argumentum istud premere potius intentionis externæ assertores, quam eos qui stant pro interna. Duo enim certa sunt ex illo argumento, quæ illorum sententiam pariter convellunt. 1. Certum est, in mente S. Augustini, validum esse Baptisma quod in ludo confertur; aut saltem negari non potest, quin sanctus ille Doctor in eam sententiam multum propenderit. Certum est 2. in ludo illo haberi non posse intentionem externam, quæ profecto non adest, quando Minister serio ritum Ecclesiæ non perficit; ergo aut sine ulla prorsus intentione validum est illud Baptisma, quod certe asserere hæreticum est; aut adfuit interior: si adfuit interior in illo mimo qui Baptismum administrat, cadit præcedens argumentum; in utroque enim Baptismate, tum in eo quod fallaciter datur & accipitur in Ecclesia, tum in eo quod in ludo datur, reperitur intentio interior, proindeque quoad integritatem non differrent propter defectum intentionis; quapropter adigerentur adversarii, agnoscere necessitatem intentionis interioris in Ministro ut ratum ac validum sit Sacramentum.

At vero in Ministro qui inter ludendum repræsentat in Theatro ritum

Baptismatis, potest absolute adesse intentio interior faciendi quod facit Ecclesia: hujusmodi enim repræsentatio foret occasio exercendi ritus externi, cujus Minister potest non solum intendere nudam repræsentationem, sed etiam id quod facit Ecclesia.

Si autem contenderet aliquis, cum tali repræsentatione stare non posse internam intentionem, attendat ille, quæso, S. Augustinum de validitate illius Baptismatis nihil absolute & affirmative determinasse, sed dubitanter tantum suam proposuisse sententiam.

Instabis 2. At saltem inde colligitur, S. Augustinum dubitasse num validus foret Baptismus mimo per jocum collatus, atque adeo, ut certum est, sine ulla etiam externa intentione: quanto magis dubitasse dicendus est de necessaria intentione interna?

Resp. Esto dubius fuerit de illo Baptismo prorsus mimice ac ludice collato, de quo nihil tunc temporis statutum ab Ecclesia fuerat: at forte supposuit fieri posse ut in mimo illo adsit intentio interna, ut mox dictum est. Verum, ut nihil diffimulemus, valde obscura videtur & implicata eam in rem S. Doctoris sententia.

Instabis 3. Per fallaciam de qua loquitur S. Augustinus, intelligi non debet defectus fidei in Ministro, sed intentionis internæ; quia fallaciam illam, cum qua S. Doctor supponit Baptisma dari & accipi, in solum dantem & accipientem Baptisma cadere supponit: *An plus valent, inquit, ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quam ad frustrandum illi fallaces a quibus agitur?* Supponit ergo, alios esse fallaces, & alios veraces in ea societate in qua datur Baptisma; proindeque non in omnes, qui componunt hanc societatem, cadere fallaciam de qua mentionem habet: atqui si per fallaciam intelligatur fidei absentia, non in solum accipientem & dantem Baptisma caderet ista fallacia, sed in totam societatem in qua Baptismus datur. Quando enim exponit quid per societatem de qua loquitur, intelligat, Catholicam quidem denotat Ecclesiam; sed & simul eam, quæ putatur vera Ecclesia, societatem nempe Hæreticorum, in qua non tantum qui dant & accipiunt, sunt fallaces, sed & tota societas fallax est, cum omnes æqualiter fide carent. Non dubito, inquit, etiam illos habere Baptismum, qui quamvis fallaciter illum accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab eis in quorum societate id accipitur, de quibus dictum est, ex nobis exierunt.

Ex his sic arguitur.

S. Augustinus agit de illa fallacia, quæ cum datur Baptismus in Hæreticorum societate, non in societatem totam cadit, sed in aliquos dumtaxat societatis, dantem nempe & accipientem Baptismum: atqui hæc fallacia non est absentia fidei, quæ cadit in omnem societatem Hæreticorum; ergo est absentia intentionis internæ, quæ cadit in dantem & accipientem Sacramentum.

Resp. distinguo. Absentia fidei supernaturalis & habitualis cadit in omnem societatem Hæreticorum, concedo: absentia fidei humanæ sumptæ pro intentione conferendi talis effectus, v. gr. regenerationis internæ per Sacramentum Baptismatis, cadit in omnem societatem Hæreticorum, nego.

Quando igitur dicimus per fallaciam de qua loquitur sanctus Augustinus, intelligendam esse absentiam fidei, non intelligimus, ubi agitur de Hæreticis, fidem supernaturalem, quam certum est in illis non esse; sed intelligimus tantum eos fide humana non credere, seu ritum, qui exercetur, esse

esse verum Sacramentum, seu talem effectum ab hoc ritu produci. Sunt enim qui errant circa quædam capita, non circa alia, licet de iis fidei nostræ mysteriis quæ ab ipsis non impugnantur, fidem non habeant supernaturalem, sed humanam; quia deest ipsis motivum fidei divinæ, scilicet revelatio Dei, & Ecclesiæ declaratio. Ergo fallacia, de qua S. Augustinus, non cadit in solos dantem & accipientem Baptisma, sed in totam Hæreticorum societatem.

Tom. 9. p. 439. E. Tom. 3. part. 2. p. 329. C. Instabis 4. ex eodem S. Doctore, qui L. 3. contra Cresconium Donatistam cap. 8. de Ministro Sacramentorum ait, curandum non esse, *qua mente operetur, qua laboret intentione*. Et Tractatu 5. in Joan. versus finem, asserit se in administrandis Sacramentis, non timere adulterum, non ebriosum, qui omnes passione victi & rapti, ad ea quæ cœlestia spectant, vix attendunt.

Tom. 9. p. 439. F. Resp. dist. ant. & per intentionem, his in locis S. Doctor intelligit vel fidem, vel probitatem Ministri, quam docet necessariam non esse ad validam Sacramenti administrationem, concedo: & intelligit intentionem seu voluntatem in Ministro conficiendi Sacramenti, nego. De ista quippe nulla ipsi erat cum Donatistis controversia, sed tantum de fide ac probitate Ministri. Proinde, ait S. Doctor. c. 9. Lib. 3. contra Cresconium, *Deus & per Pastores bonos, & per Pastores malos, cum verbum suum Sacramentumque dispensat, ipse pascit &c.* Tractatu 5. in Joan. citato, non de ebrio loquitur, in quo non datur sufficiens intentio tempore ebrietatis; sed de ebrioso, qui nempe solet inebriari, quod vitium non tollit valorem & intentionem debitam, quo tempore ebrius non est.

Expenditur mens sancti Thomæ.

De necessitate intentionis in Ministro ad perfectionem Sacramenti tractat S. Thomas 3. parte qu. 64. art. 8. ubi versans istam difficultatem, quomodo, stante necessitate intentionis Ministri, haberi possit securitas, & scrupulus omnis ac sollicitudo ex suscipientis animo evelli, cum semper dubitare merito possit, num Minister veram habuerit perficiendi Sacramenti voluntatem: quam inquieti animi anxietatem ut sanare ac pacare possit S. Doctor, respondet his verbis: *Dicendum, quod circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod requiritur mentalis intentio in Ministro, quæ si desit, non perficitur Sacramentum: sed hunc defectum in pueris, qui non habent intentionem accedendi ad Sacramentum, supplet Christus, qui interius baptizat, in adultis autem, qui intendunt Sacramentum suscipere, supplet illum defectum fides & devotio. Sed hoc satis posset dici quantum ad ultimum effectum, qui est justificatio a peccatis: sed quantum ad effectum, qui est res & Sacramentum, scilicet quantum ad characterem, non videtur quod per devotionem accedentis possit suppleri, quia character nunquam imprimitur nisi per Sacramentum. Et ideo alii melius dicunt, quod Minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cujus est Minister: in verbis autem quæ profert, exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exterius exprimatur ex parte Ministri vel recipientis Sacramentum.* Eandem difficultatem proposuerat S. Doctor scribens in 4. Lib. Sentent. dist. 6. q. 1. art. 2. quæstiuncula 1.

Ex his vero sic arguitur: Intentio quæ verbis Ecclesiæ exprimitur, est intentio pure externa: atqui hanc sufficientem pronuntiat S. Thomas; ergo &c.

Resp.

Resp. dist. maj. Intentio quæ verbis Ecclesiæ exprimitur, nec ullatenus est in mente ministri, est intentio pure externa, concedo: quæ saltem virtualiter est in mente ministri, nego. Summa responsionis est, sufficere, juxta S. Thomam, in ministro intentionem virtuales, quæ non destruitur nisi per intentionem explicitam contrariam; non requiri vero intentionem actualem, quam mentalem appellat, expressam & explicitam; nec ullo modo eam sufficere, quæ puræ externa est, aliamque internam supponeret, qua Minister nollet facere, sed tantum fingere ac simulare ritum Ecclesiæ.

Hanc porro esse Angelici Doctoris mentem facile est ostendere ex iis quæ ipse docet citata quæst. 64. art. 10. in corpore. *Dicendum, inquit, quod intentio Ministri potest perverti dupliciter. Uno modo respectu ipsius Sacramenti: puta cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisorie aliquid agere; & talis perversitas tollit veritatem Sacramenti, præcipue quando suam intentionem exterius manifestat. Ubi particula, præcipue, aperte ostendit, etiamsi non manifestetur exterius, adhuc tolli veritatem Sacramenti, ut jam supra observavimus.*

Præterea videtur Angelicus Doctor eam dumtaxat intentionem excludere, qua Minister velit verum perficere Sacramentum. Hanc porro intentionem non exigimus, sed eam tantum qua velit serio tum exterius, tum interius simpliciter ac generatim facere quod facit Ecclesia.

Idem q. 68. art. 7. ad 2. expresse docet, adultum qui non haberet intentionem suscipiendi Sacramentum, rebaptizandum fore. At eadem est, juxta S. Thomam, ratio & necessitas intentionis in Ministro quæ in suscipiente.

Rursus ibidem q. 64. art. 9. quærens utrum fides ministri sit de necessitate Sacramenti, objicit sibi eam esse necessariam. *Videtur, inquit, quod fides Ministri sit de necessitate Sacramenti. Sicut enim dictum est, intentio Ministri est necessaria ad Sacramenti perfectionem: sed fides intentionem dirigit; ergo si desit vera fides in Ministro, non perficitur Sacramentum.*

Objectionem sic dissolvit: *Dicendum quod potest contingere quod aliquis patiatur defectu fidei circa aliquid, non circa veritatem Sacramenti quod exhibet: puta si aliquis credat juramentum esse in omni casu illicitum, & tamen credat Baptismum efficaciam habere ad salutem; & sic talis infidelitas non impedit intentionem conferendi Sacramentum. Si vero patiatur fidei defectum circa ipsum Sacramentum quod exhibet, licet credat per id quod agitur exterius, nullum sequi interiorum effectum, non tamen ignorat quod Ecclesia Catholica intendit per hujusmodi quæ exterius aguntur, præbere Sacramentum: unde non obstante infidelitate, potest intendere facere id quod facit Ecclesia, licet existimet id nihil esse; & talis intentio sufficit ad Sacramentum: quia, ut supra dictum est, Minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cujus fide suppletur id quod deest fidei Ministri.*

Certum est S. Doctorem eo loci agere de intentione necessaria ad substantiam Sacramenti, de qua jam se dixisse artic. 8. declarat: *Sicut enim dictum est, inquit, intentio Ministri necessaria est ad Sacramenti perfectionem. Atqui intentio illa de qua hic agit sanctus Doctor, est vere interna.*

I. De illa loquitur quam posset impedire infidelitas, sicut manifeste patet ex textu in responsione ad objectionem: *Non obstante, inquit, infidelitate, potest intendere facere quod facit Ecclesia. Atqui intentio, de qua dubium est utrum stare possit cum infidelitate, seu quæ propter infidelitatem deficere potest, interior est, non externa; hæc enim separari non potest ab opere exter-*

externo quod serio exercetur; ergo loquitur S. Doctor de intentione interna quam necessariam esse ostendit.

II. Ea intentio interna est, quam infidelis idcirco habere censetur, quia intendit, saltem implicite, facere quod facit Ecclesia: atqui infidelis, juxta S. Thomam, idcirco sufficientem habere censetur intentionem, quia interius vult facere quod facit Ecclesia, quam novit intendere ut perficiatur Sacramentum, licet ipse interius credat, per id quod agitur exterius, nullum sequi interiorum effectum; qua tamen non obstante infidelitate vult ille facere quod novit per Ecclesiam fieri, quæ intentio, juxta S. Thomam, sufficiens est.

Instabis I. Intentio de qua S. Thomas loco in objectione citato, per sola verba exprimitur, nec supponit eam ullatenus in mente esse; alias non solveret argumentum quod sibi proponit, ex eo ductum quod si necessaria sit intentio Ministri interior, semper dubium erit & anxietas circa veritatem Sacramenti.

Resp. S. Thomam argumentum quod sibi proposuerat recte solve, ex eo quod non actuale, sed virtuale duntaxat exigit intentionem; nec ullum sit fundamentum dubitandi quin sit in Ministro, qui serio agit, virtualis intentio, quod sufficit sedandis omnibus scrupulis qui excitari possent circa debitam Ministri intentionem & Sacramenti veritatem: dolus quippe ac fictio præsumi facile non potest, nisi aliquo signo exteriori manifestetur, ut ipse ait S. Thomas in Supplemento tertiæ partis q. 45. art. 4. ad 2. loquens de Matrimonio. *Dicendum, ait, quod si desit consensus mentalis ex parte unius, ex neutra parte est Matrimonium, quia Matrimonium consistit in mutua conjunctione. Tamen probabiliter potest credi dolus non esse, nisi signa evidentia doli appareant: quia de quolibet præsumendum est bonum, nisi probetur contrarium.* Inde est quod Cajetanus & alii nonnulli Thomistæ, ad quos accedit Suarez, ad locum S. Thomæ ex art. 8. q. 64. respondeant, S. Doctorem non agere de veritate seu integritate Sacramenti quoad se, sed tantum quoad nos, seu moralem certitudinem ac securitatem quæ de illo haberi potest; quæ certe plena habenda est, quoties Minister serio exterius ritum Ecclesiæ observat. *Verum hæc explicatio, ait Cardinalis de Lugo, non omnino satisfacit, quia S. Thomas hoc articulo 8. non solum videtur loqui de Sacramento valido quoad nos, sed etiam de ejus valore intrinseco.*

Commen-
tario in
art. 8. qu.
64.

De Sacra-
mentis
dis. 8. sect.
4. n. 65.

Vasquez disput. 138. fatetur ingenue S. Thomam nobis hic adversari, ac difficile omnino esse verba ipsius in rectum sensum adducere. Verum ægre admodum patimur nobis hic S. Doctorem eripi, cujus sententia ex ante dictis manifesta videtur.

Instabis 2. S. Thomas expresse agnoscit eam sufficere intentionem Ministri, quæ per verba Ecclesiæ exprimitur; eam vero quæ dicitur mentalis, quam nonnulli admittebant, non requiri.

Resp. per intentionem mentalem, S. Doctorem intelligere actuale & explicitam, non implicitam & virtuale. Ideo autem implicitam & virtuale intentionem non dicit mentalem quia implicita magis est in opere, quam in mente; virtualis vero potius fuit in mente, cum de Sacramento administrando cogitavit Minister, quam adest dum ritus externus perficitur. Illi autem ad quos alludit S. Thomas: ii videntur esse, qui temporibus Innocentii IV. de quo mox dicemus, existimabant ad validitatem Sacramenti neces-

necessariam esse intentionem actualem explicitam & expressam. Hæc videtur fuisse sententia Magistri seu Petri Lombardi, qui de Baptismo & Eucharistia differens, ait, neutrum dari sine intentione explicita; Petri Pictaviensis, Guillelmi Parisiensis, quam fuscè refellit Durandus a sancto Porciano.

Expenditur mens Innocentii IV.

Innocentius IV. S. Pontifex, de quo antea jam diximus, scribens in lib. 3. Decretalium, titulo de Baptismo & ejus effectu, sic loquitur: *Non est necesse quod baptizans sciat quid sit Ecclesia quæ baptizat, quis baptizatus, & unde sit; nec quod gerat in mente facere quod facit Ecclesia: imo si contrarium gereret in mente, scilicet non facere quod facit Ecclesia, sed tamen facit, quia formam servat, nihilominus baptizatus est, dummodo baptizare intendat. Unde si aliquis in casu necessitatis constitutus: vel etiam sine necessitate vadat ad Saracenum, & dicat: Baptiza me, & doceat eum formam, & ille Saracenus baptizat, non credens per immersionem aliquid aliud fieri nisi madefactionem, & non intendat eum baptizare, vel etiam madefacere secundum intentionem petentis Baptismum, ut Baptismus operetur quidquid operari potest, & ipse baptizans tanquam Minister conferat, quod alii baptizantes conferunt, licet non credat ipsum posse aliquid operari, vere baptizatus est; sed si hoc non intenditur, non baptizaret: nec est necesse quod aliquis sciat quid in his Ecclesia intelligat, vel etiam quod sciat, vel credat Ecclesiam esse.* Huc usque Innocentius, ex cujus verbis hæc inferunt qui stant pro externa intentione.

I. Declarat Innocentius, necesse non esse ut baptizans sciat quid sit Ecclesia quæ baptizat; nec quod gerat in mente facere quod facit Ecclesia ii porro Theologi qui internam exigunt intentionem, exigunt ut Minister intendat facere quod facit Ecclesia.

II. Addit Innocentius, Ministrum valide baptizare, etiam si contrarium in mente gereret, scilicet non facere quod facit Ecclesia. Quare? quia formam servat: porro hæc ipsamet est de intentione exteriori sententia.

III. Exemplum affert Saraceni qui baptizat aliquem a quo rogatus est, nec credit per immersionem aliquid aliud fieri nisi madefactionem, neque etiam intendit eum baptizare: respondet tamen Pontifex, illum, qui sic baptizaretur, recte baptizatum fore. Porro Saracenus ille ideo dici potest baptizare, quia ritus externos Ecclesiæ peragit: non gerit enim in mente interiori baptismi intentionem, quin imo contrariam habet, cum madefactionem corporis baptizando intendat.

Resp. Innocentium illam re ipsa in Ministro exigere intentionem quæ ab externo ritu sejungitur. Namque ratio cur dicat illum recte baptizare, qui baptizando non gereret in mente facere quod facit Ecclesia, hæc est, quia, inquit, formam servat; nihilominus non valet Baptismus, nisi ille baptizare intendat. Hæc igitur duo requirit Summus Pontifex ad validitatem Baptismi de quo agitur; ut Minister formam servet, & baptizare intendat: hæc autem intentio baptismi sejuncta est a forma ritu externo applicata; ergo interior est.

Præterea ad exemplum Saraceni qui baptizat eum a quo rogatus est respondet, quod si non intenderet ille Saracenus baptizando, ut Baptismus operetur quidquid operari potest, & ipse baptizans tanquam Minister conferat quod alii baptizantes conferunt, rite non foret baptizatus. Nihil autem aliud est velle conferre id quod alii conferunt, quam ha-

bere implicitam, sed interiorem voluntatem faciendi quod facit Ecclesia?

Ad primum igitur respondeo: posse etiam Innocentium, admittendo intentionem interiorem, dicere, necesse non esse ut baptizans sciat quid sit Ecclesia quæ baptizat, nec ut actu gerat in mente facere quod facit Ecclesia; licet enim homo non cognoscat Ecclesiam, tamen quia vult facere id quod ab ipso postulatur, implicite saltem vult facere quod facit Ecclesia; vult enim dare id quod ab ipso petitur; petitur autem id quod dat Ecclesia.

Ad secundum: Quando Innocentius ait, etiam dari Baptisma ab eo qui contrarium gereret in mente, scilicet non facere quod facit Ecclesia, Respondeo, exponi istud debere de effectu quem intendit Ecclesia, & quem ut Minister intendat, ad valorem Sacramenti necesse non est: sufficit enim, ut sæpius dictum est, ut generatim velit facere quod facit Ecclesia, quidquid tandem ille & de Ecclesia, & de Sacramento ejusque effectu sentiat.

Ad tertium: exemplum affert Saraceni qui mædæfactionem tantum credat fieri; Respondeo, hominem qui ab illo baptizaretur ritu legitimo, recte baptizatum fore; quia aut intendit dare quod ab eo petitur, aut conferre quod conferunt alii baptizantes, quæ quidem interna intentio sufficit.

Objectiones ex momentis ac rationibus Theologicis.

Objicies 1. silentium Veterum circa necessitatem intentionis internæ in Ministro, ut valide Sacramenta perficiat. Nullus quippe ante Martinum V. Eugenium IV. & Patres Tridentinos, de illa mentionem fecisse legitur.

Resp. 1. Argumentum negativum, in re facti cujus positivæ sunt & affirmativæ probationes, nullius plane momenti esse.

Resp. 2. Præsentem de intentione Ministri quæstionem veteribus incognitam non fuisse. An non eam agnovit S. August. lib. 3. de Baptismo cap. 53. ubi duas, ut supra vidimus, sibi quæstiones dissolvendas proponit, quæ spectant intentionem qua Baptismus conferri debeat? Nonne ibidem observat, præteritis Majorum suorum statutis, de fallacia per quam Baptismus dari potest, vel accipi, decretum fuisse?

Quod si Ecclesia universa tunc temporis nullam ea de re definitionem emisit, mirum videri non debet; quia nempe in dubium, & quæstionem vocata illa non fuerat; Ecclesia etenim nonnisi occasione subnascentium errorum, a vitam fidei doctrinam verbo Dei seu scripto seu tradito contentam, declarat ac definit. Neque porro Tridentina Synodus dogma fidei, de quo agimus, aliter definire & declarare potuisset, nisi ex constanti ac perpetua traditione illud a Christo Domino revelatum fuisse didicisset: neque enim novæ fiunt revelationes, sed quæ revelata sunt, Ecclesia declarat, & pro auctoritate sua, sub anathematis pœna credenda proponit.

Objicies 2. Ad veritatem Sacramenti satis est, si debite observetur ritus a Christo institutus: atqui Minister qui serio exterius ritum Christi observat, tametsi intus & in animo intentionem suam vel cohibeat, vel etiam contrariam gerat, ritum Christi debite observat; ergo &c.

Resp. neg. min. Ritus enim a Christo Domino institutus ipsam importat internam Ministri intentionem: hæc enim pars est institutionis Christi, ut probatum est.

Instabis 1. Ad illorum Sacramentorum valorem non requiritur intentio Ministri, quorum forma independentem ab intentione Ministri est operati-

va : atqui Sacramentorum forma operativa est independenter ab intentione Ministri, operatur enim virtute significationis a Christo Domino institutæ.

Resp. neg. min. Intentio enim Ministri, ut mox diximus, est ex institutione Christi; nec forma Sacramenti suam habet efficacem significationem, nisi ab intentione seu voluntate Ministri determinetur. Sicut enim forma determinat materiam, ita formam ad esse sacramentale determinat intentio Ministri.

Instabis 2. Quod est operativum ex sola Christi institutione, producit effectum suum ex opere operato: sed quod producit effectum suum ex opere operato, efficax est & operativum independenter ab intentione Ministri. Namque producere effectum suum ex opere operato, est illum producere vi ipsius actionis sacramentalis a Christo in hunc finem institutæ, proindeque independenter a Ministri intentione; alioqui non foret ex virtute actionis, sed ex virtute intentionis.

Confirmatur. Quia in rebus quæ per modum naturæ operantur, sufficit res illas ad agendum applicare, ut effectum suum producant independenter ab intentione seu voluntate applicantis. Sic v.g. ignis comburit, medicamentum sanat, verbum Dei prædicatum movet & excitat fidem, absque privata & interiori intentione; imo etiam forte contra intentionem illius qui vel ignem admovet, vel medicamentum porrigit, vel annuntiat Evangelium.

Resp. nego istam minorem argumenti propositionem, nempe, quod producit effectum suum ex opere operato, illum producit independenter ab intentione Ministri. Ratio negati est, quod intentio Ministri in ipsomet opere operato ex institutione Christi includatur, aut tanquam pars, aut saltem tanquam causa perficiens Sacramentum, per legitimam scilicet materiæ & formæ applicationem, non ex merito vel dantis, vel accipientis, sed virtute ipsius operis a Christo Domino debite celebrati: at debite & ut oportet non celebratur, nisi interius ac serio Minister velit & intendat illud celebrare.

Ad confirmationem: Quam hæc disparata sunt ac dissimilia! celebratio quippe Sacramenti essentialiter est actio humana, quæ perfici non potest nisi humano more, hoc est, ex intentione ministrantis. Revera quidem postquam Sacramentum debite perfectum est, operatur independenter ab intentione Ministri: velit enim aut nolit effectum illius produci, reipsa producit, si nihil obest ex parte subjecti recipientis; sed ut fiat seu perficiatur Sacramentum, necessaria est intentio Ministri.

Atque inde aperta est ratio discriminis inter Sacramenta & exempla rerum quæ adducta sunt; res enim illæ, neque ut fiant, neque ut operentur, pendent ab intentione agentis. Qui enim ignem ex Silice excutit, quoquomodo excutiat, velit nolit, ignem excutit, quem si segetibus v.g. admoveat, necesse est, velit nolit, segetes comburi. Medicus pariter qui ægroto poculum porrigit, sive cogitet, sive non cogitet, poculum dat aut salutarem, aut noxium. Concionator etiam Evangelicus aptus ad persuadendum & ad commovendos animos audientium, affectus illos excitabit, si divina adspiret gratia, quæcumque tandem sit illius Oratoris sacri voluntas & intentio.

Instabis 3. Intentio Ministri non continetur, sicut diximus, in opere operato, quia opus operatum in Sacramentis est id tantum quod constituit signum sensibile: atqui intentio Ministri non est ex iis quæ consti-

t uunt signum sensibile: quomodo enim quod non est sensibile, qualis est intentio, constituere posset id quod est sensibile?

Resp. distinguo: Quod non est sensibile non potest esse ex iis quæ constituunt signum sensibile speculativum, esto: signum sensibile practicum, nego. Ad min. Intentio Ministri non est sensibilis per se immediate, concedo: per actionem quæ ab ipsa emanat, nego. Quid porro discriminis sit inter signum pure speculativum & practicum, antea exposuimus. Nempe diximus, verba illa esse speculativa, quorum totus effectus stat in significando: practica vero, quæ aliquid imperant, & supponunt voluntatem, proindeque intentionem in imperante. Cum ergo Sacramentorum forma constituatur verbis practicis, sequitur inde ea supponere in illo a quo proferuntur, voluntatem faciendi quod significant; ac consequenter, ad signum practicum intentionem absolute requiri.

Instabis 4. Forma Sacramentorum quatenus est signum practicum, est forma quatenus imperat & jubet: atqui non requiritur intentio Ministri ad constituendam formam quatenus aliquid imperat & jubet; Minister enim, quatenus formam pronuntiando aliquid imperat, se habet ut instrumentum Christi, non ut præcipuum agens: atqui in instrumento Christi & Dei nomine imperante non requiritur intentio; sed agentis præcipui, Christi scilicet, voluntas sufficit.

Resp. dist. min. In instrumento inanimato & rationis experte non requiritur intentio, concedo: tale quippe instrumentum eatenus confert in effectum, quatenus movetur ab agente principali. In instrumento animato & ratione prædito, qualis est Judex, aut præfectus a Rege seu Imperatore delegatus, ut aliquid, si expedire judicaverit, perficiat, nego. Duobus scilicet modis potest aliquis alterius esse Magister: 1. Ut sit tantum veluti nuntius, qui alterius voluntatem deferat & declaret: in Ministro quidem hujusmodi non requiritur ad rei valorem, ut velit reipsa facere quod alter intendit. 2. Ut ab alio potestatem & facultatem acceperit, rem, si placuerit, perficiendi: in tali vero Ministro necessaria est intentio rem perficiendi. Porro Ministri Sacramentorum hoc posteriori modo instituti a Christo sunt Ministri ac dispensatores mysteriorum.

Instabis 5. Nequidem in publico Ministro requiritur intentio interna ut valeat quod auctoritate publica conficit Instrumentum. Sit v.g. Notarius qui publicum Instrumentum, quo partes contrahentes ligantur & obligantur, ad formam legibus præscriptam describat: sit Judex qui sententiam absolutionis in gratiam rei ex plurali suffragiorum numero contra propriam suam sententiam pronuntiat: sit Scriba qui eidem sententiæ, ut publica sit & executioni demandetur, subscribit; nonne & partes contrahentes ligantur, tametsi intus resisteret, nec consentiret Notarius? Nonne sententia in gratiam rei pronuntiata staret, etiam contra privatam & internam aut Judicis pronuntiantis, aut Scribæ subscribentis sententiam.

Resp. disparem omnino causam & rationem esse Ministri Sacramentorum, ab iis quorum exempla hic proferuntur. Hoc unum a Notario publico exigitur, ut Instrumenta quibus partes contrahentes ligantur apte & ad juris regulam describat; non ut ipse interius velit ac consentiat: ille etenim non tam partes ligat, quam declarat ex mutuo earum consensu ligatas. Judex pariter qui in causa capitis reum absolvit ex plurali aliorum Judicum assensuum suffragio, contra propriam suam sententiam, non tam absolvit, quam
de cla-

declarat juridice absolutum. Ita & de Scriba dicendum, qui sententiæ subscribit tanquam publicus testis ad hoc officium destinatus: at Minister Sacramentorum ex institutione Christi ea nomine Christi & Ecclesiæ perficit, nec tantum declarat, aut testis est concessæ sanctificationis, sed eam ut Minister & instrumentum Dei confert ac producit. Quomodo autem Sacramenta perficeret, si ea nollet perficere? Voluit ergo Christus Sacramentorum suorum perfectionem pendere a voluntate, seu intentione Ministri; non ita porro est in exemplis adductis.

Instabis 6. Nos ipsi hic & in probationem secundæ Conclusionis his exemplis personarum publicarum, Notarii, Judicis &c. usi sumus, ut ostenderemus in Ministris qui ex officio ac nomine Reipublicæ aliquid operantur, necessariam non esse privatam & internam eorum intentionem, ut quæ ab ipsis fiunt, vim & auctoritatem habeant: porro Sacramenta sunt publica Instrumenta quæ ex ipsa Christi institutione operari debent, etiam contra privatam Ministri voluntatem & intentionem.

Resp. argumentum istud in æquivoco laborare. Non indigent quidem Sacramenta, ubi rite perfecta sunt, intentione Ministri, ut effectum suum producant, sicut Conclusionem secundam ostendimus; at ut sint, seu, ut perficiantur, pendent, Deo ita volente, ab intentione Ministri. Obiectio igitur confundit efficaciam Sacramenti, cum existentia seu veritate illius. Ut Sacramentum sit efficax & operativum, non indiget quidem intentione Ministri, sed ea indiget ut sit seu perficiatur.

Instabis 7. Votum aut juramentum exterius ac serio expressum ligat, tametsi qui vovet ac jurat interius reclamet, nec animum habeat sese obligandi. Pariter firmum stat Matrimonium exterius ac serio per verba consensum exprimentia contractum, licet contrahentes interius & animo non consentiant. Ita Magister Sententiarum lib. 4. dist. 27.

Resp. Eum qui exterius vovet aut jurat, vel serio velle facere exterius quod faciunt qui vere jurant aut vovent, licet interius statuatur se voto aut juramento non ligare; vel nolle etiam exterius ac serio id facere, sed tantum velle illud simulare ac fingere: si prius, votum & juramentum ratum est, ac privata intentio qua ille vult se non ligare, revera non impedit quin ligetur, quia vinculum illud ex ipsa voti & juramenti natura sequitur; si posterius, votum & juramentum omni interiori animo vovendi ac jurandi destitutum, nullum quidem est coram Deo & in foro interiori conscientiæ; attamen coram Ecclesia, quæ de internis non judicat, pro rato habetur: neque audiendi qui contra voti obligationem reclamare eo prætextu vellent, quod interius non consensissent; quanta enim inde sequi posset in Republica Christiana rerum confusio ac perturbatio, nemo non intelligit: compellendi ergo illi sunt, ut intra obligationem voti exterius emissi sese contineant; atque ut serio tandem & ex animo voveant, quod fite ac mendaciter vovisse se declarant: quin & condignæ pœnitentiæ subijciendi, propter delusam tam turpi mendacio ac fallacia Ecclesiam.

Idem prorsus de Matrimonio judicandum. Nullum quidem coram Deo est, si interior consensus defuerit: verumtamen coram Ecclesia, quæ de occultis non judicat, ratum habetur: quod unum haud dubie voluit Magister. Qui ergo declararet se in Matrimonium intus & animo non consensisse, eo ipso tempore quo exterius ac serio consensum verbis exprimebat, non esset ille audiendus, nec dimittendus tanquam liber a vinculo conjugali, ab-

fit; sed adigendus ille foret in foro conscientiae, ad consensum vere, & ex animo quantocius præbendum.

Difficile profecto non est, quæ mox dicta sunt transferre ad præsens de Ministro Sacramentorum argumentum. Quippe si Minister serio exterius ac in debitis circumstantiis ritum Ecclesiae perfecit, intus tamen noluit eum revera perficere, sed tantum fingere, reipsa quidem coram Deo nullum est Sacramentum, defectu debitæ intentionis, quamquam in tribunali Ecclesiastico ratum & validum habeatur. Neque, ut antea diximus, Ministro contenti se intentionem non habuisse conficiendi Sacramentum, tam facile habenda fides: tum quia difficile prorsus ac rarum est ab actione exteriori seria debitam abesse intentionem internam; tanta est inter hæc duo facilis, prompta & naturalis connexio: tum quia si propius & attentius res expendatur, ac pulsetur conscientia illius qui declarat se nullam habuisse intentionem conficiendi vel conferendi Sacramentum, apparebit, non aliam ipsi defuisse intentionem, quam finis seu effectus Sacramenti, vel ritus exterioris quatenus formaliter Sacramentum est, qualem intentionem non putamus necessariam in Ministro ut valide Sacramentum perficiat: tum denique quia innumeris scrupulis & incommodis sic occurritur.

Objicies 3. In Ministro qui serio exterius vult ritum Christi perficere, quem tamen intus non perficere, sed fingere dumtaxat intendit, in Ministro, inquam, illo duplex voluntas occurrit; una efficax, qua vult ritum externum Christi serio exercere, & quem revera exercet; altera inefficax, quæ mera est velleitas, qua intendit ritum illum simulare, non vero facere: qua ratione mercator tempore tempestatibus ex voluntate inefficaci seu mera velleitate vellet merces conservare, quas tamen vera & efficaci voluntate in mare projicit. Porro nulla debet haberi ratio hujus inefficacis voluntatis, seu velleitatis, sed tantum voluntatis efficaciæ.

Resp. nego ant. Est quippe in illo Ministro duplex vera voluntas, una serio exterius agendi ritum Christi, altera illum non agendi, sed tantum simulandi. Exemplum mercatoris hic aptum non videtur: mercator enim unum & idem sibi proponit objectum sub diverso motivo; considerat merces ut vitæ noxias, & sub illo respectu vult vera voluntate illas in mare projicere, quia pluri facit vitam quam merces: considerat deinde easdem merces ut pretiosas & utiles, & sub hoc respectu vellet eas servare dum projicit. At in præsentī quæstione, duplex est vera voluntas, quia duplex est ac diversum quod proponitur objectum: 1. Vult Minister serio exterius ritum Christi perficere, & voluntas illa est efficax; reipsa enim supponitur ritum illum serio ac in debitis circumstantiis exercere: imo & interius vult illum serio exterius exercere. 2. Vult Minister ille defraudare Sacramentum, seu illud reipsa non perficere, sed tantum simulare; & circa istud objectum vera etiam voluntate fertur, tanquam circa finem præcipuum, quem serio exterius agendo sibi proposuerat; ita ut voluntas serio agendi, sit voluntas mediæ, voluntas vero decipiendi sit voluntas finis.

Objicies denique. Si necessaria est ad valorem Sacramenti interior Ministeri intentio, cum hæc intus lateat & incognita sit, necesse est, nos perpetuis angere & cruciari scrupulis circa veritatem Sacramenti. Ea ipsa de causa noluit Christus fidem ac probitatem Ministri necessario requiri, ne veritas Sacramenti ac salus hominis a privata Ministri malitia vel probitate penderet.

Resp. ad omnes illos anxii animi motus sedandos sufficere, si Minister serio

rio ac in debitis circumstantiis ritum Christi observet. Neque vero hic metaphysica & omnimoda certitudo ac securitas expectanda, quæ in rebus ad salutem pertinentibus in hac mortali vita haberi non potest: atque qui scrupulosus animus ab intentione Ministri, ne forte defuerit, timere sibi potest, quidni continuo pertimescet, ne forte idem Minister aut materiam, aut formam Sacramenti clam vitiaverit, & ita continuis scrupulis ejus animum agitari ac divexari oportebit. Neque porro eadem hic est ratio probitatis, quæ & intentionis Ministri: istam requirit Christus ad Sacramentum perficiendum, non illam; probitas quippe honestatem actionis spectat, intentio vero substantiam.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Adversus secundam Conclusionem.

Objicies 1. Requiritur, ex definitione Concilii Trid. intentio faciendi quod facit Ecclesia: atqui Ecclesia verum perficit Sacramentum; ergo requiritur intentio verum perficiendi Sacramentum.

Resp. dist. maj. Requiritur intentio generalis faciendi quod facit Ecclesia, concedo: intentio particularis, nego. Sufficit igitur si quis intendat opus externum sub ratione generali ac confusa operis Ecclesiæ: hac enim intentione satis determinatur actio Ministri ad ritum quemdam non vulgarem & profanum, sed sacrum & divinum; quidquid tandem de illo ritu sentiat, qui illum exercet.

Instabis 1. Sacramenta ut fiant pendent ex libera Ministri voluntate; ergo qui non vult facere ritum ut sacramentalem, verum non perficit Sacramentum.

Resp. nego consequentiam. Quia qui serio vult opus externum exercere tanquam Christi & Ecclesiæ Minister, agendo nomine Christi ritum elevat ad dignitatem Sacramenti, quod a Ministro Sacramenti non amplius dependet.

Instabis 2. Qui vellet ritum Christi simulare tantum ac fingere, ille Sacramentum non perficeret; ergo a pari qui non vult Sacramentum perficere, illud revera non perficit.

Resp. maximam esse disparitatem: qui enim vult tantum ritum Christi simulare, eum non determinat, qui ex se ad plura indifferens est: qui autem vult illum serio intus exercere nomine Christi, quidquid velit privata sua intentione, illum ad aliquid sacrum ac divinum figit ac determinat.

Instabis 3. Requiritur intentio actionis seu operis Christi & Ecclesiæ, quatenus generatim saltem est opus Christi: atqui hæc actio vere sacramentalis est; ergo requiritur intentio operis Christi quatenus verum est Sacramentum.

Resp. nego conseq. Argumentum quippe istud vitiosum est ac merum sophisma, in quo plures sunt, quam oporteat, termini. In majori etenim propositione, intentio operis Christi quatenus Christi est, supponit pro intentione generali ac confusa, quæ ad opus Christi simpliciter ac generatim referatur in conclusione vero supponit pro intentione particulari clara & explicita, quæ referatur ad opus Christi formaliter, & quatenus verum est Sacramentum.

Instabis 4. Qui exterius preces Ecclesiæ recitat sine privata Deo placendi intentione, vere non orat, licet intendat preces recitare nomine

Ecclesiæ; ergo a pari, qui ritum Ecclesiæ observat sine privata voluntate seu intentione perficiendi Sacramentum, re ipsa Sacramentum non perficeret.

Confirmatur 1. Ex eo quod in aliquibus Sacramentis oratio formæ rationem habeat; v. g. in Sacramentis Confirmationis, Ordinationis, Unctionis extremæ.

II. Quia actus exterior destitutus interna & debita intentione, rectus esse non potest, ut patet in actu virtutis; imo in voto, juramento, & ipso met Matrimonio, nisi adsit interior voventis vel jurantis, vel Matrimonium contrahentis consensus, nihil omnino, quod obliget, perficitur.

Resp. Orationes & preces in eo maxime differre a Sacramentis, quod ista efficacia sint & operentur ex se ipsis, seu ex opere operato; preces vero (nisi forte ad formam Sacramentorum pertineant) non operantur nisi ex pietate orantis, seu ex opere operantis: unde necessario exigunt in orante mentis attentionem ac pietatem.

Ad primam confirmationem, fatemur in his orationibus quæ pertinent ad formam Sacramentorum, necessariam esse intentionem Ministri, non quidem privatam, sed publicam & generalem Ecclesiæ: neque enim eo in casu Minister orationes illas spectat ut suas privatas, sed ut publicas Ecclesiæ orationes, seu ut partem Sacramenti.

Ad secundam confirmationem dist. Actus exterior virtutis destitutus interna & privata intentione recta nullus est, concedo; quia bonum ex integra causa, atque recta intentio est veluti anima virtutis. Actus exterior sacramentalis, seu per quem Sacramentum perficitur, nego. Quod de voto, juramento & Matrimonio additur, jam supra expositum fuit ac solutum.

Objicies 2. Concilium Tridentinum sess. 14. Can. 9. exigit in Ministro Pœnitentiæ animum serio absolvendi; ergo exigit intentionem verum conferendi Sacramentum.

Resp. nego conseq. Pari ratione dici posset, Concilium exigere intentionem conferendi gratiam per quam peccata remittuntur. Per animum igitur serio absolvendi, Concilium intelligit animum non simulandi, sed vere & ex animo proferendi verba quibus absolutio a peccatis exprimitur.

Instabis. Concil. eam exigit ac necessariam pronuntiat Ministri intentionem, quam negabant Novatores adversus quos Canon 11. sess. 7. conditus fuit: atqui Novatores non negabant necessariam esse intentionem operis externi Ecclesiæ, sed tantum intentionem finis seu effectus Sacramenti: ergo &c.

Resp. 1. Ut Canon Tridentinus merito adversus Novatores conditus dicatur, satis est quod illi visi fuerint prorsus negare necessariam in Ministro Sacramentorum intentionem, ita ut Sacramentum etiam per jocum & irrisionem manifestam datum approbaverint. Ita porro videtur Lutherus docuisse, quamquam istam facti quæstionem Concilium non attigerit, suppresso semper ac tacito suis in Canonibus Lutheri, vel Calvinii nomine.

Resp. 2. nego min. Novatores etenim assererebant, aut asserere faltem videbantur, Ministrum qui joco absolveret, id est qui intus fingere absolutionem, non autem eam dare vellet, vere tamen absolvere, quam sententiam anathemate percellit Synodus Trid. Can. 9. sess. 14.

Objicies 3. Diximus supra ad tertiam secundæ Conclusionis probationem, necesse non esse ut Minister Sacramentorum intendat facere id quod vera & Catholica facit Ecclesia, sed sufficere ut velit facere quod talis Ecclesia

v.g. Genevensis, quam putat veram esse, facit: atqui falsum istud videtur; namque non magis satis est ad intentionem Ecclesiæ habendam, intendere quod facit Ecclesia v.g. Genevensis, quæ putatur vera, quam ad habendam fidem veram sufficit dicere. Credo quod credit Ecclesia Genevensis, quam puto veram Ecclesiam.

Probatur paritas: Nam ideo qui credit quod credit Ecclesia Genevensis existimata vera Ecclesia, non habet veram fidem, quia per istam estimationem ita determinatur ad assensum præbendum iis quæ proponit Ecclesia Genevensis, ut non amplius credat oppositum, quod ab Ecclesia Catholica ut a Deo revelatum proponitur: atqui a pari, qui pronuntiando verba ista v.g. *Hoc est corpus meum*, intendendo facere quod facit Ecclesia Genevensis existimata vera Ecclesia, ita determinatur ad faciendum id unum quod facit Ecclesia Genevensis, ut non velit amplius facere quod facit Catholica Ecclesia; ergo &c.

Resp. maximam disparitatem esse. Quando enim aliquis credit Ecclesiam Genevensem esse veram Ecclesiam, error est, qui cum sit fidei oppositus, fidem destruit, ac impedit quominus homo iste credat, quod vera & Catholica Ecclesia credit. Porro error qui fidei opponitur, intentioni Ministri non nocet: qui enim intendit facere quod facit Ecclesia Genevensis credita vera Ecclesia, errat quidem; attamen generatim intendit facere quod facit Ecclesia Christi, quod satis est ut valide Sacramentum perficiat, si nihil aliunde defuerit.

Instabis. Error iste circa Ecclesiam Genevensem, quæ vera creditur, etiam debitæ intentioni opponitur: nam intentio particularis opponitur intentioni generali faciendi quod facit Ecclesia; quomodo assensus datus huic propositioni, Credo quod de Eucharistia credit Ecclesia Genevensis, destruit generalem assensum rebus a Deo revelatis antea datum: atqui intendere seu velle facere quod intendit, & facit Ecclesia Genevensis, est intentio particularis.

Adde, ita Ministrum Genevensem intendere facere quod facit Ecclesia Genevensis, ut excludat Ecclesiæ Romanæ intentionem, quomodo Sacerdos Catholicus ita intendit facere quod facit Ecclesia Romana, ut excludat intentionem Ecclesiæ Genevensis.

Resp. fidem esse virtutem intellectus, quæ proinde fertur circa res ut sunt in seipsis directe ac immediate; unde si aliquis credat quod non est a Deo revelatum, licet sibi persuadeat se habere fidem, non tamen habet, quia deest Dei revelantis auctoritas: at vero intentio pertinet ad voluntatem, quæ non fertur immediate circa res ipsas, sed prout ab intellectu proponuntur. Cum ergo Ecclesia Genevensis ab intellectu hominis hæretici proponitur voluntati ut vera Ecclesia, voluntas intendit facere quod facit Ecclesia Genevensis sub ratione veræ Ecclesiæ; & ita semper remanet debita intentio. Hoc modo non desinit actum misericordiæ exercere, qui alicui se pauperem simulanti eleemosynam erogat. Similiter Romam ire intendit, qui ex errore & ab itinere deflectens Venetias petit non Romam: ita quippe affectus ille est, ut Venetias non adiret, si sciret non esse Romam.

Objicies denique auctoritatem S. Thomæ 3. part. qu. 64. art. 8. in corpore, ubi sic loquitur: *Quæ in Sacramentis aguntur, possunt diversimode agi & ideo oportet quod determinentur ad unum, id est ad sacramentalem effectum per intentionem abluentis.* Ergo ex S. Thoma, requiritur in Ministro inten-

tio effectus Sacramenti. Eadem videtur esse Alexandri & Gabrielis sententia.

Resp. S. Thomam per sacramentalem effectum hic intelligere integrum Sacramenti ritum externum, qui per intentionem Ministri determinari debet ad esse sacramentale, velut ad effectum, qui ex illo ritu sequitur. Non alium esse S. Doctoris sensum, & scopus & verba demonstrant. Idem quoque sensus est Alexandri & Gabrielis. Nam Alexander in 4. partem Summæ q. 13. membro 1. a. 2. dicit quidem requiri in Ministro intentionem finis Sacramenti; sed per intentionem finis intelligit intentionem actionis integræ ac completæ. Id ita esse patet ex eodem loco, ubi duplicem finem distinguit; unum intrinsecum operi, qui nihil aliud est, quam terminus & complementum actionis; alterum extrinsecum, nempe fructum & utilitatem rei. V. g. in Sacramento finis intrinsecus est completa & integra cærimonia per res, & verba rite perfectæ; finis extrinsecus est remissio peccatorum. Affirmat autem Alexander, intentionem prioris finis necessario requiri, non vero posterioris. Gabriel in 4. dist. 6. q. 1. Concl. 3. dicit revera requiri Ministri intentionem, non solum respectu actus baptizandi, ut objecti; sed etiam respectu effectus, ut finis; quod ipse a Scoto accepit in 4. dist. 6. q. 5. Uterque autem, ut ipsi mentem suam explicant, per actum ut objectum intelligunt ipsummet actum externum, qualem etiam intendere posset, qui joco baptizare vellet; quam intentionem non sufficere, supra probavimus; per effectum autem ut finem, intelligunt quemdam generalem ac remotum, non particularem & proximum. Neque enim volunt necesse esse ut Minister intendat effectum gratiæ vel salutis, sed tantum ut intendat id facere in baptizato, quod faciunt Christiani in iis quos baptizant: hoc vero nihil aliud est, quam dicere requiri intentionem operis, non ut est opus quoddam naturale ac profanum, quod etiam jocando perfici potest, sed ut est opus Christi, & Ecclesiæ.

De necessitate intentionis ratione modi consideratæ: hoc est, an necessaria sit intentio actualis; an virtualis, vel habitualis, aut interpretativa sufficiat.

Intentio actualis aut formalis, est præsens & actualis animi applicatio ad id quod agitur.

Intentio virtualis, est ipsamet actualis quæ præcessit, ac moraliter in Ministro perseverat, cum actu contrario non revocatur; atque actionem ipsam, virtute actus præcedentis, dirigit.

Intentio habitualis est promptitudo seu facilitas quædam operandi ex habitu sive infuso sive acquisito contracta: vel est intentio quam præcessit voluntas operis faciendi, sed postea nullo facto influit in actionem; neque per se, neque per aliud causa est actionis.

Rursus intentio actualis alia est directa, & indirecta. Directa est qua intenditur talis effectus propter se, v. g. justificatio infantis in Baptismo: Indirecta vero, quæ & interpretativa dicitur, ea est qua intenditur causa ex qua prævidetur explicite vel implicite talem effectum secuturum. Sic qui baptizat infantem, sciens Baptismum ad justificationem ab Ecclesia usurpari, licet hanc justificationem conferre non intendat dum baptizat, ponit nihilominus causam ex qua novit talem effectum expectari: ac consequenter eum indirecte ac interpretative velle censetur. Qui autem non agnosceret vel Ecclesiam, vel Baptisma, sed ad preces cujusdam Cathe-

cume.

cumeni aquam in caput ejus effunderet, haberet intentionem actualem indirectam, qua implicite talem effectum intenderet.

C O N C L U S I O .

Intentio conficiendi Sacramenti, habitualis non sufficit: intentio vero actualis, & formalis sufficit quidem, at non requiritur: intentio vero virtualis & requiritur, & sufficit.

Primo quidem intentionem habitualement non sufficere, res est per se manifesta: tum quia cum nullo modo causa sit actionis, humanam non potest actionem dirigere; tum quia etiam in dormientibus adesse illa potest; isti vero modo libero ac deliberato non agunt: exigit autem Christus a suis Ministris ut modo humano agant, id est cum deliberatione.

Secundo, optanda quidem & laudanda maxime in Ministris intentio formalis & actualis, at non requiritur: tanta nimirum est humanæ mentis ac voluntatis infirmitas, mobilitas & inconstantia tanta, ut circa idem objectum attenta diu ac defixa esse non possit.

Tertio igitur sufficit ac requiritur intentio virtualis, quæ est ipsamet actualis non revocata, & moraliter perseverans in libera Ministri actione. Sic v.g. Minister ad baptizandum aliquem vocatus dum proficiscitur, & etiam dum infantem baptizat, de Baptismo expresse non cogitet, vere tamen baptizat virtute illius intentionis actualis sive directæ sive indirectæ, quam habuit cum ad hunc finem profectus est: manet enim adhuc in virtute, quatenus movet Ministrum ad suscipiendum iter, & formam Sacramenti rite cum materia conjungendam. Hæc autem omnium consensu requiritur ad minus, & validitatem Sacramenti sufficit.

Hæc est sancti Thomæ doctrina 3. p. q. 64. a. 8. ad 3. Dicendum, inquit. quod licet ille qui aliud cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamen habitualement quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti: puta cum Sacerdos accedens ad baptizandum intendit facere circa baptizandum quod facit Ecclesia. Unde si postea in ipso exercitio actus, cogitatio ejus ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis perficitur Sacramentum. Quamvis studiose curare debeat Sacramenti Minister, ut etiam actualem intentionem adhibeat, sed hoc non est totaliter positum in hominis potestate, quia præter intentionem, cum homo vult multum intendere, incipit alia cogitare.

Nec te moveat, quod ait hic sanctus Doctor, eum scilicet qui non habet actualem intentionem, habere habitualement: namque per habitualement ab illo virtualem intelligi, & textus ipse, & exemplum quo utitur, demonstrat.

Dices 1. Intentio habitualis sufficere videtur. Nam si quis v.g. hodie intendat cras offerre Sacrificium pro Petro, tametsi intentio illa maneat tantum in habitu, vere tamen offert Sacrificium pro Petro; ergo si quis hodie intendat cras Sacramentum conferre eidem Petro, tametsi intentio illa maneat tantum in habitu, vere tamen Petro Sacramentum conferret.

Respondent aliqui negando antecedens: quia eatenus quis Sacrificii valorem cupiam applicare potest, quatenus Sacrificium ipsum pro illo offert: at- Vasquez
disp. 38.
c. 6. n. 47. qui præterita illa voluntas sufficiens non est ut Sacrificium, quod postea fiet, pro illo dicatur offerri; ergo neque ut valor Sacrificii ei applicetur. Minorem probant, quia idem est confici Sacramentum, & offerri Sacrificium. Verum aliud est Sacrificium offerri Deo, & offerri pro aliquo, sive cupiam applica-

De Sacra-
ment. disp.
8. sect. 6. n.
99. Sui-
rez disp.
13. sect. 3.
Conc. 1.

plicari fructum Sacrificii: per intentionem præteritam offerri quidem Deo Sacrificium non potest; at potest applicari cuius fructus Sacrificii. Namque, ut recte disputat Cardinalis de Lugo, applicatio illa est donatio fructus Sacrificii: donatio autem fieri potest rei futuræ, etiam mentorum futurorum; ergo & applicatio.

Alii vero distinguunt antecedens: si illa intentio sit de præsentis jam tum applicans fructum Sacrificii cras offerendi, concedunt: si illa intentio sit de futuro decernens tantum cras applicare fructum Sacrificii, negant. Itaque 1. intentio illa de futuro non sufficit in Sacrificio; quia non est applicatio Sacrificii, sed propositum applicationis. 2. Intentio de præsentis sufficit in Sacrificio, quia intentio cras offerendi pro Petro, non debet esse operativa Sacrificii ipsius, sed tantum applicativa fructus Sacrificii. 3. Intentio de futuro pariter non sufficit in Sacramento; quia non fuit collatio Sacramenti, sed propositum collationis.

Dices 2. Non sufficit intentio virtualis; quia intentio illa non sufficit, quæ potest reperiri in homine qui post conceptam intentionem actualem incideret in phrenesim similemve morbum, unde rationis usum amitteret: atqui intentio illa virtualis est in tali homine, quoniam illa consistit tantum in motu locali membrorum, aut in actibus quibusdam sensuum ac phantasiæ profectis ex intentione actuali præterita, quorum homo capax est postquam incidens in phrenesim rationis usum amisit.

Resp. totam hanc difficultatem potius esse de modo loquendi, quam de re ipsa, ac pertinere magis ad Philosophiam, quam ad Theologiam. Scilicet fatentur omnes Theologi, Sacramentum ratum non fore, si a Ministro conferatur qui ex concepta intentione actuali cætera deinceps perficeret mentis impos, quoniam actio humana non foret. Item fatentur Sacramentum fore ratum, si a Ministro conferatur, qui ex concepta intentione actuali cætera deinceps sui compos perficeret, quia tunc actio vere foret humana. Disputant solum, unde sacramentalis actio foret humana; an ex sola intentione actuali explicita, quæ semel adfuerit homini rationis compoti velut causa consequentium motuum, an ex intentione actuali implicita, quæ semper adsit homini rationis compoti velut causa consequentium motuum. Hoc vero ipsum est, quod dixi pertinere magis ad modum loquendi, quam ad rem ipsam, & ad Philosophiam potius, quam ad Theologiam.

Duplex
dubium
circa in-
tentionē
virtuale.

Dubium autem duplex hic solvendum occurrit circa intentionē virtuales. Primum est, quid sit intentio virtualis; & quo sensu dicatur in actione libera Ministri moraliter perseverare.

Secundum est de modo quo differt illa intentio ab habituali; & cur una sufficiens, altera vero insufficiens sit ad validitatem Sacramenti.

Quantum ad primum: sunt qui affirmant ideo perseverare voluntatem Ministri, licet de opere sibi antea proposito non amplius cogitet, quod potentia externæ applicatæ fuerint prius ad operandum a voluntate; quæ quidem potentia, cum non dependeat ad continuandum opus ab intentione actuali qua moveantur, quamdiu manent applicatæ vi prioris voluntatis, dicuntur actiones omnes quæ ab iis potentiis eliciuntur, manare a priori intentione quæ virtualiter in iis perseverat, tanquam causa in effectu.

Verum hæc non sufficiunt ad declarandum quomodo voluntas præterita influat in actionem præsentem. Nam cum potentia externæ sint ex se ad talem vel talem actum indifferentes, debet assignari aliquid præsens internum deter-

determinativum, quo hic & nunc dirigatur potentia externa quæ hic & nunc operatur; alioquin cessaret ab actu, ut patet in homine qui deambulat: si enim dormitet inter deambulandum, ita ut omnis interna operatio cesset, statim cessat motus deambulationis, ad quam continuandam non sufficit præterita voluntas deambulandi licet non retractata.

Dicendum ergo voluntatem præteritam perseverare quidem remote in potentiis externis quæ continuant motus suos, sed etiam proxime in actu voluntatis præsentis, tenuissimo & confuso, quo volumus voluntate actuali inchoatum opus perficere.

Rem hoc modo explicat de Lugo: Si aliquis, ait, contendat continuari actionem sacramentalem cum solis actibus imaginative & appetitus materialis, non est quod in hoc immoremur: hoc enim sufficit ad declarandum quomodo intentio & voluntas præterita maneat virtualiter, & influat in actionem præsentem. Nam vel manet in aliquo actu voluntatis præsentis, tenuissimo & confuso, quo volumus recitare vel operari; & hic actus, cum non possit tendere ad illud objectum, nisi sub ratione boni, necesse est, ut saltem in confuso velit hanc operationem præsentem ut bonam & utilem ad illum finem prius volitum Et paulo post ibidem: Id sufficit, ait, ut homo dicatur continuare actionem illam ex intentione, & voluntate præterita, quæ ideo dicitur virtualiter manere, quia adest præsens aliqua virtus ab ea relicta, vel actus voluntatis confusus, vel certe actus in appetitu imperans prosecutionem actionis, cum ordine & respectu ad priorem intentionem. De Sacra. ment. dis. 8. sect. 5. n. 87. p. 127.

Neque est quod dicas illos voluntatis actus tenues & confusos, re ipsa nullos esse, cum a nemine deprehendantur. Namque qui v.g. initio solam deambulationem sibi proposuit, & de illa sola sibi videtur cogitare, manus tamen movet, deambulat aliquando tardius, aliquando celerius; licet ad hos diversos motus explicite non attendat, nemo est tamē qui neget illos procedere a quibusdam internis voluntatis actibus, qui cum admodum exiles ac tenues sint, vix deprehenduntur; multo minus exponi ac explicari liquido possunt.

Quantum vero ad secundum dubium, hæc est dubitandi ratio: quia nempe utraque voluntas, virtualis scilicet & habitualis, præterita videtur; & si dicatur virtualis perseverare modo mox exposito, quidni & de ipsa habituali idem poterit affirmari? Supponatur enim aliquis Sacerdos, qui sciatur se inter dormiendum solitum pronuntiare verba consecratoria in panem, deinde voluntate actuali velit dare valorem verbis quæ in somno prolaturus est, & postea intendat hoc fine dormire ut verba pronuntiet quæ ex tunc vult esse valida ad consecrandum: en intentio habitualis, de qua tamen eadem dicuntur quæ supra de virtuali dicta sunt.

Resp. discrimen esse inter utramque intentionem: scilicet actiones, quæ ab habituali procedunt, non esse humanas, id est cum deliberatione factas; quæ autem a virtuali emanant, humanas esse ac liberas. In utroque quidem casu voluntas præterita aliquo modo perseverat; at in intentione virtuali quando homo est sui compos, voluntas a qua emanant tenuissimi actus quibus determinantur externæ potentiæ, est voluntas integra & soluta, quæ licet confuse propter distractionem, vult tamen vere & libere objectum: in casu vero habitualis intentionis, non est jam anima vigilans, sed anima somno vel vino obtenebrata; unde ex diverso principio diversa operatio nascitur. Actio elicita vi intentionis virtualis, est humana; quia tenuis attentio quæ adhibetur, quæcumque sit, est animæ vigilantis & expeditæ: non est autem humana actio quæ est ab homine dormiente, quæcumque tandem voluntas præ-

cesse-

cesserit: quia scilicet ad hanc non attendit actu homo presenti quadam, licet confusa, cogitatione, quæ sit hominis expediti & liberi; sed si quis sit voluntatis actus, voluntatis est ligatæ somno in homine dormiente, vel vino in ebrio prædominante, proindeque voluntatis animantium more raptæ ac determinatæ.

Dices: Ad humanam actionem sufficit libertas præterita; unde licet qui dormit non sit actu exercito liber, ejus tamen actio libera est in causa, utpote ante somnum explicitè volita.

Resp. sufficere quidem ad actionem humanam libertatis actum præteritum, sed humano modo perseverantem, in actu scilicet aliquo qui sit hominis liberi ac vigilantis, non ligati & dormientis. Exemplum sit in Sacramento: forma profertur ad exprimendum quid sentiat hic & nunc Minister de actione externa quam operatur, & quæ ob diversos fines posset usurpari, nisi a Ministro determinaretur; locutio enim humana nata est ad significandum quid actu sentiat ille qui loquitur. Si sit virtualis intentio, sufficit ad exprimendam mentem actualem Ministri; quia si in potentia externa, quæ manet applicata ad actum, si in actibus confusis, quia mente eliciuntur, continuo perseveret voluntas explicita antea habita de actione quæ nunc fit, Minister exprimit mentem quam habet derivatam humano modo ex priori magis explicita, & id sufficit; at vero verba quæ profert dormiens nullo modo apta sunt ad exprimendum quænam sit hic & nunc ejus propria, & genuina voluntas; nullam enim habet actu deliberatam, nec humano modo perseverat antea habita, quia nullius est causa effectus liberi qui actu existat.

A R T I C U L U S II.

An fides necessaria sit in Ministro, ut Sacramentum valide perficiat.

Status controversiæ inter Stephanum, & Cyprianum.

Tertio Ecclesiæ sæculo summa ingeniorum contentione agitata fuit præsens controversia inter Stephanum Summum Pontificem ex una parte, & Cyprianum, Firmilianum cæterosque Africanos & Orientales Episcopos ex altera, quam paucis his verbis describit S. Augustinus Lib. 6. de unico Baptismo contra Petilianum c. 14. Erant, inquit, *duarum eminentissimarum Ecclesiarum, Romanæ scilicet & Carthagenensis Episcopi duo, Stephanus & Cyprianus, ambo in unitate Catholica constituti: quorum Stephanus Baptismum Christi in nullo iterandum esse censebat, & hoc facientibus graviter succensebat; Cyprianus autem in hæresi vel schismate baptizatos, tanquam non habentes Baptismum Christi baptizandos esse in Ecclesia Catholica existimabat. Irritum igitur & nullum judicabat Cyprianus Sacramentum quod sine fide ab Hæretico, vel extra Ecclesiæ unitatem a Schismatico datum fuisset.*

Cyprianus ratione vincebat. Stephanus Traditionis auctoritate.

Ea porro in controversia videbatur Cyprianus Stephano superior pondere rationum, Stephanus vero auctoritate Traditionis; nec dissimulabat sanctus Augustinus Lib. 3. de Baptismo c. 4. tam firmas sibi aliquando visas fuisse rationes quibus Cyprianus causam suam defendebat, ut nisi obstitisset auctoritas Ecclesiæ, iis victus ac superatus fuisset: *Quid ad Jubaianum, inquit, scripserit Cyprianus jam legi, & profecto iissem in eandem sententiam,*

tiam, nisi me ad diligentiorē considerationem revocaret tanta auctoritas Ecclesiæ. Et Lib. 2. c. 8. dixerat, rationes quibus pugnabat Cyprianus, veras quidem non fuisse, at non victas, ab iis scilicet qui solam opponebant consuetudinem & Traditionem.

Vincentius Lirinensis in Commonitorio c. 10. agnoscit pariter Cypriani causam multis iisque gravissimis præsiidiis munitam fuisse: Tanta vis ingenii adfuit, inquit, tanta eloquentiæ flumina, tantus assertorum numerus, tanta veri similitudo, tanta diviniæ Legis oracula &c.

Donatistæ quarto Ecclesiæ sæculo eundem cum Cypriano errorem propugnare, at forte longe dispari. Cyprianus erravit servata unitate Ecclesiæ, isti disrupta; Cyprianus erravit re nondum satis eliquata & perspecta, isti, multis discussis ambagibus perspecta veritate, ac plenario etiam totius Orbis Christiani Concilio confirmata, inquit sanctus Augustinus Lib. 2. de Baptismo contra Donatistas c. 9. Cyprianus erravit, quod humanum est, sed animo ita comparato, ut universi Orbis auctoritati cessisset tam sancta anima, tam pacata, ait ibid. S. Augustinus, si tunc plenario Ecclesiæ Concilio patefacta veritas fuisset; Donatistæ vero animo rebelli ac contumaci apertæ ac definitæ veritati obluctati sunt: Rebaptizare Hereticos, quod illi fecisse dicuntur (ait S. Augustinus Lib. de unico Baptismo cap. 13. conferens Donatistas cum Agrippino & Cypriano) tunc fuit humani erroris; rebaptizare autem Catholicos, quod adhuc isti faciunt, semper est diabolicæ præsumptionis.

Denique Cyprianum in errore detinebat antiqua, ut putabat, Ecclesiæ suæ Carthaginensis Traditio, & multorum aliorum Africanorum Præsulorum sententia; Donatistas vero revocare ab errore debuerat Orbis universi auctoritas, & consentiens omnium Catholicorum doctrina. Quapropter S. Augustinus eodem Lib. 2. contra Donatistas cap. 3. ostendit quam immerito illi se tuerentur exemplo & auctoritate Cypriani. Vos certe, inquit, nobis objicere soletis Cypriani Litteras, Cypriani sententiam, Cypriani Concilium: cur auctoritatem Cypriani pro vestro schismate assumitis, & ejus exemplum pro Ecclesiæ pace respuitis?

Primus erroris auctor non fuit Cyprianus, sed eum ab Agrippino suo decessore jam inductum, & a Concilio aliquorum Episcoporum confirmatum invenit. Ita testatur ipsemet S. Cyprianus in Epistola ad Jubajanum n. 73. Apud nos, inquit, non nova aut repentina res est, ut baptizandos censeamus eos qui ab Hereticis ad Ecclesiam veniunt, quando multi jam anni sunt, & longa ætas ex quo sub Agrippino bonæ memoriæ viro convenientes in unum Episcopi plurimi hoc statuerint.

Quam hic S. Cyprianus longam ætatem appellat, S. Augustinus Lib. 4. contra Donatistas c. 6. ad paucos annos contrahit: Paucis ante se annis, inquit, in Africa reperit Cyprianus ut baptizarentur ab Hereticis baptizati. Et vero Concilium illud Agrippini nonnisi anno 217. quo pax Ecclesiæ reddita fuit, ac celebrandi conventus facultas restituta, convocari potuit: ab illo autem anno 217. usque ad annum 256. quo sanctus Cyprianus ad Jubajanum scribebat, interjacent anni dumtaxat 39. Non altius igitur Rebaptizantium in Africa origo repeti potest, quam annis ante Cyprianum 39. ab Agrippino scilicet Episcopo Carthaginensi, qui omnium mortalium primus, ait Vincentius Lirinensis in Commonitorio c. 9. Contra divinum Canonem, contra universalis Ecclesiæ regulam, contra sensum omnium Consacerdotum, contra morem

ib. p. 111.
B.
ib. p. 103.
E.
Bibliot.

PP. T. 7.
p. 252. A.
Error Donatistarum.

Quam diversa eorum & Cypriani conditio.
ib. p. 104.
C.
ib. p. 538.
D.

ib. p. 98.
A.
Agrippinus primus auctor erroris.
P. 122.

Bib. PP.
To. 7. p. 251. G.
To. 9. p. 102. F. G.

atque

¶ 103. *atque instituta Majorum rebaptizandum esse censebat. Idem testatur S. Augu-*
 E. F. *stinus Lib. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 7. & 8.*

P. 251. B.

Cum igitur Eusebius Lib. 7. Hist. c. 3. ait Cyprianum omnium primum, nonnisi per Baptismum ab errore prius emundatos, admittendos esse censuisse, loquitur de tempore quo sedente Stephano S. Pontifice, controversia hæc celeberrima auctore Cypriano excitata fuit.

Tertul-

lianum ad

Decre-

tum A-

grippini

respexisse

videtur.

P. 230. A.

P. 571. B.

Tertullianus itidem Africanus Firmilianum sequutus est, cujus decretum videtur subindicare Lib. de Baptismo c. 15. cum ait: *circa hæreticos sane quid custodiendum sit.... ad nos etiam editum est. Quid vero illud sit, exponit his verbis: Hæretici nullum habent consortium nostræ disciplinæ.... non idem Deus est nobis & illis, nec unus Christus, idest, idem, ideoque nec Baptismus unus, quia non idem, quem cum rite non habeant, sine dubio non habent.... sed de isto plenius jam nobis in Græco digestum est.* Et Lib. de pudicitia cap. 19. *Apud nos, inquit, ut Ethnico par, imo & super Ethnicum Hæreticus etiam per Baptisma veritatis utroque homine (nempe Ethnico illo veteri, & superinducto Hæretico) purgatus admittitur.*

Explica-

tur a

nonnul-

lis Ter-

tullia-

nus.

Placet aliquibus Tertullianum de iis dumtaxat loqui Hæreticis qui Baptismatis formam adulterabant: verum generatim ille de omnibus Hæreticis loquitur. Alii dubitant an Agrippinus a Tertulliano, vel iste ab illo (eodem quippe florebat tempore) errorem hauserit; at cum sanctus Augustinus & Vincentius Lirinensis primum in Africa hujus erroris parentem appellent Agrippinum, & istius decretum videatur Tertullianus indigitare, probabilius est Tertulliano prævisse Agrippinum. Mirum porro nemini videri debet, quod sanctus Cyprianus in patrocinium suæ sententiæ nusquam Tertullianum, cujus Opera tam assidue legebat, laudaverit: noverat scilicet hominem nullius apud Catholicos esse ponderis, cui sua ad Hæreticos defectio omnem apud Fideles fidem & auctoritatem detraxerat.

Vossii

interpre-

tatio re-

jicitur.

Gerardus Vossius disp. 19. de Baptismo, Thesi 3. existimat Decreto Concilii quod ab Agrippino fuit celebratum anno 217. eorum solummodo Hæreticorum Baptismum rejici ac iterari, qui præscriptam baptizandi formam adulterabant: *Quia, inquit, sine dubio Hæreticos illos intellexit Agrippinus, adversus quos tunc temporis pugnabat Ecclesia, atque imprimis in Africa. Erant autem isti, Hermogeniani, Praxeani, Cataphryges, Quintilianistæ, & similes qui monstrasas plane opiniones de Deo & Christo spargebant.*

At manifeste fallitur Vossius: tum quia S. Cyprianus prædecessoris sui sensum recte sine dubio assequutus, eo nitebatur ut omnium indistincte Hæreticorum Baptisma rejiceret: tum quia Agrippini & Cypriani sententiam velut falsam universa subinde proscripsit Ecclesia; at immerito prorsus, si stet Vossii conjectura: jure quippe repetitur Baptismus cujus forma violata est. Tum denique quia licet Hæretici, quos enumerat, opinionum portenta induxissent, incertum nihilominus num illi omnes Baptismatis formam adulterarent. Certe Concilium Nicænum generale I. anni 325. solos Paulianistas jubet rebaptizari, non Arianos, non Praxeanos, non Catharos, licet errorum monstra confinxissent.

Origo &

ocasio

hujus

contro-

versæ

juxta Ba-

ronium.

Baronius ad annum Christi 258. n. 11. quærens qua occasione in Africa præsens de Baptismo controversia excitata fuerit, existimat S. Cyprianum, exemplo Novatianorum Catholicos ad se venientes ut immundos denuo baptizantium, quasi ad æmulationem provocatum, idem erga Novatianos ipsos statuissse, nempe ut redeuntes ad Ecclesiam baptizarentur.

Verum

Verum difficile videtur id de tam candido pectore suspicari, & existimare tam sanctum Pontificem tali stimulo ad suam declarandam sententiam incitatum fuisse; præsertim cum in Epistola ad Jubajanum, ad exemplum Novatianorum quod opponebatur, respondeat, ad se nihil pertinere quod hostes Ecclesiæ faciunt; & jam tribus annis prius quam quidquam de hoc argumento consultus responderet, in Libro de unitate Ecclesiæ versus medium, quam jam diu animo imbiberat sententiam, aperte declaret.

Dici igitur verisimilius debet, occasione Novatianorum Catholicos rebaptizantium, coeptam moveri in Africa quæstionem de Baptismo Hæreticorum.

Plures de hoc argumento scripsit S. Cyprianus Epistolas, quarum seriem chronologicam accurate satis texuisse videtur auctor Annalium Cyprianicorum qui præfixi sunt Editioni Anglicanæ Operum sancti Cypriani. Celebravit etiam tres Carthagenenses Synodos: primam anno 255. in qua sederunt Episcopi 32. Illius meminit Epistola 71. ad Quintum. Alteram anno 256. Episcoporum 71. sicut ipse testatur Epistola 73. ad Jubajanum. Synodicam inde ad Stephanum direxit Epistolam, qua quidquid eo in Concilio gestum ac statutum fuerat, narrat: qua Epistola accepta, Summus Pontifex celebrem fecit responsionem his verbis conceptam: *Nihil innovetur nisi quod traditum est &c.* adjectis etiam gravissimis comminationibus adversus eos qui suo decreto non acquiescerent; quibus paulo commotior factus Cyprianus, Kalendis Septembris ejusdem anni 256. tertium coegit Carthagenense Concilium, cui ex Provinciis Africæ, Numidiæ, atque Mauritanie interfuere Episcopi 87. Præfatus est eo in Conventu Cyprianus stylo in Stephanum paulo duriori: neque enim alium quam Stephanum hæc verba perstringere videntur: *Supereſt, inquit Cyprianus, ut de hac ipsa re singuli quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut jure communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes. Nec enim quisquam nostrum Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit.* Alludit haud dubie ad Decretum Stephani, quo sub pœna excommunicationis jussit non esse rebaptizandos qui ab Hæreticis baptizati fuerant: quamquam non ignoremus S. Augustinum Lib. 3. de Baptismo cap. 3. postquam hæc Cypriani verba recitavit, exclamare: *Quid mansuetius; quid humilior?* Ex quibus nonnulli conjiciunt, sanctum Cyprianum non ad Stephanum, sed ad suos Coepiscopos respexisse, inter quos nullus erat, qui tyrannico errore posset cæteros ad obsequendi necessitatem adigere.

Verum quidquid sit, ad Orientales pariter scripserat Stephanus, comminatus excommunicationis pœnam; quod cum rescivit Cyprianus, ad Firmilianum Cæsareæ in Cappadocia Episcopum Litteras dedit per Rogatianum Diaconum transferendas, quibus respondit Firmilianus per Epistolam inter Cyprianicas n. 75. in qua durius profecto, quam moderatio Christiana ferat, Stephanum exagitat ac refellit; significatque jam pridem in Concilio Iconiensi collectis in unum ex Galatia & Cilicia cæterisque proximis regionibus Episcopis; statutum fuisse, nullum esse Baptismum qui ab Hæreticis datur, imo & addit hanc esse veterem & omni memoria superiorem Ecclesiæ suæ ab Apostolis ipsis derivatam doctrinam: *Ab initio hoc tenentes, inquit p. 148. quod a Christo, & ab Apostolo traditum est. Nec meminimus, hoc apud nos aliquando cepisse, cum semper istic observatum sit.*

Plures de hoc argumento Epistolæ & Synodi S. Cypriani.

T. 1. Con. p. 786. E.

T. 9. pag. 110. D.

Ad Orientales pariter scripsit Stephanus. Firmilianus asserit antiquam & omni memoria superiorem esse in sua Ecclesia rebaptizantium sententiam & praxim.

Diony- Hoc idem testatur Dionysius Alexandrinus in 3. ad Philemonem Epist. apud
 sius Ale- Eusebium Lib. 7. Hist. cap. 7. *Illud præterea didici, inquit, non ab Afris solis*
 xādrinus. *hunc morem nunc primum inuectum fuisse; sed & multo antea superiorum Epi-*
 P. 253. D. *scoporum temporibus, in Ecclesiis populosisissimis, & in Conciliis fratrum apud Ico-*
 Emenda- *nium & Sinnada, & apud alios plurimos idem sancitum fuisse.*

Baro- Non satis igitur accurate Baronius ad annum Christi 258. n. 13. scri-
 nius. psit primos hujus tempestatis fluctus (controverſiæ scilicet de Baptismo
 Cypria- Hæreticorum) in Oriente motos fuisse, & illic primum inter Stephanum
 nus & Fir- aliosque Orientis Episcopos quæſtionem hanc excitatam fuisse: siquidem
 milianus declarant Orientales ipsi, hanc suam vel ab initio fuisse sententiam; &
 non diffi- Firmilianus Cyprianum alloquens, non dissimulat Rebaptizantium præ-
 mulant multos xim recentem esse apud Africanos, qui, cognita veritate, antiquam
 inter suos consuetudinem deseruerant, Orientales vero veritati perpetuam adjecisse
 diversæ consuetudinem. Prætermittere tamen non possumus quod candide
 fuisse sen- agnoscunt tum Cyprianus, tum Firmilianus, multos scilicet inter suos
 tentiæ. fuisse, qui sententiam & praxim Ecclesiæ Romanæ sequebantur, nec ab
 Hæreticis tinctos iterum baptizabant.

Atque hæc historice referenda paucis nobis erant circa celebrem illam Rebaptizantium causam. Ad probationem Catholici dogmatis jam accedendum: itaque fit

C O N C L U S I O.

Fides Ministri necessaria non est ut Sacramentum vere ac valide perficiat.

Quamquam fatendum sit caput istud doctrinæ Catholicæ clare & expresse in Scripturis non esse revelatum, sed ex constanti dumtaxat ac perpetua Ecclesiæ Traditione ad nos defluxisse, nihilominus Veteres, S. Augustinus imprimis, adversus Donatistas demonstrabant veritatem Sacramenti non pendere ex privata Ministri conditione, fide vel probitate, argumento in Scripturis fundato, quod, ait Bellarminus Lib. 1. de Sacramentis cap. 26. potest isto syllogismo concludi.

Minister Sacramentorum operatur virtute & auctoritate divina: atqui Deus non aufert a Ministro datam ei potestatem ob ejus peccatum aut infidelitatem; ergo &c.

Argumē-
tum ex
Scriptu-
ris.

Major propositio manifesta est ex Scripturis. Joan. 1. v. 33. *Supra quem videritis Spiritum sanctum descendentem, hic est qui baptizat.* 1. Corinth. 3. v. 7. *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.* Et v. 4. *Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? Ministri ejus cui credidistis.* Et cap. 1. v. 13. dixerat: *Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?*

Minor autem propositio probatur: Quia, inquit Bellarminus loco mox citato, auctoritas conferendi Sacramenta non est gratia gratum faciens, sed gratia gratis data, in utilitatem scilicet aliorum; non ergo ita pugnat cum improbitate vitæ, ut simul cum ea esse non possit: neque conveniens erat, ut talis gratia auferatur propter peccatum illius cui data est; sic enim unus puniretur ob culpam alterius. Constat autem ejusmodi gratias in peccatoribus esse posse, ut patet de Caipha, qui prophetavit, cum tamen esset pessimus, Joan. 11. Item de illis qui Matth. 7. dicunt: *Nonne in nomine tuo dæmonia ejecimus?*

Ex constanti porro Ecclesiæ Traditione longe firmitus deducitur argumentum: quod certe subodoratus Cyprianus, ac causæ suæ veluti diffidens si ad Traditionem provocaret, non consuetudine seu traditione pugnandum hic esse contendebat, sed ratione. *Non est*, inquit in Epistola 71. ad Quintum, *de consuetudine præscribendum, sed ratione vincendum. Consuetudo enim sine veritate* (ait alibi scribens ad Pompejum) *vetustas erroris est*. Nihilominus Stephanus Romanus Pontifex non alia quam Traditionis arma Rebaptizantibus opponebat solemnī isto Decreto quod refert S. Cyprianus Epistola 74. ad Pompejum: *Si quis a quacumque hæresi venerit ad vos, nihil innovetur nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in pœnitentiam*.

Firmitus ex Traditione ducitur argumentum
Pag. 120.
Pag. 132.
Decretum Stephani.
Pag. 129.
lib non
solum

S. Aug. L. 2. de Baptis. contra Donat. c. 9. ejusdem avitæ Traditionis auctoritatem sapius commendat. *Consuetudinis robore*, inquit, *tenebatur Orbis terrarum, & hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem* :. Postea tamen dum inter multos ex utraque parte tractatur & quæritur, non solum inventa est, sed etiam ad plenarii Concilii auctoritatem roburque perducta est. Et c. 7. *Non dum erat*, ait, *diligenter illa Baptismi quæstio pertractata, sed tamen saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia, in ipsis quoque schismaticis, & hæreticis corrigere quod prævium est, non iterare quod datum est; sanare quod vulneratum est, non curare quod sanum est. Quam consuetudinem credo ex Apostolica traditione venientem sicut multa quæ non inveniuntur in Litteris eorum, neque in Conciliis posteriorum, & tamen quia per universam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita & commendata creduntur*.

Traditione agnoscunt S. Aug. & alii
Tom. 9. p. 104. B.
ib. p. 102. E.

S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos hanc pariter antiquam Traditionem agnoscit, imo & ab ipsomet Hilario Diacono Luciferiano agnoscī declarat: Si, inquit, negandum quispiam putaverit Hæreticos a majoribus nostris semper fuisse susceptos, legat B. Cypriani Epistolas, in quibus Stephanum Romanæ urbis Episcopum, & inveteratæ consuetudinis lacerat errorem. Legat & ipsius Hilarii libellos, quos adversus nos de Hæreticis rebaptizandis edidit; & ibi reperiet ipsum Hilarium confiteri a Julio, Mirco, Sylvestro, & cæteris veteribus Episcopis, similiter in pœnitentiam omnes Hæreticos susceptos.

S. Hieron.
T. 4. par.
2. p. 305.

Ne in Africa quidem aut in Oriente, quo tempore contrarius Rebaptizantium error prævalebat, oblitterata plane fuit antiqua, & vera Traditio: candide enim agnoscit S. Cyprianus, multos ex suis Collegis a se dissentire, cum quibus pacem & concordiam servabat. Ita significat Epistola 71. ad Quintum, 72. ad Stephanum & 73. ad Jubajanum, a quo acceperat incerti auctoris Epistolam qua error Rebaptizantium refellebatur, & Catholica veritas strenue propugnabatur: ita etiam præfatione quam habuit in III. Concilio Carthaginensi. Firmilianus quoque in Epistola ad Cyprianum inter Cyprianicas 75. non dissimulat multos ea de re dubitasse, eaque de causa celebratam Synodum Iconiensem. Obscurari igitur potuit aliquando his in regionibus veritas fidei, at non penitus deleri.

Ne in Africa quidem & in Oriente oblitterata vera Traditio.

Hanc ex Traditione receptam doctrinam constanter retinere ac definire Concilia, & facto discrimine Hæreticorum qui consuetam baptizandi formam retinebant, aut violabant, istos per Baptismum, alios per pœnitentiam vel unctionem recipiendos esse jusserunt.

Concilia distinguunt inter Hæreticos formam baptismatis observantes aut violantes.

Concilium Arelatense I. an. 314. Cap. 8. *De Afris*, inquit, *quod propria lege sua utuntur, ut rebaptizent, placuit, ut si aliquis de hæresi venerit, interrogent eum symbolum; & si perviderint eum in Patre, & Filio & Spiritu sancto*

Arelaten-
se I.

Tom. 1. esse baptizatum, manus ei tantum imponatur ut accipiat Spiritum sanctum. Quod Concil. p. si interrogatus non responderit hanc Trinitatem, baptizetur.

1428. A. Concilium generale I. Nicænum an. 325. Can. 19. jubet solos Paulianistas, idest, discipulos Pauli Samosatani rebaptizari: De Paulianistis, inquit, ad Ecclesiam Catholicam confugientibus, definitio prolata est, ut iterum baptizentur omnimodis. Ratio est, quia Paulianistæ non baptizabant ritu a Christo præscripto. credendum est, ait S. Augustinus Lib. de hæresibus cap. 44. eos regulam Baptismatis non tenere. Idem testatur Innoc. I. Epistola 22. ad Episcopos Macedoniæ cap. 5. & S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos, ait Synodum Nicænam omnes hæreticos suscepisse, exceptis Pauli Samosatani discipulis. Et re quidem ipsa eadem Synodus Can. 8. Catharos seu Novatianos redeuntes ad Ecclesiam jubet admitti per manus impositionem, servatis iisdem gradibus honorum quibus antea fruebantur.

Laodice- Concilium Laodicense, anno, ut verisimile est 364. celebratum Can. 7. sic statuit: Eos qui ex hæresibus, hoc est, Novatianis, sive Photinianis, sive Thefferadecatis convertuntur, sive Catechumenos, sive qui apud illos Fideles dicuntur, non admitti priusquam omnem hæresim anathematizaverint, & præcipue eam in qua detinebantur.... fidei symbola discentes, & sancto Chrysmate inunctos, sic sancto mysterio communicare. Non jubet Concilium rebaptizari Photinianos, quod mirum certe videri debet, cum ipsi a Paulianistis non discreparent, quos Nicæna Synodus vult rebaptizari. Ea de causa multi arbitrantur, aut Laodicenam illam Synodum ante Nicænam celebratam fuisse, aut nomen Photinianorum in textum irrepsisse, ac expungendum esse, quod, Binnio teste, in aliquibus Editionibus non reperitur; aut saltem a Photinianis hujus ætatis adulteratam non fuisse Baptismatis formam: idem enim Concilium Can. 8. Montanistas seu Cataphryges jubet baptizari cum redeunt ad Ecclesiam, quod haud dubie ritu consueto non fuissent baptizati.

Constantinopolit- Concilium Constantinopolitanum I. quod est generale II. an. 381. Can. 7. distincte enumerat Hæreticos qui per unctionem, & eos qui per Baptismum recipiendi sunt. Primi ordinis sunt Arianæ, Macedoniani, Sabbatiani, Novatiani, Thefferadecatitæ sive Tetraditæ & Apollinaristæ; posterioris vero ordinis sunt Eunomiani Montanistæ, qui dicuntur Phryges, & Sabelliani. Unde porro discrimen istud? nisi quod postremi ipsi Hæretici non servarent ritum baptizandi a Christo mandatum, quod de Eunomianis referunt Sozomenus Lib. 6. cap. 26. Theodoretus Lib. 4. Hæreticarum fabularum: de Montanistis testatur Gregorius Nazianzenus Oratione 14. de pace, & Gregorius Magnus Lib. 11. Epistolarum Epistola 67. alias Lib. 9. Epistola 61. ad Episcopos Hiberiæ. Atque hinc facile intelligitur quo sensu sanctus Hieronymus Dial. adversus Luciferianos asserat, Romæ non consuetos rebaptizari Ebionitas, Manichæos, Marcionitas, quo scædum & ridiculum Baptismum habuisse referunt SS. Irenæus & Epiphanius. Loquitur enim sanctus Doctor hypothetice, eo ipso modo quo S. Augustinus Lib. 3. contra Donatistas cap. 15. dicebat: Si Evangelicis verbis, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Marcion, Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum, quamvis ejus fides sub eisdem verbis aliud opinantis quam Catholica veritas docet, non esset integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata.

Arelatense II. Concilium Arelatense II. an. 452. Can. 16. & 17. Photinianos, inquit, sive Paulianistas secundum Patrum Statuta baptizari oportere. Bonosiacos autem ex eodem errore venientes, quos sicut Arianos baptizari in Trinitate manifestum est.

est, si interrogati fidem nostram ex toto corde confessi fuerint, cum chrysmate & manus impositione in Ecclesia recipi sufficit. T. 4. Com. p. 1013. B.

Ad hæc omnia accedit auctoritas plenarii illius Concilii quo quæstionem nostram terminatam fuisse toties repetit S. Augustinus.

Denique Tridentina Synodus sess. 7. Can. 4. sic statuit: Si quis dixerit, Baptismum qui etiam datur ab Hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, anathema sit. Tridentinum. Tom. 14. Conc. p. 778. B.

Multis iisque gravissimis momentis caput hoc doctrinæ Catholicæ adversus Donatistas vindicavit S. Augustinus.

Primum. Tam potest Hæreticus valide baptizare extra Ecclesiam, quam potest apostata recedens ab Ecclesia Baptismum, quem perceperat, retinere: at istud postremum non negabant Donatistæ. Dum autem, ait S. Aug. Lib. 1. de Baptismo cap. 1. apostatis redeuntibus, & per poenitentiam conversis non redditur, amitti non potuisse judicatur Quod si habere foris potest, cur etiam dari non potest? Variis rationum momentis pugnavit S. Aug. Primum momentum. Tom. 9. p. 79. C. D.

Secundum: Sicut qui recedit ab Ecclesia non amittit Sacramentum Baptismi, ita nec Sacramentum Ordinationis quo valide confertur Baptismus. Baptismi Sacramentum, ait ibid. S. Doctor, est quod habet qui baptizatur; & Sacramentum dandi Baptismi est quod habet qui ordinatur. Sicut autem baptizatus, si ab unitate recesserit, Sacramentum Baptismi non amittit; sic etiam ordinatus; si ab unitate recesserit, Sacramentum dandi Baptismi non amittit Sicut ergo acceptatur Baptismus, quem non potuit amittere qui ab unitate discesserat; sic acceptandus est Baptismus, quem dedit ille qui Sacramentum dandi, cum discederet, non amiserat. Secundum momentum. Ib. p. 80. A.

Tertium: Quemadmodum eadem sunt (si integræ sunt) Scripturæ apud Hæreticos & Catholicos, licet aliter ab Hæreticis intelligantur, ita eadem sunt utrobique Sacramenta, si verbis Evangelicis consecrata fuerint. Sacramenta, inquit S. Aug. Lib. 3. contra Donatistas cap. 15. si eadem sunt, ubique integra sunt, etiamsi prave intelliguntur & discordiose tractantur: sicut Scriptura ipsius Evangelii si eadem ipsa est, ubique integra est, etiamsi innumerabili falsarum opinionum varietate asseratur. Paulo antea dixerat, quod si Marcion verbis Evangelicis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Baptismum consecrasset, integrum fuisset Sacramentum, quamvis ejus fides sub eisdem verbis aliud opinantis quam Catholica veritas doceat, non esset integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata. Tertium momentum. Ib. p. 116. C.

Quartum momentum est ad hominem, ex principiis ipsis & praxi Donatistarum deductum. Illi scilicet post Hæreticos rebaptizabant, non vero post malos, homicidas, fures, adulteros &c. At, urgebat sanctus Augustinus, aut illorum omnium admittendus, aut rejiciendus est Baptismus; parem quippe & Hæreticorum & iniquorum rationem habere debent Donatistæ in præsentī causa. Idcirco enim dicebant Hæreticos baptizare non posse, quia Spiritum sanctum, quem non habent, cæteris dare non possunt: (erat enim istud erroris fundamentum, quod Sacramentum ab ejus effectu non satis distinguerent) atqui mali pariter Spiritum sanctum non habent; ergo illum dare aliis non possunt, nec consequenter Sacramentum. Sicut, inquit S. Doctor Lib. 4. contra Donatistas cap. 3. urgeri videor, cum mihi dicitur, Ergo Hæreticus dimittit peccata? sic & ego urgeo cum dico, Ergo qui cælestia mandata non servat, avarus, raptor, fœnerator, invidus &c. peccata dimittit? si per vim Quartum momentum ad hominem. Ib. p. 124. A.

ib. p. 113. A. Sacramenti Dei, sicut ille, ita & ille: si per meritum suum, nec ille, nec ille. Et L. 3. c. 10. dixerat: Non est aqua profana & adultera super quam nomen Dei invocatur quia nec ipsa creatura, nec ipsum nomen adulterum est. Baptismus vero Christi verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros, & in adulteris sanctus est, quamvis illi sint impudici, & immundi quia ipsa ejus sanctitas pollui non potest, & Sacramento suo divina virtus assistit, sive ad salutem bene utentium, sive ad perniciem male utentium.

Exemplis rem illustrat, & confirmat S. Aug. *ibid. B.* Confirmat hoc S. Doctor nonnullis exemplis & similitudinibus. An vero, ait *ibid.* Solis vel etiam lucernæ lux, cum per cœnosa diffunditur, nihil inde sordium contrahit, & Baptismus Christi potest cujusdam sceleribus inquinari? Tract. 5. in Joan. Per lapideum, inquit, canalem transit aqua ad areolas; in canali lapideo nihil generat, sed tamen hortis plurimum fructum affert. Ita purum est quod per malum Ministrum fluit Sacramentum, quod per illum transit liquidum venit ad fertilem terram. Lib. 3. contra Cresconium cap. 8. adducit exemplum agricolæ, cujus malitia nihil obest quominus ager ab eo excultus fructum ferat: qua comparatione usus fuerat Apostolus 1. Corinth. 3. In eadem sententiam Nicolaus I. ad consulta Bulgarorum respondens, alia similitudine rem illustrat art. 71. Cerea fax, inquit, accensa sibi quidem detrimentum præstat, aliis vero lumen in tenebris administrat, & unde aliis commodum exhibet, inde sibi detrimentum præbet. Sic etiam malus Minister bona Sacramenta administrando aliis utilis est, dum sibi met ipsi nocet.

S. Thom. Illam ex conditione Ministri, & ministerii rationem profert S. Thomas hic q. 64. art. 5. Ministri Ecclesiæ, inquit, instrumentaliter operantur in Sacramentis sicut autem instrumentum non agit secundum propriam formam aut virtutem, sed secundum virtutem ejus a quo movetur ita Ministri Ecclesiæ agunt virtute Christi, unde possunt Sacramenta conferre, etiamsi sint mali.

Quintum momentū ex absurdis quæ sequuntur ex sententia Donatistarum. Quintum momentum repetit S. Augustinus ex absurdis quæ sequuntur ex errore Donatistarum.

Primum ex varietate ac multitudine Baptismatum, si virtus Sacramenti ex Ministrorum meritis pendeat. Lib. 3. contra Cresconium cap. 6. Ad hominem baptizandum, & sanctificandum, inquit, si tanto est melius quod accipitur, quanto melior est per quem traditur; tanta est in accipientibus Baptismorum varietas, quanta in Ministris diversitas meritorum.

ib. p. 207. Alterum incommodum est perpetua incertitudo, & anxietas animi circa salutem, si virtus Sacramenti ex merito Ministri dependeat. Quomodo, inquit Libro 1. contra Litteras Petiliani cap. 3. de istis securi erunt, si conscientia dantis attenditur, quæ latet oculos accepturi? Ita secundum eorum sententiam fit salus illa spiritalis incerta & speciem baptizandorum auferunt a Domino Deo, & in homine ponendam esse persuadent.

ib. p. 219. D. E. Tertium absurdum est, quod ex sententia Donatistarum sequatur eum justiorem esse debere, qui Sacramentum a meliori Ministro perceperit. Si ex innocentia baptizantis, ait S. Doctor Lib. 2. contra Litteras Petiliani cap. 6. expectatur ut fiat innocentia baptizati, tanto erit quisque innocentior, quanto innocentior a quo baptizetur, invenerit; & tanto ipse minus erit innocens, quanto & ille a quo baptizatur. Et si forte contra aliquem tenet odium qui baptizat, hoc & illi qui baptizatur, imputabitur.

Absurdissimum denique erat quod fingeant Donatistæ, nempe cum Sacramentum a bono Ministro cognito datur effectum seu gratiam Sacramenti ab illo dari; cum vero Sacramentum a malo occulto datur, effectum Sacramenti esse

ti esse ab ipso Deo: unde S. Augustinus Lib. 1. contra Litteras Petiliani c. 6. *ib. p. 208.* inferebat, (quod erat ablonum) *optandum esse omnibus qui baptizantur, ut F.* baptizatores perfidos habeant, & ignorent eos: siquidem certiforent se a Deo ipso tunc gratiam consequi. Quamquam enim Minister foris bonus ac iustus appareat, intus tamen malus esse potest; quo casu qui a tali Ministro baptizaretur, gratiam non acciperet, quæ totidem absurda S. Augustinus ex sententia Donatistarum consecratoria esse ostendit ac explodit.

Adversus doctrinam Catholicam Conclusionem nostram expositam duplex Objectionum generatim proponi potest objectionum genus: alia petuntur ex momentis rationum, quæ solita sua facundia urgebat, & amplificabat suis in Epistolis S. Cyprianus, & quæ Donatistæ subinde adoptarunt: alia vero ex auctoritate nonnullorum Veterum qui errori Cypriani favisse multis videntur. Duplex vero illud Objectionum genus distincte ac separatim proponemus ac solvemus.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Ex momentis rationum.

Ex triplici capite ea momenta repetuntur.

- I. Ex parte Hæreticorum, qui jus non habent conferendi Sacramenta.
- II. Ex parte naturæ Sacramentorum, quæ cum soli Ecclesiæ Catholice concredita fuerint, extra ipsam valide dari non possunt.
- III. Ex parte effectus Sacramenti, nempe gratiæ, quæ in hæresi, & ab Hæretico dari non potest, sine qua tamen inutile prorsus ac nullum est Sacramentum.

Ex triplici capite ea repetuntur.

Obijcies itaque ex parte Hæreticorum.

- I. Hæretici foris positi & extra Ecclesiam constituti, nullum jus habent in Sacramenta Christi; vindicant sibi rem nec sui juris, nec suæ potestatis; & sicut Chore & Dathan & Abiron usurpantes ministerium gravissimis poenis fiunt obnoxii. *Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas lucis ad tenebras? Quæ autem conventio Christi ad Belial?* ait S. Paulus 2. Cor. 6. v. 14. & sequentibus.

Prima obiectio ex parte Hæreticorum.

- II. Teste Apostolo, quotquot baptizantur, Christum induunt: an vero baptizatus in hæresi Christum induere potest?

- III. Non aliud in hæresi percipitur quam quod creditur: at quod creditur falsum est; ergo & quod percipitur; ac proinde nullus, & iterandus Baptismus datus ab Hæreticis.

- IV. Plus valere non potest Baptismus in hæresi datus, quam valeat Christi confessio, aut mors pro ipso tolerata: at hæc nihil ad salutem proficit; ergo &c.

- V. Joann. 20. Christus Apostolis suis dixit: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis;* ergo debet Minister habere Spiritum sanctum, ut peccata per Sacramenta dimittat: atqui Hæreticus non habet Spiritum sanctum; ergo &c.

- VI. S. Joannes in sua Epistola jubet *ut si quis venit ad nos, & doctrinam Christi non habet, eum non admittamus, nec ave ei dicamus;* ergo nec admitti debet datus ab ejusmodi Ministro Baptismus. *2. Joan. v. 10.*

Respondeo ad primum: Hæreticos illegitime quidem ac illicite, sed tamen

vere Sacramenta Christi possidere, qui non sua, sed Christi sunt Sacramenta. T. 9. pag. 112. F. Aliud quippe est, ait S. Augustinus Lib. 3. contra Donatistas cap. 10. non habere aliquid, aliud non jure habere, vel illicite usurpare. Non itaque ideo non sunt Sacramenta Christi, & Ecclesiæ, quia eis illicite utuntur, non Hæretici solum, sed etiam omnes iniqui & impii; sed tamen illi corrigendi aut puniendi, illa vero agnoscenda & veneranda sunt. Confirmat & illustrat sanctus Doctor exemplo Legis quæ semper vera est in se ac bona; licet ea mali abutantur. 16. p. 118. Ad exemplum vero Dathan, & Abiron, respondet Lib. 3. c. 18. Hæreticos & malos Ministros graviter peccare ac durissimis poenis obnoxios fieri, nisi per veram poenitentiam resipiscant. Ad textum ex cap. 6. 2. ad Corinth. 2b. p. 132. & 133. respondet Lib. 4. cap. 12. & 13. eum qui bona fide & spe & charitate in unitate Ecclesiæ a perverso Ministro Sacramentum percipit, ejus perversitati non adhærens, remissionem peccatorum accipere virtute Sacramenti Christi; neque ullam ipsi, aut Christi Sacramento societatem esse cum Hæretico: quod si ejus errori & perversitati consentiret, non tantum gratiam non perciperet, sed etiam majori se peccato innodaret, quamquam integrum ac verum esset Sacramentum verbis Evangelicis consecratum.

Ad secundum respondet S. Augustinus Lib. 5. de Baptismo c. 24. Christum indui posse aliquando usque ad Sacramenti perceptionem, aliquando usque ad vitæ sanctificationem: atque illud primum & bonis & malis posse esse commune; hoc autem alterum proprium esse bonorum, & piorum. Qui itaque ab Hæretico vel malo Ministro baptizatur, consentiens illius errori vel malitiæ, ille Christum induit, non quidem ad vitæ sanctificationem, sed ad Sacramenti perceptionem: quia scilicet Christi Sacramentum percipit.

Ad tertium, neganda major propositio. Nihil interest, ait S. Aug. L. 3. contra Donat. c. 14. cum de Sacramenti integritate, & sanctitate tractatur, quid credat & quali fide imbutus ille sit, qui accipit Sacramentum. Interest quidem plurimum ad salutis viam, sed ad Sacramenti quæstionem nihil interest. Fieri enim potest ut homo integrum habeat Sacramentum, & perversam fidem: sicut fieri potest ut integra teneat verba Symboli, & tamen non recte credat, sive de ipsa Trinitate, sive de resurrectione vel aliquid aliud.

Ad quartum: Neque Baptismus, neque mors pro Christo tolerata sine vera charitate quidquam ad salutem prodest, quamquam vero sit absque charitate Sacramentum. Aliud est, ait S. Aug. L. 4. contra Donatistas c. 17. non habere, aliud non utiliter habere. Qui non habet, est baptizandus ut habeat: qui autem non utiliter habet, ut utiliter habeat, corrigendus. Nec adultera est aqua in Baptismo Hæreticorum; quia nec ipsa creatura, quam Deus condidit, mala est.

Ad quintum, neganda consecutio. Debent quidem Ministri accipere Spiritum sanctum per manus impositionem, tum ut legitimam habeant administrandorum Sacramentorum potestatem, tum ut ipsi sanctificentur, ac sua potestate licite utantur: at ut aliis Spiritum sanctum per Sacramenta conferant, necesse non est ut Spiritum sanctum habeant, sed tantum ut verum conferant Christi Sacramentum; alias non modo Hæretici & publici facinorosi, sed etiam occulti Ministri mali, Sacramenta valide non perficerent, quia ne ipsi quidem Spiritum sanctum interius per gratiam sanctificantem inhabitantem habent: quo argumento Donatistas sæpius urgebat S. Augustinus.

Ad sextum respondet S. Augustinus L. 7. contra Donatistas cap. 45. illum S. Joannis textum ad rem præsentem non esse, cum loquatur de iis qui veniunt ad nos. Hæretici autem, ait S. Doctor, relinquentes doctrinam erroris sui,

ad Christi doctrinam convertuntur, ut incorporentur Ecclesiæ, & ad illam colum-^{ibid. p.}
bam incipiant pertinere, cujus Sacramentum habebant: & ideo quod ejus non ha-^{198. C.}
bebant, eis datur, idest, pax & charitas de corde puro, & conscientia bona,
& fide non ficta. Quod autem ejus habebant, agnoscitur, & sine ulla contume-
lia suscipitur. Deinde argumento ad hominem Donatistas premit in hunc
fere modum; Sicut dixit Joannes, alienæ doctrinæ hominibus ave non
esse dicendum, ita sanctus Paulus ait, Si quis frater nominatur inter
vos aut avarus, aut ebriosus &c. cum ejusmodi nec cibum quidem esse
sumendum: atqui tamen Donatistæ ab ejusmodi hominibus datum Ba-
ptisma non iterabant; ergo nec iterare debebant datum ab Hæreticis.

Objicies 2. ex parte Sacramentorum.

I. In ea dumtaxat societate valide administrari possunt Sacramenta,^{Secunda}
cui a Christo Domino concessa sunt Sacramenta: atqui soli Catholico-^{Objectio}
rum societati Sacramenta concessa fuere; ergo a solis Catholicis vali-^{ex parte}
de administrari illa possunt. <sup>Sacra-
mento-
rum.</sup>

II. Sicut unus est Deus, una fides, una Ecclesia, ita unus Baptismus; ^{Can. 4.}
ergo extra Ecclesiam Catholicam verus non est Baptismus: Ecclesia ^{v. 11.}
quippe est hortus conclusus, fons signatus; quomodo autem Hæretici
hortum illum ingredi, ac de fonte illo aquas bibere possent?

III. Datur in Baptismo regeneratio: sed apud Hæreticos regenerari
nemo potest; ergo nec valide baptizari.

IV. S. Petrus monet, nos per unicum unius Ecclesiæ Baptismum servari pos-
se, quemadmodum per solam Arcam Noe pauci, idest, octo animæ salvæ
factæ sunt: sicut igitur quotquot extra Arcam fuere, extincti sunt aquis di-
luvii; ita quotquot extra Ecclesiam ab Hæreticis baptizantur, peribunt.

Resp. ad primum cum S. Augustino 1. retorquendo argumentum. Ab
iis dumtaxat valide dari possunt Sacramenta, quibus dictum fuit, *Acci-
pite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*: atqui adul-
teris, homicidis, raptoribus &c. non dixit Christus, *Accipite Spiritum san-
ctum, quorum remiseritis &c.* ergo illi Sacramenta valide non perficiunt;
ergo iterum baptizandi qui ab iis baptizati fuerunt: atqui tamen nec
Cyprianus, nec Firmilianus sic baptizatos rebaptizabant; ergo &c.

II. Neganda est major propositio. Sequitur enim dumtaxat ab ea Ecclesia
licite & cum fructu dari posse Sacramenta, cui Christus ea concessit: porro
fatentur omnes, in sola Ecclesia Catholica posse cum fructu ac licite Sacra-
menta percipi, (nisi extrema urgeret necessitas) *Salus*, inquiebat S. Cypria-
nus, *extra Ecclesiam non est*. Quis negat? reponebat S. Aug. L. 4. contra Do-^{Tom. 9. p.}
natistas c. 17. *Et ideo quæcumque ipsius Ecclesiæ habentur extra Ecclesiam*, ^{136. A}
non valent ad salutem: sed aliud est non habere, aliud non utiliter habere.

III. Respondebat idem S. Doctor, Sacramenta quæ ab Hæreticis extra
unitatem conferuntur, vim suam a vera & Catholica Ecclesia habere,
quæ legitima Christi sponsa Hæreticis & Schismaticis utitur, tanquam
utero ancillarum, ut Sponso suo Christo filios generet: quemadmodum ^{ibid p. 93.}
Sara, Lia, & Rachel filios per uterum ancillarum jure conjugali pepe-^{B. C.}
rerunt. Ita S. Augustinus Lib. 1. contra Donatistas cap. 16.

Ad secundum respondet idem S. Doctor Lib. 5. contra Donatistas cap. 26.
unum haberi posse Baptismum ab iis qui non habent unam & eandem Eccle-
siam; quemadmodum unum est in iis qui unam spem non habent. Sicut enim
dicitur una Ecclesia, unus Baptismus; ita una spes: atqui tamen unum ha-
buere

1b. p. 158. *buere Baptismum, qui unam non habuere spem. Quomodo enim, ait S. Doctor, unam spem habebant cum sanctis & iustis illi qui dicebant, Manducemus & bibamus, cras enim moriemur, dicentes quod non esset resurrectio mortuorum. Ad*

ibid. G. *textum ex Cantico Canticorum reponebat S. Augustinus eodem Lib. cap. 27. intelligendum illum esse de sanctis & iustis, non de avaris & fraudatoribus, qui tamen in sententia Cypriani communem habent cum iustis Baptismum: quomodo autem illi irreperunt in hortum conclusum & fontem signatum? Quamvis igitur una sit Ecclesia, quamvis hæc sit hortus conclusus & fons signatus, Hæretici extra illam constituti verum habent Baptismum, quia Baptismus est veræ & Catholicæ Ecclesiæ.*

Ad tertium, neganda minor propositio. Tam enim potest esse apud Hæreticos regeneratio, quam apud malos; si nempe qui baptizatur, nec hæresi, nec errori adhæreat: quia scilicet regeneratio hæc non ex Ministro pendet, sed ex Sacramenti auctore; *Hic est enim qui baptizat: & Ecclesia, ut jam dictum fuit, per Hæreticos & malos Sponso suo filios generat. Ita S. Augustinus eodem Lib. cap. 24.*

1b. p. 160. *Ad quartam respondebat idem S. Doctor ibid. cap. 28. Sicut non alia, sed eadem aqua in Arca positos salvos fecit, & extra Arcam positos interemit; sic non alio, sed eodem Baptismo & boni Catholici salvi fiunt, & mali Catholici, vel Hæretici pereunt. Qui ergo extra unitatem baptizantur, & hæresi vel schismati consentiunt, ii nullum ex Baptismo fructum reportant: e contra, qui necessitate compulsi ab Hæreticis vel Schismaticis baptizantur, Baptismi fructum percipiunt & ad veram Ecclesiam pertinent, si nec hæresi nec schismati adhæreant.*

Tertia Obiectio ex parte effectus Sacramentorum. *Objicies 3. ex parte effectus Sacramentorum: Nullum est reipsa Sacramentum sine effectu spirituali: atqui nullus haberi potest spiritualis effectus ab Hæretico Ministro; nemo enim dat quod non habet, & ab immundo nemo mundari potest, Ecclesiastici 34. Et qui baptizatur a mortuo, nihil proficit lavatio ejus, ibid. est quippe talis Baptismatis aqua mendax, Jeremiæ 15.*

Responderebat S. August. 1. fundamentum erroris S. Cypriani & aliorum fuisse, quod non satis distinguere inter Sacramentum ejusque effectum; 1b. p. 161. *atque nullum & irritum crederent Sacramentum, quod suo careret effectu. Non distinguebatur, ait S. Augustinus Lib. 6. contra Donatistas c. 1. Sacramentum ab effectu vel usu Sacramenti. Et quia ejus effectus atque usus in liberatione a peccatis & cordis rectitudine apud Hæreticos non inveniebatur, ipsum quoque Sacramentum non illic esse putabatur. Quod quidem fundamentum quam caducum & ruinosum sit demonstrabat S. Doctor, vel uno malorum Ministrorum exemplo, qui Spiritum sanctum non habent, & tamen verum habent & conferunt Baptismatis Sacramentum.*

Responderebat 2. falso supponi ab Hæreticis & malis Spiritum sanctum non conferri iis qui pura conscientia Sacramentis communicant. Potest tradere separatus, ait S. Augustinus ibid. cap. 5. *sicut potest habere separatus; sed quam perniciose habere, tam perniciose tradere. Ille autem cui tradit, potest salubriter accipere, si ipse non separatus accipiat: sicut plerisque accidit, ut Catholico animo & corde ab unitate pacis non alienato, aliqua necessitate mortis urgentis, in aliquem Hæreticum irruerent, & ab eo Christi Baptismum sine illius perversitate perciperent, & sive defuncti, sive liberati, nequaquam apud eos remanerent, ad quos nunquam corde transferant.*

Respondet denique, Hæreticum qui Spiritum sanctum non habet, posse

nibi.

nihilominus illum aliis per Sacramenta conferre, sicut potest malus Minister; quia nempe non sua, sed Christi virtute, non suo, sed Ecclesiae nomine Sacramenta dispensat Minister. Cum malus tradit bono, idest, in *ib. p. 16.* unitatis vinculo, veraci conversione mutato, inter bonum Sacramentum quod traditur, & bonum Fidelem cui traditur, tradentis malitia non separat, ait S. August. *ibid. p.* Lib. 6. de Baptismo c. 4. Et Lib. 3. c. 10. dixerat: Non est aqua profana & adultera super quam Dei nomen invocatur, etiamsi a profanis & adulteris invocetur; quia nec ipsa creatura, nec ipsum nomen adulterum est. Baptismus vero Christi verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros & in adulteris sanctus est, quamvis illi sint impudici & immundi: quia ipsa ejus sanctitas pollui non potest, & Sacramento suo divina virtus assistit sive ad salutem bene utentium, sive ad perniciem male utentium. *113. A.*

Ad textus Scripturae citatos dicendum 1. ab immundo, qui propria virtute ac privato nomine agit, mundari quidem neminem posse: at Minister non propria sua virtute, nec privato suo nomine, sed virtute Christi, & Ecclesiae nomine agit in Sacramentorum dispensatione. 2. Baptizari a mortuo in sensu litterali, nihil aliud est, quam lavari post attrectatum hominis mortui cadaver: & sensus est, qui lavat se eo quod tetigerit cadaver hominis, & iterum tangit illud, nihil ei prodest prior lavatio. 3. Ad verba Jeremiae reponit S. August. Lib. 3. contra Donat. cap. 15. aquam ibi figurate significare populum mendacem & perfidum, non vero aquam baptismalem, quae ex sese nusquam mendax est, hoc est, inanis & vacua; sed tantum per accidens, ob pravam baptizati dispositionem. *ibid. p. 116. D.*

SOLVUNTUR OBJECTIONES

ex auctoritate.

Objicies 1. 45. & 46. Canonem eorum qui Apostolici dicuntur: poena quippe depositionis ibi imponitur Episcopo vel Presbytero qui Haereticorum Baptismum vel Sacrificium admiserit, & eum, qui ab impiis pollutus est, non baptizaverit. *Canones Apostolici. Tom. 1. Conc. p. 5. C.*

Resp. Canones illos falso Apostolicos inscribi. Sunt quippe illi ex variis antiquis Conciliis particularibus indiscriminatim collecti; inter quos duo citati haud dubie sunt Concilii Iconiensis vel Synadensis, ubi Rebaptizantium error assertus fuit.

Objicies 2. auctoritatem nonnullorum SS. Pontificum.

Innocentii I. Epistola 18. ad Alexandrum, ubi asserit hoc esse discrimen inter Arianorum Baptismum & Ordinationem, quod solum eorum Baptisma sit ratum, non Ordinatio. *Innocentius I.*

Leonis I. Epistola 79. ad Nicetam Aquilejensem cap. ultimo, ubi Leo I. ait nullum Haereticorum per Sacramenta dare posse sanctificationem.

Gregorii Magni Lib. 11. Epistola 67. ubi jubet repeti Bonosianorum Baptisma. *Gregorius Magnus.*

Pelagii II. apud Gratianum dicentis non esse corpus Christi quod Schismaticus conficit. *Pelagius II.*

Urbani denique II. Epistola ad Lucium nu. 17. Consultus quippe an utendum foret Ordinationibus ceterisque Sacramentis datis a Ministris improbis, respondet: Si Schismate vel haeresi ab Ecclesia non separantur, eorum-

Tom. 10. eorumdem Ordinationes, & reliqua Sacramenta sancta & veneranda non negamus. Concil. p. mus. . . . Cæterum Schismaticorum & Hæreticorum Sacramenta, quoniam extra 441. A. Ecclesiam sunt. . . . formam quidem Sacramentorum, non aut virtutis effectum Ibid. D. habere profitemur.

Resp. Summos illos Pontifices ne vel minimum quidem nostram infirmare Conclusionem.

Innocentius I. nusquam dixit ratam non fuisse Ordinationem Episcoporum vel Presbyterorum factam apud Arianos, quantum ad substantiam & characterem, sed hoc unum, eos scilicet, cum ad Ecclesiam redeunt, cum suis honoribus & gradibus recipiendos non esse. Non videtur, inquit, clericos eorum cum Sacerdotii aut ministerii cuiuspiam suscipi debere dignitate. . . . Quomodo fieri potest ut eorum profanos Sacerdotes dignos Christi honoribus arbitremur, quorum laicos imperfectos, ut dixi, ad sancti Spiritus percipiendam gratiam, cum pœnitentiæ imagine recipiamus?

S. Leo vel in ipso loco citato docet hanc omnibus Ecclesiis servandam esse regulam, ut lavacrum semel initum, nulla iteratione violetur, dicente Apostolo, Unus Deus, una fides, unum Baptisma. Cum igitur ait, Hæreticos per Sacramenta dare non posse sanctificationem, suppleri debet, cum nempe Sacramenta iis administrant, qui hæresi consentiunt.

S. Gregorius merito jubet rebaptizari baptizatos a Bonosianis; illi siquidem, teste ipso S. Gregorio, non baptizant in nomine Trinitatis: antiquam vero esse Patrum traditionem, non esse rebaptizandos qui ab Hæreticis ritu præscripto baptizati sunt, declarat ibidem S. Pontifex.

Pelagius II. alludit ad significationem nominis Eucharistiæ, gratiarum scilicet actionem, & ad corpus Christi mysticum seu Ecclesiam, aitque apud Schismaticos veram non esse gratiarum actionem neque verum corpus Christi mysticum, adeoque nullam cum ipsis ineundam esse societatem, Unam enim, inquit, quæ Christi corpus est, constat esse Ecclesiam, quæ in duo vel plura dividi non potest; simul enim cum ab ea quisque recesserit, esse desinit Ecclesia. Nihil porro in his verbis deprehendimus quod nostram impugnet Conclusionem.

Urbanus denique eodem sensu dixit, apud Hæreticos non esse virtutem seu effectum Sacramenti, quo S. Leo mox citatus.

Quæ hic opponi possent exempla Ordinationum, quæ nullæ ac irritæ idcirco declaratæ fuerunt, quod ab Hæreticis, vel Schismaticis, suspensis vel degradatis celebratæ fuissent, suo loco referemus; ac demonstrabimus, non de substantia Ordinationis, sed de solo usu, exercitio, functione suscepti Ordinis, controversiam fuisse.

Sanctus Dionysius Alexandrinus.

Opponitur Sanct. Dionysius Alexandrinus. Objicies 3. S. Dionysium Alexandrinum, qui plures de præsentis argumenti scripsit Epistolas, teste Eusebio Lib. 7. Hist. cap. 7. quæ ætate S. Hieronymi integræ adhuc extabant, quibus lectis S. Doctor aperte & candide fatetur sanctum illum Dionysium in Cypriani & Africanarum Synodorum dogma de rebaptizandis Hæreticis consensisse. Et vero in tertia quam de hoc argumento scripsit ad Philemonem, cujus fragmentum refert Eusebius, post indicatam Episcoporum Africæ, ac Synodorum Iconiensis & Synadensis sententiam, addit: quorum sententias & statuta subvertere, eosque ad jurgia &

contentiones excitare equidem nolum. Quare? quia haud dubie in eadem cum ipsis erat opinione.

Resp. salvo S. Hieronymi iudicio, qui integras Dionysii Alexandrini Epistolas legerat, non ex fragmentis earum quæ supersunt induci, ut eum ab illo errore liberum existimemus.

I. Quia in tertia ad Philemonem Epistola cujus meminit Eusebius L. 7. *ib. p. 253.* c. 7. testatur se ab Heracla suo in Alexandrina Sede Prædecessore accepisse, eos qui ab Hæreticis veniebant :: post multas preces purgatos, ac patefactis quæcumque ab adversariis audiissent, ad communionem admittendos, nequaquam existimans iterato Baptismate eis opus esse. *C. D. P. 254. D.*

II. Idem Eusebius *ibid.* c. 9. refert consultum a Dionysio Sixtum Romanum Pontificem, de homine qui cum interfuisset Baptismo eorum qui in Ecclesia Catholica baptizabantur, & interrogationes responsaque illorum audiisset, & vicem suam ingemiscens ad Dionysium accessit, declarans Baptismum quo apud Hæreticos initiatus fuerat, non huiusmodi esse, nec cum Catholico quidquam commune habere, sed plenum esse blasphemiae & impietatis; unde orabat ut hoc purissimo lavacro verissimaque adoptione, & gratia donaretur: quod quidem se tentare ausum non fuisse significat Dionysius, ratus diuturnam communionem, qua homo ille in Ecclesia Catholica usus fuerat, ei sufficere; atque suavit ut bono animo esset, & cum firma fide bonæ spei plenus ad participationem Dominici corporis accederet. Si porro in errore rebaptizantium fuisset Dionysius, hominem illum rebaptizari haud dubie iussisset. Nec refert si dicas, S. Cyprianum, quamquam aperte declararet nullum esse Baptisma datum ab Hæreticis, dubitasse nihilominus quid de illis esset sentiendum, qui præteritis temporibus ab Hæreticis baptizati, sine novo Baptismo in pace Ecclesiæ Catholice obierant: namque dispar est omnino casus. De præteritis enim statuere nihil poterat Cyprianus, idcirco divino iudicio sapienter totum illud relinquit in Epistola ab Iubajanum: at Dionysius viventem adhuc hominem rebaptizari jubere facile potuisset ac debuisset, si re ipsa nullum iudicasset fuisse Baptismum quem acceperat.

III. Cum audivisset Dionysius intentatam a Stephano Summo Pontifice excommunicationem adversus Rebaptizantes, rogans atque obtestans ad illum scripsit ut a ferenda sententia abstineret. An vero suas ille preces interponere ausus fuisset pro ea Episcoporum causa cui ipsamet suffragabatur?

IV. S. Basilius Can. 1. Epistolæ ad Amphilochem testatur, a Dionysio, haud dubie Alexandrino, quem magnum appellat, ratum habitum fuisse Baptismum a Pepuzenis seu Montanistis datum. *Pepuzenorum*, inquit, *Baptismus nullam mihi rationem habere videtur, & miratus sum quomodo hoc magnum Dionysium, qui fuit Canonum peritus, præterit.* Re ipsa Montanistæ Baptismi formam a Christo præscriptam non retinebant, ac necesse est illud Dionysium plane latuisse; alias eorum Baptismum nunquam admisisset. *Quomodo*, pergit S. Basilius, *verum haberi potest eorum Baptisma, qui in Patrem, & Filium, & Montanum Priscillamque baptizant? non enim baptizati sunt qui in nobis tradita baptizati sunt.* Quare etiam *ib. p. 758. D.* si hoc magnum Dionysium latuit, nobis tamen non est servanda erroris imitatio.

Sanctus Basilius.

Objicies 4. S. Basilium Cesareæ Cappadociæ Episcopum, in Epistola Canonica quam scripsit ad Amphilochem Iconii Episcopum in qua Can. 1. statim declarat circa Catharorum seu Novatianorum Baptisma sequendum qui-

Opponi-
tur S. Ba-
silii.

Ed. vet.

T. 2. pag.

758. A.

ib. B. C.

ib. p. 759.

A.

ibid. B.

ib. p. 772.

D.

quidem uniuscujusque regionis morem, cum variæ ac discrepantes sint de hoc Baptismate sententiæ; sibi tamen nullum videri Pepuzenorum Baptismum, quia antiqui illum solum Baptismum suscipiendum putarunt, qui nihil a fide recedit. Tum distinguit triplicem ordinem eorum qui a communione Catholica separati sunt: *Hereticorum scilicet qui omnino sunt abrupti; Schismaticorum qui propter aliquas Ecclesiasticas causas, & medicabiles quæstiones inter se dissident, & eorum qui illegitimos conventus ac congregationes habent, quales illi sunt rebelles Episcopi, vel Presbyteri qui criminis alicujus convicti Canonibus Ecclesiæ subicere se recusant; qua facta distinctione, de Baptismo illorum sic loquitur: Visum est ergo ab initio Hereticos quidem omnino rejicere. Qui se autem absciderunt, qui Schismatici dicuntur, ut qui adhuc sint Ecclesiæ, admittere: eos autem qui sunt in parasynagogis & illegitimis conventibus, convenienti pœnitentia, & conversione correctos rursus Ecclesiæ conjungere.* Deinde ait Pepuzenos esse Hæreticos, eosque baptizare in Patrem, & Filium, & Montanum Priscillamque, ac miratur istud magnum latuisse Dionysium Canonum peritissimum. Addit, antiquis visum esse, Cypriano scilicet & Firmiliano, eos omnes Hereticos uni calculo subicere, Catharos, & Encratitas, & Hydroparastyratas, & Apotactitas, quoniam separationis quidem principium per schisma... quare eos qui ab ipsis baptizati erant, tanquam a laicis baptizatos jusserunt ad Ecclesiam venientes, vero Ecclesiæ Baptismo expurgari. Verum, pergit sanctus Basilius, quoniam nonnullis Asiaticis omnino visum est propter multorum æconomiam, & dispensationem, eorum Baptisma suscipi, suscipiatur. Permittit igitur sanctus Doctor suam unicuique Ecclesiæ praxim & consuetudinem, quamvis ipse propria sua sententia existimet rebaptizandos esse baptizatos ab Hæreticis.

Denique Epistolæ 2. ad Amphilochoium Can. 47. sic rursus loquitur: *Encratitæ & Saccophori, & Apotactitæ subjiuntur eidem rationi, cui & Novatiani, quia de illis editus est Canon, etsi diversus: quæ autem sunt adversus eos silentio prætermissa sunt; nos autem una ratione eos rebaptizamus. Si autem prohibita est apud vos hæc rebaptizatio, sicut & a Romanis, alicujus æconomie gratia, nostra tamen ratio vires obtineat, quandoquidem est veluti Marcionistarum germen eorum hæresis, nuptias abhorrentium, & vinum averfantium, & Dei creaturam inquinatam esse dicentium, eos in Ecclesiam non admittimus, nisi in nostrum Baptismum baptizati fuerint. Ne dicant enim, In Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum baptizati sumus, qui quidem Deum esse malorum effectorem existimant, instar Marcionis & reliquarum heresum. Quamobrem si hoc placuerit, oportet plures convenire Episcopos, & sic Canonem exponere, ut & is qui sic fecit, sit extra periculum; & qui respondet, in responsione de his fide dignus habeatur.*

Ex his habes I. S. Basilium in ea fuisse praxi, ut Hæreticos quos enumerat, rebaptizaret, perinde ac Novatianos.

II. Aliam fuisse Romanorum praxim S. Doctor non dissimulat.

III. Eos Hæreticos, Pepuzenis exceptis, solita forma baptizatos fuisse in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; adeoque non ea de causa iteratum eorum Baptismum, quod ritu legitimo datus non fuisset, sed quod illi contra fidem peccarent. Et certe Romani, quos sanctus Basilius ait in contraria fuisse sententia, tale Baptismum haud dubie non admisissent, si alia, quam solemni & per Christum imperata forma collatus fuisset.

IV. Ad componendas varias opiniones, & ad unitatem praxis inducendam optat sanctus Doctor numerosam convocari Synodum.

Atque

Atque inde facile est intelligere, quam frustra nonnulli ex nostris tentent S. Basilium benigne interpretari, quasi eorum dumtaxat Hæreticorum Baptismum rejecerit, qui vel ipsius formam adulterabant, vel errabant in Trinitatem: neque enim Novatiani, Encratitæ, Apotactitæ &c. accusati usquam leguntur violatæ formæ Baptismatis, aut erroris contra Trinitatem: neque etiam a Concilio Constantinopolitano I. generali Can. 7. recensentur inter eos qui redeuntes ad Ecclesiam per Baptismum recipiebantur, quales erant Eunomiani, Montanistæ seu Phryges, & Sabeliani. Imo & ipse sanctus Basilius Can. 47. mox citato responsionem hanc occupans, aperte significat illos Hæreticos baptizasse quidem in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; verum non meliorem propterea sibi videri eorum Baptismum, quod nempe Deum malorum effectorem existimarent, instar Marcionis: & quamquam constaret, (quod non constat) aliquos ex illis male censuisse de sanctissima Trinitate, non eo tantum nomine rejiciendus foret datus ab illis Baptismus; siquidem Arianæ aperte errabant in Trinitatem, neque tamen aut Nicæna, aut Constantinopolitana Synodus eorum Baptisma iteravit.

Resp. igitur deferendum hic esse S. Basilium, qui manifeste videtur consensisse in errorem Cypriani, Firmiliani & aliorum Rebaptizantium: neque est quod pertimescas inde vim Traditionis Ecclesiæ infirmari; non enim ex sententia paucorum fides Catholica æstimari debet. *Hac lege credendum est*, ait Vincentius Lirinensis in Commonitorio cap. 39. *ut quid- quid vel omnes, vel plures uno eodemque consensu, manifeste, frequenter, perseveranter, velut quodam sibi consentiente Magistrorum consilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmaverunt, id pro indubitato, certo ratoque habeatur: quid- quid vero, quamvis ille sanctus & doctus, quamvis Episcopus, quamvis Confessor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes senserit, id inter proprias, & privatas, & occultas opiniunculas a communis & publicæ generalis sententiæ auctoritate secretum sit.*

Regula
Vincen-
tii Liri-
nensis.
Biblior.
PP.
To. 7. p.
261. E.

At, inquires, quo tempore scribebat S. Basilius, controversia de Baptismo Hæreticorum solemniter definita fuerat a Concilio totius Orbis plenario: sit illud Nicænum, sit Arelatense, perinde est; cum istud anno 314. illud vero 325. celebratum fuerit, sanctus autem Basilius anno dumtaxat 379. extremum diem obierit: ignorare igitur non potuit Ecclesiæ totius sententiam; quomodo autem ab illa recessisset?

Verum facile reponitur, Concilium Arelatense in Galliis celebratum Basilio in Oriente versanti tunc temporis non innotuisse: Canone vero Nicæno rem aperte non definiri, cum de solis statuatur Paulianistis, ac nonnisi per quasdam consecutiones & ratiocinii circuitus inferri possit, Ecclesiam aliorum Hæreticorum Baptisma suscepisse; quapropter mirum videri non debet, si a priori sua sententia S. Basilius non recesserit.

Sanctus Athanasius.

Objicies 5. S. Athanasium Oratione 2. contra Arianos, cujus hæc verba sunt: *Ariani in periculum veniunt amittendæ mysterii integritatis. Nam si in Patris & Filii nomine initiamur, illi autem verum non pronuntiant Patrem, ut pote qui id, quod ex ipso est, ejusque naturæ est simile, negent: cum item verum iidem negant Filium, aliumque nominant, quem ex nihilo creatum esse com- mini-*

Opponi-
tur S. A-
than.

To. 1. p.
610. A.B.

miniscuntur; qui fieri potest ut prorsus vacuus ac inutilis non sit Baptismus, qui ab illis datur, in quo quidem insit Religionis simulatio, sed revera nihil ad pietatem queat conferre? nec enim Arianis in Patris & Filii nomine dant Baptismum, sed in nomine Creatoris & rei creatæ, effectoris & rei factæ. Unde quemadmodum res creata alia est a Filio, ita Baptismus quem illi dare putantur a vero Baptismo alius est, etiam si nomen Patris & Filii, ut præcipit Scriptura, proferre assimulent. Non enim qui dicit, Domine, ille etiam dat, sed is tantum, qui cum nomine rectam quoque habet fidem. Itaque multæ quoque aliæ hæreses nomina tantum pronuntiant: verum cum recte non sentiant, uti dictum est, nec sanam habeant fidem, inutilis est aqua quam donant, quippe cui desit pietas; ita ut quemcumque illi asperserint, impietate fœdatur potius, quam redimatur. Sic & ipsi Gentiles, tametsi Deum in ore habent, Deum tamen convincuntur non colere, quia illum, qui verus & vere Deus est, Patrem scilicet Domini nostri Jesu Christi non agnoscunt. Sic Manichæi, Phryges, & Samosatensis discipuli, quamvis proferunt nomina, nihilominus sunt Hæretici.

Hæc sancti Doctoris verba nostri varie interpretantur:

Duplex
apud no-
stros in-
terpreta-
tio sen-
tentiae S.
Athan.
Prima;
cum de
effectu,
non de
substan-
tia Bapti-
smatis
loqui.

Respondent quidam, sanctum Athanasium non de substantia, sed de effectu Sacramenti exponendum; ita ut hoc unum voluerit, nullum scilicet esse quoad effectum Baptisma datum ab Hæretico illis qui hæresi consentiunt. Sic autem probant.

I. Quia ait Arianos venire in periculum amittendæ integritatis Baptismi: si autem invalidum & irritum existimasset Baptisma collatum ab Arianis, absolute pronuntiasset Arianos amisisse integritatem Baptismi. Idcirco autem asserit eos in periculum dumtaxat venire ne amittant integritatem Baptismi, quia cum errarent illi contra sanctissimam Trinitatem, facilimum erat ut ipsi suum in formam Baptismatis errorem transfunderent.

II. Quia affirmat, Baptismum illum inutilem esse, vacuum, qui nihil ad pietatem conferre valet; quæ certe verba solum Baptismi effectum, non substantiam designant: qua ratione passim loquitur sanctus Augustinus in suis contra Donatistas Operibus, præsertim Lib. de unico Baptismo contra Petilianum.

III. Quia si nullum plane & irritum quoad substantiam existimasset Baptismum Arianorum, procul dubio ab illis baptizatos rursus baptizari iussisset cum ad Ecclesiam redibant, pro more nimirum Cypriani, & Firmiliani, & aliorum Rebaptizantium: at tantum abest ut eos rebaptizari iusserit, quin jubet veniam ipsis concedi, Clericis vero honorem gradus dumtaxat denegari. Ita Epistola ad Rufinianum. Et in Concilio Alexandrino an. 362. vult nihil amplius ab illis exigi, quam ut execrentur Arianam hæresim, confiteanturque SS. Patrum in Nicæa fidem. Multos porro ex illis in hæresi baptizatos ab Arianis fuisse, testatur Socrates Lib. 2. Hist. cap. 44.

IV. Denique, quia noverat S. Doctor solos Paulianistas a Concilio Nicæno iustos rebaptizari, non vero Arianos, quos formam Baptismi consuetam observare non ignorabat. Cum igitur ait eos baptizasse in nomine Creatoris & rei creatæ, effectoris & rei factæ, ad eorum alludit errorem, non autem ad vitiosam pronuntiationem formæ, quasi eam hoc modo interpolarent: si enim id notum fuisset, omnium procul dubio Catholicorum iudicio, improbatus fuisset talis eorum Baptismus.

Nec refert, inquiunt, quod Arianos comparet cum Paulianistis, a quibus Baptismatis formam adulteratam, ac consequenter collatum Baptisma nul-

Ib. p. 963.
Tom. 2.
Conc. p.
812. D.
Socrat.
p. 158. B.

nullum & irritum judicatum fuisse, apud omnes exploratum est. Namque eo loci non aliud in omnibus Hæreticis considerat sanctus Athanasius, quam hæreseos vitium, quo solo fieri ait ut inutilem aquam possideant. Quin & ipsosmet Paulianistas nomina pronuntiasse, Patris scilicet, Filii, & Spiritus sancti, non obscure innuit; quod certe, ne quid dissimulemus, difficile est conciliare cum Nicæno Canone, qui jubet eos rebaptizari, non aliam certe ob causam, quam quod consuetum baptizandi ritum corrumperent. Ita testantur S. Augustinus Lib. de hæresibus cap. 44. Innocentius I. Epistola ad Episcopos Macedoniæ n. 22. & alii.

Addunt hujus primæ responsionis auctores, verisimile non videri sanctum Athanasium Baptismum Hæreticorum in forma legitima collatum rejecisse; tum quia ignorare non potuit Concilii Arelatensis decretum de non rebaptizandis Hæreticis, præsertim cum in Galliis pluribus annis fuisset commoratus, ubi cum Galliarum Episcopis maxima necessitudine fuit conjunctus; tum quia sanctus Dionysius Alexandrinus dogma Stephani de non rebaptizandis Hæreticis amplexus est. Non videtur autem verisimile S. Athanasium prædecessoris sui Dionysii, a quo paucis distabat annis, doctrina rejecta, contrarium suscepisse; tum denique quia Siricius Summus Pontifex, qui Athanasio coætaneus erat, Epistola ad Himerium Tarraconensem Canone 1. ut validum admittit Baptismum Arianorum, idque significat a Liberio antea definitum, & addit quod etiam totus Oriens Occidentisque custodit, cui consonat quod refert S. Epiphanius qui contra Luciferianos exclamat, *Audent quippiam sibi præter Canones arrogare..... & absque Synodi Oecumenicæ statuto rebaptizare qui veniunt ab Arianis*: res autem inaudita non fuisset, si sanctus Athanasius Arianos rebaptizasset. His tamen non obstantibus,

T. 2. Conc.
p. 1018.

Respondent alii, nullum etiam quoad substantiam visum Athanasio fuisse Baptismum datum ab Arianis cæterisque Hæreticis.

Secunda,
eum lo-
qui de
substan-
tia Bapti-
smatis.

I. Quia talem Baptismum appellat inane Religionis simulacrum.

II. Ait eum a vero Baptismate tam diversum esse, quam diversa est creatura a Creatore.

III. Idcirco nullum esse, quia licet Hæretici nomen Patris & Filii appellent, rectam nihilominus non habent fidem: Non enim, inquit, qui dicit, Domine, ille etiam dat, sed is tantum qui cum nomine rectam quoque habet fidem. Quemadmodum & ipsi Gentiles qui Deum in ore habent, Deum tamen verum non colunt. In mente igitur S. Athanasii, tam falsus ac mendax est Baptismus Hæreticorum, licet verba consueverint pronuntiant, quam falsus est cultus Gentilium, licet Deum nominent.

IV. Quia parem vult esse conditionem Baptismi Arianorum, ac Paulianistarum, Manichæorum, Montanistarum &c. at certum est Baptismum a Paulianistis datum, omnino nullum & irritum fuisse, non tantum ob particulare vitium formæ, sed ob vitium commune hæreseos.

V. Denique, pervulgatum erat tunc temporis istud Rebaptizantium placitum, nempe Sacramentum nullum esse quoad substantiam, quod effectu gratiæ privabatur. Non ob aliud, ait S. Augustinus Lib. 6. de Baptismo cap. 1. *his temporibus visum est quibusdam.... non posse esse apud Hæreticos vel Schismaticos Baptismum Christi, nisi quia non distinguebatur Sacramentum ab ejus effectu, vel usu Sacramenti. Et quia ejus effectus atque usus in liberatione a peccatis & cordis rectitudine apud Hæreticos non inveniebatur, ipsum*

ro. 9. p.
161. A. B.

quoque Sacramentum non illic esse putabatur. At nullum ex Baptismo ab Hæreticis dato fructum percipi posse agnoscebat sanctus Athanasius; ergo consequens erat ut nullum quoque quoad substantiam illum esse fateretur.

Idcirco vero, ajunt hujus secundæ responsionis auctores, S. Athanasius non jussit rebaptizari venientes ab hæresi Arianorum in qua baptizati fuerant, quia res hæc nondum satis eliquata fuerat, circa quam varia erat Ecclesiarum praxis ac disciplina; quapropter amore pacis & concordia ab illis rebaptizandis abstinuit.

Rejicitur
solutio
eorum
qui pu-
tant, A-
rianos
Baptismi
formam
adulte-
rasse.

T. 4. p. 2.
p. 305.
Tom. 2.
Conc. p.
952. B.
T. 4. Con.
p. 1013. B.

Non refero eorum responsionem qui contendunt idcirco reprobatum ab Athanasio fuisse Arianorum Baptisma, quod illius legitimam formam non retinerent. Namque 1. si compertum illud S. Doctore fuisset, haud dubie sic baptizatos jussisset rebaptizari; nemo enim Catholicus dubitavit unquam, quin nullus & irritus foret Baptismus sic corruptus & adulteratus. 2. Quia testatur aperte S. Athanasius, Arianos baptizantes nomina Patris & Filii, sicut Scriptura præcipit, appellasse. 3. Quia non legimus tunc accusatos fuisse Arianos violatæ formæ Baptismatis quam Christus præscripserat; alias ab ipsis, perinde ac Paulianistis baptizatos, iterum baptizari mandasset Nicæna Synodus. Porro testatur S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos, *Nicænam Synodum omnes Hæreticos suscepisse exceptis Paulianistis*; Arianos vero per manuum impositionem in pœnitentiam receptos fuisse a Summis Pontificibus Sylvestro, Marco, Julio &c. Idem testatur sanctus Gregorius Magnus Lib. 11. Epistola 67. idem & antiquum fidei adversus Arianos Breviarium vulgatum a Jacobo Sirmundo. Unde in Conc. Constantinopolitano I. generali Can. 7. Ariani recipiuntur, *dantes libellos, & omnem hæresim anathematizantes, per unctionem*. Et in Arelateni II. Can. 17. expresse dicitur: *Bonosiacos autem quos sicut Arianos baptizari in Trinitate manifestum est, si interrogati fidem nostram ex toto corde confessi fuerint, cum chrysmate & manus impositione in Ecclesia recipi sufficit*.

Exempla
posteriora
Arianorum
qui rebaptizati
fuerunt, hic
apposita
non sunt.

Utraque
responsio
adducta
nodum
habet im-
plicatū.

Frustra referuntur aliquot sublequentium temporum exempla, quibus patet, Arianos aliquando rursus baptizatos fuisse, quod sexto sæculo in Hispania factitatum a sancto Leandro narrant, tum vetus Gregorii Turonensis supplementum, tum alii nonnulli veteres Historiæ Francorum Scriptores apud Duchesne, *quod nempe Gothi Hispani non secundum regulam quam Dominus tradidit, baptizarent*. Frustra, inquam, hæc exempla proferrentur: loquitur enim hic de Arianis quos noverat sanctus Athanasius, non de aliis.

Ex duabus porro illis expositionibus ad textum S. Athanasii, sequatur quilibet quam voluerit: utraque autem, ne quid diffimulemus, videtur nobis aliquid implicatum & obscurum continere, quod difficile solvi & enodari potest. Prima quidem, quod sanctus Doctor Arianorum & Paulianistarum Baptismum simul conferat, & eodem loco habeat. Porro certum est Paulianistas verum non habuisse Baptismum, non tantum quoad effectum, sed etiam quoad substantiam & integritatem; siquidem ab illis baptizatos jussit Nicæna Synodus iterum baptizari. Secunda, quod asserat Paulianistas verba formæ pronuntiasse, quos tamen Nicæna Synodus non alia de causa rebaptizandos judicavit, quam quod formam Baptismi adulterarent: si enim illam, ut oportet, observassent ratus habitus fuisset eorum Baptismus. En nodus non parum implicatus, quem Vasquez in tertiam partem S. Thomæ ad q. 64. artic. 6. disp. 137. c. 3. hac conjectura solvit: *Dicendum, inquit, tempore Concilii Nicæni sine dubio hos hereticos (Paulianistas) baptiza-*
re con-

re consuevisse non invocata Trinitate; postea vero tempore Episcopatus Athanasii fortasse aliquos ex illis cœpisse invocatione Trinitatis baptizare: cumque varii admodum soleant esse Hæretici in suis pravis opinionibus, mirandum non est, si Patres diversa de illis referant. Ita Vasquez, cujus conjecturam aliorum judicio definiendam relinquimus.

Nodum
conjectu-
ræ solvit
Vasqu.
T. 2. p.
322. n. 32.

Sanctus Optatus Milevitanus.

Objicies 6. Optatum Milevitanum L. I. contra Parmenianum Donatistam, ubi nullum quidem esse apud Hæreticos, non vero apud Schismaticos Baptismum contendit. Vides, inquit, frater Parmeniane, Hæreticos a domo veritatis satis extorres, solos habere varia & falsa Baptismata, quibus inquinatus non possit abluere, immundus emundare &c. Bene clausisti hortum Hæreticis: bene revocaſti claves ad Petrum vobis vero Schismaticis, quamvis in Catholica non sitis, hæc negari non possunt, quia nobiscum vera & communia Sacramenta traxistis. Quare cum hæc omnia Hæreticis bene negentur, quid tibi visum est, hæc & vobis negare voluisse, quos Schismaticos esse manifestum est?

Resp. Si hæc verba comparentur cum iis quæ Lib. 5. adversus eundem Parmenianum leguntur, necesse est dicere, Optatum eorum dumtaxat Hæreticorum Baptismum rejicere qui verbis Evangelicis non baptizabant: In quo baptizarentur Gentes, ait Lib. 5. a Salvatore mandatum est: per quem baptizarentur, nulla exceptione discretum est. Non dixit Apostolis, Vos facite, alii non faciant. Quisquis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizaverit, Apostolorum opus implevit. Unde concludit: Ergo nomen est quod sanctificat, non opus. Ibidem sæpius inculcat vim Baptismatis a Christo derivari, non a Ministro; atque falsum prorsus esse istam Donatistarum sententiam. Nemo dat quod non habet, quam de vico, non de Libro collectam esse asserit: Minister quippe non quod suum est, sed quod Jesu Christi administrat.

Instabis: In hoc ipso Libro 5. Optatus non minus fidem, quam sanctissimæ Trinitatis invocationem exigere videtur. In hoc, inquit, Sacramento Baptismatis celebrando, tres esse species constat, quas & vos nec augere, nec minuere, nec prætermittere poteritis. Prima species est in Trinitate; secunda in credente, tertia in operante: sed non pari libramine ponderandæ sunt singulæ, duas enim video necessarias, & unam quasi necessariam. Principalem locum Trinitas possidet, sine qua res ipsa non potest geri: hanc sequitur fides credentis; jam persona operantis vicina est, quæ simili auctoritate esse non potest.

Resp. nego ant. Non enim de fide operantis, seu Ministri loquitur Optatus, sed de fide suscipientis Baptismum, quam plane in ipso necessariam existimat, non tantum ut licite & cum fructu, sed etiam ut valide Sacramentum percipiat; expresse siquidem fatetur ibidem, personam operantis simili auctoritate esse non posse cum invocatione Trinitatis, & fide credentis; id est, illius qui baptizatur.

Instabis 2. Optatus Lib. I. n. 10. adversus Parmenianum, nullum plane videtur habere Sacramentum quod ab Hæreticis confertur. Nunc alia quæstio est, ait, ut quid a te (Parmeniane) memorati sunt illi (de Hæreticis loquitur) apud quos non sunt Sacramenta, quæ nobis & vobis videntur esse communia Dixisti apud hæreticos dotes Ecclesiæ esse non posse, & recte dixisti, scimus enim Hæreticorum Ecclesias singulorum, prostitutas, nullis legalibus Sacramentis, & sine jure honesti Matrimonii esse sed miror, quod tibi visum est, etiam vos ipsos eis adjungere, quos esse Schismaticos constat, dum Ecclesiæ dotes &

M. p. 9. *Hæreticis ipsis, & vobis Schismaticis denegasti Cumula illa quæ a te paulo ante sunt dicta. Dixisti enim fieri non posse, ut falso Baptismate inquinatus abluat, immundus emundet, supplantator erigat, perditus liberet, reus veniam tribuat, damnatus absolvat. Bene hæc omnia potuere ad solos Hæreticos pertinere, qui falsaverunt symbolum; dum alter dixerit duos Deos, cum Deus unus sit; alter Patrem vult in persona Filii cognosci; alter carnem subducens Filio Dei per quam Deo reconciliatus est mundus; & cæteri hujusmodi, qui a Sacramentis Catholicis alieni esse cognoscuntur. Quare pœniteat te talibus hominibus etiam Schismaticos adjunxisse: in te enim convertisti sententiæ gladium & non attendisti inter Schismaticos & Hæreticos quam sit magna distantia. Et quibusdam interjectis, Vides ergo, frater Parmeniane, Hæreticos a domo veritatis satis extorres, solos habere varia & falsa Baptismata, quibus inquinatus non possit abluere, immundus emundare &c... vobis vero Schismaticis, quamvis in Catholica non sitis, hæc negari non possunt, quia nobiscum communia & vera Sacramenta traxistis. Quare cum hæc omnia Hæreticis bene negentur, quid tibi visum est hæc & vobis negare voluisse, quos Schismaticos esse manifestum est?*

26. p. 10.
a. 11.
p. 10.

Totum istud Optati ratiocinium eorecidit: Juxta Parmenianum, immundus, supplantator, perditus Baptismate abluere non potest: atqui non tantum Hæreticus, sed etiam Schismaticus immundus est, supplantator, perditus; ergo Schismaticus perinde ac Hæreticus baptizare non potest. In quo quidem ratiocinio supponere Optatum apud Hæreticos vera seu valida non esse Sacramenta, his momentis potest suaderi.

I. Dixerat Parmenianus, nulla esse apud Hæreticos Sacramenta; Optatus vero id recte dictum agnoscit & fatetur.

II. Postquam rationes attulit quibus utebatur Parmenianus ad rebaptizandos eos qui ad se veniebant, ait hæc bene ad Hæreticos pertinere.

III. Ubi dixit Hæreticos a domo veritatis extorres, addit, eos varia & falsa habere Baptismata; & bene de iis intelligi rationes quibus utebatur Parmenianus ad probandum rebaptizandos esse illos qui ad se veniebant.

IV. Tandem ait, se voluisse damnari Hæreticos, id est, eorum Baptisma.

Respondent nonnulli, Optatum citato loco hoc unum velle, nempe Sacramenta apud Hæreticos non valere quoad effectum gratiæ, non vero quoad characterem & substantiam.

Verum infirma & insufficiens aliis videtur hæc responsio.

I. Quia Optatus aperte declarat, Sacramenta esse apud Schismaticos, quæ non sunt apud Hæreticos; sed apud Schismaticos gratiam non conferunt propter obicem in recipiente, sed solum characterem; ergo cum ait Sacramenta apud Hæreticos non esse, quæ agnoscit apud Schismaticos, intelligendus est eo sensu ut non detur character apud Hæreticos, qui apud Schismaticos per Sacramenta imprimitur.

II. Intelligit Optatus non esse Sacramenta apud Hæreticos, quomodo intelligebat Parmenianus non esse Sacramenta apud eos, qui immundi, supplantatores, & perditierant; patet istud ex præcedentibus: atqui Parmenianus intelligebat apud hujusmodi homines nulla esse Sacramenta, non tantum quoad gratiam, sed etiam quoad characterem; siquidem rebaptizabat eos, quod profecto non fecisset, si Baptisma quod acceperant, characterem impressisset: ergo Optatus intelligit non esse Sacramenta apud Hæreticos, etiam quoad characterem.

Respondent alii, Optatum omnium Hæreticorum non improbare Baptisma,

ima, sed eorum duntaxat qui verbis Evangelicis illud non consecra-
bant; unde dicit Schismaticorum Baptisma legitimum, quia ipsi formam
servant quam in Ecclesia didicerunt.

Verum hæc quoque responsio aliis non videtur plane satisfacere.

I. Quia cum ait Hæreticorum Baptisma esse irritum, illud de singulis
Hæreticis intelligit: sic enim loquitur: *Dixisti apud Hæreticos dotes Ecclesiæ
esse non posse, & recte dixisti: scimus enim Hæreticorum Ecclesias singulorum pro-
stitutas esse.* Id vero omnes plane Hæreticos spectat. Quando enim Optatus
ait Parmenianum recte dixisse, apud Hæreticos veras non esse Ecclesiæ
dotes, nomen Hæreticorum extendit ad illos omnes ad quos illud exten-
derat Parmenianus; fatetur enim verum esse quod Parmenianus dixerat:
atqui Parmenianus non solos intelligebat Hæreticos qui formam Baptismi
vitiabant, rebaptizabat enim eos omnes qui ad se accedebant; ergo
Optatus intelligendus est quoque de omnibus Hæreticis. Neque dicas
Parmenianum intellexisse quoque Schismaticos esse rebaptizandos, & ta-
men id negasse Optatum: namque de his ultimis Optatus monet eos in
regula non contineri; sed de Hæreticis nullum excipit, & fatetur ve-
rum esse quod generaliter de iis dixerat Parmenianus.

II. Optatus exponens quos Hæreticos intelligit, cum ait eos irritum
dare Baptisma, nominat eos qui duos admittebant deos, qui carnem
Christi negabant; additque cæteros hujusmodi a Sacramentis Catholicis
alienos esse; verisimile autem non videtur, tot Hæreticos in forma
Baptismatis errasse.

III. Conqueritur Optatus eo quod Schismaticos inter & Hæreticos P. 10.
Parmenianus nullum posuisset discrimen. *Schisma*, inquit, *sperso coagulo* N. 12.
pacis, dissipatis sensibus generatur, livore nutritur, emulatione & litibus roboratur *Hæretici vero veritatis exules, sani & verissimi symboli desertores, de
sinu sanctæ Ecclesiæ impiis sensibus depravati, contempto quod bene fuerant ge-
niti de se nasci voluerunt Vides ergo Hæreticos a domo veritatis satis ex-
torres solos habere varia & falsa Baptismata.* Hæretici igitur qui habent va-
ria & falsa baptismata, ii sunt quos definiit in præcedentibus verbis:
sed in præcedentibus verbis definiit quid essent Hæretici generatim,
non ii duntaxat qui formam Baptismatis vitiaverant.

Attamen hæc secunda responsio, nempe Optatum de iis Hæreticis lo-
qui qui Baptismatis formam adulterabant, his momentis suaderi potest.

I. Quia loquitur de Hæreticis qui a Sacramentis Catholicis alieni
esse noscuntur, & communia nobiscum Sacramenta non traxerunt, qui
varia habent Baptismata: si varia, ergo formæ diversæ.

II. De Hæreticis loquitur qui symbolum vitiant: nomine autem sym-
boli non infrequenter designatur apud hujus temporis auctores, sanctissi-
mæ Trinitatis invocatio in forma Baptismatis adhibita. Sic sanctus Au-
gustinus L.6. contra Donatistas c.25. *Cæterum, inquit, quis nesciat non es- T. 9. p.
se Christi Baptismum, si verba Evangelica quibus symbolum conflat, illic defue- 176. D.
rint?* Sic Firmilianus Epistola ad sanctum Cyprianum loquens de Bapti-
smate a quadam muliere præstigiatrici usitata forma collato, *Numquid, Oper. S.
ait, & hoc Stephanus & qui illi consentiunt, comprobant, maxime cui nec Cyprian.
symbolum Trinitatis, nec interrogatio legitima & Ecclesiastica defuit.* Sic & in P. 147.
Concilio primo Arelatensi Can. 8. symboli nomine forma Baptismi vi-
detur intelligi: Si, ajunt Patres, *ad Ecclesiam aliquis de hæresi venerit, in-*

Tom. 1. terrogent eum symbolum: & si perviderint eum in Patre, & Filio, & Spiritu
 Conc. p. sancto esse baptizatum &c.
 1428. A.

III. Tandem illud suadetur testimoniis extraneis quæ paulo ante prolata sunt, ubi de S. Athanasio sermonem habuimus.

Ex his patet solutio ad prima Objectionis capita; quantum vero ad ea quæ in confirmationem adjiciuntur.

Ad primum; cum Optatus ait apud Hæreticos veras Ecclesiæ dotes esse non posse, necesse non est ut de omnibus generatim Hæreticis intelligatur; id quippe de Hæreticis fatetur, quod ad suum institutum faciebat. Eo enim loci refellit Parmenianum, qui dixerat Ecclesias Hæreticorum esse prostitutas, esse sine Sacramentis & jure honesti Matrimonii, ut inde concluderet rebaptizandos esse illos qui ab hæresi veniebat. Quod de Hæreticis dixerat, idem & de Schismaticis confirmaverat Parmenianus, eos enim repræsentabat, teste Optato eodem loco, veluti sarmenta a vite præcisa, & tanquam ligna arida flammis reservata, ut inde inferret, Donatistas merito rebaptizare eos qui ab Ecclesia Catholica deficiebant, quam spectabant ut schismaticam societatem.

Pag. 10. Quod de Hæreticis dixerat Parmenianus, admittit ut verum Optatus, attamen cum restrictione: *Bene hæc omnia*, inquit n. 10. *sub finem potuerunt ad solos Hæreticos pertinere qui falsaverunt symbolum*. Et eo concessio, quod ad propositum non spectabat, ad secundam pergit: *Non attendisti*, ait, *inter Schismaticos & Hæreticos quam sit magna distantia*. Quasi diceret: Bene dixisti, Parmeniane, non esse Sacramenta apud Hæreticos qui formam violant; quantum autem ad Schismaticos, qui, ut ait capite sequenti, *nec possunt novum aliquid aut aliud agere, nisi quod jam dudum apud suam didicerunt matrem*, quippe proinde formam non violant, apud eos negari non potest esse vera Sacramenta; & id ulterius urget contra Parmenianum, eo quod si res ita esset, apud Donatistas nulla forent Sacramenta, quia ipsi Schismatici sunt, quod probat c. 10. & addit, *Cum hæc ita gesta esse manifestissime constat...*
 Pag. 9. *satis te miror, frater Parmeniane, cum Schismaticus sis, Schismaticos Hæreticis jungere voluisse*. Hinc patet solutio ad id quod objicitur, nempe Optatum id concedere de Hæreticis, quod dixerat Parmenianus: respondendum est, id admisisse cum restrictione, quam tamen fuisse non explicat, quia ad rem non spectabat, concedo: id admisisse sine restrictione, nego.

Ad secundum, dicendum est, illos omnes Hæreticos, de quibus hic mentio fit, tempore Optati in forma Baptismatis errasse; Manichæos scilicet de quibus sanctus Augustinus hæresi 46. Sabellianos, Valentinianos de quibus S. Irenæus Lib. 1. cap. 18.

Ad tertium eadem est quæ ad secundum responsio.

Sanctus Cyrillus Jerosolymitanus.

Opponi- Objicies denique S. Cyrillum Jerosolymitanum præfatione in Cathecheses: *Non licet, inquit, bis aut ter hoc lavacro uti, ut si forte semel fueris eo frustratus, deinceps corrigas: si enim semel illo frustraberis, amplius id correctionem non patitur: Unus enim Dominus, & una fides, & unum Baptisma. Nam soli Hæretici rebaptizantur, siquidem prius illud non erat Baptisma.*
 tur S. Cy-
 rill. Jero-
 solymita-
 nus.
 Deferi-
 tur.

Resp. difficile esse verba hæc ad Catholicum sensum adducere. Opponit scilicet sanctus Doctor Baptismum Hæreticorum illi, quo quis frustratus semel

mel est, id est, cujus fructum non percepit, qui certe Baptismus iterari non potest: e contra vero, qui ab Hæreticis baptizatus est, ille, in mente S. Cyrilli, baptizari rursus debet, quia prius Baptisma nullum erat, non modo quoad effectum, sed etiam quoad substantiam. Neque hic de aliquibus dumtaxat Hæreticis loquitur, sed de omnibus indistincte: unde verisimiliter conjicere possumus, errorem Rebaptizantium ætate S. Cy- 4. sæculo. rilli nondum Jerosolymis extinctum penitus fuisse. Sunt tamen ex nostris qui volunt sanctum Doctorem eorum dumtaxat Baptisma rejicere, qui formam non retinebant. Ratio ipsis est, quod sanctus Doctor interfuerit Synodo Constantinopolitanæ secundæ generali cui subscripsit. Hæc vero Synodus Can. 7. eorum tantum Hæreticorum Baptisma rejicit, qui formam a Christo præscriptam adulterabant.

Antequam a præsentī controversia discedamus, exponendæ sunt nonnullæ quæstiones facti, quæ ad Historiam Rebaptizantium pertinent.

Expenduntur nonnullæ quæstiones facti quæ ad Historiam Rebaptizantium pertinent.

I. An S. Cyprianus, Firmilianus, alique tum Africae, tum Orientis Episcopi, excitatam de Baptismo Hæreticorum controversiam, ad fidem vel ad disciplinam pertinere crediderint.

II. An S. Pontifex Stephanus reipsa Cyprianum, Firmilianum, aliosque rebaptizantes a sua communione suspenderit.

III. An ipse Stephanus in errorem oppositum errori S. Cypriani lapsus fuerit, approbato omnium indistincte Hæreticorum Baptismo.

IV. An S. Cyprianus, Firmilianus, cæterique Africani & Orientales Episcopi errorem suum ante mortem revocaverint.

V. Quodnam sit plenarium illud Orbis totius Concilium, in quo controversiam de Baptismo Hæreticorum terminatam ac finitam fuisse toties affirmat S. Augustinus.

An S. Cyprianus, Firmilianus, alique tum Africae, tum Orientis Episcopi, excitatam de Baptismo Hæreticorum controversiam ad fidem vel ad disciplinam pertinere crediderint.

Rebaptizantium causam reipsa causam esse fidei ab Ecclesia solemniter definitam, nemo est qui jam ambigat: ante definitionem Ecclesiæ, materialiter; post definitionem vero, formaliter quæstio hæc ad finem pertinet. An vero primi hujusce controversiæ auctores sibi visi fuerint de fidei vel disciplinæ dumtaxat capite disputare, incertum multis videtur. Quæstio autem movetur tum de Africanis & Orientalibus, tum de ipso Stephano, an scilicet voluerit Summus Pontifex in solemnī suo Decreto, rem fidei declarare ac definire.

In eo veropotissimum differt fides a disciplina, quod hæc varia & multiplex esse possit pro varietate temporum & locorum; illa simplex, una & eadem semper habeatur. In rebus ad disciplinam pertinentibus suus unicuique Ecclesiæ usus permittitur, a quo nemini privato in ea, in qua vivit, Ecclesia, fas est recedere. Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores est - To. 2. p. 124. D.

118. indifferenter est habendum; & propter eorum, inter quos vivitur, societatem, servandum est. Jam dixerat: Nec disciplina ulla est in his melior gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam ad quam forte devenerit.

PRIMA CONCLUSIO.

Videntur Cyprianus, Firmilianus, cæterique ipsis adhærentes Episcopi, existimasse excitatam de Baptismo Hæreticorum controversiam non ad fidei dogma, sed ad disciplinam dumtaxat pertinere.

Chara-
cteres
contro-
versie ad
discipli-
nam per-
tinentis.
Primus
varietas
in praxi.

Probat: Quia isti sunt characteres controversiæ ad disciplinam pertinentis, varietas in praxi, libertas sentiendi, societas & communio inter dissidentes. Atqui, iudicio Cypriani, Firmiliani, & aliorum, controversia de Baptismo Hæreticorum hos habet characteres:

Secun-
dus, li-
bertas
senten-
tiæ

Primo, varietatem in praxi fuisse non dissimulat S. Cyprianus Epistolis 71. ad Quintum, 72. ad Stephanum, 73. ad Jubajanum, & in Præfatione Concilii III. Carthaginensis. De suis pariter Orientalibus idem testatur Firmilianus in sua ad sanctum Cyprianum Epistola inter Cyprianicas. 75. Idem & Dionysius Alexandrinus in tertia ad Philemonem Epistola apud Eusebium Lib. 7. cap. 7. Idem denique Basilius, de quo paulo antea, Can. 1. Epistolæ ad Amphilochem, ubi propter œconomiam & dispensationem, Catharorum & Encratitarum Baptismum, quem nonnulli Asiatici recipiebant, recipi quoque non abnuat, quamvis ipse in aliena foret sententia. Secundo, in ea controversia relictam unicuique sentiendi quod vellet, libertatem, significat ipsemet S. Cyprianus Epistola 72. ad Stephanum. Nos, inquit, vim cuiquam non facimus, aut legem damus, cum habeat in Ecclesiæ administratione voluntatis suæ arbitrium liberum unusquisque Præpositus, rationem actus sui Domino redditurus. Et in Præfatione quam habuit in III. Concilio Carthaginensi ubi aderant Episcopi 87. Superest, inquit, ut de hac ipsa re singuli quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut a jure communionis aliquem, si diversum censerit, removentes.

P. 122.
T. 1. Con.
p. 786. E.

Tertio, servatam a Cypriano & Firmiliano pacem & communionem cum iis qui in diversa opinione & praxi versabantur, patet ex Epistola ejusdem S. Cypriani ad Jubajanum nu. 73. versus finem; Nos, inquit, qua tum in nobis est, propter Hæreticos cum Collegis & Coepiscopis nostris non contendimus, cum quibus divinam concordiam & Dominicam pacem tenemus ... servatur a nobis patienter & firmiter charitas animi, collegii honor, vinculum fidei, & concordia sacerdotii.

Tertius,
pax &
commu-
nio ser-
vata cum
diversa
sentien-
tibus.

P. 129.

Atque inde profecto fuit quod Dionysius Alexandrinus contestatus fuerit se ausum non fuisse improbare sententiam Africanorum, & Synodorum Iconiensis ac Synoadensis; ac Synodus ipsa Nicæna, quamquam jussit rebaptizari Paulianistas, anathema nihilominus non pronuntiavit adversus eos qui cæterorum Hæreticorum Baptismum rejiciebant; & sanctus Hieronymus Luciferianis, S. vero Augustinus Donatistis opponebant exemplum S. Cypriani, qui pacem & communionem servabat cum suis, tametsi non ignoraret contrariam eorum sententiam ac praxim.

Veteres
de Ba-

Præterea veteres illi Africani & Orientales controversiam de Baptismo Hæreticorum comparabant cum aliis questionibus, quæ omnium judicio

tio ad disciplinam pertinent; atque inde paulo durius Stephanum Summum Pontificem exagitabant, quod nempe propter huiusmodi diffidia, tot Ecclesias a sua communione se suspensurum comminatus fuisset. Audiatur Firmilianus scribens ad Cyprianum: *Scire, inquit, quis potest, quod circa celebrandos dies Paschæ, & circa multa alia divinæ rei sacramenta, videat (Stephanus) esse apud illos (Romanos) aliquas diversitates, nec observari illic æqualiter omnia quæ Jerosolymis observantur. Secundum quod in cæteris quoque plurimis Provinciis multa pro locorum, & nominum diversitate variantur; nec tamen propter hoc ab Ecclesiæ Catholicæ pace atque unitate aliquando discessum sit.*

ptisimo
Heretico-
rum con-
troverſiã
comparat
cum que-
ſtionibus
discipli-
næ.
Op. Cypr.
pag. 145.

SOLVUNTUR OBJECTIONES

Objicies I. auctoritatem S. Cypriani qui Stephanum impugnans, quæſtionis, quam agitabat, statum & naturam iis coloribus depingit, qui non aliam, quam fidei quæſtionem referre poſſunt.

I. Ex con-
troverſia
de Baptif-
mo fidei
origo &
ſpes ſalu-
tis æternæ
pendet.
P. 125.

I. Id ex quo fidei origo ac ſpes ſalutis æternæ pendet, procul dubio ad fidem, non ad meram pertinet disciplinam: at talis Cypriano viſa eſt controverſia de Baptiſmo Hæreticorum. Neque enim, inquit, Episto-
la ad Jubajanum, *parva res hæreticis & modica conceditur, quando a nobis Baptiſma eorum in acceptum refertur; cum inde incipiat omnis fidei origo, & ad ſpem vitæ æternæ ſalutaris ingreſſio.*

II. Ea ipſa certitudine credebatur Cyprianus commune non eſſe Ca-
tholicis, & Hæreticis Baptiſma, qua credebatur communem non eſſe Deum,
Chriſtum, Fidem, Eccleſiam: Quare, inquit ibidem, *Baptiſma vobis & Hæreticis commune eſſe non poteſt, cum quibus nec Pater Deus, nec Filius Chri-
ſtus, nec Spiritus ſanctus, nec fides, nec Eccleſia ipſa communis eſt: ideo ba-
ptizari eos oportet qui de hæreſi ad Eccleſiam veniunt. Idem momentum ur-
get ruruſus in Episto-
la ad Pompejum n. 74. verſus finem.*

II.
Eadem fi-
de certū
eſt nullū
eſſe Ba-
ptiſmum
apud Hæ-
reticos,
qua certū
eſt eos
nec verā
fidem,
nec verā
habere
Eccleſiā.
P. 1273.

III. De fide eſt eum baptizare non poſſe, qui non habet a Chriſto ba-
ptizandi poteſtatem: at Hæreticis talem a Chriſto datam eſſe poteſtatem
negat Cyprianus in citata ad Jubajanum Episto-
la: *Maniſteſtum eſt, inquit, ubi & per quos remiſſa peccatorum dari poſſit, quæ in Baptiſmo ſcilicet datur. Nam Petro primum Dominus, ſuper quem edificavit Eccleſiam; unde & uni-
tatis originem inſtituit, & oſtendit, poteſtatem iſtam dedit, ut id ſolveretur in
cælis, quod ille ſolviret in terris Unde intelligimus nonniſi in Eccleſia Pre-
poſitis, & in Evangelica lege ac Dominica ordinatione fundatis licere baptizare, &
remiſſam peccatorum dare; foris autem nec ligari aliquid poſſe nec ſolvi, ubi non
ſit qui aut ligare poſſit aliquid, aut ſolvere.*

III.
De fide
eſt eum
non poſſe
baptizare
qui non
habet a
Chriſto
baptizan-
di pote-
ſtatem.
P. 123.

IV. Ibidem expreſſe affirmat, ſententiam, quam adverſus Stephanum
tuetur, revelatam a Deo eſſe. Proinde, inquit, *frustra quidam, qui ratione
vincuntur, conſuetudinem nobis opponunt, quaſi conſuetudo major ſit veritate, aut
non id ſit in ſpiritualibus ſequendum, quod in melius fuerit a Spiritu ſancto re-
velatum. Ignosci enim poteſt ſimpliciter erranti poſt inſpirationem vero &
revelationem factam, qui in eo quod erraverat, perſeverat prudens & ſciens, ſine
venia ignorantie peccat. Unde concludit poſtea, fidem Eccleſiæ ſequen-
dam eſſe. Quare, inquit, Eccleſiæ Catholicæ fidem ac veritatem, frater cha-
riſſime, & tenere debemus firmiter & docere. Hinc eſt quod ſcribens ad
Pompejum, Traditionem, qua Stephanus nitebatur, humanam appel-
let: *Quæ iſta obſtinatio eſt, inquit, quæ eſt præſumptio, humanam traditionem**

IV. Affe- divina dispositioni antepone? Et in fine ejusdem Epistolæ, quam ipse seque-
rit Cy- batur Traditionem, divinam esse affirmat: *Si in aliquo mutaverit & vacilla-*
prianus *verit veritas, ait, ad originem Dominicam & Evangelicam, & Apostolicam tra-*
sententiã *ditionem revertamur; & inde surgat actus nostriratio, unde & ordo & origo sur-*
suam esse *rexit. Traditum est enim nobis quod sit unus Deus, Christus unus, una fides,*
revelatã, *una Ecclesia, unum Baptisma.*
ac Tradi-

tionẽ qua Denique ibidem asserit, relicto Stephani errore, sequendam esse veri-
nitebatur tatem. *Nec consuetudo, inquit, quæ apud quosdam obrepserat, impedire debet,*
Stepha- *quominus veritas prævaleat & vincat. Nam consuetudo sine veritate, vetustas*
nus, hu- *erroris est: propter quod relicto errore sequamur veritatem.*
manam

esse, erro- Resp. 1. Solemne istud esse omnibus de re quapiam gravi, & Theologi-
neam, suã ca disceptantibus, ut suam quisque sententiam ex fide ac revelatione de-
vero divi- ductis momentis confirmare nitatur: quapropter ad dignoscendum verum
nam, & eorum de re controversa judicium, non tam ad speculativa, quæ profe-
veram. runt, momenta & ratiocinia, quam ad eorum praxim & agendi ratio-
Pag. 125. nem attendi debet. Quamquam igitur rationes & momenta S. Cypriani
Pag. 127. videri possent efficere causam, quam tuebatur, ad dogma fidei pertine-
Pag. 130. re, ejus tamen praxis & ratio agendi contrarium demonstrabat.
Pag. 132.

Ibid. Resp. 2. Ex momentis adductis per illationem, ac consecutiones intu-
lisse quidem S. Cyprianum, sententiam suam in fide ac revelatione fun-
damentum habere: at eam expresse revelatam, & pro fidei articulo
ab omnibus habendam esse, nusquam ille asseruit.

Ad primam itaque probationem, neganda minor propositio. Equidem
Baptismus talis visus est Cypriano, ut ex eo fidei origo & spes salutis pen-
deat; at non ipsa de Baptismo controversia, nisi saltem ex consequenti. Imo
ne ipse quidem sanctus Doctor: in Epistola ad Jubajanum, desperat de salu-
te illorum qui præteritis temporibus ab Hæreticis baptizati, sine novo Ba-
ptismo in communione Catholica diem extremum obierant, tametsi pri-
vata sua opinione nullum, & irritum judicaret talem Baptismum.

Ad secundam, nego antecedens. Licet enim arguendo & ratiocinando
sic infert S. Cyprianus, consequens tamen non erat ipsum in ea mente ac
persuasionem fuisse, tam ex fide certum esse nullum & irritum ab Hæreticis
dari Baptismum, quam certum est nec veram apud ipsos esse fidem, nec ve-
ram Ecclesiam: de hoc quippe posteriori capite nulla lis erat, sicut de priori.

Ad tertiam, negat quidem Cyprianus datum esse a Christo Hæreticis
baptizandi potestatem; at non ait id certa fide Catholica sic esse ex-
ploratum, ut ab omnibus credi debeat.

Ad 4. dist. hanc propositionem, S. Cyprianus sententiam suam ait ve-
ram esse, revelatam, & ex divina traditione dimanantem, per illatio-
nem, & ut dicitur, arguitive, concedo: formaliter & expresse, nego.
Pariter distinguo: Stephani traditionem humanam, falsam, errorem ju-
dicat, absolute & simpliciter errore contra veritatem, concedo: erro-
re contra veritatem aperte revelatam, seu contra fidem, nego. Ne-
que enim consequens est: ut quoties aliquid verum esse existimamus, to-
ties ejus oppositum velut hæreticum, & contra fidem traducamus.

Objicies 2. Si controversia de Baptismo Hæreticorum antiquis illis ad
meram disciplinam pertinere visa fuisset, ut quid Stephanus pro re li-
bera, tam graviter Cypriano, Firmiliano, & aliis succensuisset? Ut
quid fulmen excommunicationis intentasset?

Resp. 1.

Resp. 1. Stephano quidem, qui antiqua & vera Traditione Ecclesiæ Romanæ nitebatur, hanc de Baptismo Hæreticorum causam ad dogma fidei pertinere visam fuisse, ut mox ostendemus, non vero Cypriano, Firmiliano, & aliis, de quibus dumtaxat nostra loquitur Conclusio. Et reipsa eventus comprobavit merito pronuntiasse Stephanum nihil innovandum esse in re tanti momenti, sed Traditioni standum; atque venientes ab hæresi, in qua baptizati fuerant, per manus impositionem in pœnitentiam esse recipiendos.

Resp. 2. Etiam in rebus ad communem disciplinam pertinentibus, qui contumaces sunt ac rebelles anathemate damnari posse, quasi hæresim inducerent. Sic cum nonnulli ætate Concilii Eliberitani diem Pentecostes celebrarent quadragesimo post festum Resurrectionis Christi die, hoc prætextu, quod Christus post quadraginta dies jejunii esuriisse referatur, Concil. c. 43. ab usum emendat, ac veluti novam hæresim inducentes eos proscribit, qui ab usum illum sequuntur. *Placuit, inquit, pravam institutionem emendari, juxta auctoritatem Scripturarum, ut cuncti diem Pentecostes, post Pascha celebremus, non quadragesimam, sed quinquagesimam. Qui non fecerit, non hæresim induxisse notetur.* Concil. pariter Nicenum Quartodecimanos, qui Luna 14. in quamcumque diem incidisset, cum Judæis Pascha celebrabant, damnavit. Ita etiam merito condemnaretur tanquam hæreseos reus, aut saltem graviter suspectus, qui Communionem sub utraque specie laicis dispensaret, quamquam hæc, & hujuscemodi alia bene multa ad disciplinam proprie revocentur.

Existimant ex nostris nonnulli, Stephanum S. Pontificem nihil in præsentī causa definiisse quod ad fidem pertineat; sed hoc unum solemni suo Decreto præcavisse, ut in praxi nihil innovaretur, atque redeuntes ab hæresi, in qua baptizati fuerant, per solam manus impositionem in pœnitentiam reciperentur, intacta, nec definita quæstione, utrum validus sit necne Baptismus extra Ecclesiam datus vel susceptus. Ratio præcipua hæc ipsis est, quod, judice S. Augustino, Cyprianus vel Concilii plenarii, vel saltem Concilii transmarini, hoc est Sedis Apostolicæ sententiæ atque Judicio acquievisset, si aliquod latum fuisse cognovisset.

SECUNDA CONCLUSIO.

Stephanus S. Pontifex quæstionem de Baptismo ab Hæreticis dato ad fidem pertinere censuit, ac implicite saltem definivit.

Probatur 1. Ex solemni Decreto quod Stephanus ad Cyprianum direxit; quod refert sanctus Martyr in sua ad Pompejum Epistola num. 74. *Si quis, inquiebat S. Pontifex, a quocumque hæresi venerit ad vos, nihil innovetur nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in penitentiam.* Existimasse porro Stephanum Traditionem illam non spectare rem unius disciplinæ, sed etiam fidei, seu dogmatis, demonstrare certo videtur, tum rei eventus, tum Stephani agendi ratio in Cyprianum aliosque Rebaptizantes. 1. Ecclesia in Concilio universali seu plenario de quo toties S. Augustinus, reipsa judicavit causam Baptismatis ab Hæreticis dati pertinere ad fidem, atque ratum & validum esse Baptismum a quocumque verbis Evangelicis collatum; ergo Ecclesia suo Judicio consecravit ac confirmavit Stephani sententiam: neque ullo satis firmo argumento probari potest, aliam fuisse Stephani mentem. 2. Stephanus Cypriano, aliisque Rebaptizantibus plurimum suc-

Pag. 129.

cenſuit, graviffimam excommunicationis pœnam etiam comminatus, niſi reſiſcerent: at ſi de una diſciplina tunc actum fuiſſet; nonne pro ſua prudentia, & æquitate rem illam Eccleſiarum libertati permiſiſſet, pro natura nimirum diſciplinæ, quæ ſalva fide varia, & multiplex eſſe poteſt; præſertim ſi de illa diſciplina ſermo ſit, quæ nulli publico Eccleſiæ Decreto adverſetur, qualem fuiſſe neceſſe eſt ſupponere eam quæ ſpectat Hæreticorum Baptiſma, ſi reiſa nihil hic Stephanus definivit? Hoc ipſo argumento Cyprianus, Firmilianus & alii Orientales Stephanum urgebant, in rebus ſcilicet diſciplinæ quæ univerſalis non eſt nec ab omni Eccleſia recepta, Stephanum juſ non habere cogendi cæteras Eccleſias ad uſum & diſciplinam ſuam obſervandam; ergo cum Stephanus legem non rebaptizandi poſt Hæreticos Africanis impoſuit, haud dubie perſuaſum habebat, rem illam fidei eſſe, non meræ diſciplinæ, aut ſaltem non diſciplinæ univerſalis, & ab omni Eccleſia receptæ.

Bib. PP.
Tom 7. p.
251. C.

Probatur 2. Ex Vincentio Lirinienſi Commonitorio primo c. 9. ubi de præſenti quæſtione hæc habet: *Quondam venerabilis memoriæ Agrippinus Carthaginiensis Episcopus, primus omnium mortalium contra divinum Canonem, contra univerſalis Eccleſiæ regulam, contra ſenſum omnium Conſacerdotum, contra morem atque inſtituta majorum, rebaptizandum cenſebat . . . Cum ergo undique ad novitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaquaverſum Sacerdotes pro ſuo quiſque ſtudio reniterentur, tunc beatæ memoriæ Papa Stephanus Apoſtolicæ Sedis Antiſtes, cum ceteris quidem collegis ſuis, ſed tamen præ ceteris reſtitit; dignum, ut opinor, exiſtimans, ſi reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate ſuperabat. Denique in Epiſtola quæ tunc ad Africam miſſa eſt, his verbis ſanxit, Nihil novandum, niſi quod traditum eſt. Intelligebat enim vir ſanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, niſi ut omnia, qua fide a Patribus ſuſcepta forent, eadem fide filiis conſignarentur . . . Quis ergo tunc univerſi negotii exitus? Quis utique, niſi uſitatus & ſolitus? Retenta eſt ſcilicet antiquitas, exploſa novitas.* Exponit deinde Vincentius, quanta ingenii vi, quanta eloquentiæ ubertate Cyprianus partem oppoſitam cum ſuo Africano Concilio propugnaverit. Sed univerſa, pergit Vincentius, *tanquam ſomnia, tanquam fabulæ, tanquam ſuperflua, abolita, antiquata, calcata ſunt.* De dogmate fidei Vincentium hic loqui, non de aliquo dumtaxat diſciplinæ capite, contextus ipſe clare demonſtrat; Stephanum autem Pontificia auctoritate ſententiam pronuntiāſſe, declarat Vincentius hoc verbo, *ſanxit.*

Ib. p. 252.
A.

Solvuntur Objectiones.

T. 9. p. 98.
D.

Ibid. F.

Objicies 1. S. Auguſtinus lib. 2. de Baptiſmo cap. 4. num. 5. affirmat, nullam ætate S. Cypriani de Baptiſmo Hæreticorum factam fuiſſe definitionem, cui procul dubio, ſi facta fuiſſet, ceſſiſſet Cyprianus. Satis oſtendit, (Cyprianus) inquit, *facillime ſe correcturum fuiſſe ſententiam ſuam, ſi quis ei demonſtraret Baptiſmum Chriſti ſic dari poſſe ab iis qui foras exierunt, quem admodum amitti non potuit cum foras exirent.* Nec nos ipſi tale aliquid auderemus aſſerere, niſi univerſæ Eccleſiæ concordiffima auctoritate firmati; cui & ipſe (Cyprianus) ſine dubio cederet, ſi jam illo tempore quæſtionis hujus veritas eliquata & declarata per plenarium Concilium ſolidaretur Quomodo enim potuit iſta res tantis altercationum nebulis involuta, ad plenarii Concilii luculentam illuſtrationem confirmationemque perducī, niſi primo diutius per Orbis terra-

rum regiones, multis hinc atque hinc disputationibus & collationibus Episcoporum pertractata constaret?

Et cap. 9. ejusdem libri n. 14. addit sanctus Doctor, de eodem S. Cypriano verba faciens: *Hac adtestatione satis ostenditur, multo magis se fuisse commemoraturum, si quod de hac re transmarinum vel universale Concilium factum esset. Nondum autem factum erat, quia consuetudinis robore tenebatur Orbis terrarum, & hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem, quia non poterant apprehendere veritatem.* ib. p. 104. B.

Tria hic constant ex S. Augustino.

I. Quæstionem de Baptismo Hæreticorum ætate S. Cypriani a nullo Concilio seu plenario, seu transmarino discussam ac definitam fuisse; per transmarinum autem Concilium intelligunt auctoritatem Apostolicæ Sedis, qua res controversæ definiri solebant. Supponit igitur S. Augustinus, quæstionem istam a Stephano Summo Pontifice auctoritate suæ Sedis decisam non fuisse.

II. S. Cyprianum paratissimum fuisse sententiam suam emendare, ac definitioni, si quæ fuisset, cedere: atqui nec sententiam emendavit, nec Stephano obsecutus fuit; ergo rem a Stephano definitam non putavit.

III. Solam consuetudinem oppositam fuisse *inducere volentibus novitatem, quia non poterant apprehendere veritatem*: porro si sola opposita fuit consuetudo, si veritatem apprehendere nondum illi poterant, ergo Stephanus rem fidei non attigerat, sed antiquum dumtaxat Ecclesiæ usum de non rebaptizandis in hæresi baptizatis, immutari severe prohibuit.

Resp. Ad primum: fatemur quæstionem de Baptismo Hæreticorum ætate S. Cypriani a nullo plenario Concilio discussam ac definitam fuisse: an vero ita sit de Concilio transmarino dubium est.

Sunt qui existimant in textu Augustini citato plenarium Concilium & transmarinum idem plane esse, ita ut particula, *vel*, disjunctivæ vim non habeat, sed conjunctivæ; quo supposito, ruit omnino difficultas: certum quippe est in nullo Concilio plenario rem istam ætate Cypriani terminatam fuisse.

Sunt e contra qui volunt, Augustinum aperte distinguere Concilium plenarium a transmarino, quia de utroque sub disjunctione loquitur, ac supponit nullum hujusmodi Concilium ætate Cypriani celebratum fuisse.

Attamen certissimum est, nec diffitebatur S. Cyprianus, emissum a Stephano Decretum, quo prohibebat ne rebaptizarentur qui in hæresi baptizati fuerant; ergo necesse est, Augustinū Decretum illud Stephani pro Decreto Concilii transmarini non habuisse; alias, ut ipse præsumit, ei cessisset Cyprianus. Erat nihilominus Decretum Sedis Apostolicæ, quam nomine Concilii transmarini ab Africanis designari, & ad quam in causis fidei terminandis solitos illos fuisse confugere, multi contendunt. Vide eam in rem Dissertationem Theologicam typis excusam apud Viduam Mazieres an. 1725. cap. 2. pag. 6. Quid ergo huic Sedis Apostolicæ Decreto defuit, quominus & nomen & auctoritatem Concilii transmarini obtineret? Hoc unum dumtaxat, quod a Stephano non vocatis cum solemnitate ordinaria, neque in unum coactis Italiæ Episcopis latum fuisset. Neque enim verisimile videtur, Stephanum solum nullo adhibito suorum Concilio rem judicasse: siquidem testatur Vincentius Lirinensis loco citato, eum *cum cæteris Collegis suis* novitati firmo animo restitisse; ergo huic Decreto, non auctoritas, sed sola solenni-

tas defuit, quæ forte una causa & ratio fuit, cur & Augustinus dixerit nullum tunc temporis celebratum fuisse Concilium transmarinum; & Cyprianus tam dure ac pertinaciter Stephano fuerit reluctatus.

Ad secundum: nulla prorsus est ista consecutio, Cyprianus Stephano non obtemperavit; ergo Stephanus nihil definivit. Imo potius ex resistantia Cypriani concludi debet, latam a Stephano definitionem. Et vero nonne Stephanus sancivit solemni suo Decreto, nihil in praxi esse innovandum, nec venientes ab hæresi rebaptizari debere? Ita certe. Attamen non obtemperavit Cyprianus, & Hæreticos rursus baptizare non destitit; ergo pariter licet Cyprianus Stephano circa fidem pronuntianti pertinaciter resisterit, an concludi jure potest, Stephanum nihil definivisse? nihil sane distortum magis & obliquum concludi posset.

Stephano igitur reluctatus est Cyprianus. Quare? quia Africanæ libertatis plus æquo amans ac studiosus, aliunde vero propter intentatam a Stephano excommunicationis pœnam subinfensus, negabat, Romanum Pontificem jus habere, in rebus disciplinæ (qualem putabat esse quæstionem de Baptismo ab Hæreticis collato) cæteras Ecclesias ad suam sententiam & praxim adigendi. Quapropter in Præfatione Concilii Carthaginensis, cui aderant Episcopi 87. declarat liberum unicuique esse, quam vellet, sententiam amplecti. *Supereſt, inquiebat, ut de hac ipsa re, quid singuli sentiamus, proferamus; neminem judicantes, aut jure communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit, quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis, & potestatis suæ arbitrium proprium, tanquam judicari ab alio non possit, cum nec ipse possit alterum judicare. Sed expectemus universi Judicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus & solus habet potestatem & preponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro judicandi.*

Verisimile prorsus est Cyprianum paulo commotioem his verbis Stephanum vellicare, ejusque carpere rationem agendi: at longius profecto quam par sit progressus S. Martyr, omnes subordinationis ac jurisdictionis Ecclesiasticæ leges subvertere videtur; neque aliter excusari potest, quam si verba ipsius ad unam de disciplina quæstionem restringantur.

Aliam resistantiæ S. Cypriani rationem addit S. Augustinus, nempe obscuram nec satis eliquatam tunc temporis fuisse quæstionem de Baptismo Hæreticorum. Nondum, inquit lib. 2. de Baptismo c. 7. n. 12. erat diligenter illa Baptismi quæstio pertractata; sed tamen, pergit, saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia, in ipsis quoque Schismaticis & Hæreticis corrigere quod prævum est, non iterare quod datum est quam consuetudinem credo ex Apostolica Traditione venientem.

Et lib. 1. cap. 18. innuere videtur, antequam hæc quæstio auctoritate plenarii Concilii fuisset terminata, liberum fuisse Cypriano aliisque sive Africanis, sive Orientalibus sentire quod vellent. Illis temporibus, inquit, antequam plenarii Concilii sententia quid in hac re sequendum esset, totius Ecclesiæ consensio confirmasset, visum est ei (Cypriano) cum ferme octoginta Coepiscopis suis Africanis &c. Paulo ante dixerat: In qua quæstione, si aliud alii, & aliud alii adhuc de ista quæstione salva pace sentirent, donec universali Concilio unum aliquid eliquatum sincerumque placuisset, humanæ infirmitatis errorem coeperet charitas unitatis. Infirmitatem hanc expertus est Cyprianus; nec a culpa

culpa excusari omnino potest, qui Stephano Superiori suo tam obstinate ac irreverenter reluctatus est: Verum culpam hanc abundantia charitatis ac falsæ passionis purgavit sanctissimus Martyr, ut testatur S. Augustinus Epistola 93. alias 48.

Ad tertium, solam consuetudinem Cypriano fuisse oppositam dicit S. ^{T. 2. pag. 247.} August. per exclusionem dumtaxat definitionis Concilii alicujus plenarii vel transmarini; consuetudo etenim illa, in mente ac Decreto Stephani, imo in rei veritate, fundamentum habebat in revelatione ac Traditione Apostolica, quamquam non ita clare in Scripturis exprimatur.

Objicies 2. S. Dionysius Alexandrinus, referente Eusebio lib. 7. Hist. cap. 5. scripsit Epistolam ad Sixtum Stephani successorem, in qua dicit se ad Stephanum antea scripsisse. Sixtum ibidem rogat, ut ad gravitatem negotii attenderet: *Revera enim, ait, in maximis, ut audio, Episcoporum Conciliis decretum est, ut qui ab hæreticis Catholicam Ecclesiam accedunt, primum Cathecumeni fiant; ac deinde veteris & impuri fermenti sordibus per Baptismum purgarentur.* Porro, inquiunt, qua ratione sic Syxtum alloquutus fuisset Dionysius, si a sancto Stephano quæstio fuisset jure Pontificio definita? P. 152. B.

Resp. Dionysium factum narrare; scilicet in multis Episcoporum Conciliis aliter statutum quam Stephano visum fuerat, quod certe verum est; sed quid inde? Dionysium approbasse illorum Episcoporum sententiam? nullo id argumento probari potest. Stephanum rem jure Pontificio non judicasse? imo contrarium affirmat vel ipse Dionysius in mox citata apud Eusebium Epistola. *Ad hunc (Sixtum) ait Eusebius, secundam de Baptismo scripsit Epistolam, in qua Stephani simul ac reliquorum Episcoporum sententiam ac judicium exponit.* Ergo, vel ipso fatente Dionysio, Stephanus Judicium pronuntiaverat. Ibid. A.

An Summus Pontifex Stephanus reipsa S. Cyprianum, Firmilianum, aliosque Rebaptizantes a sua communione suspenderit.

Baronius ad annum Christi 258. contendit disparem hic fuisse Cypriani, & Firmiliani sortem: in Firmilianum reipsa latam a Stephano excommunicationis sententiam ac executioni demandatam, non vero in Cyprianum. Ratio discriminis ipsi est, quod Firmilianus cum suis Orientalibus primus ab avita Ecclesiæ suæ fide ac traditione recessisset, rebaptizando eos qui fuerunt ab Hæreticis baptizati. Verum ex iis, quæ hujus disputationis initio dicta sunt facile est intelligere, non a Firmiliano primum in Oriente, sed a Cypriano in Africa excitatam fuisse de Baptismo Hæreticorum controversiam, atque Firmilianum primum rebaptizandi in hæresi baptizatos per vetustam, & omni memoria superiorem in sua Ecclesia invenisse; Cyprianum e contra non altius illum originem repetisse quam ab Agrippino prædecessore suo, hoc est annis ante Episcopatum suum fere triginta novem. Bellarminus lib. 1. de Conciliis cap. 10. Henricus Valesius in annotationibus ad cap. 5. lib. 7. Eusebii, Emmanuel a Schelestrate in Antiquitate illustrata par. 2. disser. 1. cap. 5. art. 2. Natalis Alexander, & alii contendunt Stephanum, nec cum Africis, nec cum Orientalibus pacem rupisse. E contra sentiunt Rigaltius, Tilmon-tius, & alii.

Falitur
Baronius.

Stephanus S. Pontifex comminatus quidem est sua communione privandos Cyprianum, Firmilianum, ceterosque Rebaptizantes; reipsa tamen eos non privavit, sed hæsit intra minas.

Pag. 131. Ita testari videntur

I. S. Cyprianus Epist. ad Pompejum n. 74. ubi de Decreto Stephani sic ironice loquitur; *Dat honorem Deo, qui hæreticorum amicus, & inimicus Christianorum, Sacerdotes Dei veritatem Christi, & Ecclesiæ unitatem tenentes abstinendos putat?* Non ait abstinet, vel abstinuit, sed *abstinendos putat*, quæ loquendi ratio intentatam quidem ac ferendam, non latam denotare videtur excommunicationis sententiam,

Hac Stephani comminatione paulo commotior factus Cyprianus, in præfatione tertii Concilii Carthaginensis durioribus verbis quæ paulo ante retulimus, Stephanum perstrinxit.

Verum S. August. L. 3. de Baptismo contra Donatistas existimat Cyprianum durioribus illis verbis non ad Stephanum, sed ad suos Collegas respexisse. Namque cap. 3. post recitata verba Cypriani in tertio Carthaginensi Concilio, exclamat: *Quid mansuetius? quid humiliter? Nulla nos certe deterret auctoritas a quærendo quid verum sit.* Quibus innuit S. Doctor, Cyprianum non ad Stephanum respexisse, sed ad suos dumtaxat Collegas, inter quos cum nullum esset qui se Episcopum Episcoporum diceret, nullus jure poterat ceteros ad obsequendi necessitatem tyrannico terrore adigere. At esto ita sit, occasione saltem terroris quem suis minis iniecerat Romanus Pontifex qui vere est Episcopus Episcoporum, ita præfatum fuisse Cyprianum verisimile plane videtur.

Dionysius Alexandrinus. II. Dionysius Alexandrinus scribens ad Sixtum Stephani successorem, apud Eusebium L. 7. Hist. c. 5. de Stephano hæc memorat: *Antea quidem Litteras scripserat de Heleno, & de Firmiliano, de omnibus denique Sacerdotibus per Ciliciam, Cappadociam, cunctasque finitimas Provincias constitutis, sese ob eam causam ab illorum communione discessurum, quod Hæreticos rebaptizarent.* Addit Dionysius: *Vide, queso, gravitatem negotii. Revera enim, ut audio, in maximis Episcoporum Conciliis decretum est, ut qui ab Hæreticis ad Catholicam Ecclesiam accedunt, primum Cathecumeni fierent &c.* De his omnibus ego ad illum Epistolam misi, rogans atque obtestans, ne scilicet Stephanus tot ac tam florentes Ecclesias a sua communione separaret: quod quidem suis precibus effecisse Dionysium, eo verisimilius est, quod de toto illo Stephanum inter ac Cyprianum aliosque Rebaptizantes diffidio altum subinde sit apud Veteres silentium. Quis vero in animum facile induxerit, adeo gravem ac splendidam controversiam tam subito sopitam & compositam fuisse, nisi Stephanus mitiori consilio ac precibus Dionysii victus, aut a ferenda sententia excommunicationis, aut ab ea executioni demandanda sapienter abstinuisset?

S. Aug. Tom. 9. p. 158. A. III. S. August. lib. 5. de Baptismo c. 25. Stephanus, inquit, *abstinendos putaverat, qui de suscipiendis Hæreticis, priscam consuetudinem convellere conarentur: iste autem questionis ipsius difficultate permotus, & sanctis charitatis visceribus præditus, in unitate cum eis manendum, qui diversa sentirent. Ita quamvis commotius, sed tamen fraterne indignarentur, vixit tamen pax Christi in cordibus eorum, ut nullum inter eos schismatis malum oriretur.*

Et Lib. de unico Baptismo cap. 14. Cum ergo, inquit, Stephanus non solum non rebaptizaret Hæreticos, verum etiam hoc facientes, vel ut fieret decernentes, excommunicandos esse censeret, sicut aliorum Episcoporum & ipsius Cypriani Litteræ ostendunt; tamen cum eo Cyprianus in unitatis pace permansit . . . Nec ulla facta est a Cypriano, & eis qui pariter de Baptismo sentiebant, ab illorum communione divisio. 1b. p. 538. E.

Et Lib. 6. cap. 1. Ista quæstio, inquit, contra veterem consuetudinem disputationibus salva charitate atque unitate altercantibus discutiebatur. 1b. p. 161. A. B.

Porro si pax vicit in cordibus eorum, Stephani scilicet, Cypriani & aliorum Rebaptizantium; si nullum schismatis malum subortum fuit, si nulla communionis divisio facta est, ut testatur sanctus Augustinus, haud dubie Stephanus vel non tulit sententiam excommunicationis, vel eam cito revocavit, nec executioni demandari permisit.

IV. Veteres, Eusebius, S. Hieronymus, Vincentius Lirinensis, cum de hocce diffidio loquuntur, non referunt a communione Stephani suspensos re ipsa fuisse Cyprianum, Firmilianum, & alios rebaptizantes. Veteres silent de illa excommunicatione.

Eusebius Lib. 7. Hist. cap. 3. Primus omnium, inquit, Cyprianus, qui tunc temporis Carthaginensem regebat Ecclesiam, non nisi per Baptismum ab errore prius emundatos, admittendos esse censuit. Verum Stephanus nihil adversus Traditionem quæ jam inde ab ultimis temporibus obtinuerat, innovandum ratus, gravissime id tulit. Eusebius. P. 251. B.

Sanctus Hieronymus Dial. adversus Luciferianos: Conatus est, ait, B. S. Hieronymus. Cyprianus contritos lacus fugere, nec bibere de aqua aliena; & idcirco Hæreticorum Baptisma reprobans, ad Stephanum tunc Romanæ urbis Episcopum, qui a B. T. 4. par. 2. p. 303. Petro vigesimus sextus fuit, super hac re Africanam Synodum direxit, sed conatus ejus frustra fuit.

Vincentius Lirinensis in Commonitorio cap. 9. Cum ergo, inquit, undique ad novitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaqua versum Sacerdotes pro suo quisque studio reniterentur, tunc beatæ memoriæ Papa Stephanus Apostolicæ Sedis Antistes, cum ceteris quidem Collegis suis, sed tamen præ ceteris restitit, dignum (ut opinor) existimans, si reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat. Vincen-
tius Liri-
nensis.
Bibl. PP.
Tom. 7. p.
251. G.

V. Cæteri per Orbem Christianum Episcopi cum Cypriano, & Firmiliano communione conjuncti semper fuere. Sixtus Stephani Successor pacifice omnino cum Cypriano egit, teste Pontio in vita Cypriani. Quin Ecclesia universa illum inter raros, & paucos excellentissime gratiæ viros numerat, ait sanctus Augustinus Lib. 6. de Baptismo cap. 2. cum Firmiliano pariter communicarunt tum Patres utriusque Synodi Antiochenæ adversus Paulum Samosatenum congregatæ, a quibus in Epistola Synodica vir dicitur sanctæ recordationis: tum Dionysius Alexandrinus, tum Basilii Firmiliani successor, qui in sua ad Amphilochem Epistola Canon. 29. ejus opera velut orthodoxa honorifice commendat; tum ipsa denique tota Ecclesia Græca quæ in Menologio illum ut sanctum colit ac veneratur. At si Stephanus a sua communione eos separasset, ab aliis recepti haud dubie non fuissent Episcopis; obstabat enim Canon & consuetudo Ecclesiæ, ne qui ab uno Episcopo fuisset excommunicatus, ab alio admitteretur. Cum aliunde plane incertum sit, an Cyprianus & Firmilianus ante mortem ab errore suo recesserint, dicendum foret eos extra communionem Romanæ Ecclesiæ in errore Cæteri
per Orbē
Episcopi
cum Cy-
priano &
Firmilia-
no com-
munica-
runt.
Tom. 9. p.
162. D.
Consue-
tudo Ec-
clesiæ pro-
hibet ne
qui ab u-
no Epif-
copo est
excom-
munica-
tus ab alio reci-
piatur.

fuero pertinaces obisse, quod certe incommodum grave est, nec declinari potest ab iis qui nobis hic adversantur.

*Can. 53. VI. Verisimile non videtur Stephanum virum cautum ac prudentem
Conc. Eli- absque ulla prævía monitione voluisse tot illustres Episcopos præcipiti
ber. Cano. sententia percellere; nullibi autem extat hujus præmissæ monitionis ve-
17. Conc. stigium: sed in adversa sententia necesse est ut Stephanus statim a re-
Nican. I. cepta Cypriani Epistola, qua ipsum de gestis in Concilio Carthaginensi
cap. 16. certiore faciebat, excommunicationis fulmen vibraverit.
Concil. I. Avelat.*

Denique Donatistæ perpetuo Catholicis opponebant exemplum Cypriani qui baptizatos ab Hæreticis rursus baptizabat. Porro si eam ob causam Cyprianus a Stephano excommunicatus fuisset, splendidum ex hoc anathemate adversus Donatistas argumentum Catholici deduxissent. Attamen de illa excommunicatione lata apud auctores coætaneos & sequentis ætatis qui scripsere contra Donatistas, altum est silentium: imo semper opponunt ruptam ab ipsis unitatem, quam Cyprianus integram semper & illibatam servavit.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. testimonia Firmiliani, & Cypriani, qui in præsentī causa, cujus non modo testes, sed & auctores ipsi fuere, inter alios audiendi sunt.

*Firmilia- Firmilianus in Epistola ad Cyprianum inter Cyprianicas n. 75. sic lo-
nus. quitur: Secundum quod in cæteris plurimis Provinciis, multa pro locorum, & no-
Ope. Cyp. minum diversitate variantur; nec tamen propter hoc ab Ecclesiæ Catholicæ pace
p. 145. atque unitate aliquando discessum est: quod nunc Stephanus ausus est facere, rum-
Pag. 149. pens adversus vos pacem quam semper antecessores ejus vobiscum amore, & hono-
re mutuo custodierunt. Et postea alloquens Stephanus: Lites, inquit, & dis-
sensiones quantas parasti per Ecclesias totius mundi? Peccatum vero quam ma-
gnum tibi exaggerasti, quando te a tot gregibus scidisti? Excidisti enim te ipsum:
noli te fallere; siquidem ille vere est Schismaticus, qui se a communione Ecclesia-
sticæ unitatis apostatam fecerit: dum enim putas omnes a te abstinere posse, so-
Ibid. lum te ab omnibus abstinuisti. Et paulo post: Hæc Apostoli mandata, & mo-
nita salutaria quam diligenter Stephanus implevit, humilitati sensus & lenitatem pri-
mo in loco servans? Quid enim humilior aut lenior quam cum tot Episcopis per
totum mundum dissensisse, pacem cum singulis vario discordiæ genere rumpentem,
modo cum Orientalibus (quod nec vos latere confidimus) modo vobiscum qui in
Meridie estis? A quibus Legatos Episcopos patienter satis, & leniter suscepit, ut
eos nec ad sermonem saltem colloquii communis admitteret; adhuc insuper dilectio-
nis & charitatis memor, perciperet fraternitati universæ, ne quis eos in domum
suam reciperet, ut venientibus non solum pax & communio, sed & tectum, &
hospitium negaretur. Hoc est servasse unitatem spiritus in communione pacis,
abscindere se a charitatis unitate &c.*

Hæc Firmilianus, quæ certe non redolent solummodo minis intenta- tam a Stephano excommunicationem, sed re ipsa executioni demanda- tam; quandoquidem Legatos Episcopos ab Africanis missos, non tan- tum ad pacem noluit admittere, sed nec etiam ad colloquium; lata etiam lege ne quis erga ipsos jura hospitalitatis consueta exerceret.

*S. Cypria- S. Cyprianus citata inter probationes ad Pompejum Epistola, referens
nus. ac refellens Decretum Stephani, Præcepit, inquit, nihil aliud innovari nisi
Pag. 139. quod traditum est. Quasi is innovet qui unitatem tenens, unum Baptisma uni Ec-
clesiæ vindicat; & non ille utique qui unitatis oblitus, mendacia & contagia pro-*

sanæ tinctionis usurpat. Et postea per ironiam sic pergit: Dat honorem Deo, qui unitatem & veritatem de divina lege venientem non tenens, hæreses contra Ecclesiam vindicat? Dat honorem Deo, qui Hæreticorum amicus, & inimicus Christianorum, Sacerdotes Dei veritatem Christi, & Ecclesiæ unitatem tuentes abstinendos putat? Si sic honor Deo datur, si sic a cultoribus & sacerdotibus ejus timor Dei, & disciplina servatur; abjiciamus arma, manus demus in captivitatem, tradamus diabolo ordinationem Evangelii. Pag. 131.

Audis ex Cypriano, Stephanum unitatis oblitum, sacerdotes unitatem tenentes abstinendos putasse; quo modo loquitur etiam ipse sanctus Augustinus Lib. 5. de Baptismo cap. 25. quæ certè loquendi ratio apud eos qui latine sciunt, significant, non tantum intentatam, sed etiam pronuntiatam & latam excommunicationis sententiam, maxime cum executioni ea demandari effectus ipsi comprobant.

Ad illam haud dubie latam sententiam intentus erat idem S. Cyprianus, cum in tertio Carthaginensi Concilio dicebat, posse unumquemque quid sentiret libere proferre, quia nullus est qui se Episcopum Episcoporum dicat, & cæteros tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem adigere possit.

Resp. S. Cyprianum hoc sensu dicere Stephanum unitatis oblitum fuisse, quod unitatem Baptismatis violaret. Existimabat enim Cyprianus, ita unicum esse Baptisma, ut in sola Catholica Ecclesia verum & ratum valere posset: unde Stephanum unitatis illius oblitum esse dicebat, quod extra Ecclesiam legitimum ac verum agnosceret; non ergo unitatis oblitum asserit Stephanum, ob ruptam pacem & latam excommunicationem: verba Cypriani citata sensum hunc indicant. Quo sensu Stephanus dicatur unitatis oblitus a Cypriano.

Ad præfationem vero quam habuit in tertio Carthaginensi Concilio, duo reponi possunt: primum, ea verba, si Stephanum indigitant, ad comminationes ejus, quibus terrorem injicere voluerat, referri, non ad latam excommunicationem: alterum, ea verba, interprete S. Augustino antea laudato, non ad Stephanum, sed ad Episcopos Concilii illius Carthaginensis directæ fuisse, sicut jam observavimus.

Ad auctoritatem vero Firmiliani: cum ille, ut solent Orientales, fervidioris esset indolis, rem totam paulo acerbius exaggeravit, & quæcunque in Stephanum dura, aspera, injuriosa & falsa congeffit, omnem ipsi fidem detrahunt. Quis enim patienter audiat, Stephanum Romanum Pontificem Judæ proditori comparari; eum audaciæ, insolentiæ, stultitiæ, improbitatis violatæ fidei ac traditionis accusari? Verum hæc omnia, ait sapienter S. Augustinus Lib. 5. de Baptismo cap. 25. retractanda non sunt; sed potius omittenda. Firmilianus igitur umbram pro veritate conlectatus, minas excommunicationis pro ipsa net excommunicatione interpretatus, dura illa in Stephanum protulit.

Neque porro si verum esset quod ille narrat, a Stephano in colloquium admissos non fuisse Legatos Cypriani, denegatum ipsi tectum & hospitium, certum adhuc & indubitatum foret latæ excommunicationis argumentum quia scilicet ex æconomia id prudenter fecisset Stephanus, ut nempe hac severitate Africanos ab errore nascente revocaret; neve Legatos illos benignus excipiendo, visus fuisset illorum errorem approbare: aut etiam ipsis occasionem dedisset alios suo commercio & colloquio in errorem inducendi. Non absimili de causa sanctus Epiphanius Constantinopolim veniens noluit aut in ædibus Crysoctomi, quamquam Quare Stephanus tectum & hospitium denegavit Legatis Cypriani

humanissime invitatus, commorari aut in Ecclesia simul cum ipso orare, ne forte videretur erroribus Origenis, quibus Chrysostomum errore facti addictum putabat, favere, & ut ipsum a patrocinio Origenistis dando facilius hac agendi ratione revocaret.

Objicies 2. Infirma prorsus & caduca est probatio nostra inde ducta, tum quod cæteri per Orbem Episcopi Cypriano communicaverint; tum quod absurdum sit fingere virum quem Ecclesia ut eximium Doctorem ac sanctissimum Martyrem colit ac veneratur, in errore pertinacem extra communionem Romanæ Ecclesiæ obiisse.

Excom-
municatio

lata a Bo-
nifacio tē-
pore Phi-
lipi Pul-
chri, & a
Julio tē-
pore Ludo-
vici XII.

Regula S.
Aug. cum
agitur de
vibrando
anathe-
matis ful-
mine.

T. 9. p. 64.
A.

T. 2. p. 28.
F.

Excom-
munica-
tio exte-
rior facta
sine culpa
excom-
municati,
eius san-
ctitati nō
nocet.

Namque 1. cæteri per Orbem Episcopi cum Cypriano communicaverunt, non quod ignorarent eum a communione Stephani extorrem factum esse, sed quod optime intelligerent talem excommunicationem invalidam esse, utpote injustam: quia nempe cum potestas excommunicandi Episcopis in ædificationem, non in destructionem data fuerit, toties abusiva censerī debet excommunicatio, quoties adjunctum habet grave periculum schismatis ac dissensionis, quale profecto semper imminet, cum vel plures sanctitate ac doctrina illustres Episcopi, vel integræ florentes Ecclesiæ, vel Regna interdicto, & excommunicationi subjiciuntur: quo casu nulla interdicti vel excommunicationis ratio habetur, ut multis domesticis ex Gallia nostra exemplis demonstrare promptum foret. Optima est ac plane retinenda regula S. Augustini, cum agitur de vibrando anathematis fulmine: audiatur S. Doctor Lib. 3. contra Parmenianum cap. 2. *Cum quisque fratrum, inquit, id est christianorum intus in Ecclesiæ societate constitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum schismatis nullum est, atque id cum ea dilectione, de qua ipse alibi præcipit dicens, ut inimicum non eum existimetis, sed corripite ut fratrem, non enim ad eradicandum, sed ad corrigendum Nam & ipse Dominus cum servis volentibus zizania colligere dixit, Sinite utraque crescere usque ad messem; præmisit causam dicens: Ne forte cum vultis colligere zizania, eradicetis simul & triticum; ubi satis ostendit, cum metus iste non subest id est, quando ita cujusque crimen notum est, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorsus, vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contingere, non dormiat severitas disciplinæ, in qua tanto efficacior emendatio pravitatis, quanto diligentior conservatio charitatis. Rursus Epist. 22. alias 64. Non asperere, inquit, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur; magis docendo quam jubendo; magis movendo quam minando. Sic enim agendum est cum multitudine; severitas autem exercenda est in peccata paucorum.*

II. Quod Cyprianus extra communionem Stephanum obiisse dicatur, nihil profecto est quod ejus deroget sanctitati: quis enim nesciat communem hanc esse SS. Patrum doctrinam, exteriorē scilicet ab Ecclesia præcisionem factam absque ulla ex parte illius qui excommunicatur, culpa, coram Deo non ligare? Ita Origenes in caput 16. Matthæi editionis Illustrissimi Huetii Tom. 1. pag. 279. S. Hieronymus in eundem locum, & S. Augustinus Lib. 1. de Baptismo cap. 17. ubi sic loquitur: *Spirituales autem sive ad hoc ipsum pio studio proficientes, non eunt foras; quia & cum aliqua vel perveritate, vel necessitate hominum videntur expelli, ibi magis probantur, quam si intus permaneant, cum adversus Ecclesiam nullatenus eriguntur, sed in solida unitatis petra fortissimo charitatis robore radicanter. Et Libro de vera Religione cap. 6. ait, quod cum hanc contumeliam (nempe excommuni-*
catio.

cationem) vel injuriam patientissime pro Ecclesiæ pace viri boni tulerint, neque
 ullas novitates, vel schismatis vel hæresis moliti fuerint, docebunt homines quam
 vero affectu & quanta sinceritate charitatis Deo serviendum sit. Et infra....
 Hos coronat in occulto Pater in occulto videns. Tales porro erant Cyprianus,
 Firmilianus, & alii, qui cum bona fide crederent se veritatem tueri, pa-
 cem & concordiam cum suis Coepiscopis, imo & cum Stephano aliter
 sentientibus servabant, nec ullas novitates aut hæresis, aut schismatis
 moliebantur. Non parvum documentum est, ait sanctus Augustinus L.2. de
 Baptismo cap.5. pacatissimæ animæ; in ea unitate martyrium meruisse, unde se
 diversum sentiens noluit separare. Homines enim sumus, unde aliquid aliter sa-
 pere quam res se habet, humana tentatio est. Nimis autem amando sententiam
 suam, vel invidendo melioribus, usque ad præcedende communionis & condendi
 schismatis vel hæresis sacrilegium pervenire, diabolica præsumptio est. In nullo
 autem aliter sapere quam res se habet, Angelica perfectio est.

T. 9. pag.
 95. D.
 Tom. 1. p.
 752. A.
 Ibid. C.
 Cypria-
 nus bona
 fide erra-
 vit, & pa-
 cem cum
 aliis di-
 versæ sen-
 tentiæ, E-
 piscopis
 servavit.
 Tom. 9. p.
 99. C.

Resp. nego antecedens.

Ad primum: seposita jam alia quæstione, quæ non est hujus loci, de
 injusta vel justa excommunicatione, quæ ligat vel non ligat coram Deo,
 contendimus alios per Orbem Christianum Episcopos cum Cypriano com-
 municasse, non quod justam, ut supponit Objectio, sed quod nullatenus
 latam scirent a Stephano in ipsum excommunicationis sententiam. Istud
 suadet vel hæc ipsa regula prudentiæ & œconomix quæ ex sancto Au-
 gustino observanda est in ferenda excommunicatione: verisimile quippe
 non videtur, Stephanum regulam hanc ignorasse vel neglexisse.

Ad secundum: Etsi fateamur excommunicationem, quam quis sine sua
 culpa patitur, coram Deo non ligare, attamen Pastoris sententia etiam in-
 justa semper timenda est, ajunt S. Leo Epistola 93. & S. Gregorius Magnus
 Hom. 26. in Evangelia; eique plane obtemperandum. Quapropter a culpa
 excusari non posset Cyprianus, si obnitente & excommunicationis fulmen
 vibrante Romano Pontifice, cujus primatum & prærogativam in Ecclesia
 supra singulos Episcopos non ignorabat, in sententia sua pertinax ad
 mortem usque separatus a communione Romanæ Ecclesiæ perstitisset.
 Hinc est quod S. Augustinus Epistola 93. alias 48. cap. 10. dicat, non
 incongruenter de tali viro existimandum, quod correxerit sententiam suam.

Tom. 2. p.
 246. E.

*An Stephanus Romanus Pontifex in errorem oppositum errori Cypriani lapsus
 fuerit; approbato omnium indistincte Hæreticorum Baptismo.*

Nonnulli, non modo ex Novatoribus, sed etiam ex nostris Theologis,
 imprimis vero Launojus Tom. 8. Epistola ad Jacobum Bevilaquam pag.
 607. existimant Romanum Pontificem Stephanum, cum Cyprianum im-
 pugnaret, in alium extremum errorem lapsum fuisse, approbato omnium
 plane Hæreticorum Baptismo, etiam eo qui solita & præscripta forma,
 In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, collatus non fuisset.

C O N C L U S I O.

Stephanus Romanus Pontifex Cyprianum impugnans in extremum er-
 rorem lapsus non fuit, nec alium Hæreticorum Baptismum ratum
 usquam habuit, quam qui verbis Evangelicis, In nomine Patris, &
 Filii, & Spiritus sancti, consecratus fuisset.

Tournely de Sacram. in Gen.

O 3

Pro.

Pag. 129.

Probatur I. ex ipsomet Stephani Decreto quod refert S. Cyprianus Epistola 74. ad Pompejum. *Si quis ergo, inquiebat, a quacunque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in pœnitentiam.* Atqui traditum est ab initio nascentis Ecclesiæ, ut nullus & irritus habetur Baptismus qui consueta forma, in nomine Patris &c. collatus non fuit, neque alia de causa Concilium Nicænum Paulianistas iussit rebaptizari; Stephanus igitur qui nihil innovandum duxit, non approbavit Baptismum datum ab illis Hæreticis qui formam illius a Christo præscriptam non observabant.

II. In famosa illa, quam Stephanus cum Cypriano, Firmiliano, & aliis habuit, controversia, de fide dumtaxat Ministri, nullatenus vero de forma Baptismi agebatur. Cyprianus ex solo vitio hæreseos, quod omnibus Hæreticis commune est, omnium Hæreticorum Baptismum rejiciebat, ratus hominem extra Ecclesiam positum non posse Sacramenta Ecclesiæ & Spiritum sanctum conferre: Stephanus e contra, ad unum hæreseos commune vitium oculos convertens, omnium Hæreticorum Baptismum, quorum hæresis in formam ipsam Baptismi non effluebat, admisit, ratus virtutem Baptismi a Christo esse, non a privata Ministri fide vel pietate.

Ope. Cypri.
p. 146.

Quod vero in hac tota discrepatione Stephanus velut traditum ac immotum istud principium supposuerit, Baptismum datum ab Hæreticis vim suam habere ab invocatione Trinitatis per quam consecratur, aperte significat Firmilianus in Epistola quam ad S. Cyprianum scripsit: *Illud quoque absurdum, inquit, quod non putant quærendum esse quis sit ille qui baptizaverit, eo quod qui baptizatus sit, gratiam consequi potuerit invocata Trinitate nominum Patris, & Filii, & Spiritus sancti At quis est in Ecclesia perfectus & sapiens, qui hoc aut defendat, aut credat, quod invocatio hæc nominum nuda sufficiat ad remissionem peccatorum?* Et postea cum narravit historiam mulieris alicujus incantatricis, quæ multos baptizaverat usitata & legitima verba usurpans ut nihil discrepare ab Ecclesiastica regula videretur: sic pergit:

Ib. p. 147.

Numquid & hoc Stephanus, & qui illi consentiunt, comprobant; maxime cui nec symbolum Trinitatis nec interrogatio legitima & Ecclesiastica defuit?

Pag. 130.

S. Cyprianus pariter Epistola 74. dicit Stephanum *majestati nominis tribuere ut qui nomine Christi (hoc est auctoritate Christi) ab Hæreticis baptizantur, innovati & sanctificati judicantur.*

Est in illis Firmiliani & Cypriani verbis aliquid veri, est & aliquid falsi. Hoc quidem verum, Stephanum ea de causa ratum habuisse Baptismum Hæreticorum, quod invocato nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti consecratus esset: Istud vero falsum, existimasse Stephanum solam, & nudam hanc invocationem Trinitatis sufficere, ut in hæresi datus ac receptus Baptismus Spiritum sanctum conferat. Istud de suo fingunt Cyprianus & Firmilianus, tum æstu disputationis abrepti, tum suo præoccupati errore, Sacramentum nempe, quod effectu suo caret, nullum & irritum esse quoad substantiam, a quo errore longe alienus erat Stephanus.

III. Qui ex Veteribus de ista Stephanum inter, & Cyprianum controversia mentionem fecere, observarunt a Stephano antiquam Ecclesiæ traditionem vindicatam fuisse. Ita Eusebius Lib. 7. Hist. cap. 20. S. Hieronymus Dialog. adversus Luciferianos, Facundus Hermianensis Lib. contra Mocianum, ubi affirmat, *Ecclesiam Stephani potius quam Cypriani sententiam*

tene-

tenere, non solum de non rebaptizandis Hæreticis, verum etiam de rebaptizantibus non ferendis. P. 204. C

Vincentius Lirinensis in Commonitorio de eodem diffidio loquens cap. 9. *Quis tunc, inquit, universi negotii exitus, nisi usitatus & solitus? retenta est scilicet antiquitas, explosa novitas.* Bibl. PP. T. 7. pag. 231. H.

S. denique Augustinus passim asserit Decreto Stephani vindicatam & assertam fuisse consuetudinem ac traditionem, quæ plenario totius Orbis Concilio subinde confirmata est, quam ipsemet Augustinus ex Apostolis promanatam affirmat L. 5. contra Donatistas c. 23. *Non propterea, inquit, communi- cavit Hæreticis, quia Baptisma Christi quod in eorum pervertitate integrum mansisse cognovit, improbare non ausus est ... Apostoli autem nihil quidem exinde preceperunt; sed consuetudo illa quæ apponebatur Cypriano ab eorum traditione exordium sumpsisse credenda est: sicut sunt multa quæ universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis precepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiantur.* An vero erroneam Stephani sententiam Ecclesia confirmasset? An falsi arguenda traditio quæ ab Apostolis ipsis originem ducit? An ferendus Launojus, cum citata Epistola n. 8. scribit, *Nicænam Synodum Canone suo 19. non Stephani, sed Cypriani sententiam amplexam fuisse?* Ergo cum Cypriano errante erravit pariter Oecumenica Synodus? quis patienter audiat? Tom. 9. p. 356. E.

IV. Denique, si Stephanus, & Cyprianus in duos extremos oppositos errores lapsi sunt, necesse est fateri universam tunc temporis Ecclesiam errasse in fide: quotquot enim erant Episcopi, quotquot Fideles, vel Cypriano adhærebant, vel Stephano; ergo his pariter errantibus, quamquam errore diverso, cæteri omnes etiam errarunt. Ubi ergo tunc temporis vera fides? Ubi vera traditio circa Baptismum Hæreticorum? Numquid tunc portæ inferi adversus Ecclesiam prævaluissent contra expressam Christi fidem & promissionem?

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Decretum Stephani indefinitum est ac plane universale, nempe ut venientes a quacumque hæresi non baptizentur; ergo eos etiam spectabat Hæreticos qui Baptismi formam adulterabant. Hunc esse Stephani sensum non obscure significat S. Cyprianus Epistola 74. his verbis: *Effectum Baptismi majestati nominis tribuunt, ut qui in nomine Christi ubicunque & quomodocunque baptizantur, innovati & sanctificati judicantur.* Particula hæc, *quomodocunque*, designat haud dubie Baptismum quacunque forma, seu quocunque modo datum. Pag. 130

Resp. 1. Decretum Stephani, etsi verbis indefinitis conceptum; nihilominus restringi ac limitari ad eum Hæreticorum Baptismum, quem Traditio Ecclesiæ ratum habet: *Nihil innovetur*, ait Summus Pontifex, *nisi quod traditum est.* Atqui Traditio Ecclesiæ non alium usquam approbavit Baptismum, quam verbis Evangelicis consecratum; ergo non alium admisit Stephanus. Idcirco autem in Decreto suo non distinxit Summus Pontifex inter Hæreticos Baptismi formam violantes aut retinentes, quod, ut jam diximus, non de forma Baptismi, sed de fide baptizantis controversia unice moveretur; atque cum Cyprianus generatim omnium Hæreticorum Baptismum præcise ob vitium hæreseos reprobaret, Stephanus e contra generatim propter solum hæreseos vitium illum non rejiciebat, sed ratum & firmum habebat.

Tom. 9. p. 145. B. Neque isthæc verba, *a quacumque hæresi, &, quomodocumque &c.* in Stephano suspecta magis esse debent, quam in Augustino qui Lib. 5. contra Donatistas cap. 5. ait, *homines occulta quadam inspiratione Dei detestari, si quis iterum Baptismum accipiat, quem ubicunque jam acceperat.* Per istam particulam, *ubicunque*, noluit haud dubie significare sanctus Doctor, ratum esse Baptismum quocumque ritu seu forma collatum: sed hoc tantum voluit, nempe a quocumque Hæretico, etiam Marcione, verbis Evangelicis consecratum Baptisma, ratum esse, cum sit Baptisma Christi. Non alius profecto fuit Stephani sensus.

Resp. 2. S. Cyprianum vel non satis assecutum fuisse mentem Stephani, vel eam, ut sæpe fit in æstu disputationis, plus æquo exaggerasse, si per istam particulam, *quomodocumque*, existimavit admissum a Stephano Baptismum quacunque forma collatum. At longe verisimilius videtur, per dictam particulam hoc unum dumtaxat innuere voluisse Cyprianum, nempe Stephanum venientes a quacunque hæresi non rebaptizare, eo quod majestati nominum Patris, & Filii, & Spiritus sancti vim omnem Baptismatis tribueret, non vero privatae Ministri fidei & pietati; quæ profecto Decreti Stephani interpretatio vera est.

Objicies 2. Quotquot Hæretici a Christo ad Stephanum exorti sunt, præscriptam baptizandi formam haud dubie violarunt, qui tam horrenda errorum portenta in Deum Unum, & Trinum confinxere. Tales fuerunt Simoniani, Basilidiani, Ebionitæ, Cerdoniani, Hermogeniani, Praxeani, Cataphryges, Quintilianistæ, Marcitæ &c. qui postremi, referente S. Irenæo Lib. 1. cap. 21. alias 18. baptizabant *in nomine incogniti Patris omnium, in veritatem matrem omnium, in descendentem in Jesum, ad unionem, & redemptionem, & communionem virtutum.* Cum igitur Stephanus eorum omnium Hæreticorum Baptismum admiserit, haud dubie alia, quam præscripta forma datum approbavit. Et re ipsa S. Cyprianus Epistola ad Pompejum, & Firmilianus Epistola ad S. Cyprianum Stephano istud potissimum objiciunt, quod admitteret Baptismum Valentini, Appelletis, Basilidis, Marcionis, Montani &c.

Resp. 1. Si res ita esset ac Objectio supponit, in cassum tanta contentione disputassent inter se Stephanus, Cyprianus, Firmilianus & alii: nullus etenim usquam dubitavit irritum esse Baptisma quod in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, datum non fuisset. Non ergo de illo tantum, sed de omni ab Hæreticis collato Baptismo concertatio fuit primis illis Ecclesiæ temporibus.

Tom. 9. p. 176. E. Resp. 2. nego ant. Observat enim S. Augustinus Lib. 6. de Baptismo cap. 25. *facilius inveniri Hæreticos qui omnino non baptizent, quam qui verbis Evangelicis non baptizent.* Et certe sanctus Cyprianus citata Epistola 74. dicit, idcirco Baptismum Marcionis, Valentini &c. validum Stephano fuisse, quia in nomine Christi, hoc est virtute, auctoritate & ritu a Christo præscripto collatus fuisset; & sanctus ipse Irenæus loco citato, a solis Colorbaseanis & Marcitis refert vitiatam fuisse consuetam baptizandi formam, non vero a Menandro, Basilide, Carpocrate, Cerintho, Ebione, Cerdone, quamquam isti impie admodum de Deo sentirent. Nec bene sequitur eos Baptismatis formam vitiasse, quod errarent contra fidem Trinitatis: nonne Ariani etiam contra idem mysterium errabant? Eorum tamen Baptismus rejectus non fuit a Concilio Nicæno. Quantum vero ad Praxeanos pertinet, S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos testatur ab ipsis baptizatos

zatos receptos in Ecclesia fuisse sine novo Baptismo. Optatus quidem Lib. 5. contra Parmenianum ait, apud illos *aquam mendacem esse*: at vel inutile & omni effectu spiritali vacuum, vel si nullum quoad substantiam intelligit Sacramentum, dicendum, inter eos Praxeanos aliquos formam baptizandi consuetam non retinuisse, de quibus Optatus; aliquos vero retinuisse, de quibus S. Hieronymus. S. igitur Cyprianus & Firmilianus quasi per consequentiam ex generali propositione Stephani deduxerunt admissum ab ipso Baptisma eorum omnium Hæreticorum quos nominant: quamquam Stephani propositio seu decretum exceptionem patitur; eorum scilicet Hæreticorum Baptisma pro rato habendum, quod traditio admittit: atqui non aliud admittit, quam quod in forma consueta invocationis sanctissimæ Trinitatis consecratum est; ergo &c.

Objicies 3. Benedictum XII. in responsione ad objectiones Fraticellorum contra Joannis XXII. Constitutiones, quam suo Inquisitorum Directorio parte 2. qu. 17. Eymerius inseruit, affirmare in extremos & oppositos errores lapsum esse tum Cyprianum, tum Stephanum; atque Concilium Nicænum utriusque opinionem correxisse.

Resp. in ista facti quæstione plus momenti ad probandum habere Veterum testimonia, quam Benedictum XII. qui cum Scriptum illud edidit anno 1330. Cardinalis dumtaxat erat, nec ad sensum Decreti Stephani mature satis attendisse videtur.

Non hic commemoramus, quod more suo multum amplificat Launojus, Ecclesiam scilicet longe pluris fecisse semper Cyprianum, quam Stephanum: quasi hic quæstio foret de comparandis utriusque virtutibus. Esto, quod ultro fatemur, singulari in pretio fuerit semper memoria Cypriani, ob eximiam ejus sanctitatem, doctrinæ præstantiam & formam, disciplinæ amorem &c. an idcirco non errasse dicendus est, aut erroris incusandus Stephanus? Apage tam distorta & obliqua ratiocinia.

An S. Cyprianus, Firmilianus, cæterique Africani & Orientales Episcopi errorem suum ante mortem revocaverint.

Baronius ad an. Christi 258. n. 51. & ad ann. 259. nu. 1. & seq. affirmat tum Cyprianum, tum Firmilianum ab errore rebaptizantium ante mortem recessisse.

C O N C L U S I O.

Certum non est Cyprianum & Firmilianum ab errore Rebaptizantium ante mortem recessisse, quamquam id conjici merito possit.

I. De Cypriano id testatur S. August. L. 2. de Baptismo contra Donat. c. 4. *To. 9. p. 99. E.F.* Si Petrum, inquit, laudat & prædicat ab uno posteriore collega patienter concorderetque correctum, quanto citius ipse cum Concilio Provinciæ suæ, universi Orbis auctoritati patefacta veritate cessisset; quia profecto & uni verum dicenti & demonstranti posset facillime consentire tam sancta anima, tam pacata; & fortasse factum est, sed nescimus. Neque enim omnia quæ illo tempore inter Episcopos gesta sunt, memoriæ litterisque mandari potuerunt, aut omnia quæ mandata sunt, novimus.

Et Epistola 93. alias 48. c. 10. Cyprianus autem, inquit, sensisse aliter de Baptismo quam forma & consuetudo habeat Ecclesiæ, non in Canonicis, sed in suis *Tom. 2. p. 246. E.* & in

Et in Concilii Litteris invenitur: correxisse autem istam sententiam non invenitur. Non incongruenter tamen de tali viro existimandum est, quod correxerit, et fortasse suppressum sit ab eis, qui hoc errore nimium delectati sunt, et tanto velut patrocinio carere noluerunt.

II. Firmilianum ætate Dionysii Alexandrini suum errorem deposuisse, sicut Baronio videtur, non minus dubium ac incertum est: quia nullum hujusce retractationis vestigium occurrit apud Veteres Scriptores Ecclesiasticos. Imo potius cum S. Basilius hunc ipsum Firmiliani errorem postea sequutus fuerit, non levis conjectura esse potest, Firmiliani ætate nondum in Cappadocia extinctam fuisse Rebaptizantium praxim atque sententiam.

Solvuntur Objectiones.

Tom. 4.
part. 2.
p. 303.

Objicies 1. S. Hieronymum Dial. adversus Luciferianos ubi affirmat, illos Episcopos qui cum Cypriano rebaptizandos statuerant Hæreticos, ad antiquam consuetudinem revolutos, novum emisisse decretum.

Resp. Esto ita sit de aliquibus Africanis Episcopis, iis præsertim qui Concilio Arelateni I. interfuerunt; at de Cypriano id non asserit S. Hieronymus, tanti viri retractationem profecto non omissurus, si eam compertam habuisset. Quamquam S. Augustinus Africanus, qui controversiam in Africa excitatam accuratius haud dubie novit, quam Hieronymus Romæ aut Jerosolymis scribens, nusquam certo affirmavit aut Cyprianum, aut ejus Coepiscopos tunc temporis a priori sua sententia discessisse.

P. 251.
C. D.

Objicies 2. S. Dionysium Alexandrinum in Epistola quam ad Stephanum Romanum Pontificem scripsit, apud Eusebium Lib. 7. Hist. cap. 5. in qua testatur omnes Ecclesias antea diffidentes ad concordiam tandem rediisse. Scias autem, inquit, frater, cunctas per Orientem et ulterius positas Ecclesias quæ prius erant discissæ, nunc tandem ad unitatem reversas esse; et omnes Ecclesiarum ubicumque Antislites, unum idemque sentire, et ob redditam insperato pacem incredibili gaudio exultare.

Resp. pacem illam & unitatem Ecclesiarum, de qua Dionysius, spectare dumtaxat causam & errorem Novati, propter quem diversæ fuerant Ecclesiæ, non vero causam & errorem Rebaptizantium, qui etiam tunc temporis in Oriente invaluerat, & aliquando post etiam invaluit, ut constat ex testimoniis supra memoratis SS. Basilii, Athanasii, Cyrilli Jerosolymitani. Id ita esse colligitur ex Eusebio Lib. 7. Hist. cap. 4. ubi sic loquitur:

ibid. C.

Ad hunc igitur (Stephanum) Dionysius per Litteras scripsit, in quibus id tandem illi indicat, omnes ubique Ecclesias mollito jam persecutionis furore, Novati turbulentam novitatem detestantes inter se pacem iniisse.

At, inquires, si tunc temporis viguissent adhuc contentiones ac dissidia circa Baptismum Hæreticorum, quomodo Dionysius pacem ac concordiam Episcoporum Stephano gratulari potuisset?

Resp. causam & rationem fuisse, quia nullum propter Rebaptizantium controversiam schismatis ac dissensionis erat periculum, cum pax Christi in cordibus eorum omnium vinceret, ac unusquisque suam defenderet praxim & sententiam, servata unitate pacis ac concordie unionem.

Objicies 3. S. Augustinum Lib. 3. contra Cresconium c. 2. ubi tanquam rem certam supponit, quam assererat Cresconius Donatista, Orientales scilicet suam de rebaptizandis Hæreticis sententiam aliquando deposuisse.

Resp.

Resp. 1. S. Augustinum ex concessis & argumento, ut dicitur, ad hominem adversarium suum urgere: nempe, si Orientales, ut assererat Cresconius, suam priorem sententiam deposuerunt, quare vos Donatistæ, inquiebat, eorum exemplo vestram non deponitis? An autem verum sit quod assererat Cresconius, non expendit sanctus Doctor.

Resp. 2. hoc unum inde colligi posse, nempe Orientales tempore Donatistarum suum rescidisse iudicium, non vero tempore Stephani, Sixti, & Dionysii Alexandrini; imo potius contrarium plane ex S. Augustino erui videtur: ait enim, *Donatistarum, quos impugnat, Maiores propterea se ab Orientalium communione disjunctisse, quod hac de re diversa senserint, & iudicium suum correxerint.* Primi igitur Donatistæ idcirco se ab Orientalium communione sejunxerunt, quod tunc temporis Orientales a priori sua sententia recessissent; ergo tempore dumtaxat illorum Donatistarum, non prius, Orientales suam sententiam & praxim mutaverant.

Quodnam sit plenarium illud totius Orbis Concilium, in quo controversiam de Baptismo Hæreticorum terminatam ac finitam fuisse testatur toties S. Augustinus.

Affirmat passim S. Augustinus in suis contra Donatistas Operibus, controversiam de Baptismo Hæreticorum omnibus remotis dubitationibus finitam ac terminatam fuisse universi Orbis auctoritate, seu Concilio plenario universæ Ecclesiæ, quod quidem L. 2. de Baptis. c. 9. *transmarinum* appellat, aitque ante suam nativitatem, post mortem vero Cypriani celebratum illud fuisse, atque ea imprimis ratione Cypriani errorem excusat & elevat, quod ejus ætate nondum tale celebratum fuisset Concilium, cui procul dubio ille cessisset; e contra Donatistarum contumaciam redargit, quod tantæ auctoritati acquiescere recusarent. Quapropter, inquit S. Augustinus Lib. 2. de Baptismo c. 4. *S. Cyprianus tanto excellentior, quanto humilior ::. satis ostendit facillime se correcturum fuisse sententiam suam, si quis ei demonstraret, Baptismum Christi sic dari posse ab eis qui foras exierunt, quemadmodum amitti non potuit cum foras exirent ::.* Nec nos ipsi tale aliquid auderemus asserere, nisi universæ Ecclesiæ concordissima auctoritate firmati; cui & ipse sine dubio cederet, si jam illo tempore quæstionis hujus veritas eliquata & declarata per plenarium Concilium solidaretur. Si enim Petrum laudat & prædicat ab uno posteriore collega patienter concorditerque correctum, quanto citius ipse cum Concilio Provinciæ suæ universi Orbis auctoritati patefacta veritate cessisset? Ibidem ait, rem hanc tantis altercationum nebulis involutam ad plenarii Concilii luculentam illustrationem confirmationemque perductam fuisse. Et L. 1. de Baptismo c. 7. *Quæstionis hujus, inquit, obscuritas prioribus Ecclesiæ temporibus magnos viros, & magna charitate præditos Patres Episcopos ita inter se compulit salva pace disceptare atque fluctuare, ut diu Conciliorum in suis quibusque Regionibus diversa statuta nutaverint, donec plenario totius Orbis Concilio, quod saluberrime sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur.*

Disputant Eruditi de illo Concilio, quod S. August. designavit quidem, at nominatim non expressit; de duobus autem potissimum quæstio vertitur, nempe de Arelatensi I. anno 314. & de Nicæno I. generali an. 325. utrumque ante Augustini nativitatem, quæ contigit anno 354. & post mortem Cypriani, qui martyr occubuit an. 258. fuit celebratum.

Quæstionis nodus non parum implicatus in eo versatur, quod ex una parte

te Concilium Arelatense aperte quidem Can. 8. Rebaptizantium causam definierit: at non videtur fuisse Concilium plenarium, totius Orbis & universæ Ecclesiæ. Ex altera vero parte, Concilium Nicænum reipsa plenarium fuit, ex universo Orbe Christiano convocatum: at rem de qua loquimur aperte non definivit; quamquam Can. 8. & 19. fundamentum erroris Rebaptizantium everterit.

Non hic commemoramus sententiam eorum qui Concilium illud plenarium in mente S. Augustini, ajunt fuisse vel primum Constantinopolitanum an. 381. vel Alexandrinum an. 362. vel Capuanum an. 389. Namque manifestum est, ea post natum Augustinum celebrata fuisse, Concilium vero quod quærimus, nativitatem Augustini antecessit. Neque verisimilior videtur aliquorum conjectura, qui Concilium illud suspicantur fuisse Sardicense an. 347. namque in eo Concilio nulla fidei regula condita fuit, atque inter Canones ipsius nullus est qui Rebaptizantium causam attingat. Adde quod legitimum Sardicense Concilium videatur Augustinus ignorasse, cui notum dumtaxat fuit falsum ejusdem nominis Conciliabulum Ariano-
norum, sicut colligitur ex Lib. 3. contra Cresconium cap. 34.

Tota igitur controversia spectat vel Arelatense, vel Nicænum primum Oecumenicum. Pro Arelatensi pugnant Sirmundus, Illustrissimus de Marca, Alaspinaeus, Launojus, &c. & pro Nicæno, Bellarminus, Binnius, Pater Nicolai Dominicanus. Nobis vero res hæc tam obscura & implicata videtur, ut a ferendo judicio abstinendum arbitremur, propositis ex utraque parte momentis.

C O N C L U S I O.

An Concilium totius Orbis plenarium, quo S. Augustinus asserit controversiam de Baptismo Hæreticorum eliquatam & omnibus remotis dubitationibus finitam fuisse, sit Arelatense primum, vel Nicænum generale primum, definire certo non possumus.

Primo, Concilium illud non esse Arelatense, probatur: Quia nec in rei veritate, nec in mente S. Augustini fuit plenarium Orbis totius Concilium. Non in rei veritate; quia inter Oecumenica Concilia nusquam legimus illud annumeratum fuisse; neque ex universa, sed ex Occidentali dumtaxat Ecclesiâ fuit congregatum, nec quisquam S. Pontificis nomine in eo præfuisse legitur. Plenarium quoque non fuit in mente ac sensu S. Augustini, quia Concilium illud Arelatense, cujus tamen sæpius meminit, nusquam appellavit plenarium totius Orbis Concilium, imo nec Concilium quidem, sed simpliciter ac nude & constanter Episcopale Judicium nominat.

Præterea, si reipsa existimasset S. Aug. Concil. illud Arelatense fuisse plenarium illud totius Orbis Concilium in quo damnati sunt Donatistæ, cur quæso nusquam asseruit Donatistas a Concilio totius Orbis plenario damnatos fuisse? Cur tanti ponderis auctoritatem, quæ toti Orbi notissima esse debuit, nusquam opposuit Donatistarum pervicaciæ, unde majorem profecto in ipsos invidiam concitasset; sed hoc ipsis tantum exprobet, quod a Judicio Arelatensi ad Constantinum Imperatorem provocassent? Cur Lib. 4. contra Cresconium c. 25. dixit, causam Cœciliani tot & tantis gentibus Christianis ignotam fuisse, si ea plenario totius Orbis Concilio terminata fuit?

Nec

Momen-
ta contra
Conci-
lium Arelatense.

To. 9. p.
699.

Nec juvat si reponas

I. In phrasi Augustiniana Concilium ex integra Provincia, Regione vel Regno convocatum plenarium appellari, quomodo Concilium Bagajense, quod a Donatistis celebratum est, ut ortum inter eos schisma componeretur, & cui trecenti decem Episcopi interfuerunt, plenarium appellat Lib. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 5. L. 2. de Baptismo contra Donat. c. 7. quod nomen etiam ipsi tribuitur in Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ nu. 69. Quin eodem in Codice, Concilia Nationalia totius Africæ, plenaria dicuntur, numeris 19. 28. 117. & 138.

Proponū-
tur quæ
pro Con-
cilio Are-
latensi
proferri
solent.

II. Tum ex Litteris Constantini ad Chrestum, tum ex Concilio Arelateni II. patet ex omni Orbe Christiano fuisse convocatum primum Arelatenle Concilium in causa Donatistarum. Constantinus enim asserit, se *jussisse ut plurimi ex diversis compluribus locis Episcopi in Urbem Arelatensem convenirent.* Et Patres II. Concilii Arelatensis Can. 18. ajunt, *ad hanc Urbem ex omnibus mundi partibus præcipue Gallicanis, sub sancti Marini tempore celebratum fuisse Concilium, atque Convantum.*

Tom. 1.
Conc. p.
1423. C.
Tom. 4.
Conc. p.
1013. B.

III. Etsi nec convocatione, nec celebratione Concilium Arelatenle plenarium fuisse, saltem accedente Orbis totius consensu & approbatione, dici merito potuit ab Augustino Orbis totius seu universæ Ecclesiæ Concilium plenarium. Porro universam Ecclesiam Judicio Arelateni in causa Donatistarum acquievisse, testatur idem S. Doctor Concione 2. in Psalm. 36. n. 22. ubi opponens Concilium Bagaitanum Judicio Arelateni, *Tu, inquit, purgasti te apud Bagai: purgavit se ille in transmarino Judicio. Consensit huic Judicio universus Orbis terrarum.*

Tom. 4. p.
282. B. C.

IV. Mirum videri non debet, quod Augustinus Judicium potius quàm Concilium Arelatenle dixerit, quia nempe ad quæstionem facti dirimendam, criminis scilicet traditoris Cæciliano a Donatistis impacti, convocatum fuerat, non ad quæstionem juris seu dogmatis definiendam: quamquam occasione facti, & jus ipsum seu dogma definivit Can. 8. his verbis: *De Afris qui propria lege sua utuntur ut rebaptizent, placuit, ut si ad Ecclesiam aliquis de hæresi venerit, interrogent eum Symbolum; & si perviderint eum in Patre, & Filio, & Spiritu sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum sanctum. Quod si interrogatus non responderit hanc Trinitatem, baptizetur.*

Tom. 1.
Concil. p.
1428. A.

Verum hæc momenta nostro quidem judicio nodum difficultatis stringunt magis, quam solvunt.

Primum, quia usu Ecclesiastico Concilia quæ ex aliqua dumtaxat Provincia, Regione vel Regno convocata fuere, nusquam simpliciter & absque addito, plenaria & totius Orbis Concilia dicuntur, sed cum aliqua restrictione vel limitatione, nempe vel Africæ, vel Galliæ, vel cujuscumque alterius Provinciæ aut Nationis. Sic in Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ Can. 19. dicitur, *Si ad Concilium universale anniversarium occurrere noluerit, (Episcopus) ut vel ibi causa ejus terminetur, ipse in se damnationis sententiam dixisse judicetur.* Ubi Concilium universale limitatur per anniversarium; neque enim singulis annis Concilium absolute & simpliciter universale seu Oecumenicum celebrari debebat; sed universale Provinciæ vel Regionis. Concilium pariter Bagaitanum S. Augustinus plenarium appellat, non simpliciter, sed plenarium Donatistarum: neque serio & ex propria sententia, sed ironice, atque Donatistarum sensu, illud Concilium plenarium appellat, ob multitudinem scilicet Episcoporum, qui ex parte Donatistarum numero

Solvun-
tur ad-
ducta pro
Arela-
tensi
Concilio
momen-
ta.
Tom. 2.
Conc. p.
1060. B.

mero trecenti & decem huic interfuerunt, quibus S. Augustinus citata
To. 4. p. Concione 2. in Psalm. 36. opponit millia Episcoporum per Orbem terrarum,
282. F. qui damnaverunt a parte Cæciliani Donatum. Porro cum S. Augustinus loqui-
 tur de illo Concilio in quo controversia de Baptismo Hæreticorum eli-
 quata fuit, simpliciter & absolute illud appellat Concilium totius Or-
 bis plenarium, Concilium cunctarum Ecclesiarum, quale profecto non
 fuit Arelatense I.

Secundum etiam momentum plus ponderis non habet. Namque Con-
 stantinus in laudata Epistola ait dumtaxat se plurimos ex diversis compluri-
 bus locis Episcopos convocasse: ita Græcum textum reddit doctissimus
 Sirmundus. Quamquam etsi cum Valesio redderemus, *ex infinitis locis,*
 quis nesciat styllum esse scribendi consuetum, ut cum maximo numero
 convocantur Episcopi, ex infinitis fere locis convocari dicantur? Eum-
 dem styllum secuti Patres Concilii Arelatensis II. per exaggerationem &
In notis ad Euf. in schismate Donat. p. 297. amplificationem dixere, ad primum Arelatense Concilium convenisse
 Episcopos ex omnibus mundi partibus. Quin hæc quæ adjungunt verba,
præcipue Gallicanis, non obscure significant istud Concilium ex Occidente
 dumtaxat coactum fuisse, iudice Valesio, Episcopitantum 44. interfuere.

Tertium momentum nullum plane est. Hac enim ratione efficeretur, quam-
 cumque particularem Synodum, cui accedit Ecclesiæ universæ consensus,
 dici posse Oecumenicam: at id non patitur communis ac receptus Ecclesiæ
 usus. Reipsa definitio ab aliqua particulari Synodo facta, cui accedit ap-
 probatio & consensus totius Ecclesiæ, fit definitio totius Ecclesiæ, ac supre-
 mam eo ipso induit auctoritatem: at non propterea Synodus convocatio-
 ne aut celebratione Oecumenica dicenda est, sed particularis; ex alio
 enim capite repetitur Concilii Oecumenicitas & Oecumenicitas definitio-
 nis: hæc ex consensu totius Ecclesiæ, illa ex convocatione omnium Epi-
 scoporum, aliisque conditionibus ad Oecumenicum Concilium requisitis.

Adde quod cum S. Augustinus citata Concione 2. in Psalm. 36. ait, Ju-
 dicio transmarino universum Orbem consensisse, non loquitur de jure
 seu dogmate, sed tantum de facto, seu crimine traditoris quo Donati-
 stæ Cæcilianum infamaverant, & a quo purgatus innocens declaratus
 fuit tum in Judicio Romano sub Melchiade, tum in Arelatensi: nos au-
 tem hic disputamus de illo Concilio totius Orbis plenario, in quo dog-
 ma fidei contra errorem Rebaptizantium declaratum ac definitum fuit.

Hinc patet solutio quarti momenti: si Concilium Arelatense ad quæ-
 stionem facti dirimendam convocatum dumtaxat fuit, ergo non est il-
 lud quod quærimus Concilium, quod in mente S. Augustini dogmati-
 cam de Baptismo Hæreticorum controversiam diremit.

Quamquam vero quæ hætenus dicta sunt minus ponderis haberent, grave
 ac decretorium videtur S. Augustinus nobis subministrare momentum Epi-
 stola 43. alias 162. Scilicet dubitat eo loci S. Doctor, an post Melchiadis Ju-
 dicio quo absolutus est Cæcilianus, fuerit aliquod plenarium totius Orbis
 Concilium, in quo causam suam iterum agitari postulaverint Donatistæ, ac
 prior sententia rescissa fuerit: non ignoravit autem S. Doctor, in Judicio
 Arelatensi, quod sæpius nominat, causam illam denuo cognitam ac dijudi-
 catam fuisse; Judicium ergo illud Arelatense, in mente S. Augustini, non

To. 2. p. 97. A. est plenarium Ecclesiæ universæ Concilium. En verba S. Doctoris: *Ecce pu-
 temus illos Episcopos qui Romæ judicarunt non bonos Judices fuisse; restabat adhuc
 ple-*

plenarium Ecclesiae universae Concilium, ubi etiam cum ipsis Iudicibus causa posset agitari, ut si male iudicasse convicti essent, eorum sententiae salverentur. Quod utrum fecerint, probent; nos enim non factum esse facile probamus, ex eo quod totus Orbis non eis communicat; aut si factum est, etiam ibi sunt victi, quod ipsa eorum separatio manifestat. Sed tamen quid postea fecerint, Imperatoris Litteris sufficientissime ostenditur. Iudices enim Ecclesiasticos tantae auctoritatis Episcopos, quorum iudicio & Cæciliani innocentia, & eorum improbitas declarata est, non apud alios Collegas, sed apud Imperatorem accusare ausi sunt, quod male iudicarint. Dedit ille aliud Arelatense Iudicium, aliorum scilicet Episcoporum; non quia jam necesse erat, sed eorum perversitatibus cedens, & omni modo cupiens tantam impudentiam cohibere.

His verbis S. Augustinus 1. dubitat an post Iudicium Romanum aliquod fuerit plenarium Ecclesiae universae Concilium: in quo Donatistarum causa iudicata fuerit. 2. asserit loco illius plenarii Concilii datum a Constantino Iudicium Arelatense; distinguit ergo Iudicium illud a plenario Concilio. 3. sententiam Romanam qua Cæcilianus innocens est declaratus, rescissam non fuisse in eo Concilio plenario inde probat S. Doctor, quod totus Orbis cum Donatistis non communicet: si vero supposuisset reipsa celebratum tale plenarium universae Ecclesiae Concilium, an non magis damnatos ex ipsa Concilii sententia dixisset Donatistas, quam ex denegata ipsis Ecclesiastica communione?

Repones forsan, Donatistas ad Concilium Arelatense, tamquam ad plenarium provocasse; ac dubium, quod movet S. Augustinus, non spectare convocationem huius Concilii, sed rescissionem dumtaxat prioris sententiae in Iudicio Romano pronuntiatae, quam revera ostendit rescissam non fuisse.

Verum hæc responsio pugnat cum veritate historiae, ac serie contextus S. Augustini. Neque enim Donatistae ad Concilium Arelatense provocarunt, sed ad Constantinum, qui dedit illis aliud Arelatense Iudicium; neque S. Augustinus de una sententiae rescissione, sed de ipsa quoque Concilii celebratione loquitur, sicut ex serie ipsius contextus manifestum est: sed, quod amplius est, adducta responsio absonum plane & absurdum S. Doctori affingit ratiocinium, istud scilicet: *Priorem sententiam Romanam rescissam non fuisse probamus, quia totus Orbis Donatistis non communicat: quod si factum est, id est, si rescissa fuit, etiam ibi Concilio plenario sunt victi.* Quæ ista est, quæso, ratiocinii absurditas? Si enim rescissa est illa sententia in Concilio plenario, quomodo ibi sunt victi Donatistae? Si autem rescissa non fuit, ut revera non fuit, quare subdubitanter loquitur S. Doctor?

At, inquires, sequitur ex hoc nostro ratiocinio, dubitasse Augustinum an reipsa plenario totius Orbis Concilio causa Donatistarum finita fuerit, de quo tamen eum dubium non fuisse, certissimum est.

Resp. id dumtaxat ex nostro sequi argumento, nempe S. Augustinum dubitasse utrum post Iudicium Romanum sub Melchiade, celebratum fuerit plenarium universae Ecclesiae Concilium in quo quæstio facti inter Cæcilianum & Donatistas agitata & definita fuerit; & utrum Iudicium Arelatense, quod reipsa celebratum fuisse noverat, possit in ejus mente dici Concilium plenarium universae Ecclesiae. De utroque dubium revera fuisse Augustinum contendimus: at in aliquo universali seu plenario totius Orbis Concilio dogmatis controversiam adversus errorem Donatistarum eliquatam & terminatam fuisse, sive ante sive post Melchiadis Iudicium, tam sæpe ac diserte asseruit,

asseruit S. Augustinus, ut absurdus ille foret, qui eum hic dubium & ancipitem induceret.

Si vero quæsieris quodnam ergo sit Concilium illud in mente S. Augustini? Respondemus rem tam obscuram & implicatam videri, ut eam definire non audeamus.

II. Concilium illud non potest esse Nicænum I.

Secundo, Concilium Nicænum generale I. an. 325. licet reipsa Oecumenicum fuerit, non videtur tamen illud ipsum fuisse quod sæpius designat S. Augustinus.

Namque in mente S. Augustini, in eo Concilio plenario de quo loquitur, *cunctis remotis dubitationibus ac discussis ambagibus, diligentissima consideratione roborata est, atque ad luculentam illustrationem confirmationemque perducta Catholica de Baptismo Hæreticorum sententia*. At nihil tale in Concilio Nicæno factitatum legimus, a quo, vel ipsis non renuentibus adversariis, non clare & aperte, sed dumtaxat per consequutionem causa hæc definita dicitur, Canone scilicet 8. quo Novatiani per solam manus impositionem recipiuntur, & Can. 19. quo Paulianistæ redeuntes ad Ecclesiam jubentur baptizari. In primo quippe Canone de solis agitur Novatianis, non de aliis Hæreticis, in posteriori de solis Paulianistis, qui formam Baptismi violabant. Tantum vero abest ut ex illo utroque Canone clare sequatur doctrinam & praxim rebaptizationis proscriptionem fuisse, ut ne oculatissimi quidem inter Græcos consecutionem hanc introspexerint, qui nempe vel contrariam opinionem & praxim sequuti sunt, vel saltem permiserunt. Ita S. Athanasius Decretorum Concilii Nicæni testis oculatus, S. Basilius, S. Cyrillus Jerosolymitanus, quorum verba superius exposuimus. Sanctus vero Epiphanius in expositione fidei Catholice diserte affirmat, *aliquos esse qui præter Ecclesie consuetudinem ac citra Concilii generalis decretum, eos, qui ab Arianis ad suas partes transeunt, iterum baptizare, nihil verentur; cum nondum ea res universalis Synodus Judicio decisa sit*. An vero id tam secure assereret S. ille Doctor, si contrarium statuisset Nicæna Synodus Oecumenica?

To. I. p. 1095.

Frustra reponeres citatos SS. Patres aut nullum dumtaxat dicere quantum ad effectum, Baptisma collatum ab Hæreticis, non vero quantum ab substantiam; aut eos Concilii Nicæni definitionem ad œconomiam dumtaxat, non vero ad dogma fidei retulisse.

Namque ex dictis antea, conciliari non potest hæc prima responsio cum verbis SS. Patrum, altera vero difficultatem nostram auget potius, quam minuit. Si enim existimarunt illi, Nicænam Synodum œconomice dumtaxat controversiam hanc considerasse, ergo eam ut dogma fidei non definiuit: atqui tamen, iudice S. Augustino, in Concilio totius Orbis plenario Catholice fidei doctrina circa Baptismum ab Hæreticis datum eliquata & finita fuit. Adde quod ex nullo veterum Monumentorum vestigio habeamus, aliquam de causa Donatistarum mentionem in Concilio Nicæno factam fuisse.

T. 4. p. 2. p. 305.

Frustra pariter reponeres ex S. Hieronymo Dial. adversus Luciferianos, *Synodum Nicænam omnes hæreticos suscepisse exceptis Pauli Samosatani discipulis; & ex S. Athanasio Epistola de Synodis Ariminensi & Seleuciensi, Synodum Nicænam cunctas hæreses interemisse; denique ex Innocentio I. Epistola 22. cap. 5. & Siricio Epistola ad Himerium Tarraconensem Episcopum cap. 1. non alios, juxta Nicænum Canonem, esse rebaptizandos, præter eos,*

eos, qui cum Paulianistis Baptismatis integram formam non servabant.

Frustra, inquam, hæc reponeres, quæ hoc unum ad summum efficiunt, SS. illos Patres ac Pontifices, si unum excipias S. Athanasium, ex Canonibus Nicænis intulisse quidem iterandum non esse Baptismum præscripta forma, ut oportet, collatum; at non probant, aut rem ipsis visam expresse ac dilucide definitam a Concilio; aut, quod caput est, Concilium Nicænum illud ipsum esse de quo toties in præsentī causa loquitur S. August. de hac enim facti quæstione hic dumtaxat disputamus, circa quam nostrum suspendimus iudicium.

A R T I C U L U S III.

An Ministri probitas necessaria sit, ut valide, vel licite Sacramenta perficiat.

D'Onatistæ an. 310. ut sub aliqua pietatis specie rejicerent consecrationem Cæciliani in Episcopum Carthaginensem, factam a Felice Aptun- gitano sacrorum Canonum (ut ipsi causabantur) traditore, docuerunt, nulla & irrita plane esse Sacramenta, quæ vel Hæretici extra Ecclesiam, vel improbi in sinu Ecclesiæ contulissent. Ac primo quidem generatim de quolibet improbo Ministro sive publico sive occulto, eos ita censuisse refert S. Aug. lib. 2. contra Cresconium c. 28. tum facta distinctione publi- To. 9. p. 427. ci & occulti peccatoris, ab occulto dumtaxat, non a publico data Sacramenta probavere, teste eodem S. Doctore l. 2. contra Epist. Parmeniani c. 13. Ib. p. 43. Or. seq.

Eundem errorem duodecimo Ecclesiæ sæculo amplexi sunt Apostolici, Valdenses, Albigenes, & sub finem 14. Hussitæ & Vviclefitæ, & decimo sexto Anabaptistæ.

Tria vero sunt hic a nobis exponenda.

Primum, an improbus Minister valide Sacramenta perficiat, cum omnia necessaria rite observat.

Secundum, an peccet graviter Minister, qui sibi conscius alicujus mortalis peccati, Sacramenta vel ex officio, vel ex necessitate dispensat.

Tertium, an licitum sit Sacramenta petere & recipere ab improbo Ministro.

P R I M A C O N C L U S I O.

Improbi Ministri, seu publici seu occulti, qui omnia necessaria rite observant, Sacramenta valide perficiunt.

Tam affinis est præsens quæstio cum ea quam Articulo secundo expendimus, circa fidem Ministri Sacramentorum necessariam, ut iisdem plane momentis sit definienda. Iisdem enim argumentis demonstramus, nec fidem, nec pietatem in Ministro Sacramentorum absolute requiri, ut rata sint, quæ perficit Sacramenta; quia nempe Sacramentum vim omnem suam ab ipso Christo mutuatur, non a Ministro: de ipso enim Christo dictum est Joan. 1. v. 33. *Hic est qui baptizat.*

His momentis antea fusius expositis adde definitionem Conc. Const. sess. 45. ubi damnatus est iste Vviclefi articulus num. 4. *Si Episcopus vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non consecrat, non baptizat.* Tom. 12. Conc. p. 264 B.

Concilium pariter Tridentinum sess. 7. Can. 12. sic statuit: *Si quis dixerit*

Tom. 14. *Ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quæ ad Sacra-*
 Conc. p. *mentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere Sa-*
 777. D. *cramentum, anathema sit.*

S. Aug. Eadem fuit S. August. mens ac doctrina, quam expresse exposuit Tract.

To. 3. p. 2. 5. in Joan. ubi principium istud fundamentale statuit nu. 6. aliud nempe

p. 32. G. esse baptizare per ministerium, aliud vero per potestatem. Baptisma enim tale est,

Ibid. p. qualis est ille in cuius potestate datur; non qualis est ille per cuius ministerium da-

325. A. tur. Et n. 11. Non exhorreat columba ministerium malorum, respiciat Domini po-

Ibid. pag. testatem. Quid tibi facit malus Minister, ubi bonus est Dominus? Quid te impedit

328. F. G. malitiosus præco, si est benevolus Judex? Et n. 18. Quod dabatur a Paulo, &

quod dabatur a Petro Christi est; & si datum est a Juda, Christi erat. Dedit

Judas, & non est baptizatum post Judam; dedit Joannes, & baptizatum est post

Joannem: quia si datus est a Juda Baptismus, Christi erat; qui autem a Joanne

Ib. p. 329. datus est, Joannis erat. Non timeo adulterum, non ebriosum, non homicidam;

B. C. quia columbam attendo per quam mihi dicitur, Hic est qui baptizat.

Nico- Idem docuit Nicolaus I. Summus Pontifex in responsione ad consulta

laus I. Bulgarorum c. 71. Sciscitantibus vobis, inquit, si a sacerdote, qui sive compre-

hensus est in adulterio, sive de hoc fama sola respersus est, debeatis communionem

Tom. 8. suscipere, necne: respondemus: Non potest aliquis quantumcumque pollutus sit, Sa-

Conc. p. cramenta divina pollueri, quæ purgatoria cunctarum remedia contagionum existunt.

541. A. Non potest Solis radius per cloacas & latrinas transiens aliquid exinde contamina-

tionis attrahere; proinde qualiscumque Sacerdos sit, quæ sancta sunt, coinquinare

non potest: idcirco ab eo, usquequo Episcoporum iudicio reprobetur, communio perci-

pienda est; quoniam mali bona ministrando se tantummodo lædunt: & cerea fax ac-

cesa sibi quidem detrimentum præstat, aliis vero lumen in tenebris administrat,

& unde aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium præbet.

S E C U N D A C O N C L U S I O.

Sanctitas Peccat graviter Minister, qui cum sibi conscius est peccati alicujus mor-
 requisita talis, Sacramenta ex officio conficit, aut dispensat.

Probatur: Quia si in Ministris veterum Sacramentorum, quæ nostro-
 ribus Sa- rum umbræ ac figuræ dumtaxat erant, tantam Deus exigebat mundi-
 cerdoti- tiem ac puritatem, quanto major in nostris requiritur?

Exodi 19. v. 22. Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum sanctificentur,

ne percutiat eos.

Levitici 21. v. 6. Sancti erunt Deo suo, & non polluent nomen ejus: incen-

sum enim Domini & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt.

Et c. 22. v. 3. Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra (Aaronis) ad ea quæ

consecrata sunt, & quæ obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit

coram Domino. Magnitudo pænæ, gravitatem culpæ haud dubie indicat.

Isaïæ 53. v. 11. Mundamini qui fertis vasa Domini.

Ex triplici porro capite requiritur in Ministro sanctitas: scilicet ex

sanctitate Christi cujus est Minister; ex sanctitate Sacramenti quod ad-

ministrat; & ex sanctitate gratiæ quam confert.

Constans hæc est SS. Patrum doctrina.

To. 4. p. S. August. Concione 1. in Ps. 103. n. 9. de malis Ministris ait: Videant

1146. D. qualem rationem habituri sunt cum Deo, qui sanctis non sancte utuntur.

Et,

Et Tract. 5. in Joan. Ego dico, & omnes dicimus, quia justos esse oportet *To. 3. p. 2. p. 327. D.*
 tanti Judicis Ministros.

Et lib. 2. contra Epist. Parmeniani c. 10. Omnia, inquit, Sacramenta, *To. 9. p. 39. C.*
 cum obsint indigne tractantibus, prosunt tamen per eos digne sumentibus.

S. Gregorius Magnus lib. 1. Epist. 25. alias 24. Necesse est, inquit, ut *To. 2. p. 508. B.*
 esse munda studeat manus, quæ diluere sordes curat, ne tacta quæque deterius in-
 quinet scriptum namque est, Mundamini qui fertis vasa Domini.

S. Bernardus lib. de Conversione ad Clericos cap. 10. Væ, inquit,
 Ministris infidelibus qui necdum reconciliati, reconciliationis alienæ negotia apprehendunt.

S. Thomas 3. par. qu. 64. art. 6. in corp. Non est dubium, inquit, quin
 mali exhibentes se Ministros Dei & Ecclesiæ in dispensatione Sacramentorum pec-
 cent. Et quia hoc peccatum pertinet ad irreverentiam Dei, & contaminatio-
 nem Sacramentorum quantum est ex parte ipsius peccatoris, (licet Sacramenta se-
 cundum se ipsa incontaminabilia sint) consequens est, quod tale peccatum ex ge-
 nere suo sit mortale.

Rationem hanc ex S. August. deprompsit Angelicus Doctor: Libro enim *To. 9. p. 46. A. B.*
 2. contra Epist. Parmeniani c. 13. sic loquitur: Unde consequenter intelligitur,
 perversitatem hominum esse corrigendam, sanctitatem autem Sacramentorum in nullo
 perverso esse violandam. Constat enim eam in perversis & sceleratis hominibus,
 siue in eis qui intus sunt, siue in eis qui foris sunt, impollutam atque inviolabi-
 lem permanere: & quia dicuntur ea mali pollueri, quantum in ipsis est dicuntur,
 cum illa impolluta permaneant: sed in bonis permanent ad præmium, in malis
 permanent ad iudicium. Nam & de Spiritu qui nullo modo extinguí potest, di-
 ctum est tamen, Spiritum nolite extinguere; idest, quantum in vobis est, nolite
 sic agere, tanquam conemini Spiritum extinguere.

Catechismus Rom. p. 2. n. 23. Meminisse semper debent Pastores, ait, Sa-
 cramenta divinam quidem virtutem, quæ illis inest, nunquam amittere; at vero
 impure ea ministrantibus æternam perniciem & mortem asferre. Sancta enim ... san-
 ctæ & religiose tractanda sunt: Peccatori, ut apud Prophetam, dixit Deus: Quare
 tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu vero
 odisti disciplinam. Quod si homini peccatis contaminato minus licet de rebus divinis
 agere, quantum ab eo scelus concipi existimandum erit, qui sibi multorum scelerum
 conscius, nec tamen sacra mysteria polluto ore conficere, vel in fædas manus su-
 mære, contrectare, atque aliis porrigere & ministrare vereatur? Sanctitatem
 igitur sacrarum rerum Ministri imprimis sectentur, pure ad Sacramenta ministran-
 da accedant, atque ita se ad pietatem exercent, ut ex eorum frequenti tracta-
 tione & usus uberiores in dies gratiam, adjuvante Deo, consequantur.

Quapropter Patres Tridentini sess. 13. cap. 7. postquam dixere, non
 decere ad sacras ullas functiones quemquam accedere, nisi sancte, man-
 dant, ut nullus Sacerdos sibi conscius alicujus peccati mortalis, quique
 ex officio celebrare tenetur, ad celebrandum accedat nisi præmissa sacra-
 mentali Confessione. Ecclesiastica, inquiunt, consuetudo declarat, eam proba-
 tionem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi
 contritus videatur, absque præmissa sacramentali Confessione ad sacram Eucharis-
 tiam accedere debeat: quod a Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, qui-
 bus ex officio incumbit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuo servandum esse
 decrevit, modo non desit illis copia Confessoris: quod si necessitate urgente Sacer-
 dos absque prævia Confessione celebraverit, quamprimum confiteatur. *Tom. 14. Conc. p. 807. C.*

Propositi-
tio. da-
mnata
ab Ale-
xandro
VII.
Recueil
des Bull.
p. 463.

Hoc loco Patres Tridentini non simplex consilium, sed verum dant præceptum; atque istorum verborum, *quamprimum confiteatur*, sensus non est, ut aliqui voluerunt, *cum Sacerdos suo tempore confitebitur*, sed, ut data prima opportunitate confiteatur. Ita declaravit Alexander VII. anno 1666. die 18. Martii Decreto quo inter 45. propositiones, istas 38. & 39. proscripsit. *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum. Illa particula, quamprimum, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.*

Diximus in Conclusionem, graviter peccare Ministrum qui ex officio Sacramenta conficit cum alicujus peccati mortalis conscientia: Quid ergo, inquires, sentiendum de Ministro qui non ex officio, sed ex necessitate ministrat?

Resp. cum sancto Thoma 3. parte q. 64. a. 6. ad 3. cum non peccare: *In articulo necessitatis, inquit, non peccaret baptizando, in casu in quo etiam posset laicus baptizare: sic enim patet quod non exhiberet se Ministrum Ecclesie, sed subveniret necessitatem patienti. Secus autem est in aliis Sacramentis, quæ non sunt tantæ necessitatis. Et in 4. dist. 24. q. 1. art. 3. in solutione quæstionculæ quintæ. Quicumque, ait, sanctum ministerium ad quod specialiter deputatus est consecratus est, indigne tractat, reus est gravis peccati. Ergo qui non ex officio, sed ex necessitate ministerium sacrum exercet, non peccat.*

Disputant aliqui subtilius cum Cajetano, an malus Minister peccet conficiendo dumtaxat, an etiam ministrando Sacramentum. Dubitandi ratio videtur esse, quod irreverentia spectet maxime actionem per quam v. g. conficitur Eucharistia, non vero eam per quam dispensatur; siquidem olim laicis concedebatur propriis manibus attrectare, & ad alios deferre sacram Eucharistiam.

Verum cum dispensatio Eucharistiæ ex officio pertineat ad Sacerdotem, atque citata testimonia non de actione tantum per quam conficitur, sed etiam de ea per quam ministratur Sacramentum, loquantur, neglecta illa subtiliori quæstione, dicendum gravi culpa non carere qui impuris manibus sacrum Christi Corpus distribuunt.

Ex his facile est inferre, Diaconum qui ex officio Sacerdoti celebranti ministrat, nisi puram habuerit a lethali peccato conscientiam, graviter peccare: quapropter Apostoli Act. 6. non alios viros voluerunt in Diaconos ordinandos, quam plenos Spiritu sancto & sapientia. Unde S. Augustinus Epistola 21. alias 148. ait, *nihil esse in hac vita difficilius, laboriosius, periculosius Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, sed apud Deum nihil beatius, si recte obeatur; si vero perfunctorie atque adulatorie, nihil miserius, & tristius, & damnabilius.*

Idem de Subdiaconis, aliisque inferioribus Ministris ita secuta ac certo pronuntiare non possumus, quia certum & exploratum non est apud omnes, illos Ordinum gradus sacros esse, seu vera Sacramenta, quorum officia exercere laici possunt. Verum summa etiam cura ipsis inferioribus Ministris hoc commendandum, ut quantum fieri potest, non nisi pura conscientia ad suas exercendas functiones accedant, alias indignos se ostenderent qui ad superiores gradus promoverentur.

Quæres an etiam peccent Sacerdotes, qui cum sint alicujus mortalis peccati rei, ex officio verbum Dei annuntiant.

S. Thomas in 4. dist. 19. q. 2. a. 2. ad 2. quæstionem in responsione ad

4. affir-

4. affirmative respondet. Docere, inquit, sacram Scripturam dupliciter contin- Qui ex
officio
verbum
Deidocet
vel alios
corripit,
peccat si
sit pecca-
ti mortu-
lis reus.
git: uno modo ex officio praelationis Alio modo ex officio magisterii, si-
cut Magistri Theologiae docent. Dicunt ergo quidam, quod ille qui primo modo
docet, peccat mortaliter si sit in peccato mortali notorio: non autem ille qui secundo
modo docet. Sed hoc est falsum, quia eorum qui docent sacram Scripturam, est
idem finis, & eorum qui sacram Scripturam ediderunt: unde cum ad hoc ordine-
tur Scripturae editio, ut ad vitam aeternam homo perveniat quicumque impe-
dit finem doctrinae docendo, peccat: impedit autem qui sacram Scripturam in pec-
cato docet, quia ore profitetur se nosse Deum, factis autem negat. Et dicendum
quod ille qui est in peccato notorio, peccat sive sic, sive sic doceat: sed ille qui
est in peccato occulto, peccat si primo modo doceat, non autem si secundo.

Superius in eadem secundam quaestionem docet, eum qui ex officio Tom. 10.
Du-p. 362. col.
1. C. D
alium corripit, peccare, si reus sit peccati quod in alio corripit: Ibid. A.
pliciter, inquit, aliquis corripere potest, uno modo ex officio, sicut Praelati cor-
ripiunt: & sic videtur prima opinio habere veritatem; quia quodcumque aliquis
indigne utitur officio suo, peccat. Ille autem qui est in mortali peccato etiam oc-
culto, indigne utitur officio praelationis, unde peccat corripiendo, vel quidquid aliud
proprii officii exequatur. Alio modo, pergit S. Doctor, aliquis corripit ex zelo
charitatis, non ut Ecclesiae Minister: & tunc in correptione non potest esse pec-
catum, nisi ratione scandalum, quod non consurgit nisi de peccato notorio.

T E R T I A C O N C L U S I O.

Urgente mortis periculo licitum est a malis Ministris, sive publicis sive occul-
tis, sive toleratis sive non, imo & communiter a Parocho cui ex officio mi-
nistrare incumbit, aut ab alio Sacerdote ad ministrandum parato, quam-
quam perverso tolerato, Sacramenta petere & accipere, cum adest iusta ea
petendi ratio: seclusa autem ea necessitate & causa legitima, non licet.

Primo, licitum esse urgentis mortis necessitate Sacramenta a quocumque
Ministro petere & accipere docet sanctus Augustinus lib. 6. de Baptismo Urgente
necessita-
te licet
Sacra-
menta a
quolibet
Ministro
percipe-
re.
cap. 5. Potest tradere separatus, inquit, sicut potest habere separatus; sed quam
perniciose habere, tam perniciose tradere. Ille autem cui tradit, potest salubriter
accipere, si ipse non separatus accipiat: sicut plerisque accidit, ut Catholico ani-
mo & corde ab unitate pacis non alienato, aliqua necessitate mortis urgentis, in
aliquem Haereticum irruerent, & ab eo Christi Baptismum sine illius perversitate
perciperent; & siue defuncti, siue liberati, nequaquam apud eos remanerent,
ad quos nunquam corde transierant.

Et lib. 1. cap. 2. dixerat: Si quem forte coegerit extrema necessitas, ubi Ca- Tom. 9. p.
163. G.
tholicum, per quem accipiat, non invenerit, & in animo pace Catholica custo-
dita per aliquem extra unitatem Catholicam positum acceperit, quod erat in ipsa
Catholica unitate recepturus, si statim etiam de hac vita migraverit, non eum ib. p. 81.
B.
nisi Catholicum deputamus. Si autem fuerit a corporali malo morte liberatus, cum
se Catholicae congregationi etiam corporali praesentia reddiderit, unde nunquam cor-
de discesserat, non solum non improbamus quod fecit, sed etiam securissime veris-
simeque laudamus.

Hac de causa Concilium Trid. sess. 14. c. 7. ait: Ne hac ipsa occasione Nulla re-
servatio
in articu-
lo mor-
tis.
aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reser-
vatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet poenitentes a qui-
busvis peccatis & censuris absolvere possunt.

Secundo, a quolibet Ministro, quantumvis malo, quamdiu ab Ecclesia tolleratur, licitum esse, si iusta adfuerit ratio, accipere Sacramenta, affirmant

Tom. 14. Nicolaus I. ad consulta Bulgarorum cap. 71. hic Conclusionem 1. laudatus: ait enim communionem recipi posse a facinoroso Sacerdote, usquequo Episcoporum iudicio reprobetur.

Conc. p. 820. C. Ordinatio licet percipere Sacramenta ab improbo Ministro tolerato. Lucius III. relatus lib. 3. Decretal. tit. 2. de Cohabitatione Clericorum, c. Vestra. Sine dubitatione teneatis, inquit, quod & Clericis & Presbyteris, quamquam fornicariis, quamdiu ab Ecclesia tolerantur, nec habent operis evidentiam, licite divina mysteria audiantur, & alia recipiantur Sacramenta Ecclesiastica.

Concilium Basileense an. 1435. sess. 20. innovat Constitutionem Martini datam an. 1418. quæ incipit his verbis: *Ad evitanda scandala*, in qua Martinus V. sic statuit: *Nemo deinceps a communione alicujus in Sacramentorum participatione vel receptione aut aliis quibuscumque divinis, pretextu cujuscumque sententiæ aut censure Ecclesiasticæ a jure vel ab homine generaliter promulgatæ, teneatur, abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum observare, nisi censura vel sententia hujusmodi fuerit facta in vel contra personam, Collegium, Universitatem, Ecclesiam, Communitatem vel locum certum a Judice publicata vel denunciata specialiter aut expresse, aut si aliquem ita notorie in excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quod nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo modo Juris suffragio excusari.*

Concilium Lateranense V. sub Leone X. an. 1512. eandem Constitutionem innovavit, quæ inserta est in Concordatis factis inter Leonem X. S. Pontificem, & Franciscum primum Galliarum Regem.

Ex his colliges, crimen aliquod duplici modo publicum ac notorium esse posse, jure scilicet vel facto: jure notorium est, quod probatur vel confessione, vel depositione testium & sententia Judicis; facto autem notorium dicitur, quod ita cognitum est ac publicum, ut nulla possit tergiversatione celari. Adducta vero testimonia probant alterutram notorietatem sufficere, ut quis a participatione vel administratione Sacramentorum excludatur, aut excommunicatus vel suspensus habeatur: unde Tom. 14. Conc. Trid. sess. 22. in Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ, ait: *Neminem, qui publice & notorie criminosus sit; aut sancto altari ministrare, aut sacris interesse, permittant* (Episcopi.)

Nihilominus tamen apud nos sola facti notorietas (in foro saltem externo) non sufficit, ut quis vel excommunicatus, vel suspensus habeatur; sed necessaria est Judicis sententia, qua ille declaretur talem poenam incurrisse.

Ratio autem hujus secundæ partis nostræ Conclusionis est, inquit Sylvius in 3. p. S. Th. q. 64. art. 6. qu. 3. Conclusionem 1. & 2. quia qui petit Sacramenta a Parocho cui ex officio ministrare incumbit, utitur jure suo & petit rem bonam quam Parochus potest & tenetur bene facere; qua ratione a culpa excusatur qui mutuum petit ab usurario, necessitate rei suæ domesticæ compulsus. Si tamen Sacramentum ab alio percipi possit, lex charitatis postulat ut non detur malo Sacerdoti occasio peccandi per indignam Sacramenti administrationem.

Tertio, seclusa causa legitima, non licere Sacramenta percipere a malis Ministris ostendit mox adducta ratio, sicut & auctoritas S. Aug. lib. 1. de Baptismo c. 2. Si quis, inquit, cum possit in ipsa Catholica accipere, per aliquam mentis perversitatem eligit in schismate baptizari; etiamsi postea venire ad Catholicam cogitat, quia certus est ibi prodesse Sacramentum, quod alibi accipi quidem potest, prodesse autem non potest; procul dubio perversus est, iniquus est,

Apud Gallos notorietas facti non sufficit.

To. 9. p. 81. C. C.

est, & tanto perniciosius, quanto scientius. Ita enim non dubitat recte illic accipi, sicut non dubitat illic prodesse etiam quod alibi acceperit.

Hoc ipsum persuadent exempla Sanctorum, qui adduci nunquam potuerunt, ut a publicis Hæreticis vel peccatoribus Sacramenta perciperent.

Insigne est exemplum Hermenegildi, qui, referente S. Gregorio lib. 3. Dialogorum cap. 31. jubente patre occisus est, quod nolisset manu Episcopi Ariani communionem accipere sacrilegæ consecrationis; sic ille Eucharistiam ab Hæretico confectam, & porrectam appellabat.

Insigne & illud quod narrat Theodoretus lib. 4. Hist. Eccl. c. 15. de quodam Antiocho magni Eusebii Samosatani nepote, quem in patrum locum cum universi Episcopi Provinciæ elegissent, cumque inter illos forte occurreret Jovinianus Episcopus Bergæ, qui Arianorum communioni aliquo tempore adhæserat, ubi Jovinianum advertit Antiochus capiti suo manus imponentem, dexteram ejus repulit, eumque ex numero consecrantium removeri jussit, contestans se dexteram ejus ferre non posse, quæ Sacramenta per blasphemiam confecta suscepisset.

Insigne pariter & illud quod refert eodem lib. c. 23. idem Historicus de Mose quem Mabilia Saracenorum Regina ad fidem conversa Episcopum sibi & suæ genti præfici postulaverat. Cum ille Alexandriam deductus ut Episcopus consecraretur, vidisset Lucium ab Arianis in locum S. Athanasii subintroductum, paratum ut sibi manus imponeret, exclamavit: *Abfit ut ego manu tua ordinet, te enim invocante non supervenit gratia Spiritus sancti.*

Solvuntur Objectiones.

Ex triplici fonte deducuntur Objectiones contra primam Conclusionem.

I. Ex Scripturis.

II. Ex SS. Patribus, Augustino imprimis.

III. Ex rationum momentis.

Objicies itaque 1. Hæc Scripturæ loca.

Ecclesiastici 34. v. 4. *Ab immundo quis mundabitur?* Et v. 30. *Qui baptizatur a mortuo, quid proficit lavatio ejus?*

Psalmo 140. v. 5. *Oleum peccatoris non impinguet caput tuum.*

Jan. 9. v. 31. *Scimus autem quia peccatores Deus non audit.*

Matth. 7. v. 17. *Arbor bona fructus bonos facit, arbor mala malos fructus facit.*

Resp. ad primum, sensum litteralem hujus loci esse, ab immundis spiritibus mundari neminem posse, sicut ab iisdem mendacibus nihil veri haberi. Agitur ibi de iis qui somniis, divinationibus, auguriis & visionibus a dæmone immixtis fidem incauti, & imprudentes adhibent. Vel sensus est, ab immundo idolorum & dæmonum cultu nemo mundari potest; qui profecto sensus a præsentis instituti longe alienus est.

Quod si ad rem nostram præsentem transferre quis vellet citatam Ecclesiastici sententiam, facile esset distinguere, ut jam superius fecimus: nempe, ab immundo qui proprio suo nomine ac propria virtute agit, nemo mundari potest, esto: ab immundo qui agit nomine Christi & Ecclesiæ, ejus ritum debite, ut oportet, observando, qualis est Sacramentorum Minister, nego.

Ad secundum, jam Articulo superiori observavimus, litteralem horum verborum sensum esse, eum qui post attrectatum hominis mortui cadaver, unde legalem immunditiam contraxerat, lavatur, nihil ex ea lotionem lucrari, si iterum cadaver illud attrectaverit. Ita fert ipse sa-

Seclusa
causa le-
gitima nō
licet Sa-
cramenta
ab impro-
bis Mini-
stris perci-
pere.
Probarur
exemplis
Sanctorū.

P. 169. A.

P. 185. B.

Objectiones
ex
Scripturis.

cer contextus: *Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit eum, quid proficiat lavatio ejus? Sic homo qui jejunit in peccatis suis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se?*

Tom. 9. p. 220.

Ad eundem textum quem Donatistæ opponebant, respondebat S. Augustinus Lib. 2. contra Litteras Petiliani cap. 7. eum qui ab impio Ministro baptizatur, a mortuo propterea non baptizari, quia baptizatur Baptismo Christi viventis, non Baptismo hominis mortui. Et lib. 2. contra Cresconium cap. 24. retorquebat adversus Donatistas exemplum peccatoris occulti, qui etsi spiritaliter mortuus sit, valide tamen baptizat,

ib. p. 292.

fatentibus ipsismet Donatistis.

Ad tertium reponit idem S. Augustinus Lib. 2. contra Litteras Petiliani c. 103. laudata verba Psal. 140. de Ministris Sacramentorum nullo pacto intelligi posse, alioquin nullus homo viator ea posset administrare, cum nullus sit a peccato prorsus immunis; sed ea intelligi debere de adulatoribus: ait enim Psalmista, *corripiet me justus in misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Hoc est, interprete S. Augustino, malim me sanari misericordi objurgatione, quam blanda adulatione, tanquam mihi caput ungatur, decipi atque perverti.

ib. p. 35.

Ad quartum ex c. 9. S. Joan. respondet sanctus Augustinus Lib. 2. contra Epistolam Parmeniani cap. 8. hæc verba non esse Christi, sed cæci illius quem Christus curavit, cui quidem oculi corporis restituti erant, sed oculi cordis nondum patebant, cum inscite vel incaute dixit: *Scimus autem quia Deus peccatores non audit.*

ib. p. 219

Ad quintum respondet idem sanctus Doctor Lib. 2. contra Litteras Petiliani cap. 6. Ministrum, quamquam improbum, non esse arborem malam, quia arbor mala est homo de suo faciens, non vero ex virtute Christi: at Minister Sacramentorum non ex sua, sed ex virtute Christi in Sacramentis operatur.

Objectiones ex SS. PP.

Objicies 2. auctoritatem S. Augustini, qui multis in locis videtur docere per malos Ministros Spiritum sanctum conferri, ac veniam peccatorum concedi non posse; unde consequens est sanctum Doctorem existimasse non posse malos valide Sacramenta perficere. Cum enim ex dictis Quæstione 5. articulo 1. non alia sit Ministri, quam & Sacramenti ipsius actio, si ratum ac validum est Sacramentum quod malus Minister conficit, effectum gratiæ spiritualis consequenter producit, cum nihil obstat ex parte susipientis; si vero eum non producit, nullum ac irritum dici debet Sacramentum.

S. Aug.

Antecedens ostenditur verbis ipsius S. Augustini.

T. 9. pag. 155. B.

Lib. 5. de Baptismo contra Donatistas cap. 22. Proinde, inquit, consentimus Cypriano, *Hereticos remissionem dare non posse, Baptismum autem dare posse, quod quidem illis & dantibus & accipientibus valeat ad perniciem, tanquam tanto munere Dei male utentibus; sicut etiam maligni & invidi, quos & intus esse ipse testatur, remissionem peccatorum dare non possunt, cum eos Baptismum dare posse omnes fateantur.*

ib. p. 118.

C. D.

Et Lib. 3. cap. 18. loquens de malis Ministris. Tales, ait, ipsius Cypriani temporibus baptizabant, quos Coepiscopos suos cum magno fuisse gemitu confitetur remissam tamen peccatorum non dabant, quæ per orationes Sanctorum, id est, per columbæ gemitus datur Non enim naptoribus ac feneratoribus dicere Dominus, *Si cui dimiseritis peccata, dimittentur illi; si cui tenueritis, tenebuntur.* Foris quidem nec ligari aliquid potest nec solvi, ubi non sit qui aut ligare possit

possit aut solvere; sed solvitur qui cum columba fecerit pacem; & ligatur, qui cum columba non habet pacem, sive aperte foris sit, sive intus esse videatur.

Lib. 6. c. 4. Per hoc, inquit, nihil idoneum dici, cur non possit malus etiam tradere Baptismum, qui potest habere; & sicut perniciose habet, ita etiam perniciose tradere: non quia tale aliquid tradit, nec quia talis tradit, sed quia tali tradit. Nam cum malus tradit bono, idest, in unitatis vinculo veraci conversione mutato, inter bonum Sacramentum quod traditur, & bonum Fidelem cui traditur, tradentis malitia non separat. Et cum illi veraciter ad Deum converso peccata dimittuntur, ab eis dimittuntur, quibus ipsa veraci conversione conjungitur. Audis peccata ab illis dimitti, quibus ille, cui dimittuntur, veraci confessione conjungitur: non ait S. Augustinus ea dimitti a malis Ministris.

Accedit S. Ambrosius Lib. de Initiandis seu de Mysteriis cap. 14. ubi ait, in aliquibus aquam esse mendacem, ac Baptismum perfidorum non mundare, sed polluere.

Accedit & S. Hieronymus in c. 3. Sophroniæ: ait enim, Sacerdotes qui Eucharistiæ serviunt, impie agere in legem Christi putantes Eucharistiam imprecantibus verba facere, non vitam; ac necessariam esse tantum solemnem orationem, & non merita Sacerdotum.

Resp. nego antecedens.

Ad S. Augustinum varia est responsio.

Alii dicunt, S. Augustinum negare eam dumtaxat gratiam ab improbis Ministris conferri, quæ per orationes Sanctorum ac columbæ gemitus a Deo impetratur, non vero eam quæ virtute ipsius Sacramenti producitur.

Alii dicunt hunc esse sancti Doctoris sensum, per malos scilicet Ministros gratiam non conferri iis qui eorum malitiæ participant, non quidem ex defectu virtutis in Ministro, sed dispositionis legitimæ in subiecto percipiente Sacramentum; si enim malus bono Sacramentum administraret, gratiam ipsi haud dubie communicaret. Explicationem hanc confirmant ex c. 4. L. 6. de Baptismo citato, ubi cum Lovanienfibus legi non debet, non quia tale aliquid tradit, nec quia tali tradit, sed quia talis tradit, sed legi debet, non quia tale aliquid tradit, nec quia talis tradit, sed quia tali tradit, idest, malo.

Alii reponunt idcirco asseruisse sanctum Augustinum improbos Ministros gratiam non conferre, quia cum Minister gratiam hanc non conferat proprio suo nomine ac virtute, sed nomine ac virtute Christi & Ecclesiæ, Ecclesia autem in bonis potissimum consistat, gratia hæc per columbæ gemitus seu per bonos dari dicitur, non vero per malos; non quod eam mali suo ministerio non conferant, sed quod eam non suo, sed alieno nomine, non tanquam proprium, sed alienum bonum conferant: ipsi enim Ecclesiæ concessa est potestas conferendi Spiritum sanctum; Ecclesia autem in nobiliori sui parte, bonis scilicet ac justis, posita est. Hoc sensu dicebat sanctus Doctor Lib. 3. de Baptismo cap. 18. Pax Ecclesiæ dimittit peccata, & ab Ecclesiæ pace alienatio tenet peccata, non secundum arbitrium hominum, sed secundum arbitrium Dei, & orationes Sanctorum spiritualium Pax autem hujus unitatis in solis bonis est in malis autem non est, sive foris tumultuentur, sive intus tolerantur. Et Lib. 5. cap. 21. Quapropter, inquit, Sacramentum gratiæ dat Deus etiam per malos; ipsam vero gratiam non nisi per seipsum vel per sanctos suos. Et ideo remissionem peccatorum vel per seipsum facit, vel per illius columbæ membra, quibus ait, Si cui dimiseritis &c.

Alii denique respondent, sanctum Augustinum citatis in locis arguere Donati-

natistas argumento, ut ajunt, ad hominem, ex eorum nempe praxi atque sententia. Scilicet rejiciebant Donatistæ Sacramenta ab Hæreticis & publicis peccatoribus data, hoc prætestu, quod cum Spiritum sanctum illi non haberent, eum aliis conferre non possent, porro nullum esse putabant Sacramentum quoad substantiam, quod Spiritu sancto careret: atqui, reponerat sanctus Doctor, peccatores occulti, raptores, homicidæ &c. Spiritum sanctum pariter non habent; ergo eum conferre aliis non possunt; ergo nec verum habent & conferunt Sacramentum. Attameu datum ab ipsis Sacramentum non rejiciebant Donatistæ; ergo, concludebat sanctus Augustinus, nec rejicere debent datum ab Hæreticis & publicis peccatoribus: par enim est eorum omnium ratio, siquidem omnes illi gratia pariter privati sunt. Ita fere urgebat Donatistas Lib. 4. adversus eos cap. 4. *Non itaque, inquiebat, Hæreticorum Baptisma acceptamus, quando post eos non baptizamus; sed quod Christi esse cognoscimus, etiam in malis hominibus, sive aperte foris, sive intus occulte separatis, illis in ea re, in qua deviabant, correctis debita veneratione suscipimus. Sicut autem urgeri videor cum mihi dicitur, Ergo Hæreticus dimittit peccata? sic & ego urgeo cum dico, Ergo qui cœlestia mandata non servat, avarus, raptor, fenerator, invidus peccata dimittit? Si per vim Sacramenti Dei, sicut ille, ita & ille; si per meritum suum, nec ille, nec ille.*

Ad sanctum Ambrosium aperta est solutio. Loquitur enim non de ministrante, sed de recipiente Baptismum, qui, si perfidus fuerit, idest, integram fidem non habuerit, mendacem possidet aquam, nec ullum ex ea fructum spirituales reportat. *Baptizatus es, ait, in nomine Trinitatis, confessus es Patrem, confessus es Filium & Spiritum sanctum; tene ordinem rerum in hac fide.*

*Ib. p. 124.
A.*

*T. 2. pag.
330. C.*

Objectiones ex ratione.

Ad S. Hieronymum, alludit ibi sanctus Doctor ad litteralem significationem nominis Eucharistiæ, quod gratiarum actionem significat; & docet ad illam ex parte Sacerdotis legitimam gratiarum actionem, præter solemnia verba, quibus corpus Christi consecratur, requiri morum innocentiam ac vitæ probitatem.

Objicies 3. nonnulla rationum momenta.

I. Nemo dat quod non habet: improbi Ministri non habent Spiritum sanctum; ergo &c.

II. Ad Sacramentum rite conficiendum requiritur intentio Christi, & Ecclesiæ: atqui hanc intentionem non habent improbi Ministri, intentio quippe Christi & Ecclesiæ est ut pura conscientia accedant ad res sacras tractandas & perficiendas.

III. Improbi jus non habent administrandi Sacramenta.

IV. Si improbi valide Sacramenta conficiunt, sequitur (quod absurdum est) Sacramenta ipsa mala esse; quia nempe Sacramentum est actio Ministri illud conficientis: sed actio illa in homine improbo mala est; ergo Sacramentum ipsum malum est.

V. Melius est percipere Sacramentum a bono, quam a malo Ministro: ergo Sacramentum pendet a privata Ministri probitate.

VI. denique, eodem modo valet & efficax est Sacramentum, quo verbum prædicatum: atqui istud vim suam trahit ex peritia & vehementia Oratoris: ergo Sacramentum vim suam mutuatur a probitate ministrantis.

Resp. hæc omnia vanas esse ac inanes fallacias.

Ad primum, distinguo: Nemo dat quod non habet, si agat nomine pro-

proprio & ut causa principalis, esto: si agat nomine alieno & ut causa instrumentalis, qualis est Minister Sacramentorum, nego.

Ad secundum, distinguo maj. Ad Sacramentum conficiendum requiritur intentio Ecclesiae quae terminetur ad substantiam actionis, id est, requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia, concedo: quae terminetur ad modum actionis, nego. Distinguo min. Improbi non habent intentionem Christi & Ecclesiae quae terminatur ad modum actionis, quia quod ex se bonum est, impie faciunt, concedo: quae terminatur ad substantiam actionis, nego. Supponimus enim Ministrum, quamquam improbum, velle facere quod facit Ecclesia.

Ad tertium sic respondebat S. Augustinus Lib. 5. contra Donatistas ^{Tom. 9. p. 151. A.} cap. 15. *Multa, inquit, contra jus dantur, nec tamen ideo vel nulla vel non data dicuntur. Neque enim & ille qui saeculo solis verbis, & non factis renuntiat, jure accipit Baptismum, & tamen accipit.*

Ad quartum, neganda consecutio; Sacramentum enim semper in se bonum est, quia est Sacramentum Christi. Ad probationem, esto sit major, quae universim sumpta falsa est: Sacramentum enim quod habet ens permanens, qualis est Eucharistia, proprie non dicitur actio Ministri, quamquam haec necessaria sit ut perficiatur Sacramentum. Distinguenda minor propositio: actio illa improbo Ministro mala est, in genere moris, concedo: in genere entis seu Sacramenti quod Christus per suum Ministrum conficit, nego.

Ad quintum, distinguo: Melius est accipere Sacramentum a bono quam a malo Ministro, quantum ad aliquid accessorium & extrinsecum Sacramento, concedo: quantum ad aliquid substantiale ac intrinsecum, nego. Non diffitemur quidem, melius esse percipere Sacramentum a bono quam a malo Ministro, duabus potissimum de causis. 1. propter exemplum imitationis, ait S. Augustinus L. 3. contra Cresconium cap. 6. 2. propter bonum impetrationis, quia pius boni Ministri affectus, atque orantis devotio potest aliquid spiritalis gratiae impetrare ei qui Sacramentum percipit: at gratia sacramentalis confertur pro mensura dispositionis subjecti recipientis Sacramentum.

Ad sextum, neganda major & minor propositio. Major quidem, quia sic Christo placuit Sacramenta instituere, ut ex seipsis seu ex opere operato virtutem suam exerant, cum nihil obest ex parte suscipientis. At non ita est de praedicatione verbi, quae aliqua ex parte pendet ex facundia Oratoris idonei ad excitandos & movendos audientium affectus. Minor quoque propositio absolute falsa est; vis enim & efficacia verbi quod annuntiatur, omnino pendet ab interna Spiritus sancti moventis actione: quantumcumque enim Concionator Evangelicus forinsecus insonet, nisi Deus arcano gratiae suae illapsu oculos mentis aperiat, & cor inclinet, nihil in audiente proficiet verbi praedicatio.

Objicies 4. adversus secundam Conclusionem: Malus qui Deo ministrat per opera charitatis, ille non peccat: ergo nec ille qui Sacramenta ex officio perficit vel dispensat.

Resp. nego conf. & paritatem. Disparitas est, quia, inquit S. Thomas 3. parte q. 64. art. 6. ad 1. *opera charitatis non sunt aliqua consecratione sanctificata; sed ipsa pertinent ad justitiae sanctitatem, sicut quaedam justitiae partes & ideo homo qui se exhibet Deo Ministro in operibus charitatis, si sit justus, amplius sanctificatur; si vero sit peccator, per hoc ad sanctitatem disponitur. Sed Sacramenta in se ipsis sanctificationem quamdam habent per mysticam consecrationem, & ideo praexigitur in Ministro sanctitas justitiae, ut congruat suo ministerio.*

rio. Et certe si ad exercenda charitatis opera sanctitas præexigeretur, ac peccaret qui ea opera in statu peccati mortalis exerceret, nusquam ille posset amissam semel gratiam recuperare, & ad justificationem, ex qua excidit, se se rursus disponere; quia nemo potest se ad iustitiam per peccatum præparare. At quantum istud a dogmate Catholico alienum sit, solus ignorat Lutheranus, qui omnia opera extra charitatem seu gratiam sanctificantem facta veris peccatis annumerat.

Instabis. Si peccant mali Ministri Sacramenta ministrando, peccant & ii qui ab ipsis Sacramenta percipiunt; eorum quippe peccato sic communicant. *Digni enim sunt morte*, ait Apost. Rom. 1. v. 32. *non solum qui peccata faciunt, sed qui consentiunt facientibus.*

Respondet idem S. Thomas loco mox citato ad 2. *Quod ille qui ad Sacramenta accedit, suscipit Sacramenta a Ministro Ecclesiæ, non in quantum est talis persona, sed in quantum est Minister Ecclesiæ. Et ideo quamdiu ab Ecclesiâ toleratur in ministerio, ille qui ab eo suscipit Sacramentum non communicat peccato ejus, sed communicat Ecclesiæ quæ eum tanquam Ministrum exhibet. Si vero ab Ecclesiâ non toleratur, puta cum degradatur, vel excommunicatur, vel suspenditur, peccat qui ab eo accipit Sacramentum, quia communicat peccato ipsius. Ad denda hic exceptio supra memorata, quod nempe lex charitatis exigat ut Sacramentum ab alio, quam ab improbo Ministro percipiatur, cum id fieri potest absque ullo suscipientis detrimento.*

Q U Æ S T I O O C T A V A.

De subiecto Sacramentorum.

Subjectum Sacramentorum homo est Sacramentorum capax, de quo tria discutienda nobis sunt.

Primum, an solus homo viator sit Sacramentorum capax.

Secundum, an & quæ intentio requiratur in homine, ut Sacramenta valide percipiat.

Tertium, an & quæ requirantur conditiones ut licite & cum fructu homo Sacramenta percipiat.

A R T I C U L U S P R I M U S.

An solus homo viator sit Sacramentorum capax.

Non hic quæstio est de capacitate tantum physica & materiali, in eo posita quod possit homo eos sensibiles ritus in se pati quibus Sacramenta constant, sed de capacitate morali, quæ ex institutione Christi certas exigit adjunctas circumstantias, & conditiones.

Nec etiam quæstio est, an solus & quilibet homo sit immediate & proxime capax cujuslibet Sacramenti: certum quippe est Baptismum Sacramentorum omnium, ut dicitur, januam esse, nec ad cætera Sacramenta cuiquam absque prævio Baptismate aditum patere posse.

Quæstio itaque est, an solus homo viator moraliter sit capax Sacramentorum novæ Legis, seu immediate, seu mediate recipiendorum.

CON-

C O N C L U S I O.

Solus homo viator subiectum est Sacramentorum capax.

Probatur ex Apostolo Hebr. 5. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & Sacrificia pro peccatis.* Et vero si singula novæ Legis Sacramenta percurramus, manifestum erit ea pro solis hominibus viatoribus instituta fuisse; sunt etenim salutis remedia; sunt canales per quos cælestis gratia ad nos defluit; sunt media per quæ ad finem supernaturalem pervenimus. *Per hæc, ait Concilium Tridentinum sess. 7. in præmio, omnis vera iustitia vel incipit, vel cepta augetur, vel amissa reparatur.* Hæc porro omnia solos spectare possunt homines viatores. Convenienter autem instituta fuisse hæc sensibilia salutis nostræ remedia, superius ad secundam huius Tractatus Quæstionem probavimus. Tom. 14.
Conc. pag.
776. B.

Quod vero nonnulli Scholastici hic sollicite quærunt, an nempe de potentia Dei absoluta possint institui sensibilia quædam Sacramenta quorum Angeli sint capaces, superfluum & otiosum arbitramur: ab huiusmodi enim quæstionibus quæ supremam Dei potentiam spectant, & quæ aut nihil, aut parum utilitatis habent ad dogma fidei illustrandum, abstinendum ducimus.

A R T I C U L U S II.

An & quæ requiratur intentio seu voluntatis consensus, ut quis vere Sacramentum percipiat.

Non hic de parvulis, sed de adultis quæstio est: norunt quippe omnes, in parvulis dum baptizantur, sufficere intentionem publicam, & generalem Ecclesiæ.

Revocanda porro hic sunt quæ Articulo 1. superioris Quæstionis observavimus circa objectum & variam intensionis divisionem, cum de Ministro Sacramentorum sermonem habebamus. Ex quibus facile intelliges, præsens argumentum in eo totum versari, an scilicet in eo qui Sacramentum percipit, sufficiat consentire in externum ac pure materiale Ecclesiæ ritum, tametsi interius reclamet, ac fide & delusorie ritum hunc percipere velit, an vero necessarius sit interior ipsius consensus, qui feratur vel simpliciter ad actionem Ecclesiæ quatenus est Ecclesiæ, & sub eareflexa voluntate; vel ad eam quatenus est verum Sacramentum; vel denique quatenus est efficax & productiva gratiæ sanctificantis.

Qua in controversia omnes de his tribus capitibus consentiunt.

I. Ad percipiendum Sacramenti fructum; nempe sanctificantem gratiam, necessarium plene esse recipientis consensum: quia docent Patres Tridentini sess. 6. cap. 7. *iustificationem esse renovationem interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum.* Tom. 13.
Conc. pag.
759. C.

II. Consentiant ad veritatem Sacramenti Eucharistiæ, necessariam non esse susipientis intentionem, quia Sacramentum hoc in re permanenti consistit, & potest vel casu ab infcio, vel ab invito verum percipi corpus Christi, quamquam sine fructu, cum huiusmodi perceptio Eucharistiæ vere non sit sacramentalis ad effectum gratiæ producendum ordinata.

III. Eatentur omnes habituale seu interpretativam voluntatem certis

in ca-

in casibus sufficere ad validam Sacramentorum Baptismi, Pœnitentiæ & Unctionis extremæ perceptionem.

*Cajetanus
Glossa in
Canonem
Solet de
consecra-
tione dist.
4. & alia
Glossa in
caput
Majores
de Baptis-
mo & ejus
effectu.*

Disputant igitur 1. an necessarius sit consensus in ritum Ecclesiæ qui percipitur; an sufficiat, ut aliqui loquuntur cum Cajetano, *capacitas sine contrarietate*; hoc est, quod quis mere passive se habeat, licet neque velit neque nolit positive talem ritum percipere. 2. ad quid feri seu terminari debeat ille consensus, sicut jam expositum fuit.

PRIMA CONCLUSIO.

In adulto, ut Sacramenta vere percipiat, requiritur vera & interna intentio, seu consensus voluntatis in ritum Ecclesiæ quem percipit.

Probatur 1. ex Conciliis.

Ex Carthaginensi III. an. 397. cap. 34. ubi jubet, *ægotantes, si per se respondere non possunt, cum voluntatis eorum testimonium, hi qui sui sunt, periculo proprio dixerint, baptizentur.*

Ex Carthaginensi IV. an. 398. cap. 76. Is, inquit, qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam.

Ex Arausicano I. an. 442. Can. 12. quo sic statuit: *Subito obmutescens pro ut status ejus est, baptizari aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis aut præteritæ testimonium aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.*

Ex Aurelianensi III. an. 538. Can. 7. Si invitatus, inquit, vel reclamans fuerit ordinatus, ab officio quidem deponatur, sed non a communione pellatur. Episcopus autem qui invitum aut reclamantem præsumpserit ordinare, annuali pœnitentiæ subditus Missas facere non præsumat.

Probatur 2. ex SS. Augustino & Thoma.

S. Augustinus Lib. 4. contra Donatistas cap. 24. inter infantes, & adultos, dum baptizantur, istud discriminis esse statuit, quod adulti interrogati pro se respondereteneantur; sufficiat autem susceptores respondere pro infantibus. Ideo, ait, cum alii pro eis (parvulis) respondeant, ut impleatur erga eos celebratio Sacramenti, valet utique ad eorum consecrationem, quia ipsi respondere non possunt. At si pro eo qui respondere potest alius respondeat, non itidem valet. Ex qua regula illud in Evangelio dictum est, quod omnes, cum legitur, naturaliter movet, *Ætatem habet, ipse pro se loquatur.*

Et Lib. 7. cap. 53. Nequaquam, inquit, dubitarem habere eos Baptismum, qui ubicunque, & a quibuscunque illud verbis Evangelicis consecratum, sine sua simulatione & cum aliqua fide acceperint. Quo in loco per fidem intelligit sanctus Doctor, intentionem seu voluntatem percipiendi Sacramentum. Quo sensu Epistola 98. ad Bonifacium alias 23. ait: *Nec te moveat quod quidam non ea fide ad Baptismum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia spiritali ad vitam regenerentur æternam.*

S. Thomas in 4. dist. 6. q. 1. articulo 2. quæstiuncula 3. In adultis, inquit, & in habentibus usum rationis in quibus potest esse contraria voluntas actu vel habitu, requiritur & contritio sive devotio ad percipiendam rem Sacramenti, & intentio vel voluntas ad recipiendum Sacramentum. In pueris autem absque utroque percipitur & Sacramentum, & res Sacramenti; & similiter est in carentibus usu rationis

nis, nisi contraria voluntas habitus insit, etsi non actu. Tamen sciendum, quod non requiritur in adulto voluntas absoluta suscipiendi quod Ecclesia confert, sed sufficit voluntas conditionata, sicut est in voluntariis mixtis Et ideo si sit coactio sufficiens, ita quod principium sit ex toto extra nihil conferente vim passo, (ut cum aliquis reclamans immergitur violenter) tunc talis nec Sacramentum suscipit, nec rem Sacramenti: Si autem sit coactio inducens sicut minis vel flagellis, ita quod baptizatus potius eligat Baptismum suscipere, quam talia pati, tunc suscipit Sacramentum, sed non rem Sacramenti.

Et in Summa q. 68. art. 7. ad 2. Dicendum, inquit, quod si in adulto deesset intentio suscipiendi Sacramentum, esset rebaptizandus: si tamen hoc non constaret, esset dicendum, Si non es baptizatus, ego te baptizo.

Et in Supplemento q. 45. articulo 4. in corp. Sicut se habet ablutio exterior ad Baptismum, ita se habet expressio verborum ad hoc Sacramentum (Matrimonii:) unde sicut si aliquis ablutionem exteriores reciperet, non intendens recipere Sacramentum, sed ludum & dolum facere, non esset baptizatus, ita expressio verborum sine interiori consensu Matrimonium non facit.

Probatur 3. ex Ss. Pontificibus Innocentio III. IV. & Paulo V.

Innocentius III. c. *Majores*, de Baptismo & ejus effectu Lib. 3. Decretalium titulo 42. consultus ab Arelatensi Archiepiscopo circa Baptismum amentibus, dormientibus, invitis ac reluctantibus datum sic respondet: Sunt autem non-
nulli qui dicunt, quod Sacramenta quæ per se sortiuntur effectum, ut Baptismus & Ordo
cæteraque similia, non solum dormientibus & amentibus, sed invitis & contradicen-
tibus, etsi non quantum ad rem, quantum tamen ad characterem conferuntur, cum
non solum parvuli, qui non consentiunt, sed & ficti, qui quamvis ore, corde tamen
dissentiant, recipiant Sacramentum. Sed opponitur talibus, quod qui fuissent invi-
ti & reluctantes immergi, saltem ratione Sacramenti ad jurisdictionem Ecclesiasti-
cam pertinerent; unde ad servandam regulam fidei Christianæ forent rationabili-
ter compellendi. Verum id est Religioni Christianæ contrarium, ut semper invitus &
penitus contradicens, ad recipiendam & servandam Christianitatem aliquis compel-
latur. Propter quod inter invitum & invitum, coactum & coactum, alii non absur-
de distinguunt; quod is qui terroribus atque suppliciis violenter attrahitur, & ne de-
trimentum incurrat, Baptismi suscipit Sacramentum, talis (sicut & is qui fictè ad Ba-
ptismum accedit) characterem suscipit Christianitatis impressum, & ipse tanquam con-
ditionaliter volens, licet absolute non velit, cogendus est ad observantiam fidei Christia-
næ: in quo casu debet intelligi decretum Concilii Toletani, ubi dicitur, quod qui jam
pridem ad Christianitatem coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi Princi-
pis Sisibuti, quia jam constat, eos Sacramentis divinis associatos, & Baptismi gratiam
suscepisse, & charismate unctos esse, & corporis Domini extitisse participes, oportet ut
fidem quam necessitate susceperint, tenere cogantur Ille vero qui nunquam con-
sentit sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti, quia
plus est expresse contradicere, quam minime consentire: sicut nec ille notam alicujus
reatus incurrit, qui contradicens penitus & reclamans iherificare idolis cogitur violenter.
Dormientes autem & amentes, si priusquam amentiam incurrerent, aut dormirent,
in contradictione persisterent, quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdura-
re, etsi fuerint sic immergi, characterem non suscipiunt Sacramenti; secus autem si prius
Catechumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi: unde tales in necessita-
tis articulo consuevit Ecclesia baptizare. Tunc ergo characterem sacramentalis im-
primit operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenit obfistentem.

En integra circa propositam quæstionem Romani Pontificis responsio,
ex qua hæc habes.

I. Eos qui simpliciter & omnino inviti ac reluctantes baptizantur, vere non baptizari, nec proinde cogi posse ad Legem Christianam observandam; quemadmodum rei non sunt idololatriæ, qui plane inviti ac reclamantes coguntur exterius thus idolis adolere.

II. Eos qui tantum inviti sunt secundum quid, seu qui minis aut tormentis adducuntur, ut magis eligant baptizari, quam cruciari, eos, inquam, tanquam conditionaliter volentes valide baptizari; ac si postea reluctantur, sibi que illatam violentiam obtendant, nihilominus ad Christianam Legem observandam cogendos esse, quia sufficienter in Baptismum consenserunt.

III. Dormientes & amentes, qui nusquam Baptismum petierunt, imo qui reluctati sunt, si hac durante resistantia baptizentur, vere non baptizari; secus vero si postquam Baptismum petierunt, in amentiam & phrenesim versi sunt: quo casu tanquam infantes baptizari valide possunt ac debent.

IV. Cum Innocentius III. ait *characterem imprimi per sacramentalem operationem, quando hæc obicem voluntatis contrariæ non invenit obfistentem*, sensus ejus non est, sufficere ad veritatem recepti Baptismatis, quod exterius homo non contradicat, quasi vellet internam consensum non esse necessarium; utrumque enim exigit Summus Pontifex, & non resistantiam externam, & internum consensum: *Qui nunquam consentit, inquit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti*. In ea igitur non resistantia seu contradictione externa includit ac supponit Innocentius positivum voluntatis consensum.

Innocentius IV. in tertium Librum Decretalium titulo, *De Baptismo & ejus effectu* q. 10. expresse docet, eum qui sine consensu baptizatur, aut Matrimonium contrahit, nec baptizari, nec Matrimonium contrahere.

Paulus V. in Rituali Romano cavet ne adultus, qui in amentiam aut subitum morbum incidit, baptizetur, nisi prius, cum sui compos erat, Baptismum petierit.

Probat 4. ratione, & inductione per singula Sacramenta. Sicut enim ad suavem Dei providentiam pertinet, non justificare adultum, nec ipsi ampliore gratiam conferre, nisi ipse ex animo consentiat; ita pariter nullus adultus Sacramentis initiari, ac per ea certas quasdam obligationes potest contrahere, nisi ipse voluerit seu consenserit; quod si singula percurrantur Sacramenta, facile patebit, hanc esse eorum naturam, ut consensum exigant illius cui ministrantur. Ac primo quidem consensum hunc postulant Sacramenta quæ characterem imprimunt; alias cum hæc iterari non possint, invitis ac animo reluctantibus data characterem necessario imprimerent, & consequenter cogendi illi forent ad ea implenda officia quibus obstricti tenentur quotquot ea percepere Sacramenta: at nemo plane invitus nec consentiens ad ea cogi potest, ut docet Innocentius III. Secundo, de Matrimonio & Pœnitentia, res quoque manifesta videtur. Namque Matrimonium essentialiter consistit in unionem animorum, quam sine vero & interiori consensu vix concipias. Pœnitentia autem necessario includit actus pœnitentis tanquam materiam, nempe Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem: an vero sine interno animi motu ac consensu hæc fieri possunt? Tertio, Eucharistia equidem in suo esse non pendet ab intentione suscipientis, quia habet esse permanens, & ab invito seu ignaro sumi realiter potest: verum hujusmodi sumptio materialis est, non sacramentalis ad effectum Sacramenti percipiendum ordinata. Denique in extrema Unctione percipien-

pienda, etsi Ecclesia non exigat actualem voluntatem, nihilominus interpretativam supponit; igitur ut quis Sacramenta valide percipiat, debet ex animo consentire in eum Ecclesiæ ritum quem percipit.

SECUNDA CONCLUSIO.

Non sufficit in adulto intentio percipiendi mere externum ac materialem Ecclesiæ ritum; nec etiam requiritur ut eum expresse tanquam verum Sacramentum intendat, sed sufficit ut ex animo ac generatim velit percipere id quod facit Ecclesia.

Conclusio hæc tam affinis est ac connexa cum his quæ supra de intentione Ministri necessaria dicta sunt, ut non tam probanda, quam paucis exponenda videatur.

Si quis itaque externo Ecclesiæ Sacramento exterius dumtaxat se subiceret, interius tamen fecte ac illusorie vellet agere, ille verum non perciperet coram Deo Sacramentum: quia tamen exterius eodem modo se gerit, ac si vellet re ipsa Sacramentum percipere, coram Ecclesia, quæ de internis non judicat, præsumitur verum percepisse Sacramentum, ac consequenter censuris ac pœnis Ecclesiasticis cogendus foret ad ea omnia observanda quibus tenentur qui Sacramentorum fiunt participes. Neque, ut alias observavimus, ei, qui contestaretur se in Sacramenti perceptionem vere & ex animo non consensisse, fides tam facile habenda foret, aut ab obligatione quam exterius contraxit, tanquam liber dimittendus, (quantis enim abusibus & incommodis sic aditus aperiretur?) sed cogendus potius ut suo consensu ratum tandem faciat, quod ejus defectu irritum fuerat, Matrimonium v. g. Votum solemne &c. Quod si de Baptismo ageretur, (quod certe rarum est) conferendus iterum foret sub conditione, sicut docet S. Thomas q. 68. articulo 7. ad 1.

Neceffe tamen absolute non est, ut qui ritum externum Ecclesiæ percipit, eum intendat vel quatenus Sacramentum est, vel quatenus sanctificantem gratiam impertitur; sed satis est quod vere & ex animo velit ritum hunc generatim suscipere, quatenus est ritus Ecclesiæ; seu velit percipere id quod facit Ecclesia. Revoca quæ superius dicta sunt, ubi de intentione Ministri.

TERCIA CONCLUSIO.

In aliquibus Sacramentis percipiendis v. g. Baptismo, Confirmatione, Pœnitentia, Unctione extrema, actualis aut virtualis non requiritur, sed interpretativa sufficit intentio recipientis.

Probatur ex Canonibus Conciliorum Conclusione 1. laudatis. In illis etenim qui subita vi morbi oppressi obmutescunt, aut sui compotes amplius non sunt, haud dubie nec actualis nec virtualis adest intentio, seu voluntas percipiendi Sacramentum Baptismatis, vel Absolutionis, vel Unctionis extremæ: constanti nihilominus piæ matris Ecclesiæ usu ea Sacramenta ipsis conceduntur, cum aliquo testimonio constat quod ea sani postulaverint; ergo Ecclesia existimat his in casibus interpretativam sufficere intentionem ad Sacramentum non tantum valide, sed etiam cum fructu percipiendum.

Ex quo inferes diversa plane ratione præteritam voluntatem sufficere ad veritatem Sacramenti ex parte Ministri, & ex parte recipientis. Nam ex

parte Ministri, debet illa voluntas manere virtute, hoc est, ex illa proxime vel remote derivari debet administratio Sacramenti; ex parte vero recipientis, satis est si voluntas illa præcesserit, nec usquam contraria fuerit: necesse vero non est, ut ex illa homo moveatur ad perceptionem Sacramenti.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. contra primam Conclusionem, multa exempla sacrarum Ordinationum quæ invitis ac plane reluctantibus datæ, approbatæ ac ratæ fuerunt.

Inter hæc duo sufficiant exempla.

Primum est Macedonii Ascetæ, de quo Theodoretus in Religiosa Historia cap. 13. *Postquam magnus Flavianus magno Dei regi (Antiochenæ Ecclesiæ) Pastor est ordinatus, & viri (Macedonii) virtutem cognovit de montis illum vertice per speciem objectæ accusationis abduxit, & sub mysticum sacrificium Altari admovit, cooptavitque in numerum Sacerdotum. Cumque peracta liturgia hoc illi quidam indicassent (ignorabat enim prorsus quid egissent) primum quidem convictus verbisque asperis proscidit universos; deinde arrepto baculo, quo innixus propter senium incedebat, Pontificem ipsum, & alios qui aderant insecutus est, Ordinationem hanc ratus montis verticem sibi optatamque habitationem erepturam. Sed tum quidem sic indignantem ægre tandem amici quidam sedaverunt. Expleto autem hebdomadæ curriculo, cum redisset dies Dominicus, iterum evocat illum magnus Flavianus, rogatque ut celebritati cum ipsis intersit. Tum ille ad eos qui venerant, An vobis, ait, non sufficiunt quæ jam acta sunt, sed iterum me Presbyterum creare vultis? Et respondentibus illi fieri non posse ut bis eadem fiat manuum impositio, non acquievit. Hæc Theodoretus.*

Secundum exemplum est Pauliniani fratris sancti Hieronymi, quem, ait sanctus Epiphanius in Epistola ad Joannem Jerosolymitanum inter Hieronymianas 110. alias 60. ignorantem & nullam penitus habentem suspicionem, per multos Diaconos apprehendi jussimus, & teneri os ejus, ne forte liberare se cupiens, adjuraret nos per nomen Christi: & primum Diaconum ordinavimus, proponentes ei timorem Dei, & compellentes ut ministraret; valde quippe obnitebatur, indignum se esse contestans. Vix ergo compulimus eum, & persuadere potuimus testimoniis Scripturarum, & propositione mandatorum Dei; & cum ministraret in sanctis Sacrificiis, rursus eum ingenti difficultate, attento ore ejus, ordinavimus Presbyterum, & iisdem verbis quibus ante suaseramus, impulimus ut sederet in ordine Presbyterii. Hæc S. Epiphanius.

Res. duplex esse posse genus hominum qui inviti ac reluctantes ordinantur.

Duobus modis potest quis invitatus Sacramentum percipere.

Tom. 3. p. 836. B.

Episcopi olim invitati ac refugientes ordinabantur.

Primus eorum, qui nec precibus, nec minis, nec adhortationibus possunt unquam adduci ut impositionem manus percipiant, aut qui plane ignari ac inscii eam percipiunt. Hi omnino ac simpliciter invitati dicendi sunt, nec rata & valida haberetur hujusmodi hominibus data Ordinatio. Talis fuisse videtur Ordinatio Macedonii in Presbyterum: quapropter Theodoretus postquam hanc Historiam narravit, addit, *scimus sane non laudandam multis visum iri hanc narrationem.*

Alterum eorum est qui ex humilitate, propriæ infirmitatis conscientia, metu ac reverentia sacros Ordines refugiebant, ad quos interdum populi suffragio, votis, imperio, precibus, clamoribus vocabantur & impellebantur. Hi primo invitati quidem ac reluctantes erant; ac subinde, ut votis Ecclesiæ & Superiorum voluntati se faciles præberent, consentiebant se ordinari.

nari. Ita testatur S. Augustinus Epistola ad Donatum 173. alias 204. *Mul-* Tom. 2. p. 613. B.
ti, inquit, ut Episcopatum suscipiant, tenentur inviti, perducuntur, includuntur, Tom. 2. p. 9. A.]
custodiuntur, patiuntur quæ nolunt, donec adsit eis voluntas suscipiendi operis bo-
ni. Scilicet ait S. Gregorius Magnus parte 1. Pastoralis cap. 8. tunc lauda- Episco-
bile fuit Episcopatum quærere, quando per hunc quemque dubium non erat ad patus pri-
supplicia graviora pervenire. Itaque illo tempore quo quisque plebi melius mus erat
præerat, primus ad Martyrii tormenta ducebatur: at postquam a per- ad mar-
secutoribus respiravit Ecclesia, reddita ipsi pace, viri pietate, sanctitate tyrium
& scientia illustres, Ecclesiasticas dignitates refugiebant, nedum exam- gradus.
bibant. Audiatur S. Cyprianus Epistola 52. ad Antonianum de electione S. Cypria-
& ordinatione Cornelii in Episcopum Romanum. Episcopatum, ait, nec nus de
ipse postulavit, nec voluit, nec ut cæteri, quos arrogantia & superbiam suæ tu- electione
mor inflat, invasit; sed quietus & modestus, & quales esse consueverunt, qui Cornelii.
ad hunc locum divinitus eliguntur, pro pudore virginalis conscientiam suæ, & pro
humilitate ingenitæ sibi & custodiæ verecundiæ, non ut quidam vim fecit, ut
Episcopus fieret; sed ipse vim passus est, ut Episcopatum coactus exciperet. p. 67.

In usu scilicet erant tunc temporis ista Gregorii Magni, Leonis atque Anthemii Imperatorum effata, nempe, *Tantum ab ambitu debet An-*
tistes esse sepositus, ut queratur cogendus, rogatus recedat, invitatus refugiat,
sola illi suffragetur necessitas excusandi.

Qui isto posteriori modo inviti ordinabantur, ii plane ac simpliciter
 inviti & nolentes dici non debent, sed tantum secundum quid: qui
 nempe de nolentibus & non consentientibus, volentes & consentientes
 tandem fiunt, ut Ecclesiæ obsequantur. Pariter qui ad Baptismum ad-
 ducitur suppliciorum metu, ac magis eligit baptizari, quam ea tor-
 menta subire, ille non simpliciter invitatus baptizatur, sed, ut ajunt,
 secundum quid; eo fere modo quo mercator ingruente tempestate ac
 mortis periculo, merces suas in mare projicit; quæ projectio non sim-
 pliciter & absolute, sed tantum secundum quid involuntaria dicitur.

Objicies 2. auctoritatem S. Augustini duobus in locis. Tractatu 26. in
 Joan. ait: *Intrare quisquam Ecclesiam potest nolens, accedere ad Altare potest*
nolens, accipere Sacramentum potest nolens; credere non potest nisi volens. Et
 Lib. 4. Confess. cap. 4. narrat amicum suum, cum diu sine sensu jacuisset,
 nescientem baptizatum fuisse. Quod autem Baptismum antea non defi-
 derasset, videtur innuere sanctus Augustinus. Nam, inquit, *a fide ve-*
ra, quam non germanitus & penitus adolescens tenebat, deflexeram cum in su-
perstitiosas fabellas & perniciosas, propter quas plangebat me mater.

Resp. ad primum, Sacramentum illud quod in mente S. Augustini
 aliquis nolens accipere potest, esse Eucharistiam, quæ cum habeat esse
 permanens, potest a nesciente vel invito (quamquam sine fructu)
 percipi. Quod si sanctum Doctorem de Baptismo etiam locutum fuisse
 contenderis, dicendum erit eum aut ad infantes alludere, qui sine pro-
 prio consensu baptizantur, aut ad adultos, non quidem plene ac sim-
 pliciter, sed tantum secundum quid invitos.

Ad secundum: Amicus ille Augustini, quamquam animo erraret, Baptis-
 mum nihilominus sanus petierat, quem infirmus ac nesciens percepit, &
 quem a morbo recreatus ita probavit & confirmavit, ut Augustinus, a quo
 tunc irridebatur, sustinere non potuerit, sicut ipse met narrat sanctus Doctor.

Objicies 3. Glossa in caput, solet, de Consecratione dist. 4. & in ca-

put, *Majores*, de baptismo, docet esse validum *Baptismi Sacramentum ab eo susceptum qui corde dissentit, modo dicat ore se consentire.*

Resp. Nullius ponderis ac momenti esse glossam hanc, quam Gregorius XIII. expungi jussit.

Objicies 4. Concilium Florentinum tribus dumtaxat dixit Sacramenta perfici, nempe materia, forma & Ministro habente debitam intentionem: si porro suscipientis intentio seu consensus requireretur, non tribus, sed quatuor rebus Sacramenta perfici dixisset.

Resp. Concilium agere tantum de iis quæ necessaria sunt ex parte Ministri, non vero ex parte suscipientis: quare mirum videri non debet, si de intentione in suscipiente necessaria nihil dixerit; hæc enim nec in omnibus Sacramentis, puta Eucharistia; nec semper, puta in parvulis dum baptizantur, necessaria est. Adde quod in Sacramentis quæ in usu consistunt, suscipiens quodammodo includitur in materia Sacramenti, quatenus scilicet hæc consistit in passione aliqua quæ circa suscipientem exercetur; neque enim concipi potest v. g. Baptismus sine aliquo qui baptizetur.

Instabis 1. Perfectio Sacramenti unice pendet a Ministro: atqui si necessaria foret ad illius integritatem suscipientis intentio, Sacramenti perfectio penderet non tantum a Ministro, sed etiam a suscipiente; ergo &c.

Resp. distinguo maj. Perfectio Sacramenti unice pendet a Ministro, tanquam a causa efficiente ministeriali, concedo: tanquam a conditione necessaria, nego. Distinguo min. ad sensum majoris. Intentio quippe seu consensus illius qui Sacramentum percipit, non est causa perficiens; sed conditio dumtaxat necessaria, ut verum ac ratum sit Sacramentum.

Instabis 2. Quod in uno essentialiter non pertinet ad substantiam Sacramenti, non potest pertinere in alio: atqui intentio suscipientis in infante non pertinet ad substantiam Baptismi; ergo nec in adulto.

Resp. nego maj. Neque alia hic quærenda ratio, quam Christi voluntas, qui sic Baptismum instituit, ut valeat in parvulo sine ipsius proprio consensu, non valeat autem in adulto.

Objicies denique contra secundam Conclusionem: S. Thomas Conclusionem 1. laudatus q. 45. Supplementi articulo 4. docet eum, qui exteriorem ablutionem perciperet, nec intenderet recipere Sacramentum, baptizatum non fore; ergo exigit sanctus Doctor in suscipiente intentionem quæ feratur circa ritum Ecclesiæ, quatenus Sacramentum est.

Resp. Per Sacramentum sanctum Doctorem hic intelligere actionem exteriorem Ecclesiæ, quatenus est Ecclesiæ; atque hoc unum exigere ad veritatem Sacramenti, ut qui illud percipit, non ludum aut dolum velit facere, sed generatim velit percipere ritum Ecclesiæ.

A R T I C U L U S III.

De dispositionibus necessariis ad Sacramenta valide, aut licite & cum fructu percipiendâ.

De valida & licita perceptione Sacramenti movetur hic quæstio; utrum nempe fides & pietas necessariae omnino sint ut Sacramentum & valide, & licite seu cum fructu percipiatur.

P R I M A C O N C L U S I O.

Fides non est dispositio necessaria ad Sacramenta valide percipienda ,
una excepta Pœnitentia.

Prima pars probatur I. ex usu & praxi Ecclesię, quę ratum habuit Baptismum quem Hæretici legitimo ritu perceperunt.

II. Ex S. Augustino Lib. 3. de Baptismo cap. 14. *Nec interest, inquit, cum de Sacramenti integritate & sanctitate tractatur, quid credat, & quali fide imbutus sit ille qui accipit Sacramentum. Interest quidem plurimum ad salutis* Tom. 9. p. 114. F.
viam, sed ad Sacramenti quæstionem nihil interest: fieri enim potest ut homo in-
tegrum habeat Sacramentum, & perversam fidem.

Altera pars, nempe excipiendum hic esse Sacramentum Pœnitentię, probatur: Quia huic Sacramento peculiare istud est, ut idem actus contritionis quo homo disponitur ad effectum Sacramenti, sit quoque pars materialis, vel quasi materialis ipsius Sacramenti: non potest autem integra esse Sacramenti substantia sine valida materia; at contritio, nisi fidem ac pietatem aliquam includat & præsupponat, nulla plane est.

S E C U N D A C O N C L U S I O.

Ut Sacramentum licite ac cum fructu percipiatur, necessarię sunt
pręvię ex fide ac pietate dispositiones.

Probatur ex sancto Augustino mox citato: *Interest plurimum, inquit, ad salutis viam, quali nempe fide imbutus sit qui Sacramentum percipit.*

Concilium Tridentinum sess. 7. Can. 6. definit, *Sacramenta novę Legis con-* Tom. 14. Conc. pag. 777. A.
tinere gratiam quam significant, eamque non ponentibus obicem conferre. Et Can. 7. Ibid. B.
ait, eam quantum est ex parte Dei omnibus dari. Supponit igitur Concilium,
esse in potestate hominis oblatam in Sacramentis gratiam non recipere;
adeoque nonnullas in ipso pręvias requiri ex fide ac pietate dispositiones,
ut aliquem ex Sacramentis spirituales fructus reportare possit.

Dispositiones illas exponit idem Concilium sess. 6. cap. 6. *Disponuntur autem,* ib. p. 758. E.
inquit, ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti, fidem ex au-
ditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse quę divinitus
revelata & promissa sunt; atque illud imprimis, a Deo justificari impium per gra-
tiam ejus, per redemptionem quę est in Christo Jesu: & dum peccatores se esse
intelligentes, a divinę justitię timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam
Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter
Christum propitium fore, illumque tanquam omnis justitię fontem diligere incipiunt;
ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc
est, per eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet; denique dum propo-
nunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata. De
hac dispositione scriptum est: Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, &
quod inquirentibus se remunerator sit. Et, Confide, fili, remittuntur tibi peccata
tua. Et, Timor Domini expellit peccatum. Et, Pœnitentiam agite, & baptizetur
unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum,
& accipietis donum Spiritus sancti, Et, Euntes ergo docete omnes gentes, bap-
tizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; docentes eos servare
quęcumque mandavi vobis. Denique, Pręparate corda vestra Domino.

Objicies 1. contra primam Conclusionem, Canonem 8. primi Concilii
T.1. Conc. Arelatensis quo statuitur, ut *Afri in Ecclesiam redeuntes denuo baptizentur*,
p. 1428. A. si interrogati non responderint Trinitatem.

T.4. Conc. p. 1013. B. Et in altero Concilio Arelatensi Can. 27. statuitur, *Bonofiacos baptizatos in Trinitate, si interrogati fidem nostram ex toto corde confessi fuerint, cum chrismate & manus impositione in Ecclesia recipiendos esse*. Supponit igitur utraque hæc Arelatensis Synodus, fidem in suscipiente Baptismum planè necessariam esse, ut ratum & firmum habeatur Sacramentum.

Resp. ad primum, sermonem ibi esse non de fide baptizati, sed de
T.1 Conc. forma Baptismi: *Interrogent eum Symbolum*, ajunt Patres Arelatenses, &
p. 1428. A. si perviderint eum in Patre & Filio & Spiritu Sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum sanctum.

Ad secundum, non statuit Synodus ut Bonofiaci iterum baptizentur, si dum a suis baptizati sunt, fidem SS. Trinitatis non sunt professi, sed hoc unum, ut per manuum impositionem in Ecclesiæ sinum non admittantur, nisi prius se omnes fidei articulos ex animo credere palam profiteantur.

Quamquam & dici merito potest, Veteres sollicitos fuisse de fide illius qui Baptismum percepisset, ut nempe ex ea velut signo & argumento a posteriori cognoscerent, qua forma sive ritu baptizati fuissent: si enim interrogati, fidem Trinitatis non respondissent, gravis fuisset ratio suspicandi, eos in nomine Trinitatis, ut oportet, baptizatos non fuisse. Qua ratione Nicolaus I. respondens ad consulta Bulgarorum cap. 104. vult explorari conditionem baptizantis, an Christianus sit, vel Judæus, vel Paganus, ut inde conjiciatur, quoritu, legitimo vel non legitimo, collatus fuisset Baptismus.

Objicies 2. S. Augustinum Lib. 7. de Baptismo contra Donatistas cap. 53. ubi asserit; *valere Baptisma receptum sine simulatione, & cum aliqua fide*; ergo requirit fidem ut valeat Baptismatis Sacramentum.

Resp. Nomine fidei S. Doctorem hic intelligere intentionem seu voluntatem recipiendi Baptismum, sicut jam antea observavimus ex Epistola S. Doctoris 98. alias 23. ad Bonifacium.

Objicies 3. Optatum Milevitanum Lib. 5. adversus Parmenianum, ubi docet eandem esse necessitatem fidei ex parte suscipientis, quæ invocationis SS. Trinitatis ex parte Ministri; atqui hæc posterior ita necessaria est, ut sine ipsa nullum sit Baptismatis Sacramentum; ergo & prior. In hoc Sacramento Baptismatis celebrando, ait Optatus, *tres esse species constat*
P. 83. n. 4. *prima species est in Trinitate, secunda in credente, tertia in operante*
duas video necessarias principalem locum Trinitas possidet, sine qua res ipsa non potest geri: hanc sequitur fides credentis. Jam persona operantis vicina est, quæ simili auctoritate esse non potest Trinitas enim semper ipsa est, fides in singulis una est; vim suam semper retinent ambæ &c.

Resp. In mente Optati fidem suscipientis esse quidem necessariam, sicut invocationem Trinitatis, sed diverso necessitatis gradu. Invocatio enim Trinitatis absolute necessaria est, *sine qua*, inquit ille, *res ipsa non potest geri*, quæ proinde principalem locum obtinet: at vero fides in suscipiente necessaria est non ad substantiam Sacramenti, sed ad fructum dumtaxat seu effectum ipsius percipiendum. Loqui vero Optatum de fructu seu gratia Sacramenti, ostendunt hæc ipsius verba: *Quis fidelium nesciat, singulare Baptis-*

Baptisma, virtutum esse vitam, criminum mortem, natiuitatem immortalem, cęlestis regni comparationem, innocentie portum, peccatorum, ut tu dixisti, naufragium. Has res unicuique, non ejusdem rei operarius (id est Minister) sed credentis fides, & Trinitas præstat.

Objicies 4. S. Ambrosium Lib. 1. de Spiritu sancto cap. 3. ubi sic loquitur: *Plenum est Baptismatis Sacramentum, si Patrem & Filium, Spiritumque fatearis. Si unum neges, totum subrues. Et quemadmodum si unum in sermone comprehendas, aut Patrem, aut Filium, aut Spiritum sanctum; fide autem nec Patrem, nec Filium, nec Spiritum sanctum abneges, plenum est fidei Sacramentum. Ita etiam quamvis & Patrem & Filium & Spiritum dicas, & aut Patris, aut Filii, aut Spiritus sancti minuas potestatem, vacuum est omne mysterium.* Ergo, judice S. Ambrosio, fides suscipientis necessaria est ad veritatem Sacramenti. P. 80. n. 1. Tom. 2. p. 608. D.

Resp. nego conf. Hæc est S. Doct. mens atque sententia, nempe Sacramentum quoad effectum, seu gratiam, nullum esse, quando sine fide aliisque præviis dispositionibus necessariis percipitur: neque vero alium sensum exprimunt verba ista, *vacuum est omne mysterium.* Quippe cum res aliqua effectum ad quem destinata est, non assequitur, nulla & vacua solet appellari; Sacramentum autem institutum a Deo est, ut spiritalem nobis conferat gratiam: cum igitur hoc suo fine vitio suscipientis defraudatur, vacuum dicitur & inane Sacramentum.

Q U Æ S T I O U L T I M A .

De cærimoniis Sacramentorum.

DE cærimoniis seu ritibus Sacramentorum in genere dumtaxat hic agemus, de singulis pro re nata, ubi de unoquoque Sacramento, dicturi.

Nomen, definitio, ac partitio cærimoniarum.

Nomen.

Cærimoniæ, aut cæremoniæ, inquit Isidorus Lib. 6. Etymologiarum c. 19. *apud Latinos dicuntur sacra omnia quæ apud Græcos Orgia vocantur. Proprie autem visum est doctoribus a carendo appellari cærimonias, quasi carimonias; eo quod quædam cærimoniæ in abstinendo & carendo positæ sunt, qualis erat apud Judæos carere usu carnis suillæ, & omnia fere vota Nazaræorum, & aliorum qui vini & aliarum multarum rerum usu, ex voto carebant.* Ed. Paris. 1605. p. 82. col. 1. A.

Definitio.

Cærimonia recte definitur vel describitur, Actus externus Religionis, qui ad honorem Dei, ornatum & pompam cultus divini, Sacramentorum dignitatem ac reverentiam, & ad hominum utilitatem refertur.

Cærimonia, inquit Bellarminus Lib. 2. de Sacramentis in genere, *Controuersia 6. cap. 29. non aliunde habet laudem, nisi quia fit ad Dei honorem. Religio enim, pergit, quæ nobilissima est moralium virtutum, tres habet actus, ut quævis alia virtus. Primo, actum internum elicitum, qui est velle Deo debitum honorem, & cultum dare. Secundo, actum externum interno respondentem, qui est quælibet externa actio, quæ non aliunde est bona & laudabilis, nisi quia fit ad Deum colendum, ut sacrificium, genuflexio, & similia. Tertio, actum imperatum, id est actum cujusvis virtutis, qui a Religione ordinetur ad Dei honorem.* Hic modo jejunia, eleemosinæ, T. 3. p. 89. F.

Et alia id genus dici possunt actus Religionis quando fiunt ad colendum Deum, licet aliquando sint etiam actus aliarum virtutum. De hoc tertio actu dixit sanctus Jacobus cap. I. Religionem esse visitare pupillos, et immaculatum se custodire ab hoc saeculo; et sanctus Augustinus Enchiridii cap. 3. dixit, Deum coli fide, spe et caritate. Ex his tribus actibus, primus nullo modo est caerimonia; tertius non est etiam caerimonia, nisi quatenus imperatur a Religione: secundus est proprie et simpliciter caerimonia, et de eo tractamus hoc loco. Haftenus Bellarminus.

Partitio caerimoniarum.

Omnes generatim Sacramentorum caerimoniae vel praecedunt, vel comitantur, vel subsequuntur administrationem Sacramentorum, unaquaqueque vero suam laudem habet & utilitatem. Quae praecedunt, ad gratiam praeparant; quae comitantur, eam clarius exprimunt ac quasi oculis subjiciunt; quae subsequuntur, in ea jam praeepta hominem firmiter confirmant. Comuni ac trito vocabulo caerimoniae Sacramentorum appellantur Sacramentalia, quia pertinent ad ritum seu modum administrandi Sacramenta.

Bellarminus loco mox citato paulo explicatius varias caerimoniarum partitiones evolvit. Quinque refert.

2b. p. 9c. Prima partitio sumitur a fine seu effectu. Quaedam enim instituuntur ad iustificandum, ut Sacramenta Quaedam ad alios quosdam effectus spirituales, ut ad daemones coercendos, ut exorcismi, aqua benedicta &c. quaedam ad solum ornatum et significationem, ut vestis alba Neophytorum, lumina cereorum &c.

Secunda partitio sumitur a causa efficiente, id est, ab institutore. Quaedam enim sunt ab ipsa natura quodammodo institutae, quae dici possunt naturales: quale est respicere in celum, tollere manus, flectere genua, tundere pectus, cum Deum oramus: ista enim natura ipsa docet, unde etiam communes sunt etiam Gentilibus, et quibuscumque Sectis. Quaedam sunt a Deo institutae, ut multae in Testamento veteri, et Sacramenta quaedam in novo; atque haec divinae caerimoniae appellantur. Quaedam denique sunt ab Apostolis, vel eorum successoribus institutae, quae dicuntur Ecclesiasticae

Tertia partitio sumitur a causa formali. Quaedam enim caerimoniae sunt immedie cultus Dei, ut sacrificium, oratio, adoratio. Quaedam disponunt ad colendum Deum, ut jejunia, celibatus, vitae asperitas &c. Quaedam sunt instrumenta divini cultus, ut templa, aere, calices.

Quarta partitio a causa materiali, seu ab objecto materiali. Quaedam enim caerimoniae versantur circa personas; ut exorcismi, insufflatio, asperfusio cineris &c. Quaedam circa tempus, ut dies festi, Vigilie, Quadragesima Quaedam circa modum, ut quod Latine Sacramenta ministrentur. Quaedam denique circa res ipsas, ut benedictiones aquae, olei, vestium, palmarum &c.

Quinta denique partitio sumitur ab accidentibus, ut quod aliae sint universales, aliae particulares, ut jejunium Sabbati temporibus S. Augustini servabatur Rome, non Mediolani; et contra lotio pedum post Baptisma, servabatur Mediolani, non Rome. Item aliae temporales, ut abstinentia a sanguine et suffocato Act. 15. Aliae perpetuae, ut ritus Sacramentorum; denique aliae in precepto, aliae libere, de quibus vide S. Augustinum Epistola 118. Ita Bellarminus.

Cerimoniarum rectitudo et equitas.

Novatores Lutherani & Calvinistae multis calumniis ac mendaciis Catholicae Ecclesiae caerimoniae proscindunt ac deformant, quibus sepositis,

vix ulla inter nos superest controversia. Ut igitur ea mendacia & calumnias statim diluamus & occupemus, fatemur

I. Cærimonias Ecclesiasticas præcipuum non esse cultum, qui Deo impendi debet.

II. Ab iis non pendere essentiam, & efficaciam Sacramentorum.

III. Eas vim non habere justificandi, sicut habent Sacramenta.

IV. Minime probari a nobis ritus, si qui forent, qui cum verbo Dei pugnarent.

V. Eos plus æquo multiplicari non debere, ne forte sua multitudine *Ibid. G.* obruant quodammodo Religionem cui servire debent. Ut enim agricolæ, belle ait Bellarminus loco citato cap. 30. *cupiunt in vitibus præter uvas etiam pampinos, quibus ormentur & adjuventur uvæ; sed si nimium pampini crescant, & impediunt potius quam juvent, eos rescant; ita faciendum esse in hujusmodi ritibus docet sanctus Augustinus Epistola 119. nunc 55.*

Neque dicas illum cærimoniarum apparatus contrarium videri simplicitati & veritati divini cultus. *Venit tempus & nunc est*, ait Christus Joan. 4. v. 23. *quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate.* Ab illa autem adoratione in spiritu, & veritate avocant tot externæ ac corporales cærimonie, quibus gravatur & quasi suffocatur cultus interior ac spiritualis.

Non est, inquam, quod id cum Novatoribus opponas; mox enim patebit, valere plurimum illam cærimoniarum pompam & apparatus: ut mens ad cælestia erigatur. Adoratio igitur Dei in spiritu & veritate, de qua Joan. 4. non cæimoniis nostris opponitur, sed cultui tum Judaico, qui totus corporalis erat & externus, ac in umbris & figuris positus; tum Samaritano, qui falsitati & errori admixtus erat. Unde paulo ante Dominus dixerat: *Neque in monte hoc, idest, Garizim, ubi Samaritani adorabant, neque in Jerosolymis adorabitis Patrem.* Ac si diceret: Non coletis Deum deinceps cultu Samaritanorum falso, neque cultu Judaico, præcipue corporali, sed cultu Christiano, qui erit in spiritu & veritate, idest, purus ab omni errore, ac spiritualis in solo exteriori cærimoniarum cortice non inhærens.

Rectas esse ac laudabiles cærimonias quibus utitur Ecclesia, earum necessitas & utilitas demonstrant.

Cærimoniarum necessitas & utilitas.

Quæ sint commoda & utilitates cærimoniarum exponit Conc. Trid. Sess. 22. *Tom. 14. de Sacrificio Missæ cap. 5. his verbis: cum natura hominum ea sit, ut non facile Conc. pag. 854. B. queat sine adminiculis exterioribus ad verum divinam meditationem suscollere, propterea pia mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quædam submissa voce, alia vero clariore in Missa pronuntiarentur, instituit. Cærimonias item adhibuit, ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa ex Apostolica disciplina & traditione, quo & majestas tanti sacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia Religionis & pietatis signa ad verum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur.*

Tridentino Concilio succinit Catechismus Romanus jussu ejusdem Concilii adornatus, part. 2. num. 16. *His, inquit, accedunt cærimonie, quæ tametsi prætermitti sine peccato non possunt, nisi aliud facere ipsa necessitas cogat: tamen, si quando omittantur, quoniam rei naturam non attingunt, nihil de vera Sacramenti ratione imminui credendum est. Ac merito quidem a primis usque Ecclesiæ temporibus illud semper servatum est, ut Sacramenta solemnibus quibusdam*

busdam caerimoniis ministrarentur. Primum enim maxime decuit, sacris mysteriis eum Religionis cultum tribuere, ut sancta sancti tractare videremur. Præterea, quæ Sacramento efficiuntur, caerimonie ipsæ magis declarant, ac veluti ante oculos ponunt, & earum rerum sanctitatem in animos fidelium altius imprimunt. Deinde vero mentes illorum, qui eas intuentur, & diligenter observant, ad sublimium rerum cogitationem erigunt, fidemque in eis, & charitatem excitant: quo major cura & diligentia adhibenda erit, ut fideles vim caerimoniarum quibus singula Sacramenta conficiuntur, cognitam & perspectam habeant.

Ex istis tum Concilii, tum Catechismi verbis manifestum est, multum esse caerimoniarum fructum, easque potissimum valere.

I. Ad maiestatem & reverentiam mysteriis nostræ Religionis conciliandam. Externo enim illo apparatu, ornatu & pompa Ecclesiasticorum rituum, ad cultum, venerationem & obsequium exhibendum homines longe proniores fiunt, quod divina maiestas inde magis eorum oculis splendescat.

II. Ad pietatem Fidelium promovendam, ac excitandam, nutriendam eorum fidem, notitiam mysteriorum oculis veluti subjiciendam; denique ad excitandum in corde tenerum quemdam Religionis & amoris Dei affectum. Ita quippe homo factus est, ut per externa & sensibilia signa ad spiritualia erigatur. Tam enim a captu nostro semota sunt fidei mysteria, ut nisi indumentis quibusdam veluti circum vestita ob oculos ponantur, mentis attentionem facile fugiant. *Ad ipsum ignem amoris nutriendum & flandum quodammodo, ait S. Aug. Epistola 55. alias 119. c. 11. quo tanquam pondere sursum vel introrsum referamur ad requiem, ista omnia pertinent, quæ nobis figurate insinuantur: plus enim movent & accendunt amorem, quam si nuda sine ullis Sacramentorum similitudinibus ponerentur. Cujus rei causam difficile est dicere. Sed tamen ita se habet, ut aliquid per allegoricam significationem intimatum plus moveat, plus delectet, plus honoretur, quam si verbis propriis diceretur apertissime. Credo quod animæ motus quamdiu rebus adhuc terrenis implicatur, pigrius inflammatur: si vero feratur ad similitudines corporales, & inde referatur ad spiritualia, quæ illis similitudinibus figurantur, ipso quasi transitu vegetatur, & tanquam in facula ignis agitatus accenditur, & ardentiore dilectione rapitur ad quietem. Hæc S. Augustinus.*

Describit idem S. Doctor L. 9. Confessionum cap. 6. & 7. quos pietatis sensus in se excitari expertus fuerit ex hymnis & canticis Ecclesiæ. *Quantum fle- vi, ait, in hymnis & canticis tuis (apostrophe est ad Deum) suave sonantis Ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter! Voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas in cor meum, & exæstuabat inde affectus pietatis, & currebant lacrymæ; & bene mihi erat cum eis. Non longe cæperat Mediolanensis Ecclesia genus hoc consolationis & exhortationis celebrare, magno studio fratrum continentium vocibus, & cordibus. Nimirum annus erat, aut non multo amplius, cum Justina Valentiniani Regis pueri mater, hominem tuum Ambrosium prosequeretur hæresis suæ causa, qua fuerat seducta ab Arianis. Excubabat pia plebs in Ecclesia, mori parata cum Episcopo suo, servo tuo. Ibi mater, ancilla tua, sollicitudinis & vigiliarum primas partes tenens, orationibus vivebat. Nos adhuc frigidi a calore spiritus tui, excitabamur tamen civitate attonita atque turbata. Tunc hymni & psalmi, ut canerentur secundum morem Orientalium partium, ne populus mæroris tædio contabesceret, institutum est; & ex illo in hodiernum retentum, multis jam ac pene omnibus gregibus tuis, & per cætera Orbis imitantibus.*

Origocā-
tus in Ec-
clesia Me-
diolanēsi.
Externi
etiam
orantium
gestus &c.
aliquid
utilitatis
habent.

Quin & externos orantium gestus, ac corporis conformationem aliquid ad pietatem prodesse docet idem S. Augustinus L. de cura pro mortuis gerenda cap. 5.

cap. 5. num. 7. Nam, inquit, & orantes de membris sui corporis faciunt quod Tom. 6. p. supplicantibus congruit, cum genua figunt, cum extendunt manus, vel etiam pro- 520. A. sternuntur solo, & si quid aliud visibiliter faciunt, quamvis eorum invisibilis vo- B. luntas & cordis intentio Deo nota sit, nec ille indigeat his indiciis, ut humanus ei pandatur animus: sed hinc magis se ipsum excitat homo ad orandum gemen- dumque humiliter atque ferventius. Et nescio quomodo, cum hi motus corporis fie- ri nisi motu animi præcedente non possint, eisdem rursus exterius visibiliter factis, ille interior invisibilis, qui eos fecit, augetur: ac per hos cordis affectus, qui ut fierent ista præcessit, quia facta sunt, crescit. Ante S. August. jam observa- verat Tertullianus, etiam in gestibus ac conformatione corporis Chri- stianos mysteria fidei suæ ab initio expressisse. Nos, inquit, manus non tantum attollimus, sed etiam expandimus divina passione modulantes.

III. Utiles sunt cærimoniarum tum ad exponenda, tum ad defendenda fidei nostræ mysteria; quæ enim obscurius in Sacramentis, apertius per ritus ac cærimonias adjunctas manifestantur. Unde S. Aug. L. 1. de peccat. mer. & rem. cap. 34. & L. 10. in Julianum cap. 2. ex exorcismis, qui Baptismum antecedunt, invictè demonstrabat esse in parvulis originale peccatum.

IV. ad conservationem Religionis, divini cultus majestatem, & ad distinctionem Catholicorum ab Hæreticis. Namque 1. Religio per actus exter- nos conservatur: id vero maxime præstant cærimoniarum, ne illa vilescat & contemnetur, sicque paulatim pereat; sed potius efficiunt ut continuo usu trita vigeat & magis in dies efflorescat. 2. Cærimoniarum non immerito dici possunt ad partem cultus divini pertinere: Homo scilicet qui anima & corpore constat, Deum colere & honorare tenetur tum internis animi, tum externis corporis actionibus. 3. denique, per cærimonias distinguimur ab Hæreticis: illi etenim nonnulla quidem nobiscum communia retinent Sacramenta, sed in ritu ac modo ea solemniter administrandi multum a nobis diffident. Quod si nonnulli ex nostris nostrarum cærimoniarum apparatu abutuntur, quasi Religionis summam in illis collocando, eos improbamus, at vitium illud hominis est abutentis, non rei qua abutitur.

Nec vim ullam habet, quod opponunt Novatores, ritus nostros fere omnes a Judæis acceptos esse, quos etiam Pagani suos sacrilega imitatio- ne fecerunt. Quid tum? An non recti & laudabiles erant ritus Judæo- rum, quos Deus ipse instituerat? An non licuit Ecclesiæ, ut facilius ad unitatem fidei Judæos & Gentiles adduceret, nonnullos eorum ritus re- tinere, omni sublata specie superstitionis, eos consecrando ac sanctifi- cando? Hac certe prudenti œconomia usi fuere Apostoli in Concilio Je- rosolymitano, cum primis Christianis legem ad tempus imposuerunt ab- stinendi a sanguine & suffocato, a quibus abhorrebant Judæi, qui tam cito ad oppositam disciplinam transferri non potuissent.

Nec te moveat, quod tam simplici cultu Ecclesia primis sæculis di- vina mysteria celebraret. Metu enim persecutionum in cryptis ac locis subterraneis absconditi Fideles, sine ullo fere apparatu Sacra peragere cogebantur: at reddita pace, cum favente Constantino paulo respira- vit, mirum quo magnifico sumptu & erecta templa, & qua pompa ac superbo rituum apparatu divina Officia fuerint celebrata. Lege Euse- bium in vita Constantini.

Est-ne aliquarum cærimoniarum quidam spiritualis effectus?

Ita certe: maxime vero signi Crucis, quod in omnibus Sacramentis perficiendis adhiberi docet S. Augustinus Tractat. 118. in Joann. Cujus vim & efficaciam plurimum extollunt SS. Patres.

Tom 3. p.
91. D.

Observandum autem cum Bellarmino de Sacramentis in genere L. 2. c. 31. tribus modis operari signum Crucis in dæmonibus terrendis. Primo, ex apprehensione ipsorum dæmonum; secundo, ex devotione hominis; tertio, idque potissimum, ex instituto Dei, atque adeo, ut nonnullis placet, ex opere operato. Ac primum, dubium esse non potest, quin dæmon cum signum Crucis fieri videt, recordetur se Christi cruce devictum, ac proinde horreat illud signum suæ calamitatis, & fugiat Deinde vim habet hoc signum ex pietate & devotione hominis se signantis, eo modo quo vim habet oratio vocalis. Est enim signum Crucis quædam invocatio meritorum Christi crucifixi signo expressa: loquimur enim corde, ore, & nutibus. Tertio ex instituto Dei valet aliquando signum crucis ad dæmones fugandos. Dico, aliquando: neque enim hunc effectum semper, necessario ac infallibiter annexum habet, sed cum vult Deus, ac providentiæ suæ decretis consentaneum est. Quapropter non eodem modo, quo Sacramenta, efficax est ex opere operato.

Habet-ne Ecclesia potestatem instituendi cærimonias?

Ibidem F.

Observandum cum Bellarmino L. 2. de Sacramentis c. 31. cærimonias quæ ab Ecclesia instituuntur, tribus modis utiles esse posse. 1. Ad ornandum, & representandum aliquod mysterium Religionis, & eo modo juvando rudiores. 2. ad morbos curandos & dæmones pellendos, & peccata venialia purganda, & alia id genus, idque per modum impetrationis, ut cum Ecclesia benedicit candelas, aquam, palmas, agros &c. Ista enim valent ad effectus illos ad quos instituuntur ex vi orationum Ecclesiæ. 3. ad effectus aliquos producendos per applicationem meritorum Christi, atque ita quasi ex opere operato: qui certe modus cæimoniis convenire non videtur; siquidem effectus illos, ut jam dictum est, semper, necessario, ac infallibiliter non operantur.

Atque his præsuppositis, certum est Ecclesiam habere potestatem instituendi cærimonias.

I. Quia potestatem a Deo accepit promovendi exteriorum Dei cultum, ornandi Sacramenta, instruendi Fideles, & ad pietatem eos informandi: atqui ad hæc omnia conferunt plurimum cæimoniæ, ut patet ex ante dictis.

II. Minorem potestatem haud dubie non habet Ecclesia Christi, quam vetus Judæorum Synagoga: at ista poterat novos ritus, cærimonias, festivitates instituere. Esther 9. Synagoga, auctore Mardocheo, addidit novum festum diem solemnem omnibus celebrandum, quem Deus in Lege non instituerat. Idem factum est tempore Judith, sic enim legimus cap. ultimo, *Dies autem victoriæ hujus festivitatis ab Hebræis in numero sanctorum dierum accipitur, & colitur a Judæis ex illo tempore usque in præsentem diem.* Genes. 28. Jacob novam cærimoniam excogitavit: erexit enim lapidem in titulum fundens oleum desuper, & vocavit nomen loci illius Bethel, in memoriam visionis quam in eo loco habuerat.

III. Ipsimet Apostoli Act. 15. in Concilio congregati novam induxerunt disciplinam, nempe ut Gentiles ad fidem conversi abstinerent a sanguine & suffocato, quod certe nusquam Deus jusserat, nisi Judæis. Quin & S. Paulus, interpre-

terprete S. Augustino Epistola 54. alias 118. potestatem hanc determinandi ea quæ ad decentem Sacramentorum administrationem pertinent, assignavit 1. Cor. 11. v. 34. his verbis, *cetera cum venero disponam*: quæ S. Doctor de Eucharistia ante omnem cibum percipienda interpretatur. *Salvator*, inquit, ideo non precepit quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum. Tom. 2. p. 127. A. B.

IV. denique, Ecclesia hanc sibi inesse potestatem & declaravit, & factis demonstravit. Concilium Trident. sess. 21. cap. 2. declarat, hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret, Tom. 14. Concil. p. 846. D.

Quam potestatem verbo declaravit Ecclesia sibi competere, eandem quolibet tempore exercuit, ut videre est in antiquis Scriptorum Ecclesiasticorum monumentis, Justino, Tertulliano, Cyrillo Jerosolymitano, Augustino & aliis. Unum hic sufficiat Tertulliani testimonium ex L. de Corona c. 3. ubi necessitatem traditionis vindicat, exemplo rerum multarum quas Ecclesia sui temporis observabat, etsi scriptæ non essent. *Ut a Baptismate ingrediar*, inquit, *aquam adituri*, ibidem, *sed & aliquanto prius in Ecclesia sub Antistitis manu contestamur nos renuntiare diabolo, & pompæ, & angelis ejus. Dehinc permergitamur, amplius aliquid respondentes, quam Dominus in Evangelio determinavit: Inde suscepti, lactis & mellis concordiam præguſtamus, exque ea die, lavacro quotidiano per totam hebdomadam abſtinemus. Eucharistiæ Sacramentum, & in tempore victus, & omnibus mandatum a Domino, etiam antelucanis cætibus, nec de aliorum manu quam præſidentium sumimus. Oblationes pro defunctis, pro natalitiis annua die facimus. Die dominico jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eadem immunitate a die Paschæ in Pentecosten usque gaudemus. Calicis aut panis etiam nostri aliquid decuti in terram anxie patimur. Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad calciatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacumque nos conversatio exercet, frontem crucis signaculo terimus. Harum & aliarum ejusmodi disciplinarum si legem expostules Scripturarum, nullam invenies: Traditio tibi præten-detur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix.* F. 102. A.

Tertullianus varios ibi recenset ritus quos sui temporis Ecclesia usurpabat, inter quos jam nonnulli sunt obsoleti, alii vero etiamnum vigent & observantur. Quis porro nisi hæretico afflatus spiritu dixerit, Ecclesiam, aut non accepisse a Christo potestatem ritus hujusmodi usurpandi; aut eos posse aliquando usurpare, qui mundi & satanæ vanam ac superstitiosam pompam sapiant, sicque vergant in ruinam & perniciem Fidelium? An non sic impetitur Ecclesiæ sanctitas & inerrantia, quæ vel ignorasset, vel prætergressa fuisset potestatis sibi a Christo concessæ limites, vel ea potestate in ruinam & perniciem Fidelium abusa fuisset?

Necessitas observandi caerimonias ab Ecclesia præscriptas.

Decretum est Conc. Trid. sess. 7. Can. 13. Si quis dixerit, receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemnibus Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a Ministris pro libito omitti, aut in novis alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem omitti posse, anathema sit. Tom. 14. Conc. p. 777. E.

Et sess. 22. Can. 7. Si quis dixerit, caerimonias, vestes, & externa signa quibus

Ibidem p.
856. A.

quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, irritabula impietatis esse magis, quam officia pietatis, anathema sit.

Ratio est I. Quia Ecclesiae in omnibus semper obsequendum est, cui Christus potestatem fecit ritus ac caerimonias instituendi. Non est enim potestas nisi a Deo, ait Apostolus Rom. 13. v. 1. & sequ. Quae autem a Deo sunt, ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Et v. 5. Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Et ad Hebr. 13. v. 17. Obedite praepositis vestris, & subjacete eis: ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.

Necesse porro est eas Sacramentorum caerimonias rite observare, non tantum cum ex earum omissione scandalum sequi posset, sed etiam eo seposito scandalo: quia nempe sic jubet Ecclesia, cujus leges conscientiam ligant, etiam cum sine scandalo & offensione proximi violari possunt.

Ibidem p.
126. C.

Siquidem, judice S. Augustino Epist. 54. alias 118. insolentissima insania est, disputare an faciendum sit, quod tota per Orbem frequentat Ecclesia.

II. Quia ordo & uniformitas servari debet in Ecclesiastico ministerio; ac necesse foret suis nervis totam dissolvi, deformari ac dissipari Ecclesiae disciplinam, si privato cuilibet Pastori liberum foret aut antiquatos ritus renovare, aut novos invehere. Quanta foret Reipublicae Christianae confusio, si quis v.g. omnes antiquos Poenitentiae publicae vel Cathecumenatus gradus in usum revocare jam vellet; aut infantibus Eucharistiam porrigere, aut eam adultis sub duplici specie, vel etiam ipsis in manus domum asportandam praebere? Quisque igitur sedulo eos ritus servare debet, quos observat Ecclesia in qua vivit. Neque enim, ait S. Aug. loco mox citato, disciplina ulla

Ibidem p.
124. D.
Ibidem p.
126. D.

est in his melior gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam ad quam forte devenerit Ipsa quippe mutatio consuetudinis, ait ibidem, etiam quae adjuvat utilitate, novitate perturbat. Quapropter quae utilis non est, perturbatione infructuosa consequenter noxia est.

An Ecclesiasticae caerimoniae in sua prima institutione, symbolicam seu mysticam & spiritualem significationem contineant.

Duo hic extrema sunt aequaliter declinanda.

Primum eorum, qui non aliam, quam simplicem, pure litteralem ac historicam assignant caerimoniarum nostrarum originem, nempe aut a decencia cultus divini, aut ab utilitate & commodo earum, aut a locorum & Regionum in quibus Sacra perficiebantur vario usu, aut ex fortuito quodam eventu, aut denique ex relatione ac correspondentia quae debet esse inter gestum & situm corporis, & verba quae ore proferuntur; ita certe ut illi nihil omnino in prima earum institutione mysterii deprehendant. V.g. si ab illis sciscitatus fueris unde cereorum ac luminarium usus? Respondebunt ad expellendas tenebras; quia primi Christiani metu persecutionum in locis subterraneis & obscuris latitantes Sacra facere cogeabantur: Pariter quis thuris & incensi finis? Ad purgandum, inquit, tetrum ac fetidum odorem qui ex locis illis subterraneis exhalabat, & sanitati nocere poterat. Quod si urgeas, Ecclesiam usum illum luminarium & incensi etiam retinuisse, quando illi reddita pace, aperto caelo ac depulsis tenebris, iisque in locis Sacra peragere licebat, in quibus, a foetido exhalitu nihil erat timendum; ajunt hanc causam esse, tum quod Ecclesia suorum usum in Officiis publicis retinentis-

mentissima sit, ac cujuscumque innovationis inimica; tum quod populi Regionum in quibus publica Officia Ecclesiastica celebrata primum fuerent, aromatico & incenso plurimum delectarentur.

Hæc profecto ratio exponendi caerimoniarum originem, jejuna nimis videtur, arida, exsucca, quæ nihil aut fere nihil juvat Fidelium animos in Deum erigendos. Fatendum tamen est simplicem illam, litteralem & historicam caerimoniarum expositionem placere plurimum ac summo oblectamento esse eruditis ac curiosis antiquitatis exploratoribus; neque morosius nos ei repugnabimus; modo suus etiam ipsis servetur mysticus ac symbolicus explicandi modus, unde crescit ac nutritur Fidelium pietas ac religio. Eo in argumento sese feliciter exercuit eruditorum qui de rebus Liturgicis scripsere, industria; imprimis vero D. Claudii de Vert Ordinis Cluniacensis Religiosi, in Opere Gallico cui titulum fecit, *Explication simple, litterale & historique des Ceremonies de l'Eglise*. Parisiis 4. Tomis in 8. apud Florentinum Delaulne.

Alterum extremum illorum est, qui neglecta, ne dicam improbata, illa litterali & historica origine caerimoniarum, unice ad mysticam & symbolicam earum significationem attendunt, ac in minutissimis quibusque rebus nonnihil arctiori ac reconditi mysterii latere arbitrantur.

Media, nostro quidem judicio, quædam via tenenda est, qua utraque extrema sententia concilietur; si nempe nec litteralis & historica, quæ ad eruditionem, nec mystica & symbolica, quæ ad pietatem valet plurimum, caerimoniarum explicatio contemnatur, sed utraque simul, quantum fieri potest, consocietur. Prima, fateor, aptior videtur ac commodior revincendis Novatoribus, qui superstitionis vitium in ritibus sacrificii, perpetuo nobis obtrudunt; altera vero ad pietatem Fidelium & Mysteriorum intelligentiam magis comparata. Prior posterioris basis est ac fundamentum; neque certe D. de Vert animus ac consilium unquam fuisse videtur, mysticas illas ac spirituales explicandi caerimonias ratione excludendi, sicut ipsemet aperte profitetur pag. 45. præfationis primo tomo præfixæ.

Dicendum igitur, non improbata litterali & historica caerimoniarum expositione, etiam a primis Ecclesiæ exordiis, mysticum ac symbolicum sensum annexum illis fuisse.

Tædiosum certe foret singulas seu veteris seu Legis novæ caerimonias hic enumerare, ac uniuscujusque symbolicam designare significationem: ex multis pauca perstringemus.

Ac 1. Quidem Lex vetus tota certe symbolica erat, ad præfigurandam novam, & Christum ipsum, qui finis est Legis, prænuntiandum destinata. *Omnia in figura contingebant illis*, ait S. Paulus 1. Cor. 10. v. 11. Sacrificia, quæ Abel, Abraham, Jacob, & alii Deo obtulerunt, non nuda profecto fuerunt, omnique spiritali sensu destituta signa, sed mentis obsequium, ac cordis oblationem designabant, nec in vanum Deus celebris illius Sacrificii quod Abraham Gen. 15. obtulit, & aliorum omnium apparatus ac caerimonias præscripsit. *Significativa sunt omnia talia sacrificia*, ait S. August. Epist. To. 2. p. 102. alias 49. ad Deo gratias in respons. ad 3. quæstionem, & *quarundam rerum similitudines*; & quidem ad nostram utilitatem ordinatæ. Namque, ut ait idem S. Doctor L. 6. contra Faustum cap. 5. *Deus non frustra ea, quibus non indiget, sibi juberet offerri, nisi aliquid in eis ostenderet; quod nobis nosse prodesset, & talibus signis præfigurari oportere*.

Jacob, Gen. 28. *erexit lapidem in titulum, fundens oleum desuper*. Quod etiam

etiam cap. 35. v. 14. ejusdem Libri iterum fecisse legitur, consecrando ibi lapidem, ubi cum Deo luctatus fuerat, ac repromissiones acceperat, nomenque sibi permutatum cognoverat; quam consecrationem olei tantum libaminumque effusione factam fuisse denotant verba hæc: *Erexit titulum lapideum in quo locutus fuerat ei Deus, libans super eum libamina & effundens oleum.*

Ista porro libaminum & olei effusio, divinum quid ac sacrum denotabat. Nemo quippe ignorat quanto in usu ac pretio apud Judæos fuerit olei unctio, qua Sacerdotes consecrabantur, inaugurabantur Reges, ac omnia Tabernaculi utensilia sanctificabantur; unde sacrum & sanctum oleum dicebatur, cujus conficiendi singularem ritum ac formam Deus ipse præscripsit Exodi 30.

Hincque David Psalm. 44. prophetico spiritu de Christo propter plenitudinem gratiæ, quæ in ipso erat, dixit: *Dilexisti justitiam & odisti iniquitatem propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ.* Metaphora ducta ab oleo quo Israelitæ festivis diebus utebantur, & quod ipsis in deliciis erat; quo perfuso homines ac mulieres animi hilaritatem, festum diem, cordis lætitiæ indicabant, & a quo luctus ac doloris causa abstinebant.

Quin & superstitiosi Gentiles eo etiam progressi sunt, ut non tantum lapides atque ligna in hominum aut brutorum similitudinem affabre effigata, oleo perungerent; sed etiam rudes atque impolitos lapides, quorum usus in agris terminandis erat, oleo perungere ac consecrare solerent, unde religioni ducebant illas manu contrectare aut loco movere, ut constant ex Platone Lib. 8. de Leg. Istos porro lapides non inunxissent superstitiosi illi Pagani, nec coluissent; nisi in ea cærimonia divini aliquid inesse ac latere arbitrati fuissent, atque etiam aliquid divinitatis in terminis, ut notum est, admisissent. Unde Arnobius de se ipso loquens, cum Paganorum adhuc teneretur erroribus, Lib. 1. adversus Gent. ait: *Venerabar, o cæcitas! nuper simulacra modo ex fornacibus prompta, in incudibus deos & mal-leis fabricatos, elephantorum ossa, picturas, veternos in arboribus tæneas. Si quando conspexeram lubricatum lapidem, & ex olivæ unguine sordidatum, tanquam inesset vis præsens, adulabar, affabar, & beneficia poscebam nihil sentiente de trunco: Quam Pagani ex superstitione, hanc veri Dei cultores ex Religionis sensu unctionis cærimoniam observabant.*

II. Quanto clarior est & expressior cærimoniarum in nova Lege spiritualis ac mystica significatio! Quid aliud, quæso, referunt Baptismi & Eucharistiæ ritus, nisi sublime quid ac divinum? Non alio profecto tendunt in administratione Baptismi, exorcismi, insufflatio, renuntiatio diabolo ejusque pompis, degustatio salis, unctio, tactus aurium, cereus accensus &c. Totus Baptismi ritus symbolicus est, figura & imago mortis ac sepulturæ Christi, ac nova, quæ in ipso habenda est, vitæ. *An ignoratis, ait S. Paulus Rom. 6. v. 3. quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati, sumus? Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Aqua in Baptismo, ait S. Basilius Lib. de Spiritu sancto cap. 15. mortis exhibet similitudinem, corpus velut in sepulchro, recipiens, Spiritus vero vim vivificam immittit, a morte peccati renovans animas nostras in novam vitam.*

Olim Catechumenis post solitas renuntiationes dabatur pallium loco toge, quod certe mysterio non carebat: toga scilicet dignitatis insigne erat, pallium vero abjectionis & humilitatis, qualem decet Christianos. Tertullia-

Ad eal.
Oper. S.
Cypriani
p. 11.

Ed. vet.
Tcm. 2. p.
177. C.

ans Lib. de Pallio c. 5. Enim vero, ait, cum hanc primum sapientiam vestit. *P. 118. A.*
 quæ vanissimis superstitionibus renuit, tunc certissime pallium super omnes exuvias
 & peplos augusta vestis; superque omnes apices & titulos sacerdos suggestus. Et
 postea: Grande pallii beneficium est, sub cujus recogitatu improbi mores vel
 erubescunt. Hinc istud procax Gentilium in Christianos dictum, a toga *P. 119. C.*
 ad pallium.

In Eucharistia autem quot mysteria! panem & vinum, cibum & potum
 usualement pro materia hujus Sacramenti assumit Christus, ut significet Eucha-
 ristiam ac quotidianam esse debere animorum nostrorum cœlestem alimo-
 niam: in azimo pane consecrat, ut quæ debeat esse animæ mundities ac puri-
 tas, oculis veluti subjiciat. *Expurgate vetus fermentum*, ait Apostolus 1. Cor.
 5. v. 7. *ut sitis nova conspersio &c.* Itaque epulemur non in fermento veteri, ne-
 que in fermento malitiæ & nequitiae, sed in azymis sinceritatis & veritatis. Pa-
 nis vero qui ex multis granis confectus est, unionem populi cum Chri-
 sto significat: Unus panis, unum corpus multi sumus, qui de uno pane partici-
 pamus, ait idem Apostolus 1. Corinth. 10. v. 16. Pedes Discipulorum la-
 vat, quare? Explicat ipse Christus Jo. 13. *Qui lotus est*, idest baptizatus,
 non indiget nisi ut pedes lavet; hoc est, quotidiana expurget peccata.

Spiritualement ac symbolicum esse nostrarum cærimoniarum finem, jam
 paulo ante ex Concilio Tridentino, & Catechismo Romano demonstra-
 vimus; neque porro desideratur finis ille in iis etiam cærimoniis v. g.
 luminarium, thuris &c. quarum originem, & institutionem totam lit-
 teralem esse ac historicam nonnulli referunt.

Utrumque illum cereorum seu luminarium finem agnoscit S. Hieronymus
 confutans Jovinianum, nempe tum ad solatium & necessitatem, cum Sacra
 de nocte peragebantur, tum in signum lætitiæ ac fidei. Audiatur S. Doctor
 Lib. adversus Vigilantium. Cereos, inquit, non clara luce accendimus, sicut *T. 4. par.*
 frustra calumniaris; sed ut noctis tenebras hoc solatio temperemus, & vigilemus *2. p. 284.*
 ad lumen, ne cæcitate cum dormiamus in tenebris. Quod si aliqui per imperitiam &
 simplicitatem secularium hominum, vel certe religiosarum seminarum hoc pro
 honore Martyrum faciunt, quid inde perdis? causabantur quondam & Apostoli,
 quod periret unguentum; sed Domini voce correpti sunt. Neque enim Christus in-
 digebat unguento, nec Martyres lumine cereorum; & tamen illa mulier in honore
 Christi hoc fecit, devotioque mentis ejus recipitur. Et quicumque accendunt cereos,
 secundum fidem suam habent mercedem, dicente Apostolo: Unusquisque in sensu
 suo abundet. Idololatrias appellas hujusmodi homines? Non diffiteor, omnes nos qui
 in Christo credimus, de idololatriæ errore venisse: non enim nascimur, sed rena-
 scimur Christiani. Et quia quondam colebamus idola, nunc Deum colere non de-
 bemus, ne simili eum videamur cum idolis honore venerari? Illud fiebat Idolis,
 & idcirco detestandum est; hoc fit Martyribus, & idcirco recipiendum est. Nam
 & absque Martyrum reliquiis per totas Orientis Ecclesias, quando legendum est
 Evangelium, accenduntur luminaria, jam Sole rutilante; non utique ad fugandas *Mat. 15.*
 tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum. Unde & Virgines illæ Evangeli- *Luc. 12.*
 cæ semper habent accensas lampades suas. Et ad Apostolos dicitur: Sint lumbi *Joan. 5.*
 vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Et de Joanne Baptista:
 Ille erat lucerna ardens, & lucens, ut sub typo luminis corporalis illa lux osten-
 datur, de qua in Psalterio legimus: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domi-*
ne, & lumen semitis meis. Hæc S. Hieronymus. *Ps. 118.*

Multis veteribus cereorum usum in sacris Officiis commemorant. Pru-

dentius Hymno 2. in honorem passionis sancti Laurentii, sanctus Paulinus Poem. 14. alias 18. de S. Felic. Natal. 3. versu 98. Sanctus Gregorius Turonensis Lib. de glor. Confess. cap. 21. 69. 70. 71. 79. In exequiis defunctorum solitos Christianos cereos accendere, testantur S. Gregorius Nazianzenus Oratione 4. adversus Julianum, S. Hieronymus Epistola 86. alias 27. ad Eustochium, S. Gregorius Nyssenus de Vita S. Macrini.

Quod de usu cereorum, idem & de usu thuris dicendum; nempe adhibitum fuisse ad depellendum noxium odorem, qui ex locis subterraneis & ex magna Fidelium in illis inclusorum copia exhalabat. Ita fert antiquum Missale S. Dionysii in Gallia ad benedictionem incensi: *Hoc incensum ad omnem fœtorem nocivum extinguendum Dominus benedicat, & in odorem suavitatis accendat.* Et S. Thomas 3. p. q. 83. ar. 5. ad 2. Thurificatione, inquit, non utimur quasi caerimoniali præcepto legis, sed sicut Ecclesiæ statuto primo quidem ad reverentiam hujus Sacramenti: ut scilicet per bonum odorem depellatur, si quid corporaliter pravi odoris in loco fuerit, quod posset provocare horrorem; secundo ad repræsentandum effectum gratiæ.

Primis Ecclesiæ sæculis in usu fuisse thus adolere, significat Canon tertius eorum qui Apostoli dicuntur. *Ne liceat, inquit, aliquid aliud ad altare offerre, quam oleum ad luminare, & incensum tempore sanctæ oblationis.* Non est quod in re tam certa & explorata comprobanda immoremur diutius: Deus ipse Exodi 30. thuris compositionem præscribit, prohibetque ne in alium, quam Tabernaculi cultum usurpetur, v. 37. *Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est Domino. Homo quicumque fecerit simile, ut odore illius perfruatur, peribit de populis suis.* Continet igitur usus thuris & incensisacrum aliquid ac divinum quod ad Dei cultum suo modo refertur. Deo adoletur, tamquam supremo rerum omnium Domino, cui latriæ cultus debetur: thure fumant & odoribus altaria, in honorem Sacrificii quod ibi offertur; thuris honores exhibentur Crucis & Sanctorum imaginibus, qui honos præcipue ad archetypa tendit ac refertur. Exhibetur quoque sacro Evangeliorum Libro, in signum venerationis qua verbum Dei prosequimur, & boni odoris quem respergere ubique ac diffundere Christiani omnes tenentur. Oblationes etiam suffitu perfunduntur, ut consecrentur, & Deo gratæ fiant & acceptæ. Ipsis denique Fidelibus, dum Sacris interfunt, incensum offertur, ut moneantur orationes suas ad Deum dirigere, & bonorum operum odorem, quasi thus acceptissimum, circumquaque diffundere. Hæc pauca de caerimoniis, quantum ad institutum nostrum spectat, sufficiant, de quibus data opera fusiùs tractant qui de rebus liturgicis scripserunt.

Qua lingua Officia divina celebrari in Ecclesia debeant.

Rem statuit Concilium Tridentinum sess. 22. de Sacrificio Missæ c. 8. & Can. 9. Priori loco sic loquitur: *Etsi Missa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur. Quamobrem, retento ubique cujusque Ecclesiæ antiquo, & a sancta Romana Ecclesia, omnium Ecclesiarum matre & magistra, probato ritu, ne oves Christi esuriant, neve parvuli panem petant & non sit qui frangat eis, mandat sancta Synodus Pastoribus, & singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios, ex iis quæ in Missis leguntur, aliquid exponant; atque inter cætera sanctissimi hujus Sacrificii mysterium aliquod declarent diebus præsertim Dominicis & Festis.*

Canone vero 9. sic definit: Si quis dixerit, Ecclesiae Romanae ritum, quo *ibid. pag. 856. B.*
submissa voce pars Canonis & verba Consecrationis proferuntur, damnandum esse,
aut lingua tantum vulgari Missam celebrari debere anathema sit.

Ista porro ad disciplinam pertinent, non ad fidem: perinde quippe valet Sacramentum Baptismi vel Eucharistiae, quocumque idiomate administretur; verba etenim ad elementum, non ad personas circumstantes referuntur. *Accedit verbum ad elementum*, ait S. Augustinus Tract. 80. in Joan. & fit Sacramentum. Disciplina porro illa qua cautum est, ne vulgari passim lingua Sacrificium Missae, ceteraque publica Ecclesiae Officia celebrentur, universalis est, omnemque obligat Ecclesiam, sive Graecam, ut graece; sive Latinam, ut latine loquatur, cum sacra peraguntur Mysteria; jam enim a multo tempore & Graeca in Oriente, & Latina lingua in Occidente desit esse vulgaris & omnibus domestica: unde S. Pius V. Constitutione, *Providentia*, an. 1566. prohibuit, ne Latini graece, & vicissim Graeci latine celebrarent; voluitque ut suum unaquaque Ecclesia morem ac ritum antiquum probatum retineret. Domestica quidem ac vulgaris aliquando fuit in Oriente graeca: sicut latina in Occidente, a ut saltem in magna Occidentis parte, quam S. Augustinus Lib. 1. Confess. cap. 14. fatetur se *inter blandimenta* Tom. 1. p. 78. C.
nutricum, & joca arridentium didicisse. At ex quo graeca Orientalibus, & Occidentalibus latina desit esse vulgaris, Ecclesia optimis rationibus ducta primavum suum idioma in celebrandis suis Mysteriis constanter ab omnibus iussit retineri: soli Novatores usum illum improbant.

Aequissimae porro rationes illae quibus Ecclesia nixa fuit, istae sunt.

Aequissimae rationes usus Ecclesiae.
 I.
 Praxis ipsorum Iudeorum.

I. Usus & praxis Iudeorum, qui in persolvendis Religionis Mosaicae Officiis Hebraea lingua utebantur, tametsi post captivitatem Babylonicam vulgaris apud ipsos amplius non foret, sed solis Sacerdotibus & Levitis perspecta. Ex frequenti scilicet commercio & cohabitatione cum Chaldaeis & Assyriis, linguam Chaldaicam & Syriacam familiarem sibi reddiderunt, suae patriae ac vernaculae linguae prorsus obliti: unde nonnisi Levitarum interpretatione verba Legis intelligere poterant, sicut legimus Lib. 2. Esdrae cap. 8. v. 13. *In die secundo congregati sunt Principes familiarum universi populi, sacerdotes & Levitae ad Esdram Scribam, ut interpretaretur eis verba Legis.* Ergo sine interprete verba Legis, seu Textum Hebraeum, Iudaei tunc non intelligebant. Idem usus tempore Christi & Apostolorum in Templo adhuc observabatur; atque Legis Doctores textum Legis Hebraicum populo exponebant & interpretabantur.

II.
 Praxis veteris Ecclesiae.

II. Usus & praxis Ecclesiae utriusque tum Graecae, tum Latinae: Graeci nempe non populari ac domestico vulgi sermone Sacra perficiebant, sed graeco, ut aperte demonstratur ex Liturgiis SS. Basilii ac Chrysostomi. Ecclesia pariter Latina semper latine Sacramenta ministravit, licet jam dudum lingua latina desierit esse vulgaris. Id vero manifestum est ex Isidoro, Alcuino, Amalario, Rabano, Strabone, Micrologo, Ruperto, Thoma Vvaldensi, qui scribebant de divinis Officiis in Hispania, Gallia, Germania, Italia, Anglia, quo tempore lingua latina in usu communi ac vulgari non erat.

III.
 Latine linguae diffusio.
 Tom. 1. p. 664.

III. Vix ulla lingua sub sole est, quae latius diffundatur, quam latina cum plus etiam quam quartam Europae partem complecti videatur, ait Stanislaus Cardinalis Hosius Dial. de Sacro vernacule legendo. Hac enim utuntur & Boemi & Moravi, & Cassubi, & Russi, & Moschi, Sclavi, Suetii, Dalmatae, Croatae, Bulgari, Rasciani &c. Ceterum, pergit

Stanislaus, sic inter se nationes illæ dialectis variant, ut minus etiam Sclavum atque Dalmatam Polonus intelligat, quam Hollandum aut Burgundum, Svevus, aut Helvetius.

IV.
Commer-
cium Ec-
clesiarū.

IV. Cum Ecclesia una sit, & membra ejusdem corporis communi quodam societatis vinculo colligari debeant, sapienter omnino institutum fuit, ut ea lingua Sacra celebrentur, quæ commercium Ecclesiarum non impediat. Si vero liceret unicuique lingua sua familiari ac domestica divina persolvere, commercium illud intercluderetur: non enim possent convenire in Ecclesiis Germanorum, Anglorum, Polonorum, Itali, Galli, Hispani, & vice versa.

V.
Ritus Sa-
cramen-
torum
constans.

V. Ritus administrandi Sacramenta constans esse debet, uniformis, decens, nulli mutationi obnoxius, pro constantia, dignitate, ac reverentia Religionis cujus Sacramenta sunt: at si lingua vernacula promiscue liceret ea administrari, mirum quanta inde confusio, ei non absimilis, quam in construenda Turri Babel olim contigisse legimus: vulgaris etenim & vernacula lingua continuis mutationibus obnoxia est, ac sæpe sapius immutandus foret ritus publicus administrandi Sacramenta; multa quippe sunt vocabula jam obsoleta, quæ a paucis jam intelliguntur, & quæ infirmorum irrisioni ac contemptui subjacerent; unde procul dubio læderetur, quæ tanta esse debet

Lib. 2. de
Sacram.
ingen.
c. 31.
Tom. 3. p.
94. E.

Sacramentorum majestas, dignitas & reverentia. Quæ veroratione, ait hic Bellarminus, æquum est, ut in Sacramentis administrandis utamur alia domo, aliis vestibus, aliis instrumentis, quam ordinariis & quotidianis: ita par esse videtur, ut utamur alia lingua: nempe ut verba Sacramentorum conceptis verbis, & eodem modo ab omnibus proferantur, ne forte periculum sit mutationis, vel depravationis, aut etiam erroris alicujus. Nullibi autem cum majori salutis æternæ dispendio ac periculo erratur, quam in conficiendis & administrandis Sacramentis: id autem facillime præcavebitur, si eadem lingua omnes utantur, difficillime, si diversis.

Ibid. F.

Addit Bellarminus loco mox indicato, quod si lingua vulgari Sacramenta ministrantur, aperietur porta latissima ignorantiae: contenti enim erunt Ministri si sciant legere; atque ita paulatim obliviscentur linguam latinam, nec Opera sanctorum Patrum legent, & proinde non intelligent Scripturas; verum, quod amplius est, vix congregari unquam poterunt: quæ tamen aliquando necessaria sunt, Concilia generalia: nisi enim quædam sit communis & quasi Ecclesiastica lingua, quomodo Episcopi sensa sua sibi invicem communicare, ac Religionis negotia communi consilio pertractare ac definire poterunt?

Inde facile est intelligere, quam immerito Novatores nostri inter ceteras suæ ab Ecclesia Catholica secessionis causas, istam obtendant, tum varias quas induxit in cultum divinum caerimonias, tum latinum idioma quo divina Officia persolvenda esse mandavit. Quam levis est, ne dicam injusta hæc caerimonia? Namque, ut probatum fuit, & caerimonia illæ suum & quidem spiritalem fructum asserunt, & ipsimet Calvinistæ societatem Religionis habent cū Lutheranis Germaniæ & Protestantibus Angliæ, qui tamen omnes fere ritus nostros seu caerimonias retinuerunt. Imo nec ipsi quidem Galli Calvinistæ, dum ad exterarum regiones perveniunt, conventus fratrum suorum Anglorum v. g. & Germanorum refugiunt, quamquam linguam non intelligant, quia suam illi liturgiam celebrant. Quare igitur in nobis culpant ac reprehendunt, quod in suis tolerare, imo & approbare tenentur.

VI. Usus linguæ vulgaris in persolvendis Ecclesiasticis Officiis, necessario involvit ac supponit versionem alicujus saltem partis Scripturarum in linguam vernaculam: atqui quantum & Clero Gallicano, & sacræ Facultati Parisiensi displicuerint semper hujusmodi versiones, patet ex multis censuris quibus illæ perstrictæ fuerunt. Ex multis tria dumtaxat exempla hic seligimus.

Primum, quod ordine temporis postremum est, cum anno 1660. prodisset in lucem Missale Romanum a D. Voisin e latino in vulgarem linguam conversum, ac per columnas divisum, habens ex una parte textum latinum, ex altera vero gallicum, ad rei novitatem attoniti Gallicani Præsules Parisiis congregati, dictam versionem unanimi consensu eodem anno die Martis 7. Decembris improbarunt ac suppressam voluerunt; data etiam die 7. Januarii anni 1661. ad Summum Pontificem Alexandrum VII. Epistola, enixe rogantes ut publica & solemni Constitutione huic novitati statim obsisteret, ne serperet longius. *Inducti fuimus, Beatissime Pater, ajunt Episcopi Gallicani, multisisque gravissimis rationibus, quæ Beatitudinem tuam ... non latent: ac potissimum quod præter antiquitatis reverentiam, postulet ipsa Christianorum rituum ac Mysteriorum dignitas atque majestas, ut ea vulgo & quibusvis obviis non exponantur, ne ipsa sua frequentia & assiduitate vilescant, sintque eo magis mira & veneranda, quo rariora, neve apicum, syllabarum, aut verborum immutatio, quæ ex singulorum idiomatum dialecto & proprietate oritur, scandalum aliquod vel offendiculum in rebus fidei ac doctrinæ ponat.* Laudant ibidem Præsules Gallicani celebre istud sancti Hieronymi testimonium ex Epistola ipsius ad Paulinum, cum tractent fabrilis fabri, solam Scripturarum artem esse, quam sibi passim omnes vendicant, quam garrula anus, quam delirus senex, quam Sophista verbosus, pro libito interpretantur, lacerant, docent antequam discant: alios adducto supercilio grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris litteris philosophari.

Alexander VII. die 22. Januarii ann. 1661. Constitutionem in forma Brevis emisit in qua sic loquitur: *Ad futuram rei memoriam. Ad aures nostras ingenti cum animi nostri merore pervenit, quod in Regno Galliæ quidam perditionis filii in perniciem animarum novitatibus studentes, & Ecclesiasticas sanctiones, ac praxim contemnentes, ad eam nuper vesaniam pervenerint, ut Missale Romanum latino idiomate longo tot sæculorum usu in Ecclesia probato, conscriptum, ad gallicam vulgarem linguam convertere ausi fuerint, & ita sacrosancti ritus majestatem latinis vocibus comprehensam dejicere & proterere, ac sacrorum Mysteriorum dignitatem vulgo exponere temerario conatu tentaverint. Nos quemadmodum novitatem istam perpetui Ecclesiæ decoris deformatricem, inobedientiæ, temeritatis, audaciæ, seditionis, schismatis, aliorumque plurium malorum facile productricem abhorremus & detestamur, ita Missale præfatum gallico idiomate a quocumque conscriptum, vel in posterum alias quomodolibet conscribendum & evulgandum, motu proprio & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, perpetuo damnamus & interdicimus, ac pro damnato, reprobato & interdicto haberi volumus &c.* Scripsit & idem Pontifex ad Episcopos Gallicanos Breve die 7. Februarii ejusdem anni 1661. in quo post præmissam gratulationem ob eorum zelum ac vigilantiam, ait se etiam ante acceptas eorum Litteras, statim huic malo occurrisset, expressa Brevis animadversione.

Accessit & Censura sacræ Facultatis Parisiensis die 1. Aprilis an. 1661. confirmata die secunda mensis Maji ejusdem anni, cujus hæc verba sunt:

VI.
Versiones
Scripturæ
in linguâ
vulgarem
impro-
bantur.

Primum
exemplum
a censura
Missalis
Romani
Gallice
versum.

Tom. 4 p.
2. p. 571.

Rec. de
Bulles p.
452.

Ibid. pag.
453.

Sacra Theologiæ Facultas post editam a se & publicatam mense Januarii recens elapso ad approbationes versionum tam Missalis nuper editi, quam sacræ Scripturæ & Officii Ecclesiastici, sub nomine quorundam ejusdem Facultatis Magistrorum vulgatas, declarationem, admonita prima Februarii sequentis plurima esse in eodem Missali animadvertenda, illius examen aliquot Magistris demandavit, qui post accuratam ejus per menses Februarium & Martium lectionem, retulerunt prima Aprilis, Librum illum non solum ad Fidelium institutionem prorsus ineptum, sed & perniciosum esse, utpote cujus explicationes aliunde adscitæ, ambigæ, rudes & indigestæ, vel ad textus sensum appositæ, non sint, vel passim textu ipso longe difficiliore & obscuriore, quæque alia explicatione indigeant, in quibus varieg sunt propositiones animadversione dignæ, velut subjectæ. Relatis deinde nonnullis propositionibus, sic pergit sacra Facultas: Quibus auditis, & re maturius discussa, censuit sacra Facultas, in eo Missali, ut verba sonant, contineri errores contra sanam doctrinam de Christo, de Spiritu sancto, de Gratia & libero arbitrio, de Sacramentis præsertim Baptismi & Penitentiae, aliisque capitibus; & multas versiones ineptas ac falsas, aliquam etiam quæ textu Latino, tum addendo, tum detrahendo inducunt in opiniones olim & recenter condemnatas.

Secundū
exem-
plum a
Censura
Erasmi.
Proposi-
tiones E-
rasmi.
I. Censu-
ra.

Secundum exemplum petitur a Censura qua sacra Facultas nonnullas Erasmi Propositiones notavit die 17. Decembris anno 1527. excerptas ex Præfatione ipsius in Matthæum; quales istæ sunt.

Prima,
Sacras Litteras cupiam in omnes verti linguas.

In re ad salutem non necessaria, ajunt Theologi Parisienses, potius consulendum est multorum profectui, ipsam (lectionem Scripturæ) interdicendo, quam paucorum utilitati, eam permittendo cum gravi multitudinis incommodo; unde jure damnata est hujusmodi translatio.

2. Propo-
silio.

Secunda, *Exclamant, indignum facinus si mulier vel corarius loquatur de sacris Litteris.*

Censura.

Recte, ait Censura, perpensa multorum hujus temporis impudenti temeritate, indignum facinus existimandum est, quod idiotæ & simplices suo judicio sacras Litteras legant in suam linguam conversas, & de illis disserant aut disceptantes de earum difficultatibus tractent.

3. Propo-
silio.

Tertia, *Me auctore sacros Libros leget agricola, leget faber, leget latomus.*

Censura.

Testantur sacra eloquia, inquit Censura, simplices esse tanquam parvulos, quibus, Auctore Paulo, lacte opus sit, non enim solidam adhuc escam ferre ac digerere possunt: perfectorum siquidem solidus est cibus, eorum qui pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali. Quapropter non est medium aptum hujusmodi simplicibus, quod indiscriminatim quosvis sacros Libros legant in linguam vernaculam translatos; sed convenientissimum eis medium Ecclesia constituit, auditionem verbi Dei & frequentationem Prædicationum ejus: neque eis obiter interdicat usum quorundam sacrorum Librorum, qui cum explicatione convenienti, ædificationi morum sint accomodi &c.

4. Propo-
silio.

Quarta, *Neque Ezechielis Propheta, neque Cantici Canticorum, aut cujusquam Librorum veteris Testamenti lectionem ulli homini interdico.*

Censura.

Cum Sedis Apostolicæ Decreto, ait Censura, multorum talium Librorum lectio laicis jam pridem interdicta sit, & eruditis in Lege Domini apud Hebræos graviorum Auctorum sententia, prohibita fuerit lectio dictorum Librorum, atque in primi capituli Geneseos ante annum ætatis trigessimum, prædicta propositio temerarie & impudenter asseritur; quando

doquidem eadem subest causa inhibendo talium Librorum lectionem, quæ suberat quando Decretum Innocentii III. super his constitutum est.

Quinta, *Indecorum vel ridiculum potius videtur, quod idiotæ & mulierculæ* ^{5. Propo-} *psittaci exemplo Psalmos suos & precationem Dominicam immurmurent; cum ipsi* ^{litio.} *quod sonant, non intelligant.* ^{Censura.}

Hæc propositio, ait Censura, simplices, idiotas & mulierculas ab oratione vocali, juxta ritum & consuetudinem Ecclesiæ, perperam retrahens, ac si inutilis sit, nisi ab eis intelligatur, impia est & erronea, viam præbens errori Bohemorum, qui Officium Ecclesiasticum in idiomate vulgari celebrare conati sunt: alioqui in Lege veteri indecorum fuisset & ridiculum simplicem populum ex Dei instituto caerimonias Legis observare, quas non intelligebat; quod asserere, est in Legem & ejus latorem Deum blasphemum, & hæreticum. Neque enim per verba orationis solum prætendit Ecclesia, ut serie verborum illorum erudiamur, sed ut ejus fini nos conformando, veluti ipsius membra, divinas laudes pronuntiemus, debitas gratiarum actiones persolvamus, & nobis necessaria imploremus, unde propter talem orantium intentionem, Dei munere affectus inflammetur, intellectus illuminetur, humana inopia sublevetur, atque gratiæ & gloriæ fructus comparetur; quæ certum est orantes per tales orationes vocales, quamvis verba non intelligant, prætere, quemadmodum Legatus, etsi verba domini sui non capit, illa tamen juxta mandatum domini sui referens, gratum impendit obsequium & domino, & ei ad quem mittitur. Multæ similiter Prophetiæ in Ecclesia cantantur, quæ quamvis a multis cantantibus non intelligantur, plurimum tamen utilis est & meritoria earum pronuntiatio & cantus: divinæ siquidem veritati quæ illas docuit ac revelavit, eas cantando gratum obsequium exhibetur. Per quæ sane constat, non in sola verborum intellectione fructum orationis consistere; perniciosum quoque esse errorem existimantium, solum ad erudiendum intellectum fieri orationem vocalem, cum præcipue fiat talis oratio ad inflammandum intellectum, ut pio & devoto animo in Deum modis prædictis se erigendo, mens reficiatur, & obtinendo quæ petit, sua intentione non frustretur; mereatur etiam intellectus illuminationem; quemadmodum & alia utilia aut necessaria: qui nimirum fructus longe uberiores sunt, quam sola verborum intellectio, quæ absque excitatione affectus in Deum, parum affert utilitatis. Quod si contingeret Psalmos in linguam vulgarem traduci, non propterea eorum sensum simplices & idiotæ plene perciperent. Hactenus sacra Facultas Parisiensis.

Tertium exemplum ex Censura versionis Bibliorum in linguam vernaculam a Renato Benedicto editæ. Anno Domini 1567. die 15. Julii Facultas censura notavit versionem Bibliorum a M. Renato Benedicto editam, suamque censuram solemniter confirmavit 3. Septembris anni 1569. quam approbavit & laudavit Gregorius XIII. Summus Pontifex Diplomate scripto 3. die Octobris anni 1575. & ad Facultatem transmissa.

Et anno 1565. die 1. Aprilis, Facultas conclusit ne liceret Magistris Facultatis componere Libros Gallicos, nec transferre in linguam gallicam, aut illis subscribere, nisi prius sint probati ab ipsa Facultate, ut moris est.

Anno 1661. die 4. Januarii, eadem Facultas in sua Declaratione circa approbationes versionum Gallicarum, occasione Libri cujusdam pre-

cum gallice impressi apud Joan. le Mire via Jacobæa, mentem ac sententiam suam sic aperit.

Quoniam vero eadem Facultas occasione precum hujus Libri in linguam vulgarem tractarum, reseivit multas alias hujuscemodi versiones editas fuisse cum approbatione quorundam ejusdem Facultatis Magistrorum, censuit etiam omnibus declarandum, declaratque se nunquam intendisse cuiquam suorum dare licentiam approbandi ullam versionem Librorum quorumcumque de Officio Ecclesiastico, aut precibus arbitrariis, sine Episcopi auctoritate in lucem emissis, quorum omnium approbationem annis potissimum 1548. 1567. 1607. 1620. 1641. aliisque respective prohibuit.

Quod autem spectat ad Missale gallice nuper Typis excusum, præferens ejus approbandi licentiam a Facultate, tantum abest, ut eam unquam alicui concesserit, cum petita tantum fuerit licentia approbandi *explicationem Missarum totius anni, non vero ullam Missalis gallicam versionem*; quin potius eam petendi licentiam haud dubie denegasset, & datam a quocumque suorum translationis illius approbationem non potest non improbare, uti & præfenti declaratione improbat, sicut Magistris Breviarii Romani versionem approbandi licentiam postulantibus denegavit anno 1655. & datam ab illis pro novi Testamenti versione approbationem improbavit anno 1649.

Ad hæc omnia accedit auctoritas SS. Pontificum Gregorii VII. Innocentii III. & Pii IV.

Gregorius VII. rogatus a Duce Bohemiæ, totius gentis suæ nomine, ante annos quingentos & amplius, ut permitteret Sacra lingua Sclavonica apud suos celebrari, Pontifex denegavit. Quia vero, inquit in Epistola ad Ducem Bohemorum, nobilitas tua postulavit, quo secundum Sclavonicam linguam, apud vos divinum celebrari annueremus Officium, scias nos huic petitioni tuæ nequaquam posse favere. Ex hoc nempa sæpe volventibus liquet, non immerito sacram Scripturam omnipotenti Deo placuisse quibusdam locis esse occultam, ne, si ad liquidum cunctis pateret, forte vilesceret, & subjaceret despectui; aut prave intellecta a mediocribus, in errorem induceret.

Ed. Ba-
luz.
Tom. I. p.
494.

Innocentius III. scribens ad Abbatem Cisterciensem & Collegas ejus, incommoda gravissima quæ ex usu linguæ vulgaris in Officiis divinis peragendis emergere possent enumerans, acriter eos reprehendit qui Canonicos sanctarum Scripturarum Libros gallice redditos passim laicis, & mulieribus permittunt. Significavit nobis, ait, Venerabilis frater noster Metensis Episcopus per suas Litteras, quod tam in Diœcesi, quam in Urbe Metensi, laicorum & mulierum non modica multitudo gallicæ cuidam translationi divinorum Librorum intendens, secretis conventiculis etiam inter se invicem eruclare præsumerent, aliorum aspernantes consortium, & in faciem redarguentibus presbyteris resistentes, quorum simplicitatem fastidiunt in suæ translationis peritia confidentes. Non protinus ad vindictam nos res accendit incognita, sed universis tam in Urbe, quam in Metensi Diœcesi constitutis, sub eo tenore Litteras curavimus Apostolicas destinari, qui vobis ex transcripti earum poterit inspectione patere. Et paulo post præscribens, ut inquiratur circa fidem Catholicam ipsorum, subjungit: Nuper autem idem Episcopus per suas nobis Litteras intimavit, quod quidam eorum, quos notabiles prioribus Litteris denotarat, mandatis recusant Apostolicis obedire quibusdam eorum clanculo, quibusdam vero jam publice obediendum esse dicentibus soli Deo: ab occultis etiam conventiculis non cessantes, officium prædicationis occulte, licet a nullo mittantur, prohibiti etiam sibi non metuant usurpare: aspernantes sibi dissimiles & translationi

eidem.

eidem usque adeo insistentes, ut se nec Episcopo, nec Metropolitano suo, nec nobis ipsis asserant parituros, si eam decreverimus abolendam. Mandat ibidem Pontifex, ut isti corrigantur, & ad obedientiam Decretis Apostolicis præstandam adigantur. Cum enim, addit Innocentius, in hoc universalis Ecclesie verzatur negotium, & agatur causa fidei Christianæ, ad exequendum Apostolicæ Sedis mandatum, cum summa diligentia & cautela, vos studiosos & promptos esse volumus & mandamus. Hactenus Innocentius. Istæ igitur sunt utilitates, quas lingua vulgaris omnibus nota in Libris sacris & divinis Officiis, afferre potest in Ecclesia Dei: Sacerdotum videlicet simplicium despectus, inobedientia, clancularia conventicula, seditiones, schismata, & alia hujusmodi, quæ Innocentius contigisse ea de causa commemorat.

Denique Pius IV. Decretum Indicis Librorum prohibitorum, quod a Patribus a Synodo Tridentina selectis conditum est, auctoritate Apostolica comprobavit ac suum fecit. Hæc autem est quarta hujus Indicis regula æquiritatis ac sapientiæ plena. Cum experimento manifestum sit, si sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde, ob hominum temeritatem, detrimenti, quam utilitatis oriri, hac in parte Judicio Episcopi, aut Inquisitoris stetur: ut cum consilio Parochi, vel Confessarii Bibliorum a Catholicis auctoribus verforum lectionem in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex hujusmodi lectione, non damnum, sed fidei atque pietatis augmentum capere posse.

Dices 1. Ex usu linguæ incognitæ in divinis & Ecclesiasticis Officiis persolvendis grave omnino incommodum sequitur: nempe infinitam prope modum hominum multitudinem, qui linguam latinam non intelligunt, nullum spirituales fructum ex publicis Ecclesiæ precibus percipere posse; utpote qui ea loquantur, quæ non intelligunt.

Hanc esse Apostoli mentem probant ex c. 14. prioris ad Corinthios v. 13. & seq. Qui loquitur lingua, ait Apostolus, oret ut interpretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psallam & mente. Cæterum si benedixeris spiritu qui supplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionem? Quoniam quid dicas, nescit. Ipso igitur Apostolo iudice, qui orat lingua, & mente seu intelligentia orare debet: mente autem orare non potest, nisi verborum, quæ profert, sensum intelligat. Id vero non potest idiota seu quilibet de vulgo fidelis, nisi lingua vulgari ac domestica Preces, & Officia Ecclesiæ publica celebrentur.

Resp. objectionem istam quæ apud Novatores nostros hic palmaris est, plene & abunde dissolvi a Theologis Parisiensibus in Censura quintæ propositionis Erasmi paulo ante relata. Et certe ad fructum ex oratione vocali percipiendum necesse non est, ut qui orat, sensum orationis & mysterii, quod in ea includitur, privatim intelligat: quam multi enim sunt rudes & simplices qui sensum illum nequidem capiunt, etiam cum gallice orant? Illos, ait Tertullianus, fides salvos facit, non exercitatio Scripturarum; & ut loquitur S. Augustinus Lib. contra Epist. fund. cap. 4. turbam non intelligendi vivacitas, sed credendi simplicitas tutissimam facit. Sensum verborum Scripturæ absque interprete non intelligebant veteres Judæi a captivitate Babylonica reduces, an minus propterea utiles erant eorum orationes? Summum Sacerdotem, cum intra Sancta Sanctorum secrete orabat, non audiebant qui stabant procul, an idcirco frustra & in vanum orabant? Sufficit igitur si populus fidelis mente, & animo cum Ecclesia uniatur, eundem

Tom. 14.
Conc. P.
593. D.

T. 8. pag.
153. B.

Tom. 14.
Conc. p.
855. A.

demque sibi finem proponat, ac effectum confidenter speret, quem postulat ac sperat Ecclesia; crescit enim vero ex obscuritate & ignorantia meritum fidei, modestiæ & humilitatis Christianæ. Adde Concilium Tridentinum sess. 22. c. 8. incommodo, quod Novatores hic opponunt, pro-
vide occurrisse, cum Pastoribus & singulis curam animarum gerentibus mandat, ut frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios, ex iis quæ in Missis leguntur, aliud exponant &c.

Ad textum S. Pauli ex c. 14. prioris ad Corinthios, manifestum est Apostolum eo loci non agere de oratione solemni Ecclesiæ, nec de divinis Officiis, aut sacrificio Missæ, sed de dono linguarum, quod multis Corinthiis concessum fuerat; jubetque Apostolus ut quo decet ordine, eo dono utantur ad ædificationem Ecclesiæ, non confuse ac perturbate simul omnes loquantur, ne forte insanire videantur; sed pauci (duo vel tres) modeste, & cum adest interpres, qui idiotas, seu simplices docere potest. Non aliam esse S. Pauli mentem demonstrat totius capituli contextus. Quid ergo est fratres? ait Apostolus v. 26. Cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet, omnia ad ædificationem fiant. Sive lingua quis loquitur, secundum duos, aut ut multum tres, & per partes, & unus interpretetur; si autem non fuerit interpres, taceat in Ecclesia, sibi autem loquatur & Deo. Prophetæ autem duo aut tres dicant, & ceteri dijudicent. Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat. Potestis omnes per singulos prophetare; ut omnes discant, & omnes exhortentur, & spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. Non enim est dissensionis Deus, sed pacis; sicut & in omnibus Ecclesiis sanctorum doceo. Mulieres in Ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut Lex dicit &c. Et tandem concludit in fine capituli v. 39. his verbis: Itaque, fratres, æmulamini prophetare, & loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeste, & secundum ordinem fiant, Ex quibus manifeste constat, Apostolum agere de donis linguarum eorumque debito usu; præscribens scilicet ne omnes simul confuse ac perturbate loquerentur, sed honeste & secundum ordinem ad ædificationem Ecclesiæ. Si enim, ait eodem c. 14. v. 23. conveniat universa Ecclesia in unum, & omnes simul linguis loquantur, intrent autem idiotæ, aut infideles, nonne dicent quod insanitis?

Tom. 14.
Conc. p.
101. A.

Dices 2. Conc. Lateranense IV. sub Innoc. III. an. 1215. cap. 9. approbat ut quælibet Natio lingua sua vulgari ac domestica divina celebret Officia. En verba; Quoniam in plerisque partibus intra eandem Civitatem atque Diocesim permixti sunt populi diversarum linguarum, habentes sub una fide varios ritus & mores, districte præcipimus, ut Pontifices hujusmodi Civitatum sive Diocesum provideant viros idoneos, qui secundum diversitates rituum, & linguarum divina Officia illis celebrent, & Ecclesiastica Sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino, ne una eademque Civitas sive Diæcesis diversos Pontifices habeat, tanquam unum corpus diversa capita, quasi monstrum. Sed, si propter prædictas causas urgens necessitas postulaverit, Pontifex loci Catholicum Præsulem nationibus illis conformem provida deliberatione constituat sibi Vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens, & subiectus. Unde si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se noverit mucrone percussurum; & si nec sic respuerit, ab omni Ecclesiastico ministerio deponatur, adhibito, si necesse fuerit, brachio seculari ad tantam insolentiam compescendam.

Resp. Concilium dumtaxat agere de Græcis & Latinis qui in iisdem civitatibus simul habitabant, quibus permittit, imo & mandat, ut quælibet Na-

tio suis ritibus suaque lingua divina celebret Officia. Concilii mens non est, ut duo sint in eadem civitate Episcopi, sed ut loci seu civitatis Antistes sibi Catholicum aliquem Episcopum tanquam Vicarium assumat, qui Sacramenta secundum ritum unicuique Nationi proprium administret. Ratio temporis quo Decretum illud conditum fuit, aperte interpretationem illam demonstrat. Concilium scilicet Lateranense IV. habitum fuit sub Innocentio III. quo tempore & Constantinopolitana, quæ dudum Imperio Græcorum parebat, & Jerosolymitana Civitas in Latinorum potestatem devenierant. Itaque præsentibus in eo Concilio tum Constantinopolitanus tum Jerosolymitanus Patriarchæ adfuerunt, quod Græci tunc ad obedientiam Sedis Apostolicæ reversi fuerant, quorum mores ac ritus sustinendos esse Patres decreverunt, relicta unicuique Nationi libertate suo solito ritu divina Officia persolvendi. Non igitur ea fuit Patrum Lateranensium mens, ut cuilibet promiscue Nationi permetterent lingua sua vulgari in Officiis Ecclesiasticis uti: Namque si hoc illi sensissent, ut Novatoribus placet supponere, jam inde a trecentis quinquaginta & amplius annis ex quo celebratum est istud Concilium, & in Germania, & in Anglia, Hungaria, Polonia, Boemia, Dania, Scotia, Suetia, Norvegia, & in reliquis omnibus Orbis Christiani plagis, usus linguæ Latinæ in divinis Officiis intermissus, vel potius omnino extinctus & abolitus fuisset, quem tamen constanter ad hanc usque diem in toto Occidente retentum fuisse, certum est, & apud omnes exploratum.

Haftenus de genere linguæ qua Officia divina celebrari debeant egimus: nunc de modo linguæ, hoc est de pronuntiatione ipsa verborum, an nempe necesse sit in sacrificio Missæ omnia alta voce pronuntiare, an e contra nonnulla sint submissa voce pronuntianda.

De usu nonnulla in sacrificio Missæ submissa voce pronuntiandi.

Ad ritum seu disciplinam, non ad substantiam Sacramenti pertinet, alta, vel submissa voce verborum pronuntiatio.

Necesse porro est ut privati quicumque ritus & mores Ecclesiæ in qua vivunt religiose observent. In his enim rebus, ait S. Augustinus Epist. 36. ad 86. de quibus nihil certi statuit Scriptura divina, mos populi Dei, vel instituta majorum pro lege tenenda sunt. Ipsa quippe mutatio consuetudinis, ait Epist. 54. al. 118. etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat. Quapropter quæ utilis non est, perturbatione infructuosa, consequenter noxia est. Tom. 2. p. 68. E. 16. p. 126. D.

Concilium Trid. sess. 22. de sacrificio Missæ cap. 5. cui titulus, De solemnibus Missæ sacrificii caerimoniis, hæc habet: Cum natura hominis ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sus tolli, propterea pia mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quædam submissa voce, alia vero elatiore in Missa pronuntiarentur, instituit. Et Can. 9. ejusdem sess. Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ ritum, quo submissa voce pars Canonis & verba consecrationis proferuntur, damnandum esse. eo quod sit contra Christi institutionem, anathema sit. Tom. 14. Conc. p. 854. B. 16. p. 856. B.

Hunc Ecclesiæ usum Novatores improbant, Kemnitius imprimis. Nonnulli etiam inter nostros, nescio quo zelo, melius, quo novitatis ac singularitatis pruritu, verba Canonis in Missa voce altiori contra expressam Ecclesiæ legem pronuntiare affectant.

Excitata est apud nos paucis ab hinc annis hæc controversia, occasione novi

novi Missalis Ecclesiæ Meldensis, quod novis typis excudi & adornari jusserrat una cum Capitulo Illustriss. bonæ memoriæ Bossuetius Meldensis Episcopus. Qui vero folia recenter excusa corrigendi provinciam susceperat, de suo, inconsultis Episcopo & Capitulo, litteram R. rubrici coloris ante vocem *Amen* frequenter apposuerat, tum ut Sacerdotes celebrantes hac nota induceret ad Canonem, Secretam, & verba Consecrationis alta voce pronuntianda, tum ut moneret circumstantes, ut etiam post verba consecrationis responderent, *Amen*. Quin & post istas rubricas voces, *submissa voce*, per modum explicationis adjecerat, *idest, sine cantu*. Temerariam innovationem non tulere Episcopus & Canonici. Quapropter Capitulum actu publico die 29. Jan. an. 1710. declaravit additiones illas se infcio & inconsulto factas esse, eas a se improbari, ac ut delerentur, mandavit. Idem publico Mandato die 22. ejusdem mensis & anni jam edixerat Eminentissimus Cardinalis de Bissy, in Sede Meldensi sicut & in zelo ac studio Religionis Bossuetii successor.

Ista porro interpretatio verborum, *submissa voce, idest, sine cantu*, præterquam quod a Kemnitio conficta fuit, qui per submissam vocem, intelligit moderatam, *idest, non elatam cum strepitu & cantu*, sicut observat Bellarminus L. 2. de Missa c. 12. inepta & ridicula prorsus videtur, nec locum habere potest in Missis privatis in quibus nihil cantatur, quarum frequentissimum usum invaluisse a nono vel decimo Ecclesiæ sæculo omnibus compertum est. *Deinde*, ait Bellarminus, cum Liturgia S. Chrysostomi dicitur, *Sacerdos orat secreto, vox Græca, ὑσίσως, non significat voce moderata, sed plane secreto; non enim dicuntur mysteria, quæ moderata voce publicantur, sed quæ omnino celantur*. Præterea ibidem monetur Sacerdos illas preces secreto recitare, dum Diaconus alta voce canit Litaniam, vel dum cantores alia quædam concinunt: proinde non potest populus iis attendere, quæ dicit Sacerdos, atque ideo vere & proprie secreta sunt.

Quærunt Critici, unde, & quo tempore primum introductus sit usus pronuntiandi *submissa voce* Canonem, Secretam & verba Consecrationis.

Cardinalis Pallavicinus L. 18. Hist. Conc. Trid. cap. 10. num. 5. sensum istorum verborum, *submissa voce*, ex mente Concilii Tridentini his verbis aperit. Quod quædam sacrificii partes *submissa voce* proferantur, inquit; qui ritus a Concilio comprobatur, non ea sunt in causa quæ comminiscitur Suavis, ligneum sibi signum extruens quod feriat pro sua libidine; sed sunt revera major illa veneratio, quæ rebus divinis oritur ex arcano, & major ille pietatis sensus, qui excitatur & alitur a silentio; unde fit, ut qui celebrant, & intersunt, possint attentius quæ aguntur mysteria meditari. Hæc autem arcani silentii que decentia, in sacrificiis, ostenditur quoque ex institutione divina in sua Lege veteri, ubi præsertim in capite 16. Levitici, cum solemne sacrificium thuris describitur, jubetur solus Sacerdos ultra velum pergere, ubique precari non modo non auditus, sed ne visus quidem a populo. Quin idem pariter naturæ lumine ipsi Ethnici in suis sacrificiis agnovere. Quod si hujusmodi consuetudo sensibus veterum Patrum non consonaret, sed orta esset ab utilitate, mortalisque vitæ rationibus, sicuti Suavis blaterat, certe non extaret apud Ecclesiam Græcam, jam tot secula se-junctam ab obedientia Romani Pontificis. Præterquam quod expressa legitur ea consuetudo in vetustissimis Liturgiis S. Basilii & S. Chrysostomi, tametsi de quibusdam vocibus, quæ ibi elato sono dicuntur, cujusmodi sunt voces consecrationis, Græcus ritus discrepat a Latino. Quibus verbis Pallavicinus non tantum

tum mentem ac sensum Concilii aperit, sed etiam solidissimis confirmat momentis.

Cardinalis Bona rerum Liturgicarum Lib. 2. cap. 13. existimat nonnisi sæculo decimo usum illum obtinuisse. Sic ille loquitur: *Græci & alii Orientales verba consecrationis elata voce pronuntiant, & populus respondent, Amen.* T. 3. pag. 630. *Dionysius Alexandrinus de hoc ritu testimonium perhibet Epistola ad Xystum Romanum Pontificem apud Eusebium Lib. 7. Hist. cap. 9. Qui gratiarum actionem, inquit, frequenter audierit, & qui cum cæteris responderit, Amen, qui ad sacram Mensam assiderit, & quæ sequuntur. Eundem morem servabat olim Ecclesia Occidentalis; omnes enim audiebant sanctissima, & efficacissima verba quibus Christi corpus conficitur. Hinc Tertullianus Lib. de spectaculis cap. 25. in eos invehitur, qui eo ore quo Amen in sanctum protulerant, gladiatori testimonium reddere non verebantur. Ambrosius Lib. de iis qui initiantur, ait: Ante consecrationem aliud dicitur; post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen, hoc est, Verum est. Alcuinus idem asserit, & ex eo Florus Magister in expositione Missæ: Amen autem quod ab omni Ecclesia respondetur, interpretatur verum, non ubicumque & quomodocumque, sed mystica religione. Hoc ergo ad tanti Mysteriorum consecrationem, sicut & in omni legitima oratione respondent Fideles, & respondendo subscribunt. Postea statutum est, ut Canon submissa voce recitaretur, & sic defuit ea consuetudo sæculo decimo, ut conjicio, quia post Florum, qui nono labente vixit, ejus mentionem non reperi apud ævi posterioris Scriptores. Hæc Cardinalis Bona.*

Sunt qui existimant primam originem silentii seu vocis submissæ, & mutationis antiqui ritus, repetendam esse ab eo tempore quo contigit historia, quam refert Joannes Moschus in Prato spirituali cap. 196. idest, sæculo septimo. Nonnulli scilicet pueri inter pascendos greges, Missam, quam sæpius in Ecclesiæ conventu celebrari viderant & audiverant, per jocum & fictionem imitari voluerunt; eorum unus Sacerdotis, alii vero Ministrorum partes agebant. Verum subito de Cælo delapsus ignis pueros illos ita terruit & obstupescit, ut diu attoniti & quasi hebetes hæserint, vocis usu destituti. Inde factum, ajunt, ut quæ hæctenus elata voce celebrata fuerant Mysteriorum, eadem postea submissa celebrarentur. Historiam illam multi post Moschum retulerunt, quamquam nonnullis immutatis circumstantiis.

Justinianus Imperator sexto sæculo Novella 137. mandavit ut integra Missa elata voce ubique celebraretur; unde facile infertur, ante Novellam illam, quæ ubique observata non fuit, contrarium usum obtinuisse.

Alii denique usum recitandi Canonem, & Secretam submissa voce, non a decimo tantum, ut vult Cardinalis Bona, neque ab octavo sæculo, ut aliis placet, initium duxisse, sed vel a primis Ecclesiæ sæculis viguisse arbitrantur, neque sibi eripi patiuntur Scriptores illos, quos dictus Cardinalis suos esse gloriatur.

Non Dionysium Alexandrinum: Amen quippe quod ait responderi ab iis qui Mensæ sacræ assident, non consecrationem ipsam Eucharistiæ spectat, sed ejus usum, seu Communionem.

Idem est Tertulliani sensus; aut saltem loquitur ille generatim de toto & integro ritu sacro, prout Orationes includit, ad quarum clausulam populus respondebat, Amen.

Non sanctum Ambrosium. Lib. enim 4. de Sacramentis cap. 5. aperte mentem suam declarat, nempe de tempore Communionis Eucharistiæ se loqui

loqui, non consecrationis. Ergo, inquit, non otiose dicis tu, Amen; jam in spiritu confitens quod accipias corpus Christi. Dicit tibi Sacerdos, Corpus Christi: & tu dicis, Amen, hoc est, verum. Quod confitetur lingua, teneat affectus.

In Libro autem de initiandis seu de Mysteriis cap. 9. unde verba citata de promptu Cardinalis Bona, in eo, inquam, Libro S. Ambrosius Eucharistiam potissimum considerat, ut Sacramentum est, ad spirituales animarum nostrarum alimoniam destinatum, non ut Sacrificium quod mysticis verbis consecratur. Vera itaque, ait S. Doctor, caro Christi, quæ crucifixa est, quæ sepulta, vere ergo carnis illius Sacramentum est. Ipse clamat Dominus Jesus, Hoc est Corpus meum. Ante benedictionem verborum cælestium, alia species nominatur, post consecrationem corpus significatur. Et tu dicis, Amen, hoc est, Verum est. Quod os loquitur, mens interna fateatur; quod sermo sonat, affectus sentiat. His igitur Sacramentis pascit Ecclesiam suam Christus.

Non Alcuinum: Libro enim de divinis Officiis cap. 40. de celebratione Missæ, sic loquitur: Te igitur (verba sunt Canonis) clementissime Pater, & reliqua. Idcirco, ut ferunt, consuetudo venit in Ecclesia, ut tacite ista obsecratio atque consecratio a Sacerdote cantetur, ne verba tam sacra. vilescerent.

His consentanea scribunt nono sæculo Amalarius, Rabanus Maurus, Vvalafridus Strabo.

Amalarius de Officiis Ecclesiasticis Lib. 3. cap. 23. *Secreta*, inquit, appellatur, quia secrete dicitur. Magisterio suo Dominus secreto nos orare præcepit, (quæ verba sancti Cypriani sunt.) Deinde adducit exemplum Annæ. Quod Anna, inquit, Ecclesiæ typum portans custodit, & servat, quæ Deum non clamorosa petitione, sed tacite & modeste intra ipsas pectoris latebras precabatur, & loquebatur prece occulta, sed manifesta fide. Loquebatur non voce, sed corde, quia sic Dominum sciebat audire, & impetravit efficaciter quod petiit. Lib. 1. Reg. cap. 1. vers. 13. Anna loquebatur in corde suo, & labia ejus movebantur, & vox ejus non audiebatur. *Secreta* igitur, iudice Amalario, inde dicta fuit, quod secrete, seu submissa voce recitaretur. Non ergo, ut nonnulli fingunt, a secretionem seu separationem eorum, quæ inter oblationes Fidelium consecranda erant, *Secreta* nuncupatur; cujus certe interpretationis ante aetatem nostram, quod sciam, nullus mentionem fecit.

Rabanus Maurus Lib. 1. cap. 32. de Institutione Clericorum, *Sacrificium*, inquit, dictum est, quasi sacrum factum, quod prece mystica consecratur, id est, *secreta*.

Vvalafridus Strabo Lib. de exordiis & incrementis rerum Ecclesiasticarum cap. 22. de ordine Missæ, laudat preces quæ altiori, laudat etiam eas quæ demissiori voce pronuntiantur, quas exemplo Annæ Samuelis matris confirmat.

Non denique Florum Magistrum; namque in expositione Missæ sic habet: Amen autem quod ab omni Ecclesia respondetur, interpretatur, Verum, non ubicumque & quomodocumque, sed mystica religione. Hoc ergo ad tanti Mysterii summationem, sicut & in omni legitima oratione respondent Fideles, & respondendo subscribunt. Ibidem ait, Sacerdotem, post cantatam Præfationem, clamare cum Ecclesia, non voce, sed corde. Quid est autem clamare non voce, sed corde, nisi in silentio, seu voce submissa orare? vox quippe submissa, silentium aliquando vocatur, ut observat sanctus Augustinus Tractatu 49. in Joan. n. 16. *Suppressam vocem*, inquit, *silentium* nuncupavit. Quo sensu de

Judith Scriptura Jud. 13. v. 6. ait, *labiorum motu in silentio dicens*. Et Jon. 11. v. 28. Martha ad sororem suam, *silentio, idest, secreto ac submissa voce dixit, Magister te vocat*.

Ex his certe omnibus manifestum est, Cardinalem Bona deceptum fuisse, cum scripsit, decimo tantum sæculo usum submissæ vocis in recitatione Canonis incœpisse.

Quantum vero spectat Justiniani Novellam, non dissimulamus, eam novitatis aliquid in aliquibus Ecclesiis intulisse; at non in omnibus obtinuit, sicut jam observavimus. Illustrissimus Petrus de Marca Lib. 2. Concord. c. 6. legem hanc libere carpit & improbat. *Verreor, inquit, ne Justinianum damnare cogamur, quod de sacræ Liturgiæ ritibus Constitutionem ediderint, qua mystica* Pag. 79.
verba consecrationis Eucharistiæ clara voce, non autem demissa, ut solemne erat, proferri jubet, ut qui locum tenet idiotæ, Amen succinere possit. Præterquamquod enim de ritu Sacrificiorum decernere tentat, quæ pars disciplinæ solis Sacerdotibus competit, antiquos Ecclesiæ mores sollicitat, qui, ut reverentia Mysteriis conciliaretur, preces mysticas demissa voce proferri induxerant.

Cardinalis Bellarminus Lib. 2. de Missa cap. 12. hanc Justiniani Novellam primum improbat, tum benigne interpretatur. *Ad Novellam Justiniani, ait, responderi posset imprimis non ad Imperatorem pertinere de ritu sacrificandi leges ferre: proinde non multum referre quid ille sanxerit. Sed illud etiam respondemus, non esse legem illam sententiæ nostræ contrariam: solum enim ille jubet, ut quæ in Ecclesiis Orientalibus alta voce dici solebant, ab omnibus alta voce dicerentur. Erant enim quidam, ut ex illa ipsa Novella colligitur, qui submissa voce pronuntiabant ea quæ ex recepta consuetudine alta voce pronuntianda erant, ut eo modo ignorantiam suam tegerent: qui quidem jure reprehenduntur, tum quod contra morem Ecclesiæ facerent, tum quod ex imperitia legendi id facerent.* Tom. 3. p. 337. E.
Hæc Bellarminus.

Ex his omnibus manifeste constat, non decimo, ut vult Cardinalis Bona, non octavo dumtaxat Ecclesiæ sæculo, ut alii dicunt, primum incœpisse usum Canonem, & Secretam in Sacrificio Missæ submissa voce pronuntiandi; sed usum illum perantiquum esse, & ad nos usque continua & non interrupta Traditione defluxisse: quod certe multis aliis testimoniis comprobare promptum foret, tum ex Liturgiis SS. Basilii, & Chrysostomi, tum ex vetusto Ordine & Pontificali Romano, ex Micrologo, Ritualibus & Missalibus diversarum Ecclesiarum, de quibus P. Martene in Opere de Ritibus antiquis; ex SS. Patribus Ambrosio, Augustino, Innocentio I. Isidoro, Gregorio Magno &c. quorum verba repræsentant qui de rebus Liturgicis ex professo tractaverunt. Unde merito dicere possumus cum Augustino Lib. 4. de Baptismo cap. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur.* Tom. 9. p. 140. C.

Verum istud etiam gratis concedamus, nonnisi decimo sæculo novam illam silentii seu vocis submissæ disciplinam inventam fuisse; an, quæso, privati fas unquam esse potest a disciplina tot sæculorum tractu & Ecclesiæ totius auctoritate ac Judicio confirmata recedere, ac novæ ad arbitrium inharere? An non delicatis illis ac fastidiosis Ministris placebit, quod a tot hominibus pietate ac scientia illustribus probatum fuit & usurpatum? Recte omnino ac prudenter Isidorus Hispalensis Lib. 1. de Officiis cap. 43. generatim de rebus disciplinæ pronuntiat, *Nec disciplina in his melior est gravi*
pru-

Pag. 559. prudentique Christiano, nisi ut eo modo agat quo agere viderit Ecclesiam ad quam forte devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra mores bonos habetur, indifferenter sequendum, & propter eorum inter quos vivitur, societatem servandum est; ne per diversitatem observationum schismata generentur.

B.C.

Totam istam disputationem claudemus ista, quæ sapientiæ & æquitatis plena est, Rubricarum generalium regula c. 16. Sacerdos autem maxime curare debet ut ea quæ clara voce dicenda sunt, distincte & apposite proferat, non admodum festinanter, ut advertere possit quæ legit; nec nimis morose, ne audientes tædio afficiat; neque etiam nimis elata, ne perturbet alios qui fortasse in eadem Ecclesia tunc temporis celebrant; neque etiam tam submissæ, ut a circumstantibus audiri non possit, sed mediocri & gravi quæ devotionem moveat, & audientibus ita sit accommodata, ut quæ leguntur intelligant. Quæ vero secrete dicenda sunt, ita pronuntiet, ut & ipse se audiat, & a circumstantibus non audiat. Denique servetur istud Apostoli 2. Cor. 14. v. 40. Omnia honeste & secundum ordinem fiant.

Pauca hæc de hoc gravi argumento nobis, qui brevitati consulimus, dicta sufficiant: multo plura de illo copiose ac erudite discussa reperies in Dissertatione speciali quam eam in rem accurate adornavit eruditus Theologus rerum Liturgicarum curiosus explorator. Omnes ille remotioris antiquitatis sinus ac latebras diligenter excussit ac exploravit, si forte aliquod inveniret apud veteres canonis altiori voce pronuntiati vestigium, nullum a se detectum nec ab æmulis hætenus prolatum fuisse confidenter asseverat. Publicam huic Dissertationi, cujus lectione nos profecisse lubenter agnoscimus, lucem inviderunt, ac pro viribus avertere conati sunt clamosi illi qui Canonem inter Sacra tam elata voce pronuntiando, circumstantibus, quo temporis puncto in profunda meditatione toti immersi esse debent & quasi absorpti, inofficiose obstrepunt. Scilicet illorum intererat plurimum, obscurari veritatem qua damnantur.

Atque hæc dicta sint de Sacramentis in genere, in quibus exponendis si quid nobis incautis minus sanum ac rectum excidisse deprehendatur, pro non dicto ac revocato habemus.

F I N I S.

Pag. 559. prudentique Christiano, nisi ut eo modo agat quo agere viderit Ecclesiam ad quam forte devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra mores bonos habetur, indifferenter sequendum, & propter eorum inter quos vivitur, societatem servandum est; ne per diversitatem observationum schismata generentur.

B.C.

Totam istam disputationem claudemus ista, quæ sapientiæ & æquitatis plena est, Rubricarum generalium regula c. 16. Sacerdos autem maxime curare debet ut ea quæ clara voce dicenda sunt, distincte & apposite proferat, non admodum festinanter, ut advertere possit quæ legit; nec nimis morose, ne audientes tædio afficiat; neque etiam nimis elata, ne perturbet alios qui fortasse in eadem Ecclesia tunc temporis celebrant; neque etiam tam submissæ, ut a circumstantibus audiri non possit, sed mediocri & gravi quæ devotionem moveat, & audientibus ita sit accommodata, ut quæ leguntur intelligant. Quæ vero secrete dicenda sunt, ita pronuntiet, ut & ipse se audiat, & a circumstantibus non audiat. Denique servetur istud Apostoli 2. Cor. 14. v. 40. Omnia honeste & secundum ordinem fiant.

Pauca hæc de hoc gravi argumento nobis, qui brevitati consulimus, dicta sufficiant: multo plura de illo copiose ac erudite discussa reperies in Dissertatione speciali quam eam in rem accurate adornavit eruditus Theologus rerum Liturgicarum curiosus explorator. Omnes ille remotioris antiquitatis sinus ac latebras diligenter excussit ac exploravit, si forte aliquod inveniret apud veteres Canonis altiori voce pronuntiati vestigium, nullum a se detectum nec ab æmulis hætenus prolatum fuisse confidenter asseverat. Publicam huic Dissertationi, cujus lectione nos profecisse lubenter agnoscimus, lucem inviderunt, ac pro viribus avertere conati sunt clamosi illi qui Canonem inter Sacra tam elata voce pronuntiando, circumstantibus, quo temporis puncto in profunda meditatione toti immergi esse debent & quasi absorpti, inofficiose obstrepunt. Scilicet illorum intererat plurimum, obscurari veritatem qua damnantur.

Atque hæc dicta sint de Sacramentis in genere, in quibus exponendis si quid nobis incautis minus sanum ac rectum excidisse deprehendatur, pro non dicto ac revocato habemus.

F I N I S.

Tournély, Honoré

Praelectiones Theologicae De Sacramentis Baptismi, Et Confirmationis

Venetiis 1746

4 Dogm. 561 a-6/8

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10351225-1